

LIBRI EPIDE-

MIORVM HIPPO-

CRATIS PRIMVS,

TERTIVS, ET

SEXTVS,

*

CVM GALENI IN

cos commentariis,

IO. VASSAEO MEL-

densi interprete.

EDITIO PRIMA.

IN VIRTUTE

ET FORTUNA:

LVGDVNI,

Apud Gulielmum Rouillium,

sub scuto Veneto.

1550.

LIBRI EPIDE-

MIORVM HIPPO-

CRATIS PRIMVS,

TERTIVS, ET

SEXTVS,

*

CVM GALENI IN

cos commentariis,

IO. VASSAEO MEL-
densi interprete.

EDITIO PRIMA.

LYG DVNI,

Apud Gulielmum Rouillium,

sub scuto Veneto.

1550.

REVERENDIS-

SIMO, AC ILLV-

STRISSIMO

DOMINO,

DOMINO ODONI A

CASTILLIONE

CARDINALI,

**

Atque Tholosatum Archiepiscopo, &
Episcopo, & Comiti Ecluaco-
rum, Ioanes Vassaus Mel-
denfis, Sa.

*ETVS antiquorum virorū
qui Græcis in literis eruditi
essent, consuetudo fuit, ut quæ
Græcè scripta essent, ad inge-
ny exercitationem Latina facerent: quod
sæpe summis viris & nostro Ciceroni, a-
lyl q̄, permultis accidit. Cui sanè consuetudi-
ni aliquando obsequutus quòd non solum
animi vires recrearet, verum quoque &*

quod hominibus commoditatem adferre
videretur, quosdam Galeni libros iam la-
tinos feci, eratq; mihi animus ut tandem
ab huiusmodi negotio desisterem: neque
enim etas id mea desiderat, neque quod sa-
tis otij sit, studio suppeditari potest, ob cōsue-
ta mihi perficienda negotia, quibus quoti-
die ad agros inuisendos sollicitandisque
impedior: sed me quorundam amicorum
commonit voluntas, ut libros Epidemiorū
Hippocratis cū Galeni in eos commentarijs,
quos à multis annis iam Latinos factos ha-
bebam, publicarem: id quod cōpulsus, imò
potius euictus, lubenter quidem ac eotandem
lubentius quod multis placere viderem,
opus sanè diligentius quam potui elabo-
ratū lucubratiūq;, quod tibi dicari vo-
lui, Reuerendissime Cardinalis, quod non
genere solum & vera nobilitate, verum
quoque & virtute omni reliceas, genere
quidē si paternū quis respexerit, iam auorū
tuorum & ab auorū quam illustre fuerit
nomen norunt omnes. Patre vero ipse vi-
dimus

dimus magnum sanè hominē, vel potius
summum & singularem virum qui in
rebus bellicis ita arderet, ut in nullo in-
quam flagrantius rerum bellicarum stu-
dium visum sit: qua in re ita se gessit, ut
vix præcipuisque inter quatuor insignes
illos regni Gallici proceres præfectisque,
quos Galli Marscalci vocant, constitui di-
gnus sit habitus, quo in magistratu ita
præstitit, ut perfecto exercitu Gallici du-
ce dignus apud omnes iudicaretur. Si vero
maternum genus, Matrem habes viuente-
m adhuc antiquo & nobili genere or-
tam, quæ apud Franciscum regem tanta
commendatione floruit, ut inter cæteras
mulieres vna deligeretur, quæ virginum
omnium custodia præficeretur, atque ab om-
nibus honoris magistra appellaretur.
Multa sanè de matre suisq; natalibus re-
ferre possem: sed alio me vocant, tua in
rebus omnibus laudes. Nempe studium
tuum nunquam intermissum, atque a pri-
ma adolescentia cultum & semper deint-

ceps auctum vsque adeo nos stupescit; ve
incredibilem quandam & propè singula-
rem & diuinam in te videremus animi
dotem, quo tempore quantam vim natu-
ra bonitas haberet, aut vera ingenij nobi-
litas, intelligere potuerunt qui tecum sunt
versati. Neque eorum iudicium ob surum
vquam fuit, neque non paruum ferre po-
tuit iudicium. Nicolaus Beraldus doctus
vir & studijs optimis deditus, bene latinè
loquens, gnarus multarum rerum, sed sa-
nè non laboris multi potui & ego de eodè
uo studio aliquando iudicium ferre, dum
apud canonicam domum palatij regij ma-
neres. Sed quid moror? tantus tibi fuit ani-
mi splendor, tantum & virtutum omnium
cum aetate incrementum, vt iuuenis ad-
huc aetate quidem, moribus tamen senex,
ad summi pontificis amplissimum consi-
lium, atque altissimum dignitatis Cardi-
nalicia gradum euectus fueris, sisq; vnus
non ex multis sed inter multos cum insti-
tutus optimè, tum etiam perfecte planèq;
erudit

eruditus: quo in statu quo p. illo te go-
ris, nemo est qui ignoret. Neimpe qui se
regi & nato ipsius te accommodatiorem
præstare potuit. Et si omnes ob causis ma-
gna me spes tenet, vt si aliquando Deus
viam longiorem nobis fecerit, te videa-
mus in summum euectum pontificem, &
patrem patriæ appellari, sed de ea re plura
non dicam: causis etenim diximus, ob
quas opellam nostram tibi dicatam esse
volumus. Opellam itaque hanc nomine
tuo publicatam quantulumcunque acce-
ptabis, permittesque vt in gratiam tuam
per studiosorum rei medicæ libera iudicia
peruolitet. Vale. Ex Lutetia vni-
uersitate, die aquinoctij ver-
nalis, anni Domini

1545.

SEQVNTVR QVAE
DAM ADNOTATV
DIGNA.

Pagina 105. abscessus per emissionem dixi quos
ἀνοσάδες κατ' ἐπόδον dixit Hippocrat. quales
sunt dysenteria & vesicæ cõstuentibus in venterem
superficiis: nec solum nomẽ ἐπόδον emissionẽ illã si-
gnificare videtur, sed etiã emissaria ipsa sine pa-
tentes meatus per quã emissiones & excretiones
fiunt, vt Martinus Acacius in tertiu artu parue
Galenĩ adnotauit. Tales etiã abscessus fiunt cõstue-
tibus mordacibus humoribus ad renes & vesicã
et cetera corporis emissaria. Abscessus vero κατ'
ἀνὰ τὸ ἐπόδον, i. per repositionẽ refusionemq; fiunt resun-
dãtibus reponẽtibusq; sese in partes ignobiliores,
veluti in articulos & coxalicẽ humoribus. Hæc
ex Galeni cõmentarijs manifesta sunt legẽtibus.
pagina 166. Et qui abscessus in perniciosum vel
iudicatoriu. Valet ac si dicat abscessus in perniciẽ
vel salutẽ: cũ nomẽ Crisis frequẽter per se sum-
ptum integrã morbi solutionẽ indicet, vel saltem
inclinationem ad melius: id facillẽ probari potest
ex Gal. commentario, cum inquit: Abscessus qui
per emissionem fiunt sunt meliores: per repositi-
onem verõ minus commodi, atque horum ipsorum
qui quidẽ à loco adfecto remotissimi & in partes
egri ignobiles boni sunt, contrarij verõ hui prauĩ.

IND

INDEX TVM VO

CVM TVM RERVM

QVAE IN HOC OPERE
CONTINENTVR,
COPIOSVS.

A Bortio quibus mo- dis 339	Abscessus sub umbilico 489
Abscessus vnde fiunt 121	Abscessus ad inferas par- tes meliores 532. ad supe- riores grauiores ibid.
Abscessus vnde fiat est considerandum 534	Abscessus boni qui per & κατ' ἐπόδον 105 & κατ' ἀνὰ τὸ ἐπόδον & 128.
Abscessus qui & 663. & 243.	Abscessus qui emissionem fiunt, & qui remouissimi à parte adfe- cti 221
Abscessus per emissionem 111	Abscessus prauitiam quẽ conserunt 542
Abscessus quo habent mo- do 540	Abscessus, vide etiã apo- stasis.
Abscessus non valde fiunt quibus rigores 482	Accessiones si diebus im- paribus fiunt, iudicationes fiunt diebus imparibus 604
Abscessum secundum re- sultitudinem. consideratio 530	Accessiones in diebus im- paribus quid indicant 149

I N D E X.

Aetum quare datur do-	Aëris offensus quomodo
loribus 811	quis viet 376
Aconitum deleterium 812.	Aëris mutatio in longis
ἄκοντον 291	morbus inuat 776
Αἰπία quæ vocat Hippo-	Aër nubilosus qui 242
crat. 340	Aëre frigido cur deiectiones
Αἰψίον quid 201	resuscitantur 783
Aeris nomen duobus mo-	Ex aëre ambiente præno-
dis 129	tiones 168
Aeris 359	Aër per arterias ad car-
Acutorum morborum sym-	nes trahitur 795
ptomata 215	Affectio eadem non est-
Adolescentes calidi pro-	dem eget auxilijs 808
pter quid 75	Affectibus certis qui cor-
Aegri confidentia 680	ripiuntur quam qui non
Aegris gratificandis quo-	promptè facilius in eos in-
modo 683. & 684	currunt 80
Aegro qualis esse debeat	Αἰών 67
medicus 686	Ayas linguas quas vocant
Aegri sermo ad dignotio-	772
nem & præfensionem in-	ΑΥΧΜΟΣ quid 66
quare potest 171	Αλφί qui 662
Aegro quæ fieri debeant	Alexipharmaca quæ 812
681. & 682	Alliu quibus cõfert 811
Aegrotantibus gratia quæ	Αμβρωσίον quid 447
fieri debeant 678	vocant 447
Aestus calidior & sic-	Αμβρωσίον quid 447
cior 43	Αμβρωσία medicamentis
Aether quid 713	ibidem

Aium

I N D E X.

Αἰθίσιον, i. imperfectum 201	Anni tempora si rectè pro-
Αμφικριπύον. quas febres	grediatur nulla pestis, &
vocant 177	nulli morbi epidemij 51
Ανὰ 418	Anni morbi epidemij mor-
Ανὰ 593	borum cause 402
Ανὰ 556	Anni temporum peculiaris
Anaxionis Abderitani	qui enecat humor 60
historia 426	Anni temporum fines &
Angine periculose 321.	principia 49
& 322	Anni tempora quomodo
Anginose historia 310	differant 58
Anima naturalis virtu-	Ανοσίσις & ἀόσις quos
tes quatuor 287	vocant Grec. 86
Animosi qui 155	Antacanis 50
Anima hominis perpetuo	Antispasmi 517
ad mortem vsque produci	Ανιστον 518
quid 753	Ανίστον 508
Anima hominis conside-	Ανὰ 418
ratio 754	Απὸν & ibidem
Animi mores per opera	Αρρημα 360
quæ egri faciunt indican	Αρρημα quid vocant 625
tur 172	Αρρημα in pueris 356
Annus totus in menses	Αροαίσις 701
duodecim apud Romanos	Appollonij Abderitani
53	agri historia 435
Anni divisio in septem tem-	Αρρημα 335
pora 50	Αρρημα quid Hippocr.
Anni divisio generalis in	vocat 447
quatuor tempora 51	Αρρημα 286
	Αρρημα

I N D E X.

Αποστρυς quos vocant Gra	diates	696
ii	86 Aqua decoquenda conside	
Apostoli	357. & 217	1410 690
Αποστροφειν quid	639	Aquam quomodo frigidis
Αποστροφειν	263	simam habebimus 699
Αποστροφεις lat' ἰστροφῶν	112	Aque multae quando fieri
Αποστροφεις quos appellare dicuntur		94
consuevit	663	Aqua vorax 716
Αποχρη quid	263	Aquilonis temperatura 61
Appetentiam que auget	Arcturi oris	93
716. & que delent ibid.	Arcturi ortu incipit au-	
Απυξια qui	76	tumnus 59
Aqua inculpata que; &	Argentum viuum delecte-	
multa alia de aqua	692	tium 812
Aqua luculemia	697	Arthritis curant va-
Aqua prouocat appeten-		tices 816
tiam	716	Ars factiua omnis alia
Aque artificio carentes	subseruiente opus habet	
que	711 712	
Aqua artificiose que	710	Ars medicina agrorum
Aqua pluuialis tempesti-	curatrix 739	
ua	714	Ars medicine tribus con-
Aque αυτοτροφει, sponte	flat	687
nascenti & αυτροφει	711	Ars medicine, vide meli-
Aque pluuialis conside-		cine ars
ratio	ibidem	αυτοτροφει 179
Aqua tonitruosa procello-	asperata lentenda	514
sa melior, & quare	714	Asperantem que ibid.
Aque coquenda compo-	αασαυα, id est, anxia ma-	
	lignae	

I N D E X.

ligna febrū signum	335	pit	92
Ασθμα	311	Auxiliorum doloribus co-	
Ασθμα sanat febres	316	ferentium catalogus	80.
Αστρον Graecis quid	49	B Alibi quomodo sumi	
Astrorum ortus & occa-		154	
sius in singulis regionibus		Bulnea que potentia refri-	
ad morborum curationem		gerant & resiccant	794
cognitu necessarius, &		Bilis varietates	770
quare	ibidem	Biliofor rellidit qui exte-	
Astrutio instrumentorum	nuatur	652	
591		Bilis nigra gemina gene-	
Auium genus in squalo-	ratio	802	
ribus abundat	730	Biliofum que reddunt cor-	
Auris ex dolore quod ef-	pus	482	
luit odore probandū	767	Βαρβόδς quos vocant A-	
Aurium for. les dulcis cere-	siiani	716	
brum colliquatum ostē-	Βραχυστρυς quis	417	
dit	776	Βραχυστρυς quos vocat	
Aues temperamento sic-	ibidem		
ciores	ibidem	Breuispirus	ibid.
Austri temperatur.	61	Babones signa gerunt vi-	
Austri natura & mole-		scerum	526
stia	70	Καύπυα	812
Austri natura	141	K Καλιβρατορ	291
Auster an semper humi-	Καύται	804	
du	352	Calculi vesicae pueris, &	
Autumnus inaequali	43	venum sensibus, & quare	
Autumno que fiunt	486	619	
Autumnus quando inci-		Calculi renū vide, & vni-	
		uersif	

I N D E X.

versalis consideratio	469	uenit	220
Calculus vesicae pueris	618	Caracteru' agris adpositoru'	321. & 264
de	618	consideratio	321. & 264
Calefactio per que fit	804	Carilia os ventriculi	215
& eius effectus	805	Καφιαχρημ	211
Calida natura quando ex-		Carbunculi generatio	382
ternatur, & quando im-		Carbuncolorum affectus	357
pinguatur	720	perpetuo periculosus	357
Calida natura refrigeran-		Carne ex ventre trahunt	
da 703. & quibus modis,		& partibus externis	795
& que sit calidi natura		Carnium frigiditas sequi-	
ibidem.		tur sanguinis penuriam	
Caliditas que eget respira-	728	Carnium incrementu'	591
tione & que transpira-		Carus ex frigidioribus hu-	
tione	758	moribus	267
Calor temperatus sangui-		Catarhu' sanat febris	816
nem, igneus bilem	360	Καθ' ἑσπερας que	701
Calor duplex	714	Καθ' ἑσπερας quid	346
Caluities	591	Καταπλασματος	509
Calui Larissci agri descri-		Καταπνοιας nomen de qui-	
ptio	421	bus	585
Canis siue canicula	50	Καταρραχης quid	594
Caput robustius caliditate		Κατ' ἰσθμῶν	78
67		Καταρραχης	364
Capitum acuminatoru' con-		Καταρραχης fibres quas	
sideratio	460	vocant	177.
Capitum in formatione con-		Καταρραχης quid	366
sideratio	459	Καταρραχης	ibid.
Capitis lauatio quibus con-		Caus	

I N D E X.

Causus vnde	336	rendus	679
Causi dignotio	375	Ciborum quidam celeriter	
Causorum proprium	372	vincuntur, alij non	794
Causodes quid	798	Ciborum appetentia ven-	
Causi & omnes valde acu-		tris opus	386
ti morbi similes accessio-		Ciborum appetentiu' aqua	
nes diebus imparibus ha-		potu' augeri	716
bent	376	Ciborum parcitas quid fa-	
Κιδιαστει	777	cit	642
Κινωστωρ nomen de quibus		Cibi munde agris confician-	
595		tur	680
Cephalalgias sternutatio-		Ciborum auersatio vnde	
nes sanant	810	283	
Cerebrum tum sensus tum		Cibi fortes	778
motignis arbitrariae au-		Cibi imbecilli qui	709. &
thor	784	777	
Cerebri diminutio	591	Cyceon quid	809
Cerebri diminutio quid fa-		Cicatrix quomodo fit	516
ciat	592	Circuitus dierum per qua-	
Charopus color quis	394	ternarios in vigesimu' si-	
Chericonis agri historia	306	nitur	281
Chloron quid	634	Clazomeni agri historia	
Χλωρον & χλωρον & χλω-		223	
ρον	535	Cleonactidis historia	216
Χλωρον quos vocat	770	Κυραμης	752
Χλωρομας	535	Coctio quid	116
Chorion	415	Coctioes quomodo fiut	119
Cibus paulo deterior sed		Coctionum causa	702
suauior, meliori est prae-		Coctio morborum in qui-	
		bus	

I N D E X.

Amisus, i. imperfectū	201	Anni tempora si recte pro-	
Amisus, i. quos febres		cediatur nulla pestis, &	
vocant	177	nulla morbi epidemij	59
Amisus	418	Anni temperatura mor-	
Amisus	593	borum causa	402
Amisus	556	Anni temporū peculiaris	
Anaxionis Abderitani		qui euincit humor	60
historia	426	Anni temporum fines &	
Angina periculosa	321.	principia	49
& 322.		Anni tempora quomodo	
Anginosa historia	310	differant	58
Anime naturalis virtu-		Avicenna & Galenus quos	
tes quatuor	287	vocant Grec.	86
Animosi qui	155	Antecanis	50
Anima hominis perpetuo		Antispasis	517
ad mortem vsque produci		Avicenna	518
quid	753	Avicenna	508
Anime hominis conside-		Amisus	418
ratio	754	Amisus	ibidem
Animi mores per opera		Amisus	360
que egri faciunt indica-		Amisus quid vocant	625
tur	172	Aphibie in pueris	356
Annus totus in menses		Amisus	791
duodecim apud Romanos		Abderitani	
Amisus	53	Abderitani	435
Anni divisio in septem tem-		Abderitani	335
pora		Abderitani	447
Anni divisio generalis		Abderitani	286
quatuor tempora		Abderitani	286

ascetus quos vocant Graeci	ditates	696
ci	86	Aqua decoquenda conside- ratio
Apositi	357. & 217	690
Ardorosus quid	639	Aquam quomodo frigidif- simam habebimus
Ardoribus	263	699
Ares aeres laxi ἄροισι	112	Aqua multa quando fieri dicuntur
Ares aeres quos appellare consuevit	663	94
Aroxi quid	263	Aqua vorax
Appetentiam quae augēt		716
716. & quae delent ibid.		Aquilonis temperatura
Apyista qui	76	61
Aqua inculcata quae: & multa alia de aqua	592	Arcturi ortus
Aqua luculenta	697	93
Aqua prouocat appeten- tiam	716	Arcturi ortu incipit au- tumnus
Aquae artificio carentes quae	711	59
Aqua artificio quae	710	Argentum viuum delecte- rum
Aqua pluuiialis tempesti- ua	714	812
Aqua ἀντροπύας, i. sponte nascentes & ἀνίχου	711	Aritritidas curant va- rices
Aqua pluuiialis conside- ratio	ibidem	816
Aqua somnifera procello- sa melior, & quare	714	Ars facina omnis alia subseruiente opus habet
Aqua coquenda commo- ligna		742

ligna febris signum	335	pit	93
Asthma	311	Auxiliorum doloribus con- serentium catalogus	804
Asthma sanat febres	816	Albi quomodo fiunt	
Astrorū Graecis quid	49		
Astrorum ortus & occa- sus in singulis regionibus ad morborum curationem cognitu necessarius, & quare		154	
Atritio instrumentorum		Balnea quae potentia refri- gerant & resiccant	794
591		Bilis varietates	770
Anium genus in squalo- ribus abundat	730	Biliofor redditur qui exte- nuatur	652
Auris ex dolore quod ef- luit odore probandū	767	Bili nigre gemina gene- ratio	802
Aurium sordes dulcis cere- brum colliquantum ostendit	776	Biliofum quae reddunt cor- pus	482
Aues temperamento sic- ciores	ibidem	Esoppeus quos vocant A- siani	716
Austri temperatura	61	Βραχύντος quis	417
Austri natura & mole- stia	70	Βραχύντος quos vocat ibidem	
Austri natura	141	Breuispirus	ibid.
Auster an semper humi- dus	352	Bubones signa gerunt vi- scerum	526
Autumnus inequalis	43	Καλπίς	812
Autumno quae fiant	486	Καλπίς	291
Autumnus quando inci- piunt	486	Καλπίς	804
		Calculi vesicae pueris, & renum senibus, & quare	
		619	
		Calculi renū vnde, & vni- uers	

I N D E X.

versalis consideratio 469
 Calculus vesicae pueri 618
 de 618
 Calefactio per quae fit 804
 & eius effectus 805
 Calida natura quando ex-
 tenuatur, & quando im-
 pinguatur 720
 Calida natura refrigeran-
 da 703. & quibus modis,
 & quae sit calida natura
 ibidem.
 Caliditas quae eget respira-
 tione & quae transpira-
 tione 758
 Calor temperatus sangui-
 nem, igneus bilem 360
 Calor duplex 724
 Caluities 591
 Calui Larissae egri descri-
 ptio 421
 Canis siue canicula 50
 Caput robustius caliditate 67
 Caput acuminatorii con-
 sideratio 460
 Caput in formatione con-
 sideratio 459
 Capitis lauatio quibus con-

uenit 210
 Characterum egri adpositorum
 consideratio 321. & 264
 Cardia os ventriculi 215
 Καρδιαχάσιον 211
 Carbunculi generatio 382
 Carbunculorum adfectus
 perpetuo periculosus 357
 Carnes ex ventre trahunt
 & partibus externis 795
 Carnium frigiditas sequi-
 tur sanguinis penuriam
 728
 Carnium incrementum 591
 Carus ex frigidioribus hu-
 moribus 267
 Catarrhus sanat febris 816
 Καθάρσις quae 701
 Καθάρσις quid 346
 Καθαράσιον 509
 Καθάρσιος nomen de qui-
 bus 595
 Καθάρσις quid 594
 Κατ' ἰσχυρὸν 78
 Καταδάμν 366
 Καθ' ἡμέρας febris quas
 vocant 177
 Καταδάμν 366
 Κατὰ δέου 366

Caus

I N D E X.

Causus vnde 336
 Causae dignotio 375
 Causorum proprium 372
 Causodes quid 798
 Causi & omnes valde acu-
 ti morbi similes accessio-
 nes diebus imparibus ha-
 bent 376
 Κεφαλαίαι 777
 Κερωσέως nomen de quibus
 595
 Cephalalgias sternutatio-
 nes sanat 810
 Cerebrum tum sensus tum
 motionis arbitraria au-
 thor 754
 Cerebri diminutio 591
 Cerebri diminutio quid fa-
 ciat 592
 Charopus color quis 394
 Chertoniis egri historia 306
 Chloran quid 634
 Χλωρά & Χλωρά & Χλω-
 ράσιον 535
 Χλωρός quos vocat 770
 Χλωροσμία 535
 Chorion 455
 Cibus paulo deterior sed
 suauior, meliori est praefe-
 rendus 67
 Ciborum quidam celeriter
 vincuntur, alij non 794
 Ciborum appetentia ven-
 tris opus 386
 Ciborum appetentiam aquae
 potui augeri 716
 Ciborum parcitas quid fa-
 cit 642
 Cibi mundè agris confician-
 tur 680
 Ciborum auersatio vnde
 283
 Cibi fortes 778
 Cibi imbecilli qui 709. &
 777
 Cyceon quid 809
 Cicatrix quomodo fit 516
 Circuitus dierum per qua-
 ternarios in vigesimo fi-
 nitur 281
 Clazomeni egri historia
 223
 Cleonactidis historia 286
 Κληροσμία 752
 Coctio quid 126
 Coctiões quomodo fiūt 129
 Coctionum causa 702
 Coctio morborum in qui-
 bus

I N D E X.

bus	129	differant	407
Coctiones qua faciunt	127	Coma quid	274
Coctiones dormientibus me- liores	702	Coma ruda	358
Coctiones celeritatem iudi- cij ostendunt & securam salutem	128. & 221	Coma vigilans & profun- dam	341
Coctio. i cibo meliores	764	Coma somniculosum	284
Coctionem & inconcoctio- ne qua ubiq; ostēdūt	127	Coma nō somniculosum	377
Cogitationes quibus com- moda	765	Coma graue	388
Coitus parua epilepsia	261	Comatosum quando	118
Coeuntibus quæ contingūt & congressus	639	Communes morbi	46
Coeuntibus an venter in- fletur	606	Confidentia a gri quid pos- sit	680
Κώλα	678	Consuetudinis ratio	553
Κώλας quid	668	Consuetudo nō raptim mu- tanda	553
Colis fistulosus nervus & quomodo nervosus	451	Constricta dilatanda	511
Color ruber calidam tempe- raturam ostendit	394	Contemnendum nihil	551.
Color corporis proportione alimenti mutatur	733	Continua febres quæ appel- luntur	176
Colores subsidentiu in vri- nis quomodo differūt	470	Continua febres, vide & fe- bres continua.	
Colliquationes quomodo à pinguibus deiectionibus		Contraria contrariorū re- media	101. & 516
		Convulsio vbi 253. & quo- modo fit	256
		Convulsio est epilepsia to- tius corporis	816
		Convulsionibus cur maximi corrij	

I N D E X.

corripuntur pueri	113	Cucurbita cibus figi.	790
Κόπας quos vocat Hipp.	325	Curationum modi	511
Cor nativi caloris focus	722	Cupis quibus tenditur, & quibus laxatur	646
Cor omne propè mortē fri- gidā habet tēperaturā	735	Cutis raritas	591
Cor quare paruum effici- tur	626	Cutis restrictio carniū incrementum	592
Corpus tum intrò tum fo- ras spirabile	795	Cutis densitudo	591
Corporis mutatio signa ocu- lorum sequitur	733	D alciis vxoris hi.	438
Corpora animalium alte- rantur vt aër	67	Decubitus egrorum	509
Corpus quòd facile vel aegrè ab externis iniurijs capia- tur, quæ est causa	100	Deiectiones symptomaticæ ra- tione	388
Coturnicum ex esu muscu- lorum tensiones	792	Deiectiones excusæ	269
Cranonis ficus	64	Deiectiones nigrae mala	295
Κράνηδα pro κρηβάλλα- δα	794	Deiectiones cur resicantur aère ambiente frigido	783
Κρανηδα quæ	458	Delteria quæ	811. & 812
Κρίτω quid appellant	547	Delirare cuius rei sig.	149
Critonis historia	222	Densari frigiditatis	69
Cruentum quare mingant calculosi	472	Derivatio per quæ	517
Cubare in ventrem vetricis dolorem indicat	170	Demētia ex calidis hu.	267
Cubile frigidum	721	Desipientia quibus suc.	234
		Destillationes in pulmones quæ malignæ	627
		Διαιτησις quid	553
		Διαρροια	172
		Diaphragma quare ten-	

I N D E X.

ditur	305	magnis quæ cõferunt	884
Διτρεφέειν	366	quod dolor dolore non cu-	
Διτρεφέειν quid	439	retur, ut quidã putat	521
Διτρεφέειν 440. & 222		Dolor dolore exacerbat	522
Dieta universal. quid	355	Dolores à maleficis medi-	
Dieta salubris summa	721	camenis	811
Dies indicatorij non inte-		Dolor aliquãdo mitigatur	
gris numerantur septima		sed dispositio deterior red-	
nus 216. & 219. & 241		ditur quando	768
& pares & impares	193	Dolori capitij posteriori se-	
Dies sextus nunquã fideli-		cta in fronte vena profuit	
ter iudicat	434		554
Diei ad anni tempus pro-		Dolorum differentie	192
portio	483	quando sunt	810
Dilatanda constricta	511	Dormituri profunde quid	
Δυστρέφειν	62	agendum	707
Δυστρέφειν	432	Dormituri exteriora frigid.	
Dysenteria	121	interiora calidiora	702
Dysenteria gemina	395	Dormientes pluribus egēt	
Dysenteriosa quæ	225	vestimentis	ibidē
Dispensatio circa egros quæ		Dorsalis medulla ex cere-	
esse debeat	581	bro principium habet	460
Disimilitudines cognoscē-		Dramaticum agere	251
de	633	In Dramate indutam age	
Distensiones vnde	508	re personam	257
Dolores laterum sunt se-		Dulcia picrocholos reddūt	
cundũ reclinatam	529		771
Dolores quæ pariant	73	Ε κμανύειν	234
Doloribus tum parvis tum		Ε κχυμώσας	519
			Εκ

I N D E X.

Eclampsia	465	Ενδύειν	513
Ενσύναι	234	Επάρμοσας	669
Επύλασις	651	Επίδασ nature quid appel-	
Ενδύειν	483	lant	745
Ενδύμωσας	382	Επιδύμωσας vocabuli consi-	
Ενδύμωσας puerulis	490	deratio	46
Ενδύμωσας quid ibid. &	382	Epidemiorũ morborũ cau-	
Eduulorum delectatio	771	sa caeli conditio	44. & 43
ria	771	Epidemij ex quo morborum	
Επίδύμωσας quid	599	genere	46
Επίδύμωσας febres	70	Epidemiorum morborũ li-	
Επίδύμωσας quid	571	ber post quos legendus	42
Επίδύμωσας	367	Επιδύμωσας	46
Elaterium quid	791	Epidemius morbus qui	359
Ελιονύμωσας quid	473	Epilepsia puerile malum	
Ellebori propinatio quando	781. & 815		
475		Epilepsia vnde	466. &
Elleborum sumpturi lauã-		quæ inuenit febres	815
di	786	Epilepsia quare morbus her-	
Emphanos	701	culeus & causa ipsius ibi-	
Emplastica vis	558	Epilepsiam vindicat quar-	
Emplastici in quibus vi-		tana	181
mur	559	Επιπέσειν	249
Enchymosis quid	765	Επιπύμωσας	77. & 384
Endemij morbi	45	Επιπύμωσας	789
Encephaloma sublimè demen-		Επίσημωσας quæ appellat	
tiam indicat	435	Græci	170
Encephaloma umbilicatum quid		Εψεμα, vide supra	
241		Equinoctia duo	48

I N D E X.

Æquinoctia eodem tempore natura 798
 in plagis omnibus 49 Εξουδρον colores 504
 Erasmi egri historia 221 Εξουδρον ibidem
 Ερυσσιναι τὸ ἐμαίω quid Εξουδρον 382
 524 Explanatoris propriū 796
 Ερυσσιναι pro μετὰλλαι Extenuationes vnde 646
 710 519 Extenuationis in exercita-
 Ερυσσιναι 561 tionibus signum 602
 Erysipelas vnde 355 Extenuatio per quæ 595
 Eruginose vomitiones & Extenuatio omnis cutem la-
 deiectiones vnde 134 xat, deinde intendit 649
 Etesia 354 Extenuationis signū quod
 Etni mores febrium 191 598
 Euryanactis filie virginis Extenuata increpanda 513
 historia 307 Extenuatio immodica ca-
 Exalatio quando fiat repē- uenda 601
 tē in exercitationibus 601 Extremitatum refrigerata
 Exanthemata à phymatis tio in febribus ardentibus
 quomodo differant 556 letalis 149
 In Exanthematis au pur- Extremitatum frigiditas
 gandum 557 in febribus acutis quid o-
 Excitare vsui est medicis stemlit ibid. & 313. & vn-
 516 de 325
 Exceptiones omnes conside- Extremitatum liuor quid
 randa 555 indicat 150
 Excretiōes sincere quæ 84 Facies rubens vbi cō-
 Excretiones quare nihil in sideranda 539
 uent 112 Facies pro morbi ratione
 Exercitationum vtilitas et nō collapsa signū bonū 566
 Fames

I N D E X.

Fames vbi laborandum nō die exacerbāt varietas 182
 est 657 Febrem quæ visceris cuius-
 Fauces ob quid exasperan- piam inflammationē con-
 tur 550 sequitur, febrem nō appel-
 Febrium differentiæ 494. lant 181
 & substantia ibidem Febrii erratica quæ 195. &
 Febrium tria prima gene- 214
 ra 267 Febrii quotidiana vnde 112
 Febres acutæ quæ 84 Febrii sanat cōuulsionē 816
 Febres intermittentes quæ Febres diuturna epilepsiam
 83 iuuant 815
 Febres facile consistētēs 70 Febres nocturna & diur-
 Febrium continuarum & ne 188
 intermittētium modis, sta- Febrientes quæ ledant 657
 tus & accessiones 190 Febres acutæ perfectam ha-
 Febres horridæ quæ & ppi- bent solutionem, non acu-
 uadq; 83 te reuersoria 542
 Febres acutæ quando fiunt Febrientem citra inflamma-
 & vnde 110 tionem febre laborare di-
 Febres ardentes & phreni- cunt 181
 tidus succus idē facit 147 Febriens ex manifestis cau-
 Febres ardentes & exqui- sis qua febre corrigit 206
 sita iudicantur per san- Febres liuidæ 505
 guinis eruptiones 72 Febrii horrida vnde 183
 Febrium ardentium propriū Febres Apiciæ, id est, cele-
 extremitatū caliditas 149 res 496
 Febres errantes vnde 112 Febres laboriose 550
 Febres continue quæ 83 Febres Pemphigodees 498
 Febrium quæ tertio quoque Febres loquax 671

I N D E X.

Febris modus quis 482 803
 Febricitans quomodo necat
 bat Prodicus 656 734
 Febrim tropi & modi 191
 Febres intermittentes, vide
 etiā intermittentes febres
 Febres continua, vide etiā
 continue febres
 Flatus copia vnde 609
 Flatus in spirituum gene-
 re 175
 Flatusum duobus modis
 discutitur 808
 Figura dolores leuat 621
 Fœmina ab emixu citius
 augetur, & quare 589
 Fœminæ concipiuntur in
 sinistro vteri sinu 587
 Frigidum siquid affectio-
 nes mouat & calidus ene-
 cat 760
 Frigiditas facultatis 614.802
 Frigidam potaturis quid
 faciendum 695
 Frigidam bibere cōsueti po-
 ta interdum aqua iuan-
 tur 722
 Frigide persusio quid agat
 803
 Frigida exspiratio mala
 Frontis vena secta dolori
 capitis posteriori profuit
 554
 Fuliginosum excrementum
 vnde 799
 Fulmen aliquando supra,
 aliquando infra, & ali-
 quando in medium elidi-
 tur 714
ΓΑΛΙΑΝΟΥΣ qui 490
 Gangrena 559
 Genitalium ad thoracem
 societas 76. & 413
 Γόγγυς: quos vocant 615
 Gongronæ ibidem
 Graciles molli cute 647
 Gracie aegrotantibus que
 fieri debeant 678
 Grauedines vnde 655
 Grauide quare purgātur à
 quarto mense ad septimū
 230
Hæmorrhoides iuua
 re possunt & lede-
 re 176
 Hæmorrhoides qui habent,
 quibus

I N D E X.

quibus morbis non corri-
 piuntur 661
 Hæmorrhoids melancholicam
 inhibet 816
 Hæmorrhoidibus qui im-
 portunè sanantur 662
 Hæmorrhoides iuuant me-
 lancholicas & non ex cau-
 sa vna sunt 779
 Hæmorrhoides non omnes
 tollendæ 663
 Hæmorrhagiæ nomine san-
 guinis eruptio per naves et
 quomodo fit 72
 Hepatis gibba quàm sima
 periculosior in abscessibus
 532
 Hepar non corrigit vitium
 ventris 727
 Hepaticum morbum appel-
 lant nō febrilem morbum
 181
 Hermoeratis ægri historia
 266
 Herophontis febricitis hi-
 storia 207
 Heropyti Abderitani æ-
 gri historia 428
 Hyems frigidior & humi-
 dior 43
 Hydatinum ex aqua plu-
 uiali 712
 Hypochondriorum conside-
 ratio 301
 Hircire quid 639
 Homines rectos affligi
 Horrent concumbentes 64
 Humoris vacuatio per que
 fit 512
 Humorū natura 271
 Humores quō vergant du-
 cere 555
 Humores calidiores sur-
 sum, frigidiores deorsum
 irruunt 74. & 75
 Ἰδαῖαι γυναῖκες mulieres
 quas vocant 475
 Ἰδαῖα ἰσθμια διαχρηστικὰ
 413
Idiomena 536
 Chorosis sanguis qui 572
 Icterus ante septimum
 diem malus 273
 Ignem ardentissimam se-
 brem vocat Hippocrates
 267. & 290. & 206
 Ignea adfectio quibus signi-
 ficatur 275

I N D E X.

Ἰλαλίωσθ	366	Intestini mordaci humore
Illeus quid	333	adfectus quid agēdū 807
Ileose historia	332	Inuētio duplex eorum que
Inappetentiam accusantes,		inuestigantur 197
bonam diei partem absti-		νεύωντες 205
neant	707	Per Ὑποχολόπους quos intel-
Incrassare bifariam	636	ligimus 634
Incrassata extenuanda	513	ὑπεύου 392
Indolētii somnus facit	764	ὑπολόωσθ 205
Indolētiam per sensus mor-		tracundi vnde 729
tificationem	808	Iracundi pusillanimes 155
Indurationes propter quid		Iracundiæ quibus vtilis 765
508		Iracundiā mouere frigi-
Infans quomodo expurgā-		dis naturis 762
us	792	Iracundiā cur mouēda ibid.
Infrigidatiōis effectus	805	Iracundiæ consideratio 761
& quibus adhibetur de-		Iracundi animosis aduersi
inceps	155	
Insomnia que indicāt	173	Ἰεχέσθου qui 152. & 154
Insidiari mentem habentis		Iudicationes quatuor modis
animalis est	280	195
In inspirationibus tum per		Iudicationes in accessioni-
os, tum per cutim geminis		bus sunt 193
est auxilium	798	Iudicatoria statim à morbi
Insudare malum	149	initio apparere malū 149
Intermittentes febres que		Iudicatio quādo fit in die-
177. & tres sunt omnes		bus paribus, & quando in
389. que item	176	imparibus 193
Interpretis officia duo	42	Iudicium Gal. de Prorrhethico

I N D E X.

tico	301	Lens ex contrarijs substan-
L abor tum articulis,		tyj 790. & cuius naturæ
tum carnibus		cibus ibid.
763		Lens frigidus cibus non est
Lac ad lapides generandos		ibidem
idoneum	621	Leniēda asperata 514
Lac temperat erosiones	811	Leniuntur que 516
Lachrymæ in acutis morbis		λεπτόσθου 154
quid indicant	491	λεπτόσθου quid 645
Lac capræ quando subdu-		Lepus marinus deleterium
etorium	792	812
Λέβηθου in pluuijs quid	95	Lethalia que dicuntur ibid.
Λεπτόσθου quid	269	Lethargus ex frigidis humo-
Λεπτόσθου	670	ribus 267
Lapis vesicæ sola manuali		Lethargus cum periculo &
opera curatur	781	acutus 167
Lapis vesicæ pueris	467	Lethargum sanat phreni-
Lapis tophaceus vnde	471	tis 816
Lauacrum quid facit	786	Lenatis citra rationem non
à siti vindicat	797	est fidendum 278
Lauacra aquarum potabi-		Leuconotus quis 352
lium humectant	787	Leucophlegmatie frigida
Lauandi helleborum susce-		temperatura 394
pturi	786	Libri epidemiorum Hipp.
Λέου quid	393	legitimi qui 445
Λεωκας, id est procellas	70	Librorum epidemiorum cō-
cant Græci	96	positiones 530
Lemule iuxta oculos	492	Lienis λεπτόσθου 575
Lemia oculorum	99	Lienis intumescētis disse-

I N D E X.

rentia 577 *Mammaram signa* vterū
Lienem induratum sanat affectum indicant 775
 hemorrhoids 577 *Mammaram oppletariū* &
Lienis scirrhis perniciōsus non oppletarum conside-
 & longus 167 ratio 654
Lienterie vnde 133. & 122 *Manis quid vocant* 137
Lienteriam sanat ructus *Mania sine febre* 280
 acidus 816 *Mania* 270
Lingua concolor dominan- *Masivai* 234
 tibus humoribus 773 *Manus figura* indolēs 622
Lingua humorum serū in- *Mapacūv π fūppurū* quid
 dicat 769 vocant 648
Lingua sapore humorū di- *Marasmus retorridus* 284
 gnotio 775 *Mas quare validior* scēmi-
Lingua sapor redundantiū na 590
 humorum ibidem *Mares in dextris* 731
Lingua fuliginosa 435 *Mares in vtero celerius mo-*
Lingua nigra, alba, viri- uentur scēminis 588. post-
 des, & rubra vnde 771. ea augentur tardius 589
 & 772 *Masculorum bona pars in-*
Lingua locutionis instru- dextris partibus concipi-
 mentum 154 tur 587
Aspicar 234 *Maζa parum nutrit* 598
Liquor, vide succus & hu- *Meatuum apertio* qualis
 mor 564
Lithargyrus deleteriū 812 *Medicinalis ars* *Medico di-*
Λοξισμ βρωχός quid 412 gnior 740. & 743
M *Logiatri qui* 295 *Medicus qualis esse debeat*
Λογισμωχός 458 681

Med

I N D E X.

Medicum que in agrorum morrhōis 816
 gratiā facere oporteat 679 *Menses Palestinorum* 54
Medicorum ingressus ad a- *Menses singulis nationibus*
 gros gratiosi 685 sui 52
Medico qui ministrat 742 *Meduξivods febres quas*
Medicina artem iria persi- vocant 177
 ciunt 132 *Metonis agri histōria* 219
Medici quibus confiditur *Mūvξas* qua vulgus appel-
 accipienti 680 lat 382
Medicus artis minister 133 *Mυδνίqς* 514
Medicum amulum nature *Milium frigidus* cibus 790
 simul & ministrum vult *Morborum differentie* 355
 esse *Esippo*. 128 *Morborum natura medica*
Medicus erga egros quomo- 737
 do se habere debeat 581 *Morbi quibus dignoscuntur*
Medicis que turpissima 165
 689 *Morbi etatum, vide etatiū*
Medicamentosis esctatis vir- morbi
 tus permanet 792 *Morbi alij à victu, alij à*
Melancholiam iuuant ha- spiritu 43
 morrhōides 779 *Morbi vnde fiunt* 346. in
Melancholici quare libidi- siccitatibus quales 347. et
 nosi 609 in pluuijs ibidem
Melancholie signum 172 *Morborum causa* 251
Μελίξυ quid 131 *Morbi redundant in sangu-*
Meludie agrae histōria 231 *lis anni temporibus* 60
Menses pro ratione solis *Morbi peculiare regioni*
 supputandi 53 minus periculosi 170
Melancholiam sanat ha- *Morbus regius qui pra-*
 411

I N D E X.

am	142	Mulieris ex abortivo foetu	
Morbi quinam pro morbis	335	agra historia	
fiant, scire est bonum	816	Mulieris à partu febricentis	
Morbi in imbribus, & in	343	historia	
ficcitibus	61	Mulieris Thasie agra hi-	
Morbi non presentuntur,	410. & 431	storia	
neq; inhibentur neq; curantur		Mulieres præter morbos	
quos ut viri patiuntur &	136	terinis etiam laborant	
aeris intemperie	42	Mulieris geminas puellas	
Morbi acutissimi qui	180	enixe historia	
Morbi qui ætatis permuta-	437	tionem solvantur	
781	Mulieris cui suppressa erant		
Morborum diurnitas unde	644	menstrua curatio	
119	Muliebrium vacuatio iu-		
Morborum transitus qui	145	dicacionem facit	
meliores	555	Muliebrium retentio mor-	
Morborum insidians quomodo	412	bosa	
280	Mutationes subite & re-		
Morbi syntropi in senecta	640	pentine tutæ nō sunt	
desinunt	758	N Arcotico solo vten-	
Morborum successiones vn-	808	dum non est	
de perniciose & indicato-	463	Nasi formatio	
rie	174	Nasus acutus, concavi ocu-	
Morborum successiones ex	648	li	
locis alijs in alios, & qua-	738	Natura quid	
re	664	Natura citra disciplinam	
Morbose affectiones	748	operatur	
Motus voluntarij offensæ	745	Natura artificiosa & ani-	
unde	253	malis prospectrix	
		737	

Natur

I N D E X.

Nature inculpatæ similib ⁹	micum	641
inuat ^r 778. & intempe-	Nixia wachia	335
ra. intemperatis cōtrarijs ib.	Nixia qui dicantur	466
Nature subserviendū	707	Νίχιον μίβρον
Natura morborum medica	Nonanam febrem non vi-	339
737. & quomodo morbi	dit Galenus	178
curari dicantur per totum	Nonana febris longa	189
commentarium.	Nubes quando alba	6
Natura duplex communis	ipsius varietas	68
& propria 166. à quibus	Nubis nomē in vrinis	242
morborum dignotiones &	○ Besi omnes tensa cu-	
presensiones fiant.	te	646
Nature percalide quid o-	Oculorum defluxus quomo-	
pus sit	792	do reuellendi
Naturam percalidam in ca-	Oculorum doloribus quo-	
lido anni tempore in fi-	modo occurrendum	807
gore cubile incrassat	719	Oculorum perversio in mor-
Nephritis etate declinanti-	bis acuti malum	341
bis	467	Oculus totius corporis dispo-
Nephriticis quæ vsu ue-	sitionem indicat	731
niunt 468. & ipsorum cu-	Oculorum cæcitates senibus	
ratio.	473	137
Nervæ quid	349	Oculorum signa mala
Nervorum principia	451	Oculus quæ appareant con-
Nervi qui ad stomachum	sideranda	492
pertinent	261	Othogefimus dies indicato-
Nicodemi	430	rius
Abderitani hi-	430	Oeconomia quæ circa egros
storia		fuerit consideranda
Nunium omne nature mi-		580
		Oedema

I N D E X.

Oedematis appellatio uni- uersalis	490	Pallescit quibus corpus	
Oedema quid	611	658	
Oedematis nomen	448	Palpebrarum adnascencia	
Oleum dolores sanat	805.	381	
& oleorum varietas ibid.		Palpitatio ubi	253
& oleorum calidorum ca- talogus	806	παρὰ κλύει	234
Omniū confusio	591	παρὰ κλύει quid, & quid indicat	149
Operari simile in morbis curandis	524	παρὰ κλύει de parua demen- tia	234
Ophthalmiæ manantes	98	375	
Ophthalmiam sanat diar- rhœa	816	παρὰ κλύει de parua demen- tia	234
Ophthalmiæ humide	381	157	
Ωρας nomen	712	Paraplegiæ vnde	139
Ora anni 713. & Ora		Paraplegia lethalis ibidem aqua	220
ibidem		παρὰ κλύει	220
Ορπίδων quos vocant	622	παρὰ κλύει	234
ορπίδι quid	525	παρὰ κλύει	517
ορπίδαδες 520. & 525		Parij egri historia	403
Orthopnoea	312	Parotis coqui potest morbo toto non cocto	163
Oscitationum curatio lon- ga spiratio	529	Patotides sine suppuratio- ne permanentes, non sem- per prauum signum	158
Oscitatio propter quid	749	Patotides vnde	74
Ouilla caro parum nutrit	598	Pars adfecta cū suonatu- rali statu conferenda	166
Π ΑΧΥΣΜΟΣ 645		Pars	
Πάρουνοι morbi qui			

I N D E X.

Pars adfecta quando tol- lenda	801	279	Peruersio oculorum quid- nam indicat	510
Partes imbecille à robustio- ribus superfluitatem exci- piunt	103	Peristis quid	46.	359
Pathemata quæ à Grecis		Peristis inter communes mor- bos	45	
82		Perilentes morbi	47	
Pectoris communitas cum testibus	664	662	Phagedenas quas vocant	
Pemphix apud Gramma- ticos Grecos	499	φάειν quid	352	
Pemphigiales febres	498	Pharmacorum dolores mi- tigantiū cōsideratio	806	
πεπρωτός 759		φύειν	753	
πεπρωτός & πύλις quomo- do differunt	226	φύειν	615	
πύλις quid	ibidem	Phymatum cōsideratio	558	
Perichis Abderitani egri historia	424	484	Phymata vnde appellata	
περιχίτις 440		φύειν	50	
Periodos quas vocat Hip- 656		bus	670	
Peripneumoniā vocant non febrem	181	φλυκταινίδια	223	
Peripneumonia grauiſſima quæ sine sputis sunt	240	φλογώσας	670	
Peripneumoniā sanat pleu- ritis	816	φλόδος quos vocant	462	
περίπνευμα 485		Prentitides vnde	143.	
Perſpiratio propter quid	me	& 110		
		Phrenitides quæ grauiſſi- me	439	
		Phre		

I N D E X.

Phrenitis periculosa & a-	similes male	395
cuta	167	Pingue omne ceteris liqui-
Phrenitidas & febres ar-	dis superfunditur	406
dentes idem succus facit,	πίζυ pro dulci	802
& quomodo	147	Pisvos nomine quid intelli-
Phrenitis non bene transf-	gatur	770
it in leshargum	816	πυρίρυ, id est, sotum adhi-
Phrenitici cum febre	330	bere
Phreniticis conuulsiones	πυρίρυ quid	470
133	Pythicus agrihistoria	133.
Phrenitici quare non suti-	414	
bundi	379	πύρρωδες
Phrenitici cuiusdam hi-	Pituitosis humores in frigi-	612
storia	419	distemperaturis
φρίνυ & φρίξ	651	πλάδου quid
φρίνωδες febres qua	83	Pleiadum occasus finis au-
φρίνωδες	651	tumni
φρίνωδες	765	Pleias autumnii terminus
φρίνωδες quos appellant	94	
79. & 107	Pleiades quando occidunt	
φρίνωδες	371	48
Phthisis differentie dua	Pleiadum occasus autum-	
maxima	79	num fuit
φρίνωδες quid appellat	447	πλίυ
Picrocholi qui	395	Pleuritis cruda
Picrocholis humor dulci-		428
bus generatur	771	Pleuritides sine spulis gra-
Pinguitudines vrinis in-	uisime	240
cumbetes filis aranearum	Pleuritidi moderate nõ est	
	mittendus sanguis	668
	Pleuri	

I N D E X.

Pleuritis sanat peripneu-	tes necabat	656
moniam	816	πρόφρασι
Pleuriticim vocant non fe-	προφρασι 207. & 360. &	354
brem	181	290. & 72
Pleuritis non bene transit	Ex proprietate substantia	
in peripneumoniã	816	agentia qua
Pluuia mollis 65. & cui op	πρόφρασι	774
ponitur	ibid.	πρόφρασι & 290
Pluuiarum differentie	94	πρόφρασι
Pluuia trifaria multæ	64	πρόφρασι 210. & 215
Pluuia multæ quando fieri	Pruritus quid indicat	174.
dicuntur	94	πύρρωδες qui
Podagris qua cõueniunt	805	612. & 79.
πύρρωδες	762	
πύρρωδες quid	762	Puer iuene quomodo cali-
πύρρωδες pro gymnasio	791	dior
πύρρωδες quos vocat	325	Pueri quare prompte con-
Porus in rene quomodo con-		uulluntur
statur	472	Puerorum adfectio
Potus nervos ledit	441	466
Prædictio ois imutabilis p-		Pueris calculus vesicæ vn-
petuo vel raro deficiens	489	de
Prenotio ex offerente	168	618. & 621
Prenotio ex cibis	167	Pueris lapis in vesica
Prenoti. ex morbo sũt	167	781
Prenotiones ex etate	171	Pueris epilepsia quõ etate
Prenot. ex cõsuetudine	169	permutatur
Pulmo à crebra respiratio-		ibidem
ne resiccatur	789	
Pulsuum r̄sus	796	Pulmo à crebra respiratio-
Presensio ex ægro venientiũ		ne resiccatur
duobus sit modis	167	789
Prodicus quomodo febrien-		Purgandis lauacro esse v-
		tendum
		386
		Pus cum generatur. dolores

fiunt 279 Renū curandorum forma
 Putredo vnde fit 350. & 473 & deinceps.
 in pluvijs fit ibidem Renum adfectorum conside
 Putred. materia et cā 360 ratio 468
Quadragesimus dies Respira. vsus 796. & 800
 indicatorius 216 Respiratio amplior quid
 Quavria. piculo vocat 400 indicat 702
 Quartana epilepsiam sa- Res signa sequuntur 772
 nat 816 Rheumatum coctio 98
 Quartana securissima 180 Reuellere quae oportet 526
 Quartana triplex in Eu- Rigor quando fit 164. vñ
 demo 196 fit 142. quomodo preno-
 Quarta diei vs in aceto scatur 480. vbi 253. &
 morbo 200 ipsius principii vnde 788.
 Quintana omnium febrū & quomodo fit 147
 pessima 190 Rigor febres ardentes indi-
Raritas cutis desita cat 149
 re facit vtrius 591 Rigoris quem febris non se-
 Recidivam quae faciū 542 quitur causa 214
 Reclivudinis abscissū con- Rigores spontanei qui ibi
 sideratio 530 Pisis oculorum quid indi-
 Refectio omnis signū 602 cat 510
 Regio facit ad morborum Potētes, id est, manantes in-
 praesensionem 169 flammationes 98
 Relaxationes vnde 508 Ructus sunt in spirituum
 Relinquit aliquid in morbis genere 176
 bifariam est 541 **S**ales quando adhiben-
 Renes à ventre derivant tur 811
 517. & 472 Sanatio quid 760
 Sanis

Sanitas quid 41. & 130. titatem magnam 644
 causa 251. quid & quibus Sanguinis missionem quae
 corrumpitur, servaturque prohibent 667
 41. ex quibus 100 Sanguis somni tempore ad
 Sanitatis meditatio 721 interna effugit 787
 Sanguis Vere abundat 43 Sanguis in pectorū morbis
 Sanguinis color naturalis, quibus mittendus 666
 & decolor 291 Sanguis merus quis 291
 Sanguis non semper exqui- Sanguis ichorosus qui 572
 site rubet 471 Sanguinolenta expuetibus
 Sanguis in venarum sectio- quā nō mittit sanguis 666
 nibus qualis 462 Sanguinis penuria sequitur
 Sanguinis eruptiones iuuare carnum frigiditas 728.
 possunt & ledere 176 Sarcophaquosus quid 745
 Sang. è naribus eruptio fe- Scarificationes profundas
 brū ardētū propria 141 vbi facimus 559
 Sanguinis eruptiones sim- Secamus quae & vrimus
 pliciter dicte è naribus ibidem
 intelliguntur 638 Sectio quibus confert 804
 Sanguis eruptiones in febrī- Sedis musculus calida hu-
 bus ardentibus vnde 144 moctatur & laxatur, &
 Sanguinis eruptio febribus refrigeratus cōstrigit 784
 ardentibus propria 150 Salarvōc 246
 Sanguinem profundū qui Semitertiana vnde 211
 hircire incipiunt 638 Semitertiana 84
 Sanguinis per nares profu- Semitertiane diuerse 177
 sio quibus cognoscitur 134 Exquisita 116. lethalis ei
 Sanguis bifariā dicitur 573 q̄ hac maximè laborat 181
 Sanguis. detractio ad quan Magna & parua 545

I N D E X.

Septimanam febrē non vi-	διούχοις	quas febres appel-	
dit Galenus	178	lant	ibidem
Septimana febris longa	189	Singultus quare	749
Συώδες quid	352	Συρτήχειν quid	765
Συάψις	663	Synrophi morbi in senecta	
Συαποδοιμύς	753	desinunt	758
Siccitates imbribus salu-		Sitis absentia unde	283. &
briores	61. & 139	268	
Signa lethalia per totam		Sitis à somno facile placa-	
Sileni histor.	202. & 203	itur	721
Sileni egri historia	202	Sitim in febrilentibus que	
Similitudines cognoscende		arcent	659
633		Sitis à lauacro quomodo	
Similarium in animantibus		vindicatur	797
corporum genera tria	450	Non sitire quando signum	
Similia similibus non sa-		privationis sensus	110
nantur	657	ΣίτϞ cibis duo indicat	
Σιμότης	464	469	
Sympathia tribus mo-	260	Sireon quibus confert	802.
Symptomatis ratione que		& 811	
fiunt	383	Sivius quid	50
Συναγμα quid	618	Solstitia sūt eodē tēpore in	
Sincere excretiones	84	plagis omnibus	49
Sinciput quare adfcitur		Solutio triplex	759
utero adfecto	453	Somnus refrigerat febrētes	
Συναχμοῦν quid	519	ex humorum putredine	
Συναχῶς & ΑιχλείπovϞ		quomodo	707
nomine veteres bifariam		Sonus indolentiā facit	764
ῥῥῖ	176	Somnus perpetuo humectat	

I N D E X.

& calfacit	707	Status talis, qualis est spi-	
Somnus multus immodicē		ritus	68
purgatum exiccat	788	Ex statu cœlestium prano-	
Somni effectus varij	708	tiones	169
Somnus sano non consuetus	Συνῶν & Συναχῶν	Ioni-	
quid indicat	170	quid	512
Sonus ī aère frigidiore	705	Συναχῶν quid	511
Sonus quare concoquit	716	Sternutationes cephalalgi-	
Somnus quare sūs leuis sa-		as sanat	811
natio	721	Sternutamenta sūt ex mor-	
Spirandi difficultatis disse-		bofa affectione	748
rentiæ	527	Stillatio omnis à naribus	
Spiritus animalis plurimū		prauum signum	375
ad oculos promanat	732	Stomacho humore mordenti	
Spiratio longa oscitationū		adfecto quid agendū	807
curatio	88	Stuporem que faciunt	808
Spiritus in nobis talis qua-		Stupesciunt quando medi-	
lis aëris conditio	68	ci	516
Spiritus sublimis qui	311	Stupor ad crūs è renum do-	
Spiritus varius	439. et 202	lore .	472
Sporadici morbi	46	Succorum plantarum dolo-	
Sporēton quam anni partē		ribus cōferentiū varietas	
vocant	50	& nomina	805. & 806
Sputorum consuleratio	538	Sudores incoctis morbis non	
Sputa rotunda mētis alie-		conferre	116
nationem indicant	660.	Sudores symptomatis ratio-	
& eorum causa	ibidem	ne	388
Sputa ex pulmone per odo-		Suilla caro multum nutrit	
rem probanda	767	598	

I N D E X.

Suilla affe quare dāda 601
Suum natura 730
Superum & *inferum* quo-
 modo sumuntur 532
Suppurantia cuius nature
 esse debent 558
Surlus deafectionibus
 loſis reſeſtis 208
Tribes quomodo ſit
 357. unde 359
Tahidi qui 79
Taciturnitas in aegris quid
 indicat 171. & 439
Temperatis temperata ſalu-
 bria 120
Terminthi 662
Terra profundum quare
 hyeme calidum 703
Tertianari differentie 185
Tertianaria que 116
Tertianaria quando ſunt 110
Tertianari conſideratio 547
Tertianaria exquſite indica-
 tio 196. & 167
Teſtes quando augētur 730
Teſtes in pubertate ſignum
 gerunt generandorum ma-
 ſculorū, vel ſeminarū 731
Teſticulorum tumor ob tuſ-

ſes, & ipſorum cum peſto-
 re communitas 664
Tetani quomodo ſunt 255
Theriaca que dicuntur 812
 & quomodo ſunt quos vocat
 725
Theorematum veritas vn-
 de indicatur 47
Thorax quando laborat 67
Thoracis ad genitalia ſocie-
 tas 413
Timores ſymptomata deſ-
 ſata bilis 149
Tineſini quomodo ſit 398
Tineſini qui 122
Tolli ſurſum caliditatis eſt
 69
Tenuirua unde 714
Tralationes ſenſim facien-
 da 553
Tremoris conſideratio 253.
 cauſa 234
Triplicis quāſ febres 546. &
 114. quare ita dicuntur
 116. & unde 117
Triplicis que vocat *Hip-
 pocra.* 766
Triplicis februm quos vocat
 191

Triplicis

I N D E X.

Triplicis in duobus ſignifica-
 tis ſignum 726
 171
Turgere in phymatis 558
Tuſis unde 749. & 150
Tuſis ſicca 536. & tuſſes
 ſerina & que & cā 75
Tuſſicula ex quibus 150
Vacuatio omnis ſen-
 ſim fiat & quare
 600
Vacuare qua expedit 600
 & quando 61
Vapor calidus per cutim ex-
 frigido ſpiritu expirato ſi-
 gnium lethale 217
Varices que curant 816
Vasorum impuritas 591. &
 592
Vellicationes quid indicant
 non 781
 174
Vena ſectio brachij ſanguis
 nis colibet eruptionē 635
In venarum ſectionibus
 qualis ſanguis 727
Vena poſt aures inſignes
 777
Vena mutuam habet aper-
 tionem 799
Ventris citra culpā coquen-
 tis ſignum 726
Ventris ſegnities omnium
 conſuſionem facit 592
Venter à reibus deriuat
 517
Ventre ob intemperiem non
 coquēte que accidunt 725
Ventris ſegnities 591
Ventris denſitudo 591
Ventris exiccationis cauſe
 785
Ventre calidis fortes, tū po-
 tiones, tumcibi turbatoriū
 777
Venus quid faciat 441. eius
 effectus 785. ipſius conſi-
 deratio 261
Venus quos iuuat & quos
 non 781
Venus reſuciat 778
Venus pituitiſis conſert ro-
 buſta virtute 778. &
 quare 778
Ver temperatiſſimum 43
Verba multa in aegris quid
 indicant 437
Vergiliarum occaſus ſicci-
 equinoctium 55
Vergiliarum ſignificatio-
 6 4

nes due 16
Vestitum quid 477
Ex Vinctus ratione preno-
 tiones 170
Ad Vinctum institutum uos seruit, & mentem 332
 presagum esse oportet 192
Vigilia duobus modis 717. 433
 vnde 318
Vigilia appetentiam prouocant 716
Vigilia semper male 149
Vigilia ex calidis humoribus 268
Vigilia quare digerunt 717
Vigilia borrbon, id est, vorax 716
Vigilanti exteriora calidiora, interiora frigidiora 702
Vigilandum diutius dormituris profunde 707
Vini aqua melius in quibus 717
Vinum in vase non operculato cito acescit 698
Vinum meracius quos iuuat 809
Vinum merum quare sitim prouocat 722
Vinum egrotantes plurimos offendit 717
Vinum calidum quos inuat 811
Vinorum omnium potus noster 170
Virginis Larissae historia 425
Virtus quot modis imbecillitas 254
Viscera quam frigidiora 764
Vitalis facultatis substantia 627
Ex vite institutis prenotiones 170
Vitreus humor infert quodidiana 480
Vicera quibus erumpunt 791
Vomitum symptomatis ratione 388
Vomitum an vomitu curatur 523
Vomitum & colo & rene laborantibus commune symptomata 470
Vomitiones eruginose vnde 134. & 470
Vocis instrumenta quae 154
 Vox

Vox tenuis 154. & gracilis, & aspera vnde quare clangosa & rauca 371
Vocis transmutatio quando fit 730
Voces vnde male adfertur 356
Vrina serui sanguinis 271
Vrina sublingualium quomodo sunt 773
Vrine tenues & decolores incocta 212
Vrina tenues morbi crudos indices 282
Vrina tenues aquosae 145
Vrina tenues & boni coloris 215
Vrina crasse & turbida 271
Vrinarum crassities generandis lapidibus idonea 619
Vrina oleosa male 227. & earum consideratio 405
Vrina male quae 85
Vrina quando colliquata- rum partium colorem indicant 773
Vrinas turbare 358
Vrine returbatae 227. & 272
Vrina rubra quid indicant 269. & subrubra 270
Vrina cruenta quare reditur 472
Vrina nigra 150. & paucae quare ibidem 773
Vrina cocta & incocta aliter 772. & quando ternis apparentes quid indicant 218
Vrine excretio vesicae duas ob causas prorit 243
Vrine symptomatis ratione 388
Vrina genituram representantes 571
Vrina in affectu respiratorum organorum quare inspicienda 333
Vrinarum retentiones vnde sunt 481
Vstio quibus adhibetur 804
Vterum quomodo neruosum appellemus 450

Vicinus duos sinus habet	226
587	Vxoris Oeceti agri histo-
Vulua à ventre & urinis	338
derinat	517 Vxoris Epicratis historia
Vulua muliebris considera	212
tio, & affectionum ipsius	Vxoris Philini histo. 209
causa	452
Vxoris Dromeade historia	Z Ophœdes quid 352

F I N I S.

G A L

G A L E N I I N

43

P R I M V S E P I D E M I O -

R V M H I P P O C R A T I S ,

C O M M E N T A R I V S

P R I M V S .

* * *

Principium desideratur.

S OLV'M hos qui in vnaquo-
 que cœli statu sunt morbos
 presentiet, vultumq; immo-
 deratis ambiētis nos aëris cō-
 stitutionibus contrariū exco-
 gitās, ne fiat prohibebit. Nā si
 proba primorū corporū tēperes est sanitas, quōd
 aëris inēperies eā quidē corrūpet, seruabit autē
 cōtraria viuēdi ratio, cōstat omnibus. Quā effici-
 tur ratione, vt Quintus perperā tum hos libros
 exponat, tum aphorismos, vbi ita scriptū est: Ec-
 ce anni tēporibus si hyems quidem sicca & borealis
 fuerit, Per vero pluuium & austrinū, vt astate
 fiant febres acute, oculorū inflāmationes & dy-
 senterie est necesse. Nempe sola experiētia id co-
 gnitū esse ait Quintus citra cause rationē. Pri-
 mū quidē in hoc peccans quōd causas eorū quæ in
 his scripsit Hipp. rursum in libro de aëre, aquis
 & locis scripserit. adde quōd cōmodam doctrinæ
 partē transgressus sit. Nā cū interpretum officia
 duo

duo sint, vt & libri mētem seruent, & lecturos libri cōmentarios cōmoda doceant, munus utrūq; Quintus labefactauit, dum redundantes morbos cum ambientis nos aērū statu nō coniungit, cum ipse Hipp. eos coniungi velit: quippe cū neq; futuros praesentire, neq; qui formantur inbibere, neq; factos sanare valeamus, nisi affectionem quā in corporibus nostris parit aēris intēperies cognouerimus. Nā & hoc pacto caterorū statuū omnium praetermissorū facultates ipsi reperire valebimus. Quisquis igitur ex epidemiorum lectione iuuari insiguit ad artē voluerit, vt librum de hominis natura, librū, de aquis, aēre & locis, aphorismos itē illos, in quibus de anni tēporibus tractat, & statuū tum calidorū tū frigidorū, tū siccorū, tum humidorum facultates docet, voluat antea satius est. Necessaria quoq; est & ipsa prognostici lectio. Nam quae in libris epidemiorū scripta sunt, quae in praedictis libris docuit cōsequuntur. Primū quidē quod calidi, frigidi, sicci & humidi symmetria quaedā primorū corporū sit scuitas. Secūdū quod Ver temperatissimū sit, vbi propriam seruauerit temperaturam: atq; ob id in eo abundat sanguis, quomodo & aētus quā cōueniat calidior & siccior, & hyems humidior frigidiorq;, atq; inaequalis tēperamēto autūnus, in quo sicci & frigidum euincāt. Quod item in horū vnoquoq; vnus quidam abundet humor, vt paulo ante dixi. Ab his tum tertiuū, tū quartū in libris declarata sunt. In libro

libro quidem de hominis natura quōd morborum epidemiorum causa aēr sit. In prognostico vero quae nam signoria per quae praenotiones sunt cuiusq; facultas sit: tum in qualitate, tum magnitudine. Te autē qui praesentem tractationem lecturus sis promptā omnium quae percurri memoriā habere volo, vt facilius quae a nobis dicentur consequi valeas. Primum verō omnium librum de aquis, aēre & locis te legisse velim, vt non ignores in quibus ipse Hipp. scripsit: & sum approbaturus morborū genera quae ab Hippo. ita distincta percurri, qui morborū epidemiorū causam aērem pronuntiat. Is siquidē in libro de hominis natura haec scribit: Morbi autē sunt alij quidem a victu, alij vero a spiritu, quem intro trahetes vnumus. Dignoscetur autē vtriq; hoc pacto. Vbi ab vno morbo quidē multi eodē tempore capiantur, causam illi ferre acceptā oportet quod est cōmunis sumū, & quo maxime omnes vtimur: est autē quod respirando attrahimus. Cōstat siquidē victū cuiusq; nostrū causam non esse vbi morbus omnes deinceps ladat, tū iuuenes tū senes, tū mulieres tū viros aequē, tū vmbibos tū aquae potores, tum qui mazā tū qui panē esitant, tū qui parum defatigantur tū qui multū laborant. Cum itaq; quolibet victu vsi homines morbo eodē capiuntur, victus ratio causa non erit. At vbi morbis differentiibus diuersiq; generis homines constictantur, suus cuiq; victus sanē in causa est. In qua dictione Hipp.

Hipp. cæli conditionē & non victū causam esse ait morborū epidemiorū omnium. Potest quoque & aqua præcipua potus interdū morbi omnibus cōmune efficiere, quod in castris euenisse narratur: quomodo & ob loci naturā, vbi omnes loco eodem castrametati permiserūt. id quod & interdū euenire potest ex barathris Choronii appellatis, ex quibus spiritus abinde spirat. Hæc ergo quod aëre inficiat morbos ideo procreant, atque in prescripta oratione cōtinebuntur. Morbi verò quos, si cibi tū potus generat, & rari & cogniti faciles existūt. In libro itaque de hominis natura causam eius quod multis morbis est cōmune cōmuni sumā appellauit. In libro verò de aquis, aëre & locis morbos qui ita generantur, πανούκων, i. omnibus cōmunes vocauit, ita inquit: De vnoquoque autē tēpore procedente anno, & qui cōmunes omnibus morbi urbem aut sunt correpturi vel æstate vel hyeme, predicere poterit. & rursus nō multo post: Hi quidem morbi peculiare ipsi sunt, & si quis omnibus communis morbus præbēderit ex anni tēporis mutatione, hi & illius participes erunt. Post paulo: Viri hi morbi peculiare sunt & vermaculi: Itē seorsum, & si quis morbus cōis ex mutatione præbēderit. Deinde paulo infra: Morbus his ipsi cōnutritus est, si tū æstate tū hyeme. Nec te latuerit dictū hoc tum in prescriptis orationibus tum in alijs quibusdam Hipp. libris, morbos eos qui perpetuò loci aliquē occupāt, quos & endemios vocat, censerī inter eos qui multis cōmunes existūt, quomodo & pestem

ipsam. Nēpe & pestis inter cōmunes annumeratur morbos, ut & ipse de ea re in libro de victus ratione in morbis acutis antea ostendit his verbis: Cū. n. nullus cōmuni pestiferi morbi modus passim grassatus fuerit, sed morbi differētes diuersi que generis & similes fuerint, plures ab his quibus ab alijs omnibus intereūt. Patet itaque morbos qui & malignissimi sunt, & pestilētes vocātur, ex morborū epidemiorū genere esse: epidemios verò ex genere tū plebeiorū, quos πανούκων vocant, tū orbibus cōmuniū (πανούκων appellat) qui morbis differētib; & nō eiusdē generis è regione opponuntur. Hos quidem ita appellauit. Pestes verò appellant homines omnes, agnoscūmq; morbos perniciosos esse, mittūmq; sæpius ad Deos de eorum curatione consulturi. Non hic autem solum verbum ενδημιας, i. passim grassari scripsit: venietia & in prognostico, ita inquit: Oportet autē tē & morborū perpetuò ενδημιας, i. passim grassantiū motus celeriter animaduertere, & tēporis statū nō ignorare. Interdū autē & in libris epidemiorū dicentē ipsum audire potes: πανούκων, i. passim grassata sunt & dysenteria in æstate multæ. Interdū autem & aliæ febrium passim grassata sunt forme: Nēpe & alijs morbis epidemios erat. Scriptū est autē hoc nomē ενδημιας in quibusdā exemplaribus per quatuor syllabas, vltima cōstante ex μ. s. & v. in alijs per quinque, ex μ. & i. postrema syllaba ex ο. & v. Hæc ad ea que dicuntur memoria tenenda sunt, nō sciq; debe

morbos quosdam communiter multos prebendere, qui communes dicuntur: alios vnūquēque; priuatim inuadere, & sporaticos appellari. Inter communes autē alij endemij sunt, alij epidemij & epidemij tū quatuor. tū quinq; syllabis (vt dictū est) scripti & dicti: atq; horū qui perniciosissimi sunt, pestilentes appellantur, causam ex statu cœli habētes & ipsi, quomodo morborū epidemiorū genus vniuersam. Scripsit autē & nonnullos pestilentes status, vt eos de quibus in tertio agit, p̄pterea quōd & genere pestis epidemius morbus sit. Hoc itaq; definiuisse priusquam particularia explicentur cōmodius duxi: à quibus ad eorum explicationem iā me conuertā, si hoc vnū adhuc premonuero, quod & in multis à me scriptis libris prius dixi, eos qui artem Medicā perdiscere volunt, vt sese in particularibus quæ sensu percipiuntur exercere cōhortentur, vt quæ antē vniuersaliter didicerūt digressi sūt. Particularia autē huiusmodi principitū vniuersalis cōstitutionis esse experimentarij asserunt: aiuntq; vera illa esse theoremata quæ cōstitutionē ab experiētia sunt assecuta. Nobis autē nō ita. Sed theoremata multa ratione inuēta esse videntur, quorū tū veritas iudicatur, cū ab experimentis tum stabilitur tū fidē accipit. Hoc sanē pacto & his quæ de Solis & Lune magnitudine & distātia demonstrata sunt: fidē nō adhibentes, vbi à sensibilibus multis alijs quæ per Geometricas rationes reperiuntur, & ab eclipsibus singularibus

gularibus stabilitur, certiore habemus fidem. Vbi itaq; quæ per Geometriā demonstrata sunt, si à singulariter cōtingentibus maiorē fidem accipiāt, atq; credibilia reddita cōpertiore habent veritatem: sanē multo magis quæ in Medica disciplina vniuersaliter dicta sunt, certiore habebunt fidem si particularibus stabiliantur exemplis, quæ in epidemiorum libris fieri ostendemus.

PRIMVS STATUS. HIP.

IN Thaso autumno circiter æquinoctium, & sub vergiliis, pluuiæ multa, continuæ, molles, vt in australibus.

GALENVS.

Quod loci quidē cognitio ad morborū epidemiorū doctrinā utilis existat postea dicā. Nunc verō orationē ipsam prius explicabo autoris inquitētis: Circiter æquinoctium, & sub vergiliis. Nēpe cū duo existant æquinoctia, duæ quoq; & vergiliarū significationes: quōdnam ex illis dicat ipse ostendit adiecto orationi autumno. Nam fit Vere alterū principiumq; ipsius in nostro tractu ipsum est, veluti etiā & finis omnis sub vergiliarū oriū. Reliquū æquinoctiū autumno fit, atq; πρῶτον, i. vergiliarū occasus. Nihil autem intererit dicere vel numero plurali πρῶτον, vel singulari πρῶτον. Occidunt autē pleiades ab æquinoctio autumnali diebus circiter quinquaginta, non ignorantibus nobis tum æquinoctia tum solstitia fieri vno tempore in plagis omnibus quā-

quam stellarū tum ortus tum occasus euariant, vsque adeo ut in singulis regionibus proprij sint. Solus siquidē his qui sub eodē habitāt polo cōmunes astrorū sunt tū ortus tum obitus. Vocant autē Greci ut plurimū quod ex multis stellis constat, ἀστρῶν, ut vel Taurū totū, vel aliquam eius partē, ut saculas & vergilias. Interdū tamen singulos ἀστρῶν, i. singulos stellas astrū, i. sidus appellat nō in quod ex multis cōstat ἀστρῶν, i. stellā appellat, sed ἀστρῶν solum ita: unā verō quālibet non stellā solum, ut dixi, sed etiam astrum, ut Arcturū, caniculā, luciferū, Iesperū. Est autem ad presētē omnē tractationem maxime necessariū, ut in singulis regionibus in quibus sanaturū sumus, singulorū astrorū tum ortus tum occasus cognoscamus, propterea quod anni tempora circūscribant. verbi gratia: Veris in Hellespenti parallelo principium quidem est quod eo tempore est equinoctium: Finis verō pleiadum exortus, qui & astatis initium existit, quomodo astatis terminus, principiumq; autūni, Arcturi ortus, qui autumnale equinoctium diebus quasi duodecim antecedit. Vergiliarum præterea occasus principium hyemis est, & finis autumnī. Mirari verō arbitror, licet, causāq; peruestigāda cūnam prætēmissus sit stelle cuius maxima est significatio, ortus qui in astate fit, videlicet Sirij: vocant autem ipsum quidam & canem totius astri appellatione abutentes. Canis siquidem totum astrum est.

est. Serius verō in ipsius mādibula existit: quem rectē quispiam πρῶτος, id est, ante canem appellauerit, & non canem. Stelle que huius ortus principium eius anni partis est, quam oporam vocant. Atq; qui annum in septem diuidunt tempora, astatem ad canis vsq; exortum extendunt. Hinc verō ad Arcturum vsq; oporam. Idem & hyemem in tres secāt partes, medium quidem huius quod circa solstitium est tempus facientes: de extremis verō prius quidem σπορῆν, id est, sementē, posterius verō κῆρυκα, id est, tēpus inserendi: Nam ita ipsi appellant. Præterea in libro de septimanis inscripto Hippocratis reperitur annus in septem diuisus partes, insectis quidem manantibus autumno & Vere, scilicet verō hyeme quidem in tres partes, astate verō in duas. Vtilis itaq; talis diuisio ut progressus sermonis declarabit, utilis quoq; & in quatuor anni tempora ut hoc prius demonstrauit Hippocrates, ubi & humorum victorias & morborum species docet, & quæ ambo hec præcedunt aëris temperamēta: que quatuor habent differentias. Nempe & si quammaximē bifariā tempus pleiadū ortus atq; Arcturi mediū quis secuerit, certē cōmune est eum ut siccius mediocri existat: veluti & hyemi, ut tum siccior tū humidior sit, et si trifariā diuidatur. Magnæ igitur temperamētī differentiæ quæ & generales cōuenienter quis dixerit, annū in quatuor diuidū tempora siue genere siue spe-

cie inuicem differentia vocare quippiã voluerit: singula verò harũ differentiarũ sectiones æstatẽ quidẽ in duas, hyemem verò in tres secant partes. Horũ verò anni temporũ diuisio ex ipsorũ tempore efficitur. Tẽpus enim quod vergilias Arcturũq; interiacet quatuor menses continet: plus verò quàm quatuor quod vergiliarum occasus & verni æquinoctij medium existit. Veris tempus ne integros quidem duos habet menses. quo factum est, vt iure insectum permãserit. Ob id verò autumnii tempus quàm veris maius fuit. In menses siquidẽ duos extenditur: hoc verò magnitudine ab hyemis æstatisque tempore multum vincitur. Hæc itaq; semel quidem à me dicta ad omnẽ sequentẽ orationẽ memoria teneantur, vt facile ad singularũ nationũ menses qui alijs alijs sunt, transire valeamus. Nã si omnes eos idẽ haberent, nõ Arcturi vergiliarũq; & canis & æquinoctiorum & solstiorũ meminisset Hipp. sed dicere ipsi satis fuisset, apud Macedonas, verbi gratia, mense incipiente quem Dion appellat, talem quendã statũ fuisse in ambiens nos aëris temperamento. Nunc verò quoniam Dion solis quidẽ Macedonibus manifestũ sit, Atheniẽsibus verò alijsq; hominibus nõ manifestũ, volueritq; Hipp. nationibus prodesse omnibus, satius ipsi fuit nullo memorato mense solum scribere æquinoctium. Nempe æquinoctium vniuersitatis quadã res est: Menses verò singulis nationibus

suis

sui & peculiare. Qui ergo astronomia est imperitus, sicut Hippo. non parere, qui ad eam ob ditorum vsũ cohortatur. Quoniã verò tum liberale, tum benignũ esse videtur eiusmodi imperitiis opem ferre, tentabo ego quatenus licebit auxiliũ subscribere, cui si mentem attendant, omnium horum quæ dicit Hippo. commoditatẽ accipiant. Anno igitur toto in quatuor tẽpora secundum æquinoctia & solstia diuiso, vbi semel quis astronomiciũ virum interrogauerit in quibus suam menses quatuor hæ partes fiant, deinde eas perceperit, poterit & cũ de alijs singulorũ astrorum significationibus audierit, voti esse compos, vt si exempli gratia, antea didicerit autumnale fieri æquinoctiũ in principio mensis. Dũ sciet hyemale solstium fieri quasi post menses tres in principio mensis uerò *ἔως ἡμέρας* & Nẽpe hoc nomine apud Macedonas significatur. Vernũ autẽ æquinoctiũ principio Artemisij: veluti æstiuũ solstium initio Iai. Nempe in principijs ditorũ mensium tũ æquinoctia, tum solstia apud Macedonas fiunt: qui ita numerant, & appellant menses. Qui igitur hæc didicerit, priusq; Arcturũ quidẽ ante autumnale æquinoctiũ quasi duodecim diebus exoriri didicerit, vergilias verò occidere post dies circiter quinquaginta, sciet quoto menses cuiusq; die sidus vtrũq; exoritur: obseruabitq; si Hipp. sequi velit, qualis siã fuerit temperamenti aëris mutatio. Menses verò nõ sunt pro Luna

d 3

ratione supputati veluti nunc in pluribus Græcie ciuitatibus fit: sed pro ratione Solis, apudque omnes antiquiores vrbes & plurimas nationes numeratur. Atque apud Romanos annus totus in menses duodecim diuiditur. Habetque horum vnus viginti & octo dies, quæ à solstitio brumali numerantur secundum. Primus verò à solstitio quæ & totius anni primus faciunt, vnus & triginta adsumpsit, quomodo à solstitio tertius, nempe & ipse triginta & vnus diem continet. Quartus triginta est dierum. Quintus vnus à triginta accepit. Sextus triginta habet, qui à sexto sunt menses duos triginta & vno constant. Qui hos sequitur triginta est dierum. Huic succedens vnus & triginta, qui decimus totius anni numero excelsit. Undecimus triginta habet. Duodecimus vnus & triginta. Quod si singulorum mensium dies connumeraris, omnes sunt trecenti sexaginta & quinque. Atque cum ita annos quatuor numeraueris, anno quarto mensum tertium duorum & triginta dierum faciunt, vt anni singuli tertium sexaginta quinque dies habeant, & quartam diem vnus partem. Ex Palestinorum verò supputatione duodecim menses efficiunt dies trecentum quinquaginta & quatuor. Nam quoniam à Luna cum Sole coniunctione tempus ad omnem aliam coniunctionem præter nouem & viginti dies, aliam adhuc dimidiam adsumit partem: ob id duos menses qui quinquaginta & nouem continent dies, in duas secantur inæquales partes, alteram

alteram ex ipsis mensibus triginta dierum, & alteram viginti & nouem efficientes. Coguntur ergo qui ita menses cõtexunt, aliquem statuerent intercalarem, vt primum quod reliquum est ex superioribus annis aceruetur, & tempus vnus mensis fiat. Quo autem modo menses intercalares inferendi sunt, ab astronomis tum alijs tum Hipparcho scriptum est. Quare, vt dixi, apud illos qui menses ita numerant definiti dies non possunt, in quibus tunc æquinoctia, tum solstitia, tum siderum illustrium exortus fiunt. Apud eos verò qui pro Solis ratione numerant, definiti possunt, vt dixi apud tunc Romanos, tum Macedonas, tum Asianos nostrates, & apud alias multas nationes. Cum hæc itaque sequentium orationum omnium communia à me dicta sunt, ad propositam me referam orationem, in qua ab æris statu qui in Thaso fuit, incipiens inquit: Autumno circiter æquinoctium & sub vergilias pluuie multe. Nempe cum autumnum circa æquinoctium esset, duosque menses habeat, non confestim ab initio dictus status simul cepit: sed circa æquinoctium cepit, perseverauitque ad vergiliarum usque occasum dies circiter quinquaginta. In Thaso autumno Quinti sententia, neque ad morborum præsentem aliquid comonstrat regio, neque profus fieri potest vt futuri prænoscantur morbi. At solium morbi quidam naturali in anni temporibus corrupto temperamento. Interdum verò & ipsorum formas non ex methodo logica, sed sola

experientia notas esse ait. Atq; etiam temperie-
rum implicationes permitionesq; quas Syndro-
mas id est cōcursus appellant experimētarij Me-
dici qui aphorismos explicant, experimento inuē-
tas esse dicebant, quæ quorundam morborū cause
essent, vt verbi gratia: Cū hyems sicca & aqui-
lonia fuerit: Ver autem pluuium & austrinum,
æstate erunt febres acutæ, oculorū inflammatōnes,
& difficultates intestinorū. Et rursus: si hyems
quidem pluuiosa atq; austrina fuerit, ver autē
squalidum & brumale, mulieres quibus partus
Vere instat, ex omni occasione abortiunt, & cæ-
tera quæ deinceps recensuit, vbi quatuor tantum
differētias temporū scripsit, quanquam permul-
tæ sint. Quod versare an: no Quintū oportebat,
deinde tum considerare, tum peruestigare, primū
quidem anni temporū in id quod præter naturā
est digressiones: deinde pluribus inuentis numerū
omniū peruestigare, mox considerare quā ob cau-
sam quatuor tantum Hipp. memorauerit, à qui-
bus omnibus inuentis methodū aliquam perue-
stigare liceret, quæ vsi cæterorū omniū statuum
facultates cognosceremus. Hic si quidem solus ad-
tum eos qui fiunt, tum grassaturos morbos præ-
sentandos idoneus erit, imò & quoad fieri pote-
rit ad eos impediedos, qui cōmemorata via pro-
gnedietur: aut si hoc assequi propter cause ma-
gnitudinem nō possit, saltem his capiatur cōmo-
deratissimis. Nā quod melius morborū curatio-
nem

nem inuēturus sit, qui in his quæ dixi omnibus
mentem exercitauerit, quam qui nihil antea sūt
perferutati, neminē ex plebe ignorare existimo,
nedū probē institutos. Nā quod Hipp. ipse plures
nouerit status quā quatuor qui in aphorismis
descripti sunt, ex his ipsis libris quos explicare pro-
posuimus satis liquebit. Nēpe in primo horū pri-
mū scripsit statū de quo in calce inquit: Facto au-
tē toto ductu ad austrina & cū squaloribus. Se-
cūdiū autē in quo rursus ait: Facto autē anno toto
figido & humido & boreali. Tertiū autē tū inæ-
qualē cū variū, qui paulo ante Arcturū cepit
frigidū & humidū. Deinceps autē factū ab au-
tūnali æquinoctio ad pleiadū vsq; occasū, prorsus
austrinū, vnā cū immodicis humiditatibus. De-
inde cōtinuata serie frigidū & siccū cū ventis a-
quilonijs maximis per totā ferē hyemem. Deinde
frigidū & siccū ad canis vsq; ortū. Hinc assatim
magni æstus ad Arcturum vsq; in quo pluuia
austrina ad æquinoctiū vsq;. Status hic quāquā
inequalis fuisse, vincebāt in frigidū & siccum.
Scripsit præterea & in tertio horū librorū statū,
quē rursus in sūmā vnā reducēs dixit: Annus
austrinus, pluuius, absq; vēis a siduē. Aliū ve-
rō statū in secūdo circa initia scribēs inquit: Car-
būculi in Cranone æstiuī, pluebat per æstū largo
imbres, fiebāt autē magis spirāte austro. Atq; vt
hic status calidissimus est & mediocriter hu-
midus in vno scilicet anni tēpore in quo fuit, æstate:

ita & qui in tertio describitur libro per totum annum. Sunt verò & alij status descripti in epidemiorum libris, quos in aphorismis subiicit. Quatuor verò, quos, quia ceteris frequentius fuerint veluti exemplum esse intellexit, unã cum rationis quam in libro de aquis, aëre & locis tractat, declaratione in aphorismis scribere voluit. Quòd si & rationis declaratione in totis prætermisisset, eam certè ex his que ab ipso in aphorismis scripta sunt inuenire potuissemus, que viro Logico ad doctorum inuentione sufficiunt. Scire etenim hoc oportet demonstratum quidem nobis iam sapius abundè in multis, dicendum verò & nunc quoad eius meminisse necesse sit, fieri nõ posse vt particulares in artibus omnibus simpliciù medicamentorù complexiones experimento cognoscantur ob multitudinem: sed in his omnibus una est inuentionis via per propria elementa, veluti & in Grammatica fit. Quæ nam igitur propria status elementa sint, ab ipsa rei substantia in animum inducti cõtemplamur, vt ex cõmentarijs de demonstratione instrueli sumus. Ab initio itaq; sermone collectio iam tibi percurrat omnia cõtinèter, nullis prætermisiss. Anni tẽpora humiditate, caliditate, frigiditate, & siccitate differunt. Nempe hyems humiditate & frigiditate cætera antecedit, vt æstas caliditate & siccitate. Ver autẽ exactè in medio ambentũ existit. In neutra siquidem oppositione alterum alteri præstat, neque

siccò

siccò humidum neq; calidò frigidum, sed quadam partium vtiusq; oppositionis æquabilitas atq; omnium horarum totius prope diei & noctis similitudo, nulla insigni facta in ipsis vel permutatione vel exuperantia, qualia autumnò videtur: frigore quidem manè in eo rigete, circa verò meridie calore vehemèti, sed rursus ad occasum in frigus transiente. Dominatur tamen in eo siccũ humidò, & frigidum calido. Talis quidẽ est anni tẽporis temperatura, vt magna ex parte mutatio fiat, paulatim quidẽ vt toto tẽpore à nemine percipiatur: quòd si iuxta magis percipiatur, nõ tamen vniuersum id fit neq; immoderatè in naturalibus humidorũ mutationibus. Ex oriente itaq; Arcturo, magna ex parte pluit cum ventis frigidis: & iam hinc autũnus incipit, & finitur æstas. Deinde sequenti tẽpore sensim quidẽ & citra sensũ cũ ad frigidum fit mutatio vergiliarũ occasus cõspicũ facit æquinoctiũ, atq; hinc prorsus similiter ad æquinoctiũ vernũ puenit, similisq; interdũ ad exortũ vergiliarũ vsq; fit adielectio. Sæpius verò et cõspicua quædam circiter tẽpus æquinoctij, moderata tamen. Quinetiam ab exortu vergiliarũ ad canis exortũ vsq; tum calidũ, tũ siccũ augentur & sensim & mediocriter, qui cum aduenit, austriua quidẽ pauca tempestas erit, mox pleniæ equè ac anniuersarij venti quos, Etesius vocat, ad Arcturi vsq; ortum. Nos verò & experimentũ & ratio docuerunt, vbi hoc pacto anni

temp

tempora progrediuntur atq; inuicē cōuertantur, neque pestē vllā fieri neq; morbos epidemios vllos: sed solos eos quos ipse sporadas appellat, victus rationem consequētes. Quoniā verō in singulis anni temporibus peculiaris quidē euincat humor vt ipse docuit, hyeme quidem pituita, vere sanguis, estate bilis, autūno verō bilis acida: ob id his qui praua victus ratione non vident in omnibus anni temporibus redundant morbi: sed vt ipse docuit, Vere quidem melancholia, mania, epilepsia, sanguinis eruptiones, atq; alij quos serie cōtinuata recenset morbi: estate autē alij atq; alij autūno. Hyeme item alij, qui fiunt quidem ex delictis in victus ratione, sed formis permutantur & ob anni tempus, & ob atatem & ob naturā. Nempe quoniā & in naturis & in etatibus corporum temperatūre alia sunt, atq; humorum differunt victorie, ob id & in his nunc permutabitur morborum forma. Itaq; de etatum differentiis ita scripsit: In etatibus autē contingunt paruis quidem & nuper genitis pueris oris vlcera quae aphthae dicuntur, vomitus, & reliqua quae ab his secundum etatem omnem scripta sunt. De naturis autē ita: Ex naturis alie quidem ad estatem, alie verō ad hyemem bene vel male natae sunt: fit itaq; vt agri copius equalē cū aëre faciētis cause rōnem habeat. Vbi autē ambo cōcurrerint, ascititiū efficitur temperamētū, à quo passim grassantiū morborū exortitur generatio. Si itaq; nouerimus quidnā corpus homi-

hominum facere possit aëris caliditas, quid frigus, quid siccitas, quid humiditas, nouerimus quoq; & qualisnam sit quae patitur natura: futurōs morbos, tum inuenire, tum presentire non amplius difficile fuerit. Atq; adhuc ante haec cognoscemus quod bene dictum sit: In compositis cōstantibusq; temporibus si tempestiue tempestiua progrediantur, morbi cōstantes & boni iudicij fiunt, in incompofitis inconstantibusq; inconstantes & difficiles iudicij. Quae nam igitur fuerint dictarum qualitatū virtutes, humiditatis, siccitatis, caliditatis & frigiditatis, audi ipsū Hippocratem dicentem in aphorismis: Ex anni autem temporibus siccitates in totū imbribus sunt salubres, minusq; mortiferae. Morbi autem in imbribus magna ex parte fiunt, febres longae, vtrius fluxiones, putredines, epilepsia, apoplexia & anginae: In siccitatibus autem tabes, oculorum inflammationes, arthritides & stranguria. haec itaq; ab ipso de statibus in longius tēpus extensis dicta sunt. Vt autem & in his de differentiis in humiditate & siccitate docuit, ita & de his quae in caliditate & frigiditate sunt, vbi scripsit de statibus, in aquilonis, tum austrinis. Nempe in plaga nostra aquilo frigidus est, austrer calidus, nisi forte (quod rarum existit) principio Veris frigidus sit, vel in alia quadam regione aliquantisper talis spirauerit, neque tunc aquilone frigidior. Audi itaque deinceps quoniam pacto de his in aphorismis

risimis scripserit, ita exorsus: *Austri* auditum ce-
 grauantes, caliginosi, caput grauant, pigri, dis-
 soluentes, & cum huiusmodi tempestas preualue-
 rit, talia in egrotationibus patiuntur: si vero ce-
 aquilonia fuerit, tussis, fauces, alui dura, difficil-
 tates vrine herrida, dolores laterum & pectoris, ce-
 & quando hac tempestas preualuerit, talia in ce-
 morbis expectare oportet. Hæc itaque de vehe-
 mentibus, tum austrinis, tum aquilonis statibus
 longo per-lurantibus tempore ab eo dicta sunt.
 Nam per verbum *Αυρας* *ωειν*, id est, preualere,
 id ostendit, non de statu qui in Vere, aut breui
 tempore spirat, neque de eo qui pluvibus quidem
 spirat diebus, sed imbecillus hoc inquit nomen,
 de quotidianis autem, tum austrinis, tum aq-
 uilonis statibus audi rursus que ait: Quotidiani ce-
 vero status, aquilonis quidem corpora cogunt, ro-
 bustiora potentioraq; & coloratiora & melius ce-
 audientia faciunt, vires exiccant, oculos mordet, ce-
 & si dolor thoracem obsederit, eum augent: Au-
 strini vero corpora dissolunt, humectant, grauāt
 tum caput, tum auditum, vertigines procreant,
 mouentique difficultatem, tum in oculis, tum in
 corpore faciunt, & ventres humectant. Dixit &
 ipse in aphorismis alia quadam de anni tempo-
 rum natura, atque vniuersa inter se conuersio-
 ne, quorum vniquodq; suo memorabimus tem-
 pore. Hoc in loco satis fuerit, si vobis conlitterit
 primas elementares statuum virtutes ab ipso dici
 Hippoc

Hippocrate, in quibus oportet de omnibus qui-
 busvis statibus nos via & ordine progressos in-
 venire quinam futuri sint morbi, quomodo pro-
 hibendi, vel iam constati curandi. Hic etenim
 maximus est presentis tractationis finis. In
 elementis vero horum est etiam regio, que & ad
 morborum præfessionem ipsa quoque nonnihil
 ostendit: quomodo & vniuscuiusque natura,
 atq; vite institutum & victus ratio.
 Demonstratum autem manifestè ab eo est in
 libro de aquis, aëre & locis, quales cuique regio-
 ni abundant morbi. Poteris itaque vbi ambiens
 nos aëris status immoderatè, tum frigidus, tum
 humidus redditus suapte natura morbos ab ipso
 demonstratos procreaturus sit, similem ex regio-
 ne adsumere indicationem, ab atate item, &
 natura, & vite institutis, & victus ratione.
 Humidi siquidem & frigidi, tum natura, tum
 externis circumstantiis facilius à morbis qui ex
 humido & frigido statu futuri sunt, corripien-
 tur: contrarij vero difficilior. Si itaque regio
 humida & frigida fuerit, talémque statum ha-
 buerit, morborum huic statui familiarium facilius
 erit generatio, conferente etiam ad hoc regione: vt
 sane si omnis immoderatus calidus aliquando
 fiat & humidus status, qualè in secundo epide-
 miorum morborum descripsit in principio, inquit:
 Pluibat per æstus largo imbri asidue. Regio
 autem ad dictorum putridorum morborum gene-
 ration

rationem confert maximè quidè, si in vtroq; in-
temperata fuerit, calidior scilicet & humidior.
Confert quoque si in altero horum fuerit intèpe-
rata, vt Cranon in concauo & meridionali loco
sita, quæ ob illi putridis morbis potissimum vt car-
bunculus exercetur, atq; præter cætera incommoda
à vèis etiam aquilonis est auersa, spiratiunculis
& nenemijs appellatis, id est, ventorum tranquil-
litate occupata. Cranon itaque eiusmodi est.
Thasus verò contrario est sita modo. Ad ven-
tos siquidem aquilonios frigidòsq; conuersa est,
Thraciæ ex aduerso. Cum itaq; status totus ad
austrina factus esset & cum squaloribus, locus
pro sua ræione nõ facile statui huic patebat. Nã
si meridionale simul & concauus fuisset, dictus
status summè pestilens ipsi fuisset.

2 Pluuiæ multæ, continuæ, molles.

Trifariam pluuiæ multæ fiunt. Interdum
quidem ob pluuiam ipsam vniuersim raptimq;
delabentem: Interdum propter temporis diutur-
nitatem, quanquam aquarum stille sole quoti-
die fiant. Atque interdum concurrentibus simul
ambobus. Habes autem ipsorum omnium scripta
exempla in epidemiorum libris. Primi quidem
modi statum quo ita exorditur: in Thaso ante
Arcturum pluuiæ multæ: ostendit siquidem
has fuisse magnas, aquæ confertim delabentis
copia, alterius modi exemplum est, quod nunc
est dictam: Pluuiæ multæ, continuæ, molles.

Nempe

Nempe copia ipsarum aceruata erat, quòd con-
tinua longo tempore fuisset pluuiæ, & non pror-
sus vno tempore copiosa, tertij modi exemplum est
quod in principio secundi epidemiorum est scri-
ptum hoc modo: Pluebat per æstus largo imbri
assidue. Largum siquidem ad prædictum modum
commune est, assidue verò ad secundum. De sta-
tibus itaq; illis rursus vtroq; suo loco dicemus. Is
verò de quo agere proposuimus, qui inter autum-
nale æquinoctium & hyemis principij factus est,
pluuiam habuit toto suo tempore mollem, vt ipse
dixit, quod opponitur confertim, largè & rebe-
menter.

Hyems austrina. ☁

Quod autumni finem nouerit & ipse pleia-
dam occasum quem compendiarie voce appellat
& pleiada, manifestè indicauit inquiring, hyems
austrina. Nam vbi prædixisset circiter æquino-
ctium, addidit & sub pleiadas, scripsitq; deinde
hyems austrina, tanquam nullam intercedat
tempus quod peculiarem exposulet declaratio-
nem, sed pleiadum occasui copulata sit hyems.

Parui status aquilonij. ☁

Paruos inquit status hyeme fuisse, quod si in-
sta suam naturam ad finem vsque hyems perdu-
cta fuisset, prorsus magni fuissent. Atque hoc
ipsis bifariam adfuit, quomodo & nunc parui
fuisse visi sunt, & secundum suam propriam ma-
gnitudinem, & secundum temporis prolixitatè.

Flauerunt siquidem paucis diebus aquilonij & non reberentes, cum aquilonium magnum habere hyems consueuerit, & longo tempore.

Squalores.

Sicciorum iusto statum ἀρχὴν, id est, squalorem non admodum ritate appellauit: ita enim non simpliciter sicciorum, sed summè siccum appellare consueuimus. Et autem hyemis usque adeo sicca fiat, ut terram veluti in aestate squalidam reddat, tum præter opinionem, tum præter fidem existit. Neque enim in vere talis fit status cui nunc simile facta esse ait omni ex parte hyemè.

Hyems tota quale Ver fuit.

Sicciorum quidem quam sua postularet natura fuisse hyemem ait, non tamen aestatis instar siccam. Squalorem itaque quem paulò antiè non admodum proprie vsurpari diximus, accipere par est nunc ab eo dictum esse non absolute, sed ad aliquid, ut formicam magnam vel montem paruum. Nempe quòd hyems esset in presenti non absolute squalida, quomodo nec formica simpliciter magna est: sed ut magna formica, qua sanè & monte paruo minor est. Atque hyems squalida aestate humidior existit, quomodo & hyemè comparans dixit: Hyems tota quale ver fuit.

Ver austrinum, frigidum, parua pluuia. Ver austrinum dixisse videtur, non quòd nullo pacto in eo perflauerint aquilonij, sed quòd paucissimi principio, atque adeo pauci, ut totum temporis

temporis illius statum austrinum diceret.

Aestas magna sua parte nubilosa, pluuia nullæ, ceteris pauci, paruiq; sparsim spirauerunt.

Si quis omnia quæ de aestate dicta sunt composuerit, dicat & hanc tum austrinam, tum simul squalidam fuisse.

Facto autem toto statu ad austrina & cum squaloribus.

Non quòd nulle aquarum in toto anno distributiones fuissent, cum squaloribus dixit: sed quòd prorsus paucissima. Præter enim tempus primum ab autumnali equinoctio ad usque pleiadæ reliquum omne tempus satis vincentem habuit imbrum carentiam, ἀρχὴν autem appellauit ambientis nos aëris statum. Si itaque verum est, quòd animalium corpora ut ambiens nos aër aliterentur, per imbres quidem fient humidiora, per squalores verò sicciora: atque cum euinent quidem caliditates, robustum erit caput, per frigora verò leuissimum erit: Ceterum ihorax & pulmo laborabunt. Quæ ergo dicto statui quem contemplari proposuimus, mediam habenti naturam serena & exactè pura & pluuiose, ad simulantur corpora, mediam obtinebant temperamenti conditionem, quam nubilosam ut appellem mihi permittite. Nam si talis sit aër superpositusq; sit & corpora simul, tum alterari tum

ipsi adsimilari, claritatis gratia, ut status in ipsis genitus veluti nubilosus quidam appelletur, nihil absurdū fuerit. Quomodo itaq; cum hyems suum seruauerit temperamentum, necesse est ut humor, tum humidus, tum frigidus generetur, pituita scilicet: astate uero contrā calidus & siccus, ut pallida bilis: sic ubi aër nubilosus est, quidam exuberat humor, in pituitosis quidem natus, in pituita (ut quispiam dixerit) tum nebulosa, tum nubilosa. Semper enim aliquid à nostro effluit corpore quod vaporosum existit, in siccis quidem statibus plurimum, in humidis uero paucissimum. Hoc itaque cum in corpore accruatur, similem tum nebulae, tum caligini innatum nostrum spiritum facit. In ambiente enim animalia aër spiritui similis est vapor, ut quis dicere audeat tali in statu talem in nobis esse spiritum. Atqui ubi eodem tempore nebula, uel caligo duo haec habuerit pathemata, ut scilicet tum attollatur, tum distendatur, alba procreatur nubes. Nunquam enim absque humiditate aère exacte aquilonio existente procreatur nubes: propter enim raritatem uel densitatem splendida aut nigra completur. Quae igitur rarefcit nubes, lucē Solis in se suscipit, atque ob id splendida uidetur, eam scilicet illuminante Solis splendore, quale in perspicuis corporibus cernas: cōstricta uero & condensata nube, Solis lux per eam non transit, atq; loci uere nigra talis uidetur, non secus quem

aër

aër ipse noctis, ubi Solis splendor ipsum reliquerit. Videtur quoque manifeste nebula sapinus quidem ad terram delabi, quae ros uocatur: Interdum uero tolli in altum, & manifeste fieri nubes, uel candida, uel nigra, candida quidem cum (ut dixi) in se totam Solarem receperit splendorem: nigra uero ubi nullo pacto receperit. Intermedios autem colores pro quantitate admixti splendoris nubes accipiunt: sed forsitan tibi uidebitur hic sermo esse secum controuersus, qui scilicet dicat in altum tolli humiditatem & condensari: Nempe sursum tolli caliditatis opus est, densari uero frigiditatis. Nequit autem idem calidum esse simul & frigidum. At si intellexeris eam quae sursum fertur exhalationem calidam esse, atque ob id sublime uelii, aërem uero qui exim excipit frigidum, non amplius dubitabis quomodo tum sursum feratur, tum simul condensetur. Nam ut sursum feratur, ex se habebit: ut uero tum cogatur tum cōstringatur, ob accipiendam aërem, qui quò frigidior fuerit, eò magis nebulam quae sursum tollitur, tum densabit, tum coget. Cum itaque aër neque euidenter calefaciat, neque talem refrigerationem habeat, necesse est ut in eò talis permaneat sursum lata nebula qualis ab initio erat, fiatq; alba quidem exacte ex ea nubes, ubi à Solis splendore moueatur: media uero inter albam & nigram, ubi non perfecte eam Sol illuminauerit. Noli itaque demirari cur animantium cor-

pora similem huic statui habeant in se dispositio-
nem, quin potius fidem adhibe Hippocrati dicen-
ti. Austri auditum grauant, caliginosi, caput
grauant, pigri, dissoluentes. Explicat sequidem
hic sermone ea corporis pathemata quae in austri-
nis statibus patitur: quare ut auditum grauan-
tes, pigri & dissoluentes, de his quae ab austro in
corporibus nostris fiunt, dicantur manifeste ita
existimare oportet, & caliginosum dictum esse,
quod accuatam in nobis ob ipsum indicat cali-
ginem, non aëris.

Ante ver quidem ex anteriore statu sub-
contrario & aquilonio paucis facta sunt
febres ardentes, atque his facillimè confi-
scentes, paucisq; sanguis erupit, neque ex
his peribant.

Quod pauci quidem temporis fuerit status
aquilonius ante ver, ex eo liquet, quod totum tē-
peramentum ab ipso praedictum sit austrinum,
quod nō ita dixisset, si multos dies spirasset aquilo.
Cum verò aër paucis diebus fuisset aquilo-
nius, paucis contigerunt febres ardentes mites ad-
modum & celeriter cōsistentes. Ait siquidem,
atq; his facillimè cōsistentes. Scribunt autē ali-
qui vtriusq; aëris, alij autē vtriusq; aëris aequali mo-
do & nihil perniciosum habentia. Præterea pau-
cis sanguinis eruptiones contigisse ait, quod fe-
brium ardentium vehementium proprium erat,
ut tum delirare, tum mori, quae neque his quae
tunc

tunc fuerunt contigerunt, sed febres & modera-
tissima & paucissimis euenerunt, vehementi (& ut
quissiam dixerit) legitima ardente febre (quam
& pallidam nominant) ortum suscipiente. Hanc
autem ut ostendimus, in presenti status solidi,
prioris æstate habebant qui natura erant biliosi,
neque multam, neq; in eo quod sequebatur tem-
pore, quod dictus status humidus esset, atq; adhuc
tum caliginosus, tum nebulosus. Tunc itaq; paucis
contigit febris ardēs qui valde biliosi essent, hisq;
neque exquisita, neque vehemens, sed moderata,
& solui non contumax. Quibus itaque contig-
it, ob hanc factum est causam. Præcesserat siqui-
dem autumnum ætas quae secundum naturam
haberet. Exorditur enim statuum enarrationē
Hippocrates vbi primum aër in id quod præter
naturam existit est conuersus. Vt autem in na-
turali æstate valde biliosis plenior aceruaretur
hic succus, necesse erat. Qui itaque successit sta-
tus per totam hyemem ad Ver usque, nihil hunc
auxit humorem, neque enim calidus vehementer
erat, neq; siccus ut ætas, neque etiam imminuit,
non enim satis frigidus erat ut hyems quae se-
cundum naturam habet, imo neque euaporauit,
non enim erat exquisitè siccus: superest igitur hu-
morem hunc conseruatum fuisse, accepta veluti
tum caliginosa, tum nebulosa forma, propter
modicam aëris, tum humiditatem, tum caliditatē
exhalationi cōnutrita. Verum ante Ver cum de-

repente præter consuetudinem perflasset aquilo, in profundum corporis propulsis ab ipso humore tenuissimus primum fluebat, atque ita febrē ardentem fecit. Neque in quibusvis acruatus corporis partibus hic humor febrem ardentem parit: verum circa ventriculū atque maximè os ipsius, iocinorūq; sinas partes. Pari quoque modo non erumpebat sanguis: cum proprium sit (si quippiam aliud) exquisitarum febrium ardentium per sanguinis iudicari eruptiones. Appellat autem hemorrhagiā Hippocrates, id est sanguinis eruptionem non adiecta vnde sanguis eua cuetur parte, eam quæ per nares fit. Nihil autē est mirum, si tum aperiuntur, tum rumpantur quæ huc ducuntur venæ, à sanguine qui in subli me fertur ob caliditatem à qua necesse est ut in fletur, venæq; tum aperiuntur, tum rumpantur ob spiritus copiam, qui & vitres & dolia disrum pit, cum in musto feruente acruatur. Hoc itaq; symptoma febres ardentes non est consequutum, quæ scilicet (vt dictum est) essent moderate.

¶ Multis autem ad alteram aurem tumores erant, plurimis ad vtranque non febriētibus & rectis, erant quibus parum incalēscēbāt, suntq; extincti omnibus sine offēsa, neminiq; ad suppurationem ducti sunt, quo modo ad suppurationem duci solent qui ex aliis causis fiunt. Modus autē ipsorum erat, laxi erant, magni, fusi, sine phlegmone

gmone, sine dolore, atque omnibus latenter euanescebant.

Omnes qui dicti sunt tumores ob substantiæ caliginosæ redundantiā contigerunt, à qua alij quidem cum pituita esse nati sunt, alij à flaua bile vt eryspelatosi, cum sanguine verò phlegmonosi. Consistunt verò omnes facili, quod promptè talis euaporetur substantia: Contra autem qui crasso lentosq; constant succo, difficulter euaporantur. Qui verò in præsentis statu fuerūt, laxi erāt, id est, molles, digiti cedentes, & qui cum premeventur cani manerent, & sine phlegmone, id est, sine phlogesi, id est, flagratione: sine item dolore, quod neutrum ipsis in esset ex his quæ dolores pariunt. Sunt autem hæc, corporum tensio & vehemens intemperies. Tensio fit propter crassos lentosq; humores afflictiis partibus rix solubiliter infarcitos: Intemperies verò valida quod calidi vel frigidi valde existant. Tunc itaque sine dolore, & laxa, & absq; ulceratione sunt œdemata. Quod autem talia essent, facileq; soluerentur, ob id ad suppurationem ducta non sunt, veluti quæ ex alijs oriuntur causis. Vocat autē & ποφάσους, id causis Hippocrates, interdum quidem vt consuetudo est multis, nomen in causis quæ falso dicitur inferens: sapius autem manifestas causas ita vocat: interdum quoque & simpliciter omnes. At nūc alijs ex causis ortas suppurationes dixit, quæ in febribus fieri edocuit. In qui-

bus quidem acervati sunt succi multi, crassi, & crudi: qui propter vehementiam acrimoniãq; & febrilis caliditatis abundantiam sursum ad caput feruntur, deinde cum eos in aurium glandulas reponit natura, parotidas appellatæ sunt. Non erat verò in hoc statu talis quædam humorum redundantia, & qui consistebant post aures ædematosi tumores propter spirituosam substantiam prius evaporabantur. Liqueat itaque febres quidem ardentes in principio Veris fuisse cum perlassent æquilonēs, dictas verò parotidas toto reliquo tempore, sed iure optimo erant moderatissimæ, ob eas quas diximus causas, qua effectum est ratione, ut homines recti ab ipsis affligerentur, id est, eas ferrent sine tristitia obambulantibus & consueta obeuntes munera, & ut in vehementibus morbis iacere opus non habentes. In cæteris enim neque insigniter februebant, imò si quis etiam ex illis calidior esset, non diu hoc febrebat, quod redundantis humoris natura (ut dictum est) ærofa magis quam frigida esset.

¶ 2 Contingebant autem hæc adolescentibus, iuuenibus, ætate florentibus, atque inter hos luctatoribus, athleticisq; quam plurimis: mulieribus verò paucis fiebant.

Communem hanc causam in omni humorum illapsu scire oportet, dictam alibi ab ipso Hippocrate, quod scilicet calidiores quidem succi in sublimiores corporis partes irrumpant, frigidiores verò deorsum.

deorsum. Quoniam itaque redundans hoc in statu humor subfrigidus & ærofus esset, medianq; obtineret naturam tum eorum quæ facile sursum feruntur, tum eorum quæ ad inferas repunt partes: ob eam rem solis temperamento calidioribus vel ætate, vel vitæ instituto impetum ad caput habebat. Scimus autem adolescentes propter ætatem non propter vitæ institutum calidos esse, vel luti & ætate florentes. Qui verò in palæstris gymnasiisq; versantur, ob vitæ instituta calidi existunt. Iure itaque paucis mulieribus fiebant, iuuenibus scilicet & natura calidioribus, atque his quæ non admodum vixerant in ocio.

Multis autem tussis aridæ, nihilq; à tussientibus exserebatur: vocesq; non multo potest raucedinebant.

Quæ nam tussis aridæ sint, ipse ostendit, inquietus: nihilq; à tussientibus exserebatur. Fiant autem hæc interdum quidem ob solam, sive faucium, tum gutturis asperitatem, nulla pulmonis fatigante humidorum redundantia. Nihil itaque hæc expuunt quod nihil superflui habeant quod tum educi, tum vacuari exposulet. Tussis verò aliæ aridæ sunt ob intemperiem respirationi deputatorum organorum, in quibus neque aliquid est quod expui desideret. Aliæ rursus sunt cum in ipsis humiditates contineantur vacuari postulantess: sed hæc non excernuntur geminam ob causam, vel quod lente sint, crassaq; & ita bronchiis pulmonis

monis infarciuntur, ut egrè dissolui queat, quod in apyretis appellatis pleuritidibus fit, id est, spuito carentibus: vel quod humor qui à capite defertur substantia aqua instar tenuis sit, nempe talis cum per guttur & asperam arteriã deferatur, prius in pulmones funditur, quàm à spiritu per tussim sursum feratur, quod tum euenisse Thasys videtur, repleto quidem ab austrino flatu eorum capite: sed omnibus thoracis regionibus fluxum immitente. Quod autem talis esset tussis, testatur & quod ipsi asidet symptoma. Rauca siquidem (inquit) ita tussientes fiebant, humefatis scilicet vocalibus organis ab ea quæ deorsum ferebatur humiditate, ut in commentarijs de voce est demonstratum.

Quibusdam autem & multo post tempore phlegmone cum dolore in testiculũ alterum repleverunt, aliis in verunque.

Pars quedam humiditatis illius quæ à capite in pulmonem delapsa est, ex organorum societate ad testes peruenit. De partium autem genitalium ad thoracem societate in alijs libris sermonem fecit Hippocrates. Sed quod in testes est delapsum iam malignius erat, neque amplius primo illi simile, quod scilicet longo tempore in pulmonis regionibus computruisset, inre itaque optimo testiculorum phlegmone citò dolore erant: neque ut parotides dolore vacua. Quod autem vel alter testis vel utroque redundantiã exceperisset, humo

humorum quantitas ipsorum causa erat. quibus enim paucus peruenisset, in teste altero firmabatur: quibus copiosior, in utroque.

Febres quibusdam, aliis non.

Qui redundauerunt humores, neque calidos admodum, neque valde frigidus esse diximus, sed inter utroque, tum natura, tum temperamento. Hinc pro ætate, naturalibus temperamentis & vite instituto, alijs quidè ad calidius inclinauerunt, atque ob id febricitauerunt: alij quod à principio habebant temperamentum seruauerunt, quod febrem excitare non sufficeret.

Laboriosè hæc plurimis contigerunt.

De omnibus quæ dixit hoc veluti in clamando retulit: prædixit autè tusses, voces raucas, & in testem abscessus, & quibusdam horũ febres, hæc itaque ait symptomata plurimis ægris intrabitis quod est iura: ἐπιζῶν. i. implacide & laboriosè contigisse, neque ut recti incedentes faciliè sustinerent: sed ut plurimi ipsorum racerent, propterea quod assidue magisque progressu temporis aceruatã superflua, tum acriora tum maligniora fierent. Austrini siquidem status si diutius edurent, putredines pariunt, & præsertim cum humidis fuerint. Cùm verò status nunc humidus non esset, diutissimè quidem nihil molesti patiebantur corpora: sed tempore effectum est ut paterentur. Talia quoque quibusdam horum postea contingebant, qualia inter initia statim omnibus erant, si austrina

strinus humidus fuisset.

In cæteris quod ad chirurgiam spectat, sine morbo debebant.

Bisariam vox uar' in ῥῆσιν in exemplaribus reperitur: in aliquibus ut nunc est dictum syllaba ultima per o scripta, in alijs per u, significante priore scriptura que ad chirurgiam spectant: posteriore vero que ad medicinam totam attinent, ut vel à chirurgicis operibus que in agris fieri solent abstinere Thasy, vel ab ijs que in tota medicina sunt, patientibus prædicta agris. Ex utraque hac, tum scriptura, tum intelligentia videtur mediocriter afflicti fuisse Verus tempore homines, causa morbos pariente nondum quippiam quod malignum esset habente, id quod progressu temporis obtinuit.

Ante verò incipientem ætatem, perq; ætatem, atque in hyeme multi qui iandiu subtabescebant, tabidi iacuerunt, nempe & multi qui dubiè habebant tabes tunc est confirmata.

Quos supra dixit tuſsire quidem, seil nihil edocere cum Ver esset, hos in æstate ait, atque eo quod post ætatem est tempore redditis esse tabidos, rem perpetuo his que cernuntur consonam exponens. Nam que capitis destillationes tuſsiosos quidem & raucos principio homines efficiunt, procedente verò tempore non consistunt, hæc differentiam phthisis alterã parant. Nepe huius due maxime sunt

sunt differentia. Una quidem est capitis destillationibus constans: altera ex affectibus ipsius pulmonis ortum habens, prorsus quidẽ ex cruentis sputis, & maxime ubi res ruptum fuerit: sæpius verò & rheumate adfecto viscere ob aliã quamlibet ex alijs partibus non ex capite causam. Si itaque ex Vere australi ætas ipsi in scotum aquilonium permutata fuisset, non fuissent qui ex phthisi subtabescebant declarati, neque absolute intabuerunt: sed quia non solum in aquilonium conuersus non est austrinus status, imò & plurima ætatis pars nebulosa fuit, ob id defluxus capitis permanserunt, succiq; ex defluxu omnes & præsertim in pulmone ita putruerunt, ut ad phthisim procreandam nihil deficeret.

Quibusdam autẽ cepit primum, vergebantq; his ad tabidum natura.

ῥῆσιν, id est tabidos appellant veteres Medici, qui & ῥῆσιν, id est tabidum morbum quam & ῥῆσιν, id est phthisim quidã vocant, pati sunt idonei. Tales autem apertissimè existunt qui thorace vsque adeo angusto sunt atque non profundo, ut scapule alarũ in star verò prominent: unde & tales ῥῆσιν, id est alaios vocant. Quibus item caput faciliè impletur, & fluxiones multas ad spiritalia membra transmittit, hi tabidi promptè sunt. Quod si ambo hæc in eundem concurrant, tum capitis formatio, tum capitis imbecillitas, tales prorsus natura ad

ad tabem sunt idonee secundum ambas naturae causas, nam quibus à capite fluxiones ad pulmonem mittuntur, temporis diuturnitate tabidi hifunt: sepiusq; illis vas in pulmone rumpitur ob visceris tum angustiam tum imbecillitatem. Tales quidem tabidi nonnulli. Quod verò Hippocrates dixit: Nempe & multis qui dubie habebant tabes tunc, il est, aestate est confirmata: deinde intulit: quibus solum autem cepit primum, vergebatq; his ad tabidum naturam: non videtur mihi rationabiliter dictum. Nempe quòd tales Vere magis quàm aestate inciperent, multò verifimilius erat. Nam qui promptè certis adfectibus corripuntur, ù quàm non prompti facilius in eos incurrunt. Et igitur alia quedam in epidemiorum libris, ita hæc ordinem habere innersum videntur, falso eo circūventoq; qui primus hæc scripsit, deinde seruato delicto, ita & huic dictioni contigisse videtur: & continuata dictionis series eiusmodi esse: Nempe & multis qui dubie habebat, tabes tunc est confirmata, quibus vergebat ad tabidum naturam. ac deinde. Quibus solum autem cepit primum. & postea deinceps.

20 Perierunt verò multi & plurimi ex his & illis qui decubuerunt. Haud scio autem si quis mediocri tempore permanferit.

Tabidorum scilicet. nempe hoc ita intelligere oportet, dictione tota iuxta modum dictum scripta, nempe & quæ ab eo deinceps dicuntur,

omnia tabidorum communia existunt, id quod discas, si dictionibus mentem attendis. exordiarq; primum ab ea quæ deinceps scripta est.

Interiorum autem celerius quàm consuerum illis esset.

Phisicos ait præter consuetudinem interis se celerius, deinde causam ipse deinceps adfert, ubi inquit: Exercebant autem plurimos illorum eiusmodi pathemata, febres horride, contumæ, acuta. Non enim id cum tabe esse consuevit, quod tunc euenisse videtur. Causa verò cur ambo hæc in idem concurrerint, & phthisis & febris huiusmodi est status antecedentis ad patientia corpora dispositio. Nempe paulò antè ostendi illos correptos maximè capitis distillationibus qui calidiore fuerant temperamento. In austrino enim caelo caput horum maximè repletum fuerat, quibus longius protensa nebulosa dispositio contingit, ut succi in corpore putrescerent: atque inde contingit febrium malignitas. Quibus autem temperamentum minus calidum, esset his neque succorum putrefactio, neq; capitis repletio facta est præterquam paucis horum temporis ex progressu. Quod enim exiguo in tempore patiuntur quæ ad patiendum sunt idonee nature, id ceteris longiori accidit tempore. Et sanè nihil mirum fuit, si ex antecedente austrino statu facta æstas non austrina, modo verum quoque & nebulosa, putredinem succorum quandam procreauerit non

solum in calidioribus corporibus, verum quoq; & in frigidioribus.

2. Alia utique & diuturniora & cum febribus existentia placide tulerunt, & non peribant, de quibus scribetur.

Alia inquit mala absque tabidis, de quibus ipsi sermo erat, quae etsi diuturniora & cum febribus essent, placide tamen tulerunt, dicta q; a nobis paulo ante causa, quod his miris malignis ex putredine fuisset successus.

23 Sola siquidem & maxima eorum qui tunc facti sunt morborum multos peremit tabes.

Rei huius paulo ante dicta est causa, cum temperamentum corporis in causa esse diceremus, per quod tabidis correpti sunt morbis, febribusq; malignis, de quibus deinceps ait.

24 Exercebant autem plurimos ipsorum pathemata talia, horridae febres, continuae, acutae, in totum quidem non intermittentes, sed modus erat tertianus, vno die leuiores, altero vero superexacerbantes, atq; in summa ad acutius incrementas.

Plurimis tabidorum de quibus agebat pathemata ait facta fuisse, quae seriatim ipse recenset. Vocant autem pathemata Graeci omnes quae praeter naturam in corporibus nostris sunt. Aet-
mia

minit autem primum quidem ipsum cum inquit: quoadess, id est, horridae febres erant, significat autem hoc ipsum horrores vel frigoris inaequalitates plurimam partem ascensus & incrementi accessionis in aegris tenuisse. Non enim eos qui in principio accessionis sunt horrores ita appellauit, sed in quibus per plurimam totius accessionis partem horrores extendantur symptoma. Fitq; tertiana, interdum quidem cum incrementum reduplicaciones facit: interdum vero cum ipsum inaequale solum efficitur. Discrimen vero facit temporis quantitas, nam si valde breuib; interstitiis distinguantur inter se horridae motiones, motio tum inaequalis tum horrida dicitur: si vero longiora fuerint interstitia, reduplicatio fit, & appellatur tale symptoma. Fitq; ea maxime in semitertianis appellatis febribus, quod fit ut tres plurimum & quatuor sint. At in libro de febribus demonstrauimus semitertianam ex inaequali constare succo, qui partim amarantilem acrem, partim putrescentem habeat pituitam. Tales itaque ait tunc adfuisse ob factum statum horridas febres, ut a me dictum est. Continuas autem ipsas nominauit, non desinere ad integritatem ostendens, quod & ipse explicans ait: in totum quidem non intermittentes. Nam proprie intermittentes illas appellant, quae a vigore integritatem aliquam praestant: quae vero sensui peruia faciunt declinationem, sed integritatem

nullam habent acutas illas & continuas vocant, quæ totum quidem ambitum habent magna ex parte octo & triginta horarum, quantum & semitertiana; sed neque ad integritatem desinunt: atq; in altero die leuiore rursus alterâ adferunt accessionem, minorem quidem altera ambitus alterius, neq; reduplicaciones habentem, verum quæ vix incalcescat & vix ad vigorem perueniat. Habet quoq; hoc & ipsa proprium, vt circuitus qui primò succedunt, neq; inter se acuti sunt, neq; primò æquales: sed perpetuò ad morbi vigorem vsq; tum increfcaunt, tum vehementiores fiunt.

25 Sudores autem perpetui, sed non per totum corpus erant: frigiditas extremorum multa, vixq; recalcesbant.

Quod symptomata hæc malignarum sunt februm, in prognostico didicimus.

26 Alui turbata erant & biliosa, pauca exierunt, syncera, tenuia, & mordentia, & frequenter surgebant.

Synceras excretionis consuetis appellare exquisitè biliosas: quòd si humor huiusmodi cum aquosa humiditate permixtus vacuetur, non amplius syncerum appellat, didicimus autem & hoc ipsum de synceris excretionibus, quarum malignitatem in prognostico dixit: & de tenuibus substantia humoribus, quòd omnes incolli sint, atq; vt còcoquantur, robusta opus habet natura. Mordentes autè erant iure excretionis, si vixq; &

biliose

biliose & syncere erant. Rursus quoq; & surrectio assidua excretionum mordacitatem sequebatur, quæ effectum est ratione, vt ob hoc symptoma vires egrotantium laborarent.

Vrinæ tenues, & in coctæ, & decolores, & pauca, aut crassitiem habentes, & paruum subsidentiã, nec probè subsidentes: sed crudo quodam & intempestiuo sedimèto.

De vrinis quoq; didicimus, quòd tenues, decolores, & pauca, vel crassitiem habentes, & pauca sunt praua, veluti & crassa quidem, sed quæ sedimentum aut nullum aut valde purum haberent, atq; hoc ipsis accidit, quòd non probè subsident. Hoc autem ipsis fit illis in febribus in quibus caliditas multa & flammea succorum tum crudorum tum crassorum feruorem quendam facit. Iure igitur in his vel prorsus non fit, aut si fit, ea (vt ipse dixit) & cruda & incocta est. De prauis autem subsidentibus in prognostico ego.

Tuffsiebant autem pauca, spissa, cocta, & sentim agrè reicièntes: quibus verò violentissima erant, neque paulatim maturatio erat, sed perpetuò cruda expuebant.

In malignissimis quidem tabibus & quibus prope est mors, neq; paulatim coquuntur quæ expuuntur: in cæteris verò quæ mediocres sunt, & in longius prodeunt tempus, ob id ipsum coquuntur probè superfluis in pulmone humor & faciliè

f 3

expuitur. At scriptis tabidis nihil horum adfuit. Nempe aut profusus incoctum expuebant, aut coctum quidem sed paucum & quod paulatim vix exscrearetur. Dixit & de eiusmodi exscreatione in prognostico.

2. Fauces plurimis horum à principio assidue dolebant, ruborem cum phlegmone habentes: fluxiones paruas, tenues, acres, citroq; macie extenuabantur, & malè habebant.

Symptomata prefatus quæ tunc tabidis circa fauces apparuerunt, causam ipse adiecit, inquit: fluxiones paruas, tenues, acres. Nempe propter fluxionum malignitatem à capite scilicet delatarum, fauces quidem doluerunt: sed quod ab ipsis morderentur ruborem & phlegmonem habuerunt, quòdque defluxus calidus esset, nihil mirum in Thaso erat si præter tabidos alios, ita habentes ad summam extenuationem devenirent.

3. Cibos omnes perpetuò auerfabantur.

A *vopetis* uel *àvotris*, id est, non appetentes & à cibo abstinentes vocant Græci, qui cibos non ingerunt: qui verò ciborum sumptum auersantur fastidiumq; *àvotris*. Quòd autem hoc inappetentiæ symptoma tabidis factum sit, quòd fluxionis eius quæ tum fauces tum pulmonem exercebat, pars in ventrem destillauerit, constat omnibus.

Sine siti erant.

Non

Non ob malignitatem rheumatum quæ ipse acria appellauit, tabidis contigit hoc symptoma, quare videtur mihi & Hippocrates quod his præter rationem euenit significare volens, adscripsisse: sine siti erant. Nempe summe malignitatis signum est, ubi vel cum calida & perurens febris est, vel cum fluxus ad ventrem acris defertur, non sitiuerint. Significatque hoc symptoma sentientem membri facultatem tum perditam: tum extinctam, si ritique particulare dissidium non sentiat.

Deliri quoque multi circiter mortem erant. De tabidis quidem hæc.

Neq; hoc tabidis alijs euenire consuevit: sed ob malignitatem earum quæ tunc factæ sunt febrim, presentis status morbos est consequutum.

Iam verò æstate & autumno febres multæ, continuæ, non violentæ, sed ægris diuturnæ: neque in cæteris implacide habitibus fiebant.

Nempe & antea tabem solam perniciosam fuisse dixit, & nos causam apposuiamus. Consequuntur itaque illa & quæ in presenti oratione dicta sunt, & quæ his continuat, ubi ait.

Aluus plurimis turbabatur, facileq; admodum ferebant, nihilq; quod effatum dignum esset lædebat: urinæ quoque plurimis boni quidem erant coloris & synceræ: sed tenues, & post circa iudicationem

coquebantur.

Consequuntur quoque & illa quæ de urinis retulit. Nemp̄ v. quæ supra de tabidis recensuit, maligna erant, ita & quæ nunc dicuntur, valde meliocria existunt.

Tussiebant non admodum, neque quæ tussi reiiciebantur, negotium faciebant: nec cibos modo non auersabantur, verum quoque & exhibere valde licebat.

Plurimi libri huius interpretes trāsisse Hippocratem in hac oratione ad tabidos aiunt: ego verò de febribus alijs quas exponit, adhuc in presentia dici arbitror, quo enim modo prefatus tabidos cibum omnem perpetuò auersatos fuisse hic nunc dicar: nec cibos modo non auersabantur, verum quoque & exhibere valde licebat? Cur itaque hoc in loco scripsit: non tussiebant? Nemp̄ hoc opinionem illis præbuit ut hæc de tabidis ipsis dici existimarent. Ego equidem puto cum de alijs adhuc febribus sermo esset, adscriptum esse. Fuit siquidem tussiosi tussi ipsi symptomatis ratione simul inuadente, non tamen tabidi prorsus hi sunt. Nihil itaque mirum si cum febre caperint Thasi quidam ex antescripto statu & repleto tunc capite, conueniente scilicet statui febre, tussire: sed non admodum molestum erat illis symptoma, neque quæ per tussim educebantur, difficultatem præstabant, neque enim hi tabidi erant.

In

In summa qui tabescebant subagrotabant: non tabidorum modo febribus horridis parum sudantes, atque aliter alij tantam erraricè exacerbantes, atque in summa non desinentes, sed earum modo quæ tertio die accessiones habent irritantes.

Omnis hæc dictio ab prædicta subinde illata certiore plerisque interpretum opinione fecit, ut dictionem superiorem de tabidis ipsis dictam esse existimarent. At quod illa quidem de illis dici non poterit, ostendi per ea quæ demonstrauimus, cibos auersantes quidem ab ipso dici tabidos, hos autem non cibos auersari. Sequens autem dictio quæ nunc nobis proponitur, duos nacta est expositionis modos: uno quidem ita nobis dicentibus, Sed antesciptam repetam dictionem. Deinde presentia coaptabo adiecta ipsi claritatis gratia syllaba vna. Tussiebant non admodum, neque quæ tussi reiiciebantur, negotium faciebant, nec cibos modo non auersabantur: verum quoque & exhibere valde licebat. Nemp̄ in summa subagrotabant tabidi non tabidorum modo. Fieri autem potest ut ipse ita dixerit de aliter febrientibus, scribens commune symptoma morborum eorum qui tussiosi habeant symptomata, & non ipsorum tabidorum. Nemp̄ quod sermonem de tabidis rursus adsumperit, ut memoria teneamus hos egros de quibus nunc agit à prædictis tabidis differre, verisimile est. Nam & symptomata

f s

rursus antedictis eadem dixit, una quidem ea est que solari loco sit, causa, quod in hac dictione sermone de tabidis reperierit, altera est quam sepius in libris feri non ignoramus. Nempe cum interdum de re una bisariam scripserimus, ut ex scripturis altera quidem in orationis textura sit, altera vero in altero sit apposita marginae, ut de ipsarum altera nacti otium iudicemus censuramque faciamus, qui primus librum transcripsit, scripsit utraq. Deinde cum patratum non aduertimus, neque erratum correximus, liber ubi ad multos venit, incorrectus permansit.

Indicabantur autem inter hos quibus breuissimi erant morbi, circa vigesimum diem, plurimi circa quadragesimum, multis iudicatio circa octogesimum fiebat: aliis non ita, sed tum erraticè tum citra iudicium relinquebant, quos inter plerisque febres non multo intermittentes tempore reuertebantur, atque ex reuersione ambitibus eisdem iudicabantur. Plerisque ipsorum ita extendebantur, ut sub hyemem agrotarent.

Quorūnam morbum circa vigesimum diem iudicatum esse ait? Sanè hi sunt de quibus agebat qui aliter agrotauerunt quam tabidi. Rei hinc astipulantur consequentia omnia. Nempe horum quibusdam ad octogesimum usque diem productum fuisse morbum ait: atque alios tum erraticè tum absque iudicio reliquisse, atque horum pluri

plurimis reuertisse: Febresque ex reuersione eisdem circuitibus fuisse iudicatas, atque horum non paucis ad hyemem usque productum fuisse morbum. Omnia hec supradictis manifestè consentiunt, ubi inquit: Iam verò astate et autumno febres multae, continuæ, non violentæ, sed ægris diuturnæ, neque in cæteris implacide habentibus fiebant. hæc quidem his consentiunt que in præsentis dictione ab ipso dicta sunt. Quæ verò de tabidis dixit, non consentiunt, id quod discēs ubi ad memoriam reuocaueris breuem partem qua de his est expositionis, ubi ait: interierunt autem celerius quam consuetum illis esset, nempe ab ipso de tabidis dictum est, atque ipsos celerius interisse ait. De his verò qui aliter agrotarent, ab his deinceps scripsit hoc modo: alia autem et diuturniora et cum febribus existentia placide et quiescente tulerunt et non peribant: de quibus scribetur. Hæc ita his consentiunt, que in proposita dictione de his qui autumno et hyeme febricitauerunt, dicuntur. At quod prædixerit quidem: de quibus scribetur: nullam autem aliam orationem quam scripserit, ostendere valeamus, nisi eam que nunc de ipsis facta est, necesse est ut de aliter agrotantibus, quam ex tabe omnis hic sermo ab eo dictus sit.

Ex omnibus qui hoc in statu subscripti sunt, solis tabidis lethalia contigerunt, ex aliis autem febribus nequaquam.

Plima

Vltima est hæc oratio eorum quæ de primo statu ab Hippocrate dicta sunt, quæ nihil quidem amplius docet: sed summam colligit quæ antè dicta sunt, quod vir sæpius facere consuevit.

GALENI IN

PRIMVM EPID.

M I O R V M C O M M E N -

T A R I V S S E -

C V N D V S .

* *

NEO qui hunc antecedit libro de mutua anni temporum permutatione dictum est, explicataq; & singulorum naturalis est temperatura, atq; eorum tum principij tum finis sunt prescripti dies. Quibus itaque à vobis memoratis adijciam quæcumque ex nunc dicendis exposcuntur explanationem, non summe rudibus tantum neque solum his qui sufficienter parati sunt inseruiens, nempe ad omnes sermo eiusmodi mediocriter erit. At ex cæteris qui absolute rudibus est peculiaris, ob prolixitatem his qui capti pollent, molestus erit: qui vero capti pollentibus idoneus est rudibus obscurus erit. Neque ut hi talibus commentarijs contenti sint oportet.

ret, sed aliàs aliud & ab alio intelligens & fusius sape hæc, atq; aliàs hæc sæpius, quod vtile est absque obauditione discere poterunt.

STATVS SECVNDVS.

In Thaso ante autumnum frigora non tempestiue, sed repente cum aquilonibus austrisq; multis, humida & ante erumpentia.

Autumnus Arcturi ortu qui ante autumnale æquinoctium fit, incipere dicit. At autem eo tempore oborta fuisse frigora magna priusquam oporteret. Nempe id apud ipsum & non tempestiue, & ante erumpentia indicant: non tempestiue, itaq; solam significat anticipationem: verum, ante erumpentia, ea cum pluujs confertim facta fuisse ostendunt.

Fiebant autem hæc talia adusque pleiadum occasum & sub pleiadas.

Quod Pleiadum occasus autumnum finiat, dictum est supra. Item quod duo menses sint ab Arcturo ad pleiadas, quodq; significatio vna in aere ab Arcturo fit, duæ verò ex pleiadibus, vna quidem cum autumnò hyems copulatur, ad finem existens: altera verò cum Ver æstati. Solum verò Arcturi ortum memorare non consuevit Hippocrates, quod in eo principium autumnij constituitur æstatisq; terminus, præterea & de totius anni in quatuor partes diuisione iam antea diximus, item de ea quæ in septem fit: quodq;

quodq; ætatem terminet ortus, tum pleiadum tum Arcturi: quod is pars quedam totius anni in septem partes diuisionis, secta quidem in duas partes æstate, & hyeme in tres: quod item nihil referat si pleiada singulariter dixeris aut pluraliter pleiadas.

Hyems autem aquilonia.

Post pleiadas hyemem memorauit, terminum autumni pleiada esse manifeste ostendens. De hyeme itaq; tunc facta differtantem ipsam attentione intelligamus.

Aquæ multæ, largæ, magnæ, niues, mixtæ serenitates plurimæ. Fiebant autem hæc quidem omnia: sed non valde intempestiuè frigora. Iam verò post brumale solstitium, atque vbi Zephyrus spirare cœpit, sequentia frigora magna, aquilones multi, nix, & aquæ multæ continuè, cœlùmque procellosum & nubilum. Hæc autem extensa sunt, & non remissa ad æquinoctium vsq;. Ver autem frigidū, aquilonium, aquosum, nubilum. Aestas nō admodum æstiuosa fuit. Etesia: iugi tenore perflauerunt. Mox circiter Arcturum spirantibus aquilonibus multæ admodum aquæ.

Multas dicimus fieri aquas in aliquo tempore propter temporis longitudinem, et si in eo non vehementer erumpant. Dicimus quoque multas et si in pauco tempore vehementer & im-

petuosè

petuosè descenderint: possunt & hæc magna appellari. At verò cum deinceps quis simul dixerit aquas vehementes & magnas factus esse, quomodo simul scripsit Hippocrates, intelligemus nã hęc quidem ἐξαιφύκιαι, ἀποπύξις ἡγεῖται ἀντορροίας, id est, repentinas, vehementes, & breuis temporis: magnas verò neque repentinas neque breuis omnino temporis, sicuti & neque diuturnas. Sed claritatis gratia nihil prohibebit & paulò prolixiore vti expositione. Fiat itaque repentina pluuia multa horis tribus vel quatuor, deinde confestim desinat, καὶ ἄρα hoc appellabimus. Alia autem quedam paulatim quidem incipiat, paulatimque increseat, usque statuatur totum diem & noctem: deinde à vigore rursus minus copiosè paulatim decidat per totum sequentem diem, deinde desinat, pluuiam eiusmodi non dicemus καὶ ἄρα, sed magnam. Hyems itaque quam exponit, interdum quidem repentinas vehementesque & pauci temporis habuit pluuias, interdum verò & magnas ex interuallis. Aër quoque in medio purus erat, nempo rei hinc concordat quod ab eo scriptum est: mixtæ serenitates plurimæ. At præterea niues hæc hyeme fuisse, nec multas, nec paucas adiecit, vt quæ neutrum abundè haberent, sed quæ ex vrbis consuetudine magis essent, atque ob id apposuit: sed non valde intempestiuè frigora.

Cætera

Cetera quoque deinceps sunt omnia hyemem frigidam & humidam fuisse ostendunt, secundum naturam solum frigidam, sed plusquam conueniret humidam fuisse. Ver item aquosum frigidumque & aquilonium fuisse ait: praeterca & nubilum, deinde aetatem quodammodo moderatam, à quibus omnibus circiter Arcturum spirantibus aquilonibus aquas fuisse multas, atque post haec totius status summam in dictione recenser: factò autem anno toto humido, frigido & aquilonio. Caelumque procellosum & nubilum. Caelum dixit ex vulgi consuetudine, qui supra nos est aërem ad nubium usque regionem. Quod autem tum astronomi tum Philosophi caelum appellitant, à Lune loco exorditur. Aer autem autem id est, procellas, repentinos & vehementes ventos Graeci appellant, & praesertim vbi pluuia simul cum illis repentina, vehemens & pauci temporis fuerit.

Factò autem anno toto humido, frigido, & boreali, per hyemem quidem salubriter plurimi habebant. Ante verò Ver multi atque etiam plurimi laboriosè degébant.

Demonstrauimus antea consueuisse Hippocratem expositionem eorum qui in aëre facti sunt statuum ab illo exordiri tempore, quod primum à naturali recesserit temperamento, neque id absque ratione facit, qui scilicet populariter grassantiis morbi

morborum formas aëris nos ambientis intemperiei copulaturus sit. Quoniam itaque ab autumno cepit, aëtas utique ante ipsum est, sequiturque quod eam preit: Naturaliter itaque pro anni temporum ratione degentia corpora excipiens autumni & humidis & frigidis tantum abest, ut vitiosi quippiam attulerit, ut & fortasse corpora aliqua adiuuerit, quae scilicet calidiora & sicciora temperamentis existentia consueuerunt aetate ad immoderationem peruenire. His itaque autumnus veluti medicina fuit, frigidum & humidum habens statum. Nec verò hyeme morbus fuit epidemius explicatione dignus, nempe hoc indicat inquis: per hyemem quidem salubriter plurimi habebant, humidior squidem hyemes erat, sed non multò frigidior, quam illi accidit secundum naturam, quare statum ipsius narras inquit: sed non valde intempestiue frigora. Rationi autem erat consentaneum, ut morbi primum cepissent, vbi aër plurimum degeneraret, quocirca ipse inquit: Ver autem frigidum, aquilonium, aquosum, nubilum. Nam Ver temperatum esse debet, non frigidum, sicut neque nubilum neque aquosum. Quod autem Ver ab eo quod hyemem sequitur, equinoctio exordium sumat, in primo diximus commentario, id quod & ipse diluctè ostendit Hippocrates in presenti narratione, vbi dixisset: sequeutia frigora magna: adiecit deinceps: extensa autem sunt haec, & non remissa.

ad equinoctium vsque. Deinceps adscript: Vere autem frigidum, aqulonium, aquosum & nubilum. Videamus itaque quoniam eiusmodi aëris statum morbi sint consequuti.

Si Cœperunt itaque primum ophthalmiæ manantes, cum dolore, humidæ, in coctæ, lemiæ parvæ, & difficulter multis erumpentes, plurimis reuertebantur, & tandem ad autumnum reliquerunt.

Quam ob causam in Vere quidem cœpit morborum epidemiorum generatio, antea dictum est. cur autem oculorum inflammationes cæteris morbis magis fierent, non ignorabis, si statum ipsius ad memoriam reuocaueris. Ait enim fuisse frigidum, aqulonium, aquosum & nubilum. Si itaq; ex ventris solum ictis fuissent oculi, contigissent ipsis intra defluxum, oculorū inflammatio- nes: sed quantum cum humiditate multa fuissent venti aqilonij iure potius, id est manantes oculorum inflammationes fuisse ait, id est humiditas tanquam ab humido statu procreatas. Cui dolore autem utroque modo erant, & cum rheumate consistentes & absq; hoc, quod frigus persenseret: nempe & id ipsum oculis dolores excitare sufficiebat. Nunc autem dolores auctos esse verisimile est frigore oculorum. unâ cum eorum rheumate concurrente. Incoctæ verò erant & longo permanebant tempore, propter tum humiditatem, tum frigiditatem. Nepe rheumatibus coctio acci

accidit ubi à calore nativo superantur. Facile autem superantur, ubi & exiguum fuerit humidum, & non admodum frigidum, nempe cum valde frigidum fuerit, difficulter coquitur. Præterea naturalis animantium caliditas, si robusta quidam fuerit, humiditates ipsarum citius cœcoquit: si verò imbecilla, vix longo superior euadit tempore, & humores vincere potest, quo fit ut si quidem sanati fuissent, rursus in illas decidissent, nempe debilitatos ophthalmij oculos ambiens frigus, aqulonium, aquosum & nubilum iure optimo offendeat. Consuevit huiusmodi oculorum inflammationibus euenire sordes quædam minutata, quam lemiam vocant, vix emanans propter tunicarum densitatem quam ex ambientis frigore contraxerant. Hinc Vere toto deteriores de necessitate oculi fiebant: ætate verò que scirrrosa fuerat affectio, ea sensim ad coctionem deducta est. Nam qui longo tempore confecti erant morbi, & præsertim à frigore & humiditatibus, solui celeriter non potuerunt. Iure igitur oculorum affectus autumno absolutè desisse ait.

Iam ætate & autumno lientericæ, dysentericæq; & tinesim, & diarrhææ, biliosis, æuntibus, tenuibus multis, crudis, & mordentibus, & quibusdam aquosis: præterea multis circumfluxus cum dolore, biliosi, ramentosi, purulenti, & cum stranguria.

Non hi tantum morbi & symptomata Thasij

febant, verum & alia quædam de quibus deinceps
 agit. Nempe diuersissimè egrotarunt, in diuersi
 generis morbos incurrentes. Communem itaque
 primum adferam rationem, camq; ad id non in-
 uilem, cur non omnes in ea tempestate egrota-
 rent: deinde ad particulares deueniam morbos.
 Considerare autem oportet in statibus omnibus
 vniuscuiusque hominis, tum etatem, tum natu-
 ram, cuiusquam scilicet dispositionis ad statum
 fuerit. Nempe ea inuenies quæ vel facile, vel
 agrè capiantur, vel mediocriter ad ipsum ha-
 beant: deinde compones, tum vite institutis, tum
 omnem salubrem victus rationem status contra-
 riam. Quod enim corpus, tum facile, tum agrè ab
 externis iniurijs capiatur, temperamenti, tum si-
 militudinem, tum dissimilitudinem causam esse
 sepiùs diximus. Nempe cum sanitas ex quatuor
 elementorum commoderatione constet, siue qua-
 litates, siue facultates appellare volueris humi-
 ditatis, siccitatis, caliditatis, & frigiditatis, quæ-
 dan, tum corpora tum natura, tum etates intem-
 perata sunt, quibus alij quidem similes status
 morbofi sunt, contrarij autem ipsi profunt. Tèpe
 ratis enim corporibus temperati status salubres
 sunt, intèperati verò nocui: sed vt ex intèperatis
 statibus nullus tèperatis bonus sit, ita neq; admo-
 dū nocuus, sicut intèperatis. Nèpe valde humidi
 & frigidi status intemperatis frigiditate, &
 humiditate corporibus valde nocui existunt,

quom

quomodo humidi & calidi status temperamenti
 humidis & calidis, nec dissimili ratione calidi
 & sicci similibus. Nam quæ corpora iam prope
 sunt vt morbum hunc incurrant, ex peculiari
 intemperie arguuntur. Quæ verò cōtrario quam
 aër modo temperata sunt, præterquam quod ni-
 hil iniuriæ accipiant, redduntur quoque meliora
 ab immoderatione castigata. Contraria siqui-
 dem contrariorum sunt remedia. Calidis igitur
 & siccis temperaturis humidus & frigidus sta-
 tus opem magis quam offensionem præstat, præ-
 terea quod ad contrarium ducat, medietatem
 temperamenti efficiens. Idq; in causa fuit, cur
 non omnes in statibus intemperatis morbos in-
 currerent: quod si quis cognoscat sanitatem corpo-
 ribus seruabit, contrariam adhibens victus ra-
 tionem. Nam si humidus & frigidus sit qui nos
 ambit aër, calefacienda erunt corpora & præ-
 fertim frigidiora & humidiora, exercitationesq;
 plurima his conferent, vinumq; paucum natura
 calidius, & quod aquam acceperit, sibiq; calfa-
 cientes, & singulorum præterea quantitatem ho-
 rum ex tum corporis, tum aëris temperamento
 cognoscemus, si quantum à temperatura vtrun-
 que permutatum fuerit consideremus. Nam pro
 permutationis magnitudine viclus rationis quan-
 titas permutanda venit. Vt si corpus aliquod à
 temperatura plurimum ad humiditatem & fri-
 giditatem recesserit, hoc in presenti statu plu-

rimùm ipsi & siccabimus & calefaciemus. Quod si mediocriter ad tale recesserit, rationi non consentaneum fuerit summè ipsi hoc efficere, sed proportionè, in siccis itaque & calidis corporibus, multò minus victus ratio valde sicca, & calida esse debet. Nempe apud se id habent. Considerare autem solum oportet quantum à conuenienti natura aër permutatus fuerit. Nam si parum, nullo pacto in calidis & siccis corporibus permutabimus mediam victus rationem. Si verò amplius, sufficet mediocriter permutasse. Quisquis itaque hæc sciuerit, causas generationis singulorum morborum in singulis statibus obseruabit. Quintus verò experimentariorum modo morborum qui ita fiunt causas sciri negans (nempe ad solam experientiam eas refert) conuenientium auxiliorum inuentione destituitur, quanquam ob id ipsum morborum epidemiorum generatio ut cognoscatur uilis sit. Presentem igitur statum consideremus, ab initio resumentes. Fuit hic, ut Hippocrates ostendit, frigidus & humidus, principium capiens ab autumno, quo factum est, ut in ipso autumno & sequente hyeme mediocriter habuerint Thasi. Vere autem quia & ipsum frigidum & humidum fuerit, primi omnium egrotauerunt oculi, quod non solum humidus & frigidus fuisse aër, verum quoque & antea procellosus. Ictos itaque à frigidis uentis oculos primos ante ceteras corporis partes laborasse

esse par est, ex causa scilicet efficientis natura, quod factum est, ut neque absque ratione contigerint ipsis fluxiones humida & frigida. Verum quoniam ad summam humiditatem non est deductus status, ob id nulla alia pathemata sunt cõsequuta, quæ redundante tali in aëre temperatura enouire consueuerunt, apoplexias dico, conuulsiones, palpitationes, tetanos, pulmonum inflammationes, & dolores laterum. Verum postea morbi plethorici corruptione facti sunt, putrescentibus iam ob longam moram succis. Nempe causa frigida cutim densantes, ne succi euaporentur inhihent: humiditates uerò quæ ex aëre sunt, non solum à corpore nihil abducunt, sed adiciunt. Cum igitur utraq; simul in presenti statu facta sint, copia in egrotantium corporibus est acernata, sed non eadè omnibus. Nam quibus in corpore biliosa quadam superfuitas esset, ea nõ euaporata biliosum peperit morbum: quibus uerò pituitosa, uel melancholica, uel sanguinea, cõfestim & superfuitati non uacuata similis adfectio fuit. Cum uerò talis in corpore tum corrumpi, tum puerefere superfuitas nata esset, rationabile fuit alios alijs corripì morbis, cui rei accedit quod partes corporis omnes nõ similiter haberet. Nèpe huic quidem iecur debilius erat, alteri lienis, alijs uenter, alijs intestinũ, atq; alijs aliud quippiam. Cum igitur partes imbecilliores perpetuò à validioribus superfuitatem exciperent, consequens erat

tibus scilicet in ventrem succis, tum pituitosis, tum biliosis.

Sudores.

¹⁰ Quibus vt diximus per cutim effluxiones multæ essent, potuit natura eo tempore illuc rejicere quæ superflua erant, & his hoc pacto sudores facere.

¹¹ Cūctis vndiquaq; superflua humiditas. Redundantem humiditatem *πλάσσω* consuevit appellare. Cū itaque alijs aliter, atque quibusdam variè euacuarentur collecta multo tempore humida, ob id iure optimo ait: Cunctis vndiquaque superflua humiditas.

¹² Fiebant autem hæc multis reëtis & febre carentibus, multis & febrientibus, de quibus scribetur.

Quibus quidem acervata copia, vel biliosum quippiam corruptioni non prorsus contumax ad putredinem febrilem iam conuersa esset, hi confestim febricitauerunt: quidam verò reëtis, aut non prius in febres deciderunt.

¹³ Quibus autem subscripta omnia cum dolore videbantur, tabidi quidem iam autumno fiebant, & sub hyemem.

De secundo autumno, & secūda hyeme agit, quoniam de primo ita prædiximus: Per hyemem quidem salubriter plurimi habebant. Ante verò multo etiam plurimi laboriosè degerebant: deinde vbi quæ in Vere facta sunt percurrit,

rit, mox ætatem memorauit, atque ab his autumnum secundum, de quo circa finem totius status dixerat: Mox circiter Arcturum spirantibus aquilonibus aquæ valde multæ. Sed quòsquam *φθιβάσις*, id est, tabidos dicat, non admodum liquet, nempe & quomodolibet corpore extenuatos emaciatosq; vocare illo nomine consuevit, non solum eos qui ob pulmonis vlcerationem toto corpore tabescunt. Verisimile est autem & nunc ab ipso dictos *φθιβάσις*, id est, tabidos eos, qui quomodolibet corpore extenuantur, nullo ex pulmonis morbis antè dicto. Neque enim sanguinis reiectionem ex ipsis factam esse prædixit, neque peripneumoniam, neque in hoc viscus fluxum decubuisse, vt iure existimes tabidos dicere factos esse qui tunc egrotarent ex pulmonis vitio, nec verò impossibile est, vt in ventrem renesq; totius superfluitatis corporis quippiam venit, ita & in spiritales partes decubuisse.

Febres continuæ.

¹⁴

Orationem, sub hyemem, quæ media dicta est inter hanc, & antè scriptam dictionem, alij illi, alij huic assignant. Verùm sermo omnis talis esse mihi videtur: Et iam autumno quidam tabidi erant, similiter & hyeme: præterea febres continuæ & autumno fiebant & hyeme. Quòd secūda hyemis statum non scripserit, vt potè quæ peculiarem hyemis naturam seruasset,

conuēt

constat omnibus. Didicimus itaque ex altera ratione morbos fieri in aliquibus anni temporibus, nihil scilicet passus ipsis, sed quæ priorum delicta exciperent.

¶ Atque paucis eorum ardentes.

Non propria status ratione febres ardentes fiebant, sed per accides, quomodo diximus ea quæ contigerunt. Impedita siquidem totius corporis transpiratione, quæ superflua esse singulis naturis consueverunt, vacuatione inhibita peculiare sibi morbos generauerunt, quare qui biliosi vehementer erant, his pro natura familiaritate febrem ardentem fuisse contigit. Hinc de his postea ait: Febres verò ardentes paucissimis fiebant, & inter ægotantes minimè hi laborauerunt, neque enim eis procreauerat calidus, vrens, & squalidus status. Nam multe fuissent, & multis cum vehementi labore.

¶ Diurnæ, nocturnæ, semitertianæ, tertianæ exquisitæ, quartanæ, erraticæ, singulæ autem subscriptarum febrium multis fiebant: ardentes verò paucissimis: & inter ægotantes minimè hi laborauerunt.

Cur omnis quidem species in antedicto statu contigerit, antea est dictum. Verbum autem exquisitæ, quod verbis, tertianæ, & quartanæ, interiacet, tribui vtrique potest.

¶ Neque enim sanguinem profuderunt, nisi valde paucum, & pauci, neque delirii fuerunt.

fuerunt, atque alia omnia facillè tulerunt.

Proprium Hippocrates habet, vt præcepta vtilia obiter doceat, nempe peculiaria morborum symptomata, quæ tunc non fuerunt, consuevit hoc interpretari modo, ex eo quod non eo tempore fuerant, fuisse sepius ea docens. In legitimis itaque (vt ita quis dixerit) febribus ardentibus, sursum latis ad caput ob caliditatis copiam succi, sanguinis eruptiones fiunt, & deliria: nunc autem quod exquisita febris ardens non fuisset, iure symptomata non habuit, quæ peculiaria febrium ardentium essent.

Iudicabantur plerisque horum morbi **13** bono admodum ordine, cum intermittentiis ad dies septemdecim.

Atque hoc proprium est febrium ardentium quæ tunc erant, non ad reliquas commune quas legitimas appellauit. Nempe vt illæ inter febres vehementes sunt, sic & sitis, & vigilijs, & difficili tolerantia, ac interdum cum mentis perturbatione fatigant, quod autem ita acute sint, ob id celeriter iudicantur. In febre verò ardenti quæ nunc grassabatur, vt modicè acuta erat, & nullo pacto laboriosa symptomata, sic neque indicatio certa fiebat, sed veluti ad dimidium quodammodo declinans, vt ex recidiva rursus secundo iudicaretur. Nempe cum dicit, cum intermittentijs, ostendit antè quidem iudicatas imperfectè: sed à reuersione secundo iudicatas.

Nul

19 Nullumq; ex hac febre ardente interiif se vidi, neque in phrenitim venisse.

Nullus quidem ex hac febre ardente obiit, quod moderata esset causaq; rei huius est ante dicta: neque phrenitis fuit, quod cum status totus frigidus esset, caput his non repletur, quod autem ab incalescentibus capitis regionibus phrenitides fiant, est demonstratum.

20 Tertianæ autem plures quidem quam ardentes, sed laboriosiores: bono tamen his omnibus ordine erant à prima inuasionē ad quatuor circuitus. In septem verò perfectè iudicabantur, nullaq; harū rediit.

In commentarijs de febrium differentia, & de indicationibus, tum aliam quod propter bilis flauæ redundantiam, & febres ardentes & tertianæ fiant ostendimus, quodq; hoc commune habeant, sed locis differant in quibus redundans acervetur succus. Nempe in ardentibus febribus redundat in venis, & præsertim iecoris & ventris: Tertianæ autem fiunt cum in totius corporis carnibus euincat flaua bilis. Prohibita itaque perspiratione, quantum biliosis naturis in carnosio genere bilis acernatum prius expurgabatur, in presenti statu non vacuatum tertianas plures quam febres ardentes procreauit. Nam febres ardentes non magnopere fiunt ex biliosorum excrementorum retentione, sed

sed ex caliditate tum in vasis tum in visceribus aucta, ex statu valde calido in flammam conuersa, vt fit in his qui plusquam oportet sese exercitauerunt, aut valde meditati sunt, aut plusquam decet in Sole sunt versati, vel cibis ardentioribus vsi sunt, vel qui ex his plurima, vel omnia tum fecerunt tum perpessi sunt. At cum præsens status valde calidus non esset, ob id neque multæ febres ardentes fiebant, sed magis valde biliosis, atque his moderatissimæ. Iure autem eisdem & magis contigerunt tertianæ ob prohibitos biliosorum excrementorum consuetos effluxus. Non igitur absque ratione his laboriosiores fiebant quam febres ardentes, quod & legitime magis essent, & indicationes peculiaves haberent.

Quartanæ autem multis quidem ab initio, quartanæ ordine caperunt, aliisque non paucis ex alijs febribus & morbis digressiones in quartanas fiebant. Longæ autem, vt consueuerunt, his, atque etiam longiores contigerunt.

Neque hæc ob statum per se primumq; fiebant: sed quod melancholicis naturis bilis atræ redundantia non vacuaretur, contigit his vt talibus morbis caperentur. Longæ autem fiebant, quod frigidus & humidus esset status, in quo cause omnes plurimum in corpore permanent, neque coactæ neque perspirantes. vt autem in præ-

sentia memoria mandes volo, usum nominis cum inquit Hippocrates: ἀποσάσεις, id est digressiones in quartanas fiebant, videtur enim non solum per emissionem ἀποσάσεις appellare, verum quoque et per affectus morbi in alterum transitum.

22 Quotidianæ verò, nocturnæ & errabundæ, multæ multis & longo tempore permanferunt, tum rectis tum iacentibus.

Febres hæ non modo copie ratione verum et status temperamento generationem habentes, in re fiebant et multæ et multis. Nempe humidus et frigidus status ut hyems pituitosum procreat succum, ex quo quotidianas febres fieri ostendimus. Errantes verò febres diuersorum succorum soboles esse demonstratae sunt. Quod autem febres tales esse permanferint tempore, mirum non est, cum status humidus et frigidus esset, atque ob id coqui succo non sineret, qui alioqui et diurni et cocti difficiles propter frigus essent.

23 Plurimis horum sub pleiadas & ad hyemem usque febres sunt subsequutæ,

Quod pleiadas memorauit, non eas quæ in hoc statu erant, sed eas quæ post hunc statum in secundo essent anno constat omnibus, uti antea dicebamus. Nempe in fine illius status scripsit: Mox circa Arcturum spirantibus aquilonibus
mul

multæ admodum aquæ, atque post hoc dixit: tanquam iam ad naturam anni temporum ordo reuersus sit, et reliquum omne quod Arcturo successit, et quod hyemi. Iure igitur quæ ex primo statu reliqua erant, autumno cocta sunt, atque hyeme nullum amplius morbum Thasi incurrerunt.

Conuulsiones multis, & pueris magis, ab initio contigerunt, & febrabant, atque in febribus conuulsiones fiebant. Erant hæc plerisque horum diuturniora quidem, sed innocua, nisi his qui ex aliis omnibus perniciosè haberent.

Conuulsiones fiebant, quod status frigidus et humidus esset. Pueri autem ob nervosi generis imbecillitatem ut conuulsionibus capiantur maxime sunt idonei. Nempe ob id et facile ex paruis causis fit is ipsis adfectus, atque minus periculi habet. Inquit autem nonnullis quidem conuulsiones statim ab initio fieri, alijs verò febre antè facta, prout scilicet qui conuulsionibus caperentur et febre, ad alterutrum maxime idonei fuissent. Ad quod enim (inquit) promptior quis erat, prius illud fiebat, cui alterum succedebat. Diurnæ autem iure conuulsiones erant autumno secundo, de quo in calce scripsit: Facto autem anno toto humido, et frigido, et boreali.

Continuæ autem febres in summa quidem nihil intermittebant, sed omnibus

exacerbabantur modo ad tertianas propè
 accedentium, vno quidem die subremi-
 tentes, sed altero superexacerbantes, o-
 mnium quæ tunc factæ sunt violentissi-
 mæ, longissimæq; & cum furmissis labori-
 bus, leniter incipientes, & prorsus perpe-
 tuò ad crescentes, & in diebus iudicatoriis
 exacerbantes, atque ad deterius agentes:
 parum remittentes, & rursum citò ex re-
 missione vehementiùs inuadentes, die-
 busque iudicatoriis magna ex parte affli-
 gentes. Rigores omnibus sine ordine, & er-
 raticè fiebant: paucissimi autem & minimi
 his, verùm in aliis febribus maiores.

Nisi ipse quomodo febres quæ tunc fuerunt
 ordinatas accessiones faciebant adscripsisset, ma-
 gnâ nobis ambiguitatem reliquisset inuenire
 querentibus quâsinam appellet τριημερῆς, id
 est, ad tertianas propiùs accedentes: sed quoniam
 dixit: modo ad tertianas propiùs accedentium,
 nulla amplius de re est dubitatio, sed de signifi-
 cato huius nominis τριημερῆς, cui deinde anne-
 ctitur τριημερῆς, id est, tertiana, & ἡμισιγῆς, id
 est, semitertiana nomen, atq; differentia vtriusq;
 quid exquisita tertiana & non exquisita, sed
 quod parum aucta vel plus vel plurimum, &
 quantum extendantur harum singule, tum quæ ma-
 gna est semitertiana, quæ media, & quæ parua.

Ag

Agathinus librum integrum scripsit primum
 de hemitritais, dum quod ab hac appellatione si-
 gnificatur, exponit. Tam si quæ à Methodicis de
 hoc nomine scripta sunt, nunc percurrere velim,
 vel quæ post hæc ab Archigene non semel, sed
 in pluribus commentarijs sæpius dicta sunt, si-
 mulq; quæ bene quæ perperam dixerunt, discer-
 nere, tria me puto impleturum volumina. At
 quod artis operibus commodat, iam dictum est &
 in commentarijs de febrium differentia: quod ve-
 rò ad præsens attinet, conscribere febri speciem quæ
 in hoc statu dicitur satius est. Inquit enim vno
 quidem die exacerbari, altero vero τριημερῆς ἡμέρας
 id est, subremitti. Nempe verbum λυγισῆσαι cum
 præpositione τριημερῆς scripsit, vbi nos intelligere con-
 uenit aliud quippiam à voce composita signifi-
 cari quàm à simplici. Nempe per λυγισῆσαι po-
 test quis intelligere effatu dignam significari fe-
 bris remissionem; verùm per τριημερῆς ἡμέρας mo-
 deratiorem. Neq; tamen tum distinctè tum cla-
 rè proposuit vtrum qui ita febricitauerunt, ac-
 cessionem haberent altero die minorem ea quæ
 priore fuisset die, an & permanens illa secundo
 remitteretur diè. Arbitror autem dictionem
 indicare magis ut, vna tertio die accessio fiat, &
 postero quarta tenus remittatur. At quoq; &
 vigores his fieri errantes, quod significat non in
 singulis accessionibus fieri, sed interdum, eoisq;
 paruos: sic & sudores exiguos, atq; item frigoris ex-

h 2

tremitatum qua agrè concalescerent. Ex quibus omnibus constat crudis pituitosisq; succis putrescentibus talem oboriri febrem admixta his stagnante bile. Quae igitur ex sola eiusmodi bile constat, tertiana appellatur. Quae verò crudum succum equipollentem acceperit, exquisita semitertiana fit, quae plurimum Roma fit, huius scilicet urbis hominibus familiarissima. Haec quidem horrida est, siq; cum reduplicacionibus appellatur, non solum priori die accessionem faciens, verum & sequenti, sed priore minorem minúsque horridam, & quae repetitionem vel minorem vel prorsus nullam habeat. Nunc verò de ea quae tertio quidem fit die, sed altero in his remittitur sermo est Hippocrati, quae proprior esse videtur naturae tertianae exacerbantis, & magis à semitertiana elongata. Magna siquidem elongatio est, & quòd altero die non accedat, & absq; reduplicacione existat. Etiam verò parvus rigor ab horrore non valde differt, quanquam ne hunc quidem perpetuò cum accessionibus inuadere dicat: sed erraticè, nisi forsam aduerbium, erraticè, de alijs febris dixerit, & non de febris proprijs ad tertianae naturam accedentibus. Paucissimos autem & minimos rigores his fieri inquit, horrorem quidem manifestauit, non tamen eos absolute ab accessionibus sustulit. Vt autem de his certior fias, res ita se habet. Nempe haec febris iure *psittacus*, id est, ad tertianam propius

pius accedens dicitur, neque enim semitertiana est, quòd neq; secundo accedat die, neq; reduplicaciones faciat: neq; extensa est, cum vtiq; nullo pacto ad integritatem desinat. Aequum itaque ipsi erat appositam quandam predictis febris inuadere appellacionem: eratq; ratio, vt nulli aliud nomen inderetur, praeterquam *psittacus*, affligi verò plurimum diebus indicatorijs proprium est februm ad tertianarum naturam propius accedentium, non commune omnium. Nempe ex libris de diebus indicatorijs, malignis morbis hoc fieri constat, vt parum remittantur, & citò ex remissione violentius inuadant. Si autem memores eorum quae in libris de indicacionibus, diebus indicatorijs & februm differentia dicta sunt, nihil secundo meminisse est opus. Nempe in illis libris de eiusmodi omnibus dictum est, quale est & quòd nunc dictum est: parum remittentes. Febres itaque huiusmodi generationem habent non ex succo vno, sed ex pluribus: quorum calidior quidem febrem accendit acutam, atque celeriter desinit, quae vbi corpus prehenderit, vt frigidiores tum corrumpantur, tum putrescant, euenit. Deinde ita rursum accendantur, ex facta placacione, id est, veluti requie & imminutione febris. Deterior autem priore talis efficitur febris, quòd vires iam ex infestantibus surigatas offendat. Nempe si & magnitudine aequalis fuerit, quòd multò magis fatigabit, validiores quidem

vires, magis autem imbecillus, constat omnibus.

Sudores multi.

25 Sanè in alijs febribus apparuerunt sudores multi: sed fieri quoq; potest, vt in alijs absq; febre affectibus vt conuulsionibus superapparuerint multi ex acruata in corpore humiditate multa propter frigidum statum, atq; ob violentam conuulsionem excreta. At quibus ait euenisse, his sanè sudores (vt par erat) multi contigerunt.

26 Nihil hos leuantes, sed cōtrà offendentes.

27 Sudores (inquit) febribus his quæ ad naturam tertianarum propius accedunt, de quibus sermo est, adfuerunt, sed qui nihil iuuarent: causa autem manifesta est, cum dicamus sudores incocti morbis non conferre, neque signum bonum esse. Nempe vel humorum redundantiam vel virtutis imbecillitatem ostendunt.

28 Frigiditas extremitatum his multa, & vix recalescebant.

Extremitates difficulter recalescant in accessionibus & ob phlegmonè viscerum insignem & frigidorum succorum copiam, vt de vtriusque in antedictis tractationibus demonstrauimus.

29 Vigiles profus erant, & maximè hi, & Turfus comatosi.

30 Vigiles rursus ait eos fuisse magis vicissim, non id tamen his profus erat, neque contrarietas magna. Ait siquidem ipsis vicissim & comatosum symptoma factum fuisse, hoc autem est, cum ad

ad somnum deseruntur, neque uentes vigilantium munia obire, vt demonstrauimus.

Alui omnibus turbatæ erant, & mala, 31. longè autem his pessimæ.

Defluente in ventrem succorum redundantia (vt ante dixi) vt turbaretur par erat. Febribus itaque *ψισαοφύλου*, id est, ad tertianæ naturam propè accedentibus de quibus agit, tanquam inter ceteros morbos malignioribus necesse erat & in ventre deteriores esse.

Urinæ autem plurimis horum vel tenues & crudæ & pallidæ, ac tempore parum cōcoctæ iudicatoriè, aut crassum quidem habentes, sed turbatæ, neq; consistentes, neque subsidentes, aut pauca, crudæ, malæ, subsidentes autem & pessimæ.

Omnia hæc in vniuersum in libro prognostici docuit: quæ quidem & hoc in loco veluti exemplis per singularia creduntur. Quæ autem cum in prognostico exposuerimus, non est amplius quod de horum consonantia cum illis dicamus quæ conspicua apparent: nempe in illis signa talia crudorum & incoctorum esse demonstrauimus.

Tussis subsequabantur: sed quam vel offensam vel iuuamentum tunc tussis adferret, dicere non possum.

Vbi succorum redundantia expurgatur, conueniunt tusses inferri.

34 Diurna itaq; & difficilia, & valde inordinatè & erraticè & absque iudicio plurima horum fiebant: & quibusdam valde perniciosè habentibus, & aliis non. Nam si quosdam ipsorum parum reliquerant, celeriter redibant. Quibusdam horum & paucis octogesimo die brevissimè iudicabantur: atque nonnullis ipsorum redierunt, ut hyme adhuc plurimi ipsorum ægrotarent. Plurimos autem absque iudicio reliquerunt.

Quòd Hippocrates nunc de secunda hyeme mentione faciat, & non de prima quam in principio totius status recensuit, liquet omnibus. Morbi siquidem omnes de quibus nunc agit, secundo maxime autumno viguerunt, quorum quidam incipiente hyeme cessauerunt, alij plurimum extensi sunt. Quod verò sine ordine hi essent & reuenterentur, id ex frigiditate & parientium morbos succorum copia iure incidit. Inde & superstitibus similiter hæc contigerunt.

Hæc autem similiter & seruatis à morte & non seruatis contigerunt, fuitq; multa & varia in morbis acrisia, id est, iudicationis carentia, maximumque, signum & pessimum ad finem vsque est persecutum: quòd scilicet cibos omnes plurimi auerferantur, atque hi maxime quibus cætera quoque perniciosa essent. In his autem febribus

bribus non admodum intempestiuee stitiebant.

Quòd mente constare & ad ciborum oblationes bene habere maximum bonum sit, alibi ab Hippocrate vniuersaliter dictum est, atq; hoc loco particulari exemplo confirmatum est. Quòd non admodum ipsi starent, qualitatem redundantium succorum iure consequutum est.

Cùm autem tempora longa essent, laboresq; multi, & colliquario mala, in his abscessus erant vel maiores quàm sustineri possent, aut minores quàm conferrent: sed celeriter recurrerent, & in deterius euaderent.

Vbi copia succorum incoctorum multa fuerit, abscessus fiunt, qui si parui fuerint, nihil conferunt: si magni, ferre eos virtus non potest. Quòd autem & nunc per emissionem vaccinationes, & eos docet, id est, abscessus appelleret, per eam quæ infertur orationem demonstrauit.

Quæ hos exercebant erant dysenteria, tinesmi, lienteria, & alui fluxiones: quibusdam & hydropes cum his, & sine his erant.

Quos in antedicta dictione vniuersaliter abscessus fuisse ait, hos nunc particulariter percurrit. Morbos huiusmodi iure antea fuisse prædicimus, confluentibus ad ventrem superfluis, dysenterias quidem cum cruentis scilicet deiectionibus.

D. N. H. Z. 3

quomodolibet factas: tinesmos vero qui ex omni
 vehementi ex dyfenteris, intestini recti vlcera-
 tione sunt: henterias vero qua celeres ciborum
 non transmutatorum transitus exiitunt: alui flu-
 xiones dicit que sine predictis pathematis deij-
 ciuntur tum perpetuo tum assidue humida ex-
 crementa, nonnullos & in aquam intercutem a-
 cutam decubuisse ait, propter redundantiam fri-
 gidorum & humidorum succorum, alios quidem
 cum predictis symptomatis, alios vero sine his.

38 Quod autem ex his violentum erat, ce-
 leriter tollebat, aut nihil proficiebat.

Propter difficultatem coctionis & propter co-
 piam crudorum succorum qui sunt morbi ab ex-
 cretionibus nihil iuuantur. Ait enim multis
 quidem & violentas cito virtutem subuertere,
 que vero tales non sunt nihil conferre. At cum
 he duobus sint modis, nihil he conferent que si-
 ne concoctione sint, nihil quoque & alia quan-
 uis etiam multe conferunt nisi coquantur.

39 Exanthemata parua & morborum ex-
 cretione indigna erant, & cito rursus sese
 occultantia: aut post aures oedemata que
 non soluerentur, & nihil significarent.

Omnium que tunc fuerunt pathematu prin-
 cipium fuit succorum cruditas. Nam si natura
 per vim quosdam horum excernere adgressa esset,
 nihil iuuabat. Imo ab ipsis euicta vel confestim
 ad profundum recurrere permisit, vel ob pauci-
 tatem

tatem factarum excretionum in abscessu excitata est.
 Quibusdam in articulos & maxime ad
 coxendicem decumbebant, paucis iudica-
 torie relinquebantur, & celeriter rursus e-
 uicta ad pristinum reuertebatur habitum.

Quod itaque abscessus uoxi anodreip, id est,
 per repositionem in longis maxime morbis fiat,
 quodq; ab eo vniuersaliter didicerimus, etiam
 nunc ex hoc particulari testimonio habebimus
 confirmatum. Quia vero multa esset tum cru-
 dorum tum frigidorum tum incolorum humo-
 rum redundantia, eam ob causam multi in ma-
 ximum articulum decubuit, sed non excerne-
 bantur propter difficilem succorum concoctionem,
 quod si alicui etiam latuisse viderentur, conse-
 stim redibant, hoc enim est quod significatur: re-
 linquebantur oedemata, facta sursum latione,
 rursus autem reuertentia in priorem habitum
 refixa sunt. Nempe & hoc ab eo significatur
 cum inquit: confestimq; euicta ad pristinum re-
 uertebantur habitum.

Moriebantur autem ex omnibus qui-
 dem, sed plurimi ex his pueri iam ab lacta-
 ti, & qui seniores octennes & decennes, &
 qui prope pubertatem essent. Fiebant au-
 tem hæc his non sine primùm scriptis, pri-
 ma verò multis sine his.

Cum præsens status euincetem habuisset ma-
 xime humiditatem (nempe ea à naturali de-
 sciens

sciuerat qui frigidi & sicci essent succi, humiditatis & frigiditatis prauitati minus patebant: nempe demonstrauimus corpora promptius ab his pati causis, qua intemperiebus ipsorum congeneres existunt.

¶ Vnum verè vtile & maximum ex factis signis, & quod plurimos in maximis potissimos periculis liberauit, his fuit quibus ad stranguriosum facta est conuersio, atque in id abscessus fierent: contingebat & plurimis stranguriosum, & maximè in eisdem ætatibus: fiebat quoque & aliis multis tum rectis tum iacentibus. Celeriter autem & magna quædam omnium his mutatio fiebat. Alui siquidè etsi forsàn humidæ essent, statim maligno modo sistebantur: ad cibosq; omnes suauiter habebant, & post hæc febres moderatæ tenebant, at his stranguria diuturna erat & laboriosa.

Dixit superius fuisse stranguriosa & non nephritica symptomata, quanquam communitatem habeant quandam, sed alia pro alijs, diximusq; quòd ubi totius corporis superflua per renes expurgantur, fit illis stranguria, tum aliàs tum maximè propter consuentium vrinarum acrimoniam, ex qua & nunc causa fuit. Tenere autem memoria oportet, quòd & nunc abscessus ad stranguriam factos dicat, quanquam per emissionem, & non repositionem toto corpore con-

tristat

tristantes succi separarentur, vt enim per ventrè sepius totum corpus expurgatur; sic & per renes & vesicam. Sed stranguria his longa est, & laboriosè totum corpus per stranguriam expurgatur. Partes autem has per quas acrium vrinarum excretio fiebat, pati erat necesse, quòd scilicet morderentur, & continuitate excretionis infestarentur, hinc & in ipso vrinarum transitu laboriosè habebant. Talia verò symptomata diutius ipsis facta sunt propter copiam earum que expurgabantur superfluitatum.

Vrinæ autem his erant multæ, crassæ, variæ & rubentes, cum pure mixtæ, cum dolore.

Hæc omnia toto corpore prauorum humorum superfluitatem reiciēte fiebant: quapropter & omnes conseruati sunt, cum autem varia ea esset, vt antè diximus (aliud siquidem alijs redundabat) merito & in vrinis ipsis fuit varietas, quippe cum non similes omnibus essent, sed his quidem talis, alijs verò alia.

Seruabantur autem hi omnes, nullumq; ex his perire vidi: quæcunque autem sine periculo erant.

Quare quidem omnes seruarentur, antè dictum est. Nam per vrinas expurgati sunt. Quiddam orationem: quæcumq; sine periculo: pro fronte sequentis orationis collocant, ubi eam explicabimus post secundum statum.

Conco

4. Concoctiones exeuntium omnes, omni ex parte tempestiuas, vel bonos & indicatorios abscessus considerare oportet.

Quidam antedicti status finem, principium presentis enarrationis fecerunt, ut ea hoc pacto habeat: quacunq; autem sine periculo, concoctiones exeuntium omnes, omni est tempestiuas, vel bonos & indicatorios abscessus considerare oportet, ut orationis intelligentia talis quidem fuerit. Quicumque sine periculo procedunt adfectus, in his concoctiones considerare oportet. Fieri vero potest ut & per se proposita oratio legatur, ut oratio de omnibus simpliciter morbis ab ipso vniuersim dicatur absque concoctione. Nempe concoctio quaedam est eorum, que prater naturam sunt, morbi ~~uenerunt~~ id est, maturatio. Ipsa autem ~~ars~~ id est, concoctio in coquentis substantiam deductio quaedam est eius quod coquitur. Corpore igitur secundum naturam habente cum id quod concoquitur coquenti familiarem habuerit naturam, totius substantie qua concoquitur fit mutatio & alteratio, aut maxima eius partis, modicissimo superfluente nobis semicocto. Prater naturam vero adfectus corporibus, id est, a natura tum permutantis tum alterantis alienis, quod quidem adsimilatur paucum est, semicoctum vero superfluum multum. Vt autem in corporibus naturaliter habentibus superflua concoctionem demonstrant, sic & in laboranti

rantibus demonstrabunt. Ventris itaque deiectione deorsum superflua tum concoctionem tum concoctionem ex propria ostendit forma: que cum tu si reuicetur, eorum que in thorace & pulmonibus sunt: que per nasum excernimus, eorum que in cerebro existunt: at que per vrinas procedunt, eorum que in renis. Sed de his demonstratum est tum in naturalium facultatum commentarijs tum in libro de iudicijs, & presertim in libro de morborum temporibus, in quibus scripta sunt eorum qui concoquuntur morborum nota, id quod & nunc Hippocrates facere iubet, morborum concoctiones ex his que excernuntur superfluis considerando. Quidam in calce orationis pro considerare, facere scribunt, orationem quandam factoriam, curatoriamque & consultoriam esse volentes, non que ad dignoscendum spectaret. Nam si concoctiones considerare iusserit, sermo ad dignotionem prenotationemque spectabit: si vero facere, ad curationem pertinebit. Quod autem concoctiones faciant omnia que mediocriter excalfaciunt, tum cibi tum fomenta tum cataplasmata, fricatio item mediocri, atque ex eo sint genere balnea, constat omnibus. Quorum omnium singularis usus in libris methodi medendi explanatus est. Non solum autem morborum concoctiones ipsum vel considerare vel facere conueniebat (nempe vtrunque verum est) verum quoque absce

abscessus per emissionem (quod & præcipuè cum diligentia curare oportet) aut eos qui per repositionem in partes ignobiliores fiunt: nempe secundus hic est scopus ubi abscessus per emissionem consequi nequeamus. Cum itaque ad ventrem repunt superflua, iuuare hæc conuenit clysteribus qui illinc trahere possunt, atque his quæ in omni victus ratione ad id conferre valeant: si ad renes his quæ urinas prouocant: si vero ad calum, acribus medicamentis illud calfaciendo.

¶ Concoctiones celeritatem iudicii & securam sanitatem ostendunt.

In antefcripta oratione dixi quosdam quidem considerare coctiones iubere, alios autem & facere, atq; utrosq; sinem orationis bisariam scribere, cum enarrant alios considerare, alios facere. Dixi autem utrunq; commode à Medicis exerceri. Nam si considerare scriptum sit, prorsus id facere consequitur. Æmulum siquidem nature simul & ministrum medicum esse vult Hippocrates. Quod verò melius sit scribere in priore oratione, considerare, liquidum fecit per hanc, in quiens concoctiones significare celeritatem iudicii & securam sanitatem: neq; enim ostendunt, dixisset, sed faciunt, si ut Medici ipsi coctiones operarentur, conficerentq; consulisset, sed hoc quidem ubi morbos sanat, consult, nunc in epidemiorum tractatione dignationes & prænotiones ipsius proponit: namq; medendi simul vniuersaliter

saliter innuit, quanquam non exprimat. Nempe quod simul innuat, est manifestum. Nam si quæ probe à natura fiunt medicum imitari velit, coctiones autem ipsius opus sunt, liquet quod & celeritatem iudicii & securam sanitatem significabunt. Nos autem ipsius adiuuantes, coctiones efficiemus.

Cruda verò, & incocta, & in malos abscessus conuersa, aut acrisias, aut dolores, aut diurnitatem, aut mortem, aut recidiuas.

¶ Si concoctiones fiunt natura morbosas causas euincente: sic & non euincente contraria. Celeritati itaque iudicationis quæ in coctionibus dicta est, contraria est morborum diurnitas: securitati verò in illis opponuntur & acrisia, & mors & recidua: Sanitati autem communiter omnia quæ nunc dicta sunt, & particulatim dolores. Nam quæ bene valent corpora, doloris carentiam vel dolentia vel molestie priuationem (nibitenim refert quo appellare modo valueris) proprium inseparabile habent. Reminiscor autem acrisie nomen duobus ab ipso dici modis, vt vel iudicatio nulla futura sit, vel praua futura, atque iuxta utrunque hoc significatum morborum concoctiones comitantur acrisia. Memor es autem omnem morborum concoctionem in alteratione succorum consistere. Distensa siquidem est per solida corpora natura quæ illorum virtus existit,

fitq; succis concoctio à partibus solidis sanis: ut cum eadem egrotauerint, iam in habitu morbus sit. periculumq; summum quibus salam adferat. Saniari autem prius nõ potest quam solida ipsa corpora propriam recuperauerint facultatem, que in calidi, frigidi, humidi & seci symmetria posita est: quare & ipsa corporum solidorum sanitas in horis symmetria sita est, ut nihil referre videatur vel bonam simularium temperaturam sanitatem esse dicas, vel elementorum ex quibus generati sumus symmetriam. Quo autem modo solidorum corporum morbos curare oporteat, in libri de morbis curadise est dictum: ut autem in omnibus omnia dicantur, fieri nequit. Nempe hoc loco summus tantum incidentium curatoriarum speculationum indicare est satis, veluti in curatorijs capita tantum eorum que ad dignotionem spectant. Nempe quod unicuiq; tractationi proprium existit, absolute percurrere oportet: quod verò incidit, per capita ostendere.

43 Quod autem horum fuerit maxime, ex aliis est considerandum.

Quorum in arte presentendi meminit, ea in prognostico docuit. Nempe singula eorum que prediximus, ex his que in illo libro sunt, scripta sunt: nosq; illum tribus commètarijs exposuimus. In quorum calce quòd libri epidemiorum prognosticum sequantur ostendimus, scriptosq; in librũ illum commentarios propter libros de iudicijs: in quibus

quibus dicte sunt prouisiones, tũ perniciosi, tum mansueti morbi, qui itẽ in vnoquoq; iudiciorum præfiniti dies, que nam bona iudicia, que secuta tum violenta, tũ non violenta. Iam & de omnibus alijs que ad hanc spectant considerationem.

Præterita dicenda, præsentia cognoscenda, & futura prædicenda.

In prognostico quoque libro statim ab initio dixit: presentiens enim & prædicens coram egris tum presentia, tum præterita, tum futura. Quod prænotio circa tria versetur tempora, & quoniam pacto hoc efficere oporteat, in commentarijs libri illius dictum est.

Hæc exercere oportet.

Nunc $\mu\epsilon\tau\alpha\tau\epsilon\upsilon$ pro $\alpha\sigma\eta\alpha\upsilon$, id est, exercere dicitur. In alijs autem sepius $\epsilon\pi\iota\mu\epsilon\tau\epsilon\alpha\upsilon$, id est, diligentiam, vocat $\mu\epsilon\tau\alpha\tau\epsilon\upsilon$.

Circa hæc exercere te oportet, ut morbis auxiliieris, & non lædas.

Ego paruum hoc aliquando existimaui & indignum Hippocrate: nepe omnibus hominibus conspicuum esse putabam. Oportet si quidem medicum egris auxiliũ præstare: sin minus, procul dubio non ledere ipsos. Verum quoniam multos vidi eruditionis viros iure in his culpatos que fecerant, vel venã secãtes, vel lauantes, vel medicamentum exhibentes, vel vinum, vel frigidam: Animaduerti mecum forsã & Hippocrati ipsi tale quippiã euemisse, atq; necessario ob id multis

alijsq; suis equalibus medicis, atque ex illo prorsus feci, vt si aliquando magnum aliquod egro auxilium allaturus sum, vt antea apud me cogitarem non solum quantum iuvero, si voti compos f uerim, sed etiam nequid offendam. Nihil itaque inquam feci non antea expertus, nequid si voti compos non essem, egrum ledere. Quidam vero medici aleatorum instar egris remedia offerre consueuerunt, qui si non consequantur quod petierunt, maximam inferunt egrotantibus noxam. Discipulis vero artem scio visum iri vt mihi aliquando, iuuare vel non ledere indignum esset vt ab Hippocrate primo scriptum fuerit: verum iam medicantibus manifeste scio virtutem ipsius apparituram. Quod si aliquando propter vehementis remedij inconsultum vsum interire egrum contingat, virtutem maxime huius quod Hippocrates proposuit sentient.

36 Artem tria hęc perficiunt, morbus, eger, & medicus artis minister, egrumq; cum medico, morbo aduersari oportet.

Tria omnia esse ait, ex quibus & per que ceteratio absoluitur. Primus quidem est morbus, deinde medicus mutuo concertantes, atque (vt quispiam dixerit, tum compugnantes, tum hostilem habentes animum: nepe medicus profigare conatur, morbo vero ne vincatur est propositum. Tertius ex his eger est, qui si medico crediderit, atq; imperata fecerit, huic certaminis socius efficitur, atque

atque morbo hostis: Si vero à medico defecerit, feceritq; quae à morbo iuentur, duobus modis medico iniuriam facit: Vno quidem, quod solum dimiserit: altero vero, quod secundum fecit qui prius vnus esset, vt autem duo vno validiores sint, est necesse. Liqueat autem egrum à morbo imperata agere medico relicto, cum scilicet medicus egrum à frigida potione abstinere iubet, is autem à febre vstus ab ea vt bibat persuadetur. Ita si lauatur & vinum sumat, & aliud quippiam agat quod interdixit medicus, morbum sanè augebit, si quae illi placent fecerit, medicumq; prodeit, si quae non iubet egerit. In multis exemplaribus scriptum est, medicus artis minister: in alijs non artis sed naturae. Nihil tamen refert ad orationis totius intelligentiam.

Capitis ceruicisq; dolores & grauitates, & cum febris, & sine febris fiunt.

Hoc praescriptionis preliniationisq; vim habet, promittit enim Hippocrates quod finiri capitibus colliq; dolores & grauitates consueuerint, & quas habeant differentes, sese deinceps dicturum. Per ea itaque quae dicuntur, ad ipsum hoc facientem, animum conuertamus.

Phreniticis quidem conuulsiones. 57.

Conuulsiones (inquit) sunt phreniticis, per se ueribus capitibus colliq; doloribus & grauitatibus.

Sed æruginosa quoque vomunt, atque ex his aliqui citò moriuntur.

Omnes eiusmodi deiectiones & vomitus flaua affata bile fieri ostendimus, atq; ob eam causam deinceps ait, quod cito moriuntur, id est, confestim ab vomitu intereunt, cōsistente ex flaua bile in cerebri membranarumq; ipsius regionibus phrenitide. Nihil autē mirū si desiccatis his partibus conuulsiones fiant: suntq; nonnulli qui simul atq; tum conuulsi, tū eruginosa vomuerūt, confestim moriuntur: alij ob virtutis robur superuixerūt diē unū aut duos, aut tres, aut interdū quinq;

57 In ardentibus autem atq; aliis febribus quibus colli quidem adest dolor, temporū grauitas, & tenebræ oculis obortæ, vel cōtentio hypochondrii sine dolore superueniat, his profunditur è naribus sanguis.

De his quæ ita fiunt profuūis sanguinis in expositione prognostici diximus, cum dictionē illam exponeremus, cuius principiū est: Quibus per febrē huiusmodi caput dolet, & pro nigri cuiuspiā autē oculos visione caligo adest, vel incerti discurrentesq; lucis splēdores apparēt, & pro stomachi morfu hypochondriū vel dextrū, vel sinistrū sine dolore & inflāmatione cōtenditur, sanguinē per nares his fluxurum pro vomitu verisimile est. Quolq; perfectiūs illic de his scripserit, si dictiones inter se cōparaueris, cōspicue discēs. Tātū itaq; solūm hoc loco adiciā propter Capitonem qui in presēti oratione scripsit: hypochondriū cōtentis cū dolore, nō enim rectē negationem, nō sustulit, tū ob veritatē ipsam, tū quod in prognostico di-

ctum est: cum in hypochondrio dextro vel sinistro quippiā cōtenditur sine dolore & inflāmatione, his sanguinē è naribus fluxurū verisimile est, nēpe hypochondriū cōtentio vergētē succorū ad caput nota est, si absq; dolore est: quæ si cū dolore fuerit, viscerū phlegmonē cōsequitur. Cū verò caliditate sursum sanguinē trahētē, & recore impellētē cōitio fiat, sanguinis profusione expectare oportet.

Quibus verò grauitates capitis torius, & stomachi erossiones, & fastidia existunt, hi biliosa & pituitola reuomunt.

Sermonē hūc in prognostico hac oratione docuit: Siquis per febrē nō lethale ait se capite dolere, & atrū quippiā ante oculos videre, stomachiq; morfus huic accesserit, biliosus adest vomitus: quod si rigor adfuerit, hypochondriūq; figidū apparuerit, velocior quoq; fiet vomitus: si verò per hoc tēpus vel biberit, vel esuauerit, citissime vomet. Quibus ex his primo die cepit dolor, & quarto die maxime & quinto ingravescit, hi septimo euadūt die. Pleriq; verò horū quarto quidē die dolere incipiunt, & quinto die maxime vexantur, sed nono vel undecimo liberātur. At qui quinto die dolore incipiunt, atq; cetera quæ antedicta sunt, pro ratione cōtingerunt, his decimoquarto die morbus indicatur. Fuit hæc virtus quidē mulieribusq; in tertianis potissimū: iunioribus verò fuit quidē & in his, sed magis in cōtinuis febribus, & legitimis tertianis. Hæc oratio de his quæ sunt

percurrit, in prognostico scripta est, quam nos in tertio quem in ipsum scripsimus commentario exposuimus, quare cum totum hunc sermonem exquisiti in prognostico scriptum videamus, de istdem rursus hoc loco dicere non est opus. Quid si abundantius quippiam in hoc insit libro, sequentibus id exponam orationibus: tenentibus memoria nobis quod proprie vocata expositio in obscuris fiat dictionibus. Iam vero ex interpretum consuetudine causiloquia obscure dictorum per abusum expositiones appellamus: quod et nos hoc loco vincentem consuetudinem sequuti facimus, nempe orationem que manifesta est, nullaq; indiget expositione proferentes, causas eorum in qua ab ipsa significantur aperte referre conamur.

§ 5 Pueri plurimum in talibus conuulsiones maxime fiunt.

Pueri propter nervosi generis, tum infirmitatem, tum molliem ad conuulsiones sunt proptisissimi.

§ 6 Mulieribus quoq; & hæc, atque ab utero dolores.

Predicta quoque omnia fiunt feminis ut maribus, quatenus homines sunt, & tales omnes habent partes quales viri: quatenus autem ipsis precipua inest pars vterus, eatenus & partu huius capiuntur morbis, & maxime in quibus stomacho consentit.

§ 7 Senioribus vero, & quibus iam calor vincitur, paraplegia, aut mania, aut oculorum cæcitates.

Serm

Sermo Hippocrati erat de capite grauatius stomacho dolentibus & nauseabundis, quos reuomere ait biliosa, & pituitosa, & maxime si pueri erant, in quibus & conuulsiones fieri magis quam adultis inquit, atq; & feminis hæc contingere, atque ab utero dolores, ait deinceps & paraplegias senioribus fieri, & manias, & oculorum cæcitates. Adiecit autem orationi, & quibus iam calor vincitur, causam propter quam hæc fiebant reddens. Paraplegias autem vocat decumbentes ex apoplexia in partem aliquam neruorum resolutiones, quas *παράπλοεις* vocant: Manias autem, sine febre desipientias. Consueverunt autem hæc fieri senioribus ob naturæ imbecillitatē, nequeunte ea per vomitus vel sanguinis eruptiones collectam in capite copiam excernere: unde & interdū fiunt oculorum cæcitates, ea in ipsos decumbente.

STATVS TERTIVS.

IN Thaso paulò ante Arcturum & in Arcturo aquæ multæ in aquiloniis & magnæ. Circa æquinoctium autem ad pleiadas vsque, australes aquæ parvæ & paucæ, hyems aquilonia, squalores, venti frigidi, magnæ niues. Circa autem æquinoctium frigora maxima, Ver aquilonium, squalores, pluuiæ modicæ & frigida. Circa solstitium æstiuum aquæ paucæ, magna frigora ad canem vsque. Post canem vsque ad Arcturum æstas calida, ardores magni, qui non

nunc hoc tempore, nunc illo febre eiusmodi correptis. At scripta nō est eodē modo in exemplaribus omnibus oratio. Ego verō existimauero optimā scripturam iuxta sequentem orationem, quæ quod tota æstate perduraret febrium ardentium generatio, significet, quodq; omni eo tempore moderata & non lethales essent: in principio verō autumni pleriq; eorū qui his correpti sunt, perierūt. Quod itaq; febres ardentes diutius moderatæ essent, nō sine ratione iure esse videtur, erant enim medicres, vt quæ erant in antedicto statu, nec exquisitæ, veluti neq; ab exquisitè, tū calido, tū sicco statu procreatæ, neq; verō temperamenti contigerunt omnibus, sed his qui prius collectā haberent bilē. Quod autē tūc febres ardentes prorsus fierent, causa inuētū facilis nō est, quōd Hippocrates præcedentem æstatē nō memorauerit, feceritq; initium expositionis ab autūni initio: atq; longè difficilior, quōd probabile sit æstatē illā suū naturale seruasse temperamentū: quæ si prorsus in aliquo desciuisset, statū ipsius Hippocrates explicasset. Calidior itaq; fortasse fuit, & nō admodū à natura sua permutata, quo factū est vt neq; illā scribere voluerit, tanquā iam præter naturā haberet. At cum æstate, si etiam secundū naturā fuerit, succus amara bilis necessariō augetur, eb id & tūc copiosior redditus nō tantūm solitō, verūm quoq; & longè adhuc auclior quia in æstate illa fieret: à frigore postea supernueniente intus seruatus, neq;

persp i

perspiratus, neque euaporatus, diutiusq; occultatus & putrefactus, febres ardentes attulit.

Iam autumno & cum pluuia multæ essent, lethales erant, & plures peribant.

Reuocemus ad memoriā quod in calce scriptū totius orationis quam de statu fecit: Aquæ austrina vsque ad æquinoctium verum, dixit autem & de tempore post canis ortum ad Auturum vsque his verbis: Æstas calida, ardores magni, & qui non sensim fierent, sed continui & violenti, non pluebat. Hinc liquet eiusmodi statum bilis procreatoriū fuisse: quare cum aquæ austrina succederent iure febres ardentes, tū multæ, tum lethales erant, auster siquidem corpora dissoluere natus est, succos liquare, & præterea simul putrefacere, vbi cū pluribus pluuijs fuerit.

Erant autem febrium ardentium pathemata hæc: quibus & copiosè per nares profusus est sanguis, ij ob id maximè seruati sunt, nullumq; noui si sanguis bene erupisset, hoc in statu mortuum. In Philisco siquidem & Epaminonte & Sileno, tertio & quarto die parum è naribus stillauit sanguis, & obierunt.

Et maximè quidem febrium ardentium proprium est, vt magna ex parte per sanguinis è naribus eruptionem iudicentur: atque tunc pluribus sanguine erupisse ait. Præterea quæ deinceps ab eo scripta sunt, omnia eorum quæ particulatim

unic

unicuique ascribantur, vnā hanc summā habēt: Quibus quidem sanguinis profuua perfecte fuerunt, hi omnes seruari sunt: quibus autē vel desultuose, vel nullo modo naues stillauerūt, soli ij perierunt, alijs autē alia naturales excretiones vel per vētrē vel per vrinas facte, salutē attulerūt.

62 Plurimi autem aegrotantium circa iudicium rigebant, & præcipuē quibus sanguinis eruptiones non fiebant: superriuerūt autem iidem, & exudarunt.

In libris de rigore demonstratum est ob amarā bilem quæ cum impetu per sensibilia & carnosa corpora fertur ad excretionem, consequi rigorem: quodq; ex hac motione consequi sudores rationabile sit, est ostensum: interdum verò & biliosas vomitiones, & alui detractiones.

63 Quosdam morbus regius sexto die corripuit: sed his profuit per vesicam purgatio, vel turbata aluus, vel copiosa sanguinis eruptio, vt Heraclidi qui apud Aristoclidem decumbebat, contigit: qui ex naribus sanguinem profudit, aluusq; turbata fuit, & per vesicam est purgatus. Iudicatus est autem vigesimo die, non vt Phanagorion seruus, qui, cum ipsi nihil horum contigisset, periit.

Quibus non potuit bilem natura excernere, his in cute acernata morbi regii peperit: prauū autem id erat ante septimum fieri diē, vti & in

aphorismis est dictum. atq; ex his soli illi seruati sunt, quibus natura potuit modo alio superuacua excernere. Tres autem modos commemorauit, excretiones vrinarum, excretiones ventris ex turbatione, & sanguinis eruptionem. Nonnullos autem & hæc omnia habuisse ait, vt Heraclidem, qui vigesimo die iudicatus est.

Sanguinis eruptiones plurimis fuerunt, præsertim adolefcentibus, & ætate videntibus: perieruntque horum plurimi quibus non erupit sanguis. Seniores verò corripuerunt vel morbi regii, vel alui turbationes, vel dysenteria, vt Bioni contigit, qui apud Silenum habitabat. Grassatæ sunt autē & ætate dysenteria, ac quidam ex aegrotantibus quibus & sanguinis eruptiones fiebant, tandem dysenterias incurrerunt, vt Eratonis puer, & Mylus, qui facta multa sanguinis eruptione, in dysenteriosam conditionem euaserunt.

Quod adolefcentulis quidem ex ratione sanguis erupat, atq; post hos ætate florentibus, liquido constat: senioribus verò ob virtutis imbecillitate, calorisq; nativi diminutionē in morbum regium fit redundantis bilis repositio. Fiebat autem & nonnullis per ventrem excretio cum turbatione vel dysenteria, quibus hinc ventris superuacui defluxit. Ex his itaq; tū antedictis tum postea dicendis nō obscurum tibi fuerit sanguinis

erup

eruptiones in febr. ardentibus fieri ob vincentem flauam bilem, quæ & sanguini commixta; & ipsum deuens, & ad caput cum ipso ex multa caliditate sursum reſta, ubi venas in naribus ruperit, sanguinis parit eruptiones.

65 Copiosus itaque & maximè humor hic per summa apparebat. Quibusdam autem & circa iudicium non erupit sanguis, sed emerferunt ad aures tumores, qui occultati erant: atque his occultatis ad sinistram illum sedit grauitas & summam coxam, cuiq; dolores post iudicium facti essent, vrinæq; tenues redderentur, parum sanguinis erumpere cœpit. Circa verò quartū & vigesimum diem Antiphonti Critobuli filio ad sanguinis eruptionem factæ sunt digressiones. id quod cessauit, & perfectè circa diem quadagesimum est iudicatus.

Propter periculum scilicet discrimenq; quoscunq; hos ferè non seruari contigit, vix vigesimo quarto & quadagesimo die per sanguinis eruptiones adiutos.

66 Mulieres autem ægrotauerunt quidem multæ, sed pauciores quàm viri, minúsque multæ obierunt, difficilemque partum habuerunt plurimæ: atque à partu laborauerunt, obieruntque hæ maximè, vt Thelebuli filia, quæ sexto à partu die expirauit.

Plur

Plurimis itaque muliebria in febris apparuerunt. Quibusdam sanguis è naribus erupit, virginibusq; multis tunc primum id fiebat: nonnullis & sanguis è naribus erupit, & muliebria apparuerunt, vt in Dætharis filia virgine primum visum est, atque è naribus abundè sanguis prorupit, nullamque periisse cui horum quippiam ritè euenisset. Quibus verò contigit vt in vero habentes ægrotarent, omnes quas noui perierunt.

Minus iure optimo mulieres quàm viri ægrotabant, minúsque periclitabantur, quòd per sanguinis eruptiones iudicia operarentur, haberentq; congenitum auxiliū muliebrium vacationem. Difficilem verò partum habuerunt, quòd status frigidus esset: atque in quibus morbus aliquis apparuit, hæ abortiebantur, fœtūque corrumpebant eadem ratione.

Vrinæ autem plurimis boni quidem coloris erant: sed tenues, & pauca habentes sedimenta, cum deiectionibus tenuibus & biliosis: multis aut, cæteris iudicatis, in dyſenterias sinierūt, vt Xenophani & Critiæ.

Hæ quoque tenues, id est aquosæ esse ait, propterea & paulò post rursus scripsit.

Vrinæ autem aquosæ, multæ, sincera, tenues post iudicationē & sedimento multo facto, aliisq; probè iudicatis. Memora-

pars eius ad canem vsque frigida erat: pars vero ad Arcturum vsque calida & sicca: quare non poterat hæc caput interim replere, vt neque is aufer qui circa Arcturum ad æquinoctium vsq; perflauit. Neque enim humidum erat neq; diurnum quod canem Arcturumq; intercessit. Dicitur est vbi multa bilis in cerebri regione lata est, & phrenitidas fieri.

73 Cum itaque febres ardentes inciperent, significabatur quibus lethalia immineret. Nempe statim ab initio febris præhendebat acuta, & parum superrigebant, vigilantes erant, difficulter ferebant, erant sitibundi, nauſeabundi, parum in fronte & clauiculis sudantes, nullusq; per totum corpus erat sudor, valde delirabant, timores, tristitia, extrema subfrigida, vt summi pedes & manus magis, accessionibus diebus paribus, plurimum quarto die labores maximi, & sudores diuirsissime frigidi, neque amplius extrema recalſcebant, sed hunda & lubfrigida manebant, non sitiebant, præterea erant vrinæ nigrae, tenues, pauca, aluiq; sitiebantur, nec erupit è naribus sanguis neque his quibus hæc contigerunt, sed parum stillarunt, neque reuerſio vlli horum facta est, at sexto die cum sudore moriebantur.

¶ *Et omnia quæ hoc in libro scribuntur, exemplata eo*

pla eorum sunt quæ ab eo in libris alijs dicuntur, singula oculis ipsis examinanti, ita & quæ nunc dicuntur, nempe pernicioſis febribus symptomata fuisse ait. principio superrigentes, vigilantes, nauſeabundos, parum sudantes circa frontem & clauiculam. Nam quod febris acuta ipsis eſſet & ſitirent, natura adfectus propria hæc erant: quod vero statim à principio rigerent, proprium malignitatis erat, nempe rigor febres ardentes iudicare conſuevit, non tamen iudicatoria statim apparere oportet. Vigiliarum vero & difficulter ferendis symptoma semper malum est, non in principio solum: veluti & insudare, παραλύεις vero quod est παρά τὰ λεία σώμα λεγείν, hoc est, παραπονείν, id est, desipere vel delirare, læsum indicat cerebrum. Timores acris admodum & deaſſate flauæ bilis symptomata existunt: Congeneres & timoribus sunt mœſtitiæ. Extremorum perficilio maxime lethale ardentibus febris est tum symptoma tum signum: veluti & delirare, propter febris caliditatem exardente capite. Proprium autem est & peculiare febribus acutis vt summa quoque corporis partes peruriantur quæ si quando refrigerentur, exardentibus visceribus, in medio corporis collectum quidem esse sanguinem indicant: extrema vero sanguine egere, refrigerari & prorsus emori extinguiq; iam ea deserere natura. Præterea accessiones si diebus paribus ab initio statim fiunt, interdum quidem

indiciū pessimum sexto futurum die prae-
tiant, interdum verò & diuturnum fore mor-
bum, atque si vehemens motus fuerit, pravamq;
accessionem quartus dies habuerit, moriuntur
sexto die, quomodo hi de quibus est sermo. Quarto
itaque die aut labores maximos his factos fuisse,
se id est dolorifica omnia symptomata, sudoresq;
subfrigidos diutissimos, quapropter quod sextus
dies mortem cum sudoribus illaturus esset con-
stat omnibus. Quod liuida extrema ferent nec
amplius recalscerent, extinctionis signum erat: &
quod virtus ultra sextum diem non posset suffi-
cere, certum erat iudiciū, aliud autem ex abun-
dantia signum perniciosum ipsis fuit, quod cum
prius aestuassent, non amplius sitirent. Si itaque
qui antea ex siti arderent postea sine siti fue-
rint, ut alterum ex duobus sit, est necessenempe
vel morbi solutio, vel extinctio virtutis, ut non
amplius praesentia mala percipiantur: at non fuit
illis solutio, cum perniciofa essent symptomata,
quare quod non sitirent, privationis sensus si-
gnum his fuit. Dicta igitur omnia haec sympto-
mata, & maligna mire omnia sunt & exitia-
lia. Cum autem maximè & vrinae tum nigrae,
tum tenues, tum paucae, nigrae quidem tanquam
deasato iam humore bilioso: paucae verò ob torre-
factum omnem sanguinis humorem, tum ex ar-
dente febre, tum ex iam cadaueratis extinctiq;
vrinae deputatis instrumentis. Ob easdem causas
& alius

& alius suppressa est. At praeterea & nares
sanguinem stillasse, quod signum est perniciosum
cum in alijs tum maximè in ardentibus febribus.
Quod perniciosissimum febribus ardentibus hoc
sit, patet, quod maximè propria huic sit sanguinis
eruptio.

Phrenitidis autem contigerunt quidem
& subscripta omnia: sed iudicationes his
magna ex parte vndecimo fiebant die, &
quibusdam vigesimo. 79

Qui sine febre ardente phrenitici fuerunt, his,
quae dicta sunt non euenerunt, quoniam his qui-
bus una cum febre ardente sexto die mors erat,
duplicato malo, phrenitis fiebat: circa verò vn-
decimum diem iudicationem sequutam esse ait,
alijs autem vigesimo.

Quibus non statim ab initio coepit cir-
ca tertium vel quartum diem phrenitis,
sed primo tempore mediocriter habebant,
his circa septimum diem in acuitatem ce-
leritatemq; transit morbus. 75

Quibus quidem circa tertium vel quartum
diem coepit, sed in medio intercesa est, ex dimidio
facta iudicatione, phrenitis valde acuta agris
non erat. Vidimus siquidem iam & phrenitidiae
huiusmodi.

Morborum itaque multitudo erat, at-
que ex agris maximè moriebantur adole-
scentes: iuuenes, aetate florentes, laeves, qui

subalbida cute essent, qui recto capillo vel nigro, qui nigris essent oculis, qui otiosè quieteq; & segniter degerant, qui vocetenui vel aspera, balbi, iracundi que, mulieres quoq; plurimæ ex eo genere moriebantur.

Quomodo antea dixi ipsa quidem quæ obscura sunt eum enarrare, apponi autem à nobis causas, ita quoque & nunc sermonis sententiam non esse manifestam dico. Nempe utrum que dicuntur, de solis phrenitidibus intelligere oporteat, an de morbis omnibus quos antè dixit, est incertum, nempe & presentis sermonis principium differenter scribunt, alij quidem ita: Morborum autem multitudo erat, de phreniticis ipsi solum quibus hæc intulit, sermonem esse volentes.

Alij autem hoc pacto: Multitudo itaque morborum erat, de omnibus contra & hi prædicti volentes orationem esse. Si de omnibus quidem intellexerimus, non desinientes quam ob causam adulescentes, iuvenes, & etate florentes perierunt, quam ob causam & pilo nudi, & subcandidi, quam ob causam qui rectos & nigros habent capillos, oculos item nigros, quam ob causam quietum quietè tum segniter vixerunt, quare & lingua hæsitantes, quos Græcè λοξογόνας vocant, quare balbi, quemadmodum & quare iracundi, & quare mulieres: quæ omnia nisi distincta fuerint nihil quod plus sit, ex dictis neq; ad prænotationem neque ad curationem consequemur. Si

verò

verò non de omnibus morbis sed de phreniticis solis de quibus sermonem fecit, intellexerimus dicta hæc fuisse, difficillimum est & ita causas invenire, ob quas plurimi ex his perierint, atq; post hoc, quòd plurimos perijisse duplex sit, unum, quòd multi talium phrenitico morbo lethalem tunc epidemiam habenti correpti sunt, propterea multos eorum perijisse dictum est: alterum est quòd plurimos eorum qui phrenitide correpti sunt, perijisse intelleximus. Quare & causa expositio gemina est, ut omnes, quos dixi, ad phrenitidem in hoc statu idonei essent, ostendentibus nobis ex his qui phrenitide correpti sunt, tales maxime perire: Sermonis igitur obscuritas tanta caluq; existit, præcedit verò ipsam temperamenti dictorum singulorum inuentio, nequit enim sine ea sermo statui coaptari. Videtur autem Hippocrates inter ea quæ dixit, calidissimas etates commemorasse, inquit enim, adolescentes, iuvenes, & etate florentes. Naturas item quibus difficilis est perspiratio, nempe pilis nudos candidosq; & qui capillis rectis, capillis nigris, & nigris oculis existunt, & qui vitam quietam otiosamq; degerunt, tum in alijs commentarijs tum in libro de temperamenti minus distari ostendimus, quòd frigidioribus temperamenti existant: & eandem ob causam mulieres, quas statim ob muliebrium purgationem minus offendit, ut antè diximus: quæ autem interibant, ex eo genere. Reliquum est

k s

igitur vt de his agamus qui lingua hesitant vocem habent asperam, de balbis, iracundis, & primum scriptis lingua hesitantibus, sine gracilem vocem habentibus, quos ἰσχυρόφωνος Græcè dicitur. Nam si ita scriptum fuerit, gracilem vocem habentes significantur: Nempe adhuc & ἰσχυρόφωνοι nunc quidam dicuntur, veluti & λευκόφωνοι id est, tenuem vocem habentes. Cum itaq; nomen vtrunq; idem significet, differunt tamen qui vocem tenuem habent ab his qui gracilem, vt in libro de voce est dictum. Nempe ob gutturis asperæ arteriæ angustiam fieri tenuem vocem est demonstratum: vocem verò gracilem ob musculorum guttur mouentium prauitatem à natura contractam fieri ostendimus, vtriq; autem in prima formatione ob caloris natiui infirmitatem tales absoluentur. Quo autem modo gracilem habentes vocem vitium ab initio in musculis guttur mouentibus contractum & conformatum habuerunt, sic in linguae musculis balbi. Vox aspera fit propter vocis seruientium organorum asperitatem, voco seruientia vocis organa, per quæ spiritus emissus vox efficitur. Hæc sunt arteria aspera, guttur, fauces veluti plectrum spiritus per ipsas delati, nempe fauces vocis instrumentum esse demonstrauimus, veluti locutionis linguam, non nihil autem & ad generationem fauces conferunt, densam eam reddentes. Hæc itaq; organa si leuia quidem existât, leuè ea vocem efficere est demonstratum

demonstratum aspera, asperam, asperitatem autem ob siccitatem fieri est ostensum. Cætera itaque omnia post ætates hucusq; dicta frigidi temperamentii signa sunt: Sola siccitas temperamentii cum calidis tum frigidis copulatur, frigidus itaq; & siccis temperamento contingit vt non facile differunt, veluti & antedictis. Qui verò his calidiores existunt, his non protinus hoc inest, ideo hos à sermone excipimus: alios autem narauimus quibus sermo est consentaneus. Erat autem propositum perijisse multos, quos inter tum naturas tum ætates connumeravit. Dicebam autem ætates esse calidas, in quibus amara bilis humor redundaret: naturas verò, quæ difficulter euaporarentur. Ex his itaque de quibus hucusq; mentionem fecimus, reliquum adhuc est, vt de iracundis dicamus, quos maximè aduersos animosis aiunt. Animosi etenim magnanimi sunt, & rerum humilium contemptores: Iracundi verò pusillanimes sunt, quòd virilis animi generositatem non habent: quare & temperamentis frigidiores erunt, & difficulter vaporabiles. Quod autem in calce orationis dictum est: mulieres quoque plurimæ ex hoc genere moriebantur, ànne ad finem tantum referre oporteat, an ad ea quæ dicta sunt, non constat. Postremi autem illorum sunt iracundi, atque ex mulieribus congeneres huic speciei plurimas interijisse adiecit. Potest verò modo vtroque verus esse sermo, sine

sive ad predicta omnia relationem faciat Hippocrates, sive ad postremum tantum. Quod si ad omnia referre verum sit, ut ita intelligatur, est melius, in pueris siquidem & quod ultimo dictum est, continetur: sed in hunc modum nequaquam dicta sunt omnia. Mulieres tamen huius generis interisse ipse ait, viris eas comparans, nempe supra est dictum. Mulieres vero multe egrotauerunt quidem, minus vero quam viri, & minus perierunt, sed praesens sermo Hippocratici talis quidam existit. Mulieres dictis capite ad febribus interibant magis, quam amedictae speciei erant.

7 In hoc vero statu, in signis maximè quatuor seruabantur. Quibus siquidem vel per nares probè sanguis erupit, aut quibus per vesicam urinæ multæ, & multum sedimentum bonumq; habentes prouenerunt, aut per ventrem turbulenta biliosa tempestitiue, aut quibus dysenteria contigit. Multis autem contigit ut non ab vno subscriptorū signorum iudicarentur, sed per omnia plurimis excretio fieret, qui molestius quidem habere videbantur, sed omnes quibus hæc contigerunt, seruabantur. Fœminis virginibus contigerunt quidem & subscripta signa omnia. Quibus vero aut aliquod ex his bene fieret, aut menses largius superuenirent, per hæc seruabantur, iudicabanturq;

turq;, nullumq; ex his quibus horum aliquid probè fieret, perire vidi. Nempe Philonis filia cum ei ex naribus copiosè sanguis effluxisset, die septimo intempestiuè coenauit, & obiit mortem.

Sermo quoque hic clarus est, & qui sequitur, ubi de mulieribus disserit. Nam summa, quam docet, est, quod alij quidem per sanguinis profusiones, alij per urinas vel deiectiones, alij delapsis in dysenteriam causis seruari poterunt.

Quibus in febribus acutis, atque magis ardentibus spontaneæ erumpunt lachrymæ, his è naribus sanguinis eruptionem expectare oportet, si in cæteris perniciosè non habuerint: nam qui vitiosè habent, his non sanguinis eruptionem, sed mortem significat.

Primum quoque quodpiam & hoc inter portentia sanguinis eruptionem signa que ab ipso antea prætermissa sunt, in præsentia dicitur. Est autem abundè clarus sermo his qui meminere que antea & in libro hoc dixit, & in prognostico. Dicta quoque à me sunt & hæc omnia cum proprijs limitationibus in prognostici commentarijs, & in libro de iudicationibus.

Tumores circum aures qui in febribus cum dolore exurgunt, quibusdam cessante iu

te iudicatoriè febre, neque sedati sunt neque suppuraerunt. Factum his biliosorum profluuium, vel dysenteria, vel crassarum vrinarum sedimentum soluit, vt Herimippo Clazomeno contigit.

Commodissimè cum nuper predictis hæc memorauit, vt non existimemus parotidas sine suppuratione permanentes, perpetuò prauum esse signum, nempe in presenti statu febres aut quibusdam iudicatoriè desisse, quod est die iudicatorio, & cum sudore vel alio quodam ita iudicantium, atque permanisse parotidas: deinde processu temporis resoluisse per quas dicit vrinas, & deiectiones, & dysenterias; expurgatis morbum parientibus causis.

36. Quæ circa iudicationes existunt, & ex quibus dignoscimus aut similia, aut dissimilia sunt.

Quæ de iudicationibus vel iudicatorijs diebus ab ipso dicta sunt, omnia in duobus libris à nobis habes acernata & collecta, tum in libro de iudicationibus, tum in libro de diebus iudicatorijs: dicitur nihilominus & nunc paucis summa sermone. Iudicationes aut partim quidem similes, partim vero dissimiles fuisse, deinde pro exemplo citat multos qui ex recidua atque præstituto decimo septimo die prorsus iudicati sunt: deinde alios à recidua, die vigesimo, eosque non similiter. Exempli autem gratia primum mentio-

nem fecit duorum fratrum in hac dictione.

Vt fratres duo eadem simul hora febri-
citare coeperunt: habitabant autem iuxta theatrum Epigenis fratres. Natu maioris morbus sexto die: iunioris septimo est iudicatus. Reuersus virique simul eadem hora, intermisit dies quinque, ab recidua uterque simul decimoseptimo est iudicatus: plurimum quinto die iudicatio facta est. Intermitit morbus diebus septem, & ab recidua iudicatus est quinto: aliis iudicatus est septimo. Intermitit diebus septem, & ab recidua iudicatus est tertio: aliis iudicatus est die septimo. Intermitit tribus diebus, & septimo est iudicatus: alios reliquit sexto, intermisit sex, & præhendit tertio: aliis intermisit prima, præhendit, & iudicatus est prima: vt contigit Euagonti Daipharris filio: aliis sexto est iudicatus intermisit septem, à recidua iudicatus est quarto: vt Aglaïdæ filia. Plurimi itaque eorum qui in hoc statu ægrotauerunt, in hunc ægrotauerunt modum: nullumque ex his qui euaserunt vidi quem non repetissent secundum rationem factæ recidua: seruabanturq; omnes quos equidem vidi: quibus reuersiones huiusmodi cõtingerunt nulliq; hoc modo ægrotatū noui reuersione à decimoseptimo. fuisse.

Morie

Moriebantur autem in his morbis plurimi sexto die, vt Epaminondas, Silenus & Philiscus Antagorei filius.

Quod huius sermonis commodum existit, patet ex dictis: incommodum verò incertum, quare peruestigare ipsum non congruum fuit. Sed qui commoda quidem affectant, sibi negotium praestant inquirentes quomodo dixerit Hippocrates seniore[m] sexto indicatum, iunior[em] septimo; & rursus postea ubi dixit: Reuersus utriusque simul eadem hora, subintulit: intermisit dies quinque, fieri quidem nequit vt utriusque dies quinque intermitteret, sed alteri soli, & sanè fieri potest vt hoc ipsum quod dicunt, de vno sibi intellectum sit, altero in narratione dicto septimo die prima iudicatione iudicato. Iam si huius intermisit dies quinque, patet quòd alteri qui sexto die est iudicatus, sex dies intermisit. Fieri quoque potest vt ab initio vitiata à librario dictio seruata sit, veluti & alie multae id ipsum passae sunt, tum apud Hippocratem, tum apud alios non paucos. Quod autem dico librarij erratum fuisse, tale est: potuit enim scripta esse dictio in hunc modum: Intermisit alteri dies sex, alteri quinque, qui verò defecit, scripsisse potuit: intermisit quinque, estq[ue] verisimilius seniori quidem sex dies intermisisse, iuniori verò quinque, cum utriusque simul reuersus in die duodecimo fuerit. Deinceps itaque ait: Plurimis iudicatus est quinta

quinto, diebus septem intermisit, vt videantur & fratres ipsi exemplum esse iudicationum quae plurimis conigerunt. Post verò horum enarrationem iudicationes alias scripsit varias omnes quae decimo septimo die circumscribuntur: talem verò nullam qualem in duobus fratribus intelligendam dico, vt in duodecimo die utriusque reuerteret morbus, & iuniori intermitteret diebus quinque. Probabiliter quidem ita in ipsis est dictum, vt tunc quod ipsis cum alijs simile esset, seruaretur: & quòd ab recidua decimo septimo die iudicarentur, & peculiariter quòd duodecimo morbus reuerteret. Sed bonum est, vt dixi, non peruestigare, cum quod utile sit habeas, & iam praetermittamus iudicia omnia quae ab ipso serie continuata dicta sunt, summis contenti, quatenus quidem similia ipsa fuerint, & quatenus dissimilia. Nam cum primae iudicationes aut sexto die egros tollerent, aut infide ita essent, vt morbi rursus ad vltimam absolutamq[ue] redirent iudicationem die decimo septimo prehredientes, in hoc tum simile, tum dissimile fiebat. Post haec iudicationes alias commemorat & reuersiones, quae in vigesimum inciderunt diem, ita vt in eo absolute iudicarentur. Et abant iuxta theatrum. Quidam scribunt non theatrum sed θεατρον, vt interpretari possint locum esse aliquem vocari θεατρον, id est, ab ardenlo ita appellatum, sed quomodo quis talia scribat nemo, nihil ad pra-

quem in statu explicuit, dicta quoque & à me antea causa ob quam phrenitides non circa initia, sed postea redundarint. Præterea iudiciorum presinitos dies immutatos esse ait, exponitq; rursus & harum varietatem, communem habentium cum prædictis recidivam. Pueris quoque atque adhuc his senioribus iudicationes decimoquarto prorsus adfuisse ait, nempe his morborum cause celerrimè vaporantur mauranturq;. Cæteris non solum ad vigesimum, verùm & ad quadragesimum pervenisse ait ex recidiva iudicationem ultimam: nihilq; miri est, si differentia iudiciorum insignes in morborum varietate fuerint.

¶ Vere rigeabant paucissimi, æstate plures, autumno adhuc plures, sub hyemem longè plurimi: sanguinis autem eruptiones relinquebant.

Veris impressentiarum meminit quod in primo statu est memoratum, & non quod secundi anni est, neque enim vsque adeo morborum produxit enarrationem, quanquam ad secundam vsq; hyemem produxerit. Quare autem temporis progressu in dies etiam atque etiam superrigentium numerus augetur, ita virtute antea dixi illo in sermone, vbi cum admonerem, ostendi rigorem fieri, cum flava bilis per solida penetrat corpora, non autem in vasorum cavitatibus contineatur. Cum itaque in motu circa initia esset, febres ar-

denti

dentes generavit: postea verò in carnosus transiens partes, vbi per eas foras pelleretur, rigorens fecit. Paulatim verò sanguinis desinebant eruptiones, quod bilis non amplius in venis esset, sed in totum corpus diuisa esset.

Secundi commentarij finis.

GALENI IN
PRIMVM EPIDEM-
IORVM COMMENTARIUS TER-
TIVS.

* * *

MORBOS dignoscimus ex communi omnium natura: & cuiusq; propria edocti: ex morbo, ægro, ex oblati, & offerente. Ad facilius siquidem & distinctius singulari, & vnaquaque regione & ex consuetudine, & diæta, & ex vitæ institutis, singulisq; ætatibus, & sermonibus modisq;, & taciturnitate, & imaginationibus, & somnis, & vigiliis, & infomniis, quibus & quando, vellicationibus, pruribus, lachrymis, ex accessionibus, deiectioni-

l 3

bus, vrinis, sputis, vomitionibus, & quæ ex quibus in quos morborum successiones, & qui abscessus in perniciosum vel iudicatum: sudor, rigor, refrigeratio, tussis, sterutamenta, singultus, spiritus, ructus, flatus, silentes, strepentes, sanguinis eruptiones, hæmorrhoides. Ex his autem & quæ per hæc sunt, considerata sunt.

Nonnulli adscripta hæc esse putant, similem habentia, tum interpretationem, tum sententiam his quæ in libro de humoribus scripta sunt, quæ alijs antè commentarijs exposuimus. Sunt hæc sane prognostica theoremata, quibus docet Hippocrates vniuersales scopos à quibus prenotiones fieri oportet. Communem itaque naturam appellat eam quæ omnium hominum existit: propriam vero quæ in singulis nobis. Quod autem ex ambabus fieri, tum dignationes, tum presensiones oporteat, quodque securior sit ea quæ ex propria fit natura, constat tibi ex prognostico, ex libro de fracturis, de articulis, & de capitibus vulneribus, quos antè exposuimus. Precipiens itaque semper partem adfectam cum suo naturali statu conferre, sermone adiecit aliena negligenda non esse, ita autem & cum inquit: Contemplari autem ita in acutis morbis oportet, primum si ægri facies sanorum faciebatur & presertim sue similis sit: (nempe hoc pacto optima fuerit). Quod si proprium

primum cuiusque ægri nauerimus colorem magnitudinemque, communi non erit opus. Quoniam vero non hominum omnium naturam antè cognoscimus, sed ex inopinato sapiens ad ignotos vocemur, principium dignationis morborum & presensionis futurorum à communibus facimus. Nã si nasus acutus non sit, neque caui oculi fuerint, neque collapsa tempora, neminem super ægro interrogamus: Si vero nasus acutus fuerit, cauique oculi, & collapsa tempora apparuerint, tunc quoniam haberet pacto cum secundum naturam esset, interrogamus. Sic autem & ex morbo prenotiones futurorum sunt, nempe tibi pluribus demonstratum est, tum in libris de iudicijs, tum in aphorismorum commentarijs, tertianas exquisitas celeriter indicare: quartanas vero logas esse, atque utrasque periculo vacare: Phrenitin præterea lethargumque cum periculo esse & acuta: lienis item scirrbum, tum perniciosum, tum longum. Ex ipso autem ægro venientium presensio duobus fit modis. Alter modus est, cum inquit: In composito homine audax responsio mala est: Contra turbidus si ægrotauerit, non solum si audacter loquatur, verum neque si in vrrente febre delirauerit, periclitabitur. Alter modus talis est: Si æger omnia quæ conueniunt fecerit, & Medico obediens nihil inuenietur, grauius ægrotat: Contrario autè prorsus modo si æger nihil quod oporteat fecerit, mediocriter habet. Sic & ex cibus

prænotio erit, nempe si cibi prauis fuerint, & nihilo deterior fiat, medicinerit ægrotat: cum verò omnia conuenienter fiunt, si præter id quod nihil inueter, etiam exacerbetur, malum est. Quòd autem non modos morborum solam, verum quoque & formas interdum ex cibis dignouerim, sæpius vidisti. Sed de his omnibus, ut retuli, in alijs egi pluribus. Cum verò & ex offerente prænosci facilius vel difficilius dicat, in morbis intelligere oportet. Tale autem quippiam sæpius cernentes sine morbus longus sit, sine febriles adfectus longi fuerint, dignotioni quippiam addimus, & ex eo quòd cognoscamus qui suam esset qui curabat Medicus, qui si clarus & insignis sit, spem sanationis exiguam habemus, nempe quòd malignus sit morbus, si omnibus ritè factis nihil inueter, constat omnibus. Si verò vilis sit & impèritus, quòd incolumis foret homo si omnia rectè instituta essent, verisimile esse putamus. Prænotiones item fore ait & ex statu, id est, peculiari ambientis nos aëris temperamento: vniuerso autem & particulari cœlestium est, si meminimus eorum que in antedictis tribus statibus dicta sunt, in quibus Hippocrates ipse que in ambiente se bāt secundum caliditatem & frigiditatem percurrens, in calce eorum euincemtem pronuntiauit tēperaturam, ut cum inquit: Facto autem toto statu austriuo & calido, quanquam neque per totum annum auster spirasset, neque squalor fuisset.

Rursus

Rursus cum ait: facto autem anno toto humido, frigido & aquilonio, quod redundabat pronuntiauit, nempe fieri non poterat, ut nullus dies toto anno calidus fuisset, nullus siccus, nullus humidus. Ita autem & morborum formas differentiasq; multo conuenientius erat tales esse, non tamen quin alijs euenirent. Hic tandem absoluta primi status expositione, in calce huius ita ad verbum scripsit: Ex omnibus qui hoc in statu scripti sunt, phibificis solis lethale contigit, nempe in ceteris omnibus commode habebant, neque lethale quippiam in alijs febribus, neque grassabatur vna morborum species, neque status vnus toto anno perpetuo erat. Ex victoria autem temperamenti, vel frigidum, vel humidum, vel aliud quoddam nos temperamentum dicimus. Hippocrates autem scripsit: Vere namq; alijs morbi, æstate alijs, autumno alijs, hyemēq; alijs contigerunt in singulis quos scripsit statibus: per totum tamen annum hoc statu hic morbus dominabatur: atque in altero alius. Atque id est quod dicitur: ex statu vniuerso & particulari cœlestium. Adiecit autem sermoni cœlestium: quoniam nudè & sine adiectione dictum status nomen, regionis formam quoque indicare potest, rei q; alterius cuiusvis. Atq; tandem coniectens ait: ex statu vniuerso & particulari cœlestium, ex vnaquaque regione & consuetudine. Quòd autem & regionis forma ad futurorum prænotionem magnopere

l s

significat per verbum ἰσπανοί, vel sermonum differentias, quoniam de sermone mentionem fecit, quasi ita dixerit: sermonibus & ex eorum speciebus vel differentijs. differentias enim vel formas vel species in presenti nihil refert dicere, cum omnia hæc sunt in eorum sectione quæ generaliter intelliguntur. Et autem sermones de egri dispositione quippiam docent, sic & taciturnitas quæ præter naturam vel secundum naturam in agro reperitur, nempe naturam taciturno secundum naturam est: contrario verò, præter naturam, quare huic veterinosus quidam marcor atque in somnium propensio est. Job quam tacet præter naturam, aut melancholia principium: Taciturno autem non tacere, sed plura quam consuetum sit loqui, mentis vacillationem portendit. Deinceps cum dixit διαβολοῦ ματαια, id est, cogitationes imaginationesque, rem significavit neque sensu perceptam, neque aspectabilem, sed quæ coniectura reperitur. Coniectura autem est quod egri, tum loquantur, tum faciant. Nam cum ex nobis quidam manè egrum de more inuississet, is tota nocte sese inuigilasse dixit, dum cogitaret quidnam contingeret, si Athlantiæ fessio non amplius cælum sustinendum videretur, hoc cum diceret, principium quoddam melancholie esse intelleximus. Simili modo & per opera quæ egri faciunt, animi mores indicantur. Postea inquit autor: Somnus & vigilijs, de quibus nihil hic dicere intendo, tum quod in apborismis

rismis, tum in prognostico & somnos & vigilijs antè exposuerim. Præterea de insomnijs antè exposui, tum alijs, tum ijs quæ corporis affectione quandam indicant: quomodo & in libro de sanorum victu scriptum est. Næ si quis per insomnia rogos viderit, à flava bile infestatur: si imbres, frigidum humorem redundare ostendit, veluti si niuem, glaciem & grandinem, frigidam pituitam, si in foetido loco esse videatur, putredinem humorum: si gallorum gallinaceorum cristas, aut ruffa quaedam, sanguinem redundare: si caliginosa quaedam videre videatur, aut in caliginosis esse locis, status indicat, quare & verbo, insomnijs, adiecit, quibus & quando: ut verbum, quibus, differentias demonstrat, quod si non adiectum esset, etiam clarum esset: quando verò tempus indicat, in quo sunt insomnia, hoc est, vel in primo accessionis ingressu, vel in vigore, vel alio tempore: & si post cibum, & talem quendam cibum statim, vel absque cibo, sit enim quaedam ex his demonstratio. Qui itaque niue spargi videtur, si in ingressu accessionis cum rigore vel horrore vel perfrigeratione fieri id sibi videat, ad tempus magis quam ad corporis affectionem referre oportet: si verò in declinatione tale insomnium conspexerit, certius nobis iudicium facit succorum frigiditate vincientium: atque adhuc magis, si pituitosorum ciborum nihil ederit, qui si in ventre continetur, fieri potest ut talis quaedam fiat visio, quanquam

into

in toto corpore nulla sit similis affectio. Quod autem deinceps dicitur, vellicationibus, antea explicum est in commentariis de humoribus; ut et alia multa eorum quae nunc dicta sunt: quae et de floccos carpentibus et festucas legentibus dici valent: aut etiam de vellicantibus qualemcumque suam partem, in qua adfectus quidam cum dolore profundum occupat. Vellicant quoque sapiens et partem in qua pus coarctetur, aut alius quidam acris humor: quod utique et interdum desipientiae ratione contingit. Quod autem postea scriptum est, pruritus, mordentes esse in cute humores ob quos prurium, ostendit. De lacrymis, tum voluntariis, tum involuntariis quidam significare utraque natae sunt, iam didicimus. Quomodo et de accessionum formis, deiectionibus item, vrinis, sputis, et vomitionibus sufficientissimè in prognostico est demonstratum: simul et in aphorismis est dictum, et in prorrhetico. Postea cum inquit: Et quae ex quibus in quos morborum successiones fiant, et abscessus in perniciosum vel indicatorium. revocare hic ad memoriã oportet, quae antea sunt ostensa, in quibus antea enarrationes fecimus. Successiones itaque morborum sunt perniciosae, tum indicatoriae, et ex morborum ipsorum differentia, et locis adfectis: nam successio in morbos leviore et locos ignebiliores salutaris est: in graviore vero morbos et locos principaliores perniciosi. Pari modo et abscessus

qui

qui per emissionem fiunt, sunt meliores: per repositionem vero minus commodi. atque horum ipsorum qui quidem à loco adfecto remotissimi, et in partes aegri ignobiles, boni sunt: contrarij vero his pravi. Quae deinceps ab his per totam scripturam dicta sunt, latissimè sumus prosequuti in his quos antea exposuimus libris, nempe in aphorismis et prognostico, de rigore, sudoribus, tussis, sterutatione et singultu. In alijs vero tractationibus quas coecepimus, et de his quidem, imò et de alijs omnibus quae commoda ad tum dignationes tum praevotiones sunt, diximus. Cum autem deinceps refrigerationis frigorisque ipse meminerit, inspicendum utrumne frigus totius corporis intelligere oporteat, ut profundum inuratur: an partium extremarum, an ut de his omnibus dicat sciatius sit existimare. Aliud siquidem quippiam significat in accessionis principio, aliud autem in declinatione: veluti et si per totam adfectionem ipsum permanferit, signum non est bonum, veluti et si tali eo existente perpetuò profunditas inuratur, de quibus omnibus dictum est in his quae exposuimus, et in tractatione de indicationibus. Cum autem spiritus dixit, respirationis differentias intelligere oportet. Quonia vero et de flatibus deinceps mentione fecit, sunt quoque et hi in spirituum genere. Dictum est autem in prognostici cometae riy, et in libro de spiritali difficultate, de spirituum in respiratione differentijs, veluti et de flatibus

in

in prognostico. Ructus quoq; & in spirituum gere existunt: atq; ob id quodammodo comunicant cum spiritibus respirationis: quatenus autē in flatusorum spirituum sunt genere, eatenus cum flatribus comunicant: quare & ipsi flatuosum ventre procreari spiritum ostendunt. Quod autem in fine capitis dicit, patet omnibus: nempe sanguinis eruptiones, & hemorrhoides quomodo auxiliari quidem vata sunt, ita & lesionem adferre ut didicimus.

Inter febres quædam cōtinuæ, quædam interdū tenent & noctū intermittūt: aliæ noctū vexant, interdū remittunt: aliæ semitertianæ, tertianæ, quartanæ, quintanæ, septimanæ, nonanæ.

Continuæ *συνεχῆς*, & intermittētis *διηκίαν* nomine veteres bifariā r̄ se videntur. Nempe continuas appellant febres, interdū quidē omnes quæ ad febris carentiam non desinunt: interdū autem & non omnes quæ non desinunt ad eam febris carentiam, sed solas præcipuè illas quæ ad iudicium vsque nullam habent permutatiōē. Ita & intermittētēs interdum quidē solas illas appellant, quæ ad febris carentiam desinunt: interdū verò eas, quæ non desinunt ad integritatem, sed insignes faciunt permutatiōēs particulariū accessiōū, in principiū, incrementum, vigorem, & remissionē. Quidam recentiores Medici febres nullā habentes insignē mutatiōē, nō cōtinuas

nuas *συνεχῆς*, sed *συνεχῆς* synochos appellant: continuas verò solas illas, quæ neq; ad integritatem desinunt, & particularibus intermittunt accessiōibus. Has veteres aliquando quidē *συνεχῆς* appellant, aliquando intermittētēs, mediū sequidē verè tenent inter continuas & eas quæ ad integritatem desinunt. Optimo igitur iure ubi cum synochis comparantur, intermittētēs vocātur: ubi verò cum his quæ ad integritatem desinunt, continuæ. In hac autem præsentī dictione febrium differentias scribens Hippocrates, quasdam ait esse continuas: sunt enim verè continua multæ secundū utrūq; continui significatum. Alias autem vel nocte intermittere vel die, ex quibus eas quidē quæ ad integritatem non desinunt, quidam recentiores Medici *μεγίωδς* vel *καθ' ἡμέρας* appellant, id est diurnas: quæ verò desinunt, *ἀμφοτέρωδς*, id est quotidianas, tali minuta & subtili nominum distinatione apud veteres nō existente. Nam cum intermittere bifariam tum intelligatur tum dicatur (ut supra diximus) febres singulis diebus vel noctibus exacerbātes, intermittētēs dicemus, siue ad integritatem vel apyrexiam, siue ad vocatam *ὑπόσιν*, id est, remissionem peruenerint. Deinde connumerat à prædictis alias febrium differentias, semitertianas, tertianas, quartanas, quintanas, septimanas, & nonanas comemorans. Tertianæ & quartanæ quidē manifestè ad inte-

gritate desinunt: At ex semitertianis quedam
 vtraq; incedunt via: alie altera earum sola qua-
 no desinunt ad integritate. Nam si animaduer-
 teris quod vt in quotidie exacerbantibus, alias
 quide ad integritatem venire ait, alias autē ad
 remissionē, ita & quānā sit earū quā tertio aut
 quarto quoq; die inuadunt differentia: cognosces
 planē nō de re sed de significato vocis semitertia-
 ne quæstionē esse. nā quæ quarto quoq; die inua-
 dunt, scimus eas ad integritatē logice desinere tem-
 porerariisimēq; ex his quæ quarto quoq; die in-
 uadūt, visa est aliqua quæ ad integritatem non
 desineret. Res in his quæ tertio quoq; accedūt die
 non similiter habet: nēpē multæ sunt differentie.
 In his igitur non de re, sed de significato & no-
 mine est quæstio, quæstrā ex prædictis febribus ap-
 pellare cōueniat tertianas, semitertianas, & pro-
 pē ad naturā tertianæ accedēs. Similimodo cum
 febres dicit quintanas, aut septimanas aut nona-
 nas esse, nā nō de nomine & significato est quæstio,
 sed de re. Nēpē sunt medici qui asserūt se ambitū
 nullū vitra quartū diem vidisse: reliqui autē vt
 Hipp. Ego verō & ab adolecētia hucusq; vsus
 obseruatione nullum vidi septimanū, nullū nona-
 gum, neq; obscure neq; ambiguē: quintanos autem
 circuitus vidimus ambiguos, neq; tamen exactē,
 neq; manifestē vt quotidie nos, tertianos et quar-
 tanos, res tamen logica demonstratione non eget,
 vt censo, iudicium ab experientia ausumens.

Nam

Nam si quis exactē sepius vidit vel septimo quo-
 que die vel nono accessiones fieri (neque enim bis
 aut ter satis sit) persuasus is fuerit tales quosdam
 esse circuitus: si autem non vidit à iuuentute ad
 senectutem quos inuisit egros ita febricitare mul-
 tos, constat hoc illi econtrario, quod scilicet non
 fiant eiusmodi circuitus. Fortē itaque aduersus
 Hippocratem logicē quis disseruerit vt Diocles-
 nempe quibus asserneris signis aut succis quinta-
 num vel septimanum, vel nonanum fieri circui-
 tum, non habebis. Neq; verō nobis scripsit agrum
 aliquem qui ita laborauerit, quanquam oportebat
 quomodo aliorum multorum vniuersalium
 præceptorum exempla particulariter docuit, ita
 & in his fecisse. Cognoscere præterea oportet prin-
 cipium orationis in multis exemplaribus scriptum
 esse secundum speciem interpretationis, quam
 ἀκόρυτον, id est, sine coniunctionibus vocant,
 hoc modo febres continue die tenent, nocte inter-
 mittunt, nocte tenent, die intermittunt. Cum au-
 tem hanc speciem interpretationis ἀκόρυτον vo-
 cari dixi, ostendi & ipsius expositionem: oportet
 siquidem veluti in catalogo dictorum nos intel-
 ligere adiectas quæ in orationibus prætermisse
 sunt coniunctiones.

Sunt autem in febre continua morbi
 acutissimi, & maximi & grauiissimi, & ma-
 ximē lethales.

Exactissima horum omnium doctrina in cō-

mentarijs de februm differentijs est tradita: & nunc, ut iam retuli, verum demonstrare non proposui, neque particularia omnia docere, ita ut nihil pratermittam: sed veteris viri orationem explicare. Summas igitur incidentis singulorum speculationis non prateribo. At itaque acutissimos maximosq; & grauissimos in febre continua esse morbos: acutissimos inquiens qui pauco tempore subeunt indicationes: maximos autem, validissimos: grauissimos vero, qui periculum inferunt, quod exponens ipse intulit, maxime lethales inquiens ipsos. Quoquo autem modo continuam febrem dici intellexeris, verus est sermo. Acutissimi siquidem morbi & maximi & grauissimi in propriè dictis synochis fiunt, atque in alijs nihil minus quæ per particulares incedunt accessiones, initia, incrementa, rigores & declinationes manifestas facientes, nec tamen ad integritatem desinentes: de quibus hoc loco intelligere satius erit, quoniam & synochis in his contineri contingit, & non has in synochis. Quod si orationem de solis synochis dici quis intellexerit, reliquas continuas ceu non periculosas neque vehementes neque acutas eximere videbitur.

Securissima autem omnium & facillima & longissima est quartana. Hæc siquidem non solum ipsa per se talis est, sed etiam ab alijs magnis morbis vindicatur.

Facilem dixit quartanam, id est, placidam,

& quæ

& quæ facile toleretur. Nam febres continuæ nullam habentes ad indicationem vsq; molestiarum remissionem: sed & assidue grauantes, iure implacida & quæ egrè tolerentur, & dicuntur & sunt. In quartana vero & maxime ubi mediocris fuerit, licet diebus exacerbationum medijs foras prodire, & interdum consueta obire munia. Oportet autem ut veterum consuetudinem cognoscas, ubi eos de febribus differentes audieris, nam si febris vel hepatis, vel lateris, vel alicuius alterius partis inflammatione consequatur, pleuritis vel peripneumoniam, vel hepatitis appellat morbum, non febrilem: Febrilem autem citra inflammationem, febre laborare dicunt, & nunc intellige de quibus differit febribus hæc diuisionem. Nempe sepius ex liene grauiter febriles homines quartana vidimus: deinde adfusione hyderica orta obisse. At quartana ipsa per se absque periculo est, quæ & ab alijs vindicatur morbus, placatas siquidem epilepsias egro ex quartana longa infestato nouimus, cuius generationem iam didicisti & ex commentarijs de februm differentijs, & de indicationibus.

In semitertiana appellata fiunt quidem & morbi acuti, & est inter cæteras hic maxime lethalis, sed tabidi, & quicunque alius longè infestantur morbis, ex hac maxime laborant.

Persuadere medicis multis non possum, ut re-

rum ipsarum considerationem ab ea qua de nominibus & significatis agit, discernant. Nempe cum Agathinus (vt ceteros pratermittam) librum integrum primum de semiteriana scripserit, quod significatur ex appellatione in ipso peruestigans: quoniam quis pacto his veniam non dabit? quanquam facile erat propriam peculiarēque eorum qua videntur ficere doctrinam continuam, propriam quoque & peculiarē de eorum nominibus, veluti ego nunc sum facturus. Nempe ex febribus qua tertio quoque exacerbant die, quaedam ad integritatem perueniunt, quaedam non. Et rursus vtriusque earum differentia eiusmodi existit: Febrim qua ad integritatem perueniunt, quaedam paroxysmum habent duodecim horis circumscriptum, alia longius extensum: Febrim vero qua ad integritatem non desinunt, alia quidem horrida existentes cum à primo insultu ad incrementum veniunt, quanquam videantur iam mediocriter praeuenisse, rursus alterum horrorem cum remissione faciunt: atque ab hac rursus aliud incrementum, deinde ab illo remissionem aliam aliamque rigorem: nam bis & ter haec reuertuntur. Secundo die alteram habent accessionem, sed priore minore, absque priorum repetitione: estque illis perpetuus is serie continuata circuitus, vt binis diebus binæ fiant (vt dixi) accessiones. Alia praeerea quaedam tertio quoque die accedentes

citra

citra horridos illos insultus & repetitiones, nam tertio quoque die habent accessionem, nullam secundo die assequuta, vnum haec continuum & aequale ab insultu ad rigorem usque habent incrementum. Haec tibi sit febrim qua tertio quoque exacerbant die differentia, qua assidue in aegrotantibus apparet. Demonstravimus autem febrem horridam ex bilioso & pituitoso conflari succo: eam vero qua absque horrore est, ex bilioso quidem, sed quod ad motum coctionemque attinet contumaciore, ferunt autem eam principium partium inflammationem: Quae vero cum rigore aggrediuntur, atque ad integritatem desinunt cum biliosis vomitionibus vel diarrhoeis vel sudoribus, earum bilis flamma qua per totum agitur corpus, causa est. His itaque se habentibus vt dictum est, causam singulorum vel curationem peruestigare res tum medica tum utilis existit: quidnam vero vnumquodque doctorum quis recte vocauerit, quanquam non amplius medicina proprium existit; cognitum tamen vbi quis alios docere voluerit, necessarium. Nempe eas qua in aegris sunt nobis tum affectuum digestionem tum futurorum praenotionem tum curationem, nihil exacta nominum ratione egere videmus, neque enim ab his vulgus de Medicis existimat. At vbi ex secta vena agrum melius habere videtur, atque cibum adsumere (nempe & de

m 4

ea re potest iudicare idiota cum viderit) deinde non statim à cibo principium accessionis fieri, sed multo post tempore: Medicum laudat. Quod si frigidam dedisse, lauisse, atque à febre egrum vindicasse Medicum viderit, confestim illum demiratur: veluti & si quippiam ex futuris prædixerit. Ab his itaque Medicum tum exactè tum hoc sermone hominum celebratur & bene audit: sophista verò cum de nominibus & significatiu contendit, tempus tum suum tum discipulorum conterit. Quoniam verò non est nobis hoc in loco propositum ipsa artis opera docere (nempe id alibi abundè fecimus) sed breuibus Hippocrati mentem considerare, id quoque ita facere valebimus. Dixit siquidem & antea: Exercebant ple-rosque horum pathemata eiusmodi, febres horridæ, continuæ, acutæ, in totum quidem non intermittentes: sed modus erat semitertianus, vno die leuiores, altero grauius exacerbantes. Et rursus hoc loco ita inquit: In semitertiana appellata sunt quidem & morbi acuti, & est inter ceteras maximè lethalis. Quod lethalis quidem sit semitertiana, aperte dixit Hippocrates: quod vero nulla ex his quæ ad integritatem veniunt lethalis sit, clarè in aphorismus ostendit, inquit: Quæcumq; febres non intermittentes tertio die vehementiores sunt, hæ sunt periculosa: quocumque verò modo intermiserint, abesse periculum indicant. Quoniam itaque modo quæ semitertiana

nam

nam inter desinentes ad integritatem dixerit, Hippocratem sequutus? Atqui dicentes siquis horum quatuor & viginti sine febre fiat, medium ipsum habere semitertianum, talem hanc febrem inter intermittentes faciunt. Ita verò & qui medium & paruum à magno differre horarum numero aiunt, ad integritatem deducere vtrumque volentes: ab Hippocrati mente discedunt, inter febres intermittentes constituentes semitertianam, nempe sine periculo hæc erit, quanquam lethalis ab Hippocrate dicatur. Melius itaq; fuerit nominibus (vt dictum est) neglectis singulorum febrium tum curationes tum dignotiones tum prænotiones exercere. Quoniam verò tum manifestior tum breuior per nomina euadit doctrina, prius explicabimus oratione febrium quæ tertio quoque inuadunt die differentias, vt nuper fecit iuxta vnamquamque ipsarum peculiarrem appellationem: quomodo facere cõsuevit, dum vbiq; febrium quæ tertio quoque accedunt die differentias explicat, deinde eam quæ intra duodecim horas cessat, compendiosioris doctrine gratia, exquisitam appellabimus tertianam: quæ vero longiorè hæc habuerit accessionè, simul quoq; & minorem remissionem, illam simpliciter tertianam vocabimus: quæ verò longius extensa est accessione, & paruo est interuallo, hanc rursus tertianam extensam appellabimus: quæ autem ad integritatem non desinit, & horrificas qui-

m 5

dem priore die repetitiones facit, posteriore vero die unam quae simplex sit habet accessorem, hanc appellabimus semitertianam: si vero simpliciter tertio quoque inuadat die, si scilicet, id est, propè ad tertianam accedentem. Habes in hac oratione omnia distincta tum inutilia tum uilia. Debes autem haec perceptio meminisse, & præptam horum habere notitiam, ita enim iuniorum Medicorum nugis depræhendens, quis de doctorum nominibus fecerunt, de rebus se dissertare putantes. At quòd nullam quidem ex his quæ ad integritatem perueniunt semitertianam nunc appelles. Hippocrates, est demonstratum: an uero solam illam quam ego propè vocare consueui repetitiones horrificas facientem, an quoque & eam quæ sine his sit, dignum est consideratione. Nam si tabidus atque aliter diu ægrotantibus febris hæc euenire consueuit, fortassis & si absque horrore fiat, uocabimus eam semitertianam, si secundo superinuat die. Sed (quod dixi) cum de nomine existit quæstio, nihil absurdum est si non exactè intelligamus in qua febre semitertiana uocem indat Hippocrates, nempe ab ipso de febribus artem elociti, ea quibus ad artis opera indigemus, absque illarum nominibus habebimus. Sed forsitan conueniens esse uidebitur deinde considerare propter quid aduocet Hippocrates, uocata, & non simpliciter dixerit: In semitertiana sunt quidem &

acuti

acuti morbi. Videtur autem mihi appellationem tanquam impropiam culpare, nempe his qui dimidatè in perfectione habent, dimidiatè appellationem facimus, inquientes semimortuum, semideum, semiuocale, semiasinum & semiasum, & quæcunque alia huiusmodi. Semitertiana uero non solum non est dimidia uel symptomatum multitudine uel uirtute, & horum tota dispositione, uerum quoque & tertiana longè deterior, ut citius esse uideatur non illa huius: sed hæc illius dimidia dicenda. Haud itaque scio qua ratione adducti sunt, cur ita potius appellarent quam aliter, qui primum appellationem sunt contemplati. Fieri siquidem potest ut hanc indiderint appellationem, quòd cum tertiana febris habeat ut tertio quoque inuadat, & desinat ad integritatem: semitertiana unum quidem horum habeat, alterum uero non, nam tertio quoque die inuadit, sed ut ad integritatem desinat non habet. Potuerunt præterea & ita appellasse quòd non inuadat cum rigore, atque ad hæc quòd non terminetur cum excretionem, quòd item secundum diem purum non habet. Possunt quoque & aliud quippiam dicere qui nullius frugis sapientiam exercent, & uere commoda artis prætermittunt.

Nocturna non ualde lethalis, longa tamen: diurna longior, nonnullis autem uergit ad tabem.

Pris

Principio quidem febrium catalogum simpliciter scripsit, sed harum deinceps mores docet. Vbi itaque in catalogo prædixisset: Febrium hæ quidem continuæ: aliæ interdiu tenent, nocte intermittunt: noctem aliæ tenent, die intermittunt, deinde ubi continuas percurrisset qualisnam essent, atque deinceps illi doctrinam de quartana & semitertiana adiecit, ad febres die innadentes & nocte intermittentes, vel nocte innadentes & die intermittentes peruenit, alteram ex his nocturnam, alteram diurnam appellans, nocturnam quidem quæ nocte innadat: diurnam vero quæ interdium. Sed per quæ nocturnam laudare visus est, non minus per ea culpauit, quod non simpliciter dixerit: nocturna non lethalis, sed adiecerit: non valde, nempe si non valde est lethalis, constat quod mediocriter lethalis sit. Diurnam autem non solum longiorem nocturna esse dixit, verum quoque & ad phibitum interdium vergere, ut & hac ratione deterior existat: nam partim quo tempore tum vaporari tum rarefcere magis consuevit, si contrahatur & densetur corpus innadens iure malignior esse videtur: partim tempus habet prouidentie incommodum. Nempe quo tempore dormire oportebat, hoc agro necesse est ut à medicinali prouidentia fructum capiat, atque ob id tempore marcescunt contabescuntque: ob duorum alterum, si quidem interdium dormiant, diminutè somnum accipientes: si

non

non dormiant, restertilionis vitam non hominum agentes.

Septimana longa est, non lethalis: nonnana adhuc longior, non lethalis.

Neque Hippocratem suspectum habere oportet, videtur siquidem qui hæc vidit scripsisse: neque eum mentiri conuenit, qui sese vidisse dicat. Obseruare itaque nos sedulo conuenit, & experimento quot verum est iudicare: sed ut non ita nobis ut multis accidat, qui forte fortuna quempiam conspiciat, qui septimo die febricitasset, secundo & tertio, ab initio suspicati sunt septimo aliquem circuitum esse. Fieri siquidem potest ut casu id euenerit, præterea & eodem victus genere, nempe quibus egrorum non exacte desunt morbosus adfectus, sed semen aliquod ipsis permanens, his negligentius cibatis contingit, ut sapius quidem sexto à primo die febricitent, sepius autem septimo, sepius quoque & octauo, sepius numero & alio quodam: & placata febre pudent se exactè vindicatos, & in omnibus similiter cibatis relicto morbi semine totidem diebus in eandem perueniant affectionem, simili erque febriant. Fieri quoque potest ut sepius id fiat, cum equale quidem fuerit quod ex adfectu reliquum est, & egri similiter cibentur. Is reuera circuitus est morbi, cum exactè cibatis ipsis, febris ad eundem presinitum diem peruenierit, quomodo in quartana fieri videtur.

Tertia

ptomata quoque omnia ratione eadem iudican-
tur. Iam age de dolore consideraremus. Nempe si
sepius quidem vehementissimè ag greditur, mar-
cescit autem paulatim vsque ad perfectam solu-
tionem: interdum vero ubi leniter incepit, effugit
ad vehementissimum paulatim auctus, celerem
habet solutionem. Rursus aliquando post vige-
rem proportionè incrementi tempore declinatio-
nem accipit.

7. Ex horum autem consideratione vi-
ctum offerre oportet.

Præ sagum te vult esse motus morborum, vt
conuenientem ipsis victus rationem exhibeas, nos
siquidem ad futurum morbi vigorem respicien-
tes, rationem victus moliri oportet. In libro au-
tem de victus ratione in morbis acutis, atque in
aphorismis quoniam pacto predictos morborum
prænoscere oporteat modos, ex his item qui in pro-
gnosticon confecti sunt commentarijs, atq; ex iu-
dicationum commentarijs, per capita discas qua
hoc in libro scripsi, in prima huius commentarij
scripta oratione.

7. Multa autem & alia tempestiua signa
germana his sunt, de quibus partim ali-
quando scriptum est, partim verò scribe-
tur: ad quod collecta ratione perpenden-
dum considerandumque cuiam horum
celeritas sit & mors, vel iam instet, &
cuiam offerendum vel non, & quan-

& quantum, & quinam cibus erit.

Tametsi multa à quibus prænotiones fieri opor-
tet, prædixerit: ait tamen esse & alia partim iam
in prognostico scripta, partim & scribenda.

Quæ diebus paribus exacerbantur, pari-
bus iudicantur: quorum verò accessiones
diebus imparibus fiunt, diebus imparibus
iudicantur.

Iudicia in accessionibus fieri sepius diximus,
tanquam vehementer in ipsis moueantur humo-
res, & veluti feruentes erumpant, aut sanguinis
profusio, aut sudoribus, aut vomitionibus, aut
defectionibus, aut hæmorrhoidibus, vel menstruo
in mulieribus: tum quòd eo tempore natura ad
excretionem ipsorum excitetur, simul quòd gra-
uata & adstricta ad excernendum proritetur. si-
mul quòd si sepius ipsis magis, discretio prauorum
humorum expeditior, & iudicatio facilius fiat.

Est autem primus iudicatorius circui-
tuum qui diebus paribus iudicant, quar-
tus, sextus, octauus, decimus, decimusquar-
tus, vigesimus octauus, trigessimus, quadra-
gesimus octauus, sexagesimus, octogesim-
us, & centesimus. Primus verò iudicato-
rius circuituum qui diebus imparibus iudi-
cant, tertius, quintus, septimus, nonus, vn-
decimus, seprimus decimus, primus & vige-
simus, vigesimus septimus, & trigessimus
primus.

Non propriè hoc loco mihi videtur circuitum appellatone vsus Hippocrates, nam dies ipsos in quibus iudicationes fiunt, omnes deinceps scripsit, & in prognostico circuitus qui per quaterniones fiunt exquisitè percurrit. Quæ sit ut hæc indicatoriorum dierum theoria exposulare videantur. Primum igitur diem indicatorium ex paribus ait esse quartum, deinde sextum, mox in pluribus exemplaribus est scriptus octauus, deinceps decimus: in alijs est scriptus decimusquartus post sextum: deinde vigesimus, & post hunc in quibusdam vigesimusquartus, in alijs trigesimus quartus: ab hoc quadragesimus, deinde sexagesimus, deinde octogesima & centesima. In morbis vero qui diebus imparibus iudicantur, primum ait circuitum esse, sed futius erat (ut diximus) dicere non primum, sed tertium, deinde quintum, mox septimum, deinde nonum, deinde undecimum, postea decimumseptimum, deinde primum & vigesimum, mox septimum & vigesimum, à quo primum & trigesimum. Ostendimus autem in tractatione de diebus indicatorijs, omnium iudicantium dierum validissimos esse qui & quaterno & septimano circuitu fiunt: moderatiores vero esse qui intercidunt, de quibus quod rationabiliem habeat generationem, dicamus. Omnes itaque impares bene dicti sunt. Inter pares vero non rectè dixerunt vigesimumoctauum & decimum: nullo pacto enim sunt indicatorij.

Scire

Scire autem oportet quòd si extra præscriptos dies aliter fiat iudicatio, futura significatur recidiua, siatq; morbi lethales.

Quòd prædicti dies bene firmiterq; iudicent, iudicantq; morbi prorsus firmi sint, siantq; interduum & lethales, in illis commentarijs est demonstratum.

Mentem autem attendere oportet, & scire quæ nam in his temporibus futurae sint iudicationes ad salutem vel perniciem, aut quæ nam vergentiæ ad melius vel deterius.

In hac oratione quod ex iudicationis nomine significatur, declarauit: quod breui oratione quis dixerit celerem morbi mutationem. Quòd autem modis quatuor mutatio fiat, clarè ipse dixit, nempe ad salutem, vel mortem, aut in inclinationem ad melius vel peius, in signem scilicet, tacuit autem vocabulum in signem, tanquam in communi iudicationis nomine contineretur.

Errantes autem febres, & quartana, & quintana, & septimana, & nonana in quibus circuitibus iudicentur, considerandù.

Neque de his in prognostico differit, nempe erraticæ, particulares accessiones sine ordine habent: apparentibus tamen per indicatorios dies signis, indicatio earum præcognoscitur.

De circuitibus ad integritatē desinentibus quales tertianarum & quartanarum à plerisque Medicorum demonstratum est theorema incognitum, quod semper in agris sumus experti. Non enim primis diebus mentem attendere oportet, neque hos simpliciter deinceps commemorare, sed accessiones, ut de tertiana exquisita in aphorismo dixit: Tertiana exquisita septem circuitibus longissime indicatur, nempe ut hæc septem circuitibus indicatur, eadem ratione alia quidem in nouem circuitibus: alia vero in undecim, & ita deinceps pro iudicantium dierum numero. Atque de quartanis eadem est ratio, nempe in prognostico inquit: Quartanarum conditio ex eo est ordine. Ego autem cum theoriā hanc in Eudemo philosopho prædixissem tribus adfecto quartanis, unā quidem ex ipsis primum desinere quæ certis diebus inualet, & post totidem circuitus: ubi vero hæc placata est, secundam aliam certo die, deinde & tertiam similiter prænucciassem, me hæc dicere ex diuinatione asserabant, & non ex medica speculatione, quanquam vates nunquam vidissent Romæ recte in agris prædixisse, nempe de his qui alias incolunt vrbes nullum feci periculum. Et autem cum Deo loquamur, nunquam in illa prædictione sumus fraudati. Et si tu in his quæ de iudicationibus dicta sunt te exercueris, tum Hippocrate, tum arte dignus eris. Hæc quidem obiter à me dicta sunt, atque ad præsen-

tem

tem explanationem rursus veniamus. Nempe ut in prognostico de diebus indicatorijs sermonē exacte distinxit, sic & de ipsis circuitibus, nusquam tamen neque in prognostico solum sed neque in aphorismo quintani meminit, vel septimani, vel nonani. Nempe cum in prognostico dixisset: Quartanarum conditio ex eo est ordine, atque in aphorismo: Tertiana exquisita septem circuitibus finitur, poterat & ipse de quintana & septimana & nonana eandem fecisse orationem, ita scripta oratione: Fit autem & quartanarum conditio eodem modo, & quintanarum, & septimanarum, & nonanarum ex eo ordine.

IN PARTICVLAREM agrorum explanationem, Galeni Præfatio.

ANTÈ particularem agrorum explanationem satis esse mihi videtur, tū claritatis, tum breuitatis gratia, ut communem quendam de omnibus his faciam sermonem. Demonstravi, tum in alijs tractationibus, tum in methodo curandi, duplicem esse eorum quæ inuestigantur inuentionem, unā quidem quæ ratione ad notitiam peruenit, tum vniuersalis, tum communis cuiuslibet particularis speciei: alteram autem quæ per particularia ad commune vniuersalēque peruenit: atque hæc quidē

compleri vniuersale: opera verò artificum ex indiuiduis fieri speciebus: opus autem esse in his exercitatione ei qui prius vniuersale inuenit: praterè & ad predictorum vniuersalem affirmationem vtilia esse particularia. Sunt autem ad discipulorum captum veluti exempla hæc superiorum vniuersalium theorematum. Ob id & ego in omnibus quas feci tractationibus, nõ vniuersalia modo, verum & particularia percurri, ex libris Hippocratis, & præcipuè epidemiorum orationes adnotãis, in quibus omnia exposui, quæ ab initio ad finem vsque ægris contigerunt. In libris itaque de difficultate spirandi oranes percurri, qui in epidemijs difficulter spirauerunt: in libris de diebus indicatorijs iudicatos, atq; in alijs similiter. Quare neq; prolixiore opus fuerit explanatione illis, qui ad artis opera festinare volunt. At quoniam orationes quædam sint obscuriores, ob illas mihi melius esse visum est tales quoque commentarios manifestos reddere. Nam si symptomatum omnium quæ in singulis ægris suis se aut, vel naturam totam, vel causas generationis dixero, tractationes à me factas impresentiarum omnes huc transferre, atque in vnoquoque ægro propè librum vnum scribere cogar. Quod si eorum quæ in prognostico vniuersaliter scripta sunt, sola exempla nunc indicauero, omnem disciplinam ad tractationes à me scriptas remittens, breuem spero fore orationem.

Phi

Philiscus qui ad murum habitabat, morbo hic decubuit. Primo die febris hominem corripuit acuta, sudauit, noctemque habuit laboris plenam. Secundo omnia exacerbata sunt, vesperi ex clystere bene habuit, nocte quieuit. Tertio die manè & ad meridiem vsque sine febre fuisse visus est: ad occasum verò febris acuta prehendit cum sudore, sitibundus fuit, lingua superaruit, nigrum mixxit, nocte implacidus fuit, non dormiuit, prorsus delirauit. Quarto die omnia sunt proritata, vrinæ nigra, nox quietior, vrinæ melioris coloris, parum à naribus stillauit, idque synceurum, vrinæ variæ, enæorematis rotundis, genituræ similibus, dispersis, non residebant, ex balano pauca exierunt flauosa, nox laboriosa, somni parui, verba, delirus, extremitates vndequaque frigida: & non amplius recalescentes, nigra mixxit, parum dormiuit, ad diem obmutuit, frigida sudauit, extremitates liuidæ. Die sexto ad meridiem obiit. Spiritus huic perpetuò velut ei qui reuocatur, rarus, magnus, lenis intumuit tumore rotundo, sudores frigidi perpetuò, accessiones diebus paribus.

Iam tertio die in hoc ægro clarè futura erat mors, ei qui meminuit vniuersalium theorematum:

nempe primo die febris acuta facta superuenit sudor qui febrem non soluit, imò & noctem attulit difficilem. Secundus dies omnia proritauit. Tertius nigrarum vrinarum excretionem habuit. Erat itaque quod primo die accidit, continuò prauum, nempe iudicatoria non iudicantia, partim lethalia existunt, partim difficile faciunt in dicitum, lethalia quidem, si aliquid ex lethaliibus vel symptomatis vel signis fuerit: difficile verò facientia iudicium, si absque his signa cruditatis humorum permaneant. In Philisco autem lethale signum erat, ex eo quod non soluta tertio die à sudore febris nigrae vrinae & sitis accesserint, & lingua inaruerit, & tota nocte inquietus fuerit, vigilaueritq; & delirauerit: atque cum haec ita facta essent, quarto die cuncta proritata fuisse ait, vrinamq; rursus nigras redditas. Fac itaque memineris, quod ubi quartus dies in acuto morbo difficilia, tum symptomata, tum signa vt tertius habuerit, iudicationem breui expectare oportet, & quod si paribus diebus accessiones fuerint, in paribus: si verò imparibus, in illis, ubi autem iudicatio, hic & mors in pernicioso morbo. Et sanè sexto die perit Philiscus, quod accessiones paribus fuisse diebus. Hoc siquidem ostendit ipse Hippocrates in calce totius enarrationis, ita inquiens: Spiritus huic perpetuò velut ei qui reuocatur, rarus, magnus, lienis intumuit tumore totuò, sudores frigidi perpetuò, accessiones diebus paribus

paribus. Alius autem quidam eger similibus symptomatis & signis non sexto, sed octauo obiisset, validiore quam Philiscus esset virtute, symptomatisq; & signis minus perniciosus, nempe ex eo quod tertio die & quarto nigras vrinas reddidisset, malignitatis morbi manifestè ostendit magnitudinem. Sudores quoque frigidi & sanguinis stillatio quinto die breui perniciem expectari confirmauerunt, atque adhuc magis quod stillationi purum adscripsit, sic inquiens: quinto die circa meridiem parum de naribus stillauit, idq; ἀγρίου, id est: purum. Cum itaque vel deiectionem vel vomitum ἀγρίου dixerit, ἀγρίου, id est: impermixtum ait, deiectionem vel vomitum reiecta, vel flaua syncera bile, vel nigra, vel arginosa. De stilla autem si purum sanguinem intellexerimus, rubrum (nempe is peculiaris huic est color) falsum intelligemus: nunquam enim rubri stilla à naribus in pernicioso apparuit morbo, at semper nigri. Quod igitur hoc ipsum nigrum purum dicat, volens quod valde tale est intelligere, probabile est. Tertio quidem die iam morbi perniciem clarè videbatur, non tamen quando esset moriturus constabat. Quarto verò die cum vrina nigrae permanerent, fierentq; diebus paribus accessiones, atque tum etate, tum robore eger restitisset, ad octauum vsque suffecturum egritudo erat: si non, sexto die moriturum. Cum autem quintus dies prater dicta sanguinis puri stillans

haberet, frigidusq; sudores quos per totum morbum adfuisse dixit, iure quis expectasset agrum non posse accessionem sexto die futuram perferre. Hæc igitur videntur consequentia illis qui vniuersaliter de indicatorijs diebus, vrinæ & sudoribus dicta sunt, tum in libris de indicatorijs diebus, tum in libris de spirandi difficultate, & desipientia. Nempe cum in prognostico dixit spiritus frequens dolorem indicat aut inflammationem supra septum transfuersum, magnus autem & ex longis intervallis, desipientiam: dein de nunc & Philiscum desipuisse affirmauerit, nihilq; tota in narratione de spirandi difficultate enunciauerit, iure optimo in calce orationis adiecit: huic spiritus perpetuo velut renouato rarum, magnus. Constat autem idem esse dicere rarum & per multum tempus & ex longis intervallis oratio verò, velut renouato, velut recordanti indicat. Nempe in libris de spirandi difficultate demonstratum est rarum & magnum fieri spiritum ob mentis lesionem, tanquam functiones agrum lateant, vt nesciat neque quando eum cohibere, neque quando inchoare oporteat.

Zosilenum qui apud Platamonem prope filios Eualcidis habitabat, ex laboribus & potationibus & exercitationibus intempertius ignis prehendit. Cœpit autem iumbis dolere, habuitq; capitis grauitatem,
fuitq;

fuitq; colli cõtenfio, ab aluo exierunt primo die biliosa mera, spumosa, copiosa, vrinæ nigra, nigram habentes subfidentiam, subbūdus fuit, lingua superaruit, nocte nihil dormiuit. Secundo die febris acuta, deiectiones copiosiores, tenuiores, & spumosa, vrinæ nigra, nox toleratu difficilis, parum delirauit. Tertio die omnia sunt exacerbata, hypochondrij contentio ex parte vtraque oblonga, ad vmbilicū submollis, deiectiones tenues, subnigra, vrinæ turbida, nigra, nocte nihil dormiuit, verba multa, risus, cantus, continere nō potuit. Quarto eadem fuerūt. Quinto deiectiones mera, biliosa, valde pingues, vrinæ tenues, pellicida, pauca, mente constitit. Sexto circa caput parum sudauit, extremitates frigida, liuida, multa iactatio, ab aluo nihil exiit, vrinæ suppressæ sunt, febris acuta. Septimo obratuit, extremitates non amplius recaluerunt, nihil minxit. Octauo frigidus per totum corpus manauit sudor, pustula cum sudore rubentes, rotundæ, parua, veluti vari, permanebant, non colligebantur: ventris irritationes parua, flexora tenuia, veluti cruda, multa cum labore egerebantur, vrinam cum dolore mordacem habuit, extrema parum recalescebant, somni tenues, comatosi, obmutuit,
vrinæ

vrinæ tenues & pellucidæ. Nono die eadē fuerunt. Decimo potum non sūmebat, comatosus erat, somni tenues, ab alio similia, minxit confertim subcrassum depositum, hypostasis farinam crassiore m repressantans, alba, extrema rursus frigida. Undecimo obiit die. Huic ab initio ad finem vsque spiritus magnus, rarus, hypochondrii palpitatio continua. Aetas circiter vigesimum erat.

In hoc atatem adiecit, quam in primo non adiecerat. Ille siquidem bona ratione sexto perijisset, perniciose continenter in acuto morbo habens ab initio, tum signa, tum symptomata: hic autem non secus quàm ille ab initio adfectus, propter tamen virtutis robur ad undecimum diem est progressus, quod huic inesse par erat, tum aliàs, tum quod per adiectionem etatis ostendit, ea in Philisfo non adiecta, ex qua non adiecta ostendit quod pluribus esset annis, ita ut vires parum in eo valerent. Secundus aeger quod idem ab initio, tum signis, tum symptomatis, nisi viribus validis fuisset, septimo perijisset die, & sanè die illo prope obiit, scripsitque de eo septimo die obmutuit, extrema non amplius recalescebant, nihil minxit. Constat itaque ex his eum ad mortem prope devenisse, at cum virtus valida esset, ad sequentem iudiciorum diem undecimum sufficere potuit, quoniam eum qui tertio vel quarto die in pessimis fuerat,

fuerat, tum signis, tum symptomatis, septimo die perire oportebat, cum accessiones diebus imparibus magis fierent, quod declaravit, inquit: Tertio exacerbata sunt omnia, atque ab his rursus: Quarto die eadem fuerunt. Cum igitur septimum diem præterire, ut dixi, ob virtutis robur potuerit, octavo die pustulas cum sudore habuit rubentes, rotundas, parvas, natura ipsa cum morbo pungente, atque ad cutim pravorum humorum superfluitatem propellente: atque ob id nono die haudquaquam obiit, sed undecimo, quod si octavo die nihil tale factum fuisset, ut nono die obiisset, consequens erat, cum septimus qualem dixit fuisset. Quoniam verò eger hic in morbo desipuit, ob id in fine expositionis adiecit, quod spiritum rarum & magnum per totum morbum haberet. Præterea & hypochondrii palpitationem tremoremque continenter illi fuisse ait, quod in prognostico vel turbationem vel desipientiam significare dicebatur. Visa est autem homini fuisse quædam in septimo transverso phlegmone, ob quam tertio die expositionem scripsit: hypochondrii contentio vtrinque ad umbilicum oblonga, ὑποχόνδριος ὑπὸ πύλαις, id est, subflaccida & submollis, ἢ ὑποχόνδριος ὑπὸ πύλαις, id est, subinanis est & absque tumore, qui fit ubi inflammantur hypochondria: cum verò ex phlegmone septi transversi ob continuitatem retrahitur hypochondrium, contenditur absque tumore. Et iam in totius narrationis exordio dixit eum libis laborar

laborare. gravitate capitis adfectum, & colli habere contensionem, quæ & ipsa progrediente ad deterius morbo mentis vacillationem significant; quæ & cum vigilia & sine capitis gravitate si fierent. phreneticus foret. Nunc verò capitis gravitas copiâ humorum non admodum calidorum vel biliosorum (nam planè in somnis esset) contineri in eo ostendens, comatosum fuisse agrum declaravit. Verùm de huius adfectibus in quibus simul & comatosi sunt & desipiunt, latius dicitur, cum primam prorrhethici orationem explicabimus. Adiecit autem presenti orationi hæc oportet quod melius sit, quæ a nobis & alibi dicta sunt, quod ubi quis ex causis manifestis febricitare coepit, si nullo modo corpus ad morbum paratum fuerit, diaria corripitur febre. Et sanè Sileno tale prorsus fuisset, qui ex lassitudine & potibus & exercitationibus intemperatis febricitaverit, nisi corpus ad morbum paratum fuisset, quod tibi innoscet his quæ primo statim die secundoque apparuerint, tum symptomatis, tum signis. Primum itaque (inquit) corripuit ignis, ita autem febrè appellare consuevit quæ vehementissima est: deinde primo die ab aluo biliosa, mera, spumosa, affatim multa huic percurrerunt: deinde ferie continuata vrina nigra, nigram habentes subsidentia, & mox rursum sitibundus erat, lingua arida, nocte nihil dormiuit. Sileno primo statim die non parua, tum symptomatum, tum signorum multitudo fuit,

78

ut intelligere manifestè liceret lassitudines, potus & exercitationes intemperatas morbi causas fuisse, nempe quis propriè & ἡγοράσας dixerit manifestas causas. Cum verò alia quedam aduenerint, quæ hominem egrotaturum declarauerint, multo sanè tempore progressa, æquum fuit tunc ut potuerit Silenus multo tempore hoc cibus modo qui dictus est, ex eo sibi morbum comparasse. Nam si quis laborauerit multa perpeffus in actionibus ad lassitudinem usque biberitque liberalius, & intemperatè sese exercitaauerit, id est, aut à cibus, aut ubi fuit tardior concoctio priusquam probe in sanguinem transmutatum fuerit alimentum, hic in se partim biliosum quidem ob labores & tolerantis partim verò tum crudum tum incoctum ex potu & intemperatis exercitationibus acerbabit: grauissimi autem inter morbos sunt, in quibus insignis humorum copia acerbatur.

Herophontè febris acuta prehendit, ab aluo circa initia pauca tinesmosa, mox tenuia, biliosa, subfrequètia, somni non erant, vrinæ nigra, tenues. Quinto die manè surditas, omnia exacerbatæ sunt, lienis intumuit, hypochondrii cōtensio, ab aluo pauca nigra percurrerit, desipuit. Sexto delirauit nocte sudor, refrigeratio, delirus permansit. Septimo perfrinxit, sitibundus, ad noctem ad mentem rediit, dormiuit. Octauo febricitauit lienis iminuitur, prorsus resipuit. Doluit in gūi

inguine primum, secundum lienis rectitudinem: deinde dolores in tibiā vtramque transierunt, nox tolerari facilis, urinae melioris coloris, paruaque; habuerunt subfidentiam. Nono sudauit, iudicatus est, intermisit, quinro die rediit, statimque lienis intumuit, febris acuta, surditas iterū, post recidiuam tertio lienis imminutus est, surditas minor, cura doluerunt, nocte sudauit, die decimosextimo iudicatus est, neque in reuersione delirauit.

Hic praefer opinionem seruatus est. nam primis diebus iure moriturū ipsum quis existimasset: migra siquidem minxit, deiectionibusque bilis repressis conseruata est surditas tanquam recurrentibus ad caput ipsis. ex quibus iure quidem optimo desipuit. At ex urinis nigris quae male essent, nihil boni quod contra inclinaret, erat, nisi quod lienis quinto intumuerit die, nactus quispium malitiae humorum, deinde octauo die transieruntibus ex liene ad crura ipsis, lienis quidem imminuebatur: at cum ad crura deriuarentur, doluit imprimis inguen sinistrum, hoc siquidem erat secundum lienis rectitudinem: postea migrauerunt ad vtramque tibiā dolores. Ex quibus symptomatis per noctem placide habuit, minxitque melioris coloris urinas cum alba et pauca subfidentia. Deinde sequenti die qui nonus erat, cum sudore est iudicatus. Tantum sane habuit

tum contristantium humorum ad infernas partes migratio, tum vrinarum coctio. At enim neque ita hec satis esse potuerunt ut perfecte à morbo vindicaretur ager, qui nono die sudauerat, quare pars quaedam prauorum humorum ei relicta est, quae quarto decimo die recidiuam intulit: à qua profusus decimosextimo die est iudicatus, seruato in hoc egrotante per dies iudicatorios iudicio.

In Thaso Philini vxorem quae filiam pepererat, naturaliter purgatam, & in ceteris leuiter habentem, decimo & quarto post partum die ignis cum rigore prehendit: huic os ventriculi primum dolebat, & dextrum hypochondrium, multiebrum dolores, purgatio desit, pelsi autē appositu haec quidem leuiores facta sunt: capitis vero, colli, & lumborum dolores perseverabant, somni non erant, extrema frigida, sitibunda fuit, aluus combusta est, pauca exierunt, urinae tenues, decolores circa initia: sexto die noctu valde delirauit, atque iterum resipuit. Septimo sitibunda, deiectiones biliosae, copiosae. Octauo superriguit, febris acuta, conuulsiones cum labore, valde delirauit, surrexit, balani appositu multa exierunt cum biliosa circumfluxione, somni non erant. Nono die conuulsiones. Decimo parū resipuit. Undecimo dormiuit, omnia

meminit, sed cōfestim rursus mente vacillavit, minxit conuulsa cōfertim multum; raro admonita, crassum, album, vt sic cūm diu positæ resident & returbantur, nō resistebat: color & crassitudo qualis subiugaliū. Talia mingebar, qualia ego vidi. Decimoquarto die dolores per totū corpus, verba multa, parūm mente cōstitit, & breui rursus delirauit. Die decimo septimo vōce priuata est, vigesimo obiit.

Duo ex hac narratione sunt, quorum vnum quidem cōmune est, egris autē & post descriptū, indicatorij scilicet dies: Alterum autē propriū, nempe retenta mulieri huic post partum purgatione, fuerunt morbus & mors. Obijt autem vigesimo, decimoquarto, & decimo septimo deterioribus inter ceteros effectū. Verbum autē ὑπόδρακτον, quod diximus appositū, cum verbo βαλανι, vt res tulerit, scriptum, manifestum habet significatum: sine verō adiectione vel subaudire oportet balanum, vt nonnulli volunt, vel pessum, mitigatorium scilicet & inflammationis expulsiuū. Illud verō in mulieribus omnibus quibus a partu suppressa est purgatio, tum scire tum memoria tenere oportet, nonnullas esse que in summum moris venient discrimen, paucasq; esse que vade mediocriter affligentur, quia plurimis quidem vterus inflammatur: alijs verō quod sanguis in ipso partu fluxu vacuatus qualitate dif-

ferat

ferat, his quidem biliosus vel melancholicus: alijs verō eruginosus vel pituitosus, aut mediocriter vtilis, inculpatus tamen absolute nunquam, nempe quod ex eo optimum est, in partu alimentum absumptum est. Ostendunt autem naturam ipsius symptomata que ex retentione a partu purgationis facta sunt, vel & nūc in ea de qualitate agitur, nempe rigor, febris acuta, stis, biliosa effluxio, desipientia & vigilie, biliosi redundantis humoris indicia existunt: conuulsiones verō, & palpitationes & vrina subiugaliū vrinis similis, crudi & crassi succi species sunt. Sic pessimi morbi sunt, in quibus vterque dictus humor redundat, quibus semitertianam superuenire ostendimus. Quod itaque mulier fallaciter agrotauerit, hæc erat causa. An verō euasura esset, an moritura, hæc tum symptomata tum signa statim inter initia explicare possunt. Attendamus igitur exercitationis gratia, qualisnam primus dies fuerit. Decimoquarto a partu ignis (inquit) hominem prehendit cum rigore. Scimus autem Hippocratem ignem ardentissimam febrem appellare, quod nondum perniciosum prorsus erat: sicut neque ἀσθενέσις, id est, ore ventriculi dolore: neque item muliebres partes, sicuti neque dextrum hypochondrium. Verum somni (inquit) non erant. Augetur itaque ex his omnibus dignotio malitie morbi, non tamen qued

prorsus, ex his morietur, nobis constat, veluti neque quod sitibunda esset, neque quod vrinae essent tenues & decolores. nempe tales vrinae ut concoquantur tempore egent, non tamen perniciose, si prorsus existunt. Extrema autem (inquit) sitigida, quod iam summe perniciosum existit, si in principio morbi cum febre vehementissima fiat. Si itaque mihi constaret quoniam esset robore mulier, de morbi etiam tempore ex predictis symptomatis dicere possem, quanquam praeter opinionem, obscuram quandam salutis spem haberet. Quod quoniam incertum sit, virtutis limitationem perniciosi symptomatis in morborum consideratione vos adicere oportet, nempe ita certo pronuntiare poteritis: *Fuit ergo mulieri dolores, qui scilicet circiter decimumquartum diem per totum corpus fuerunt, & desipientia, futuram mortem denuntiauerunt, vel decimo septimo vel vigesimo ex indicatoriorum dierum natura. Et sane vtrunque accidit, nempe decimo septimo illa obmutuit, vigesimo obiit.*

Epicratis uxorem quae apud Archegeten manebat, cum iam instaret partus, rigor vehementer apprehendit, non incaluit vt dicebant: secundo eadem. Tertio filiam peperit, caeteraque omnia ex ratione euenerunt. Secundo a partu die apprehendit febris acuta, oris ventriculi dolor & mulierium, somni non erat, pessi appositu haec qui

quidem leuata sunt, sed tum capitis tum colli tum lumborum dolor infestauit. Ex alio pauca, biliosa, tenuia percurrerunt, & mera. Vrinae tenues, subnigrae. Sexto a febre die sub noctem mete vacillauit. Septimo proritatae sunt omnia, vigil fuit, desipuit, sitibunda, deiectiones biliosae abundantes. Octauo superriguit, plus dormiuit. Nono eadem fuerunt. Decimo crura laboriosè doluerunt. Oris iterum ventriculi dolor, capitis grauitas, non mente vacillauit, dormiuit magis, aluus retenta est, vnde decimo sudauit, minxit quae melioris essent coloris, & quae multum haberent sedimentum, leuius habuit. Decimo quarto superriguit, febris acuta. Decimo quinto die vomuit biliosa, frigida, infrequentia, sudauit, a febre libera, sub noctem febris acuta, vrinae crassae cum albo sedimento. Decimo sexto exacerbata est, nox inquieta, non dormiuit, delirauit. Decimo octauo sitibunda, lingua exusta, non dormiuit, multum desipuit, crura doluerunt. Circiter vigesimum mane aliquantulum riguit, comatosa fuit, per quietè dormiuit, vomuit pauca, biliosa, nigra, sub noctem surditas. Circa vigesimum primum sinistri lateris per totum grauitas cum dolore, parum tussiuuit, vrinae crassitiem ha-

bentes, turbida, subrubra, quæ depositæ non subsidebant, in cæteris leuius habebat, non sine igne: ab initio fauces illi dolebant, rubescebant, columella retrahebatur, fluxio acris, mordens: saliva, ad finem usque permanfit. Circa diem vigesimumseptimum sine febre, vrina sedimentum habuit, latus doluit. Die trigesimoquarto ignisprehendit, aluus biliofus perturbata est. Quadragesimo pauca vomuit, biliofa, iudicata est perfecte, & à febre vindicata die octogesimo.

Mulierem hanc cum prope partus præfinitum diem esset, riguisse ait absque febre, adiectum est autem dictiori (ut dicebant) ex rei nouitate. Putabant siquidem veteres prope omnes spontaneis rigoribus de necessitate febrem succedere. Spontanei vocantur qui absque externa causa fiunt. In præmio itaque libri qui bene primus de morbis inscriptus est, quod rigorem febris necessario consequatur, scriptum est. Demonstratum vero rigorem hunc quem febris non sequitur, frigidorum & crudorum succorum sobolem esse, atque ob id magis nunc quam olim fuisse, totus siquidem victus laboriosus una cum balneis à cibo talem copiam acernare consuevit. Visaque quoque & Epicrati vapor hanc copiam habere, quare primo die riguisse ipsam ait, neque incaluisse, id est, neque febricitasse, &

rursus

rursus secundo die ita, deinde & tertio die peperisse, et forsitan ante exactam diem præfinitiuens ob vehementiam rigoris. Secundo à partu die diapnois, id est, os ventriculi datusse illi ait, & multibria, scilicet ut subaudire oportet membra, veluti & mulieri antedictæ: deinde & apodæmon, id est, pesti appositum leuatam eam ait, quoddam autem ex eo verbo intelligi possit vel halanus vel pessus, autè est dictum. Deinceps recenset acutorum morborum symptomata, capitis scilicet colligæ & lumborum dolores, & vigilias & deiectiones sincere biliofus, quo manifestum euadit abundasse succum non crudum solum, verum quoque & biliosum. Cum autem & vrina tenues essent, ut morbus produceretur, erat necesse, quoniam verò & has subnigras fuisse ait, id cum ceramine & turbationem significat. Et ad undecimum usque diem an mulier salua foret, incertum erat, nullo interea manifesto comparente signo, in quo quis salutem vel mortem sperasset. Undecimo verò die apparuit signum aliquod salutis, ubi inquit: minxit quæ melioris essent coloris, & quæ multum haberent salimentum, leuius habuit. Eo die cum tandem humorum coctio cœpisset, necesse erat ut morbus protraheretur, atque ob id decimoquarto quidem ita primum iudicata est, ut sine periculo iam haberet: diebus verò ad quadragesimum usque diem intermedijs egrotabat:

prorsus verò octogesimo die est liberata. Memoria itaque teneri velim id quod experimentum attestatur, quadragesimum & octogesium iudicatoris esse, mendaciumq; esse, nec experimento apparere, quod iudicatory dies integris connumerentur septimanis, nempe ita & quadragesimus, secundus & sexagesimus tertius & octogimus, quartus iudicia adferrent, non quadragesimus, non sexagesimus, non octogimus.

24 Cleonactidem qui supra Heraclium habitabat, ignis erraticèprehendit, caput ab initio doluit, latus sinistrum, atq; partium aliarum dolores lassitudinis modo, febres exacerbantes aliàs aliter absque ordine, sudores interdum quidem, interdum non, accessiones plurimum decretorius maximè diebus. Circiter vigesimum quartum manuum extremitatibus frixit, vomuit sicut uia biliosa plura, & paulò post æruginosa, omnia leuata sunt. Cœpit trigesimo die sanguis ab utraq; nare erumpere, idque errabundè paulatim ad iudicium usque, cibum non auersabatur, non sitiebat toto tempore, neque vigil erat, urinæ tenues, nõ decolores. Die quadragesimo subrubra minxit, quæ subsidetiam rubram multam habebant, leuatus est. Post hæc variæ fuerunt urinæ, atque interdum quidem sedimentum habentes, interdum non. Sexagesimo

simo urinæ sedimentum habuerunt multum, album & leue, remissa sunt omnia, febres intermiserunt, urinæ iterum tenues quidem, sed boni coloris. Die septuagesimo febris intermisit dies decem. Octogesimo rigit, acuta febrisprehendit, sudauit multum, urinæ sedimentum rubrum fuit, læue, perfectè fuit iudicatus.

Cleonactidem (inquit) ignis corripuit, id est, febris vehemens detinuit. Deinde inferi erraticè, quod est sine illo circuitus ordine: verbi gratia, si interdum quidem tertio vel quarto febricitasset, interdum quinto vel sexto, ipsum autem consequuta sunt ab initio ad finem bona signa, sibi appetentia, somnus, præterea quod non sitiret, nec decolor urinæ esset. Nempe hæc ita ad verbum scripsit Hippocrates: cibum non auersabatur, non sitiebat toto tempore, neque vigil erat, simul verò quod neque biliosus neque calidus esset qui redundabat humor, ex his significabatur: nempe ab illo fiunt ægri & sitibundi & vigiles, magisq; cibos auersantes ἀποτοσσα Græcè, id est, dυν ἐπιτοσσι. Si itaque ut urinæ boni erant coloris per totum morbum, ita & substantiam habuissent mediocrem, protractus morbus non fuisset, sed forsàn die quadragesimo fuisset iudicatus: veluti si & nubem bonam vitalemq; habuisset, citius desisset morbus, nunc verò quia urinæ per totum morbum tenues erant, multo ad

concoctionem tempore indigebant. Die igitur quadagesimo minxisse ipsam aut subrubra, & que rubentem subsidentiam haberent multam. Talem vero urinam in prognostico ait longe diuturniorem quidem esse ea que album habet sedimentum, sed valde salubrem. A quadagesimo die scripsit varias fuisse ipsi urinas, interdum quidem sedimentum habentes, interdum vero non, id quod errantibus accessionibus conuenit: ille siquidem ex humorum morbos procreantium varietate proficiscuntur, urinae quoque incoctio & coctio alternis apparentes, alios quos quidem ipforum coqui ostendebant, alios vero incoctos permanere. Circiter vero sexagesimum diem sedimentum multum, laeue & album fuisse ait, atque ob id infert: remissa sunt omnia, intermiserunt febres. Verum quoniam postea ita scripsit: urina iterum tenues quidem, sed boni coloris, relictos quosdam humores incoctos ostendit, quibus paulatim coctus octogesimus dies perfectam attulit indicationem, de quo ad verbum ita scripsit: Octogesimo riguit, febris acuta prehendi, multum sudauit, urinis sedimentum rubrum fuit, laeue, perfectè est indicatus. Memoria hic rursus mandabis sedimenti speciem formamque que maxime potest: in urinis quidem album, sed crassum in his qui obierunt fuisse ait, nam in Sileno, qui secundus in libro hoc scriptus est, ita dixit: minxit affatim multum subra

subcrassum; subsidentia crassiorem farinam representabant, alba, quanquam Silenus hic postero die obierit in undecimo die, qui decimo di-
ctam urinam excreuisset. Mandabis quoque memoria diuam indicatoriorum circuitus. Sexagesimus enim prauidicauit, non sexagesimus tertius: deinde octogesimus, non octogesimus quartus, tres siquidem septimanae non ad diem vigesimum primum perueniunt, sed in vigesimo circumscribuntur.

Metonem ignisprehendit, lumborum grauitas cum dolore. Secundo die cum aquam bibisset multam, venter bene reddidit. Tertio capitis grauitas, deiectiones tenues, biliosae, subrubrae. Quarto omnia exacerbara sunt, fluxit bis à dextra nare sanguis paulatim, nox implacida: deiectiones similes his quae tertio fuerant die, urinae subnigrae, quae pendencia subnigra haberent: & dispersa, non sudauit. Die quinto ex sinistra nare affatim profluxit sanguis & merus, sudauit, iudicatus est. A iudicio vigil, aliena loquutus, urinae tenues, subnigrae, lauacro capitis usus est, dormiuit, resipuit, in hoc recidua non fuit, sed saepius sanguis etiam post iudicium erupit.

Hic ager sermoni huic vniuersali fidem facit: Sanguinis è naribus large, & copiose eruptio

eruptiones magna ex parte liberant. Videtur autem à sola sanguinis eruptione tum iudicatum seruatum. quanquam signa non sine periculo haberet. Quarto igitur die vrinas subnigras ei fuisse ait, deinde infert, quæ pendentiâ subnigra haberet, & dispersâ, non sudauit: atque die quinto quatuor sanguis eruperit, sudaueratq; , atque ex his fuerit iudicatus, tamen ab his vrinæ (inquit) rennes, & subnigræ, deinde vigilauit, & ωπεδέρειν, id est, ωπεδάρει, id est, præter rationem est loquutus. Maximum autem rei huius te docuit remedium, capitis lauacionem, cum in libro de victus ratione in morbis acutis dixerit, non lauandum esse his caput, quibus è naribus erumpit sanguis, nisi minus quam iustum sit, fluxerit: nunc verò iusto minus fluxerat, nempe vigil permanebat, & præter rationem loquebatur. Præterea, quæ ducere oportet, quò maxime natura vergit, per conferentes locos, rectè vniuersaliter dictum, ab eo quod nunc factum est, fidem accipit. Memorie præterea mandabis quod in tertij diei enarratione est dictum: capitis grauitas, quod copia in ipsum ascenderit. Memoria quoque tenebis sanguinis eruptionem quarto die, qui indicatorius est, cepisse: quinto autem perfectè, vbi sanguis eruperat, sudaueratq; , esse iudicatum. Hac autem latius in libris de indicatorijs diebus tum cuncta tum exarata habebis. Quod autem in calce to-

tium

tius historie ab ipso scriptum est: in hoc recidua non erat, sed sapius sanguis etiam post iudicium erupit, ob id est dictum, quòd sine vrinarum coctione est iudicatus. Constat autem ex hoc libro coctiones celeritatem indicationis ostendere; & securam salutem: cruda verò & incocta & quæ in malos abscessus conuertuntur, vel acrisias, vel dolores, vel mortem, vel diuturnitatē, vel reciduas. Verum cruda quidē erant & incocta, non tamen in malos abscessus cōuersa erāt: abscessus itaque ipse docuit, optimos quidē esse qui per emissionem sunt: secundo loco, qui longissimè à partibus affectu sunt, & in partibus corporis inferioribus.

Erasinum qui iuxta Bontæ torrentem habitabat; ignis à cœna corripuit, nocte turbatus, primus dies quietus, nox laboriosa. Secundo die omnia proritata sunt: noctu vacillauit mente. Tertius dies laboriosus fuit, mente vacillauit. Quartus implacidissimus, nocte nihil dormiuit, insomnia, ratiocinationes: deinde deteriora, magna, & intempestiua, timor, implaciditas. Quinto die manè reductus est, sensit prorsus: ad meridiem verò valde infaniuit, continere nō potuit, extrema frigida, & sublimida, vrinæ incoctæ, circa occasum Solis defunctus est. Huic febres ab initio ad finem vsq; cum sudore, hypochondria sublimia, cōtensio cum dolore, vrinæ autem nigræ, pende

pendentiâ rotunda continebât, non subsi-
debant, à ventre deiecta sunt stercorea, sitis
perpetuò non magna, conuulsiones multæ
cum sudore, & circa noctem perpetuæ.

*Erasmo huic die rēdes; id est, per totum
morbum sudor erat sine iudicio, hypochondria
prauè habebant, vrinaq; erant nigra. Quæ nam
itaq; saluti spes ipsi erat? Quæ tamen si quis
non sine ratione autauerit frustra esse scripta
quæ de hoc homine dicuntur, quod futura in eo
omnibus sint perspicua: fortè tamen egram huic
celeris interitus exemplum scripsit. Nempe cum
in prognostico prædixisset: Febrium iudicatio-
nes eisdem numero diebus fiunt, & ex quibus
homines euadunt, & ex quibus moriuntur. de-
inde simplicissimas ac signis firmatas securissi-
mis quarto die vel antè desinere: deinceps di-
xit: Malignissime verò & quæ cum grauissi-
mis signis fiunt, quarto die vel antè perimunt.
Erasmus itaque quanquam graua omnia ha-
beret, ad diem tamen quintum productus est,
quòd primo die mediocriter haberet, scripsit si-
quidem in eo ad verbum ita: Primus dies quie-
tus. Quintus itaque dies quo defunctus est, quar-
tus est, si primum non connumeraueris.*

7 Crioni in Thaso pedis dolor cœpit va-
lenter à digito magno, cumq; obrectus
obambulare, die eodem iacuit, horridus,
nauseabundus, parum subcalescens, nocte
desip

desipuit. Secundo die tumor toto pede, &
circiter talum, subruber, atque cum contē-
sione pustulæ nigrae, (*φύσταλι λίη* Græci
vocat) febris acuta, valde insaniuit, ab al-
uo mera, biliosa, plura exierunt, expirauit
secundo ab initio die.

*Aeger hic dignus est vt memoria teneatur,
propter mori celeritatem. quòd si moris modus
adscriptus fuisset, tunc nos sermo perfectè adiu-
uisset. Nunc ex his quæ scripsit copia multa suis-
se videtur, quam natura à principibus partibus
ad crura rejicere cupiuit: cum autem pars ea su-
perfluum omne excipere nequeret, quòd reliquum
erat in caput ascendit, quòdq; malignum hoc
esset, vehementem desipientiam procreauit. Ar-
gumentum malignitatis superflui erat, quòd pu-
stule nigrae super talum fierent. Admiratione
igitur dignum quidnam cause fuerit, cur homi-
ni huic non statim incipiente morbo, secta fuerit
vena, sed non ignoramus Hippocratem ad plu-
rimos quos scripsit egrotantes iam morbo pro-
gresso accitum esse.*

Clazomenium qui prope Phrinichidæ
puteum habitabat, ignisprehendit, dolen-
tibus autem ab initio caput, collum, & lum-
bi, confestum surditas, somni non erant, fe-
bris acutaprehendit, hypochondrium intu-
muit, contentio exigua, lingua arida. Die
quarto noctu desipuit. Quinto cū labore
omnia

indicatorijs diebus videntur esse factæ: diebus etiam indicatorijs abscessus post aures sunt excitati. Septimo namque decimo parotides extiterunt. Die vigesimo septimo coxæ dextræ dolor inuasit, natura quidem superfuitatem deorsum expellente, necdum per aliūm excretionem facere quæente, quā in sequenti quaternario excitauit. Quod autem & vigesimo die indicationem habuerit comminutam, antea audiuius: quapropter in agris indicatoriorum dierum circuitus ab his quæ euidenter apparent fidem accipiunt.

29 Dromeadae uxorem quæ filium pepererat, cæteris omnibus ex ratione factis, post die præhædit rigor, febris acuta; cæpitque primo die circa hypochondrium dolere; anxia, horrida, implacida, sequentibus diebus non dormiuit, spiritus rarus, magnus, & statim reuulsus. Secundo à rigore die stercore bene à ventre deiecta; vrinæ crassæ, albæ, turbidæ, quales fiunt ex subfidentibus eum diu depositæ turbantur, non subsidebant, nocte non dormiuit. Tertio die circiter meridiem superriquit, febris acuta, vrinæ similes, hypochondrij dolor, anxia, nox implacida, non dormiuit; sudauit per totum corpus sudore frigido, sed cito recaluit. Quarto die dolor quidem hypochondrij parum leuatus est, sed capitis eum dolore grauitas fuit: subsopita est, parum

rum à naribus stillauit, lingua arida, stibunda, vrinæ pauca, tenues, oleosæ, parum dormiuit. Quinto die stibunda, anxia, vrinæ similes, ab aluo nihil, circa meridiem valde delirauit, confestimque parum resipuit, surrexit, sopita est, parua refrigeratio, nocte dormiuit, delirauit. Sexto die manè riguit, intercaluit, sudauit per totum corpus, extrema frigida, delirauit. Spiritus magnus, rarus. Paulo post conuulsiones à capite cœperunt, celestiter defuncta est.

Hæc primo statim die laborare acutè videbatur. Die secundo ex his quæ dixit symptomatis, progressis in vrina signis, iure qui morituram breuis eam expectasset. Præuæ siquidem admodum sunt retributa, & nullo pacto subsidentes vrinæ: imò die tertio vrinæ & symptomata persenerauerunt, mortis expectationem stabilientia. Quarto autem cum stillatio è naribus superuenisset, vrinæque oleosæ appaerant, ratione optima. Sexto expirauit die. Fuisse autem & in ea spiritum magnum & rarum dixit, qui deliraturam indicabat.

Homo quidam cum incalesceret, cœnatus est, bibitque liberalius, vomuit omnia, nocte febris acuta, hypochondrij dextri dolor, phlegmone, ex partibus internis subinanis, nox inquieta, vrinæ

ab initio rubræ, crassitiem habentes, de-
 fixæ non subsidebant, lingua arida, non val-
 de sitibundus. Quarto die febris acuta, o-
 mniū dolores. Quinto minxit læue, oleo-
 sum, multum, febris acuta. Sexto die circi-
 ter occasum valde mente vacillauit, nocte
 nihil dormiuit. Septimo omnia exacerba-
 ta sunt, vrinæ similes, verba multa, conti-
 nere se non potuit, venter proritatus humi-
 da & turbida reddidit cum lumbricis, nox
 laboriosa. Manè riguit, febris acuta, suda-
 uit multum, sine febre esse visus est, non
 multum dormiuit, ex somno perfrictio, sic
 quens screatus, vesperi multum delirauit,
 paulò post vomuit nigra, pauca, biliosa.
 Die nono perfrictio, valde delirauit, non
 dormiuit. Decimo crura doluerunt, o-
 mnia sunt exacerbata, delirauit. Vndeci-
 mo obiit.

*Narratio hæc primum quidem nos docet ope-
 reprecium esse, ut statim ab initio morbis inua-
 dentibus mentem attendamus, & cibum non re-
 merè & citra obseruationem exhibeamus, nisi
 morbi parui videantur. Nunc igitur homo hic
 intempestiue cœnatus, cum principio exigua fe-
 bris esse videretur (nempe hoc declarabatur per
 verbum incal. seret.) læsus est, quod intempestiue
 cibum sumpsisset: imò & liberalius (inquit) po-
 tauit principium magis morbi esse inscius. Iure
 igit*

igitur vomuit quidem hæc febris verò acuta cum
 symptomatis non contemendis erat, imò & into-
 lerabilibus, vrinæq; crasse & non consistentes.
 Die quinto videbatur manifestè moriturus,
 cum à prædictis symptomatis vrinæ quoque oleo-
 se excreta essent: quas & die septimo mixtas ait
 modo eadem. Obijt autem & hic die iudicatorio
 vndecimo.

Mulierem quæ in lectore habitabat tri-
 mestri foetu grauidam ignisprehendit. 31
 stamq; lumbis dolere cœpit. Die tertio colli
 dolor capitique secundum clauiculam &
 dextram manum citò lingua obmutuit,
 dextra manus cum conuulsione paraple-
 tico modo defecta est, prorsus delirauit,
 nox inquietata, non dormiuit, venter turba-
 tus est, biliosis paucis & meris exeuntibus.
 Quarto vox linguæ defecit, eadem conuel-
 lebantur, dolores omnium permanebant,
 hypochondrium cum dolore contrahebatur,
 non dormiuit, prorsus delirauit, venter
 turbatus est, vrinæ tenues non boni colo-
 ris. Quinto die febris acuta, hypochondrij
 dolor, mente prorsus vacillauit, deiectiones
 biliosæ, sub noctem sudauit, à febre im-
 munis. Sexto resipuit, ab omnibus est læ-
 uata, circiter clauiculam sinistram per seue-
 rabat dolor, sitibunda, vrinæ tenues, non
 dormiuit. Septimo tremor, aliquantulum

loposita, parum delirauit, dolores clauiculae & brachij sinistri permanebant, reliqua leuata sunt, prorsus sensit, tres dies absque febre. Vndecimo reuersa est, riguit, ignis prehendit. Decimoquarto vomuit biliosa, flaua, submulta, iudauit, à febre immunis, iudicata est non sine dolore ex his ipsis parhementis.

Seruata est haec, quanquã vehemẽtes dixerit morbos omnes, atq; etiam periculosiores, ducorq; admiratione quod nihil de ipsius aetate scripserit. At qui meminisse eorum quae dicta sunt conuenit, vt cognoscamus raro seruari talibus ex morbis pregnantibus citra foetuum corruptionem. Tam illud quoq; meminisse conuenit, foetum trium vel quatuor mensum praeter alijs maxime resistere, quod non ignorans Hippocrates ipse in aphorismis inquit: Grauidas purgari si materia turget, à quarto mense ad septimum vsque oportet, minus vero haemimores et seniores cauere oportet. Nempe foetus vincula quibus utero cohaeret imbecilla minoribus sunt, corpusq; foetus omne molle existit: Qui vero prope partum sunt, quod magis sunt, ideo multo indigent alimento: quo destituti sepius in morbis acutis corrumpuntur. Quae efficitur ratione, vt bene cibum laborantibus huiusmodi institueret difficillimum sit, si cum foetu fuerint, nam si parca nutris vt non grauidas, foetus tabescit: si vero foetum obseruans, liberalius eas cibum

in periculum pregnantis ipsa adducitur. Ob haec trimeses et quadrimeses praeter alijs magis seruantur. Proposita igitur in oratione mulier, cum vel vrina alba et non boni coloris esset, propter tamen naturae robur seruari contigit, quae nocte per sudores febrem placauit. Nec vero fieri poterat, vt certus esset morbus sequentibus diebus ad undecimum vsque, qui rursus ubi cum rigore rediisset, vomito et sudore perfecte iudicatus est. Nempe à quinto ad undecimum vsque quae facta sunt symptomata, nervosi erant generis, et non venarum vel arteriarum. In septimo igitur (inquit) tremor, subsopita, parum mente vacillauit. Quae vero in venis erant, melius à quinta die iudicio coquebantur. In sexto itaque scripsit: vrina remota adiecto, non boni coloris. Haec quidem meminisse utile existit: et quod quinta die infert, certaminis scilicet plena iudicia. Nempe paulo autem agrum alium per sanguinis iudicauit eruptionem, et praesentem mulierem per sudores: quanquam illo die utriusque morbus incoctus esset, quare neque perfectam fecit indicationem.

Melidia quae prope Iunonis sacrum iacebat, dolere coepit vehementer capite, collo, & pectore, statimque febris acuta prehendit, muliebria parum apparuerunt, dolores omnium horum continui. Sexto comatosa, anxia, horrida, malarum

rubor, parum delirauit. Septimo sudauit, febris inermisit, dolores perseuerauerunt, reuersa est, somni parui, urinae per totum morbum boni quidem coloris erant, sed tenues: directiones biliosae, mordentes, valde paucae, nigrae percurrerunt: urinis subfidentia alba & lauis, sudauit. Vndecimo perfecte iudicata est.

In hac etiam principio quidem urinarum formam scripsit. Nempe in calce narrationis inquit: urinae per totum morbum boni quidem coloris, sed tenues: exacte siquidem tenues, coloris bonitatem secundum naturam habere non possunt. Nam urinae boni coloris, mediocriter palidae sunt: exacte vero tenues, sunt albae. In quantum vero fieri possit, ut urinarum tenuitati conueniat coloris bonitas, in tantum audire ipsum oportet dicentem: urinae per totum morbum boni quidem coloris erant, sed tenues. Vnde datur autem & hac mulier ob naturae robur seruata.

Finis Commentarij Tertij
in Primum Epi-
diorum.

GAL

GALENI IN

TERTIVM EPID.

MIO RV M COMMEN-

TARIVS PRI.

M V S.

* *

RYTHION qui prope telluris sacrum habitabat.

Prescriptam per se ubi intellexeris orationem hanc: Pythion qui prope telluris sacrum habitabat, alio altero narrationem eorum quae ipsi continent legere, satius siquidem est existimare ita scriptum fuisse orationem, quam statim ab initio scriptam solae commisisse de industria Hippocrati, cum nullam aliam huiusmodi in toto libro inuenisset figuram, neque cum egros neque cum aegros exponit. Quidam vero in dandi casu suspicant: Pythioni qui prope telluris sacrum habitabat, de solaeismo questionem vitare voluit.

Ccepit primo die tremor à manibus, febris acuta, delirus.

Primo statim die duo ait fuisse Pythioni cum febre symptomata, tremorem manuum & quandam desipientiam. Quantitatem siquidem desipientiae alijs alijs nominibus ostendit.

P 5

libris, tum aphorismis, tum libro de victus ratione in morbis acutis, tum in libro de articulis, atque in ipso hoc epidemiorum tertio in agro quodam ita scribens: Octavo die cubitum secui, multumq; vt debebat fluxit. Nam cum octavo die venam illi fecerit, multo ritque magis precedentiibus diebus hoc usum esse auxilio constat. Quod autem in singulis agris non scripserit quibus auxilium est adhibitum, cum de eo minoribus mentionem fecerit ad balani etiam adiectionem usq; incredibile est. Si igitur oratio modo utroq; absurda sit, minus absurdum est deligendum. Existimo equidem adhibitum esse in multis auxiliis, sed pretermisum in narratione tanquam manifestum, ad quod me agit maxime quod antè scriptum est in eis quibus octavo die sanguis est detractus: videtur siquidem hoc tanquam rarum scripsisse, seu tanquam consuetum ante diem octavum pretermisisse. Nam si in germanis libris magis fatigantibus morbis vena sectione perpetuo vitur, simul cum ea duo hac sola respiciens, etatem scilicet & acri vires, atque in his ipsis epidemiorum libris quendam cui octavo die sanguis missus sit esse ait: nihil aliud existimari potest, quam quod adhibuitum quidem auxilium in agris sit, sed pretermisum tanquam dilucidum in narratione. De vena itaque sectione quod sermo, agrorum omnium communis sit, semel dixisse satis erit, veluti & alijs quibuscumq; communib

manibus, de proprijs autem singulorum expositio nobis erit, principium à Pythone, vt institutus, facientibus.

Tertio eadem. Quarto ex ventre pauca, sincera, & biliosa deiecta sunt. Quinto pronata omnia, tremores manebat, somnitenues, venter constitit. Sexto sputa varia, & subrubra. Septimo os est distortum. Octavo omnia sunt exacerbata, tremores, que rursum permanebant, vrinæ circa principia quidem ad octavum vsq; iue diem tenues, decolors, sublime petens nebulosum habentes. Decimo sudavit, sputa subeota, subiidicarus est, vrinæ circa subiidicationem subtenues. Quartaagesimo à iudicatione die postea suppuratio facta est, & strangulosus abscessus.

Cætera quidem dictionis huius, symptomatum expositionem habent & dictione & intelligentia consuetam, fieri siquidem sepius consueverunt acuti egrotantibus: quorum vires, tū in prognostico tum in horū epidemiorū primo didicimus: dicta sunt & in secundo non pauca ad egrorum explicationem vitium. At cum que sexto contigerant die exponit, inquietas: sputa varia & subrubra: quod Pythonea, neq; pleuriticū neq; peripneumonicum adreerit, peruectigandum nobis reliquit, vtrumne aliàs fieri talia sputa possint acuti

acutè egrotantibus, an solis peripneumonici & pleuritici: videturq; arbitrari etiam aliàs talia fieri confluentibus quidem ad pulmonem pravi succis, sed paucis prorsus, ita vt viscus non inflametur, nempe quod neque peripneumonici, neque pleuriticus fuerit, ex eo patet, quod neque meminerit, neque nominatim perstrinxerit affectioni huiusmodi Hippocrates, imò nec vllum earum inseparabile symptoma, nempe vel doloris lateris, vel difficultatis spirandi mentionem fecisset. Ne verò ab affecto capite visa aliquando sunt talia sputa: cum tusti verò, spirandi difficultate & lateris dolore sputa huiusmodi interdum videntur. Vidi ego & duos sine febre, qui sputa talia reijcerent & colore pallida cum tusti, sed aliarum sensim febricula prehendit, productusq; in longum tempus affectus, permanentibus febris, tabidum ostendit hominem: alterum sine febre cum talia paucis deinceps diebus eiecta essent, nihil absurdi est consequutum. Primas itaq; thoracis partes, quibus cum ultimis cervicis vertebri coniungitur, affluentiam non multam accepisse par est, ex qua neque spirandi difficultas excitaretur, quòd nihil quod conspicuè sit ad functionem respirationis conferat primum intercostale spatium. Cum verò nervi ob vitium in radicibus nervorum ad manus pertinentium sacrum degreauerentur, tremulas fecisse manus verisimile est, ex primo, siquidem intercostali spatio

& sup

& superiacentibus vertebri nervi qui manuum musculos movent, enascuntur. Eadem autem & his faciunt; & quòd tremores, vna cum sputis quæ superuenerant, permiserint, & quòd vbi signum aliquod concoctionis apparuit, non amplius facti sint tremores, morbusq; sublatus sit, iudicio per sudores consequto: & quanguam vrina cruda essent, sputorum tamen concoctio indicauit indicationemq; attulit, vt neutrum signum quòd iudicare natum est, fefellerit. Nam cum gemina esset in agro adfectio, vna quidem febrilis ex renarum succis, altera verò quæ nuper in thorace dicta est: priorem quidem contigit non plane sudoribus placari, quòd adhuc concocta esset, remitti verò alteram, quòd in thorace nihil reliqui prorsus mansisset. Scribit itaque hoc patet: Decimo sudavit sputa subcocta, indicatus est, vrina circa indicationem subtenues, quæ in prognostico de tenuibus vrinis, quæ geminae sunt, scriptis, indicantes. Prima quidè hæc sunt: Quoad suluà tenuisq; vrina fuerit, crudus erit morbus; altera verò hæc: Qui tenues & crudas distinus inungunt vrinas, atque alia qualia resurgētium signa aduerint, in his abscessum ad inferas septo in iustro sedes expectare oportet. Ob id igitur in calu eorū quæ Pythioni contigerunt, ad verbū ita scripsisti. Quadragesimo autem à indicatione die postea suppuratio circa seclè, & stranguriosus factus est abscessus. Quia verò & tremori manuum

&

Et momentanei delirij in primo confestim die m-
 minit, & in ceteris demceps scripsit: exacerbatu
 sunt omnia, atq; adiecit in septimo: os est disten-
 tum, definire oportet, an increfcente circa cerebrum
 malitia, an deorsum migrante os detractum sit,
 atque ex sequentibus ad inferas magis migratu
 facta esse non comuni ipsarum ad cerebrum ad-
 sectu videtur, forsan quide detracto hominis san-
 guine, atque ob id infigitur aduio. Praeter, pri-
 mis diebus ne paruum quidem adhuc sputum ap-
 parebat, fatigante latus adfectione, non propria
 ipsius malignitatem: constat siquidem quamgu-
 uissimas esse & peripneumonias & pleuridas,
 quae prorsus sputi non habent, quo pacto & ipsi
 ostendit Hippocrates. Sed in Pythione nond
 morbi grauitatem nihil sputi primis diebus red-
 ditum esse est existimandum, sed quod circa pri-
 mum intercostale spatium tantum adfectio esse,
 quod si & grauis & in eo tantum loco esset, neq;
 quippiam ob id expueretur. Reuulsis it: q; mibi
 redundantibus venae sectione auxilio humoribus, fi-
 nit coctionis principium fieri affectioni sexto die
 in quosputa commemorauit. Quod autem super
 decimo die recensendum distuleram, id est: Neq;
 in his epidemiorum libris quippiam plane decimo
 die est indicatus, neque ipse siquam asseruit de-
 cimum diem indicatorium esse quomodo vnde-
 cimam non raro asseruit. Habes autem distionem
 ipsius omnes accuratas in commentarijs de die-
 bus

bus indicatorijs, ubi & quadragesimus morbos
 indicare ostenditur, non quadragesimusecundus,
 ut quidam existimauerunt, dierum indicatorio-
 rum circuitus septimanis integris fieri putantes.
 Quod si ob id solum quis putet morbum non ab-
 solute iudicatum, quod decimo die sudauerit, non
 vndecimo Pythion, non recte iudicat. nam iudi-
 cationis defectus ex eo quod non coctus sit mor-
 bus, necessario accidit. Multos siquidem & Hip-
 pocrates ipse scripsit, & nos contemplati sumus
 diebus indicatorijs non integre iudicatos ob solam
 vrinarum cruditatem. Concurrentibus vero v-
 trisque, & egri in decimo die imbecillitate & cru-
 ditate vrinarum, non debuit forsan homo iudi-
 cari, aut non bene & indicatorie. Sed fortassis
 scriptum vndecimo & non decimo, statim ab ini-
 tio est vitiatum: quomodo & alia multa vitia
 esse videntur, quae ab his qui primum haec scripse-
 runt, neglecta, perpetuo manent. Sed de die deci-
 mo haec sufficientiant. Tam vero considerare & non
 obiter est melius, quodnam enaeorema, id est sub-
 lime petens nubilosum esse est existimandū. Ne-
 pe in prognostico scriptum est: Nubes quae in vri-
 na peruehitur, si alba, bona: si nigra, mala. Neq;
 igitur vrina pubulosa, neq; enaeorema in progno-
 stico ductum est, quanquam exacte omnem in eo
 libro docuerit ex vrinis in acutis morbis prae-
 tionem. Neque vero eorum qui presentem expo-
 serunt librum, quisquam explanauit quidnam

esse urinam nubilosam velit Hippocrates. at ego
 quæ mihi videntur de ea re perquirenti recense-
 re non cunctabor. Nubis nomen ab aëre per me-
 taphoram in urini Medici dicere consueverunt,
 siue Hippocrates appellationem hanc primus de
 specie aliqua vel enoerematum vel urinarum di-
 xerit, siue alius quispiam indiderit. Quo igitur
 modo in continente nos aëre interdum quidem
 caliginosus fit status, ubi nigris addensatus sit
 nubibus: interdum verò sincerus & nubibus va-
 cuus, videnturq; nubes quedam per ipsum disper-
 se, ac tunc aër nubilosus dicitur, quo tempore nu-
 bium colorem neque nigrum exactè neque luci-
 dum videmus, sed inter hos medium: sic urinam
 & enoerema nubilosum mihi videtur appellare
 Hippocrates, quod neque album est colore, neque
 iam nigrum exactè, sed inter hæc medium. Tale
 igitur enoerema Pythioni factum esse est suspi-
 candum. Nam si album fuisset, imperfectam iu-
 dicationem non fecisset, quemadmodum si ni-
 grum, non probam: quoniam verò inter album
 & nigrum esset, ob id quidem bona effecta est
 iudicatio, sed incompleta. Quod verò superfluit,
 quadragesimo die in geminum transiit absces-
 sum, quem non putant rectum, magisq; neque
 rectum ipsum putant, quod stranguriam Py-
 thioni factam esse consensu abscessus in sedem
 exciñtiment, cum Hippocrates interdum quidem
 scribat simpliciter factam stranguriam, inter-
 dum

dum verò non simpliciter, sed ipsi adijciat absces-
 sus appellationem, ut in secundo statu primi epi-
 demiorum, cum ita scribit: Primum autem ex si-
 gnis quæ fuerunt tum vile tum maximum,
 tum quod à maximis vindicavit periculis: his
 fuit quibus ad stranguriosum facta est conuer-
 sio, acque in id abscessus fierent: appellante si-
 quidem eo abscessus tum eos qui per contristan-
 tium humorum emissionem facti sunt, tum eos
 qui per repositionem, & merito. Et autem in alijs
 ad dysenteriam, ita & nunc ad strangu-
 riam abscessus fuisse dixit, cum mali humores
 qui in renibus continebantur, per utranque expur-
 garentur emissionem, quod sanè in statu ipso se-
 cundo paulo ante dictionem quam nuper in me-
 dium attuli, scripsit hoc pacto: & cum strangu-
 ria, non nephritici, sed his alia pro alijs, id est, pro
 malis renarum succis, febribusq; , consequentibus
 purgationes fiebant, pravis humoribus per ve-
 sicam excretis, veluti interdum per intestina.
 Morfus igitur ab acerbis excrementis profectus,
 stranguriam pariebat. Vesica siquidem (ut est
 demonstratum) in strangurijs ad excretionem
 urina proritatatur, priusquam insignis ab ipsa
 replatur: geminam ob causam, vel quod
 ipsius iamiam mordentis non ferat qualitatem,
 vel quod propter imbecillitatem grauetur, prius-
 quam aceruetur, etiamsi pauca profus fuerit.
 Talem igitur quandam Pythioni iam factum

abscessum ait, nec scripsit simpliciter ita quod stranguriosus factus sit, sed quod abscessum haberet adiecit. Verùm talia plerique interpretes (nam è duobus alterum) vel prateritum vel perperam exponunt, protrahuntq; non necessario, de quibus semel hoc in loco differere proposui. Ego equidem satius esse ducebam, longo à me quaesita tempore, & cum indicij securitate inuenta sola scribere citra omnium eorum qui perperam exposuerunt reprehensionem: sed quoniam nonnulli prorsus rudes atq; ab omni disciplina alieni ubi in quorundam scriptorum peregrinas expositiones inciderunt, solo hoc peregrino capti eas extolunt, ob id satius esse putant semel de his qui ita exponunt agere, cum etiam & ipse Hippocrati dixerit: Peregrinum nondum intelligentes, magis laudant quam consuetum, quod iam nouerunt quia utile atq; alienum magis quam apertum. Quocirca praemoniti qui commentarios legunt, ut vitiosas expositionis molos cognoscere queant, prolixius hoc loco de his omnibus scribere institui. Nemo verò sermonis prolixitatem vitio vertat, ad vitiosarum expositionum dignotionem auctoritatem perpetuo ipsam habiturus. Vitiosarum itaque expositionum genus unum est, quod in presenti agro quidam fecerunt, è quibus dictionem unius adscribam, nominibus ipsis, ne quum me hominem falso inculpasse existimet. Terra ve-
rò sacrum fortasse ad demonstrationem causae ob
quam

quam manuum tremor factus, morbusq; ipsi inciderit, positum est, veluti mulieri ob mensium suppressionem, quod, ut par est, pars ea otiosa esset. In sexto iterum narrat: profectio per agrum vino otiosam parte mulierem, collectis in os menstruis, barbam aluisse, quod quid aliud existit, quam faeminam in virum mutatam? Pythion itaque dum sese à coitu continet, ob eam quam circa sanctorum curam habebat, morbum, incurrit. Haec quidem unius interpretum est oratio, qui sese ex eo obruit, quod sapiens quidem Hippocrates domicilia nominatim perstringat, non omnium verò horum sed paucissimorum prorsus enarrationem scribat. Nam si non atiosos egrorum domicilia conscripta sint, sed aliquid quod arti commodeur commonstrent, non rectè fecit qui in paucis vim eorum explanauit, in ceteris verò vel multis praetermisit, ut statim in primo agro quem in primo epidemiorum scripsit: Philiscus siquidem (inquit) prope moenia habitabat, deinde rursus: Epicratis uxor quae apud Archegetem accubabat. Erasinus item qui iuxta Boetiae torrentem habitabat. Deinceps Clazomenium qui iuxta Phrinichide puteum iacebat. Mox de muliere quadam: Dromeade (inquit) uxorem quae filiam pepererat. Deinde de alia rursus muliere quae in littore iacebat. Atque in hoc ipso epidemiorum tertio plerisque alios reperias scriptos egros cum domicilijs in quibus habitabant,

quæ nullo exponunt pacto. Cherton (inquit) qui habitabat iuxta Democetum. Ab hoc dem. cepit: Faryanactis filiam virginem ignis prehendit. Deinde Cynanchica apud Tabionem. Post hanc rursus: Adolescentulus qui in foro medicorum habitabat. Sed quid multa adscribere oportet, cum totus ferè liber scriptura eiusmodi repletus sit? Sed ad propositum revertendum. Nempe cum multi ita sint egri, domicilia omnium explicare oportebat aut nullum. Sed quidam eorum qui libros interpretantur usque ad eos auditores contempserunt, ut ego aliquando in Alexandria explanationem huiusmodi audivi cuiusdam egri in primo epidemiorum descripti in ea dictione cuius initium est: Silenus qui in Platamone habitabat. nempe in his quæ tunc contigerunt, cum talem quandam dictionem scripsisset Hippocrates: nocte haudquaquam dormivit, verba multa his acclamavit interpretes nempe cæcandus, id est, lunaticus erat. Discipuli vero exilerunt, clamaueruntque superadmirabundi. Quidam vero interpretes usque ad eò superfusè morosi sunt, ut querant an in Platamone Silenus habitaret, alij quidem in Platamone per m, alij vero in Platanone per n. Pari modo fuerunt huiusmodi expositores, ubi Hippocrates dixit: habitabat in theatro, anne satius sit scribere theatrum vel theatrum. At hos quidem qui in talibus temporibus conerunt, vituperant: alios vero

verò qui per ea quæ in prorrhethico & Cœlicis prævisionibus scripta sunt, exponunt quæ in ægris horum librorum evenerunt, plerique admittantur. Vnum verò in plurimis eorum quæ in prorrhethico scribuntur, per illos qui in librum illum confecti sunt commentarios demonstravimus. Videtur siquidem libri autor ex uno vel duobus particulatim ab ipso visis conficere universales enuntiationes, nempe & concursiones multas ex diversi generis signis acervatas scribere eum ostendimus, tantamque esse in ea doctrina multitudinem, ut connumerari non possit. Præter hæc quoque est declaratum à nobis in eorum expositione quæ autor prorrhethici scripsit, doctrinam reperiri meliorem non posse ea quæ ab Hippocrate facta sit, docente scilicet seorsum singulorum signorum vires, neque aliter fieri posse, ut concurrentibus multis quippiam cognoscatur. Qui ergo librum utrunque legerunt, & prognosticum & prorrhethicum, ijs clara esse quæ nunc dicta sunt omnia, non ignoro. Quid si & nostros in libros eiusmodi commentarios legerint, poterunt & absque his quæ nunc dicta sunt, præritatem ex me talis interpretationis cognoscere. Verum eos qui non legerunt, prius ad illos accedere velim, deinde hæc reversos tum intelligere tum sententiam de his quæ à me dicta sunt ferre. Accepto siquidem nuper quodam ex commentarijs, quem Lycus

Macedo in presentem librum confecerat, reperi in Pythionis enarratione dictiones tres ex prorrhethico scriptas. Is in prima quidem ita ad verbum dicebat: Tremula, obscura, blandaq; & correctabiles desipientie, valde phrenitice, ut & Didymarcho contigit in Cō. In secunda hoc pacto: Tremores ex sudore effecti redire consueverunt. In tertia verò ad verbum ita scriptum erat: Urina in turbulentis vigilibusq; decoloris cum nigris enaorematis delirium nuntiant. Dictiones hæc ex prorrhethico à Lyco sunt adscripta, tanquam Quintus in expositione huius Pythionis ita dixisset. Mihi verò qui perperam scripta redarguere conatus sim, quanquam superioribus commentarijs ab ea re temperauerim, talium expositionum prauitatem declarare satius esse arbitror. Primum itaque prorrhethici dictio non quadrat his quæ in Pythione dicuntur: neque enim phrenitidem cum silentio incurrit, neque valde phreniticus fuit. Ostendimus autem in expositione prorrhethici quænam sint cum silentio desipientie, & quam ob causam valde phreniticus esse dixerit: quorum neutrum in Pythione fuit, neque enim absque silentio deliravit, neque modica correptus phrenitide. Secunda dictio qua dicebatur: Tremores ex sudoribus facti redire consueverunt, contrarium his quæ Pythioni contigerunt, ostendit: non enim postea fuerunt, sed ex principio quidem simul inuasērunt. postea verò

decimo

decimo die sudavit, ut non ex sudoribus tremores facti videantur, sed ex tremoribus sudores. Dicitio reliqua tertia qua dictum est: In turbulentis vigilibusq; urina decoloris cum nigris enaorematis delirium indicant: conuenienter à Lyco accepta fuisse, si Pythion quidem primum vigilasset non sine turbatione, urinamq; excreuisset cum nigro enaoremate, deinde postea desipuisse. Verum quoniam neque mixxit talia (nubilosum siquidem enaorema à nigro, magno distat intervallo) neque ex vigilijs turbulentis phreniticus factus est, sed confestim à primo die deliravit: perperam est adducta, quid enim prohibebat quominus enaorema nigrum ipse diceret? deinde vigilantiam quidem primo vel secundo die, post hæc verò primo rursus die, deinde desipientiam? Præterea Lycus ipse cum exponit vocem τινίφρασις, id est, nubilosum, quod ab ea nigrum significaretur, non est ausus pronuntiare. Superuacaneè itaque hæc adiecit (si superuacaneè adiecta, non solum ad propositum inutilia, verum quoque & falsa dicere oporteat) contemplari que ab Hippocrate præcipue admodum dicta sunt, neglexit: quænam scilicet tremorum affectio sit, quacunque sedes ex manuum tremore adfecta sit, aut unde varia sputa, & plurima hæc consequentia, quæ ego percurri. Nihil siquidem horum prorsus contemplatus, tanquam peruestigandum quod

¶ 5

prorsus peruestigandum non sit, sibi ipsi obijcit ad verbum ita: Septimo die os distortum est. videtur historia ipsa pugnare cum eo quod ita in aphorismis est enunciatum: In febre non intermittente si labrum aut nasus, aut oculus, aut supercilium peruertitur, vel non videat vel non audiat, iam infirmo corpore quicquid horum fuerit, prope est mors. Hæc est Lyci dictio qui sibi obijcit veluti questionem, quod penitus ambiguitate caret, nempe in aphorismis dicit: Infirmo iam corpore. Pythioni vero non infirmo os est distortum. Præterea soluens Lycus quod ipse obiecerat, nihil aliud ad solutionem dixit quam quod nunc est dictum. Quod itaque clarum erat, id tanquam dubium obiecit: Ex cæteris vero nihil quod ad artem utile esset, quaesivit, neque quænam adfectus Pythioni esset, ob quem abortiva essent præscripta symptomata: quis item locus aut quænam essent adfecti. Imò neque quod de vera sectione prætermissum erat indicavit. Humorum temperamentorumque non solum nunc non meminit, vel cæli status, sed neque in vlla alia agrorum expositione, quæ maximè debuit considerare qui librum Hippocratis exponit: non secus quam si Asclepiadem exponeret, poros & tumores, & incompacta elementa, & ad tenuitatem lationem dicere ipsum oportebat, nempe ad hæc principia ille reducit omnia. Calidum verò, frigidum, humidum, & siccum

causas

causas statuit Hippocrates, quomodo aërem in animantium corporibus. Sic & humorum quatuor temperamento inter se distantes causas ait & sanitatis & morborum: sanitatis quidem, cum moderatè inter se habuerint: morborum vero, cum vel exuperauerint, vel defecerint, vel ex peculiari loco in alienum transferint. Ad hæc item principia qui Lycus quinque superiorum librum Hippocratis aliquem explicauerunt, empirici prorsus reducere tentant, quomodo in actibus dramaticis quidam solam induta personæ simulationem seruant. Nempe ut qui Erastriatum exponit, rectè abstinere ut de humoribus vel temperamentis dicat, ita qui dicere aliquid in Hippocraticum librum aggredditur, rectè facit, si ad vocem illius scopum explicationis dirigit. Sed forsitan Lycus tanquam notio Hippocratis sectæ emulo indulgere in his quibus delinquere videtur, est melius: nisi quis hoc ipse incuset, quod cum enarrationes scribere non possit, dramaticum agat, nempe id huic simile est, si comædiam aggrederis, & agere nequeas. Si verò ad eos qui se Hippocraticos nominant, quis accesserit, non inre optimo ipsis veniam dederit, ubi nothorum peregrinorumque sectæ Hippocraticæ amulorum instar aberrauerint. Cum verò horum errores non solum ab Hippocratis mente, sed etiam ab ipsa rerum veritate abfesserint, dupliciter eos qui incusa

incurauerit. Optimum siquidem est, si utrunque hunc scopum habuerit consentaneus expositor, ut scriptori consentanea dicat, & vera: Quis alterum tantum seruat, ex eo est culpandus, quod dimidium totius labefactauit. Expositor uero qui neque uera neque auctori consentanea loquitur, summe peccare est existimandus. Sabinus igitur, atque eius auditor Metrodorus quanquam diligentiores superioribus Hippocraticis esse uisi sint; tamen & Hippocratem ipsi sepius peperam explanare uidentur. Atque statim in praesenti egro ita ad uerbum inquirunt: ut enim conuulsio tum a uacuatione tum repletionem fit; ita & tremor, qui parua est conuulsio; a contrarij absolutur. De causa igitur qua eiusmodi sicut symptomata, dogmaticorum uirorum; non empiricorum differere est: ut tamen cognoscant ea, atque alterum ab altero discernant, empiricis est necesse. Videtur autem primum in ea re Sabinus circumuentus, quod tremorem, paruam esse conuulsionem dixerit, nempe ut functionum offensa uel patha uel symptomata appelles, toto genere aefert. Non enim affectiones quaedam in solidi animalis particulis existunt; ut oedema, phlegmone & scirrhus: sed ut functiones suam essentiam in eo quod fiunt adsumunt, non autem quod stabiliter & constanter sint: sic & eorum pathemata. Nempe cum motus omnis in eo quod sit suum esse assequatur, siq; in animanti-

bui

bus uoluntarius quidam motus, ueluti non uoluntarius & naturalis: uoluntarij offeisse in agitationibus musculorum fiunt, a quibus & naturales perfici non ignoramus. Sed quod in eis secundum naturam est, unum & simplex existit: quod uero praeter naturam est, in primis quidem duabus est differentijs, aut praeter propositum aut cum proposito. Est quidem non secundum naturam: sed si ex impetu dicis uel ex uoluntate, quantum ad praesens attinet, nihil interest. Ex motionibus autem quae citra arbitrium fiunt, in his instrumentis quae ex uoluntate moueri nata sunt, alia quidem conuulsio appellatur, alia palpitatio, alia rigor, inuicem differentes. Sed de his in uniuersum. non integro est dictum uolumine. Motionis uero secundum arbitrium & non secundum naturam, una est species quae tremor uocatur: de quo impraesentiarum quoniam & de alijs huius gratia dictum est quippiam, de necessitate est differendum. Fit igitur tremor non solum ex laborantibus tum musculi tum uerum uerum quoque & ualentibus, ubi supra uires quis graue aliquid aggredditur; uel manibus portans uel humeris gestans. Cernuntur itaque adolescentes quidam validissimi, dum praegraue quippiam gestant, cruribus obtremiscere, & praesertim ubi scalas ascendere tentauerint: quod illis ex grauissimopondere, sensibus uero atque aliter imbecillus ex

minore

minore accidit nempe & hoc imbecillis graue existit. Sunt & quidam animi adfectus qui tremorem pariunt. Nam, ut in libro de humoribus est narratum, transsumi per preceps aliquod crura obtremiscunt, quod timor vires dissoluat, veluti si et quispiam alius metus correptus sit, vel aggredientem bestiam contemplatus, vel latrones, vel hostes. Iure igitur optimo in commentarijs de tremore, conuulsione & rigore tremorem ex virium infirmitate perpetuo fieri demonstrauimus. At quoniam interdum quidem virtus ipsa per se imbecilla sit, interdum ob animi adfectum, atque etiam quod nullo modo sua propria ratione adfecta ex graui pondere hoc patiat, tres causarum ipsius asseruimus esse differentias, instrumentorum scilicet arbitrio deputatorum intemperiem, pathos anima, & graue onus. Si igitur neque metuenti neque graue onus gestanti tremor fiat, & duobus alterum existit: nempe est vel instrumentorum intemperies, vel graue quippiam in corpore fatigans circa musculos aut neruos. Sed quidam sermone subest error, de quo in commentarijs de tremore, conuulsione, palpitacione & rigore diximus, nempe quidam videntur & manibus & capite tremere, membra agitare non proponentes, atque ob id falso dictum esse videtur, quod proponentibus agere quippiam eueniat. Verum ubi intellexeris reclinato cervicali collo tremorem capitis desistere, manusque illuc de-

latas

latas non amplius tremere, credes non temere dici quibus quiduis otatur, prorsus huic tremorem non fieri: si vero sustulerint, vel sublatum ipsum serauerint, tunc fieri symptoma. Tanta siquidem muscularum requie indigent qui ita agunt, ut exaduersum inter se positos musculos vna moueant: Ut in manu & qui sustollunt, & qui partem relaxant: eam tum extendunt tum flectunt, fortioriq; est opus virtute his qui manum in angulum ductam sublimem seruant, quam qui extendunt, vel flectunt. Nempe qui extendunt, vno muscularum genere ad id rei deputato operantur, tunc oriantibus qui eam flectunt: qui vero flectunt, operantur quidem his qui flectere possunt: oriantibus qui extendere valent. Si quis vero sublatam in angulum & sublimem habuerit manum, neque extendens neque flectens, vtrisque equaliter muscularis operatur, ut in appellatis tetanis. Non minore igitur est opus robore his, qui in eiusmodi figura vel cruris, vel collum, vel manum seruant, citra ullam solidi corporis fulturam membrum tum vehentis tum portantis. At cum mouens virtus grauitate rectorum partium longe superior fuerit, facile quidem attollit, facile quoque & sublatas seruat: cum vero inferior multo fuerit, veluti in resolutis, nullo pacto attollere potest: quod si equè polleat, vicissim sigillatimque vincitur, vincens siquidem, in tali figura seruat

constitit

constitutam manum : victa verò, deorsum elabi
sinit. Intellige autem fieri id perpetuo, ita ut
vincens hac membrum sustollat : victa statim
ab eorum gravitate que sursum tolluntur, per-
mittat ferri deorsum : vincens verò rursus & illa
simul, virtutem eorù vendicans rursus attollere
ag grediatur. Deinde cum vicissitudo hac brevis-
sima fiat inclinatione, ut quod infra est, supra
confestim retrahatur : quod membrum attollit,
statim exaduersum deorsum ducatur : neque ex-
cète tum inconcussum tum stabile permanens
seruetur membrum : sed neque motus habeat in
vtraque partem effatu dignos, utpote qui bre-
uibus tum temporum tum locorum intervallis
seruentur. Tremor sanè talis quædam existit mo-
tio, ut paucis complectar que latius in antedictis
libro narrata sunt. Que verò in morbo so vigor
parium fit concussio, absq; arbitrato perficitur,
atq; magnis contrariarum motionù sibi inuicem
succedentium intervallis cum sensu frigoris. Si-
mile quodammodo huic pathemati existit aliud
tum musculorum tum nervorum, quod convulsio
appellatur, simili quidem per totum atque per
organâ ipsa existente in ipsis motione, que et
in eo quod ex arbitrato ipsa moventur, fit : sed
hoc soio differt, quod dum conuelliuntur, non ex
arbitratu moventur. De palpitacione hoc in la-
co disserere superuacaneum puto, ne & de pul-
su dicere cogar, qui conuinitatem quandam

cum

cum palpitacione habere videtur. Iam enim satis
de tremore protracta est mihi præter arbitratum
in explanatorio libro oratio. Qui verò exactè vo-
let dictorum omnium symptomatum perdiscere,
tum dignotionem tum generationem, is librum po-
test legere, in quo de omnibus his perscèle disse-
rui : quando & de gutture, & tussi, & sternuta-
mento, & alijs quibusdam talibus agitationibus
à me quidem in symptomatum causis est defini-
tum, cum & dignotiones, & differentias motuù,
atque earum causas, à quibus proficiuntur, per-
currerem. Sabinus autem in talibus omnibus
plus vel minus aliquid neglexit : quapropter &
modo altero, tum Quintum, tum Lycum tanquã
eo prudentiores probare oportet, quod neque de ta-
libus quippiam referre sunt aggressi, sed tanquã
experimentarias explanationes fecerint : tametsi
ex empiricis quidam (ut dixi) velut in dramate
indutam agant personam, Hippocraticum quidè
exponentes librum ut Hippocratici, sed Eras-
strati, Herophiliq; & Asclepiade, atque alio-
rum ab illis cuiusq; sectæ existentes. Quod itaq;
semper dico vbi nunc dixero, ad aliud pergam.
Nam singulorum que Medicum scire oportet,
vbi doctrinam seorsum feceris, ita ad librorum
Hippocratis explanationes accedes, conclusiones
quidem in horum singulis demonstrandas recor-
datus : sed demonstrationes ipsas non commemo-
rans, id quod nos quidem fecimus, sed nemo ex

his qui Hippocratis libros enarrauerunt alium, ceterum lapsi sunt omnes. *Alia siquidem que res ipsas docet, est institutio, non compendiosa, sed exspatiante exacte constans oratione: ab ea vero differt que in exponendis libris consistit: neque idem habet utraque propositum. nam eius que longa lataque constat oratione, scopus est veritatis inuentio: in enarrationibus vero sententia opinio cognoscenda. Qui ergo singula exacte perdiderunt, ut postea ad librorum veterum expositiones deueniat, oportet: habeatque hoc primum, ut mentem sententia inueniat: secundo, an recte, an non recte dicta sint que sunt scripta, itaque faciat, demonstrata in tractationibus de singulis Medicis theorematis in memoria habens. Qui autem ex interpretibus demonstrationem per ea que dicunt inferre non possunt, loquacitate hi auditores obtundunt, et a scriptoris opinione recedunt, suis dictis fidem adhiberi volentes: atque ob id a dictionibus ad dictiones transeunt, nihil sane eas ad propositum conferentes. Quod autem fieri non possit, ut scientificorum sermonum demonstrationes in enarrationibus conscribantur, ex his quoque que dicta nunc sunt, liquido constat. Nempe cum Hippocrates non in Pythione modo, verum quoque et agris multis dictorum symptomatum meminit, si in omnibus quidem quis citra demonstrationem que videntur enuntiauerit,*

rit, nullam que scientiam pariat doctrinam animis discipulorum infundet: si vero in agris quibusdam demonstrationes tradiderit, in alijs vero conticuerit, in primo quidem epidemiorum si ita contigerit, eas omnes dixerit: in ceteris vero ad illas remisserit, quod a nobis dictum est efficiet. Nempe in libro uno sermonem cum demonstrationibus absolutissimum faciet, in alijs vero conclusa scribet. Nam in primum epidemiorum ubi quis eum exponat, primum de necessitate quinquaginta commentarij erunt scribendi, duo autem vel unus in singulos alios. Quapropter si quis vel prognosticum vel aphorismos legere voluerit, ut prius quinquaginta libros illos primum epidemiorum librum exponeres legat, est illi necesse. Pari modo si ab alio quodam scribere commentarios coeperit, in illum quidem scribet quinquaginta: qui vero librum alium legere volet, legisse prius quinquaginta illos libros necesse erit. Atqui problematum unumquodque vel theorematum, vel quouis modo quis appellare voluerit, seorsum scriptum habere satius est, atque ad illud reverti, cum quis de scriptis in eo scientiarum doceri voluerit. Ob id sane et nos ut de tremore, convulsione, palpitatione et rigore, ita de alijs omnibus seorsum commentati, conclusionibus demonstrationum in explanationibus usi sumus. Sabinus vero qui neque demonstravit quoniam pacto quatuor hæc affectiones differant, tremor, palpitatione,

convulſio, & rigor: neque hic rationem ullam eſſi non compertò veram demonſtratiuamq; ſed probabilem dixit, principio quidem aſſeruit tremorè paruam eſſe conuulſionem: poſt paulò autem procedens ſpeciem conuulſionis tremorem eſſe dixit. Verùm vt celerius ab his quæ præter mentem ſunt deſiſtamus reprehenſionibus, aduerſus præuos interpretes conqueſti, ſtatuiamus tremorem conuulſionem eſſe, aut conuulſionis ſpeciem, diſcimusq; ab eo quònam modo in Pythione factus ſit. nam ſtomachus (inquit) homini aſſiciebatur, manūq; ex eo affectus participatione tremebant. Quòd verò ſtomachum ipſius nullus fatigaret affectus, quis oſtendere poteſt: cum nullum ex dictis in exponendo quæ Pythioni contigerunt, affectionis indicium nobis facere poſſit: neque quòd ſocietas quedam ſtomacho ad manus ſit, demonſtravit. Nempe ſocietates conſortionesq; aut tribus fieri modis, aut propter viciniam, aut propter vel generis, vel operis familiaritatem, generis quidem cum neruoſum neruoſo, venoſum venoſo, & arterioſum arterioſo affectu conſentit: operis verò, cum mammae & iborax genitalibus comparantur partibus. Sed in nulla harum communitatum conſortionumq; manus ſtomacho affectu conſentire poſſunt: neque enim opus aliquod ipſis commune eſt, neque in neruis ſocietas, ob quam neruoſam in manibus ad ſtomacho affectu condolendum perueniat.

ad

ſtomachum enim perueniunt ex ſexto cerebri coniugio neruis: ad manus verò ex dorſalis medullæ regione circiter ſextam, vel ſeptimam, vel octauam vertebram. Vt ergo partes quæ ex ſexto coniugio neruos habent, ſtomacho compatiantur, & non manus, rationi eſt conſentaneum. De tremore autem hæc effutiunt qui Pythionem ob venerorum abſtinentiam acruaſſe multitudinem putant. Atqui venus quidem quantum ex vacuatione non ſinat pleborum ſubali (demus ſiquidem hoc ipſis) ſtomachum tamen abundè exoluit, cum veneris abſtinentia robuſtiſſimum ipſum efficiat, eſſi multitudinem acruer. Putare autem eum qui moderatè viuunt, multitudinem ſibi acruare, eſt valde abſurdum. non enim his ſed in ocio degentibus acruatur multitudo. Si quis verò, abacta venerè, ita exerceatur vt athleta, foſſores, meſſores, aut manuariam aliquam artem agentes: humorum copiam non ſibi acruat. Verum quia quæ norunt conticere nequeunt, contingit ſerò diſcentibus, vt pugnantiſſima promant, dum intempèſtiue nugantur. Quid enim neceſſe fuit Democritum quidem dixiſſe, coitum epilepſiam paruam eſſe: Epicurum verò, nunquam prodeſſe veneris vſum, ac quietendum autem, ſi non offenderit? In ægris ſiquidem ob immoderatam venerem, dici hos ſermones oportebat: non autem in his qui aduerſam ſibi inſtituerunt viuendi formam.

r 3

scripsit hac Sabinus non animadvertens pugnant
 tes sermones. Delirasse autem Pythonia propter
 abstinentiam à venere, est absurdissimum. At
 enim acervatam in cerebro genituram gravantē
 ob multitudinem, desipientiæ symptoma efficere:
 ut os consuevit in capitis fracturis opprimens, &
 manus nostra desipientiam procreare, in quo rur-
 sus se nulli qui perforatus fuisset, adfuisse ostē-
 dit. Vbi autem vel digitis cerebrum cum mēbra-
 nis quis presserit, vel per vocatas membranarum
 eustodes, vel & ante perforationem os suppura-
 tum partes has oppresserit: desipientiæ quidē non
 sunt, sed profunda ad summum delationes, sen-
 susq; privationes contingunt, valde interdum so-
 poratis ita affectis, ut in vehementibus apople-
 xis. Cum autem & varia spūta ob genituræ re-
 tentionem facta esse dicant, non est bonum illis
 contradicere, nam qui studiosè studio indigna re-
 prehendit, is sese afficit contumelia. Atqui non
 hac solum, verum quoque & alia multa his si-
 militer dicta sunt, inter quæ hoc vñ est. Sicut
 enim factum Pythoni abscessum ad sedem pro-
 pter loci quo genituræ excretio fit, vicinitatem:
 propter verò sedis abscessum, consequentiam stran-
 guriæ. Præterea & alia quædam dicunt, ex quibus
 suspicatus quispiam fuerit venereorū abstinentiæ,
 neq; paucorū neq; pravorum morborum causam
 esse. Scribunt hac quoque ipsi in propositorum
 errorum expositione, Democritum Epicurumq;
 nihil

nihil comodi ex veneris fieri dixisse admonētes:
 atq; (quod omnium sapientissimum) ut convulsio
 (inquunt) ex repletionē & inanitione oritur, ita
 libidinem continentiamq; consequuntur sympto-
 mata communia affectorum, tum cogitationis, tum
 nervorum. Nos igitur sapientia horum admonēti-
 ti, verumq; asserere confidentes, neq; abletas
 ipsos à concubitu temperare sinemus, ne ex ea re
 vel convellantur, vel desipiant. Hæc nimirum om-
 nia, atq; etiam alia quæ in expositione scripsit
 Hippocrates, Pythoni facta fuisse aiunt, conti-
 nentiam venereorum morbum ipsius progressam
 esse penitus confisi: quanquam ab initio dixerint
 verisimile esse, ut Pythoni facta hæc sint ob ab-
 stinentiam concubitus, quam illi ἀποχήν vocāt.
 Deinde quod moderatē ab initio dixerant equū
 esse obliiti, prorsus etiā de re facta faciunt sermo-
 nem. Et sanè si prope sacrū Terræ Pythoni habi-
 tasset, quæ nam erat ipsi necessitas ut à veneris
 temperasset, qui neq; sacerdos, neq; aditus Dæe
 esset. Nempe prorsus de eo Hippocrates tale quip-
 piam plenius scripsisset, quam quod prope sacrum
 Terræ habitasset: imò si & aditus fuisset, non
 erat ipsi necesse ut perpetuò à veneris abstine-
 ret, quomodo si Dianæ vel Palladis sacerdos
 esset. Sed (quod modo dixi) studiosè redar-
 guere quæ studio indigna sunt, inter absur-
 da censetur. Iam ergo ab his quæ in Pythonie
 perpetuam ab interpretibus dicta sunt, desistens,

deinde ad agrum *Hermocratem* transiens, ex peculiariori mihi consuetudine expositiones aggregariar, non admodum de his sollicitus que quidam perperam scripserunt, nisi magna quedam occasio memet sollicitet. Sed prius de characteribus aliquid dicam.

DE ADSCRIPTIS
unicuique agro characteribus.

Nescio quo pacto factus infelix fuerit liber hic quomodo et alij multi *Hippocrati* libri, quorum alij quidem aliter digesti dispositiq; alij vero quippiam ab eo scriptis adiectum habent. Sed forsitan melius dixerim librum non infelicem fuisse, sed nos lectores ipsos qui tempus in re inutili perdimus. Adscriptus igitur est in calce expositionis eorum que *Pythioni* contigerunt, primum quidem character $\pi\tau$ rectam habens mediam lineam, ut quidam scribunt, nongentorum notam: deinde scriptus est π litera character nihil in medio continens: post hunc, $\sigma\nu$, mox μ , postremo ν . Peruestigare itaque quidnam hi characteres significant coacti sumus, nescij an *Hippocrati* sint, an alius quispiam talia agro unicuique adscripserit, atqui hoc ipsum peruestigare coacti, tandem intelleximus. Nam si veluti hoc in libro characteres huiusmodi cõperimus, ita et in alijs omnibus libris scripti in eorum expositione que agris euenerunt, comparuissent: fortasse quod ab *Hippoc*

Hippocrate scripti essent, dicere consentaneum erat rationi. At cum neque in alijs libris comperiti sint, imò neque in hoc tertio per omnia aque exemplaria: suspitio quedam non absque ratione inuasit non nos modo, verum quoque et superiores nostros, ut tales à quodam adscripti sint, qui fortasse obscura discipulis inculcaret, ut tanquam magnum quippiam ex horum singulis significatum declarare posset. Forsan quoque et quis soli sibi auxiliij in uno quoque agro epitomen fecit. Protinus ergo in ipso *Pythione* ante scripto character in medio lineam habens $\pi\tau$, $\omega\iota$, $\theta\alpha\nu\sigma\nu$, id est, probabile significare videtur: qui deinceps est π , $\omega\lambda\lambda\theta\sigma$, id est, abundantiam: à quo deinde $\sigma\nu$ scriptum, $\delta\nu\sigma\nu$, id est, urinam significare videtur, ut ex utrisque $\omega\lambda\lambda\theta\sigma$ $\delta\nu\sigma\nu$, id est, urinarum abundantia ostendatur. Postea μ quadragesimum diem nos admonet, ν vero $\nu\gamma\iota\kappa\nu$ id est, sanitatem: atque ex utroque quod homo quadragesimo die sanatus sit, admonemur. Collecta autem ex characteribus omnibus sententia talis existit: Probabile est ob abundantiam excretarum urinarum morbum solutum esse, atque hominem quadragesimo sanatum die. Quod itaque non in omnibus exemplaribus hoc pacto adscripta reperiantur, dictum antea. Dico quoque et nunc, nec in quibus reperiantur, in his omnibus primum agrum talem quendam characterem habere. Quod igitur exemplar characteras habet in calce expo-

sitionis Pythionis adscriptos, in hunc habet modum, πτ, π, ον, μ, υ. Quod autem rationale sit unumquemque characterem id quod nuper dixi significare, fidem faciunt alij alij in egris adscriptam ubiuis adiacet πτ, lineam intermedian habens: ad calcem verò his qui conualuerunt, u adiectum est, υγιειν, id est, sanitatem demonstrans: qui verò obierunt, his θ est appositum, quod θάνατον, id est, mortem indicat. Principio itaque cum talia quidem significare videantur quae dicta sunt, media autem probabilia existant, ita ut dictis ab Hippocrate in egris ipsis accommodari possint: nobis quidem vanus est expeditus labor in Pythione, expediturque in alijs, tempus frustra conterentibus. Sophistae autem & ob talem explicationem, tanquam vates quidam, discipulis sunt admirationi.

§ Hermocratem qui prope nouum murum habitabat, ignisprehendit. Cœpit ille capite lumbisque dolere, hypochondrium mollior intendebatur, lingua principio exusta, confestim surditas, somni non erant, siticulosus non admodum, mixta crassa & rubentia, quæ posita non subsidebāt, ex alio exusta non pauca deiecta sunt. Quinto die tenues excreuit urinas, enæorema habebat, non subsidebant, nocte desipuit. Sexto auringinosus, omnia proritata sunt, mente non constabat.

Nug

Nugari hoc in loco non desistunt quidam libri huius expositores, aiuntque ob id scriptum esse: qui prope nouum murum habitabat, quod nuper calce illitus hominem offenderat: Ceteri his contradicentes, studiosè ostendere contendunt non propter calcem, noui muri meminisse Hippocratem, sed quod præter consuetudinem exclusi essent ventri, domusque in qua Hermocrates habitabat perflatione careret, morbus prehendit hominem. De loco quidem satis, ac potius (ut verum dicam) superfluum. De his vero quæ epro contigerunt, est considerandum, reuocatis ad memoriam his quæ alibi sunt demonstrata. Inter quæ id est: tria prima febrium genera esse, unum quidem earum quæ diaria appellantur: alterum hecticarum: tertium verò earum quas acutas vocant, quæ ex putrescentibus sunt humoribus. Quod ex tertio huius generis febris Hermocrati fuerit, statim liquet ex eo quod in enarrationis initio dixerit. Hippocrates: ignisprehendit, nempe ut in alia narratione scripsit: incallescens homo cœnauit, ut hoc nomine incallescens moderationem febris cœnatum facte indicaret: ita hoc loco ignem, vehementem febrem appellauit. Caput præterea capite ille dolere cum surditate, quo liquet subiectam ad caput humorum copiam esse. Quod autem humores, tum frigidiores, tum pituitosiores conquantur & Carus & lethargus: calidiores verò & mordaciores, tum vigilia, tum dementia, est

demo

demonstratum. Cum igitur vigilantia huic
 fuisset cum sordiditate caput; dolore & lumbo-
 rum, quod mordaciores humores caput replevis-
 sent, suspicari rationabile erat. Contingit au-
 tem ex huiusmodi ubi cum febre calida & vren-
 te caput offenderint, sequi (vt didicisti) demen-
 tias, ubi autem duos, vel tres, vel quatuor dies
 symptomata perseverauerint, certius adhuc de-
 sipientiam prænoueris. Quo sanè modo & nunc
 in Hermocrate factum exitit, scripsit siqui-
 dem Hippocrates in quinti diei enarratione
 despuisse hominem. Quod autem & febris ea
 fuerit qua nunc dicta est, ostendit & lingua
 symptoma. quid enim ait? lingua principio ex-
 usta fuit. Nomen hoc siccam prorsus fuisse in-
 dicat: potest quoque & nigram ostendere. Ex
 tali autem lingua taliq; febre, si non vehemen-
 ter sitiuerit, ex duobus alterum indicat, vel
 lesam agri mentem, vel naturalem ventris
 facultatem, qua maxime cibos appetimus, ca-
 staueratam: adiecta autem & narrationi huic
 tali oratione: hypochondrium molliter intende-
 tur, febrilis affectionis principium ex hepate fa-
 ctum esse est existimandum; scriptem quod lingua
 appellato numero hypochondrium dixerit, li-
 quet quod alterius solum, & non vtriusque in-
 tensio fuerit. At quoniam necessarium est vt
 hypochondrium, vel dextrum, vel sinistrum in-
 telligamus, verisimilibus est, vt dextrum intendi
 existis

existimemus, propter excellentiã qua alteri præ-
 stat nempe talia citra adiectionẽ & limitationes
 dicunt, præterea & modus ipse febris, & lingua
 ipsius inuasio, hepatis affectionem ostendere satis
 potest. Quæ autem molliter in hypochondrio fuis-
 se intensio dicta est, quod veluti inane ostendat,
 est declaratum, nempe inane in τὸ ἀπαγοῦ,
 id est, ex molli significatur: huic verò opponitur
 τὸ μετὰ θυῆς, quod cum tumore est, vt contentum
 laxo: tanquam ita dixerit, hypochondrii dextrii
 contentio tumor autè nullus, vel quod non fuerit
 magna phlegmone hepatis, vel in sima solum, qua
 ventrem complectitur, gibbâ nondum cū ipsis in-
 mesacta. Præterea & quod venter exusta deij-
 ciat, ignescencia visceris huius indicatorium exi-
 stit. Quapropter si ab his vrina lethales contigis-
 sent, celeriter homo interisset: quoniam verò vt
 talibus mediocri esset, possibile est vt quispiã spe-
 rauerit morbum producendum, bonæ siquidẽ vri-
 nae in dicta affectione non sunt: Rubra verò tẽ-
 pore quidem multo hominem ægrotaturum pror-
 sus ostendunt, non tamen prorsus moriturum, vt
 & in prorrhethici commentarijs & his de iudicijs
 est demonstratum, ubi libri huius scriptorem re-
 darguimus: nam quæ ob alterum quippiam agris
 contigerunt, in alterum referens errat. Dicta
 autem à nobis fusius in commentarijs illis &
 propria phrenitidis indicia, & quod in confes-
 sio Hippocratis esse legitimis libris, quo è numero
 est

est prognosticum, singulorum signorum facultas exacte per se ab ipso dicta sit. De rubris itaque & valde rubris urinis nihil dixit: sed subrubra cum meminit urinae, valde rubrarum etiam facultatem demonstravit. De subrubris autem urinis ita his verbis scribit: si vero urina subrubra fuerit, hypostasisque subrubra, morbum haec quidem quam prima diuturniorem significat, sed valde salubrem. Cum itaque subrubra salubris quidem in his maxime sit, sed quam praedicta longe diuturnior, quas celeriter solutionem habere dicit, quae valde rubrae existunt, longius quidem indicabunt tempus, non vero mortem ex se, neque desipientiam. Si utique flauam ob bilem in cerebro redundantem desipientia fuerit, veluti & cum excussa sit ut iam in nigram transeat, manifeste sanguinem vero redundare cruditiorem serosiorumque indicat rubens urina, qui videlicet in rebus continetur, quae, tum in hepate, tum in medio corporis existunt: veluti & flauam bilem fulvae & nigrae. Quidam itaque, tum alios, tum Lycu mouit, ut cum qui in prorrhetico scripsit approbarent: surditas, atque urinae valde rubrae, non subsidentes, encephaloma habentes, desipientiam ostendunt, talibus morbo regio capi bonum. Videtur siquidem ex his, quae hic scripta sunt, de Hermocrate libri illius autor vniuersale aliquod theorema composuisse: sed valde deuiat & a rei ipsius natura, & ab Hippocratis mente, & ab his quae in

agris

agris apparent. Nempe rei natura ostendit siccos temperamentis & qualitate mordaces humores in cerebrum euectos, causas tum vigiliae tum phrenitidis esse, ut & in commentarijs de affectibus locis demonstravi. Hippocrates autem tales nouit humores, tum flauam, tum atram bilem, humidam vero frigidum succum pituitam, immordacissimum vero & maxime nobis familiarum sanguinem: praeterea & quod humorum in rebus contentorum serum urina sit, nos docuit ipse. Quapropter rationi est consentaneum, ut cum sanguis copiosior & semicoctus per urinas expurgetur, rubras has efficiat: atque ob id quod longus quidem futurus sit morbus, sanguine ad concoctionem longiori tempore indigente, si ex tempore concoctiones fiant, ac neque unquam futurus sit lethalis talis morbus, quantum ex his sit urinis, neque phreniticus. Sed non est hic prolixius insistendum, quod nos iam talium sermonum absurditatem in prorrhetici commentarijs demonstrauerimus. Quoniam vero & crassas ostendit fuisse urinas & non subsidentes, prorsus quidem tales inter turbatas turbidasque collocantur, ut appellare hic consuevit: sunt autem perpetuo tales turbationis crude quae multum flatuosum spiritum habeat, significatoria, veluti mistum: Ob id utique & capitis dolores tales urinas meientibus contingunt, spiritus vna cum calidioribus succis in caput elato, a quibus ut vigiliae

aug

augeantur par est: & periculum delirii futurum sit, si humores acrimoniam quandam obtinuerint. Hæc statim ab initio omnia tum symptomata tum signa fuisse Hermocrati ubi percurrit Hippocrates, deinde nihil scribens de sequentibus diebus, ad quintum vsque diem permansisse omnia hæc ostendit, & tunc primum ab aliorum expositione cepit, ubi mutatio quadam in ipsis facta sit. Quinto itaque die (inquit) tenues excreuit vrinas. Quare ad illius expositionem iam transfearius: Quinto excreuit tenues vrinas, encephala habebant, non subsidebant, ad noctem deliravit, Vbi primum & vrinarum ab initio facta est mutatio, & deliravit homo, scripsit. Hippocrates, quinto die, præterita (vt dictum est) tum secundum tertium quartum expositione, tanquam eadem permansissent in ipsis symptomata. Reuocemus itaque ad memoriam quod de vrinis tenuibus dixit in prognostico, hac dictione: Qui diutius vrinas tenues & crudas reddunt, si alia vt conualituris adfuerint, abscessus his ad partes septo transfuerso inferiores expectandus: quare vt secundum alterum modum crudus esse morbus significatur per tenues vrinas, sicuti & per crassas, ubi non subsident. Nam turbæ quidem sed deposita subsilentes, concoctionis cuiusdam initium ostendunt, & maxime ubi cito subsideant, quæ verò non subsidunt, præter flatuosam turbationem crassitatem incoctorum humorum significant.

cant. Ex his quidem iam manifestum est morbum protrahi, atque item periculosum esse propter malitiam febris, & quod ad noctem homo desipuerit. Quæ deinceps sunt videamus, si consequi hæc videantur. Sexto auroginosus, omnia exacerbata sunt, non mente constabat. Distinctio hæc sit tibi intensionis hypochondrii ab hepate profecta. Fit siquidem interdum flauæ bilis in totum corpus diffusio iudicationis ratione, vt in aphorismorum commentarijs est dictum, in illo libri loco ubi ait: Icterus ante septimum diem, malum. Si autem memer te prius quam morbus concoqueretur, sepius audiuisse neque alium quandam abscessum fieri commode, neque icterosum: talis enim abscessus bilem ne ex viscere expurgetur & per venirem vacuetur, impedire significat, vel propter obstructionem ipsius vel inflammationem. Cõto autem morbo, interdum iudicatorie ad cutim corporis natura quod superfuit tum ex alijs humoribus tum ex flaua bile, rejicit (nihil enim interest hoc in loco vel flauam vel pallidam vocare.) Quod autem & hepatis affectione adaucta, icterosa affectio facta sit, ostendit sexto die omnia proritata fuisse, cum eo quod non mente homo constaret, id est, desiperet.

Septimo inquietatio, vrinæ tenues, similes, consequentibus similiter diebus. Circa vndecimum diem leuata omnia visa sunt.

Quæ quinto die cõperunt deteriores fieri vri-

ne perseverauerunt, malitiam ad multos dies seruant: non enim in septimo solum die, verum quoque & in sequentibus ad undecimum vsq; in eis fide fuisse tum symptomatis tum signis Hierocratem ait. Circa undecimum diem leuata omnia visa sunt. Bene autem dixit, visa sunt, neque enim potuit ex periculosissimis signis confestim ipse in meliorem venire statum, eadem humorum permanente cruditate, cum eo quod neq; quippiam iudicatorium circa undecimum apparuisset, quod sepius apparere consuevit, natura vel per sanguinis excretionem, vel ventrem, vel vomitum, vel sudores, vel parotida, aut impetuosum aliquem lapsum ex periculo hominem vindicantem. Considerabimus deinceps que in undecimo contigerunt die.

Coma coepit, urinae crassae, subrubrae, deorsum tenues, non subsidentes, paululum mente conficitur.

Vnus totus factus est liber ab his qui quod significatur ex voce Coma, exposuerunt: in quo ostenditur, in somnum delationem ita vocare Hippocrates. In somnum dico κατὰ φωναν, id est, delationem, cum vigilare quidem non possint aegri, non aperti oculis: sed commensentibus, vel profundis somnis, vel tenuibus, vel vigilijs detineantur. Et ideo opus est distinctione, multa etiam prudentia & exercitatione, vt cognoscas quo ex

a ff

affectu comatosus eger fiat. Sepius enim ob humiditatem multam prima partu sensu praestantiss, in qua & somnum fieri recte demonstrauit Aristoteles, consequitur Coma, vt nonnullis euenit inebriatis: sepius autem ob solam frigus & interdum propter vtrumq; contingit profundus et comatosus somnus: praeterea & ob virtutis imbecillitatem talis fit affectio, ita ad extinctionem properantis vt palpebras sublata seruare non possunt: contingitq; ita habentes vt postea quam oculos clauerint, vel nullo pacto, vel parum somno correpti, vigilent, qui neq; tunc palpebras attollere possunt: quam affectionem ab ea qua ob humiditatem & frigus fit, distinguunt maxime pulsus tum languidissimi, tum tardi, tum rari, & parui facti. Atq; hanc theoriam si Hippocrates exposuisset, ceteris similiter, pulsuumq; speciem in agros scripsisset, diligentior ita & nos earum qua ipsis contingunt affectionum haberemus cognitionem: quam quoniam praetermisit, veluti quidam vrinarum theoriam, ex his qua scripsit, de aegrotis est coniectandum. Pituitosum itaque succum in cerebrum undecimo peruuisse die non est rationabile in morbo sicco & calido, statim inter initia inuadenti, nempe linguae inustio, & vigilia, & febris valida existens, & in sexto die icterosa effusio, excrementa q; consta, igneam per totum corpus affectionem esse demonstrant, cum eo quod eius copia aliqua

succi collecta in hepate solo & ipsius renis faif-
 set, nō hæc in toto cōtinebatur corpore, demonstra-
 tum statim ab initio propter vrinarum crassi-
 tiem. Relinquitur itaque vel vehemens frigus in
 cerebro, vel imbecillitas virtutis causa comatis.
 Hermocrati die vndecimo fuisse: vrium autem
 horum fuerit, summè est perniciosum. nempe talia
 figora insanabilia demonstrata sunt, vbi cali-
 dos & siccos morbos consequuta fuerint. Iure
 itaq; scripsit Hippocrates visa omnia leuata esse,
 nempe cum grauissimum signum ex comate prin-
 cipium vndecimo die cepisset, fieri non potuit ut
 tunc corpus salubrem habitum recuperauerit: ne-
 que tamen media quedam est in talibus affectu:
 at si à salubri statu descuerit talis febris forma,
 in contrariam peruenit perniciosam, in qua ca-
 lidum natuum extinguitur. Facto itaque die
 vndecimo comate ita pernicioso symptomate,
 mentem ad vrinæ conuertamus. Nam si & ipsi
 perniciose apparuerint, moriturum breui homi-
 nem indicabunt: si verò mediocres, in longiu-
 tempus tracturum, nempe fieri non potest ut vri-
 næ in tali affectione optimæ fiant. Sed quæ nam
 de ipsis dicat audiamus. Vrinæ (inquit) crassio-
 res. Copulant autem hic quidem post comam, prius
 dictum verbum, cœpit, vrinis adijcientes. ipsum
 enim in medio ordinatum, & comatis & vrina-
 rum, viriq; quæ attribuere potest, ut gemina sit
 lectio: una quidem eiusmodi comam cœpit: alia
 talia

talis, cœpit meiere crassiora. Nempe verbo dūpe-
 id est, minxit, secundum indicatum appellatum
 modum dicto, literam v, adijciunt, & scribunt
 v̄p̄ cum v, iuxta infinitiuum appellatum, ut
 verbo, cœpit, consona fiat scriptura: sed credibi-
 lius est verbo comam, cœpit verbum adiectum,
 nunc ipso primo incipiente, nempe vrinæ crassæ
 statim ab initio erant. Nam in primorum die-
 rum expositione scriptum est his verbis: vrinæ
 crassæ erant, rubræ, & depositæ non subsidebant,
 quare fieri non potest, ut ipse nunc dicat cœpisse
 vrinæ crassas fieri, cum ab initio ad quintum
 vsque diem factæ tales fuissent. Nempe quinto
 die mutatas, tenues ait ipsas factas: deinde &
 septimo quod tales ipse essent memorauit. Vnde
 cimo itaque iure dixit: minxit crassissimas, com-
 parans ipsas his quæ à quinto die ad hunc vsque
 tenues fuerant, præterea subrubras ait ipsas fuisse,
 & deorsum parua habere quæ subsiderent.
 Mediæ itaque tum bonarum tum perniciosarum
 videntur fuisse vrinæ. Quod in calce ab ipso di-
 citur, bisariam legunt: quidam ita: non subside-
 bant ἰουχῆ, id est, paululum, adijcientes τὸ ἰου-
 χῆ non subsidentibus vrinis: alij autem ita: sub-
 sidebant: & rursus altero principio: ἰουχῆ λε-
 τωβεί, id est, paululum mente constitit, quod
 videtur potius intelligentiam habere, nempe
 ἰουχῆ, etiam predicto quod vrinæ subsideant,
 ex more ita dicunt Græci: verum in non subsi-

dentibus talia nomina non valde adijciunt. Quae itaque undecimo die facta sunt tum symptomatica tum signa, haec sunt. Videamus autem deinceps quae de decimoquarto scripsit.

Decimoquarto absque febre, non sudavit, dormiuit, prorsus mente constitit, vrinae similes.

Frustra adiectum videtur, non sudavit: simile est, non erupit sanguis, non vomuit, non parotidas habuit. Sed ut paulo ante dixit circa autem undecimum diem omnia leuata esse, visa sunt, qui cum potuisset quidem dicere simpliciter: leuata sunt omnia, sed adiecit, visa sunt, ut ad memoriam revocaret quae alibi ab ipso scripta sunt: his quae non ex ratione leuant, fidendum non est: Ita & hic non cunctatus est ex abundantia adicere: non sudavit, ut nos leuationis infidelitatem admoneret. nam si quod decimoquarto die contingere solet evenisset, hominem servasset. Ex eo itaque quod non factum sit, malignitatis morbi nos admonuit. Ignorant autem Medicorum plerique tales adfectiones, letanturque ex eo quod egri melius habere videantur, etsi ex perniciosioribus prioribus tum signis tum symptomaticis hoc fuisse contigerit: nescientes huiusmodi adfectiones contingere natura ad mortem, & calore nativo ad extinctionem properante, partibus similiter in tumorem ex maligna destillatione elevatis, ubi natura infirmata nullo pa-

elo

elo humoris tumorem parientis coctionem aggre-
ditur. Nempe circa generationes puris (inquit)
» dolores fiunt & febres, permutationem subeunti-
» bus ab caliditate nativa tumorem parientibus
» humoribus. Cum itaque caliditas ipsa nativa non
amplius concoctionem propter imbecillitatem ag-
greditur, neque dolent neque februnt nisi val-
de parum. Ex suppuratis itaque, pure excreto,
pars in quam fluxus decubuerat, salua manet:
ubi vero neque suppuratio, neque dolor aliquis
insignis, neque febris fiat, pars putrescit, ut ali-
quando ipsam omnino praecidere necessarium no-
bis sit. Simile aliquid huic contingit, & his qui
ex lethaliibus signis non febricitantes tum absque
signis tum absque ratione sunt facti. Quod autem
talis affectio esset Hermocrati, & Coma unde-
cimo die factum ostendit. Nempe cum febre v-
rente, & humorem habente videlicet tum mor-
dentem tum acrem, symptoma repente habere,
quod humores humidos, frigidos & mordacita-
tis expertes consequatur: quod non desierit prior
affectio ostendit, cum nihil iudicarij factum
sit, sed calor nativus tum mortificatus tum
extinctus fuerit. De his itaque alibi fusius dic-
tum est. At nunc quoque summatim semel sa-
tis sit dictum esse de his, qui praeter rationem in
morbis difficilibus sine febre sunt facti. Quanto
enim perniciosioribus progressis signis melius
habere videantur, tanto morbum perniciosiorem

habent. Nempe (vt Sabinus dixit) morbus insidians veluti fera aliqua vel homo nequam (nempe mentem habentis animalis est insidiari) repente iam inualit inopinatos eos qui ab ipso insidijs obsidentur. At verba ita dicta iure quis nugas dixerit: nihil enim dicit quod scientiarum sit, sed nugatur solum, putatq; propositum per exemplum demonstratum esse, nihil simile cum comparatis habens. Hoc itaque relicto, nos ipsi quod propositum est iam absoluemus: & mihi hic mentem exactè attende, & mirari desine quomodo sepius ego quempiam perniciosè habere dixerim, qui mediocriter bene repente haberet, vt & lauaretur: rideretq; non solum ab idiotis, sed & à Medicis, & in predicatione manerem: & postea cum in morbum reuerteretur, qui bene habere visus fuerat, deinde moreretur, ex Diuinatrice non Medica theoria predixisse sum existimatus: & hæc miris his Medicis nusquam scripta esse ipsa dicentibus. Vnde ergo quod circa vndecimum diem vel morituros aliquos, vel indicandos prædixi, scripsi abundè & de talibus predictionibus, & in libris de diebus indicatorijs, & in libris de iudicijs: & omnium horum princeps est admirabilis Hippocrates. Sed alia quidem in nuper dictis libris excolui, & quibusdam alijs: In presenti verò his qui illa legerunt, manifestum de presentibus faciam sermonem. Vndecimo siquidem die visus est Hermocrates lenatus esse:

Decimo

Decimo verò quarto die perfecte liberatus. Vbi autem iam definitum erat, & præcognitum recidivam fore, & periturum ipsum: consequens erat vt decimoseptimus ex his quæ vndecimo & decimoquarto euenerant, recidivam inferret, quod morbi mutatio in diebus decretorijs contigisset, didicimus siquidem & in prognostico, & in apborisimis circuitus dierum per quaternarios in vigesimum, & non vigesimumprimum deuenire: atque ob id vndecimum quidem decimiquarti indicem esse, decimum verò septimum vigesimi. Reuersurum itaque Hermocrati decimoseptimo morbum maxime rationi erat consentaneum, consequenturam quoque & aliam vigesimo permutationem. Neque tamen iam adhuc nobis legentibus quæ ab Hippocrate scripta sunt, constat, qualisnam vigesimo die futura sit mutatio: quoniam neque quomodo vires ægri haberent sciebatur, & quod neque ipsarum certissimum signum scriptum esset, nempe cum harum cognitione facile erat dicere, siue vigesimo die eger obiturus esset, siue morbus esset in longius tempus producendus: quod si non cognoscantur, incertum existit. Audiamus itaque quæ ipse dixit de decimoseptimo & vigesimo.

Circiter decimumseptimum reuersus est morbus, sequentibus diebus incaluit, febri acuta, urinæ tenues.

Alia quidem symptomata recidivæ sunt:

vrinae. verò tenues morbum crudum esse significat. Quare etsi non magnopere exitiosa appareant signa, neque ob id fore incolumem hominem dicere possis, cruditatem vrinarum decimosextimo die conspicitur. Ipse etenim dixit in talibus periculum esse, ne eger tempori morbi sufficere non possit.

¶ Rursum autem vigesimo iudicatus sine febre, non sudauit.

Quo secundum rationem die debuisset febris proritari, se natura prorsus coctionem humorum aggressa fuisset, vel solum vrinam (vt ostendi) tenues permanerent, in hoc perfecte placata est febris. Neque enim decimosextimo ratione caliditatis naturae facta est, sed sola putredinis ratione, ex caliditate febriliter humoribus. Fernor itaque humorum ipsorum perspiratus immunem à febre hominem reddidit: sed manentibus exitiosis symptomatis, vt postea dicit, manifestum erat moriturum Hermocratem. Quo autem modo in decimoquarto die scripsit: non sudauit, ita et vigesimo ipsum adiecit, ad memoriam reuocans factum absque signi leuamentum. Quod autem permaneret symptomata properantis ad extinctionem naturae aegri, liquido constat ex his quae deinceps scripsit in vigesimi diei enarratione: quibus iam mentem attende.

¶ Toto tempore cibos auersabatur, mente

te constabat, loqui non poterat, lingua superarida, non sitiuit, dormiuit parum, comatosus.

Dieta omnia iam properantis ad extinctionem vitalis facultatis sunt signa: vt confestim ciborum auersatio inappetentiam significans, quae interdum fit propter os ventris ob alienam quandam humorum qualitatem affectum, interdum verò et propter virtutis ipsius cadauerationem: cuius, cum eger valeret, opera erant tum actionem sentire, tum quae ipsam curata essent appetere: eius silem opus est et humida substantia indigentia et impletio. Quo itaque habuit modo circa haec manifeste ostendit Hippocrates, inquietus non sitiuit, et ab hoc: toto tempore cibos auersabatur, deinde scripsit: mente constabat, atque ab hoc: lingua superarida, non sitiuit. mente constabat quidem ad communem vtriusque distinctionem adsumpsit: non sitiuit verò ad alteram. Communis verò distinctio hoc ait: non sentiebat indigentiam substantiae neque humida neque sicca, non quod non consequeretur, sed quia properaret ad extinctionem ipsius facultas. Orationi verò haec: lingua superarida, adiecit: non sitiuit, vt distingueret quod non ob humiditatem homo non sitiuisset, vt nonnulli eorum qui tum humidum tum frigidum acruauerunt humorem: sed quod quanquam affectio siticulosissima esset: virtus non sentiret emortua: non potuisse etiam loqui ab eadem factum

factum est malitia. Si igitur symptomata hæc & vigesimo die, & per totum ferè morbum ipsi adfuerint, manifestum quod extincta naturali caliditate febris vigesimo die placata sit. Accedit hæc & quod dormiuit parum, comatosus. Non enim vt secundum naturam habentes, dormiuit: sed propter imbecillitatem facultatis vitro oculos clauderat, vt apertos habere non posset, ipsosq; inclinat, & parum dormiuit. adiecit enim verbo dormiuit aduerbium, parum: quoniam & hoc signum erat imbecilla virtutis, non somnorum secundum naturam. Ob id itaque egro hoc tempore somniculosum coma fuit magis, quam propter primi sensus instrumenti humiditatem. Mirari itaque licet, non quod perierit Hermocrates, sed quod ad vigesimum vsque septimum suffecerit. rationabile siquidem erat non multo post vigesimum accessuram ipsi mortem. Quod itaque iuuenis quidam esset, & natura valde robustus, liquidò constat: atque ob id resistebat paulatim marcescens. licet enim ex omnibus quæ ipsi contigerunt, conijcere vocatum à recentioribus Medicis marasimum retortidium fuisse. Peremit autem ipsum vigesimo septimo febris, quæ ob humorum putredinem vigesimo quarto excitata fuerat, quam sequenti dictione manifestauit. Dignum autem iudicatu existit propter quid in presenti dictione scripsit: mente omnino constitit. videtur siquidem non omnino mente constituisse,

cum

cum ipse Hippocrates dicat ipsum in quinti diei enarratione desipuisse, & rursus postea sexto die adiecerit: non mente constitit, & rursus decimo septimo: desipuit. Et duobus itaque alterum, vel quod solis his diebus delirauit, alio verò tempore mente constitit, significare volens, scripsit: mente profus constitit, vel quod vigesimo die cuius interpretationem in presenti dictione scripsit: profus mente constitit, id est, vt paululum quidem delirauit. Quare autem hoc adiecit, paulò antè dixi. Nempe cum quidam in morbis non sitibundi & non appetentes fuerint, aut propter delirium non sentiunt quæ patinuntur, vel propter facultatis naturalis ventris mortificationem: quoniam autem ita patiantur citra delirium, relinquitur virtutem ipsorum extinctam esse.

Circa vigesimum & quartum diem incaluit, alius liquida, fluentibus tenuibus multis, sequentibus diebus febris acuta, lingua combusta est. Vigesimo septimo obiit.

Huic egro quartus & vigesimus inter periodice indicatorios, vt demonstratum est, & vigesimus septimus multò magis in hoc quasdam inuolutiones ex proportione atulerunt. Nempe vt septimodecimo die reuersus est morbus, vigesimo die melius habere visus est, non ita tamen habens secundum rei veritatem, sed opinionem multis præbens extinctæ caliditatis nature, sine febre

febre factus est: eodem modo die vigesimoquarto cum ex putredine reliquorum humorum febrile incepisset, deincepsq; deorsum multa deiecit, & tenuia & maligna, vigesimo septimo die obiit, facta febre ipsa tum acuta tum sicca, per qua lingua combusta est.

Huic surditas per totum morbum permanfit, urinae vel crassae vel rubentes, non subsidentes, aut tenues cum enaëorematis decoloribus, gustare non valebat.

Post vigesimi expositionem deinceps adscripsit quod nunc dictum est: gustare non valebat, quod idem voci ἀρωγῶν existit, id est, cibos auersatus. Urinas autem à decimo septimo die ad vigesimum factas tenues ait. Prædixerat autem (si quippiam meminimus) & de his quae rubens & non subsidens enaëorema haberent: nunc vero repetitis simul omnibus quae ostenderat, virtute hoc ait, quod minxit alias aliam, commolam, verò exquisitè nunquam ullam. Præterea quòd per totum morbum permanferit surditas, non dictum antea, iure nunc adiecit. Quo autem modo nihil de icterosa effusione dixerit, haud scio: sequens enim erat, ut de hac ageret, sed forsàn ut manifestum quòd perseveravit tacuit. Nempe quòd nondum sudor Hermocrati fuerat, neq; per ventrem, vel urinas, vel vomitus biliosorum vacatio còsequuta erat, impossibile erat placatum esse icterum. Ex omnibus itaq; dictis videtur fuisse hepatis

hepar validè affectum ipsi, quòd est principium nutriticum tum naturalis appellatae animae, cuius quatuor esse virtutes demonstravimus, attracticem, retentricem, alteratricem, & expultricem, per quas corpora tum nutriuntur, tum augentur: quae affecta graves prebendant in appetentia, ut mori potius ager velit, quàm aliquid gustare.

DE ADIECTIS CHARACTERIBVS.

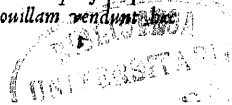
Vetusiora quidem exemplaria principium adiectorum agris characterum habebant à muliere circa Bitonis anginosa, septima ab initio descripta. Et sanè qui interpretati sunt adscriptos huic libro characteras, ab illa omnes inceperunt, dicentes primis agris ipsos non esse adiectos. In nonnullis verò exemplaribus quae nunc in manus nostras peruenerunt, reperuntur & primis agris adiecti characteres, ut et Dioscoridis editio ipsos adiectos habeat. Atq; huic virg. Hermocrati primùm quidem subscriptum est ατ, lineam in medio habens characterum omnium quos in agris omnibus diximus reperiri adscriptos: deinde τδ, scriptum est, & post ipsum τδ Δ, lineam rectam deorsum reflexam habens: veluti τδ v, præscriptum: deinde post ipsum u, et s, et post haec τδ δ, in huc modum: ατ, Δ, u, s, δ. Primò itaq; character ut antea πιδωδὺν Δ, credibile significat: veluti & littera γλῶττα interdu quidem

quidem v. interdum verò ð, scripta. sanitatis quidem v., mortis verò ð, signum est: character verò quò hunc antecedit, numerum dierum indicat, in quibus vel obijt homo, vel perfectè sanatus est: qui in medio existunt, modum habent, in quo seruari hominem contingit vel interire: & nunc characterem t., cum ð deorsum reflexo scribens, credibile esse ait retentis deiectionibus vigesimo-septimo die perijisse Hermocratem. Quidam interpretum quòd venter vigesimoquarto die fluxerit, mortem ipsi adfuisse aiunt, ex prorrhético dictionem quæ ita habet expromentes: *Surditas & vrine valde rubre, non subsidentes, & sublimè petens habentes, delirij signum: hos ictero corripimur, mala quoque & ex morbo regio fatuitas: hos voce quidem priuari, sed sentientes contingit: venterq; (arbitror) his copiosè fluit, ut Hermippo factum est, vnde obijt. Hæc quidem ex prorrhético est dictio, de qua dictum est, cum librum illum exponeremus. Nunc verò tantum dicere sufficiet rursus, memoria gratia, & quæ in illis exposuimus, & quæ in hoc libro hucusque. Contigit siquidem Hermocratem neq; per ventris retentionem, neque per excretionem perire, sed hæc quidem affectionis symptomata apparuisse, ut & cum antea excreuit combusta, vtrisque & hepatis affectiones consequentibus, ut ostendimus, tum in alijs quibusdam, tum in commentarijs de locis affectis. Videtur autem ipsi*

ipsi mors aduenisse, maxime quidem ob hepar, iam verò & quòd caput non secundum naturam haberet. Adhuc autem egrum irrationabilius exponunt, qui ob id scriptum solum aiunt, ut indicatoriorum dierum vires peruesigaremus, tanquam non omnibus quidem agris communiter hoc obseruetur, sed singula seorsum iuxta eas quæ ipsis contigerunt affectiones.

Qui in Dealcis horto iacebat.

Rursus & hoc in loco Sabinus hortum adiectum ait morbi concansam homini factum, scribitq; ita his verbis: ob id enim & hortum nunquam apposuisset, atq; hinc febris occasione fuisse manifestans non enim herbiuorum animal est homo, quapropter ex alieno victu ut inuouationem quandam sustinuit. Hoc in loco quidem ille scripsit. Sed quoniam in hoc commentario prater meam ipsius voluntatem ad alienarum expositionum consutationem ab amicis scribere aliquam adductus, & nunc pauca adiciam idem genus habentia. Primum itaque neque perpetuò hominem habitare dixit in Dealcis horto, sed tacere solum scripsit: qui antea quidem cum rectè valeret, alibi habitare potuit: morbo verò correctus, cõuenientioris diuersorij indigus, tale in Dealcis horto habuerit. Secundò, non necesse est eum qui in horto diuersorium habeat, vleribus perpetuò re sci ut herbiuorum animal: ut neque si prope eos fueris, qui caprimam vel ouillam vendunt, hæc

quotidie comedas, ut qui oratorie loquuntur. Neque enim si vicinus his fueris qui carnes vendunt, propterea necesse est tibi, ut plurimas has ingeras, ut athlete. Tertium ab his est, quod cum multam sermonis ubertate haberet ad aeris qui in hortis est accusationem, hanc quidem totam partem pretermisit, et ad olera conuersus est. Poterat et cloacas commemorare quae ferè excrementa ad hortos repurgant, omnemque talem graueolentiam, atque adhuc ab oleribus arboribusque et fruticibus exhalationem, ita brassica, ca-reo et buxo. nam circumstantes aer manifestè ab horum presentia prauus reditur. Sed iam satis de harum expositionum contradictionibus dictum est. Ad ea autem quae commodant digressus dictiones Hippocratis prosequatur.

Diutius capitis grauitate affectus, dextroque tempore dolens, cum occasione autem igne est prebensus, iacuit.

Ignem quidem Hippocrates febrem appellat, veluti à me sapius est iam demonstratum. Praeterea et quod proprius, veluti et hominibus omnibus, consuetum est paruas causas *πρῶτα* appellare, ita et ipse interdum appellat, et hoc est demonstratum. Nempe quaedam per se quidem morbum committere non possunt, praecisistenti vero morbose preparationi appropinquantes, totius morbi causam habere vise sunt, veluti in nunc proposito egro. Nam quod caput diutius grauare

grauaretur, tempusque doleret, ad affectionem quandam morbosam homini genitam esse ostendebat. Et certè probè fecisset, si priusquam ob leuena aliquam externam causam egrotasset, quae ipsius idoneitatem ad affectionem ostenderat, Medico sese credidisset, qui à futuro morbo praeseruare potuisset.

Sexto die ex sinistra paucus merus effluxit sanguis.

De quo praedixit tanquam dolente, fluxisse huic ait ex sinistra paucum merum, *ἀπὸ τοῦ αἵματος*, id est, merum, ubi quidem de flaua vel nigra bile dicitur, vel eruginosa, manifestum habet significatum, ut sapius iam est dictum. Nempe ubi familiarem, tum colorem, tum substantiam quiuus humor veram seruaauerit, tunc vacuari ipsum merum dicimus. De sanguine verò forsitan modo contrario merum ab ipso dici est intelligendum, ac si dicat *ἄκρῳ τοῦ αἵματος*, id est, est, perperam mixtum. Constat autem colorem sanguinis naturalem rubrum esse: decorem verò non talem; sed vel nigriorem, vel fuluiorem insigniter, et frequentius quidem consueuimus sanguinem nigrum dicere merum, qui confestim et crassius secūdum consistentiam existit. Quòd itaque propositus egro sectione vene indigebat, si vires valerent, est manifestum: quòd autem nihil de auxilio hoc scripserit Hippocrates, eadem tibi quaestio erit huic, quae in primo egro scripta est.

Ab alio stercora probè exierunt.

Hoc solum ipsum videtur moderatum in morbi principio fuisse: cetera omnia praua, quæ in sequenti dictione scripta sunt.

Vrinæ tenues, varia habentes enaxorem minutatim dispersa, & veluti crassiorum farinam genituræ similem. Terio die febris acuta, deiectiones nigræ, tenues, spumosæ, hypostasis nigra deiectionibus, suboporatus est, circa surrectiones agrè habebat, in vrinis hypostasis nigra, subuiscosa.

Quod omnia dicta, tum symptomata, tum signa praua in ipso facta sunt, his qui meminerunt eorum quæ in prognostico dicta sunt, est manifestum. Dicta sunt & non pauca in ijs qui super primum sunt confecti commentarijs.

Quarto vomuit biliosa, flaua, pauca, atque parum intermittens æruginosa, ex sinistra paucum merum effluxit, deiectiones similes, non dissimiles vrinæ, sudauit circa caput claviculamq; lienis intumuit, femoris dolor secundum rectitudinem, hypochondrij dextri conrensis submollis, nocte non dormiuit, parum delirauit.

Sunt & hæc omnia dicta symptomata praua, præter eum qui in lienem & femur sinistrum videbatur abscessum.

Quinto deiectiones plures, nigræ, spumosæ, hypostasis nigra deiectionibus, nocte

nocte non dormiuit, delirauit.

Hæc quoque perniciofa sunt omnia. Ad sequentia itaque mentem conuertamus.

Sexto deiectiones nigræ, pingues, spumosæ, tenaces, graueolentes, dormiuit, mente magis confirit.

Mittiora hæc sunt, alia verò praua.

Septimo lingua superarida, sitibundus, non dormiuit, delirauit, vrinæ tenues, non boni coloris. Octauo deiectiones nigræ, pauca, constantes, dormiuit, intellexit, siticulofus non valde.

Hactenus videntur omnia ipsi symptomata fallacia & incerta.

Nono superriguit, febris acuta, sudauit, infrigidatio, delirauit, dextro oculo distortus, lingua arida, sitibundus, vigil. Decimo eadem. Vndecimo proflus intellexit, sine febre, sudauit, vrinæ tenues ad iudicium.

Visus est validus quidam homo hic fuisse viribus, quod maximo morbo luctantes ipsa resisterent. Nullo siquidem bono hactenus ipsi facto, videtur nono die rigore indicatorio facto, & post ipsum (veluti consueui) acuta febre, & post febrem sudore, non confestim quidem febrem vacuus fuisse propter morbi magnitudinem: verum tamē cum eadem permansisset (inquit enim: decimo eadem) vndecimo die statim febrem vacuus esse visus est. Quod verò in iudicio, tum delirauerit,

tum oculo dextro distorto fuerit, ex his est que in iudicijs sunt. Neque enim subita quedam ipsi visa est contigisse in nono die indicatio, sed ad vndecimum vsque extendi, in quo iam ait: prorsus intellexit. Adiecit autem: vrinae tenues circa indicationem, ne ipsi credamus, & certam esse existimemus, at citius morbum cito reuersurum expectemus. Nempe tum propter alia, tum propter ipseus magnitudinem, talem expectationem habere erat rationabile.

Duos intermisit dies febre vacuus, reuerfa est decimoquarto confestim nocte non dormiuit, prorsus delirauit.

Completo, tum imperfecto, tum infideli circa vndecimum diem iudicio, duos ipsum intermisisse ait dies, hoc est, & duodecimum & decimum tertium: deinde rursus reuertisse decimoquarto, rursus & similibus diuexatum symptomatis.

Decimoquinto vrina turbulenta, vt sit ex his quae subsederunt vbi recurbantur, febris acuta, prorsus delirauit, non dormiuit, genua & tibiae dolebant, ab aluo ex balanorum appositu stercora nigra exierunt.

Ad celeritatem acutiemq; febris rursus reuersus peruenit, & ob morbi magnitudinem, quem ab initio habuit, & quod in vndecimo die in quo prima fuit indicatio, nondum coctionis signa in vrinis essent. Dolores vero, tum genuam, tum tibiarum, vergentia humorum morbum parientium

tum ad inferas partes signa existentia, inter bona existunt. Balani appositu nigrae deiectiones stercorose, matum, propter colorem.

Decimosexto vrinae tenues, enazorema habentes nubilosum, delirauit.

Hec quoqueprehendens ipsum secundo celebritatis sunt, tum signa, tum symptomata, si memoria tenuerimus ea que in prognostico demonstrata sunt, & in primo epidemiorum. Me enim sexcenties eadem dicere opus non est.

Decimosseptimo mane frigiditates extrenae, vestimentis integebatur; febris acuta, sudauit per totum corpus; leuatus est, intellexit magis, non sine febre, sitibundus, vomuit biliosa, flaua pauca, ab aluo stercora exierunt, post paulo nigra pauca, tenuia, vrinae tenues, & non boni coloris.

Videtur rursus decimosseptimus sudore quendam fecisse, qui morbum soluere non potuit propter humorum cruditatem, ex quibus morbum contraxisse homo videtur.

Octauodecimo non mente constitit, comatosus. Decimonono eadem.

Nihil prorsus insigniter decimosseptimus hominem adiuuisse visus est: nihilominus tamen naturalis ipsius facultas aduersus morbum visa est pugnare, & forsitan victura.

Vigesimo dormiuit, prorsus mente constitit, sudauit, absque febre, non sitiuit. Vigesimo primo parum delirauit, substitiuit, dolor hypochondrij, & circa umbilicum palpitatio perpetua. Vigesimo quarto vrinis hypostasis, prorsus mente constitit. Vigesimo septimo ischij dextri dolor, vrinæ tenues, & habebant hypostasim, cætera habuit mitissima. Circa vigesimum nonum oculi dextri dolor, vrinæ tenues. Quadragesimo deiecit pituitosa, alba, subfrequentia, sudauit multum per corpus totum, perfecte iudicatus est.

Tertia quidem est hec iudicatio, qua & natura aggressa est morbum soluere per sudorem excretionem in die iudicatorio, veluti & in superioribus: erant siquidem & illi iudicatorij. Ad didi autem hoc nullam aliam ob causam, quam quod multi ex non rectè scriptis in prorrhethico erauerunt, ab Hippocratis mente valde recedentes, & ea quæ in ægris fit prænotione & ob id logiatri quidem sunt, ita siquidem vocant multi ex doctis eos qui indecorè se in operibus gerunt. Medici verò non sunt, qui ægris in prorrhethicis & coacis prænotionibus fidè adhibentes, in aliud referunt testimonium eorum, quæ probant, expromentes quæ in prorrhethico vel coacis prænotionibus perperam dicta sunt, atque omitentes dicta in prognostico aphorismisq; & epidemij catho-
lica

lica theoremata: & quæ in prorrhethico & coacis prænotionibus vera scripta sunt. hæc ab his qui libros hos scripserunt, ex aphorismis & prognostico, & epidemij in ipsos tralata sunt, vt demonstrati & in his qui à me confecti sunt in prorrhethicum commentarijs. Lycus autem nescio quo pacto & ipse talis plenus prauitatis, in Quintum ipsam referat, tamen si cum Quinto ne annum quidem integrum fuerit conuersatus. Salyrus & Phecianus plurimum cum ipsa

versati, nullam talem expositionem referunt. Haud exactè enim

scio hõc ego, quanquam

vtroq; præceptore
sum vsus

* * *

Commentarij primi in Tertium epidemiorum,

Finis.

GALENI IN

TERTIVM EPIDE-

MIORVM LIBRVM, COM-

MENTARIIS SE-

CVNDVS,

* * *

Ioanne Vaffaio Melden-
fi interprete.

* * *

NILVS à me vnquam scri-
ptus est liber, nisi hoc quidam
expostularent amici, & potif-
simùm qui in longam contem-
derent peregrinationem, tum
eorum quæ à me ipsis dicta es-
sent, vel eorum quæ & in dissectionibus anima-
lium & in egris demonstrata essent, commenta-
rium habere rogantes. At quoniam inuulgati
quidam alijs quoque studio digni esse visi sunt,
qui & ipsi me sunt exhortati, vt omnes artis
Medicæ partes completerem, eodem modo vt qui-
busdam dedi, etiam id feci. Cognoscens autem
meipsum in omnibus quæ conscripseram perpetuò
mentem Hippocratis exposuisse, simul & oppor-
tunissimas ipsius dictiones citasse, superfluum esse
existimaui, si expositiones in singulis dictionibus
comm

commentariorum à principio omnium ipsius li-
brorum ad finem vsque scriberem. At quoniã
& has quidam amicorum habere expositula-
rent, à maxime legitimis commodissimisque libris
Hippocratis incepti, eodem seruato libris scopo,
quem & in superioribus feceram. Est autem hic,
quòd quæ perpetuò vel vix plurimum in egris vi-
sa sunt, hæc sola scribenda, non confutando eos
qui vel rara scripserunt, vel quæ nullo pacto vi-
dentur, & falsa prorsus existunt. Imò & com-
mentarij in librum de fracturis, & librum de ar-
ticulis, atque etiam in librum de vlcerebus, & li-
brum de vlcerebus capitis, in aphorismosque &
prognosticum ita scripti sunt. Post hæc amicos so-
lari cupiens, commentarios scripsi in librum de
victus ratione in morbis acutis, prius quidem in
libri partem vsque ad balneariũ vsum, quæ pars
maximè legitima credita est: deinde & in aliam
ab ipsa, nempe & hæc videtur multa in se habe-
re iuxta Hippocratis mentem theoremata: Post
hanc, expositiones libri de humoribus feci paucis,
& diebus non multis, properante ad peregrina-
tionem qui me scribere ipsum rogauerat. Cum
autem & hi bene habere viderentur (emanau-
rant enim in multos) ex hoc contigit, vt non so-
lum amici, verum quoque & alij ex amicis Me-
dicis multi ad expositiones in omnes libros Hip-
pocratis faciendas rogarent, & sanè iam feci in
librum de Chirurgia, in primum & secundum
epidem

epidemiorum: à quibus cum incepturus essem expositiones in tertium, contigit ut valde abundanter à quibusdā rogarer, ut in prorrheticum iam expositiones facerem. Fuerat autem hac rogatio, cum aliquando sermo nobis incideret in obambulatione de dictis in prognostico & aphorismis. Demonstrabam siquidem omnia hac magnam habere in agris virtutem, & si quis ut uniuersalibus scriptis in prorrhético omnibus mentem intenderit, valde erraturum. Talia autem esse & plurima in coacis praelectionibus demonstrabam, remixta quibusdam quidem eorum quae in aphorismis dicta sunt, vel prognostico: alijs autē quae in epidemijs, quae & sola eorum quae in libris illis scripta sunt, vera existunt: alia omnia perperam habent in prorrhético & coacis praelectionibus. Interferuntur itaque nonnulla in secundo & sexto epidemiorum, veluti & in aphorismis ad calcem alia verò omnia & in secundo & sexto Hippocratis sunt, non pauca quidem in commentarijs reperta, alia verò & cogente ipsa adiectione. Erat autem is inter filios Hippocratis probatissimus nomine Thessalus, qui exacte patris mentem est affectus. In primo & tertio epidemiorum, aut nihil, aut pauca prorsus quis suspicetur interseruit. Uniuersalia autem in his libris theorematata prorsus pauca scripta sunt, nuda in illis eorum quae contigerunt existente narratione, vel communi multis in statibus epidemij, vel singulis

privat

privatim. Completis itaque in secundum librum commentarijs, tres interea ut scriberentur contigit, propter eos qui me rogauerunt (ut dixi) commentarij in prorrheticum: per quos demonstravi plurima in libro illo perperam dicta, multa quidem ut uniuersalia, quanquam raro existentia: multa verò & indefinita, definitionibus indigentia. Claritatis verò gratiā, reuocabo ad memoriā unum ex his quae perperam scripta sunt à quibusdam, & in prorrhético commentarijs, & his qui in agros epidemiorum scripti sunt. Scripta itaque in prorrhético tali quadam dictione: febres ex hypochondrijs malignae, nonnulli qui librum exposuerunt, nos admonēt agros qui in epidemijs descripti sunt, illos solos proferentes qui obserunt, in quibus contensionem hypochondriorum fuisse scribit Hippocrates, tempore morbi, vel dolorem vel palpitationem, vel tale quippiam subicentis seruatos. Hippocrates autem ut cetera in acutis morbis vtilia in prognostico scripsit, ita & de hypochondrijs in illa libri parte quae hoc incipit modo: hypochondrium optimum est indolens, molle & aequale, tum in dextra, tum in sinistra, hoc quidem est principium totius dictionis, quae longa est, in qua de hypochondrijs docet Hippocrates. Qui verò febres ex hypochondrijs malignas esse simpliciter pronuntiat, citra conuenientes limitationes quas in prognostico scripsit Hippocrates, manifeste errat. Nempe longè verius erat dicer

dicere: febres ex cerebro affectio maligna, febres ex cerebri membranis affectis maligna, febres ex pulmone adfectio maligna: atque etiam his magis, febres ex corde adfectio maligna, quam febres ex hypochondrijs maligna, si proprie quidem intelligamus hypochondriorum appellationem, inter febres acutas leuissime sunt: si vero non proprie, sed cum appellatione comprehenderimus ventrem, hepar, lienem, & septum transversum, nonnulla quidem ipsarum maligna, alia mites, ut in commentarijs de affectis locus est determinatum. Hoc quidem unum tibi sit exemplum eorum quae non recte in prorrhethico scripta sunt, & eorum qui (ut nuper dixi) libros iniucem exponunt. In prorrhethico quidem ita explicant, bene inquit: febres ex hypochondrijs maligna, nempe in epidemijis hic & ille videntur perijisse affectis hypochondrijs: In epidemijis vero cum ad ipsos egros venerint, recte huc agrum aiunt perijisse, nempe dictum est uniuersaliter in prorrhethico: febres ex hypochondrijs maligna. Si autem ita exponere oporteat, primum quidem licet enuntiationem contrariam ei quae in prorrhethico est, dicere: febres ex hypochondrijs moderatae. Secundo ab hac egros in epidemijis servatos ostendere affectis hypochondrijs. Primum quidem hoc est exemplum (ut dixi) pravarum expositionum: alterum autem implicatarum inter se affectionum, quo & ipso frequenter usus videtur qui prorrheticum scripsit, ut in commentarijs ipsius

ipsius demonstrari. Implicatas dico adfectiones, in quibus plures sunt affecte partes. potest siquidem idem homo non in thorace affici solum, verum quoque & in pulmone, & capite: fieri autem potest, ut & his adiectum sit & in ventre & in hepate. Si itaque aliquando scripserit symptoma phrenitidis significatorium, deinceps autem & ipsi adiecerit symptoma aliud peripneumoniae proprium, phlegmonesque hepatis, vel ventris, vel cuiuspiam ex alijs: deinde difficiliorem dicat disciplinam hominibus illis quibus duae vel plures afficiuntur partes, pravam faciet disciplinam.

» Erit siquidem sermonum modus talis: Qui inter
 » initia comatosi sunt cum capitis, lumberum, hypochondrijs, colli dolore vigilantes, anme phrenitici? Naris in his stillans perniciosum, tum aliud
 » tum si quarto coeperit die, ventris valde rubens proluites. Hepaticum est aliquod hoc symptoma, potens quidem & cum predictis esse, veluti si & pleuritis vel peripneumonia comatosi illis contigerit: sed non eiusdem affectionis signum existit. Si vero quis voluerit & quae in prorrhethico perperam scripta sunt, atque eos qui iniucem exposuerunt, & quae illo in libro scripta sunt, & egros in epidemijis, redarguere, legat commentarios in prorrhethicum. Ego itaque egros tum in primo tum in secundo libro scriptos exposui antea, citra conputationem eorum qui perperam exposuerunt. At quonia multi amicorum rogaerunt me, ut in paucis

egris

nabilis est propter nervorum tensionem retraxit ipsum, retraxisse hypochondrium. Et plurimum itaq; & utraq; hypochondria in talibus affectionibus intro procedunt. Contingit autem nonnullis alterum solum, ubi principij nervorum altera quidem pars fortius fuerit affecta: altera vero vel nullo modo vel moderate.

2. Charionem qui apud Demanetum habitabar: ex potu ignisprehendit, confestimque capitis grauitas cum dolore: non dormiebat, alius turbulenta quibusdam subbiliosis. Tertio die febris acuta, capitis tremor, & maxime labii inferioris. Paulò post rigor, conuulsiones, prorsus desipuit, nox inquieta. Quarto quietè habuit, parùm dormiuit, delirauit. Quinto cù dolore, omnia exacerbata, delirus, nox inquieta, non dormiuit. Sexto eadem. Septimo superriguit, febris acuta, sudauit per totum, iudicatus est. Huic perpetuò à ventre deiectiones biliosæ paucæ, meræ, vrinæ tenues, boni coloris, enaxorema nubilosum habentes. Circa octauum minxit melioris coloris vrinas, quæ haberent sedimentũ album paucum, mente constitit, sine febre intermisit. Nono reuersa est. Circa decimũ quartum febris acuta. Decimosexto vomuit biliosa, flaua, submulta. Decimosextimo superriguit, febris, absq; febre iudicatus est.

vrinæ

vrinæ post reuersionem & crism boni coloris, sedimentum habentes, neque in reuersione delirauit. Decimo octauo paulum incaluit, substitiuit, vrinæ renues, enaxorema nubilosum, parum delirauit. Circiter decimumnonum sine febre, collo doluit, vrinis subsidencia. Vigesimo perfecte est iudicatus.

Homo hic ex multitudine & maxime biliosorum egrotasse videtur. Si autem in ipso inquisueris & quæ diebus indicatorijs demonstrata sunt, & quæ de vrinis, reperies conuenientem iuxta rationem ipsum vigesimo die perfecte liberatum. Quædam vero exemplaria non habent in calce narrationis adscriptum: vigesimo, quam probatissima quæque ita scriptam dictionem norint.

Euryanactis filiam virginem ignisprehendit. Hæc per totum morbum nihil sitiebat, nulla edulia adsumebat, ab aluo pauca, vrinæ paucæ, tenues, non boni coloris: incipiente febre circa sedem dolebat. Sexto die sine febre erat, non sudauit, iudicata est, quod circa sedem erat parum suppurauit, & vnà cum iudicatione erupit. Post iudicationem septimo die riguit parum, incaluit, sudauit. Post iudicationem octauo riguit non valde, postea extremitates perpetuò frigida. Circa decimum post sudo-

rem factum deliravit, & rursus citò mente constitit, ferebant autem quòd racemum gustasset: hæc pati. Intermitrens autè duodecimo, rursus valde deliravit, alius turbata est biliosis exeuntibus, paucis, meris, tenuibus, mordentibus, frequenter defurgebat. Septimo die à qua postremò deliravit, defuncta est. Hæc incipiente morbo fauces dolebat, & perpetuò ruborè habebat, gargareo repulsus, fluxus multi, parvi, tenues, acres, tussiebat, maturum nihil efferebat, omnia edulia fastidiebat toto morbi tempore, nihil concupiuit, sine siti, non bibeat aliquid effacu dignum, tacebat, nihil loquebatur, moesta, de spe deiecta erat. Erat autè aliquid tabidofum innatum.

Postèa quàm enarravit quæ huic laboranti ad mortem usque facta sunt, morbi totius occasione ipse adiecit, ex qua convenienter interijt. *At si quidem à capite ipsi ad pulmonem factas fluxiones malas faucibus & gargareoni nocuas. Adiecit autem & narrationi: erat autem aliquid tabidofum innatum, quod memoria tenere oportet, & non credere sophistis nullum esse affectum, congenitum dicentibus: sed hoc quidem ipsum per se solum non tam citò ipsum interfecisset sed implicata huic affectui naturalis facultatis extinctio citò moriendi causa fuit. significata autem ipsa est per totam dictionem. Erat autem sine siti perpetuò*

petuò, edulia non adsumebat. De malignitate horum symptomatum dixi in libro qui hunc antecedit, & Hippocrates ipse ad calcem narrationis rursus indicans, ut consuevit, quæ egris tum salutis tum mortis cause sunt, adscripsit: omnia edulia fastidiebat per totum morbi tempus, neque aliquid concupiuit, sine siti, summum ciborum odium ipsi adfuisse indicans, ut neque in desiderium rei alicuius perueniret, quale habent nonnulli eorum qui omnem cibum respuunt ex recordatione, ubi antea aliquando suauiter cibarentur. Videmus siquidem quotidie nonnullos eorum qui in morbis non appetunt, simul ubi quippiam gustarint, ipsum auersari: alios neque gustare ausos. Atamen ex his plerique interrogantibus ipsos si quippiam desiderent, respondent edulia quædam, memores eorum, quibus antea id facientes oblectarentur. Et maximum utique signum tibi sit facultatis ciborum desideratricis in perfecta posite extinctione, si parata hæc quæ se desiderare dicunt, simul atque gustarint, tum culpent tum non amplius ingerant: his etiam pessimè habentibus, deterius adhuc habent qui nihil desiderant, summam extinctionem naturalis virtutis indicantes, quæ tum cibos tum potus appetimus. Ob hæc itaque defuncta muliere, non est ultra nobis opus consideratione differentiarum exemplarium, & de dierum inquisitione discutiamus. Nullum enim ipsis habentibus ordinem,

quoniam, à capite destillatio, & congenitum ta-
bidosum causa essent mortis, ob id & exempla-
rium discordiam, iudicatu difficilem simul &
superfluum existimans prætermisi.

Anginosa quæ circa Bitonis habita-
bat, primum à lingua cœpit obscura vox,
lingua rubens, inaruit. Primo die horrida,
incaluit, rigor, febris acuta, cœdema subru-
brum, durum: colli, & in vtranque partem
pestoris, extrema frigida, liuida, spiritus
sublimis: potum per nares reddebat, deuo-
rare non poterat, deiectiones & vrinæ sub-
stiterunt. Quarto cuncta sunt exacerbata.
Quinto anginosa perit.

Neque in omnibus exemplaribus ita reperi-
tur scriptus finis dictionis, neque ab interpreti-
bus libri omnibus cognitus videbitur. Sed horum
quidam pro quinto septimum scribunt, alij au-
tem octauum. Capito autem nescio quidnam ipsi
visum sit, & diem & anginosa sustulit, atque
ante hæc aliquid, nempe hoc: quarto omnia exa-
cerbata sunt sine quarto scribit, siuem totius di-
ctionis talem efficiens: deiectiones & vrinæ sub-
stiterunt, omnia exacerbata sunt, obiit. De me-
liori itaque scriptura postea considerabimus.
Prius autem ex dictis in ipsa explicabimus quæ
manifesta non sunt, hoc siquidem est, quod ma-
ximè proposui in explicatorijs libris. Videtur au-
tem oratio: spiritus sublimis, non esse manifesta.

Nimirum

Nimirum Sabinus de ipsa in hac dictione scri-
psit: Sublimis autem erat respiratio, id est, per
summam nares respirabat, propter arterie phle-
gmonem præclusa via, ut spiritus intra & ad
pulmonem non amplius fieri posset. Obscura au-
tem est & Sabinus ipsius oratio, ut interprete rur-
sus altero indigeat. Videtur autem mihi velle
indicare illos summa nare respirare, qui cum re-
spirant, pinnas ipsius naris mouent. Multos si-
quidem ægros ita respirantes videmus, ut in in-
spirationibus quidem ipsas dilatent: contingit
hoc ijs qui ob anginam strangulantur, vel perip-
neumoniam, vel empyema: contingit & his qui
imbecilla sunt virtute. Quo itaque modo in ægris
fiat, nunc non est necesse dicere: at quoniam pacto
propter angustiam respiratori deputatorum or-
ganorum fiat, nunc dicam, confestim & propter
quid sublimem appellauit spiritum Hippocrates
talem, simul expositorus. Videntur siquidem ita
affectis summæ thoracis partes ad omniplures us-
que moueri: & rationabile est hoc, dici nunc ab
ipso fieri sublimem spiritum, non solum in cy-
nanchicis, verum quoque & in peripneumoniacis
& empyicis appellatis affectibus: fit autem &
citra febres improprie appellatis orthopnoicis,
& asthmaticis, de talibus siquidem acciden-
tibus nomen vtranque affectui huic est imposi-
tum, asthma quidem propter sollicitantem respi-
rationem, quæ & velociter currentibus fit:

orthopnoea vero, quoniam quod iacentes suffocantur, sese reatos figurent, alij autem & coguntur, & plane exurgunt. Scriptum autem & in prognostico in dictione quae ita dicitur: Cynæcha autem gravissima quidem sunt, & celerrime encantes, quae neque in faucibus quippiam manifestum faciant, neque in collo, sed dolorem plurimum praestant, & orthopnoeam. Eadem itaque causa & orthopnoeam parit strangulantibus affectibus, & appellatum nuper sublimem spiritum. Nempe secundum naturam habentes, ubi in requie omnium fuerimus voluntariarum actionum, solis thoracis partibus quae ad septum sunt transversum, respiramus, ut in commentarijs de respirationis causis demonstratum est: ampliore autem inspiratione indigentes, & continuas infernis simul movemus: ubi vero plurima indigenus, & partes in omoplati movemus, omni thorace violenter operantes. Sed hoc quidem sanis nobis fit, ubi celeriter cucurrimus, aut quous modovehementer moti sumus, propterea quod a priori indigeamus inspiratione: in peripneumonijs vero, & suppuratione plenorum eductionibus, vel affectibus, & orthopnoeis cum febre, propter angustiam respirationi deputatorum instrumentorum tantam aëris substantiam excipere non valentium quanta animal opus habet. Non satiatus itaque respirationis vsus periculum inducit suffocationis, atque ob id coguntur

sum

tum assidue tum toto thorace moliri respirationem. In angina vero quae in pulmonibus sunt spiritus conceptacula quibus respiramus, non obsepta existunt: & pura sed musculus gutturis inflammatus, angustia fit in primum externi aëris ingressum, quem per inspirationem attrahimus, ut & nunc in altera quidem causa sit. Similiter autem & incompletus fit respirationis vsus, ut fit in asthmaticis, suppuratione plenis, & peripneumoniacis. Ob id qui suffocantur, ad surrectionem excitantur, & ad externum aërem toto thorace violenter attrahendum. Hac quidem ratione anginosus sublimem appellatum spiritum ratione quis dixerit. Fieri autem potest, ut & quia sese erigere velint, ita dicantur, idem significate sublimi spiritu quod apud prognosticum orthopnoea. Scriptum est autem & in enarratione praesentis in hoc sermone angina: quod & potus ad nares propulsabatur. Fit autem id devorare ipsum nequeuntibus, vel propter angustiam meatus ad stomachum, vel propter ipsius mortificationem & resolutionem, pernitiosum summè utrunque existens, veluti & quod ita ab ipso praescriptum est tertio die: extrema frigida, liuida. Praefatus siquidem: tertio rigor, febris acuta, subintulit: extrema frigida, liuida, mortificationis autem & extinctionis calidi nativi signum est extremorū tum frigiditas tum liuiditas in acutis febribus facta. Sic itaque contigit egrotanti & deiectionem

v s

num & urinarum retentio, tanquam iam mor-
tificatis functionibus omnibus: & ideo credibile
est neq; septimo die neq; nono perijisse hominem,
neq; enim virtus ad tantum tempus sufficere po-
terat, quæ iam tertio die & symptomata & si-
gna haberet naturæ refrigeratæ: consuetusq; Hip-
pocrates in ita acutis morbis quæ quotidie fiunt,
scribere, non prætermisisset aliquid de quinto &
sexto diebus dicere. At quoniam ex cõpleta ter-
tij diei enarratione, quaris solius meminisse, omnia
in ea exacerbari asserens, & magis adhuc est ma-
nifestum, quod impossibile esset ad septimum vs-
que vel octauum mulierem vixisse. Admirabi-
les siquidem transmutationes quæ raro fiunt pro-
pter robur naturæ, & nos sæpius vidimus, &
Hippocrates ipse in agrorum enarratione scri-
psit: simulq; hoc ipsum significauit, & demonstra-
uit melius agrum habere: sed nunc tertio die cum
febre acuta extremis tum frigidis tum luidis sa-
ctis, retentiq; & his quæ meinuntur, et si non ad-
scripsisset: quarto omnia exacerbata sunt, prorsus
circa diem quintum obijisset. sed quoniam &
hoc adscripsit, atq; adhuc magis quis cõsensus affir-
mauerit ita habentem non ad sextum diem vi-
uam peruenturam, & minus quidem in septi-
mum vel octauum accessuram. Dignum igitur
admiratione quomodo subscripsit qui primus
characteras subscripsit, ita ut ipsa octauo die per-
ijisse significaretur: atq; hoc adhuc magis, quomodo
Zeno

Zeno & Herophilus vir non contemnendus præ-
scriptos in tertio epidemiorum characteras expo-
nens, & ipse anginosam octauo die defunctam
ait, atq; hoc significari per tales characteras: πτ,
α, ε, η, θ. Foris characterum primus quidem πιδενει,
id est, credibile significat per πτ literam scriptus
mediam rectam lineam habens, utrinque aly's li-
neis æquè distantibus, veluti quidam scribunt
numerus noncentesium significari, & per-
petuò in omnibus ægris hoc significat, omnibus
sequentibus characteribus præscriptus. Chara-
cter autem ad finem ipsorum scriptus, hic quidem
mortem indicat, litera θ significante: in aly's
autem egrotantibus litera υ, υρείαυ, id est, sani-
tatem indicante. Character verò qui ante vlti-
mum scribitur, numerum dierum perpetuò signi-
ficat, in quibus egrotauit propositus ubiq; in ser-
mone æger. Characteres verò in medio tum huius
tum primi omnium, causam indicant qua serua-
tus æger fuerit, vel perierit: veluti in angino-
sa hac duo sunt characteres, alter quidè qui pri-
mum omnium sequitur, qui per medium rectam
lineam habens scriptus est πτ: atq; ab hoc deinceps
alius atq; alius. Qui itaq; primum omnium
sequitur curus medium linea obtinet, est elemen-
tum α, habes à media quæ deorsum est linea sui-
ipsius lineam alteram rectam ad infernas partes actam,
ut i scribim: sequens character est i litera. Ex his
autè deinceps Zeno ait αλαχοπόυνη ταιόχρω,
id est,

id est, deiectionum retentionem significari, reflexa
 a ad inferas partes, quouis modo deiecta signifi-
 cante. Nempe & ipsum ait sudoris esse signum,
 non solum rimarum vel deiectionum: & verò
 ἰσχυρὸν vel ἐπιτοχικόν, id est, retentionem ipsarū,
 vitrouis modo appellare volueris, vt tota signorum
 intelligentia talis sit: credibile est deiectionibus
 retentis octauo die perisse cynanchicam. Demiror
 itaque (vt dixi) cum exactiora exconsultaria ha-
 beant quintum diem, consentiente scriptura &
 litera. (vt paulo antè demonstravi) & ipsum
 Zenona octauum diem scriptum agnoscere, &
 contradicentes ipsi nonnullos de hac re quidem
 nihil dixisse, sed de characteribus ipsum redar-
 guere, quod secundam literam permutauerit, &
 fecerit reflexum A, non ita habente in tertio epi-
 demiorum scriptura, sed post primum characterē
 g scriptum, velut illi inquirunt. Sed iam hoc in lo-
 cō reliquus longus quidam & multus irrepit
 sermo, existimabit enim quispiam ab Hippocra-
 te adiectos egrīs characteres, si qui contradicunt
 Zenoni, τὸ g dicant scriptum esse, non deorsum
 reflexum A: at si quis legerit libros contradicen-
 tium Zenoni, qui neque Hippocratis dicunt esse
 characteres, librumq; aliquem repertum Ptole-
 mei appellati Euergetis, qui haberet ipsos colle-
 ctos à quodam Medico Pamphilo, generis ex ci-
 uitate Indica, scilicet de Cleophantij secta. Audias
 autem & causam ob quam libro inscripsit cha-

acteras hos Mnemon, à quo discedere ad se visi
 sunt qui Zenoni contradicunt, neque Hippocra-
 tis esse, neque ita scriptos characteras, vt ipse ex-
 posuit, asserentes. Videtur itaque & hucusque
 dicta superflua esse, & nihil commoditatis alla-
 tura ad opera artis, his qui lecturi sunt, ad que
 eum festinare oportet, qui in ipsa exercetur. At
 quoniam quod ipsi scripti essent, visum est ami-
 cis (quibus credens, in primo libro consultationes
 quasdam scripsi eorū que perperam in egrīs ex-
 posuerunt) vt aliquid dicerem & de his chara-
 cteribus semel in hoc libro: quod vt facerem ani-
 mum induxi, non ignorans quod perpetuo dico,
 que à recentioribus Medicis in cōmentarijs scri-
 pta sunt, tempus quidem nobis consumere, medi-
 cinale verò docere nihil, propter quos & ego me-
 dicinales tractationes seorsum per se feci. Quas
 verò aduersus sophistas paravi, quoniam & his
 recentiores indigere video qui ab ipsis peruer-
 tuntur, has ipsas rursus per se, vt siquis ex abun-
 dantia occasionem nactus fuerit ipsas euoluat, vt
 aduersus sophistas hostes paratus sit. Sic itaque
 & nunc cum res inutilis sit ad probè sanandum
 quod ex his est characteribus, non cunctabor ta-
 men totum persequi, quoniam amicis ita visum
 sit. Erubescerem autem ad tales conuerti nugas,
 nisi prius in tractationibus multis omnia que ad
 medicinalem artem spectant utilia persecutus,
 ita ad Hippocraticorum librorum explanatio-

nes venire: in quibus nihil quidem discere possunt, qui artem discant absq; his quæ in medicinalibus tractationibus per decursum manifestè scripsi, ita ut qui mente obtusi sunt, quæ dicuntur assequi possint: narrationis verò cognitionem obtinebunt, ob quam pleriq; hominum demirantur interdum quosdam ex his qui artes tractant, existimantes eos qui multa legerit retinueritq; statim et artis theoremata dignoscere. Et nunc itaq; dicam omnem de characteribus historiam, quoniam hoc videtur et amicis et familiaribus melius esse, ut semel hic fiat. Quæ itaq; sum dicturus, à Zenxide dicta sunt in primo in librum hunc commentario, et forsitan erat melius (ut consuevi in talibus facere) remittere volentes hanc historiam nosse, ad librum illum, sed quoniam Zeuxidis commentarij non amplius affectati, valescunt, ob id voluerunt me ipsos percurrere, principium ipsum à Mnemone faciendū. Nonnulli siquidem aiunt ipsum accepisse tertium epidemiarum ex magna Alexandriæ bibliotheca, ut legendum, et explicando characteras hos similibus tum atramento tum literis interseruisse: alij et ipsum ex Pamphylia asportasse, et regē Aegypti Ptolemaum ita librariū ambitiosum fuisse, ut et adpellentium omnium libros ad se deferri iuberet, et hos in novas chartas scriberet, daretq; scriptos dominis à quibus adpulsis libri ad ipsum asportati essent, et aduectos libros in bibliothecis

reponere

reponeret, essentq; ipsis inscriptiones: Libri ex navibus. Vnum autem aliquod aiunt repertum vel tertium epidemiarum in scriptum. Ex navibus in xta emendatorem Mnemona Siditen: alij autem non in xta emendatorem in scriptum aiunt, sed simpliciter nomine Mnemonis: quoniam et aliorum omnium, qui vna cum libris adpulerant, regij ministri nomen in scriberebāt libri qui in apothecis recondabantur, neq; enim statim in bibliothecas ipsos ferebant, sed prius in domibus quibusdam cumulatim deponebant. Quod autem Ptolemaus ille circa antiquorum librorum comparationem ita sollicitus esset, non paruum esse testimonium aiunt quod cum Atheniensibus fecit. Nempe dato ipsis pignore quindecim talentorum argenti, accepit Sophoclis, Euripidæq; et Aeschylæ libros, ut solum scriberet demde statim saluus redderet. Vbi autem magnificè in chartis operam paravit, quos quidē ab Atheniensibus acceperat retinuit: quos verò ipse parauerat, ad ipsos misit, rogans ut quindecim talenta tenerent, acciperentq; pro veteribus quos dedissent libros, novos. Atheniensibus itaq; si et non novos libros misisset, retinuisset verò antiquos, nihil aliud faciendum erat, qui utiq; argentum ex tali conditione acceperant, ut ipsi hoc detinerent, si ille libros detineret: atque ob id novos acceperunt libros, et argentum detinuerunt. Mnemon itaque siue ipse librum asportauerit, siue ex bibliotheca

shēca accepto interseruerit, videtur quāstus gratia id fecisse. Solum enim seipsum scire asserens quae characteres significant, lucrum ex ipsorum expositione faciebat: quod si ita haberet, credibilis est librum in bibliotheca repositum, ab ipso adornatum. longē siquidem maiorem erat habitura fidem ipsius expositio, bibliotheca regia habente characteres. Si autem librum de domo asportasset, suspectus fuisset. Non dubitarem referre scriptas demonstrationes ab Heraclio tum Tarentino tum Erythraeo, quod characteres interserui essent, nisi mentem habentibus hoc compertum esse existimarem, & à tali multiloquentia celeriter liberari festinarē. Redeo itaque ad id quod utile est, cuius gratia & egrorum harum historiam ad memoriam reuocamus. Ridiculi siquidem est ob id perisse existimare hominem, quod deiectionum retentio facta fuisset: non enim propter retentionem periit, sed quod ipsi contigit detineri ob id deiectiones tendentibus ad extimelionem naturalibus functionibus. non enim quod frigide & liuidae extremitates tertio die fuerāt, ob id periit: sed quod moreretur, & mortificabatur haec. Et Hippocrates: ipse tanquam uaticinatus, ad calcem expositionis adscripsit: obijt anginosa quanquam ab initio statim praedixisset: Anginosa quae circa Litonis habitabat. Sed adiectione ad calcem talem quandam habet demonstrationem: periit mulier uac ob anginam. Scripsit

psit autem ita & in prognostico de lethaliibus anginis: Ipsa enim eodem die suffocant, & secundo & tertio. Par erat igitur & propositam in hoc sermone mulierem ob id tertio die perire, cum extremitates frigide & liuidae essent, & deiectionum retentio facta esset, quae propter coniungere oportet vires ipsius validas ad quintum usque diem suffecisse: ut autem ad octauum suffecissent, fieri non potuit. Sed de his quidem satis. Intellexerit autem quispiam, quod siue Hippocrates curationem mulieris huius susceperit, siue una cum curante considerauerit, prorsus etsi nihil aliud, sane paruum cataplasma imposuit, aut diaclysmation ipsi dedit. Probabile itaque erit praetermissa esse in narratione reliqua auxilia in egrotante adhibita, & venae sectionem: solum autem chlysterem & balani adiectionem non praefertim, sed obiter scripta esse. Neque exponens & quae meius tur, & quae uomuntur, & quae per ventrem deiciuntur, adscribens autem & rationem ipsam, ubi nihil eger per se excreuit, in his obiter adiecit una cum qualitate excretorum, glandis usum & parui chlysteris.

QVOD SIGNIFICENT
CHARACTERES
SINGVLI.

Volebam quidem me prorsus iam ab haec de characteribus loquacitate reuolare: sed

quoniam amici sermonem totum absolui requirunt, atque à me bona pars nugarum harum peracta sit, quod reliquum est, adicere non cunctabor. Decreneram itaque, veluti consuevi sermones nihil ad artem conferentes seorsum scribere, sic & rei huic librum vnum per se scriptum tribuere, ut qui in talibus inaniter laborare vellēt, nugis inutilibus operam darent. Sed quoniam video secundum hunc commentarium iam praeuississe, & prolixitatem effatu dignam accepisse, ut non amplius possim in ipso reliquos egros exponere, & pestilentem statum ab ipsis, scriptum addere, neque tamen status expositionem distrahere velim, ut pars quidem ipsius in hoc commentario scripta sit, reliqua verò in sequenti: ob id & sermonem de characteribus in hoc complebo, barum circūcidens nugarum multitudinem. Nā si quaecunque dicta sunt ab horum characterum scriptoribus, in inquisitionem agam, & quae recte dicta sint, & quae aliter, ad iudicauero: non vno ad hoc libro habebō opus. Antecedit itaque (ut dixi) omnes, qui mediam lineam habet π, perpetuò indicans τιδάειν, id est, persuasibilis: character autem finem faciens, videtur litera scripta vel υ, vel θ: illa quidem υγίαειν, id est, sanitatem, haec verò θάνατον, id est, mortem significans. Ante autem characteras hos ponitur dierum numerus, in quibus eger, vel laborauit, vel perijt. Medij autē characteres omnes quidem sunt

sunt ex literis quas vocis elementa significant, praeter δ deorsum reflexum. Quānam autem intelligentiam singuli habeant, ostendam. Memores igitur quòd qui praecedunt finem facientes characteras, à quibus mortem vel sanitatem significari diximus, numerum dierum indicent: de alijs qui in medio horum & principij scripta sunt, faciam sermonem, & quidem ἀπογογγαειν, ἀπώραειν indicat, id est, corruptionem: γ verò vrinam geniturae similem: δ reflexum, cuiusmodi est quod deorsum hoc habet modo scriptum δ, ἰσῶρα & διαρροαειν & διαστειν, id est, sudorem, diarrhoeam & euaporationem, & (ut summam dicam) euacuationem, quamcumque significare velint: ε autem ἀποχυειν indicat, id est, retentionem, ἔραειν, id est, sedem: ζ autem ἰσῶμα, id est, questionem: θ verò θάνατον, ut praedictum est, id est, mortem: ι verò ἰσῶρα, id est, sudorem: κ verò κγίειν, id est, iudicationem, vel coeliacam affectionem: λ verò μανίειν, id est, furorem, vel μύσσειν, id est, uterum: υ verò υόρνητα, vel υίγγειν, id est, iuuentutem vel extinctionem: ς verò ἔαυθμυ χοδαειν, id est, stannabilem, εἰσφορτι, id est, peregrinum aliquod & rarum, & εἰσφύειν & εἰσφύειν, iramentum & siccitatem: ο autem δόλαιας vel δγγοειν, dolores vel vrinam, aliqui autē aiūt quòd vbi ὕ supra positum habuerit, vrinam tūc significat ipsam scriptum, ut consueuerunt, ita scribere ὕ: π autem

indicat πλῆθος, id est, multitudinē, vel πῦλον, id est, sputum, vel πυρον, id est, triticum, vel πυρεθρον, id est, febrem, vel πνευμονος, id est, pulmonis vitium: πτ vero habens in medio (ut predictum est) πικρον, id est, credible ostendit: γ vero ῥυσιον vel ῥιγος, id est, fluxionem vel rigorem: φ autem φρενιτιον, vel φθισιον, id est, phrenitidem vel phthisim: σπασμικον vel σωμαχου malum, id est, convulsionem vel stomachi malum, vel σωματις, id est, oris: τ vero τόνον, id est, partum: υ autem υγιαν, id est, sanitatem, vel ὑποχόνδριον, id est, hypochondrium: χ vero χολικον vel χολιδες, id est, bilem vel biliosum: ψ autem ψύξιον, id est, frigus: ω vero ωμότητα, id est, cruditatem.

Adolescentulum qui in mendacium foro iacebat, ignisprehendit ex lassitudinibus, laboribus, & cursibus præter consuetudinem. Primo die alius turbata, biliosis multis tenuibus, urinae tenues, subnigrae, non dormiuit, sitibundus fuit. Secundo die omnia sunt exacerbata, deiectiones plures, intempestiuiores, non dormiuit, mens turbata, aliquantulum sudavit. Tertio die inquietus, sitibundus, anxius, multus proiectus, perplexus, deliravit, extremae partes liuidae & frigidae, hypochondrii distentione submollis ex utriusque. Quarto non dormiuit, in deterius, Septimo obiit, ætate circiter vigesimum.

Cæp

Cæpisse quidem ipsi morbum ait ἐν κόποις, id est, ex lassitudinibus propter infueltas exercitationes ortis. Scimus enim quod κόποις vocat gymnasia & exercitationes, sicuti ἐν κόποις corporis affectionem, in qua si quis etiam parum moueatur, tensus sensus vel viscerosus ipsius fit. Quia vero κόποις, id est, gymnasijs cursus adiuuunt, superflue videtur κόποις adscripsisse: continentur siquidem ut genus in specie, in cursibus, ideo quidem pro κόποις, κόπων scripserunt, permutantes primum v secunda syllabe, in τ. Sequens omnis enarratio eorum quæ adolescentulo contigerunt, exemplum est acuti morbi in atatibus facti, & maxime iuuenum. Cetera itaque symptomata acuminis morbi sunt; unde autem quis periculum vel mortē præcognouerit, in primo quidem die dictum est: subnigrae urinae, in secundo: parum insudavit, tertio die: multus proiectus, in omnibus autem diebus nihil profusus dormiuisset. Hæc itaque periculosa. Extrema autem partes liuidæ & frigide tertio die factæ, in acuta febre lethales, atque adhuc manes in hac ætate. Hoc autem fit, vel propter exceedentem magnitudinem phlegmones viscera obsidentis, aut naturali caliditate ad extinctionem properante. De hypochondriorum autem distentione submollis prius diximus, Hippocratem tensionem circa tumorem indicare per dictam orationem. Ostendit autem distentio huiusmodi nullum ex corporibus externis

* 3

quæ in abdomine musculi sunt, phlegmone obside-
ri: sed vel septum transversum, vel hepar, vel
lienem, periculosa autem hæc sunt cum alijs.
Mortis verò signum sufficiens est liuiditas fri-
giditasque extrematum tertio die, in febre acu-
ta vigesimo atatis anno facta. Ob id autem
et ad septimum vsque diem suffecit adolescens;
et forsan aliam ob causam, quod viribus esset
natura valens, et non solum propter atatem.
Quæ itaque quis ex historia huius egri cõpe-
rit vtiliz, hæc sunt. Querere autem in quam
civitate vocetur locus aliquis mendax, veluti
apud Athenienses a stultiorum forum est ita ap-
pellatum, et quæ nam talia in vnoquoque egro
quidam interpretes scripserunt, si quid in ipsis
ad artis opera conferre viderem, non prætermit-
terem. Verbum ἰξύ, id est, acutum, in medio,
tum præscripti egri, tum præscribendi scriptum
est, assignari virique valens, quod uterque
acute ærotasse videtur. Sed quoniam in præ-
scripta ægra cymanchica, ad finem est adiectum,
alijsque quibusdam ægris ad finem expositionis
adscriptum est quippiam tale, per quod vilitas
historiæ appareat, rationabilius est priori
egro adscriptum esse verbum ἰξύ. Forsan verò
qui characteras adscripsit, et hoc adscripsit: sed
post paulo in decimo ordine egro de ita scriptis
dicetur absolute.

DE

DE ADIECTIS PRÆ-
SCRIPTO AEGRO CHA-
RACTERIBVS.

Quoniam verò melius sit vt pestilens sta-
tus ad tertium seruetur commẽtariũ,
prædictis adiecta aliqua, quæ apud Medicos am-
bigunt, ex signis adscriptis adolescentis enarratio-
ni, qui die septimo obiit. Nempe Zeno hos scripsit
characteras: primum quidem omnium πι, li-
neam rectam in medio habens, quod ἰσχυρόν, id
est, credibilis perpetuo signum esse scriptum est.
Secundum autem ξ, et tertium ab ipso ζ, et quar-
tum θ, πι, ξ, ζ, θ, itaq; septimum diem significa-
ri: ἰδὲ δὲ θάνατον, id est, mortem, sed hæc quidem
in omnibus communia: ξ verò peregrinum signum
vult esse. Ζεῶνν autem, id est, peregrinum fuisse
ait adolescenti in principio enarrationis, ex lasi-
tudinibus et cursibus præter consuetudinem, in
morbum incidisse ipsum. Quæ itaque adversus
Zenonem dicta sunt de primo signo ἰσχυρόν in-
dicante, quoniam communia omnium ærotan-
tium existunt, paulo post, si videro, adiectam.
Prius verò quæ in præsentis egro priuatim que-
runtur, consideremus, quoniam de re Medica
controversiam mouisse videatur, nempe cum scri-
psisset (vt et antea meminimus) non paruum volu-
men Zeno de characteribus: deinde alterum
ipso maius Apollonius Empiricus aduersus

ipsum scripsisset: mox postea rursus illi Zeno con-
tradixisset. Appollonius cognomine Biblas, scri-
psit & ipse mortuo iam Zenone, librum de cha-
racteribus, non solum apparatus reprehendens,
sed superreprehensionem vocatam in Zenona con-
ficiens. ut enim neque ipse probe à Mnemone ap-
parata interpretari potuit. sed ubi sermone veri-
simili deficeret, characteras permutauit in expo-
sitionis abundantiam, ita contradictionem fecit,
neque librum in bibliotheca regia inuentum, neq;
ex nauibus asportatum, neque iuxta Bacchij pu-
blicationem habere inquires, ita characteras ut
Zeno scripsit in proposito adolescente. In hanc ve-
rò futilem loquacitatem nescio quo pacto Hera-
clides Tarentinus impulsus est, quanquam perpe-
tuo expositiones ad commoditatem reducere tem-
tauerit, sed nunc utique cum Zenone magis con-
tendere videtur, quam utilitati operam presta-
re. Facit itaque characterum expositionem, ut
propter quid? ante ò, quod in fine est, scriptum
sit: alterum verò qui ante hunc ordinatus est, in-
dicare ait querendum esse, cur septimo die perie-
rit, factis ipsi per dies pares exacerbationibus.
Rationabile enim erat (ut ipse Hippocrates ait)
iudicationem morbi in diebus exacerbatiuis fuis-
se. Inquit enim: Quorum exacerbationes die-
bus paribus fiunt, horum & iudicationes in pa-
ribus: quorum verò in imparibus, horum iudica-
tiones in diebus imparibus fiunt. Subiecta est au-
tem

tem & generali iudicationis significato mors.
Ita quidem & Tarentinus de characteribus af-
seruit. Considerabimus autè si quis preclari ali-
quid dicat. Nempe quòd mori quamplurimum
in diebus exacerbatiuis contingat, rarumq; sit cò-
trarium, & constendum est, & Tarentino ve-
ra dicere est permittendum: non tamen hic ager
exacerbationes in diebus paribus habuisse vide-
tur. In primo siquidem die scripsit Hippocrates
quæ in morbi principio facta sunt: Secundo au-
tem (inquit) omnia exacerbata sunt, ob morbi qui
acutè mouebatur, ascensum: Tertio autem die mor-
bum indicat auctum magis fuisse. Nempe cum
in secundo predixisset: non dormiuit, mente tur-
batus erat: in tertio diei expositione scripsit: pri-
mum quidem implacide habuit, quod in primo
die non scripserat, postea: sitibundus, mox: anxius,
deinde: multus proiectus, mox: perplexus, satq;
erat unum horum si tertio die ante factum fuis-
set, secundo die deteriorem ipsum indicare, nempe
non dormire una nocte, & mentem turbatam
habere, videntur assidue fieri in morbis acutis ci-
tra magnum periculum. Quæ verò in tertio scri-
pta sunt, fuerunt periculosa omnia. Præterea ob
id asserit secundo deteriorem esse tertium, quòd
in secundo mentis perturbationem scripserat: in
tertio verò & alia quedam symptomata paulò
ante dicta dixit fuisse, & mentem non simplici-
ter turbatam (paruum enim huiusmodi) sed de-

lirasse ait. Videtur siquidē & propter hoc ipsum symptoma tertius dies secūdo deterior fuisse, nequam enim quod in ipso adiecit hypochondriorū submolem distensionem non antea existentem, subintellexerit quis ex hoc secūdu ipso fuisse moderatorem. Nempe quod viscus antea affectu vacās, coepit quod. i. affici die, illum ostendit prioribus deteriorem. Inter omnia autem dicta perniciosissima videntur hoc die fuisse symptomata, extremitatum frigus & liuor, ut (quod paulo antē dixi) mirari oporteat quoniam paulo adolescens non quinto obierit die. At fortasse quis Tarentinū defendens dicat, consequenter ad dicta scriptum est: Quartus septimi index ab ipso Hippocrate dicitur, quod factorum in ipso honorum vel malorum exitus non minus, imo & magis septimo quā sexto fiat. Quomodo itaq; Tarentinus inquit, rationabilius erat adolescentem hunc sexto perisse die, quoniam accessiones diebus paribus haberet? Nempe in tertio plurima dictorum symptomata ipsi fuisse videntur: in quarto vero aucta fuisse, suffecisse verō & restitisse ad septimum vsque diem, forsā quidem & quod virus natura validas haberet, præterea & propter ætatem, ut si hec non ipsi adfuisent, quinto obiisset die. Videtur autē mihi adversus Zenonā habuisse, contendens magis quā rem exquisitē inquirens. Hoc idem passus est & Apollonius, qui & ipse? litteram secundo loco inter characteres

positam

positam exponit. Sequuti ipsum sunt & alij multi, & maxime quod primum quidem Medicum aliquod theoremā absque characteribus commodum exponere dicat, deinde quod & ipsis verum esse visum sit quod ab eo est dictum, ob id siquidem obijisse adolescentem ait, quod præter consuetudinem in lassitudinibus & laboribus & cursibus fuisset. Ego verō labores quidem & cursus, si plures exercitationes hac appellatione significentur, pertinenter affirmavero nequaquam mortis causus fuisse, nisi in corpore morbosus apparatus antē fuisset. De potibus autem secūdum aliquos (nempe ita transcripsisse quosdam dixi) nihil habeo quod manifestē dicam in hoc adolescente, quod neque qualitatem neque quantitatem potuum cognoscam, cum multa in ipsis sit differentia. nam & ipso tempore differunt potus: nonnulli quidem in duobus & tribus diebus, alij verō his multiplicatis sunt: & quæ quotidie bibitur copia, non parvam habet differentiam: atque præter hec potus qualitas, nempe alij meracius bibunt, alij aquosius, alij temperatum, alij quoque frigidum, alij calidum, & alij horum utrumque, aut ex consuetudine, aut præter consuetudinem biberunt aliquando. Accedit & vinorum ipsorum non parva in genere & tempore differentia, non enim eadem parit affectionem vinum novum & antiquum, neque crassum & tenue, neque album & nigrum, neque odoratum

Et graueolens, sicuti neque austerum et dulce. Quapropter iure dixi me nihil certi posse enuntiare de facta adolescenti laesione. Commune tamen immoderati potui humorum omnium est, quod nervos feriat et mentem. Non tamen insignis dominata est in adolescentis morbo laesio, neque enim convulsus est, neque tremuit: imo neque phreniticus factus est: atque ob id arbitror et potui scripturam minus rationi consonam esse, est enim rationi magis consentaneum cruditates adolescenti precessisse, forsitan quidem et in ventre, quod si non, saltem in venis omnino: in quibus collecta est non paucorum humorum multitudo, ut demonstrant urinae et deiectiones tenues quidem, non tamen biliosae redditae. Videtur vero et biliosus aliquis ipsi humor in toto corporis habitu contineri propter labores, a quibus rationabile est desipientiam quandam factam fuisse, et febrem. Et Apud Titamenum iacebat mulier, cui ileus cum implacitate excitatus est, vomitiones multae, potum continere non poterat, dolores circa hypochondria, et in inferno ventre dolores, tormina assidua, non sitibunda, superincaluit, summam partes frigidam perpetuo, anxiam, vigili, urinae paucae, tenues, deiectiones crudae, tenues, iuuari non amplius potuit, obiit.

Perperam nonnulli scribunt in muliere hac $\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\sigma\iota\varsigma$ per v, cum $\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\sigma\iota\varsigma$ per i scribi debeat.

Ileus

Ileus enim vocatur adfectus, cuius symptomata mulieri fuisse scribit, multos vomitus, et potum continere non posse, et dolores circa hypochondria esse, et tormina cum doloribus in ventre, quae omnia cum ileosis simul sunt. Quod autem deinceps scripsit, non est eorum quae simul cum ipsis existunt, sed eorum quae in malignum tendenti superueniunt adfectui, et maxime summam partem esse frigidam perpetuo. Prauum est et anxiosum esse. Praeterea et urinas adscripsit, quamquam adfectus in venis et humoribus non esset, sed in intestinis. Nam cum in his creperit magna phlegmone, praedicta symptomata fieri consueverunt. Vocatur autem adfectus ileus. Parua igitur ex urinis ubi bonae sint, ut ita habentes seruentur, est spes: non parua vero in exitium vergentia, si male fuerint. Periclitantibus enim ita laborantibus propter intestinorum phlegmonem, si et alia quaedam in corpore affectio prava esse videatur, malum simul egro augetur. Ita igitur consuevit Hippocrates ubi circa aliquod deputatorum respiratori organorum adfectio fuerit, urinas inspicere, nempe si habeant secundum naturam, ex solis respiratorij instrumentis est periculum: si vero et haec prava appareant, perperam habere ostendunt et cibis instrumentum quemadmodum et nunc. Quamquam venter patiat, et ipsius adfectio ex deiectionibus cognoscatur, tamen et urinarum meminit ut tenuium, quae crudis

cruditatem succorum in venis ostendunt. Sed de
 urinis quidem sis semper memor, ipsas inspiciens
in vasis thoracis, affectibus, & pulmonis &
neruorum; ubi quidem si bene appruerint, ma-
gnam praeſtat ad ſalutem inclinacione; ſi praua,
inuani & ipſe aliquid ad periculum agrotanti.
 Exiſtete autem omni ileo periculoſo, qui in sub-
 limibus conſiſtunt in teſtibus, his qui craſſa occu-
 pant ſunt deteriores, ad ſympthiam, tum hepar,
 tum lienem deducetes. Dignosces autem ipſos
 & ex vomituum aſiduitate & reſtremia, &
 quod neq; potu continere poſſunt; atq; adhuc ma-
 gis, quod nihil infra deſciant, tormina autem &
 dolores commonſtrant, ubi hi ſuperiores partes oc-
 cupant. Quod ſi & ſtercus euomat (fieri ſiquide
 hoc videtur euidentiffimum ſit tibi ſignum ad ſe-
 ctorum tenuium in teſtibus. Eſt autē acutiſſimus
 adfectus, atq; ob id Hippocrates ipſum ſcripſit,
 vnaq; adſcripſit quod nihil adiuari potuerit.
 Memineris autē & huius ad ſectionis venae ſer-
 monem. Nō enim aliud quodpiā auxiliū ſcripſit
 in horum librorum aegris, neq; illam, non vtiq;
 aegris nō adiutis diſſectis; ſed quod auxilia in ſin-
 gulis ſcribere opus non ſit, niſi quid eorum quae
 raro facta ſunt contigerit, vt in eo cui octauo
 die vena ſecta eſt. Diem verō in quo perijt ipſa
 agra, praeſermiſit, vt quae ſecundo ſtatim die obie-
 rit, aut quod plurimum tertio propter adfectionis
 celeritatem, quam in enarrando oſtendit.

Muli

Mulierem ex abortiuo foetu infantis
 circum Pantimidem primo die ignis pre-
 hendit, lingua arida, ſtubūda, anxia, vigil,
 venter turbatus multis tenuibus & crudis.
 Secundo die riguit, febris acuta, ab aluo
 multa, non dormiuit. Tertio die maiores
 dolores. Quarto delirauit. Septimo obiit,
 aluus perpetuō liquida, deiectionibus mul-
 tis, tenuibus, crudis, vrinae pauca, tenues,
 febris ardens.

Si propter externum aliquid mulierem sanē
 abortire contigiſſet, Hippocrates ipſe ſignificaf-
 ſet. conſtat itaq; abortionem ob morbum factam
 eſſe mulieri quae prauos ſuccos collegerat. Ad-
 iecit orationi huic: ἢ ἀπολογῆς, id eſt, ex cor-
 ruptiuo fetu, verbum vnaq; id eſt, inſanuli,
 indicans (vt arbitror) per adiectionem hanc, par-
 uum eſſe imperfeclum fetum egreſſum. vocant
 ſiquidem homines vnaq; ταυδία, id eſt, pueros
 non multo poſt conceptionem natos. Per meta-
 phoram itaque par eſt Hippocratem valde par-
 uos ex conceptis pueros ita appellafſe: nam & hi
 potiſſimum corrupti egrediuntur. Febris celeri-
 tatem magnitudinemq; per id quid inquit: ignis
 prehendit, demonſtrauit: & ex eo quod adiecit:
 lingua arida, ſtubūda; verbum verō: anxia, ma-
 lignitatis factae febris ſignum exiſtit. Attende
 mentem diligenter ad adiectionum formā. Nem-
 pe ubi ſcripſit: aluus turbata, tenuibus multis,

CXX

crudis, etsi ipse dixerit in calce expositionis Causum ipsi adfuisse, vocaverit autem & febrem quae primo die coeperit, & in secundo exacerbata fuerit, adieceritq; quod lingua inaruerit, sitibundaq; fuerit, tamen cruda ait fuisse quae deieciabantur. Causum vero febrem ex biliosis humoribus fieri scimus. Par est itaque mulieri huic in tota corporis mole collectum fuisse biliosum humorem: in primis autem venis, mesaraei scilicet & simae hepatis, cruda fuisse contenta. Praeterea & vrinas ait ipsi fuisse tenues & crudas, similiter crudis deiectionibus, crudis redundantibus humoribus non in primis venis solum, sed & in gibba hepatis. Febris ardens, ad calcem huius egrotantis in multis exemplaribus adscriptum est. Nonnulla autem non hoc solum habent scriptum, sed & τὸ α̅ adiectum, quod vel primam hanc aegram in Causo fuisse intelligere oporteat, vel primam speciem huius Causi esse, quae deinceps ab ipso scripta est in secunda muliere, cuius principium ita est: Alteram ex abortivo foetu. Ego vero in octavo aegro, cuius principium: Adolescentulum qui in mendacium foro habitabat, absolutiorem dixi me facturum sermonem de ita adscriptis, cum decimum aegrum exponerem, explicabo & nunc ipsum, ex duobus his suspicatus adscriptum esse verbum: Causus, id est: febris ardens, ab altero quodam non ipso scriptore, quod primum quidem non vni vel duobus aegris ad finem narrationis morbi formam adscri

adscriptisset: sed omnibus vel plurimis, si omnino & nos has docere voluisset, ut multi post ipsum fecerunt. Sed ille tanquam his qui morbum dignoscere sciissent, eorum quae aegro contigerunt enarrationem fecit. Videntur autem & alij veteres in suis operibus non eos contempleri, qui nuper ad libros accesserunt, sed qui iam in ipsis habitum obtinent. Confirmat autem meam opinionem praeter id quod praedictum est, secundum hoc quod in solo epidemiorum tertio adscriptum est. Omnibus itaque qui hunc librum exposuerunt visum est, ab altero quodam qui adparatos nunc characteras illos adscripsit, & haec iure adscripta. Nempe in cynanchica iure quis coefferit ab Hippocrate ipso adscriptum esse: perijt cynanchica, qui mulierem ipsam vellet obijisse ob cynanchen, id est, anginam: In hac quae nunc dicitur obijisse, non ita intelligere est possibile, nam posteaquam dicit: Septimo obiit, intulit: alius perpetuo liquida, deiectionibus multis, tenuibus & crudis, vrinæ paucae, tenues, & post haec deinceps scriptum est: Causus, id est, febris ardens. Nonnullis autem & α̅ adiacet: in aliquibus autem pro ipso scriptum est α̅ ὄντ & ὄντ, id est, primus: in alijs vero α̅ ὄντ, id est, prima. librum siquidem hunc prorsus contaminaverunt eiusmodi adscriptis plerique recentiores Medici. Manifestum itaque quod non ut in cynanchica ad finem adscripsit: obiit cynanchica, eodem modo conceden-

dum sit & nunc adieclum esse : *Causus*. non enim dixit, obiit *καυσοειρα*, id est, febre ardente, veluti in *cynanchica*: obiit *cynanchica*. sed & verbum, *Causus*, recto casu scriptum reperitur. In medio vero tum huius, tum obiit, est & alius perpetuo liquida, & quæ huic continua existit. Quoniam ergo neque obiit *καυσοειρα*, imò neque deinceps hæc prorsus inter se coherentia scripta sunt, manifestum euadit quòd ab aliquo interseratum sit, & non ab ipso Hippocrate scriptum, forsau vero & quis adscripsit suipsius gratia, veluti ad memoriam talia in marginibus adscribere consueuimus : deinde aliquis eorum qui librum transcripserunt, tanquam ipsius auctoris esset, in texturam operis transtulit.

3 Alteram ex abortiuo foetu circiter quintum mensem, Oecetivorem, ignis prehendit. Incepit autem comatosa, & rursus vigil, lumborum dolor, capitis grauitas. Secundo die alius turbata est, primum excretis paucis, tenuibus & meris. Tertio die pluribus & deterioribus, nocte nihil dormiuit. Quarto delirauit, merus, trinitia, oculus dexter distortus est, sudor circum caput paucus frigidus: extremitates frigidæ. Quinto omnia sunt exacerbata, multum delirauit, & rursus celeriter mente conficit, sitis, vigilia, alius multa deiecit & mera

toto

toto morbi tempore, vrinæ pauca, tenues, subnigra: extrema frigida, subliuida. Sexto die eadem septimo obiit phrenitica.

Mulier ante hanc scripta infantulum adhuc foetum, corruptum eiecit. oportet autem intelligere *ὑπὸ τῆς μητρὸς*, id est, infantulum foetum (ut dixi) vnius aut duorum mensium, aut longissimè trium. Præsens verò mulier trium mensium foetum abortiuit: neq; ipsa propter aliquam externarum causarum, sed ex corporis affectione. Mulieres etenim interdum vbi vehementius salierint, vel vbi repèdè viso aliquo quod illis terrori sit timuerint, abortiunt: interdum verò propter dolorem vel crudelitatem fortè, vel pharmacoſi cuiusdã esum, vel omnino pharmaci potum, vel quòd adsit aliquid ex his quæ foetum corrumpunt: imò & propter venæ sectionem, sanguiniquè ex vulnere eruptionem, vel ex immoderata hamorrhoidè abortierit. Noui autem quasdam & ex ipso vteri collo sanguinè profudisse prægnantes iandiu, & mox deinde foetum eiecisse, quorum quòd nullum fuerit mulieribus scriptis in hoc sermone ab Hippocrate, est manifestum, quòd nõ adscripsit ipsorũ expositionè, & quòd talia ipse prætermittere nõ consueuerit. Non ergo contigit ipsis febricitare propter foetus corruptionem, sed contra abortiuerunt propter febrem. Videtur autè ex hac muliere excitatus qui prorrheticum scripsit, ita dicere: *Quæ comatosi inter initia sunt cum capitis, lumborũ,*

J 2

hypochondrii, & colli dolore vigilantes anime phrenitici? potest autem ipse alterum vel alterum ita habetum vidisse. Mulierē autē in presenti sermone propositam, comatosam & rursus vigilē fuisse ait, & capitis gravitatē habere, & lumborum dolorem: non tamen aliquid de collo adposuit. Ait & aluum perturbatā fuisse tenuibus & meris, nihil hic de colore ipsorū adiciens. Fieri siquidē potest, ut mera, pallida, & flava, & fulva, & rubra, & eruginosa, & nigra deiciatur, cognoscen-
 tibus nobis Hippocrate ipsum & quædam, id est, mera vocare quæcunq; familiarem colorem habent cū altero humore impermixtū: ut si quis finxerit biliosa deiecta mera, id est, vel flava colore, vel fulva, nempe eruginosa & nigra adiecto colore dicere mos est tum huic tum alijs Medicis. Et nos citra adiectionem biliosa deici quædam dicere consuevimus, de flava bile tali verbo vsi. Ex eruginosa verō vel nigra vel altera quapiam bile, non simpliciter biliosa dicimus, sed ipsi coloris discrimen ipsis adijcimus. Et hæc in omnibus consuetudo inualuit, quod bilis tum pallida tum flava asidue tum vomatur tum deiciatur, non solum ægrotantibus sed & bene valentibus: raro verō alie, & solum in his qui morbosam habent adfectionem. In enarratione autem tertij diei cum dixisset: nocte nihil dormiuit, febrisq; ardens non amplius meminit, demonstravit nobis ipsam paulo post deliraturam. Iure itaq; consequenter in-

quit:

quit: Quarto deliravit, metus, tristitia, oculus dexter distortus est, sudor circū caput paucus, frigidus: phreniticamq; iam hominem ostendit esse, atq; ad hoc prædē valde habere. Cū autem dictum signum tum symptomatis adieciisset extremitatum frigiditatem, magis adhuc quis ipsam mori expectavit. Et itaq; obijt consequenter dictis symptomatis, habens quintum & sextum diem. Quæ verō ut fidem his facientia in prorrhethico scripta sunt, etsi in commentarijs in librum illum factis prava esse prius demonstraverim, memoriæ tamen gratia reuocabo ad memoriam & ipsa, quanquam talia scribere negauerim. Cū itaq; dictum sit in prorrhethico: ex lumborum recurssione oculorum peruersio, ob id mulieris huius meminerunt & in ipsius sermone, dictionis prorrhethici. Sunt autem (ut demonstratis est) talia omnia prava, scientibus nobis in vniuersali peruersionem oculorum non bonum esse signum, siue ex lumborum recurssione, siue quouis modo fiat: malè præterea affectatam esse enuntiationem, & ab Hippocratis dictione longè alienam. Non enim dixit: ex lumborum recurssione, sed ut in prognostico, in dictione hac: qui cum febre circa lumbos & inferas sedes sunt dolores, si septimum transuersum relicti infernis sedibus attigerint, lethales admodum existunt. Neq; tamen potest quis in presenti ægra ascensum ad caput ostendere redundantium in libris humorum

atq; ut hæc temerè quidam interpretum dixerunt, sic & dictionē hanc perperam ex prorrhethico inferunt nunc dictis ad expositionem presentis ægræ, in qua inquit: Ventris valde rubens proluius mala quidem in morbis omnibus, non minime verò in propositis, cum non dixerit Hippocrates valde rubentem mulieri huic fuisse ventris proluiem. Absurdius autem adhuc & huius admonent dictionis: in febribus ardentibus cum aliquantula perfictione, deiectionibusq; aquose bilis multiq; oculorum perversio signum malum, tum aliàs, tum si catochi fiunt. nihilq; referre a iunt vel catochon vel coma dicas, non cognoscetes Hippocratem distinguere profundum coma à comato vigili. Profundum itaq; coma communitatem habet ad vocatam catochen ab Archigene & Philippo: non tamen vigilans, quod huic mulieri fuisse aiunt in morbi principio, non quo tempore oculus est distortus. Mirari licet & quod dictionem utraq; scripserunt in expositione presentis ægræ, in qua inquit: ventris valde rubens proluius, & ubi inquit: deiectionibus aquose bilis. neutram etenim ipsarum in muliere hæc scripsit Hippocrates, neq; quod utram scripserit explicant: præter id quod neq; eadem deiectione esse potuerit tñ valde rubens, tñ aquose bilis. Interferunt autem & alias multas dictiones, vicissim interpretantes tum prorrheticum tum egros qui in epidemijs narrantur. Sed omnia

que

quæ perperam scripta sunt reprehendere non licet, cum ducta sit à nobis manifestè simul & absolute in commentarijs in prorrheticum factis, talium expositionum pravitas. Phrenitis, & hoc inter adscripta connumeratur, velut & Causus, antea non in omnibus existens exemplaribus: neque enim in alio quopiam egrotō tale quippiam adscripsit, neque nunc ipse instituerat morborum dignationes scribere, ut in libris de morbis inscriptis est reperire.

Mulierem quæ iacebat in mendacium foro, enixim primùm laboriosè masculum, ignisprehendit, statim inter initia sitibunda, nauseabunda, stomacho doluit, lingua arida, venter turbatus est tenuibus & paucis, non dormiuit. Secundo die parū riguit, febris acuta, parum circa caput frigidum sudauit. Tertio die cum labore à ventre, cruda, multa, tenuia exierunt. Quarto riguit, omnia exacerbatà sunt, vigil. Quinto laboriosè habuit. Sexto eadem, ab aluo liquida multa excurrerunt. Septimo riguit, febris acuta: sitis multa, iactatio, circiter occalum sudauit per totū corpus frigidum, extremitatum refrigeratio, & non ampliùs recalescebant, & rursus ad noctem riguit, extremitates non recalescebant, non dormiuit, parū delirauit, & rursus celeriter ad mentem rediit. Ostitauo cir-

J 4

ca meridiem recaluit , sitibunda , comatosa , nauſeabunda , vomuit biliola , pauca , ſua , nox inquieta , nõ dormiuit , minxit multũ affatimq; inſcia . Nono remiſſa omnia , comatoſa ad occaſum , parũ riguit , vomuit amara , biliola . Decimo rigor , febris exacerbata eſt , nihil dormiuit . Manẽ minxit multum ſubſidentiam non habens , extrema recaluerũt . Vndecimo vomuit æruginola , biliola , riguit nõ multo poſt , & ruruſus extremitates frigida : ad veſperum rigor , ſudor , vomuit multa , nox laborioſa . Duodecimo vomuit multa , nigra , graueolentia , ſingultus multus , ſitis laborioſa . Decimotertio nigra , graueolentia , multa vomuit , rigor , circa meridiem muta . Decimoquarto ſanguis e naribus , obiit . Huic per totum morbum aluus liquida , horrens , ætas circa decimumſeptimum , Cauſus .

Sive Athenis in aſtutorum foro iaceret hæc mulier ſive alia in vrbe , alijs inquirendum permittentes , contemplabimur quæ per totum morbum contigerunt , à quibus vt ipſa viueret erat impoſſibile . Omnia ſiquidem ab initio erant lethalia , & magis admiratus quiſpiam fuerit , quomodo ad decimumquartum ſuffecerit . Sed mihi videtur ob id ad finem eorum quæ ipſi contigerũt addidiſſe : ætas circa decimumſeptimum . liquet autem vltra id quod valida eſſet ætate , & ipſam per ſe

per ſe non fuiſſe nature imbecille , aliàs non ſuffeciſſet . Nempe cum neq; aliud quippiam eorum quæ illi facta ſunt vtile eſſet , ſtatimq; ſecũdo die parum riguiſſet , acutè febricitaiſſet , circa caput parum frigidum ſudaſſet , mox ruruſus in quarto exacerbata eſſent omnia , & in ſeptimo ruruſum riguiſſet , lingua inaruiſſet , & acutè febricitaiſſet , habuiſſetq; præterea extremitates frigidas , neque hæc amplius recalcereſcerent , quomodo non debuit ipſa mori proruſus vel nono die vel decimo ? Producta eſt vtiq; ad decimumquartum diem , propter tum ætatem tum robur nature : quæ robur idem declarauit & in decimoquarto die faciens ſanguinis eruptionem . At enim ſanguinis vacuatio morbum vtpote maximum ſanatura non erat . Demonſtrauit autem morbi magnitudinem præter alii ſymptomata , graueolentia nigrorum vomitu reiectorum . Perpetuò ſiquidem lethalia ſunt graueolentia , vt & ipſe in prognofico inquit : Omnes & putres & graueolentes odores in omnibus quæ vomitu reijciuntur , mali . Quod in calce adſcriptum eſt : Cauſus , ſimilem abſurditatem habet ſcripto ad calcem ante hæc egram verbo : Phrenitis .

Commentarij ſecundi in Tertium epidemiorum ,

Finis .

GALENI IN

TERTIVM EPIDE-

MIORVM HIPPOC. COM-

MENTARIUS TER-

TIVS,

*

Ioanne Vassæo Melden-
si interprete.

**

P R A E F A T I O

G A L E N I .

*

RESTILENTEM statum hic scribente Hippocrate, quæ ad explicationem dicendorum vitia sunt, superius à nobis elaborata, per capita commemorabo, & ita ad dictiones ipsius perveniam. Primum quidem quod *λεῖψος* vocatur, id est statum ita consuevit appellare, non solum temperaturam ambientis nos aëris præter naturam, verum quoque & omnem cuiusvis rei formam, ad memoriam reuocemus: deinde quod propter ipsorum in id quod præter naturam est mutationem, in corporibus nostris morbi generentur. Cum his autem & ad memoriam reuocemus quæ in aphorismis ipse

ipse scripsit, ita inquit: *Ex anni conditionibus (ut in totum quidem dixerim) siccitates imbris sunt salubriores, & minus leuifera. Morbi autè in conditionibus pluuijs ut plurimum sunt, & febres longa, ventris fluxiones & putredines. Reuocemus ad memoriam & quæ principium secundi epidemiorum exponens scripsit. Quod si quis quæ dixi recordatus fuerit, & diligentia adhibita ipsa legerit, ad præsentium expositionem perveniet.*

Annus austrinus, pluuiosus, sine flatibus perpetuo.

In primo quidem epidemiorum libro tres constitutiones scripsit: hic verò unam hanc quam nunc explicare proposuimus. Sunt verò & secundo epidemiorum tres aliæ scriptæ sed liber ille non videtur ad inuulgationem ab ipso factus, ut tum primus tum tertius. Neque verò præscriptum est statim ab initio expositionis eorum quæ facta sunt, verbum constitutio in illis libris, sed planè incipit ab expositione eorum quæ ab ipso narrata sunt & in factis morbis, & in ambientis nos aëris temperamento. In Thaso itaque (inquit) Autumno circa æquinoctium & sub pleiadæ aquæ multæ, continuæ, molles, spirante austro. Iuxta rei autem congruentiam à sequentibus duabus constitutionibus incipit. In præfenti verò nomen *λεῖψος* in omnibus exemplaribus habetur, non tamen quo loco hic fuerint,

fuerint, significatur. Nempe cum communis quaedam gentibus multis facta pestis fuerit, narrationemq; in hoc libro faciat, in exemplaribus quidem Dioscoridis non solum ita simpliciter scriptum est *λεῖψας αἰός*, id est, constitutio, sed additum est calida & humida, in medio pagine totius scripti: veluti in alijs exemplaribus solum *λεῖψας αἰός*. Inuenies autem quaedam qua neque in medio adscriptum hoc habent, veluti & alia qua nullo pacto. Ex quibus suspicari quis poterit non ipsum Hippocratem adscripsisse verbum *λεῖψας αἰός*, sed forsitan illos qui & characteras ad finem narrationis egrorum scripserunt, sed haec quidem quouis modo habuerint, nullam vel offensam vel opem ad praenotionem vel curationem adferunt. Sed ad illorum expositionem conuertamur, in quibus auxilium aliquod existit. Annus austrinus, pluuiosus, sine flatibus ad finem. Similis huic constitutioni est qua in principio secundae epidemiorum scribitur hoc ordine: Carbunculi in Cranone aestiui, pluerat per aestum aqua larga & assidue, fiebant autem magis austro, sed differunt inter se haec constitutiones, & quod per totum annum hic dicat talem fuisse ambientem nos aeris temperaturam: in secundo vero, aestate solum, & quod adiecit nunc: sine flatibus ad finem, quod nunc non adscripsit. Sed colligat quis ex eo quod adscripsit illo in libro: fiebant magis austro, tale quippiam significari, nempe &

hic

hic annum totum fuisse ait austrinum & flatibus carentem, ita intelligentibus nobis, vt totus annus esse & dici possit flatibus carens, simul & borealis, hoc autem paulo post definitur. Reuocemus autem ad memoriam nos multas vidisse in aere temperaturas, qua & quietem & tranquillitatem haberent, non tamen inter se similiter, verum hanc tum mollem tum humidam: illam vero tum siccam tum quippiam frigoris habentem. Haec itaque exacte serena est, mollis vero nebulosa est, & turbidam constitutionem parit, & australem, & interdum nebularum plenam: contrariam vero huic borealis, & quod maxime nulla appareat in aere agitatio, sed exquisitè fuerit quod appellatur nenemon, id est, placiditas tranquillitasq;: eundem enim habere modum videtur aer in mari, nempe vt hic perpetuo quidem est fluxus in profundo maior vel minor, non videtur vero interdum manifestè ob paruitatem, nisi angustus fuerit qui ipsum recipit locus, vt in Chalcide Eubææ & Messina Sicilia videtur: sic in aere plana quidem immobilitas & stabilitas nunquam esse videtur, occulta tamen interdum propter paruitatem. Nubes quoque & in talibus a vento tranquillitatis sepius videmus, qua consistere quidem nobis videntur, sed reuera mouentur, videntur siquidem post paulo in altera aeris regione, quod ipsis non contingeret, si nullo pacto mouerentur. Talem itaq; quamdam

dam & nunc existimare oportet in toto anno fuisse constitutionem, quæ tantum differt à constitutione quæ fuit in Cranone in secundo libro dicta, quanto diuturnior. Communis tamen in utraq; constitutione affectus est putredo, communem habens & causam humiditatem cum ventorum carentia. Videtur autem ex materia quidem humida omnis fieri putredo: causa verò effe-ctrice, externo & præter naturam calore, simul verò ab immobilitate augeri. Quod itaque nihil exquisitè siccorum putrescat, omnes videmus, neque enim lapis, neque fictile, neque aurum, neque argentum, neque æs, neque aliud quippiam tale videtur putrescere. Quod autem & quæ natura putrescere possunt, plurimum permanere in temperaturis frigidis videantur, neque hoc quispiam ignorat: adhuc autem magis, ubi talibus flatibus flabellentur. Vestimenta denique assidue concutiunt homines, & maxime ubi calidus & humidus aër fuerit, tanquam ipsa putrefaciat immobilitas. Sic & articularum motus in animalibus tum alia quedam vitia, tum auxilium tale præstant. Dicit autem & Hippocrates ipse in aphorismis, ut superius dixi, in pluvijs fieri putredines. Quod itaque necesse erat humiditates corporum putuisse, ex his liquet. Deinceps videamus unumquodque particularium, dictionem ipsius consequuti.

¶ Squaloribus autem superioribus tempo-
ribus

ribus ad annum factis, circiter Arcturum, flante austro, pluviiæ multa.

Didicisti iam in constitutionibus primo libro descriptis permutatam esse ambientis nos aëris temperaturam, ex tum salubri tum naturalis sibi ordine: didicisti & qualisnam sit hæc constitutio, & quatuor ipsius esse in id quod præter naturam est, simplices, & quatuor alias compositas transmutationes. simplices quidem sunt iuxta caliditatem solam, & frigiditatem, & humiditatem, & siccitatem: compositæ iuxta caliditatem & humiditatem, frigiditatem & siccitatem, frigiditatem & humiditatem, & caliditatem & siccitatem. Nunc itaque memor eorum quæ didicisti, narrationem factæ constitutionis assequere, dicente Hippocrate: Squaloribus autem superioribus temporibus ad annum factis, deinde ab hoc memorante flante austro, circiter Arcturum, pluvia multa. Videtur siquidem iam anno superiore non servata esse exquisita ambientis nos aëris naturalis temperatura, neque tamen illo in tempore fuit morbus aliquis morborum epidemiorum appellatorum. Nempe & in aphorismis ita ipsum scripsisse didicisti: Constitutionum anni in totum quidem squalores imbribus salubriores, & minus lethales. Adhuc autem magis nullus factus est morbus eiusmodi, quod in siccitate tantum evicerit temperature everso, nulla altera oppositione permutationem accipiente, ut vel calidus.

vel valde frigidus factus esset aër. Sed subita re-
 pentinaq; in contrarium mutatio, circiter Au-
 cturi exortum facta esse videtur, precedit autem
 exortus ipse paruo spatio autumnale æquinoctiū.
 Qualis autem fuerit ab hoc exortu autumnus,
 deinde hyems & consequentia ipsam anni tem-
 pora, dictiones consequenti ipsius discemus.

Autumnus umbrosus, nebulosus, aqua-
 rum copia, hyems austrina humida mollis.

Ἐνωδες, id est, umbrosus dixit, ac si dixisset
 φοβώδες, quod significat neq; λαμπρόν, id est, neq;
 lucidum, neq; καθαρόν, id est, neq; purum, neque
 exquisitè ἀίθριον, id est, neq; exquisitè serenū. Cō-
 fuerunt siquidem & qui Asiam incolunt
 Græci, appellare Ἐνωδῶν & ἐνωπῶν, omnia
 quæ ad nigrū conuertuntur. His autem & φοβώ-
 δες nomen inferunt, & φαίδν quod prope nigrū
 existit. liquet autem quod talis aër non fiat sine
 nubibus multis, & quæ non lucide existant. Cō-
 timebatur itaq; & potentiā in umbroso nubilo-
 sum, neq; enim, vt didicisti, familiare solum est
 Hippocrati tali modo interpretationis vti, sed &
 plurimis aliorum. Infert autem hyems austrina,
 humida, mollis. Sunt qui existimant austrum
 perpetuò humidum, sed res non ita habet, videtur
 siquidem interdum sicus esse, quem & appellant
 idiotæ leuconotum. Et Poëta inquit: Ἀδράς ἔνδ
 ἰεφύοιο ἡδὲ ἀπύς αὐα νότοιο, id est, Ego autem
 Zephiri & procellosi austrī. Purum siquidem
 austrum

austrum, quem absque pluuijs fieri scimus, ita ap-
 pellauit. Verum & in primo epidemiorum in pri-
 ma constitutione Hippocrates ait: Facto autem
 ductu toto ad australia, & cū squaloribus. Ta-
 lis itaque auster interdum quidem & vehemens
 existit, sed manifestam perpetuò habet motio-
 nem. Mollis autem est auster, alius qui insen-
 sibilem in aëre habet motum, & in nubibus, &
 hic quidem calidus perpetuò existit: Leucono-
 tus verò, id est, albus auster, interdum frigidus
 videtur.

Post Solis retrouersionem multo, propè
 æquinoctium, postrema hyems aspera, &
 iam circiter æquinoctium boreas, & nix,
 sed non multo tempore.

Contrariæ constitutionis pars quedam hoc
 intercessit, vt ipse inquit, non ad multum tēpus.

Ver rursus austrinum, sine flatibus, aquæ
 multæ perpetuò ad canem vsque.

Hyemem simplicem declarauit in scribendo
 nunc: Ver rursus austrinum, sine flatibus, nem-
 pe verbum rursus, demonstrationem habet me-
 diæ quæ intercesserat contrariæ constitutionis,
 quod rursus in eandem redierit temperaturam
 aëris constitutio.

Aestas serena, calida, magnæ suffoca-
 tiones, æstusq;, etefiæ paræ contractum
 spirauerunt.

Mollities hyemis, & Veris tranquillitas, &

Maria Bombarda

eodem sunt genere ætatis suffocatoria. nam cum ætus naturâ perpetuò calida sit, ubi flatuum ca rencia accesserit, suffocatio de necessitate conse quitur, fit autem hoc, ubi neq; prodromi appella ti flauerint, neque ipsos consequantur, quos ete sias appellant. Dissipat autem ipsos & canis exortus, & Hippocrates ipse adscripsit: etesia paruo contractum spirauerunt.

Rursus circiter Arcturum cum aquilo nibus pluriæ multæ.

Rursus, non ad aquilonem, sed ad aquarum multitudinem habet relationem. Multitudo si quidem aquarum in priore Arcturi exortu sue rat, & spiritus in sequenti tempore: Aquilo au tem raro spirauit.

Quam annus fuisse austrinus, humidus & mollis, in hyeme quidem salubriter de gerunt, exceptis tabidis, de quibus scri betur.

Quod breues omnino fuerunt huiusmodi aqui lones, totam ob id constitutionem ab euinentibus in ipsa, humidam & austrinam appellauit: quod autem sine flatibus & calidam, mollem appellet, antea didicisti, sed talis constitutio nunquam insigniter homines offendit, etsi repentina fuerit, propter superioris anni squalidi temperamentii. Cæperunt verò quibusdã tabida affectiones, qui scilicet ad affectu hunc essent idonei. Ipse autẽ que in ipsis acciderit, scribere in sequentibus promittit.

Ant

Ante Ver vnã cum factis frigoribus, erysipelata multa, his quidem cum causa, aliis verò sine causa: maligna multos in teremerunt.

A biliosa fluxione erysipelas fieri didicisti, non tamen perpetuò praua & putredinosa exi stente ipsa, contrario siquidem modo, ubi fluxio benefica fuerit, naturalem in nobis factam ha bens luteam bilem, erysipelata quidem facere con senuit, nullam tamen ex ipsis inferre lesionem, ubi rectè quis ipsa tractauerit. At nunc talis non erat humor qui genuerat erysipelas, sed ma lignus, erodensq; & putrefaciens ex abundantia humide ventorũ carentia, illis maxime homini bus procreatus, qui natura biliosiores quàm alijs essent: biliosaq; victus ratio succum illum magis coaceruasset, differentie siquidem morborum ex ambientis nos aëris temperamento fiunt, propter vniuscuiusq; naturam & dietam, id est, victus rationem, quam rectè valens seruat. Dietam di co, non eam solùm que cibis & potibus consistit, sed & in omnibus alijs vt ocio, gymnasijs, lauac ro, venere, somno, vigilijs, atque omnibus quouis modo factis in corporibus hominum.

Multis fauces dolebant, vocesque malè adfectæ.

Quibus caput natura facile replebatur, his nunc succorũ redundãria repletũ cœpit fluxiones

per fauces in pulmonem & ventrem demittere. Iure autem & talibus voces malè adfici ait, videtur siquidem & hoc assidue in catarribus fieri, ubi fauces & guttur abundè madefecerunt.

11. Causi phrenitici.

Causi, id est, febres ardentes quidem fiebant, biliosa redundantia in hepar & ventrem decumbente: phrenitici verò, ad caput recurrente.

12. Ora aphthosa, pudendis phymata, ophthalmia, carbunculi.

Horum affectuum quilibet fit quidem & assidue citra malignitatem, ut in erysipelatis paulo antiè dictum est. Fit autem & cum malignitate, ut nunc, quoniam putredinosus erat redundans humor, quapropter in omnibus morbis quos recenset, perpetuò rei huius admono. Neque aphthas egris fuisse intellige, neque aliud quodpiam pathema iuxta consuetum modum, sed cum partium putredine. Memineris autem & communis sermonis huius, putredinosum succum ab eadem constitutione omnibus factum prehendere, non easdem partes, propterea quòd neque omnes natura similiter in tali constitutione prorsus haberent, sed quòd alia inter alias maximè imbecilla. Aphthae itaque pueris fiunt in ore assidue, quae superficiaria exulceratio existunt, & quòd partes ipsius omnes mollissime existant, veluti muscosae, & praeter haec os etiam est prorsus insuetum tangendis, tum cibus, tum potibus. Cum itaque

nutri

nutricis lac acrimoniam quandam habuerit, aphthas parit quae facile placantur, si mediocriter quis astrinxerit os infantis. Cum verò aliquis adfluxerit pravus humor, semper aphthae malignae existunt. Carbunculorum affectus perpetuò periculosus est, veluti à pravis productis humoribus, quocirca & nunc rationabile erat maxime lethalem ipsum fuisse, qui scilicet cum nativa malignitate malignitatem etiam ex constitutione accepisset. Dictum autem abundè de affectus huius generatione, cum principium secundi epidemiorum explicarem. Cetera dictionis manifesta sunt.

Alui turbatae, cibos auerfantes. 13

Defluente à capite in fauces pravo humore, quod quidem in pulmonem recessit, tabidosas fecit affectiones: quod verò in ventrem illatum est, deorsum subiens cum morfu, ventris perturbationem fecit, quod manifestavit inquit: alui turbatae. In transitu autem viam ventris, in qua vis appetendi consistit, malè affectit: hinc apostitiae, id est, inappetitiae.

Sitibundi hi quidem, alij non. 14

Plures ob causas par erat, neque sine siti omnes fuisse, neque sitibundos, videtur siquidem humiditas putredinosa omnibus collecta fuisse, non tamen copiam aequalis, vel similiter prava. Quosdam itaque sine siti fuisse est possibile, veluti & apostitos, id est, qui cibum auerfarentur.

propter virtutis potionum appetentis offensam, Quod autem pessimam hi haberent affectionem, neque ipsis maligna conflueret humiditas, ut medicriter sitirent, liquido constat: alios vero sitibundos fuisse constat, confluyente scilicet in ventrem succorum malitia, nondum os ipsa ita offensa dente, ut virtus potionum appetens corrupta esset.

15 Urinæ turbata, multæ, malæ.

Urinas quidem turbatas fuisse modo eodem intellige, quem paulo antè audiivisti, cum diceret, qui turbata. Nempe quibus deflexit ad renes succorum malitia, necesse his erat urinas turbas, id est, cum morbo & dolore exire. Quod demceps scriptum est: multæ, malæ, potest quidem & de urinis dictum esse: potest & ipsum per se vno tali sermone, symptomatum multitudinem aliquam pravorum fuisse ægris ostendente.

15 Comatosi plurimum, & rursus vigiles.

Coma non permixtum vigiliæ, ob humiditatem & frigiditatem cerebri fieri didicisti: vigiliam vero non permixtam comati, ob siccitatem & caliditatem. Nunc itaque auctis succis humiditatem quidem exuperantem habentibus, non tamen aërem omnem, humiditas quidem comatosam affectionem: acrimonia vero ex putredine vigiliam peperit, contrarijs symptomatis ob causas contrarias rationabiliter factis.

Acris

Acris, id est, iudicationum carentia. 16
multæ: diffciles vero alia iudicatione.

Ob succorum malitiam morbi quidam nullo pacto iudicabantur: quidam vero perperam.

Hydropes.

Pathema quoque hoc fuisse ait nonnullis ex pravorum humorum redundantia. Omnem enim hæc morbum generare potest, alium in alio corpore, & præter ipsorum naturales differentias, & victus rationis dissimilitudinem, ut paulo antè est dictum.

Tabidosi multi.

Dictum à me & antè quod ex capite defluit in fauces, ubi per guttur in asperam arteriam & pulmonem pervenit, tales operari affectiones.

Morbi quidem qui populariter vagantur, hi.

Inter epidemios morbos unus est pestis, ut & in libro de victus ratione in morbis acutis dicebatur. Cum enim non pestilens morbi modus quis communis populariter vagatus fuerit, sed diversi generis morbi fuerint. Non enim morbi alius nomen est epulemum vel pestilens: sed qui multis in vno loco fiat, hic epidemus appellatur: si vero morbo huic contingat ut multos tollat, pestis est.

Ex singulis subscriptis formis laborabant multi & moriebantur, contigerunt autem singulis horum ita.

2 4

Ex eo quod dixit moriebantur multi, pestilentes populariter vagantes morbos fuisse ostendit. Quod autem ipsi diuersi generis fuerint, de vno quoque seorsum dicere promittit in sequentibus.

21. Multis quidem Erysipelas cum occasione ex continendis & valde paruis vlcusculis in toto acciderunt corpore, & maxime sexagenariis circum caput, si etiam parum negligeretur. Multis autem & cum curarentur magnæ phlegmonæ fiebant. Erysipelasque valde celeriter vbique depaſcebatur.

Cuius prima omnino meminit affectionis, iure & nunc primæ particulares scribit differentias, quibus ilam quidem accidisse dicens ex paruis ἀποσπασίς, quas ὑποφλέβεις vocauit, id est, causas: alijs inter curandum magnas phlegmonas consequutas, vt depaſcens plurimum erysipelas. Pluribus autem circa caput hoc contigisse, quod repletum maxime hoc fuerat in austru & calidè flatuum carentijs. Hoc autem ipsum sexagenarijs magis accidisse, causam habet banc. Causa externa præter naturam circumsians, causa fuit, ob quam humores in corpore putruerint: vt vtrique calor nôster, vbi naturalem suam seruat temperaturam, plus sanguinis quam aliorum humorum facit: cum vero in igneam magis conuersus fuerit, pallidam & flauam bilem. Calor vero
externi

externus putredinis humorum causa est. Materia siquidem est humiditas: causa vero efficiens, est calor præter naturam. Senes itaque humiditates quidem superfluas perpetuò acervantes propter naturæ imbecillitatem, adsumentes quoque & ambientis aëris caliditatem, propter factam tunc constitutionem, promptiores iuuenibus ad putredinosam humorum corruptionem fuerunt.

Plurimis quidem horum abscessus in 22 empyemata contigerunt, carniūmq; & ossium & neruorum excisiones magnæ.

Malignitas redundans humoris ex magnitudine putredinis constitit. Dictis autem consequentia coaptans, ait.

Erat autem & fluxio contracta non puri similis, sed putredo quædam alia, fluxio quoque multa & varia.

Ostendit ipse tibi manifestè, quod iam sepius nos antea diximus, quod corporis humores propter humiditatem & ventorum abstinentiam aëris putruerant: atque ob id, pus quidem non genitum fuit. Putrescebant autem à prauis humoribus humidis solide partes. Variam autem esse fluxionem ob putrescentium differentiam, est rationi consonum, ob communem enim putredinis causam, vnumquodque putrescentium propriam accipit differentie speciem.

Quibus itaq; circum caput horum aliquid fieri contingit, capitis totius facta est

glabratio & menti, ofsiumq; denudationes & decidentiar, & fluxiones multæ. In febrientibus quidem hæc & non febrientibus. Erant autè hæc formidabiliora quàm deteriora. Nempe quibus ad empyemata, id est, suppurationes talium latitudo peruenit, plurimi horum seruabantur. Quibus verò phlegmonæ & erysipelas recesserūt, talemq; abscessum nullum fecerunt, horum perierunt multi, et si alia quavis corporis parte errauerint, contigerunt hæc. Multis siquidem brachium & cubitus totus circumeffluerunt. Quibusdam latera hæc afficiebantur, vel aliquod anteriorum, vel posteriorum. Quibusdam rotum femur vel tibia denudabatur, & pes totus.

Putredo humorum commune opus habens in corpora illa corrumpat ad quæ decubuerit, formidabiliorum in capitis partibus habuit phantasia, propterea quòd etsi hic parum in id quod præternaturam est deslexerit, plus turpitudinis fiat, quàm in cæteris partibus magnam habentibus in id quod præternaturam est conuersionem, femur siquidem, vel brachij, vel tibie, vel cubiti exadens cutis, minorem habet visionem: Si verò cutis crines cum cute deciderint, & multo magis menti cum ipsis, visio quidem adfectus sit magna: minus tamen periculum, quàm si talis adfectus circa pudenda contigerit, vel guttur, vel

eliora

phoracem, & principem aliquam partem. Non solum autem quæ circa caput ita sunt formidabiliora magis erant quàm deteriora: verum & quæ in quavis alia parte ita excidunt. Deteriora enim erant in quibus abscessit humor adfectum erysipelas efficiens, quoniam ad viscera & non ad ignobiles partes secedens, cum alijs symptomatibus febres etiam acutas generabat. Quibusdam verò eorum qui talem putredinem in superficie haberent, & sine febre partes emaruerunt, & quidam ipsorum ob id seruati sunt, excreta per partes quas ipsa putrefecerat succorum malitia. Oberrabat siquidem, ut ipse dixit, per totum corpus fluxio, id est, citra rationem ordinemq; & ut contingebat efferebatur, ut nullus Medicus arte prænoscere quò decubitura foret, potuisset.

Erat omnium grauissimum tale, cum 25 circa pubem & pudenda fieret.

Et absque pestilenti constitutione vbi in his locis vel phlegmone aliqua, vel erysipelas fuerit, facile putrescit, & adfectus consortione superiacentes partes adficit, & ideo sapius cogimur post præcisa quæ putrauerunt, locum inurere. Nihil itaque mirum, tali facta constitutione, brachium cubitumq; & femur, & tibiam, & latus, & caput computruisse, si plurimum male afficerentur pudenda.

Vlcera & cum occasione talia.

6
Hæc

Hactenus sermo ipse fuit erysipelatis, quæ ob ulcerationem, aut parvam ita aliam externam causam consistit. Deinceps verò de his quæ absque tali causa fuerunt, faciet sermonem.

27 Multis autem, in febribus & ante febrè & à febre contigerunt.

Non ob vicus his aut propter causam externam manifestam, sed, ut consuevimus dicere, sponte provenit erysipelatum generatio: alios quidem unà cum febre invadens, alios subsequens febribus, aut prægressis ipsis.

28 Erant autem hæc, quæ quidem abscessum fecerant, vel ventris perturbatio quædam opportuna, vel bonarum urinarum excretio fuisset, per hæc soluerentur. Quibus horum nihil contigerat, & latenter evanescebant, lethifera erant.

Paulò antè dicta est causa, propter quam feruarentur magis quibus succorum malitia per putrefactam aliquam partem, unà cum illa de corpore conciderit, liquet autem quod per ventrem & urinas expurgata, molestiam quidem fecerit, cum excerneretur, sed corpus totum adiuverit.

29 Vere autem valde multis contigerunt erysipelata, permanebantque & per æstatem & sub autumnum.

Genuit quidem, ut retuli, succorum malitiâ difficile transpirabilis constitutio, quæ humida & calida & absque flatibus esset. Detinebant
ante

autem ipsam in corpore frigora, veluti dictum est & in prima constitutione primi epidemiorum. Iure itaque varij ceperunt morbi paulò antè dicti. Nunc verò sermo est Hippocrati de Erysipelatis. Hæc siquidem prima omnia facta, prima & in expositione scripsit. His itaque (inquit) erysipelatis principio Veris factis, nonnulla permanerunt per æstatem & autumnum. Fieri autem potest, ut modo utroque intelligatur hoc: permanebantque & per æstatem & sub autumnum, in factis erysipelatis, de erysipelatis quæ fuerunt, ut intelligamus & existentiam ipsorum tunc factorum permanisse nonnullis ad autumnum usque, & factorum generationem, ut scilicet alia quædam in Vere quidem facta fuerint, & cessauerint: alia verò in æstate fuerint, similiter & in autumno, sed melius est iuxta significatum secundum, hoc intelligere. Non enim rationabile est principio veris contulisse erysipelas, & ad autumnum usque permanisse: prorsus enim in medio tempore hominem sustulisset, si valde malignum fuisset, aut putredine per ipsas putrefactas partes expurgata, cessasset.

Multa turbatio quibusdam, & circa fauces phymata, phlegmonæ item linguæ, & circa dentes apostemata.

Pathemata partium percurrit hoc sermone, quæ antè non memoravit.

Voces & multis indicium præbuerunt
mal

tenuitatem punctationi; æqualem
 habens, sed propter tarditatem à circumstante
 frigore repulsum, rursusq; sub cutem reuolutum,
 radices egit. Videtur siquidem pro $\lambda\alpha\iota\sigma\alpha\iota\delta\eta\mu\epsilon\nu\omicron\nu$
 $\nu\omicron\nu$ vel $\alpha\pi\alpha\theta\upsilon\mu\epsilon\nu\omicron\nu$, vel in profundum $\epsilon\nu\sigma\tau\omicron\upsilon$
 $\mu\epsilon\nu\omicron\nu$ id est, occlusum, vel retusum, vel in pro-
 fundum repulsum, hic fuisse vsus nomine $\epsilon\iota\delta\omicron\upsilon$
 $\mu\epsilon\nu\omicron\nu$. Iuxta quod significatum videtur & hæc
 oratio ab ipso scripta esse: $\gamma\eta\rho\ \delta\epsilon\ \tau\omicron\sigma\phi\epsilon\rho\nu\ \mu\epsilon\theta\ \delta\epsilon$
 $\mu\epsilon\sigma\sigma\alpha\rho\ \epsilon\iota\delta\eta\mu\epsilon\nu\omicron\nu\ \tau\omega\ \pi\epsilon\iota\ \tau\omicron\nu\ \delta\iota\alpha\ \tau\omega\alpha\nu\tau\omicron\varsigma\ \delta\iota$
 $\gamma\eta\rho\ \tau\epsilon\iota\sigma\gamma\acute{\alpha}\mu\epsilon\nu\omicron\nu$, id est, terram autem nutricem
 quidem nostram, quæ retrahitur ad perpetuò ordi-
 natam rationem. Sic & apud Antiphontem
 in secundo de veritate reperire est scriptam ap-
 pellationem in hac dictione. $\epsilon\tau\alpha\rho\ \omicron\upsilon\theta\ \gamma\epsilon\nu\omega\nu\tau\alpha$
 $\epsilon\nu\ \tau\omega\ \alpha\epsilon\rho\ \iota\mu\beta\epsilon\upsilon\ \tau\epsilon\ \eta\gamma\epsilon\ \tau\omega\nu\acute{\omega}\mu\alpha\tau\alpha\ \kappa\alpha\tau\epsilon\nu\alpha\nu\tau\iota\alpha$
 $\alpha\lambda\lambda\acute{\alpha}\lambda\omicron\iota\varsigma$, τότε συσφιγμένα τὸ ὕδωρ ἡγεῖ τω-
 νύστρα $\lambda\alpha\tau\acute{\alpha}\ \omega\alpha\lambda\lambda\acute{\alpha}\delta\epsilon$, τι δ' αὖρ τ' $\epsilon\nu\mu\pi\tau\iota\sigma\tau\acute{\omicron}\nu\tau\omega\rho$
 $\lambda\epsilon\gamma\alpha\tau\acute{\iota}\sigma\iota\varsigma$, τὸ τ' ἐπινυνῶν ἡγεῖ σωματράφην ὑπὸ τι-
 ποῦ $\tau\omega\nu\acute{\omega}\mu\alpha\tau\omicron$ & $\epsilon\iota\delta\omicron\upsilon\mu\epsilon\nu\omicron\nu$, ἡγεῖ ὑπὸ τ' $\beta\iota\alpha\varsigma$, id
 est, Cum itaq; fuerint in aëre tum imbres tum
 venti inter se contrarij, tunc cogitur aqua &
 valde inspissatur, quod autē coësumibus superius
 fuerit, hoc densatur cogiturq;, & vento consuolu-
 tum & à vi. Nempe & is per vocem $\epsilon\iota\delta\omicron\upsilon\mu\epsilon\nu\omicron\nu$
 videtur indicare $\lambda\alpha\iota\sigma\alpha\iota\delta\eta\mu\epsilon\nu\omicron\nu$ vel $\sigma\omega\epsilon\lambda\omicron\upsilon$
 $\mu\epsilon\nu\omicron\nu$ eis $\epsilon\kappa\omega\tau\acute{\alpha}$, id est, occlusum, vel in se contra-
 ctum. An ne & in proposito nobis ad expositionem
 libro, quod de vocibus scripsit $\lambda\alpha\iota\sigma\tau\omicron\delta\epsilon\alpha$, ta-

le ali

le aliquod significatum indicet, voces veluti $\nu\alpha$ -
 $\tau\alpha\lambda\sigma\mu\epsilon\nu\omicron\nu$, vel $\epsilon\nu\sigma\tau\omicron\upsilon\mu\epsilon\nu\omicron\nu$, id est, occlusas vel
 coactas, ut intelligamus dictionem dictam esse de
 vocibus exire non valentibus, ut in his qui gra-
 cilem vocem habent & quæ vitrâ progredi ne-
 quit: $\alpha\iota\alpha$. & hoc valde prauum potuit siquidem
 $\iota\sigma\chi\omicron\mu\epsilon\nu\omicron\nu$, vel $\epsilon\pi\epsilon\chi\omicron\mu\epsilon\nu\omicron\nu$, vel $\beta\epsilon\alpha\delta\upsilon\omega\sigma\iota\alpha\varsigma$, id
 est, retentas, vel hærentes, vel cunctantes, vel
 quippiam tale scribere, qui indicare voluerit ho-
 minem ita voce esse impeditum, ut rix loquere-
 tur. Tam licet & in presentij dictione intelligere
 vocem dici velut $\delta\iota\delta\epsilon\mu\epsilon\nu\omicron\nu$, id est, vinctam $\tau\omega$
 $\gamma\acute{\alpha}$ τ' $\delta\epsilon\sigma\mu\epsilon\nu$, id est, à vinculo, Poëta utiq; osten-
 dente sese dixisse, $\alpha\delta\iota$ τ' $\delta\epsilon\sigma\mu\epsilon\nu$, id est, de vin-
 culis: $\eta\lambda\alpha\sigma\tau\omega\ \delta\upsilon\kappa\ \epsilon\theta\epsilon\lambda\omicron\upsilon\tau\alpha$, βίη δὲ σάσφες ἄγρων,
 id est, vinculis reuinctum, vi inuitum abducunt.
 Liqueat autem quod & hic melius erat scriptum
 fuisse $\lambda\alpha\iota\sigma\tau\omicron\delta\eta\mu\epsilon\nu\omicron\nu$, & nō $\lambda\alpha\iota\sigma\tau\omicron\delta\epsilon\alpha$. Hic qui-
 dem communis est omnis expositionis lapsus, nam
 quicquid statuat quis ex verbo $\lambda\alpha\iota\sigma\tau\omicron\delta\eta\mu\epsilon\nu\omicron\nu$ signi-
 ficari affectionem actiuam non passiuam osten-
 dit. Et ob id maximè quis vocem non esse Hip-
 pocrati suspicatus fuerit, neq; enim ita imperitus
 enunciationis Hellenicæ erat, ut in ipsa peccaret
 puerorum instar qui modo discere cæperunt. Vi-
 detur siquidem adfectus aliquis vocis significari
 ex hoc vocabulo $\lambda\alpha\iota\sigma\tau\omicron\delta\eta\mu\epsilon\nu\omicron\nu$. Prater eà et si $\lambda\alpha$ -
 $\tau\omicron\delta\eta\mu\epsilon\nu\omicron\nu$ scripserimus, non est tamen iuxta
 morem Hippocratis infuetis & raris nominibus

A

uti. Sunt qui *δις* & *περὶ* *λέγουσιν*, id est, distortum significari patant, sed hoc pugnat cum eo quod in prognóstico ipse *δις* & *ποσῶν* interpretari volens, ita scripsit: Si verò & flexa fuerit palpebra, vel labrum, vel nasus. At in vocibus neque *λαμπύλον*, id est, flexum, neque aliud quippiam ex dictis dici debet. Quare quidam eorum qui librum sunt interpretati, dictis omnibus damnatis, pro vocabulo: voces, lingue scribunt, intelligere volentes *λαῖστρος* voces linguas, veluti *λαῖστροδέρμας*, id est, denudatas, & *ἀνακινύμενος*, id est, que egrè mouentur, debuerunt autem ipsi ut vocabulum voces in vocabulum lingue permutauerunt, ita & participium *λαῖστροδέρμας*, in participium *λαῖστροδέρμας* permutare, & potius quam verbum voces. Sed iam satis sit mihi de voce *λαῖστροδέρμας*, nihil nos insigniter, neque si inuenta fuerit, inuatura, scire enim solum scire hic generatim tum dictum tum intellectum, nempe quod propter factam ipsis à capite destillationem lase fuerunt vocales partes, & voces male adfecte fuerint. Quod enim in constitutionibus humidis & calidis caput repletum fluxione, ad partes tum ventris tum thoracis demittat, scire est commodum, primum quidem discernendi causa, an ne alia quedam causa talem affectum egri fecerit, an ex epidemys sit morbus: deinde ut caueatur ne talis sit affectus, nempe qui ambientis aëris offensas prauiderit ubi

& quomodo fiant, euitare poterit, totam vultus rationem contrariam vincenti constitutioni efficiens, imò & si predicere futura volueris (nempe & hoc nobis utile est, ut in præfatione prognostici demonstratum est) etiam in hoc tibi laborandum est, ut affectus qui in corpore fiunt, ex ambientis constitutionibus omnibus cognoscas. Contenti itaq; ut dixi, quod lase voces fuerint, & relicto verbo *λαῖστροδέρμας*, quod ipsi continuums est, contemplantur. Primum siquidem ait tabidosus incipientibus adfuisse tale symptoma: ab ipsis autem, & causosis & phreniticis. Existimandum itaque tabidosus quidem ex affectu ratione ipsum adfuisse, nempe cum multas alias causas & affectiones sequitur phthisis: non minus autem illis, & propter catarrhum ex capite, quem potissimum vocis mala affectio consequitur. Causos verò phreniticosq; propria quidem ratione non sequitur tale vocis vitium, quale tabidosus incipientes. Quoniam verò in constitutione hac calida & humida & ventis destituta continuè facta, caput pati contigit tale symptoma propter communem causam, non propter propriam ipsius affectus apparationem, phreniticos est consequutum & causosos, resiccantur siquidem potius in ipsis, non madescunt vocales partes, veluti in presenti constitutione. Vox itaque elongata quidem & acuta fit propter instrumentorum voci deputatorum siccitatem: rauca

verò ob humiditatem.

32 Cœperūt itaq; & causi & phrenitica ante Ver post facta frigora, & plurimi tunc ægrotauerunt. Acuta autem his & lethalia contigerunt.

Factam antea ex aëris temperamento humorum putredinem, rationabile erat ob frigus factum in fine hyemis in profundum repulsam, morbos erysipelatis similes peperisse. Alios itaq; quosdam huius generis exponet, & hos ordine primos ab erysipelate iam scribit. Hæc autem erant tum causosa tum phrenitica, communem quidem habentia causam: sed locis patientibus differentia. Nempe quibus in locis tum hepatis tum ventris, & maxime oris ipsius, decubuit succorum malitia, his causosi morbi conciderunt: quibus verò in cerebrum illata est, morbi phrenitici.

33 Erat autem causerum factorum constitutio hæc: Incipientes comarosi, anxij, horrentesq; febris non acuta, neq; valde sitibundi, neq; deliri.

Que causis fuerunt symptomata, ob constitutionem non propter adfectus rationem hæc annotantur: & ideo perperam pro *λεωμία* *ῥόδεις*, id est, comatosi, quidam *λεωμία* *ῥόδεις*, id est, caumatosi siue estuosi scripserunt, proprium siquidem hoc causerum est, quibus & sitire citra quietem, & nullum aliud serè quis peculiare dixerit esse februm ardentium signum: verum ex duobus his

sufficenter compleri dixerit, sitim irrequietam & caliditatem perurentem sentientibus ægris. At tunc constitutio que humiditate multa caput repleuerat, comatosum vel omnibus vel plurimis quouis modo laborantium, intulit symptoma in morbi inuasionem: succorum malitia eò acritudinis nondum deducta, ut vigiliis vehementes & deliria & phrenitidas concitaret. Coma itaq; raro admodum fit febribus ardentibus: inquietari verò sine anxium esse, valde sepe: non tamen inseparabile est ut predicta duo, tum sitis inquietata tum caliditas deurens. Horrentes verò sepius fiunt qui causo afficiuntur, quare & hoc significatum est. Quod autem deinceps est scriptum quidam simpliciter scribunt absque negatione: febris acuta, quidam cum negatione ita: febris non acuta, ab aliqua vtriusque ratione probabili differentem habentes scripturam: hi quidem absque negatione, quod inter inseparabilia sit causosi morbi febris acuta, veluti & sitis: alij autem & ob id ipsum scriptum esse dicentes cum negatione, quod rarum quippiam & admirabile ipsis contigerit, veluti & coma & febris, nempe & ab his illum quoque scripsisse aiunt: neque valde sitibundi, quanquam & symptoma hoc februm ardentium maxime sit proprium. Ut itaque non valde sitibundi erant, sic & ipsos non valde acutè febricitasse par est, forsitan autem & scriptum ab Hippocrate: febris non valde acu-

ta, à falso eo qui primum excipit, mansit erraticum. Oritur rursus non parua de omnibus signis pathognomoniciis quaestio. Nam si possibile sit uerendum ut non presentibus ipsis affectus species seruari possit, alia à pathognomoniciis certiora nobis erunt ad affectuum dignotionem, quod si statuerimus, conuenienter quis uolet quidem illa pathognomonica appellare. quæ autem antea vocabantur pathognomonica, simul asidentia: quorum hæc quidem inseparabilia existunt, & (ut quispiam dixerit) ipsius substantiæ adfectus compositoria. simul asidentia uero, ex his quæ ut plurimum ipsis fiunt, existunt. Si itaque eger non sitibundus fuerit, neque ualde acutè febricitauerit, ex quoniam adhuc iudicio dicimus esse morbum Causum? nempe etsi ualde multis eorum qui causo afficerantur anxios esse contingit, non tamen hoc adfectus proprium existit, multi siquidem & alij qui quouis modo laborant, affosi sunt, id est, anxij. Neque itaque, quod nonnullis placuit tales dubitationes existimantibus effugere, & nobis erit dicendum ex his quæ deiciuntur, maxime cognosci causum dicentibus. neque enim mera biliosa in solis causis alui excernunt, neque solis hæc adest colliquatio: sed sunt quidem & hæc symptomata & maligna & uerentium febrium, excernentes tamen ipsa, multi & mediocriter sitiunt, & febris caliditates sustinent. In presenti uero constitutione neque

tales

tales erant deiectiones. alii siquidem (inquit) turbatæ erant plurimis horum deiectionibus erudis, rennibus. Videtur itaque Hippocrates causum dignoscere, & sitis asiduitate & uerente caliditate: ueluti phrenitum, delirij asiduitate. Sic enim etsi non admodum sitibundi egri fuerint, aut non admodum uehementer urantur, per totum uero morbum dicta duo fuerint symptomata, causus esse morbus dicitur. & fiet quidem aliqua ipsa calidior febris; ita ut corpus colliquet, & deiectiones pariat biliosas & colliquatorias, sed non dicitur causus, nisi permanentia haluerit per totum morbum dicta duo paulo antè, irrequietam sitim quantumlibet biberint, caliditatemque inuicundam & causosam & anxiam. Adest itaque ipsis & multa quæ uehementissima sit sitis, & febris maxime uerens. Raro autem quemadmodum nunc cum febris non ex acutè acuta esset, neque ualde sitibundi egri erant, quæ ob id ipsum annotauit, ueluti & quod nullo pacto essent deliri: quoniam & hoc causis contingit. Quod autem paruæ dementiæ signum sit τὸ ἀπαύρατον, id est, deliri, prius est dictum.

A naribus pauca stillant. 34

Hoc est, ex his quæ malignis causis superueniunt: sicut sanguinis eruptio non malignis. Sed, ut summatim dicam, omnis stillatio a naribus prauum est signum, ut didicimus.

A 4

3^a Accessiones plurimis diebus paribus fiebant.

Inter rara quoq; & hoc est. Videntur siquidem & causi & omnes ipsis similiter valde acuti morbi, accessiones in diebus imparibus habere.

3^b Circa autem exacerbationes obliuio, remissio & priuatio vocis.

Obliuio & manifesta est. & sepius ex perniciosis esse est demonstrata. & propter id est, remissionem, velut tum exolutionem tum resolutionem omnium partium corporis, ipsum dicere par est, ubi similiter resolutis proiecta videantur. Quid autem hoc & perniciosum sit, didicisti: veluti & de alijs omnibus symptomatis quae in libro scripta sunt, vt in ipso solum exponere oporteat quae non manifeste dici videntur, ad memoriam solum reuocatis quae alibi demonstrata sunt, & doctrina ipsorum non per discursum facta.

3^c Pedes funni, manusq; his frigidiores quidem, & multo maxime circa accessiones, rursusq; tarde & non bene recalescebant, rursusq; mente constabant & loquebantur.

Varietatem factorum symptomatum his qui tunc fuerunt morbis exponit quae omnia praua existunt.

3^d Detinebat eos coma assidue non somnulosum, aut vigiles erant cum laboribus.

Manife

Manifestum quoque est & hoc ei qui scriptorum meminit & in libro de comate, & in superioribus commentarijs, ubi enim egri vigilare quidem non possunt apertis oculis; comitantes vero ipsi spe dormiendi vigiles permanent, tale vocamus non somnulosum comatosis, si vero & labor aliquis ipsis adfuerit, manifeste vigilabunt magis qui ita habent, vt neq; in opinionem somni leuis perueniant. Fit autem & tale quippiam ita comatosus, vt in medio consistat, tum exquisite vigilantium, tum dormientium.

Alii turbatae plurimis horum, deiectionibus crudis, multis, tenuibus.

Liquet quidem & ex his non animum conuertere ad deiectionum speciem in morborum causarum dignotione. Crudas itaque dicit & tenues deiectiones fieri tunc causa laborantibus; neque biliosarum, merarum, neque colliquatiorum meminit, quae nonnulli existimant febrim ardentium maxima signa esse.

Vrinae tenues, multae, nihil indicatorij, nihil commodi.

In expositionibus de urinis consuevit ubi quae contigerunt scripsit, ipsis non amplius adijcere, utrum boni alicuius vel mali sint signa, meminisse nos existimans eorum quae didicimus in prognostico in vniuersum, de vrinarum tum malitia tum bonitate. Sic itaque videtur mihi adiecisse, quamquam praefatus ipsas tenues, quod ipsis

A 5

adscripsit multas, memor siquidem quod & per
 vrinarum multitudinem ipse nos docuit fieri in-
 terdum iudicationem, indicauit nunc quod est
 multis essent ipse, tamen nihil erat iudicatio-
 rium neque bonum, neque enim expurgans cor-
 pus & mouens quae molesta erant, videtur nunc
 natura vrinarum multitudinem peperisse: sed vt
 didicisti tum sudores tum deiectiones, inter-
 dum quidem vt symptomata redundantia pra-
 uorum humorum corporis excernere, interdum
 vero expurgante ipsa natura: ita nunc & vrinae,
 redundantis serosa humiditatis in corpo-
 re symptomata existunt. Ob id itaque ipsis ad-
 iecit, nihil indicatorij, nihil boni: excerneban-
 tur enim vel propter multitudinem immodera-
 tam, nequeuntibus ipsis continentibus parti-
 bus continere, vel propter morsum fortem infe-
 stratis, atque ob id ad excretionem suscitatis. ta-
 lia autem in eadem constitutione erant, &
 quae per ventrem exercebantur, vt dictum
 est. Et certe sudores proportionabiliter ipsis
 erant.

¶ Neq; iudicatorium aliud ita habētibus
 apparebat, neq; probè sanguis erupit, neq;
 abscessus alius consuetus iudicatorius fie-
 bat, moriebaturq; vnusquisque si contin-
 gebat, errabundè, plerunque circa iudicia:
 quidam longius, à quibus sudores multi.

Habentibus itaq; perniciosè contigerunt haec,

quae

quae hic tibi commemorauit perniciosè habentium
 febrientium causosè symptomata. Audiuisti
 autem iam antea frequētè propter quid vnum-
 quodque praedictorum perniciosum existat.

Similia & phreniticis.

Vbi sermonem de causa compleuit, ad ea quae
 phreniticis contigerunt, transit. Mentem itaque
 conuertamus hic ad dictiones ipsius.

Non sitibundi valde erant hi.

De phreniticis est sermo. Non sitibundos au-
 tem ipsos fuisse ait non ita, propterea quod mul-
 tam humiditatem redundantem in ore ventris
 haberent: quod quia quae paterentur intelligen-
 tia non assequerentur, & extincta ipsis esset ap-
 petens stomachi facultas.

Nec phreniticorum vllus valde infans. ¶
 uit, vt in aliis: sed alia quadam cataphora
 segni grauter interibant.

Si non praedixisset: nec phreniticorum vllus
 valde insanit, sed simpliciter dixisset tunc phre-
 niticos cataphora segni perisse, verisimile eras
 intelligere facta ipsis in lethargum conuersione,
 ita perisse: praedicto vero: nullus valde insani-
 uit, rationabilis est ipsos cum cataphora perisse
 manentes phreniticos. In hoc enim solo quod con-
 tinuè insit cum febre phrenitum intelligimus,
 nullo alio à mania differentem praeterquam
 febre. Ambae siquidem mentis noxae sunt.

verum

verum sine febre esse mania adfectorum proprium existit: veluti cum febre esse, phreniticorum. Nil itaque mirum, collectis in corpore crudis humoribus, quae deiciuntur indicasse comatosos simul & desipientes fuisse, comatosos quidem propter tum multitudinem tum frigiditatem crudorum humorum: desipientes vero, quod putrescentes acrimoniam & caliditatem generarent.

¶ Erant autem & aliae febres, de quibus scribetur.

Memores autem sumus quod ubi praefatus est: Erat autem constitutio factorum causarum talis, quam & enarravit, deinde omnia quae ipsis contigerunt, & post haec ubi rursus dixit: similia & phreniticis, deinde & completo de his sermone omni consequenter intulit: Erant autem & aliae febres de quibus scribetur. Ostendit enim ex hac dictione febrium speciem causam esse & phreniticam, causam quidem qui assiduam habuerint sitim cum assiduo & multo ardore: phreniticam vero, quod continua sit, & una cum continuo fiat delirio.

¶ Ora multis aphthosa, ulcerosa, fluxiones circa pudenda multae, ulcera, phymata extrinsecus, intrinsecusque, ad bubonas.

Dixit quidem antea & de his, sed in particulari de unoquoque agit. Erysipelatum generationes ad autummum usque procedere fatum, manifeste & de his quae nunc post ipsa scribuntur

tur

tur omnibus idem ostendit. Ob id itaque rursus eorundem meminit.

Ophthalmiae humidae, longae, diuturnae, cum doloribus adnascens palpebrarum internae & externae, visiones corrumpentes, quas ficos nominant.

Redundantis humoris superfluitas duplicem videtur habere speciem in ea quae circa crassitatem & tenuitatem est differentia, ut consuevit ferè perpetuo fieri in humidis & vento destitutis constitutionibus. Nisi enim peculiaribus quibus gymnasys usus stabellauerit, atque una perpurgauerit, & corpus mouerit, copiam humorum tum crassorum tum tenuium acernat, crassorum quidem propter otium: tenuium vero & aquosorum, quia non fuerint vacuati. Tenuitatis itaque ipsorum coniectura, & ventris deiectiones tenues, & urinae tales effectae: crassitiei vero, quod omne productum fuerit, & coma plurimis simul assidens. Iure itaque quibus horum in oculos irripuit copia, humidus quidem ophthalmias ob tenuitatem peperit: palpebrarum vero adnascens, ob crassitatem, nempe cum in oculos fluat humor, quod excernitur quidem humidum, parit ophthalmias humidas, id est, cum rheumate humido & aquoso: crassius vero adfectis partibus infarctum, tumentes eminentias, quantum vero crassi humoris in oculorum profundo erat, dolores peperit.

Enasc

Enascebantur & in aliis ulceribus multa, & in pudendis.

Que ob materia crassitiem palpebris enascebantur, non hic solum, verum quoque & in pudendis ait fuisse: & si pars aliqua alia forte ulceraretur, crassitie humorum, ut dictum est, tales enascentias efficiente. vocat autem ipsas vulgus *pubentes*, id est, fungos.

Carbunculi estare multi, & alia quæ putredo vocatur.

Et quod cunctaretur quidem in toto corpore succorum malitia, putredo augebatur. Aestate vero appetente, neque ipsa anniversarios habente, ad summum magis perueniebat, & ob id morbi calidi plures & maligniores prioribus fiebant. Est siquidem demonstratum, carbunculum ex calida quidem ignitione, crassa vero substantia materia, generationem habere.

Pustulæ item magnæ.

Constat à verbo *ἰνδύων*, quod est *ἰσχυρῶν*, id est, erumpere, appellationem *ἰνδύων*, id est, pustulis fuisse, de sponte efflorescentibus in cute. Generatio autem istis est ex superfluo videlicet humoribus: qualitatem quoque convenienter sequitur, humoribus quidem tenuibus ulcerationes magis quam tumores parientibus: crassis vero cutem in tumorem attollentibus. Liqueat autem eiusdem esse generis cum predictis & quæ in palpebris enascentur ulcera, & quæ nunc in

cute

cute generationem habent spontaneam.

Herpetes multis magni.

Magnos vocavit, vel quod multum loci occupaverint, vel quod cum erosione maligna fuerint. utrunque autem consequitur dictam in succis affectionem.

Quæ ad ventrem spectant, multis multa & nocua contigerunt. primum quidem tinesini multis cum dolore, plurimis autem pueris, omnibusque impubesibus, atque horum peribant multi, lienterici multi.

Et propter ætatis humiditatem, & quod plura ingerentes pueri, cibos sepius corrumpant, iure tinesinis corripiebantur. Est autem & maxime tum dolorosus, tum molestus hic affectus, dolorosus quidem, propter tensionem: molestus vero, propter astiduitatem desidentie. In presenti vero constitutione plethorica simul & cacochymica dicta, multo magis lienterici fiebant. debilitata siquidem retentrice facultate, lienterius fieri didicisti. Ut itaque facultas ventris nutritiva extincta erat, ob quam & summè cibos averfantès faciles paulo post aut sic & retentricem lesam fuisse par est.

Dysenteriosi, neque hi valde laboriosè.

Consequens erat inferre predictis quibusdam non laboriosè agrotantibus, predictis vero

verò est nullus talis: sed contrarium potius, superioresque omnes, & ante hentericos diētines, mosi laboriosè agrotarunt. An'ne itaque diētio vitium habet qualia multa alia in libris multis à primo scriptore errante vitia servata sunt? melius siquidem erat ut scriptum esset: & hi valde laboriosè. Sunt qui aiunt dici orationem: neque hi valde laboriosè. ac si diceret: multi dysenteriosi non fiebant, volente viro significare ex verbo *ἐπιπρωτος*, generationem morbi, non modum: alij quod dysentericus citra dolorem infestatis deinceps dicitur, ob id inquit orationem: neque hi valde laboriosè, ab ipso adiunctam, intelligentibus nobis hentericos de necessitate citra dolorem esse.

54 Biliosa verò, & pinguis, & tenuia, & aquosa, multis quidem in morbo ipso tali decubuerunt, & sine febribus, & in febribus, cum dolore tormina, sursum reuolutiones, malignæ, multorum tum euntium tum suppressorum pertransitus quæ exhibant, dolores non tollebant, & multæ corporis partes patiebantur.

In presenti sermone omne morbi genus constitit, quoniam natura differunt inter se homines & etatibus & victus ratione. alium itaque alium habens redundantem humorem, à constitutione hunc inauxit, ut demonstravimus. deinde putredine superueniente iuxta acernatorum humorum different

differentiis, variata est putredo, cum verò ipsa deferretur per unumquemque partium locum natura debilissimum, multis ita partibus pati contigit, quod multi homines valde essent. Rationabile itaque erat natura biliosa, & florètibz etate, & curis deditis, atque his qui in operibus & rebus sese fatigarent, hec redundasse. Pinguis verò colliquationis signa esse ipse ostendit: aquosa verò tenuis & serosa humiditatis. Multis autem ait hunc ipsum adfuisse morbum, id est, talia deicere, nempe & absque febribus, quibusdam hoc fuisse ait. Pertransitus verò, hoc est, vacuationes ipsis contigisse, multis eūtibz & suppressis, quod significat ac si dixeris, multis adhuc & in corpore manentibus, non minus & vacuationes fuisse multas, ob id neque exeuntia solvere dolores, nempe quomodo solvere possint ipsa, multis adhuc retentis?

Oblata ægrè admittebant nempe purgationes plurimos lædebant. Horum autem qui ita habebant, multi quidem citò moriebantur, dolores verò & longius malum protrahebatur.

ἵπποκράτης & *εὐρα*; id est, oblata dicere potest, & cōmuniter auxilia omnia, & propriè quæ eduntur & libuntur. Purgationes verò, quarum meminit, inter utraque statui possunt. Quid autem auxilia ita habentes non iuverint, manifestum est, etsi nihil ipse dixisset, multis siquidem pereun-

tibus, nihil omnibus ipsis conferebant auxilia.

¶ Ut autem in summa dicam, omnes & qui longis morbis & qui acutis vexabantur, ex alui vitio maximè moriebantur. Omnes enim venter sustulit.

Et apud nos facta pestis illa longissima ex vacuatis per ventrem, ferè omnes sustulit, erant autem colliquatio quæ excernebantur, atque hoc videtur inseparabile esse symptoma pestilentis febris propriè appellata, prehendente & ipso mortales citra pestem.

¶ Omnes autem cibos auerfabantur, atque ex omnibus præscriptis in quos aliquando incideram, multi maximè hi, atque alij ex hiis & ex aliis qui perniciosè habebant.

Symptoma quoque hoc omnes qui in nunc facta longa peste erant prehendit, atque ob id plurimis mori contigit. Fortiores itaque, qui seipsum cogentes, ingerebant qui administrabantur cibos, omnes ferè seruati sunt: plurimi verò mori elegerunt potius quàm aliquid ingererent. Hac itaque visa sunt contigisse his qui tunc vitio ventris maximè egrotauerunt, nempe & huius opus est ciborum appetentia.

¶ Stribundi alij quidem, alij non.

De his qui citra febre[m] ob ventris turbationem, ut ipse vocauit, infestati sunt, sermo ipsi nunc est, manifestum autem ex his, quæ ipse inferens, dixit: Ex his qui febriebant, & alijs, null

nullus iniepestinè. Cõstat autè ex his quæ diximus supra, propter quid neque stribundi omnes erant, neque sibi vacui, crassities siquidè humorum, & tenuitas aquosa acernata est, frigida quidem ambo per suam naturam, sed ex putredine ascititiam caliditatem accipientia. In quibus itaque iam putredinosum calidum euicerat, hi stribundi erant: in quibus autem nondum, etiam hi ratio[n]abiliter sibi erant vacui.

Ex febricitibus & aliis nullus intem. 5 pestiuè.

Vbi in priore dictione dixit de ventre molestis, quod alij quidem stribundi erant, alij non: nunc iam & de his qui simul cum febre laborabant, ait, nullum fuisse stribundum valde vehementer, neque ut Medicis non crederet. Hoc autem factum est, quod non in ventrem ipsorum tantum ichorum putredinosorum conflueret ut prædictum.

Urina autè multæ quidè, sed quæ exhibebant, non ex ingestis potibus, sed multum excedebant. Vinarum verò exeuntium multa quædam erat malitia, neque enim crassities, neque concoctio, neque purgatio bona. Nempe in multis per vesicam purgationes bonæ factæ, bonum futurum: plurimisque colliquationem ostendunt, turbationemque & dolores, & diurnitates, & acrisias.

Manifesta omnia sunt dicta, & memoriam non expositionem requirunt. Ipse enim manifestè demonstravit in antecedente libro, quem percurri quòd interdum ratione symptomatis vacuetur urina, veluti, tum sudores, tum vomitus, & quæ per ventrem subeunt.

67 Comatosiq; erant, & phrenitici, & caelo laborantes, atque etiam in aliis morbis omnibus maximis, quòd cum febre essent.

Coma effecit materie crassitudo, & maxime illis, in quibus caput passum est. Patitur autem phrenitici quidem, prima ratione: Causis vero, ex accidenti, nempe caliditas febris ad caput praus humores sursum euehit, redundabant autem nunc crudi & frigidi.

67 Perpetuò autem plurimos graue coma consequeretur, vel tenues & parui somni dormientibus erant.

Coma graue, excitatu difficile intelligere oportet: tenues autem & paruos habere somnos, contrarium est. Fiebat autem primum quidem quibus crassities & copia materie frigide esset: secundum autem, quibus tenuitas putrefacta.

63 Multæ & aliæ febrium populatæ sunt formæ, tertianarum, quartanarum, nocturnarum, continuarum, longarum, errabundarum, implacidarum, inconstantium.

Propter varietatem contristantium humorum, tum alijs morbi, tum febrium formæ plures contigerunt.

gerunt. Meminit autem & intermittentium quidem, quæ omnes tres sunt, quotidianarum, tertianarum, & quartanarum: tertianarum quidem & quartanarum nominatim primum, quotidianarum vero, cum inquit nocturnarum. Duplici enim existente ipsarum differètia, quatenus aliæ quidem nocte exacerbant, aliæ vero diu, atque ob id appellationes inde nocte sunt: differentes, earum quæ tunc redundarunt mentionem fecit Hippocrates, quæ nocturna sunt. Simus itaq; etià memores, quòd cum in primo epidemiorum & secundo multos agros memorauerit seorsum, & constitutiones totas exposuerit, nusquam tamen quintanam, vel septimanam, vel aliam quandam multorum dierum febrem scripsit: sicuti neque in tertio epidemiorum, neque in superioribus, neque in sequentibus ad finem vsq;, ex quibus subit mihi suspicari de his quæ in primo libro epidemiorum scripta sunt, quòd interfecta videantur, vbi vult & alias quasdam esse plurium dierum quàm quartana sit, febres. In prædicta verò dictione propriam appellationem scripsit, veluti continuarum, species autem omnes ipsius persecutus, deinde communi appellatione continuas demonstravit, inter quas prædixit & causas & phrenitidas. Deinceps autem & longarum, & errantium scripsit appellationem, vbi & meminisse te velim eius quòd ab initio prædictæ orationis est dictum, febrium species appellare

ipsum, omnia quæ commemorata sunt.

¶ Omnes autem hæc cum multa turbatione erant, alii etenim plerisque turbabantur, horrores, sudores non iudicatorij, vixque, vt subscripsimus: plurimis autem ipsorum hæc diurna erant, neque enim his, qui fiebant abscessus iudicabant vt in aliis, iudicatu quidem difficilia omnibus omnia erant, acrisiæ & diurnitates, sed quàm maximè his. iudicabantur horum pauci ad octogesimum: plurimos verò vt contigit, reliquerunt. Moriebantur autem horum pauci ob hydropem, recti. Multis autem & in aliis morbis œdemata molesta erant, & quàm maximè tabidis.

Predictus omnes febres cum multa inquit fuisse turbatione: deinde exponit quæ nam fuerit turbatio, symptomata ipsarum scribens. Cætera autem quæ deinceps dicuntur, manifesta hi sunt, qui anteriorum meminerunt.

¶ Maximum autem & grauissimum & quod plurimos interemit, erat tabes. Nempe cum multi hyeme cœpissent, multi quidem iacuerunt, alij verò recti sufferebant. Ante Ver verò plurimi eorum qui iacuerant, moriebantur. Cæterorum nullum tuiles relinquebant, remiserunt verò æstate. Sub autumnū autem decubuerunt omnes multi

multi perierunt, plurimi verò ex his diutius laborauerunt. Cœperunt itaque plurimi horum ex his malè affici, horrores verò frequentes, sæpius febres continuæ, acutæ, sudores intempestiui, frigidi, multi perpetuò, multum autem frigus, & rursus vix recalescebant, ventres variè retinebantur, & rursus citò humectabantur, & liquidi fiebant: quæ pulmone molesta erant, omnia deorsum ferebantur: copia vrinarum non bonarum, colliquationes malæ tussis erant quidem perpetuò multæ, & quæ multa educerent cocta & liquida, sed cum doloribus non admodum, quòd si & subdolerent, rursus leniter à pulmone purgatio omnibus fiebat, fauces non mordentes, neque saliosa, nihil infestabant, lenta verò, alba, liquida, & spumosa multa à capite erant. Hos verò & alios consequebatur quàm maximum malum, ciborum fastidium, vt subscriptum est. neque enim cum potu & cibo suauius habebant, imò circum sitim valde debebant.

Predictum est & à me antea, quòd repleto in calida & humida, & ventris vacua constitutione capite, tabidosa fiebat affectio ex delato in pulmones rheumate, cuius pars per stomachum ad ventrem fluxu delata, in ipso turbationes

facere cœpit. Quæ de tabidis deinceps dicta sunt, quamquam manifesta his sunt qui prædictorum meminerunt, ego tamen quod de his melius esse indicare videbitur, id faciam. Primum autem inter ipsa est, plurimos tabidorum principio Veris obuisse ex ætris mutatione. Ipse enim dixit extremam hyemem asperam fuisse, & iam circa æquinoctium aquilonem niuosum fuisse, difficillimæ autem tales transmutationes tabidis, atque ob id & autumnus perniciosus. ipse enim in aphorismis dixit tabidis malum esse, & maxime quidem aquilonia thoracis partes omnes male afficiunt. Inquit itaque ipse in aphorismis tusses faucesq; & dolores, tum laterum, tum pectoris fieri in aquilonijs, & longè autem magis his quibus iam adfecta sunt hæc, & caput deorsum rheuma demittit, & ideo æstate τριγες ait ὑπάρχει, id est, remississe, quod est ἰσολοῦναι & ὑπερῆσαι, id est, inclinasse & modestiores fuisse, erat siquidem ætas, ut ipse ait, humida & calida, veluti rursus initium ab ipsa autumnii tabidis inimicissimum. Ipse enim inquit, rursus autem circa Æcturum in aquilonijs aquæ multa. Quod autem in longum tempus protraherentur non solum tabes, verum quoque & morbi alij, crassitiem materie causam assignare oportet, nihil in se habentis, tum acre, tum calidum sed tandem ex putredine id accipientis. Hoc autem manifestissimè ipse ostendit per hanc dictionem: fauces non valde mord

mordentes, neque sulfose, nihil molesta glutinosa verò & alba, & liquida, & spumosa à capite demittebantur. Reliqua verò alia omnia quæ in dictione sunt, manifesta his sunt qui superiorum meminerunt.

Corporis grauitas, comatosi.

Dictum sæpius quod extincta baiulatrice & motrice corporum facultate, grauia videtur quæ antea ab ipsa, tum baiulabatur, tum movebatur.

Plurimis ipsorum œdemata, & in hydropem circumagebantur.

Mirum nihil, si propter crudorum humorum redundantiam, in hunc affectum quidam incurrerunt.

Horrentes, deliri circa mortem.

Aucta ex putrefactione succorum malitia, tum horror, tum delirium his fiebant progressu temporis, in quo iam & moriebantur.

Genus tabidorum erat læue, subalbum, pituitosum, subrubrum, charopum, leucophlegmatix, alati, & mulieres. Sic & melancholicum genus, & subsanguineum. Causi hos, phrenitidesq;, & dynteritiosa infestabant, tinesini iuuenibus pituitosis, longæ diarrhœæ, & acres deiectiones, & pingues hominibus amaræ bilis.

Formas corporis eorum qui tabidis morbis corripiebantur, enarrat, λέγου ἰταque, id est, & ἴσι χορ, id est, depile, ostendit temperaturam symmetrico

frigidiorum esse, neque in pueris sermone factis (hi enim semper calidi propter aetatem) sed in perfectis, ut in libris de temperamentis diximus. Sic et color albus, et miror propter quid praepositionem, sub, adiecit, subalbidum inquit, Nempe in rubro bene dictum est subrubrum. didicisti enim rubrum colorem calidam temperamentum ostendere: subrubrum vero non similiter quidem albo frigidam, neque vero ipsum adhuc calidam. Leucoplegmatia vero manifeste nimirum frigida sunt temperatura, si quid memovimus eorum quae in libris de temperamentis diximus. Est autem ipsis mollis et tumida quodammodo caro propemodum ut hydero conceptis, quem vocant λευκὸν πλεγματικόν. Si itaque omnes manifeste sunt frigida temperatura: pituitosi vero, ut didicisti, cacochyma. Praeterea de charopis, et omnino de oculorum quolibet didicisti in libris de temperamentis, quod non simpliciter accipere oporteat ex tali signo tantam coniecturam temperatura totius corporis, nisi solum oculorum, neque horum evidenter in praedictis. Primum siquidem charopos dictos oculos qualesnam sint, intelligere oportet, eorum quae a Poeta scripta sunt recordando, ubi inquit ἀγροὶ τ' ἀγροὶ τ' φοῖτον οὖρε χερονόους λέοντες, et si, apri et charopi leones: deinde conspiciendo multos leones, ita mandare memoria colorem oculorum, ut cum in hominibus videas, dignosce

se facile possis, et cum videantur tales, temperamentum quoque in oculis calidum et siccum esse dicas. Pugnant vero cum hoc, et in praesenti dictione non pauca. Primum siquidem cum frigidiore temperatura charopum ordinavit: dinceps vocavit picrocholos, id est, homines amara bilis, tanquam alios ab his existentes, cum manifeste hi sint calida et siccata temperatura. Imo et affectus scripti cum quibus species corporis dixit ostendunt et ipsi, primos quidem dictos omnes esse frigidiores: rubros vero calidiores, et picrocholos valde calidos, videtur siquidem haec constitutio copiam in corpore accruisse, caputque repleuisse, atque hoc quidem commune omnium fuisse morborum: captum autem unumquemque proprio morbo iuxta propriam naturam alium alio, diarrhoeis et acris deiectionibus, pinguibuscumque picrocholos. Nam ipse in prognostico inquit pinguitudines supra incumbentes, araneorum telis similes, damnandas esse, colliquationis enim sunt signum. Picrocholi itaque colliquantibus febribus iure corripiebantur, ventrisque deiectionibus infestabantur: rubri vero et ad melancholiam parati, crassum et calidum habentes sanguinem iure, tum phreniticis, tum causis capiebantur morbis, et cruentis dysenterijs, ut par est maxime, didicimus siquidem geminas quasdam esse, ex ulceratione quidem eorum intestinorum differentiam, unum multo autem

sang

sanguine per venas quæ ad intestina pertinent
 euacuato, reliquam, naturas verò vel calidiores
 solum, vel frigidiores simul & humidiores, has
 par erat, vt quæ neque à febris facile caperen-
 tur, neque à biliosis morbis, solis à capite capi
 rheumatis, atque ob id tabidè ægrotasse. Quoniã
 verò scripsit Hippocrates: genus autem tabi-
 dorum erat Leue, sababum, pituitosum, subru-
 brum, misaueritq; & sermoni charopos, dignum
 quæstione visum est mihi quod dictum est. Ra-
 tionabile autem erat, vt non charopi, sed glaucè
 magis dicerentur quod hi quidem frigide, alij hu-
 mide, alij frigida simul & humida temperatùre
 esse viderentur quorum nullum cum presenti ser-
 mone pugnat. Comparemus autem & infantes,
 Scythasq; & Celtas, & Germanos, qui humi-
 diores quidem indubiè temperamento existunt,
 frigidiores verò non sine controuersia, mihi itaq;
 ob hæc visum est quæstione dignum esse quod de
 oculorum colore fuit. Ex his autem qui librum
 exposuerunt experimentarij quidem, & cum his
 Lycus, vt alia multa, sic & hoc absque inuesti-
 gatione cause prætererit. Hippocratici verò qui-
 dam temperamenti calidi signum esse charopon
 affirmant, alij sicci, sunt qui vtriusque iam ni-
 hil adiciant. Satis fuit autem Sabino dicere hoc
 solum: charopon verò valde siccum existens, ha-
 bet inclinationem ad phthisin, neque rationem ob
 quam hoc scripsit reddit; neque cætera cū quibus
 hoc

hoc scriptum est omnia sunt frigidioris & humi-
 dioris temperatùre signa. Nunquid itaque pro
 glauco charopon scripsit Hippocrates, vocabulo
 falsus circumuentusq; quid enim aliud quis di-
 xerit? Hoc itaque in communi cõtemplari liceat.
 Ad reliqua autem dictionis pergamus. Nempe
 in morbu tabidosi, vnà cum prædictis & alatos
 scripsit, qui non propter temperaturam, sed ob præ-
 nam thoracis affectionem prompti sunt in phthi-
 sin cadere, par est autem & conformationè ipsius
 calorem natiuum sequi. Ad finem autem ser-
 monis de tabidulis, vbi Hippocrates adiecit: mu-
 lieres, considerandum anme ita quodammodo di-
 xerit, tanquam quis dixerit & mulieres capi ta-
 bidosis affectibus similiter viris, quæ eiuslem es-
 sent generis: an absque hoc, quod haberent hæc in-
 dicia, abundasse dicat adfectum mulieribus tan-
 quam frigidioribus & humidioribus existenti-
 bus, vt quod viris quibusdã ob propriam cuiusq;
 temperaturam fieret, hoc valde multis mulieri-
 bus ob communem. Vtrunq; autem videtur mihi
 rationem habere. Credibile est siquidem plures
 viris captas esse mulieres tabidose affectu, pro-
 pter communem ipsarum temperaturam, & præ-
 sertim pati ipsas quæ tales genere essent, quales
 commemorauit viros. Deinceps quia dixit me-
 lancholicum & subsanguineum genus maxime
 captum, cum causis, tum phrenitide, recordemur
 eorum quæ didicimus, quod quibus sanguis mul-

ius generatur, his promptè in melancholicam pervenit cacochymiam. Intellige itaque non eos qui iam multam nigram acervauerunt bilem sed eos qui ad ipsius generationem sunt idonei. Iure itaque hos calidis captos fuisse morbis contigit, tanquam & natura calidiores. Vbi autem antea dixit tabidos captos fuisse morbis pituitosos, nunc adiecta ipsis etate, inquit: tinesmi iuuenibus pituitosis, ut non sola naturali temperatura idonea ad faciendum tinesmi affectum facta, sed & etate calida existente, ob acrem & putredinosam pituitam tinesmum fuisse intelligamus, nempe per transitum ad rectum intestinum talis pituita vlcerosam partis lesionem efficiens, egros ad excretionem assidue irritavit: Tensiones autem & desidendi appetentias, quam dysenterici, vehementiores habent tinesmosi, propterea quod pituita difficulter excernatur, adhæret siquidem corpori. bis crassa & lenta existens, neque ut flava bilis celeriter pernecat. De picrocholis naturis antea dicebam, rationabiliter ipsis acres quidem esse deiectiones, propter, tum pallidam, tum flavam, tum amaram appellatam bilem: pinguem verò colliguationem, in quibus deiectionibus longa diarrhœa fuissent, propter multitudinem collecta cacochymia.

⊙ Erat autem subscriptis omnibus Ver infectissimū, plurimosq; interfecit. Aestas facillima, & minimè peribant. Autumno
verò

verò & sub pleiadas, multi interierunt Δ.
Collecta cacochymia in profundum corporis refusa ab aëris frigiditate quam in extrema hyeme, & primo Vere habuerant, iure maximè quidem tabidos, ut antè dixit, iam & ceteris Vere perire contigit: aestate verò quæ fuerat serena & sicca, omnes lenatos. rursus autem circiter Arcturum transeunte in humiditatem aëre, rationabiliter ad occasum pleiadis vsque multi perierunt tetraptoici, ad finem presentis constitutionis. Exemplaria quædam scriptum habent tetrapty, id est, quarto die: alia tetraptoici, id est, quartana febre: quædam his adhuc vetustiora habent Δ literam, quæ alijs literis est maior: alia nihil omnino adscriptum habent. Qui itaq; cum scribunt tetrapty, id est, quarto, ipsum in datus casu dici coostendentes, talem quandam faciunt expositionem: moriebantur multi quarto die: Qui sine i subscripto legunt, volunt similem esse antea dictis in primo epidemiorum libro, & quartam esse constitutionem hanc, numeratis cum ipsa scilicet in illo libro tribus constitutionibus. In quibus verò exemplaribus pro tetrapty, Δ solum adscriptum est, idem significat cum tetrapty. quod similiter his qui à Pamphilo Mnemone scripti sunt characteribus coniecturaliter affectari videtur, atq; hanc solâ scripturâ noverit veteres interpretes. Quidam vitare hac expiètes, permutaverunt, & fecerunt tetraptoici, dict

ditionem totam ita habere volentes: & sub pleiadas rursus peribant multi & agrario, id est, quartana febre. Et Capito solam hanc in proprijs exemplaribus fecit scripturam. Sed visus est falsum quippiam indicare siue de egrotantibus, siue de febribus quippiam intellexerit. Nempe de egrotantibus serè incredibile, neque enim par erat, ut in propoſita dispositione humoris ita acuti fierent morbi, ut quarto die perirent: egrorum febribus verò credibile, quòd & multo tempore exusta crassa materia, par erat ad melancholicum excrementum transiſſe, & quòd anni tempus erat autumnus, sed non perſiſſent multi, quartanis abundantis febribus. Nos enim periculo vacare scimus, quantum in se est, febrim hanc, ut Hippocrates de ipsa pronuncianit.

DE HIS QVAE AD
finem libri scripta sunt.

Post pestilentem constitutionem egrorum sexalicim, est narratio ad finem vsq; libri. Iam verò adscripta sunt quaedam, de quibus rectè mihi videtur Dioscorides statuere, qui vult ipsa post constitutionem statim scripta esse, & iuxta propriam publicationem in hoc libri loco ipsa ordinauit. & nos itaq; hinc expositione ipsorum faciemus. tamen praefati quòd videtur mihi & haec alius quidam adscripsisse, non ipse Hippocrates scripsisse. Videtur autem mihi secundum ratione praemissa facta aestas, nempe aesti-

uos morbos, hyems insidens soluit: & hyemales, aestas superueniens. aestas verò nõ constans erat: nam repente calida, australis, & ventis destituta: in aliam tamen constitutione permutata, profuit. Memores autem simus eorum quae de aestate in constitutionis enarratione scripta sunt, hac diſtione: aestas serena, calida, aestus magni, anniuersarij parui cõtractim spirauerunt. Iure itaq; morbi aestate moderatiores fuerunt, iuxta redundantiã factorũ, ut dictũ est humorum, consistebat verò maximè in principio Veris, quoniã frigidũ redditum humores in profundum corporis conuerterat. Squalida enim & calida aestas superueniens, ad cutim cacochymia traxit, quãquam & non modicũ ipsius euaporauit, quòd si & anniuersarios spirantes habuisset, prorsus morbosa in corpore tunc viuentium hominũ affectio abrogata erat: permanente verò parte ipsius aliqua, deinde multiũ circiter Arcturum in Aquilone factis pluuijs, retenti sunt rursus non valde perspirantes humores, et in profundũ corporis repulsi sunt. Ex hoc autè egrotare rursus, in cõperũt, & perire multi. Ob id itaque aestas tunc patientes nonnulli inuenit, non quòd morbos qui hyeme cõperũt, cessasse aestate par sit, verũ siquidè ut & aestuos hyeme factos aestate solui: ita & aestate factos, hyeme. Aestuos si quidem & hyemales morbos intelligere te oportet, qui in Labentibus secundum naturam aestate, & hyeme magis alijs fiunt, nempe

ita ipse inquit in aphorismis: Morbi autē omnes quidem in omnibus anni temporibus & sunt & exacerbantur, magis tamen nonnulli in nonnullis ipsorum & sunt & exacerbantur. Deinde quinam. Vere redundant morbi, quinam & astate & autumno & hyeme, percurrit, ubi scilicet nihil in aëri temperatura novi factum sit. Quod si Vere eodem die modo calor modo frigus fuerit, autumnales morbos expectandos ait. non enim appellationes anni temporum, sed temperatura specierum morborum cause existunt. cum itaq; permutata ipsa fuerint, morbos quoque simul cum ipsis permutari est necesse. Presens autem dictio vult morbos hyeme factos, astate cessare, et si prava temperamento fuerit aetas, ut in Cranone aliquando fuit, cum carbunculos statim generavit. quod si & nunc talis fuit, plurimos peremit multitudo pravorum & putrefactorum humorum tum aucta tum adputrefacta. quare & mendacium esse videtur, & contra mentem Hippocratis, morbos hyeme factos, astate prorsus desinere, eius qui ipsum adscripsit, quos existimat Hippocrates vniuscuiusque anni temporis peculiari morbo laborasse. Neq; tamen quae ab his deinceps scripta sunt, necesse est hic dicere, quae per alia ab ipso in vniuersum praecepta sunt, & ob id ipsa absolute pertransibo. Nempe manifesti omnia sunt, & per libros quos ante exposui, abunde de ipsis est dictum.

DE

DE AEGRIS POST
CONSTITVTIONEM.

Sedecim post constitutionem egros scripsit Hippocrates, qui, ut nonnulli existimant, in ipsa aegratauerunt, quoniam & ipse Hippocrates dixit in fine narrationis eorum quae in ipsa fuerunt, ita: Erat autem omnibus subscriptis molestissimum quidem ver. Fieri autem potest, ut & de praescriptis dictum sit: subscriptis, tali existente visu apud multos. nempe in his sedecim egros alterum genus erat morborum à dictis ab ipso in pestilente constitutione. Longa autem non amplius egent expositione quae de his scripta sunt, his qui eorum meminere quae antea exposuimus. nempe ferè omnium iam tum symptomatum tum signorum quae commemorauit Hippocrates, nullum in dicendis egros reliquum est. quod non antea dictum fuerit. Per summas itaque velut incursum quendam faciemus eorum quae in ipsis scripta sunt, si quid intercederit eorum quae ante dicta fuerunt, illud solum exposaturi.

In Thaso Parium quendam qui supra aedem Dianae iacebat, febris prehendit aucta, principio continua, causosa, siticulosus cepit comatosus esse, & rursus vigil, aluus turbata in principio, vrinae albae. Sexto minxit oleolum, delirauit. Septimo

6 2

exacerbata omnia, nihil dormiuit, vrinæ verò similes, & mens turbata, ab aluo biliosa percurrerunt, pingua. Octauo deinceps parùm à naribus stillauit, vomuit æruginosa, pauca: parùm dormiuit. Nono eadem. Decimo omnia remiserunt. Vndecimo sudauit, sed non toto corpore, circumfrixit quidem, sed mox recaluit. Duo. decimo febris acuta, deiectiones biliosa, renues, multa, vrinus enærema, delirauit. Septimodecimo laboriosè habuit, neque enim somni, neque febris increuit. Decimo octauo sudauit per totum corpus, infomnis, deiectiones biliosæ, ciborum inappetens, comatosus. Vigesimoquarto recidiua. Trigesimoquarto sine febre, aluus non constitit, & rursus recaluit. Quadragesimo sine febre, aluus non constitit tempore non multo, cibos fastidians, parùm rursus febricitauit, & perpetuò errabundè, modò sine febre, modò cum febre. nam si intermitteret & leuaretur, rursus reuertebatur. Frumentis hornis multis & vitiosis utebatur somni circiter recidiuam mali, delirauit, vrinas crassitiem quidem habentes minxit tunc, sed turbatas & malas, aluus constans & rursus dissoluta, febricula continuæ, deiectiones multa, renues Centesimo vigesimo die obiit. Erat huic aluus absi-

due

due à prima die liquida, biliosis liquidis multis: si constaret, feruidis & crudis, vrinæ perpetuò malæ, comatosus plurimùm cum doloribus, vigil, cibos auersabatur, assiduè Caufus.

Curiosè & hic rursus interpretum quidam patriam decumbentis aiunt non otiosè adijci: nam ab Asclepiade dictum, Parios maximè à sectione venæ inuari. absurdum autem cum sit nihil hic dixisse Hippocratem de venæ sectione, ob id existimauerunt patriæ nomen agro adscriptum esse. Longè verò absurdius faciunt hi interpretes, quòd nunquam quaesuerint propter quid in tot ægris semel sectionis venæ meminerit Hippocrates, quod nos considerauimus, quare talibus prætermisissis, quæ intellecta auxilium inuenibus præstant, hæc dicemus, vt tandem quod de vrina oleosa est scriptum in præsentis ægro sexto die. Quidam enim existimant pinguem ita ab ipso dici, quæ liquata pinguedine fit in flammante & perurente morbo: alij verò colore & substantia oleo similem. Sæpius autem vrinam talem mictam vidi citra vllum laborantis malum, sed interdum contrario modo prorusus in morbi coctione. Neque ramentum visa est, aliquando vrina tota ita pinguis, vt oleum nempe vrina quam nuper percurri oleo similem colore & substantia, minimè pinguis videtur. inquit q̄ & in prognostico Hippocrates: Pinguitudines

quoque supra immatantes, telis araneorum sunt. les, considerande. sunt etenim colliquationis signa. Suprà itaq; immatantes sæpius vidimus pinguitudines, neque verò totam emictam aliquando talem urinam, neq; in medio ipso pinguitudines peruehi, neq; (quod magis sit) deorsum separari. naturam enim habet pingue omne, vt cetera liquidis superfundatur. Neque verò quippiam de talibus urinis scripsit in prognostico Hippocrates, quanquam omnia percurreret tam exactè tum euidenter, quæ morbis acutis contingunt. Præterea eodem die sexto scilicet, ait deiectiones fuisse proposito huic sermone egro biliosas & pingues. Hæ uaque fieri videntur liquata ob febrem pinguitudine, videbunturq; his attestari qui pingues urinas existimant esse oleosas. Possumt autem & ad contrarium referri. nempe urinas pingues prorsus dixisset Hippocrates, si & hæ oleo similes fuisent. differentiis autem nominibus usus & in urinis & in deiectionibus, ostendere videbitur ipsorum significationem propriam vtriusque facisse. At ibi itaque rationabilis esse videtur oleosus nunc urinas dici quæ substantia & colore oleo similes sunt: faciam verò utroque modo expositionem. Nam si pinguitudinem quandam urina habuissent, veluti & deiectiones, prauas quidem ipsas existimare oportet, non tamen leuiales prorsus, nisi idem sit & carnem & pinguitudinem liquari, feruidissima quidem ex-

istente

istente caliditate quæ carnes colliquet: moderatiore verò, quæ pinguitudinem. Nempe & colliquationes, quæ per ventrem excernuntur, Medici omnes à pinguibus deiectionibus differre putant. in longissima quidem apud nos peste omnes ferè aliquid colliquationis excrerunt, alij quidem exactè fulua, alij moderate, omnes verò graueolenti. Verùm tales deiectiones leuiales sunt, & tempus non perferunt. Parus verò hic viginti dies post centum egrotauit, cum eo quòd mala victus ratione fuerat usus. nam de ipso scripsit Hippocrates: frumentis horuis multis & vitiosis usus fuerat, quæ propter pingue minxit sexto die & sequentibus. Non necesse itaque erat, vt ipse cito moreretur: si verò urina pinguis non fuisset, sed colore & crassitie oleo similis, adhuc minus vt omnino moreretur rationabile erat, quantum ex urinis esset. Quod verò ex ita emictis obseruauit commodissimum, iam recensabo. Vt enim oleum ipsum non exactè urinam neque substantiam neque colorem habet, eodem modo neque oleosi urina pallida quidem erat prorsus, sed vel magis vel minus. Quantum itaque ipsius ad candidiorem vergit colorem excolato pallido, cruditatem humorum ostendit: pallidus verò color ita intensus vt prope flauum sit, biliosam caliditatem. Periculum itaque ex talibus urinis non propter malignitatem fit, sed propter febris vehementiam. & quidam ipsorum ubi ex-

C 4

alijs omnibus salubriter habuerint, citò iudican-
tur. Nihil itaque miri, si ubi hæc quis mixerit,
in temporis longitudinem exciderit, vtrius mo-
do oleosus intellexerimus. tales siquidem vrinae
bonae non sunt, non tamen valde lethales. Ex his
autem quæ ad finem expositionis scripsit, caco-
chymia quadam erat Parvo biliosa, & tum ven-
tris tum hepatis extinguebatur facultas. Ipse
etenim scripsit in fine totius narrationis eorum
quæ ipsi contigerunt, assidue quidem ab initio
ventrem exturbatum biliosis & liquidioribus
deiectionibus: constare autem interdum & ser-
uentia crudaq; deijcientem. Ex his itaque tibi
ostenditur morbi cacochymia, veluti & quod per
plurimam morbi partem comatosus ipse & vi-
gil fuerit, quod autem naturalis ipsius facultas
extingueretur, signum proprium facta in morbo
inappetentia fuit. didicisti siquidem quod. ἀπο-
στρεφ. & secundum antiquorum Græcorum con-
suetudinem ἀνορεξιας, id est, inappetentes vel ci-
bos fastidientes dicit. Videtur verò imbecillam
habuisse naturam, quæ iudicium quidem sapius
aggrederetur, nihil verò perficeret, imò à morbo
vinceretur, simul & quod prava victus ratione
vixit homo fuisse. non enim paruum est hoc ad
perniciem. Iudicatoriorum autem dierum ratio
videtur & hic exquisitè obseruata, omnibus iu-
dicatorijs motionibus & recidiuis in diebus huius
agro factis. Undecimi siquidem meminit & de-
cimi

cimiquarti, & ab hoc decimiseptimi, & vige-
simi, à quo & vigesimiquarti, & trigesima, &
quadragesima, & postremi omnium centesimi &
vigesima, in quo ait defunctum hominem. Quod
verò ante dixi dicam & nunc: Si quis perperam
dicta ab his qui librum interpretati sunt, redar-
guerit, ut multiloquus culpabitur. Quare ut
in illis exempli gratia quorundam meminisse
sum coactus, ita & hic faciam. Sabinus ita-
que de egri patria si quid dixit, supra significa-
ui: quæ verò de oleosu vrina, nunc dicam, non
parum siquidem diuersa est de hac respeculatio.
» Scribit autem de ipsis ad verbum ita: Oleosum
» itaque quidam bilem dicunt, verum bilis non
» est, quoniam neque admodum esset perniciosum.
» sapius enim exit bilis, & nihil offendit: alij au-
» tem dicunt neruorum osiumq; & cartilaginum
» corruptionem esse, omnia siquidem hæc huius esse
» coloris. Sed hi falluntur, qui colorem oleosum si-
» milem osibus neruisq; & cartilaginibus esse di-
» cunt, neque enim tanta fuisse vite productio, so-
» lidis dissolutis, nempe centesimo & vigesimo de-
» functus est, neque defunctus quis, qui tale mi-
» nit. An verò & potius ob id ager descriptus est,
» ut ob id ostendat, quod non oporteat mortem ex-
» pectare oleosa emissa, sed potuisse ad acutiem &
» tempus quoddam sufficere, deinde obiisse? qua-
» re nulla spes erat ut seruaretur, qui celeritatem
» morbi transiisset. Hæc prefatus Sabinus deinceps

inquit: quid itaq; est oleosum? ut igni externo alimentum est oleum: sic nature nostræ que igni simili est, adeps concolorum assumptum est alimentum. vrina itaque oleosa est alimentum nature, ostenditq; naturam cibum non adsumere, atque ob id mortuum quod non alatur natura. Productus autem ita iure morbus, quod pars, non omne deferretur nature alimentum. Hæc itaque Sabini dictio asserentis, ut externus hic ignis ab oleo nutritur, ita calor noster, itaq; oleum aliquando his qui recreare sese volunt, confert. Præter hæc, ut vrina oleosa colore quidē & crassitie oleo similis est, neque tamen pinguitudine, neque odore neque gustu. Licet itaque eos admirari qui aliena quidem perperam reprehendunt; temerarie verò que sibi videntur scribunt.

➤ Mulierem in Thaso circiter frigidam aquam iacentem posteaquam filiam peperisset, nec facta esset purgatio, febris acuta, horrida tercio à partu dieprehendit: multo autem tempore ante partum cum febre erat, in lecto decumbens, & ciborum non appetens, à rigore continuæ, acutæ atq; horridæ febres. Octavo valde deliravit, sequentibusq; diebus: & citò rursus mente constitit. alius turbatâ multis tenuibus & aquosæ bilis, sine siti. Undecimo mentis compos, comatosa verò erat, vrinæ multæ tenues

tenues & nigrae, vigil. Vigesimo circumfrixit, & celeriter rursus recaluit, parum desipuit, vigil, alius infera eadem, vrinæ aquosæ, multæ. Vigesimo septimo sine febre, mens constitit. non multo post tempore ischijs dextri dolor fortis multo tempore, febres rursus subsequuntur & vrinæ aquosæ. Quadagesimo ischium leuatum est, tussis verò continuæ, humidæ, multæ, venter constitit, ciborum inappetens, vrinæ eadem, febres verò in totum non intermittentes, errabundè verò exacerbantur, hæc quidem, aliæ verò non. Sexagesimo tussis obscure remiserunt, neque enim aliqua erat sputorum concoctio, neq; alius ex confectis abscessus. maxilla autem dextra retracta est. comatosa, rursus deliravit, & citò intellexit, cibos auersata est, maxilla ad locum rediit, alius biliosa & pauca reddidit, febricitavit acutiùs, horrida, sequentibusq; diebus sine voce, & rursus mente constitit, & loquuta est. Octogesimo obiit. Huic vrinæ, & perpetuò erant nigrae, & tenues, & aquosæ, & comata subsequerebatur, cibos non sumebat, animo deiecto, vigil, iracunda, inquietâ, & mente melancholica.

Significatum dignum est, quomodo nihil dixerit Sabinus de hac oratione: circiter aquam frigidam,
cum

cum ipse dicere potuisset, quod quia refrigerata esset mulier, ob id egrotasse contigerit. Nempe hoc longè erat probabilius, quàm quæ dicta sunt in *Parium*, & eum qui in hortu *Dianæ* iacebat, & eum qui propè parietem habitabat. Videtur autem morbus mulieri contigisse, retenta in partu purgatione, morbosa siquidem est & muliebrium retentio, sed non similiter noxia, ut ea quæ à partu est, quod non solum ipsa copiam, verum & cacochymiam multam operatur. Nam commodiorem quidem sanguinem ad se foetus trahens nutrimenti gratia, relinquens verò vitiosorem, causa cacochymie uterum gestantibus efficitur, quam à partu natura excernit. Quod intelligentes veteres, $\lambda\alpha\chi\iota\upsilon\ \lambda\acute{\iota}\nu\omega\sigma\iota\upsilon$, id est, purgamentorum vacationem, eam quæ à partu fit sanguinis excretionem appellauerunt. Est itaque & menstrua vacuatio non vacuatio solum, verum quoque & purgatio. non est tamen equalis copia cacochymie, neque in equali tempore mensuis aceruatur periculis, quæta dum uterum gerit. In uniuersum autem, sanguis qui ab ipsis post partum euacuatur, melancholicus esse videtur, quare & vrina omnibus colorata videntur, veluti fuligo aliqua in ipsas incidisset, quod denique & in hac muliere scripsit Hippocrates, viderimo die inquam: vrinae multa, tenues, & nigrae, & quandam noui ex talibus vrinis multis euacuatis adintam esse, alias autem ab hac

non est

non est tale euacuatum, nempe ipsis incidissent in aquosum vrinae multæ, tenues & nigrae. Scriptio itaq; in vigeſimi diei enarratione: vrinae aquosæ, multæ, deinde rursus in quadragesimi: vrinae eadem, neque tamen alia quæuis vacuatio vel abscessus fiebat, atque ob id ubi multo egrotauit tempore, octogesimo obiit die. Hippocrates enim ipse ita scripsit: neque enim sputorum coctio aliqua fiebat, neque alius ex consuetis abscessus, quanquam natura superfluum ad coxam resumere confestim tentaret, sed visa est remeare. nempe hæc inquit: Quadragesimo coxa lenata est, iusses verò continuæ, humidæ. Sæpius autem iam intelleximus de consortione thoracis ad partes genitales. Summa itaque eorum quæ ipsi contigerunt, hæc est. De particulatim autem in præſenti dictione scriptis, $\upsilon\delta\alpha\tau\acute{o}\chi\lambda\omicron\alpha\ \delta\iota\alpha\chi\omega\phi\acute{\iota}\mu\alpha\tau\alpha$, id est, aquosæ bilis deiectiones, nonnulli quidem scribunt per χ , & λ , $\upsilon\delta\alpha\tau\acute{o}\chi\lambda\omicron\alpha$: alij autem per χ , & σ , & λ , $\upsilon\delta\alpha\tau\acute{o}\chi\sigma\lambda\omicron\alpha$, id est, aquosæ bilis deiectiones, & tenues quidem esse ipsas, ut aqua tenuis existit, utroque nomine id indicante: permutatas verò iuxta colorem, $\upsilon\delta\alpha\tau\acute{o}\chi\lambda\omicron\alpha$, quidem $\delta\iota\alpha\chi\omega\phi\acute{\iota}\mu\alpha\tau\alpha\ \chi\lambda\omicron\upsilon\varsigma$, id est, herba colorem referre ipsa: $\upsilon\delta\alpha\tau\acute{o}\chi\lambda\omicron\alpha$ verò, bilis. Tertia autem quadam est scriptura per χ , & ρ , $\upsilon\delta\alpha\tau\acute{o}\chi\rho\alpha$, id est, coloris aquæ, quæ in antiquis neque prorsus in exquisitis exemplaribus reperitur, & manifestè praua existens.

nam

nam aquose urine in eo quod tales dicuntur, & substantiam indicant albam, & colorem album. Visus est autem in narratione huius egri affectata quadam dictione Hippocrates, quanquam omnia in libro clarè enuntiauerit. scripta est autem dicitio in hunc modum: *απος η̄ τὰ ψευδία ἀπορροήματα ἔχεν*, id est, ad edulia inconuertibiliter habuit, & cibos extremè auersata est, voce excessum inappotentia & in ipsos cibos ordium indicante. quod signum prauū esse dictum est sapiūs. Mirari licet quomodo nihil Sabinus in presentes characteras cuique egro assignatos dixerit. de quibus ego quidem abundè in secundo horum commentariorum quia pertractaui, non amplius ipsorum meminisse est mihi opus. Ille tamen in inuoluoque egro proponens, prauitatem eorum qui ipsos interpretati sunt redarguere conatur.

7 In Thaso Pythion qui supra phanum Hercules iacebat, ex laboribus, lassitudinibus, & negligentiore visus ratione rigor magnus, & febris acutaprehendit, lingua arida, sitibundus, non dormiuit, vrinæ subnigræ, enaxorema sublime petens, non subsidebant. Secundo circa meridiem extremitatum refrigeratio, & magis manus & caput refrigerabantur, mutus & sine voce, breuispirus multo tempore, recaluit, sitiuit, nox quieta, sudauit capite parum.

Tertio

Tertio die quieuit, vesperi autem circa Solis occasum parum subfrixit, turbatio, nox laboriosa, non dormiuit, ab aluo frigida, constantia stercora exiuerunt. Quarto die manè quieuit, circa verò meridiem omnia exacerbata, frigus, murus, sine voce, in deterius recaluit. Postea minxit nigra, enaxorema habentia, nocte quierus dormiuit. Quinto die visus est leuari, in ventre grauitas cum dolore, sitibundus, nox laboriosa. Sexto mane quieuit, Sole verò occidente labores maiores, exacerbatus est, à ventre vesperi ex clysmatio bona exierunt, nocte dormiuit. Septimo die anxius, subægrè tulit, oleosum minxit, nocte turbatio multa, delirauit, nihil dormiuit. Octauo mane quidè parū dormiuit celeriter verò frigus, aponia, spiritus tenuis, & qui minuebatur: vesperi autem rursus recaluit, delirauit, iam autem & ante diem parum leuatus est, deiectiones meræ, paucae, biliosæ. Nono comatosus cum excitaretur, non valde sitibundus, circiter occasum Solis inquierus, delirauit, nox mala. Decimo mane sine voce, frigus multum, febris acuta, sudor multus, expirauit, diebus paribus labores huic.

Es

Ei huius omnia reperies ab initio tum symptomata tum signa lethalia fuisse, atque exacerbationes in diebus paribus, ut ipse ostendit Hippocrates, cum decimi diei narrationi, qua ait ipsum obiisse, adiecit: diebus paribus labores huic, nempe mors generali iudicationis significato subiecta est, ut est demonstratum. Observatum autem & in hoc egro indicationes omnino fuisse in diebus quibus labores graviores, nempe in paribus cum ipsi fuissent, mors etiam in pari consequuta est. Scripta autem sunt in eorum enarratione quae ipsi contigerunt, duo haec expositionis indigae, est autem alterum quidem horum de respiratione, scriptus enim in secunda die expositione brevis spiritus: tenuem vero spiritum & qui minuebatur, octavo die habuit. Didicisti autem in primo de spirandi difficultate, & secundo in prognosticum commentario, ubi dictionem hanc exposuit spiritus frequens quidem dolorem significat vel phlegmonem in locis septo transverso superioribus, quemadmodum parvus est aliquis simul & rarus spiritus, qui frigescere & ad extinctionem iam properante vitali facultate, fit, quod per aliud quod ex inseparabilibus symptomatibus ostendit, in quiens frigidus autem ex naribus & ore si exspiratur, lethale admodum iam est. Hunc itaque existimare oportet ipsum nunc dixisse, secundo quidem die breuem, octavo vero tenuem, & qui imminueretur, est siquidem & aliquis alius spiritus brevis

brevis simul & densus, dolore indicans, ut ostendimus, siue in respiratorijs partibus, siue ipsas interiacentibus. Si vero ambos inter se comparaveris, pauciores longe externum intro trahi aërem in altero inuenies, quem paruum simul & rarium esse dixit, nam breui frequens coniunctus, assiduitate quod in qualibet inspiratione deficit, resarcit, ut qui assidue parum bibunt, nempe hos βραχυπνεύς dices, qui & parum, & longo intervallo bibunt: si vero quis parum quidem, sed assidue bibat, hunc non simpliciter dixeris βραχυπνεύς, sed μετὰ βραχὺν ὠνοῦλα, id est, sensim bibentem. Eodem itaque modo qui proprie appellatur βραχυπνεύς, id est, brevis spiritus, in unaquaque inspiratione non paucum solum, verum & multo intervallo aërem externum per guttur attrahit. Sed fortasse queres cur Hippocrates praefatus primo die febrem acutam fuisse, secundo vero brevis spiritum hominem esse dixit, demonstravimus siquidem in vehementibus febribus spiritum magnum & frequentem esse. Dicemus primo quidem die calorem febrilem ob putrescentes humores accensum, ipsum quidem evaporatum, relictum vero nativum solum ita imbecillum, ut iam extingueretur, priusquam rursus accenderetur febrilis calor, veluti fervescens qui putresceret humoribus. Secundus dies signum refrigerationis intulit, demonstratio autem rei huius maxima: nam tunc brevis spiritum ait ipsum fuisse & refi-

geratum scribit enim secundo die ita: Secundo circa meridiem extremitatum frigiditas, & magis manus & caput refrigerabantur, mutus sine voce, & breuispirus multo tempore. In octauo autem rursus hæc scribit: manè quidem parum dormiuit, citò autem frigus, sine voce, spiritus tenuis & qui minueretur. Vbi & rei huic mentem attende, ubi refrigeratus est cum mala spiratione, & sine voce ipsum fuisse ait, quæ ex naturæ extinctione esse consuevit. Quarto autem die cum scribit: frigus, mutus, sine voce, in deterius, ostendit per adiectionem huius orationis: in deterius, & breuispirum ipsum fuisse. Relinquitur itaq; in hoc nobis, ut exponamus propter quid præfatus ἀναστο, id est, mutus, superintulit ἀφωνος, id est, sine voce. Est autem & huius ratio talis. Τὸ ἀναστο, id sermonem, neque omne quod auditu proprie percipitur, veteres videntur appellare, neque speciem ullam ipsius solam quæ per voluntatem animalis per os emittitur, in qua continentur & flere, & sibilare, & lugere, & tußire, & quæcumque alia similia: sed solam hominis vocem, secundam quam inter nos colloquimur, ἀναστο appellat. Sic enim & Poëta ubi Achillem fecit equis colloquentem, tunc ait alterum ipsorum verbis respondisse, & ysum humana loquutione: ἀναστειλα (νόσ φάτιν) ἔδνευ θῆρ ἄνθρωπος ἴπυ, id est, loquentem (ait enim) fecit Dea vlnis albis Iuno, non quòd prius sine voce

voce esset, neque quòd non haberet communem equorum vocem, sed quòd ἀναστο illam appellatam non haberet. Sic itaq; & Deam ἀναστο, id est, loquentem dixit, locutione humana ysum, quòd & ipsam humane inquirunt esse formæ, non omnibus Deis talibus existentibus, nam manifestè Sol & Luna, & astra reliqua à forma humana valde recesserunt. Hippocrates itaque ἀναστο quidem, id est, mutum dixit de eo qui non potest loqui: ἀφωνος id est, sine voce, de eo qui non potest neque lugere, neque clamare, manifestum autem est tale prauius esse, quàm est (ut quispiam dixerit) mutitas. Quibus itaque lingua sola resoluta est, vocem edere quidem maxime possunt, loqui autem non possunt: si verò neque vocè expromere possint, summa extinctionis est tale signum: ita habentibus, neq; lugentibus, neque gementibus, neque omnino loqui potentibus. Sabinus autem ut alij, eum quidem qui nullam habet vocem, ἀναστο dici putat: ἀφωνος verò idem ἀπῆτανῆσιν ab Hippocrate scriptum ait, tanquam ita affectum ἀπῆτανῆσιν, id est, attonitum vocare non potuisset. Neque etiam reliqua que in affectione dicta sunt, concordant presentem egrum attonitum fuisse.

Phreniticus, qui primo iacuit die, vomit æruginosa multa, tenuia, febris horrida, sudor, mutus, cotinuis per totum cor.

pus, capitis & colli grauitas cum dolore, vrinæ tenues, enæoremata parua, dispersa, non sudauit, ab alio stercore affatim, & multa, defrauit, nihil dormiuit. Secundo die manè sine voce, febris acuta, sudauit, non intermisit, palpitationes per totum corpus, nocte conuulsiones. Tertio exacerbata sunt omnia. Quarto obiit.

Hic eger acutissime phrenitidis est exemplū, primo die statim cum febre inuadentis, & qui ita phrenitide laborauerunt, omnes vidi intra septimum diem perisse: pauci verò & valde rari hunc superauerunt. Admiratu digna est talium morborum generatio, quoniam scilicet pacto repente in eos qui inculpate valent irruant, non enim ut subita ipsorum generatio est, ita & generationis ipsorum causa, quemadmodum si & phar-machum sumpserit lethale homo, aut ipsum mordere fera aliqua quæ molestissima sit: sed paulatim quodam modo aucta fuerit in corpore causa, quæ tales affectus parere possit, ut in mor-sis à cane rabido contingit. liquet enim quòd in illis non oriatur neque conuiescat canis virus, neque sibi notam faciat sequentibus multis interdum mensibus. Contingit autem ipsis repente ut vbi aquam viderint, formident, & iam inde breui moriantur: multo quidem tempore aucta ea quæ rabiem parit causa, & vbi semel eo perue-nerit, celerem inferente mortem. Prorsus itaque

¶ in

& in nunc dicta phrenitide acervatus est aliquis in corpore prauus humor, veneno noxio similis, paulatim aliquid in corporibus quæ contingit agens. Sed quoniam illa quodam modo prius dis-posita essent humoris; ipse in plurimum maligni-tatis auctus esset: subitum apparuit quod lethale esset symptoma, nè phrenitico ita ab initio sta-tim vomitus aruginosorum factus est, qui ut plu-^{sec. 2} rimum febres vrentes consequitur. Ut itaque ex-lethalibus pharmacis moriuntur nonnulli secun-do & tertio die, qualitate ipsorum non copia mor-tem adferente: ita & egrum hunc statim obiisse existimandum tertio die, ob qualitatem arugi-nosorum humorum, non ob phrenitidem perem-ptum, sed ipsum subsequuta est phrenitis veluti symptoma aliquod. Quarto itaque die & quin-to vidi perisse statim ab initio phrenitide acuta correptos. Tertio autem die non vidi, ut neq; ad vigesimum productum. Videtur itaque Hippo-crates hunc quidem quàm celerrime peremptum nobis indicare: alterum verò post paulò maxime præter opinionem protractum, de quo suo indi-cabimus loco.

Caluo in Larissa femur dextrum dere-pentè doluit, nihilq; ex oblati adiuuit. Primo die febris acuta, caufosa sensim, ne-que concomitabantur dolores. Secundo die femoris quidem dolores remiserunt, fe-bris verò intensa est, subimplacida, non

D 3

dormiebat, summæ partes frigida, urinæ copia exhibat, sed non bonarum. Tertio die femoris quidem dolor placatus est, sed mens alienata turbataq; multa iactatio. Quarto circa meridiem periit acutissime.

Si quis lecto hoc ægra mentem exquisitè dictis non attenderit, manifestè ad quemuis dolorem se applicabit, neq; temerariè, timidus, neq; incausidè ratè confusus, sed ubi quamuis partè dolere contingerit, primum quidem considerare oportet, num quæpiam externa causa fuerit, nempe in motionibus quibusdam latenter quidam læsi sunt; & in somno, ubi partem aliquam non in convenienti figura positam habuerint, atq; in circumactionibus quibusdam circumuersionibusq; subitaneis partes rigentes, & antè resigerae, conuulsionibusq; & euulsionibus correptæ, maximos sustinent dolores, veluti & rupturæ multis dolorose existunt; atque his magis, qui temperamento sicciore existunt, atque adhuc magis, si inclinati vel senes fuerint. Cum itaque nulla talis videatur esse causa, prægressam deinceps considerare oportet victus rationem, si ociosiori præter consuetudinem fuerit, vel cibus vsus fuerit homo multi nutrimenti, aut consuetarum excretionum retentio ipsi fuerit. nam si quid tale sit, vel etiam prorsus plenitudo causa doloris prægressa videatur, quæ celerrimè hominem euacua. nam sic cum omni
secur

securitate his quæ à parte dolente fluxiones repellunt, uti poteris. Si verò prius quàm vacaueris, horum quippiam feceris, abundantiam in principes conuerter partes: imò ne calefacere quidem & lenire audebis partes dolentes, prius quàm corpus vacaueris. sapius enim in omnem adfectam partem ex talibus auxilijs trahitur multitudo, ut secundum alterum modum homo periculum subeat, parte immoderatiùs inflammata, egit autem & ipse, ut iam didicisti, de talibus abscessibus, quos vel excipere pars, vel exceptos ferre non potuit. Si verò ex prægressa diata nulla in corpore videatur multitudo, remedijs aduersus dolores sine periculo uti poteris, fomentisq; quibusdam & pharmacis humidis & calidis facultate, quorum materiam in commentarijs simplicium didicisti. Si verò ex his non sedetur, totum corpus vacuandum. nam sapius acervata est in ipso multitudo quedam paulatim cumulata, non intelligentia assuente homine, tum quantitatem, tum qualitatem edulcorum. Interdum autem & densior reddita cutis ex causis latentibus, sudoris transpirationes retinens, plethoricæ dispositionis causa efficitur. Ob id itaque si dolor auxilijs non cedat, æger quàm celerrimè euacuandus. In caluo hoc conycere non possum, si ipsi quis venam secuerit vel non, quatenus siquidem dixit Hippocrates: nihil ex his quæ offeruntur,

adiunxit. potest quis dicere, quòd inter ea quæ offeruntur, & vena sectionem comemoravit: alius verò, quòd inter ipsi oblata auxilia non sit: quatenus verò deliraverit, & tribus diebus obierit, quòd prætermiſſa ſint auxilia. Adſcriptum eſt autem ad calcem in apparatis exemplaribus & huic egro, & ſequenti, priori quidem, τὸ ἐξὸ: ſequenti verò characteres, de quibus (vt dixi) Sabinius rectè prudens nihil eſt loquutus. Zeuxis verò redarguit in vnoquoque egro, eos qui perperam expoſuerunt: ſed viſum eſt nobis omnia ita adſcripta prætermittere in præſenti ſermone, fiet ſiquidem, ſi viſum fuerit, liber ſeorſum integer his qui talia curioſè perſcrutantur libenterq; in quo de his qui in omnibus agris adſcripti ſunt characteribus ſermo erit. Nunc autem cum vtilibus inutilia remiſſere non conuenit.

7 Periclem in Abderis febrisprehendit acuta, còtinua cum dolore, ſitis multa, anxietas, potum non poterat continere, erat autem ſublienofus, & capite grauato. Primo die ſanguis ex ſiniſtra nare erupit multus, febris verò intendebatur, mixxit multum, turbatum, candidum, quòd poſitum non ſubſidebat. Secundo die omnia ſunt exacerbata, vrinæ cræſſæ quidem erant, ſed magis ſubſidebant, & anxietas remiſſa eſt. Tertio febris emollita eſt, vrina multa, & concocta, & multâ hypochreſim habens, nocte

nocte quieuit. Quarto circa meridiem ſudauit multum calidum per totum corpus, ſine febre iudicatus eſt, neque febris reuerſa eſt. ὁ δὲ, acutum.

Hic egro exemplum eſt acutiſſimi morbi, horrendi quidem non artificibus, ſed citò iudicandi his qui ſciūt. Nempe vbi ſublienofus ſtatim quidem in primo die ex nare ſiniſtra multum ſanguinis profudit, eſſentq; vrinæ cræſſæ quidem & non conſiſtentes, & albo colore: at ſecundo die ſudafſet, magis circa agrum bona ſpes erat: ſedata verò & ipſi anxietate ſecundo die, & factis ſomnis, certius adhuc magis erat ſperare citò ſeruandum hominem. Tertio verò die optimis ſimul & plurimis rediſiſ vrinis, euidens iam erat quarto morbi die à morbo hominem eſſe liberandum.

In Abderis virginem quæ in ingreſſu 76 templi iacebat, febris acuta & cauſolaprehendit, erat autem ſitibunda & vigil, muliebria ipſi primùm deſcenderunt. Sexto anxietas multa, rubens, phœnicea, languida. Septimo eadem, vrinæ tenues quidem, ſed boni coloris, venter non inſeſtabatur. Octauo ſurditas, febris acuta, vigil, anxia, horrida, mentis compos. Nono eadem & ſequentibus diebus, permanſitq; ita ſurditas. Decimoquarto mēs turbata, febris remiſſa. Decimoſeptimo multum è naribus eſſiluxit, ſurditas parum leuata eſt, & ſe-

quentibus diebus anxietas, surditas aderat, delirabatq;. Vigesimo pedum dolor, surditas & delirium reliquerunt, sanguis parum erupit per nares, sudavit, sine febre fuit. Vigesimo quarto febris reuerfa est, surditas rursus, pedum dolor permanfit, delirium, Vigesimo septimo sudavit copiose, sine febre, surditas reliquit, pedum dolor submanfit, in cæteris perfecte iudicata est.

Hæc plethoricè egrotasse videtur, & quantum erat ex his quæ ab initio ipsi contigerunt, & eam velut morturam quis timuisset, bonus verò vrinarum color in plethoricè laborantibus maximum est signum: quoniam verò crasse non eram, diuturniorem morbum fore indicabant. Videtur autem ut in omnibus ægris, ita & hic indicatoriorum dierum circuitus seruari, atq; etiam natura in ipsa videtur indicatoria, tum signatum symptomata præmonstrasse.

77 In Abderis Anaxiona qui ad Thracias iacebat porras, febris acuta prehedit, lateris dextri dolor continuus, tussiuuit siccas, neque primis diebus excreauit, sitibundus, vigil, vrinæ boni coloris, multæ, tenues. Sexto delirus, ad focus autem nihil remittebatur. Septimo dolorosus, nempe febris intendebatur, doloresq; non remittebantur, tussis que infestabant, difficulter quoque spirans erat. Octauo venam in cubito

cubito secui, effluxitq; multum sanguinis vti oportebat, remiserunt quidem dolores, sed tussis sicca sequebantur. Vndecimo febris remisit, modicumq; circum caput sudavit, tussis adhuc, & quæ à pulmone educabantur, liquidiora erant. Decimo septimo cœpit pauca cocta spuere, leuatus est, sitibundus erat, & pulmonis parum bonæ erant purgationes. Vigesimo sudauit, à febre liber, à iudicatione verò leuatus. Vigesimo septimo febris reuerfa est, tussiuuit, cocta multa eduxit, vrinis hypostasis multa, alba sine siti factus est, somni. Trigesimo quarto sudavit per totum corpus, sine febre, prorsus iudicatus est.

In hoc solo ægrotum & in primo & in tertio libro scriptorum, sectionis vena meminuit Hippocrates, non quòd soli secta fuit vena, sed quòd octauo die, Medicis etiam ut lege aliqua non amplius post quartum diem venam secantibus. Vbi itaque huic octauo die secta est vena, multos certè alios sectione vena egentes, existimare oportet circa secundum & tertium, & quartum diem auxilio vsos fuisse, prætermisit autem Hippocrates, ut alia omnia auxilia, à quibus coactus est interdum scribere, nihil ipsos ab oblati adiutos, ut morbi ostenderet malignitatem. neque enim curatoriã ipse proposuit hanc

scribere

scribere tractationem, sed prognosticam, in nonnullis autem neque ab initio videtur egrum ad fuisse. Interdum itaque adscribit hoc ad finem: ex quo & ego hominem vidi, hoc & hoc perfecte contigit. Ignorantibus vero, & horum agrorum adimentum demonstratum est à me in libro primo de iudicationibus, ubi quoniam quidem pacto quis perfecte crudum morbum cognoscat, quoniam autem pacto coqui nunc primum incipiat, quoniam item pacto in coctione conveniat, & quomodo iam prope perfectam coctionem attingat, manifestè ostendere conatus sum. Hic itaque Anaxion dum semper tusiret, nihilq; omnino exspueret, crudissimam habebat pleuritim, undecimo autem die exspuere incipiens, morbum coqui ostendit, deinde sensim procedente tempore, ita scripsit Hippocrates: vigesimo septimo eduxit cocta multa, urinis hypostasis alba, & ob id perfecte iudicatus est trigesimo quarto.

In Abderis Heropytus capite doluit reclusus, non multo verò post tempore iacuit, habitabat prope superiorem viam, febris prehendit causosa, acuta, vomitus circa initia biliosorum multorum, sitibundus, multa implacitas, urinae tenues, nigrae, enæo rema sublimè interdum quidem, interdum verò non, nox laboriosa, febris aliter alias exacerbabatur, & plurimum absque ordine. Circiter decimum quartum surditas, fe-

bres extensæ sunt, urinae eadem. Vigesimo multum deliravit & sequentibus diebus. Quadagesimo multus è naribus erupit sanguis & mente constitit magis, surditas erat quidem sed minùs, febres remiserunt, profluxit sanguis frequenter sequentibus diebus, & paulatim. Circiter sexagesimum sanguinis eruptiones cessauerunt quidem, sed coxæ dextræ dolor fortis, & febres extensæ sunt. Non multo verò post tempore dolores partium inferarum omnium, contigit autem vel febres esse maiores & surditatè multam, vel hæc quidem remitti leuariq; ischij verò inferioris maiores esse dolores. Iam verò circa octogesimum remiserunt quidem omnia, sed nihil reliquit, urinae siquidem boni coloris, & copiosas habentes subsidentias, descenderunt, & deliria minora fuerunt. Circiter centesimum venter multis biliosis turbatus est, & non paucò tempore multa talia fuerunt, & rursus dysenteriosa cum dolore: in aliis facilitas. Intorum autem febres reliquerunt, & surditas placata est. Centesimo perfecte iudicatus est, Causus.

Hic homo memoria dignus, qui per virtutis robur morbum grauem sustinuit, impossibile siquidem aliter erat, ut affectui forti remitteretur, & prorsus erat in pulsibus ipsius robur, simul & reliqua

reliqua omnia secundum naturam erant, dictum autem à me alibi prætermissem esse partem hanc in febrientibus prænotionis, ab Hippocrate. Videtur itaque & respiratio & appetentia huic ægro inculcata fuisse, magnam ad salutem habentia virtutem, ut ipse demonstravit. Febris autem in principio quidem acuta prehendit, exoluta autem est ipsius sequenti tempore acuitas. Scripsit autem in ea: febres alias aliter exacerbantes, & plurimum absque ordine. Vnum autem solum erat grave ægro signum, urinarum, tum tenuitas, tum nigricies: & idem multo tempore vix natura morbo superior fuit, quæ sanguinis eruptionem quadragesimo die vno ex indicatorij existente excitavit, coxæq; dolorem & postea partium inferiorum omnium operata est, nempe magni morbi generosis qui ipsos iudicent habent opus. Sed neque ex hoc perfecte sedatus est morbus. Circa vero vigesimum diem apparuerunt signa coctionis ipsius per urinas, à quibus parlatim ad centesimum usque coctus, perfectam effecit solutionem.

In Abderis Nicodemum ex venere & potu febris prehendit. Incipiens autem anxius erat & cardialgicus, sitibundus, lingua exusta est, urinx tenues & nigrae. Secundo die febris exacerbata est, horridus, anxius, non dormiuit, vomuit biliosa, flava, urinx similes, nox quieta, dormiuit.

Tert

Tertio die relaxata omnia, leuamentum autem erat, circa Solis occasum rursus implacide habuit, nox molesta. Quarto rigor febris multa, omnium dolores, urinx tenues, enæorema, multum delirauit. Septimo leuamentum. Octauo cætera omnia remissa sunt. Decimo sequentibusq; diebus erant quidem dolores, sed omnes minus affligentes, huic exacerbationes & dolores ad finem in paribus erant magis. Vigesimo minxit album, crassum habuit, positum non subsidebat, sudauit multum, visus est sine febre fuisse, vesperi iterum recaluit, ij deniq; dolores, horror, sitis, parum delirauit. Vigesimo quarto minxit multum, album, multam habens hypostasim, sudauit sudore multo calido per totum corpus, sine febre iudicatus est.

Et ipse Hippocrates significauit: exacerbationes & dolores in diebus paribus, ob id itaque post vigesimum sudore iudicatus est. Qui parlatim omnium est memor quæ antea exposui & in hoc libro & superioribus duobus, atq; ante has in prognostico & prorrhatico: ipse omnia poterit reperire.

In Thaso mulier austera nimium, ex tristitia cum occasione, cum recta esset, fuit tum vigilans, tum absque cibo, sitibundaq; erat & anxiosa: habitabat prope filios Pyladæ in campo. Primo die, incipiente nocte timores,

res, verba multa, mœstitia, febricula levis, manè conuulsiones multæ: cùm verò desinèrent conuulsiones multæ, delirabat, & valenter fabulabatur, dolores multi, magni, continui. Secundo die eadē, nihil dormiuit, febris acutior. Tertio quidem die conuulsiones cessauerunt, coma verò & cataphora, & rursus vigilæ infestauerūt, continere non potuit, multum delirauit, febris acuta, nocte verò eadem sudauit sudore multo calido per totum corpus, absq; febre dormiuit, omnino mente constitit, iudicata est circa tertium diem, vrinæ tenues, nigrae, enæorema verò valde rotundum, non subsidebant. Circa iudicium muliebria multa descenderunt.

Quid vox Δουράνι, id est, austera nimium, indicet, Critias ostendit, ita scribens: Δουράνι est, quicumque ex paruis ἀνιάτῃ, id est, angitur, & ex magnis magis quàm ceteri homines & longiore tempore fuerit ἀνιάτῃς vel στυβύων, id est, tristis vel seuro vultu. nunc autē dicta Hippocrati Δουράνι, mulier, quod ipsi permanserat diuini tristitia, quod rursus post paulo in muliere quæ in Cyzico gemellas puellas peperit, dicit: tacita autem, & seuro vultu, & imperuasi-bili. Miror verò quomodo in muliere hac non adscripserit, vel suppressa omnino muliebria, vel non perfecte adfuisse, videtur siquidē tam acutē

EUM

rum plethoricè agrotasse, & tertio die ad noctem per sudores iudicata esse & muliebrum excretionem, imò & post iudicationem vacuata multa certam pepererunt quæ facta sit à morbo liberationem. Vrina color quanquam niger fuisset, difficile nihil fecit, quod muliebrum fuisset retentio melancholicorum magis, vnde iure optimo mulier austera nimis & timida fuerit, delirauitq; vicissim aliquando, & comatosa fuit.

In Larissa virginem febris prehēdit caussa, acuta, vigil, sitibunda, lingua fuliginosa, sicca, vrinæ boni coloris, sed tenues, Secundo die labor, non dormiuit. Tertio multa excurrerunt ab aluo aquei coloris, sequentibusque diebus talia tolerabiliter percurrerunt. Quarto minxit tenue, paucum, vrina habuit enæorema sublime, nō subsedit, ad noctem delirauit. Sexto è naribus sanguis largiter valde effluxit, horruit, sudauitque sudore multo calido per totum corpus, sine febre iudicata est. in febre autem, & iam iudicata, muliebria primum tunc prouenerūt. virgo siquidē erat. Erat autem & perpetuò anxia, horrida, faciei rubor, oculorum dolor, capitis grauitas. Huic non reuerfa est febris, sed iudicata est, fuerintque dolores diebus paribus.

Quod tempus quidem attigisset virgo muliebrum, manifestum ex his quæ scripsit Hippo-

E

crates, ita inquit: muliebria tunc primum pro-
 uenerunt. Videtur quoque ~~et~~ ^{et} morbus ipse fuisse
 plethoricus, iudicatusque sexto die. quod ~~et~~ ^{et} dolo-
 re ~~et~~ ^{et} tres diebus paribus haberet, ut ipse scripsit. sed ad-
 mirabile est, quod morbus non reuersus fuerit,
 quum sextus dies nunquam fideliter iudicet. No-
 uum itaque hoc ~~et~~ ^{et} valde rarum in ipsa fuisse si-
 gnificauit, ubi scripsit: Huic non reuersa est fe-
bris, sed iudicata est: tanquam reuerti deberet.
 Sed ~~et~~ ^{et} causam scripsit, quod non reuerterit, ad-
 uiciens: in febre, ~~et~~ ^{et} iam iudicata muliebria pro-
 uenerunt. Nempe quod maneret diebus post iu-
 dicitum ipsi vacuatio, satis erat ad muniendam
 qua sexto die precesserat indicationem per san-
 guinis eruptionem ~~et~~ ^{et} sudores, ~~et~~ ^{et} maxime quod
 nulla phlegmone esset principis partis, neque ma-
 ligna esset abundantia. Ipse autem indicauit
 plethoricam esse affectionem, cum dixit perpetuo
 habuisse facies quidem ruborem, oculorum vero
 dolorem ~~et~~ ^{et} capitis grauitatem. Manifestum ita-
 que erat, quod sola indigeret vacuatione. ~~et~~ ^{et} hac
 natura incepit quidem operari tertio die, comple-
 uit vero sexto die, quod autem ratione nature,
 non ut morbi symptoma, per ventrem vacuatio
 fuerit, manifeste ipse indicauit, scribens: Ter-
 tio die multa a ventre percurrerunt aquei co-
 loris, ~~et~~ ^{et} sequentibus diebus talia tolerabiliter
 erant. Hoc adiectum demonstrat contristan-
 tium fieri excretionem. Inter hac autem, que
 in

in expositione ipsius dicta sunt, indicatu digna
 sunt prater dicta, haec duo: vnum quidem, quod
 in principio scriptum est: lingua fuliginosa, sicca.
 secundum autem: minxit tenue, paucum, vrina
 habuit en-corema sublimis, non subsidebat, deli-
 rauit. Prius siquidem horum dictum vrile est,
 ut non prorsus existimeretur perniciose esse fuli-
 ginosa lingua, vocat autem ita coloratam veluti
 quadam fuligine, siccam existentem propter ex-
 halationem: Posterius, quoniam ubi in alijs agris
 dixit: en-corema sublimis: statim ipsi intulit: deli-
 rauit, dementiae consequi talia en-coremata in-
 dicans, quanquam in prognostico omnia de vri-
 nis percurrrens, nullam ex ipsis ad dementiae fe-
 cit praenotionem. Videtur itaque signum hoc per
 se quidem nunquam indicare desipientiam: sed
 interdum per accidens demonstrare, quoniam
 flatuosus esse indicat en-corema, nempe in eo,
 quod prorsus flatu caret, ad fundum vasorum
 deferuntur en-coremata.

Apollonius in Abderis rectus logo tem-
 pore subferebatur. erat autem tumefacto
 viscere, & circa hepar consuetus dolor
 multo tempore consequebatur, & tunc
 icterosus quoque erat, flatuosus, & coloris
 subalbidi. Vbi autem edisset & bibisset in-
 tempestiuus bubulam, parum incaluit pri-
 mum, iacuit, lacte autem vsus cocto & cru-
 do multo, caprillo & ouillo, & victu malo.

Læsiones omnium insignes, nempe febres irritabantur, venter ex ingestis nihil effatu dignum reddebat, vrinae tenues & paucae, somni non erant, inflatio mala, sitis multa, comatosus, hypochondrij dextrum cum dolore, extremitates omnino subfrigida, parum deliravit, omnium obliuio quae loqueretur, exturbabatur. Ad diem decimumquartum à quo rignuit, incaluit, decubuit, & valde insanivit, clamor, perturbatio, verba multa, & rursus sudatio, & tunc coma accessit. post hæc aluus turbata multis biliosis, meris, crudis, vrinae, nigrae, paucae, tenues, multa inquietatio, deiectiones variæ, nempe, vel nigrae, & paucae, & æruginosae, vel pingues, & crudae, & mordentes, tandem visæ sunt & lacti similes. Circiter vigesimumquartum lenitus est, cætera quidem eadem, sed mente parum valuit. ex quo autem iacuit, nullius meminit, rursus verò citò deliravit, omnia in deterius cõuersa. Ad diem trigessimumquartum obiit. Huic perpetuò, ex quo ego hominem vidi, aluus turbata fuit, vrinae tenues, nigrae, comatosus, vigil, extremitates frigidae, delirus perpetuò, phreniticus.

Et in hoc rursus Hippocrates, vt in alijs multis, in fine ipse narrationis per summas breues demonstravit, quæ fuerunt tum symptomata

tum

tum signa, per quæ futuram mortem quis præno-
uerit, habet autem dictio ita: *Fuit ad finem, ex quo ego hominem vidi, aluus turbata, vrinae tenues & nigrae, comatosus, vigil, extremitates frigidae, delirus perpetuò, nullum autem ex particularibus est obscurum, si quis eorum meminerit, quæ antè exposuimus.*

Mulier in Cyzico gemellas puellas ægre peperit, & quæ non admodum purgata esset, primo die febre correpta est, horrida, acuta, capitis & colli grauitas prehendit cum dolore, vigil ab initio, tacita autè, & seuro vultu, & impersuasibilis: vrinae tenues, sitibunda, anxia valde, aluus inconstanter turbata, & rursus constitit. Sexto die ad noctem multum deliravit, nihil dormiuit. Circiter vndecimum diem valde insanivit, & rursus mente constitit: vrinae nigrae, tenues, rursus intermittentes, oleosae, ab aluo multa tenuia, turbulenta. Decimoquarto conuulsiones multæ, extremitates frigidae, nihil ampliùs mentis compos, vrinae defecerunt, obiit, phrenitis.

Non solum quod non probè à purgationibus partus expurgata fuisset, relictus est mulieri huic sanguis melancholicus, quare principio quidem erat tacita, seuro vultu, & impersuasibilis, & postea vehementer deliravit, vt valde insanuerit: verum quoque & propter difficilem partum,

inflammato utero, febris auclta est. Constat autem cacochymia in caput sublata, & desipientiam maniosam fuisse, & convulsiones consequutas. Circuatus ilicrum indicatoriorum seruantur hic veluti in omnibus agris. Si vero quippiam videatur raro vniatum, illud solū adnoto.

64 In Thaso Dealcis vxorem quæ in Leio habitabat, febris horrida ex mœrore prehendit, ab initio autem vestimentis operiebatur, & perpetuò semper tacita palpabat, euellebat, sculpebat, pilos legebat, lachrymæ, & rursus risus: non dormiebat, ab aluo irritatio, sed nihil excurrit. parum admonita bibebat, vrinæ tenues, paucæ, febres ad manum tenues, nihil substans habentes, summarum partium refrigeratio. Nono die valde delirauit, & rursus firmata est, tacens. Decimoquarto spiritus rarus, magnus per tempus, & rursus breuispira. Decimoséptimo à ventre irritatio turbulenta. Postcæ quæ bibebantur, vèrem pertransibant, neque paruo tempore consistebant, nihil sentit, succæ cutis circūtenfio. Vigésimo verba multa, & rursus confirmata est, sine voce, breuispira. Vigésimoprimo obiit. Fuit huic ad finem vsque spiritus rarus, magnus, nihil sentit, perpetuò vestimentis operiebatur, aut verba multa, aut tacens perpetuò, phrenitis.

Ab

Ab initio phrenitica ipsa fuisse videtur, grauissima autem sunt, vt primum dixi, tales phrenitides, & celerrimè omnes in quibus generantur, enecant. sed nunc acutè ipsa febricitans, ad vigésimumprimum diem suffecit, forsàn quidd mediocriter febricitauit. & ob id in ægra hac sola significauit, scribens: febres ad manum tenues. videturque hæc delirij species ipsi mixta fuisse ex melancholia & phrenitide. nempe, verba multa, & tacens ad finem, talem demonstrant mixturem. Non video autem quo pacto nihil scripserint Hippocratis expositores de dictione, in qua inquit: spiritus rarus, qui non aliud est, quàm per interuallum. & videtur deinceps idem dixisse. Nunquid itaque vel varietatis intentionem indicare volens: dixè χεῖρος, id est, rarus addidit, ac si ita dixisset, διὰ πόνυ πωλλῆ χεῖρος, id est, per valde magnum interuallum. consuetum enim est aliquando omittere dictionem πωλλῆ, id est, magno, & solo vti διὰ χεῖρος, aut non perpetuò, vt in alijs alia, neque id citò mulierem tæle respirasse per totum morbum indicat. quare inferens, ait: & rursus breuispira, indicans & hic vt antea, ex refrigeratione non solum partium, verum quoque & longo tempore hominem respirasse, quòd verè breuis est spiritus, rarus siquidem & magnus, quare nunc quidem rarus est, minor est frequente simul & magno: quare nunc magnus, hæc ratione præstat. raxa

E 4

et paruo. Iuxta utrumque itaque paruos erit breuis et rarus. Videtur quoque et nunc veluti et cum refrigeratione tali mulier fuisse, in quali sunt que apnoea ipsa corripiuntur. Scribit itaque de ipsa: vigesimo verba multa. et rursus seorsum dicit, brevispira. Aponia autem, id est, sine voce, fit cum breui et raro spiritu: sed dicitur ἄπνοια cum raro scriptum, pro dicitur πᾶν ἄπνοια est accipiendum, nam in pauco morbi tempore significare non potest. Ad finem dictionis cum ascripsit: Et sic ad finem spiritus rarus, magnus, nempe orationem dicitur ἄπνοια, consuevit dicere Hippocrates, pro dicitur ἄπνοια ἢ ἄπνοια ἢ ἄπνοια, id est, per totum morbum ad finem usque. Et autem dicitur ἄπνοια, ita et hoc inquit: semper per πνεύματι, id est, vestibus cooperiebatur, vel verba multa, vel tacens ad finem usque. nam verba multa, phreniticum est: tacens, melancholicum. Verbum vero πνεύματι commune ambobus, nisi forsitan et propter refrigerationem interdum πνεύματι.

Adolescens in Melibœa ex potu & Venenibus multis diu calfactus, iacuit. horridus autem & anxius erat, vigil & sitibundus, ab alio primo die stercora multa percurreunt cum circumfluxione multa, & sequentibus diebus aquei coloris multa prodierunt: urinæ tenuis, paucæ, decoloris, spiritus rarus, magnus ex longis interuallis, hypochou

chondrij contentio submollis, oblonga ex utriusque, cordis palpitatio ad finem usque; persua, minxit oleosum. Decimo delirauit quiete, moderatus & taciturnus, cutis arida & circūfensa, deiectiones multæ, tenues, vel biliosæ, pingues. Decimoquarto multum delirauit, irritatus. Vigesimo valde insanauit, lætatio, nihil minxit, modicos potus continebat. vigesimoquarto obiit, phrenitis.

Multi quidem potus nervos lædunt, principiumque ipsorum cerebrum: veneres autem et hæc quidem valde contristant, virtutemque tum exoluunt, tum imbecillam reddunt. Hic itaque adolescens collecta prava multitudine, iure cepit quidem a moderatis febribus: progressu vero temporis deterior redditus, postea in phrenitiam exactam incidit. Fieri autem ipsam ostendebat tunc rarus, et magnus spiritus, eiusque modestia et taciturnitas mediocriter delirare. nempe hominibus tum leuibus, tum turbulentis, ex paruis occasionibus desipientie fiunt: qui vero contrarios habent mores, his ex magnis causis. Cur autem raro spiritui: per tempus, ascripsit, in priori egro contemplati sumus, et de cordis palpitatione alibi et in prognostico percurrit: ut et de submollis hypochondrij distensione, quod illam intelligat absque tumore, que fit quidem musculis non patientibus, sed in affectione aliqua interiorum partium peritonæi permanentibus.

65. Videtur autem mihi æstas iuxta rationem facta adiuuiffe. nempe morbos æstiuos hyems superueniens solnit: & hyemales æstas superueniens transmutat: quam ipsa in se æstas facta non constaret, sed calida, & austrina, & ventis destituta, veruntamen in aliam constitutionem mutata adiuuit. Magnam autem artis partem esse existimo, si de scriptis quis rectè contemplari possit: nempe qui nouerit, & his usus fuerit, in arte falli non magnopere mihi videtur. Discere autè exquisitè oportet vnamquaque anni temporum constitutionem, & quis morbus bonus sit, quod commune vel in constitutione vel in morbo, morbus quis longus & lethalis, quis longus sit & salubris, acutus quis & lethalis, acutus quis & salubris. Ordinem iudicatorum dierum ex his considerari, & ex his prædicere superest: qui hæc sciuerit, scire potest quibus, & quando, & vt oportet, præscribenda sit victus ratio.

TERTII COMMENTARII GAL
leni in tertium Hippocratis de morbis
epidemij librum, Ioanne Vassæo
Meldensi interprete,
Fini.

*

GAL

GALENI IN

SEXTVM EPIDEM

MIORVM HIPPOCRATIS

LIBRVM COMMENTA-

RIVS PRI-

MVS,

*

Ioanne Vassæo Meldensi
interprete.

**

SEXTVM epidemiorum Hippocratis librum plerique interpretum sugoulauerunt: alij aliter, vt singuli probabiliter exponere sperarent, ita dictionem permutantes, quæ effectum est ratione, vt coactus ego fuerim & exemplarium antiquitatem, & primorum interpretum commentarios peruestigare, quos inter & Zeuxis Tarentinus est, & Heraclides Erythraeus, atque ante hos tum Bacchius tum Glaucias. Si itaque post antiquam scripturam declaratam, dictionem vitiatam esse dicerent, verisimile esset & ob id opinari ipsos talem quandam Hippocratis esse scripturam, saltem ipsos probassem, si post castigationem vitiale aliquid simul & mentem Hippocratis sequens docuissæ

docuisse vidissem. At quoniam interdum in xta
 utrunque fallantur, longè satius esse sum arbi-
 tratus, servata prisca scriptura, perpetuo quidem
 magno adhibito studio, illam explicare: quod si
 aliquando facere non valeam, probabiliter ipsam
 castigare, quomodo fecit Heraclides in secundo
 epidemiorum, dictione illa in qua scriptum est:
 Ad rem autem veneream δύφα, id est, cauda
 spectabant. Quoniam qui scripturam δύφα ex-
 plicauerunt, citra probabilitatem dixerunt, for-
 san (inquit) δύφα, id est, ianua quidem erat scri-
 ptum per θ: sed media linea in ipso verbo corru-
 pta, arbitratus est bibliographus δύφα scriptum
 esse, fieri siquidem ita potest, ut & tenui membra
 na deleta, simul & linea hac disperierit, & una
 ipsam effugiente, & statim ab initio ipsam ob-
 scure scriptam, ob temporis rursam excoluisse. In-
 ter omnes autem qui antiquas permutauerunt
 scripturas, audacissimos tum Capitoria tum Dio-
 scoridem in hoc faciendo reperio. Considerans ita-
 que an melius esset omnium ipsorum, aut tantis-
 modo eorum qui rationabiliter permutauerunt,
 aut nullus prorsus meminisse, comperi si prolixita-
 tem quidem commentariorum nullus eorum
 qui ipsos lecturi sunt, grauiter molestèq; sit la-
 turus, satius esse, ut de omnibus mentionem fa-
 ciamus; sed cum multi culpent non hos solum, ve-
 rum quoque & qui mediocres existunt, soliq;
 studeant commodis, quod mediam quandam in-
 ter hac

ter hac utraque facere expositionem melius sit,
 atque hoc statim ab initio sum praefatus, ut ab
 his discedant commentarijs, qui graios ipsos non
 habent. Nempe ego ut & alia omnia multis ro-
 gantibus amicis gratificatus feci, ita & has enar-
 rationes in illorum gratiam composui, contempla-
 tus autem quod quae scribuntur, in vulgus ema-
 nent publicenturque, proxijs talibus opus ha-
 bui. Ut itaque hoc sum praefatus, ita & hoc pra-
 fari est necesse, quod scilicet enuntiationis libri
 huius genus valde ab eo differat, quod continent
 epidemiorum tum primum tum tertius, quos exi-
 stimant propemodum omnes solos ad publicatio-
 nem ab Hippocrate scriptos esse: ex alijs vero quin-
 que, tum quintum tum septimum conspicue no-
 thos esse: sextum vero hunc, & ante hunc se-
 cundum, ex his quae Hippocrates ipse sibi prepa-
 rauerat, inquit à Thessalo ipsius filio composi-
 tos esse. Quidam & Thessalum ipsum adscriptis-
 se non nihil putant: alij alios, qui huic successerunt.
 In primo itaque & tertio epidemiorum
 status quosdam ambientis nos aëris scribit, a
 quibus morbi vulgariter grassantes exponuntur.
 Hac siquidem in ipsis videtur ipse Hippocra-
 tes vsus dictione, atque ob id inscriptionem hanc
 libris fecit, facta in ipsis de morbis epidemjs do-
 ctissima, non de ipsius Hippocratis epidemjs, id
 est, peregrinationibus, quas per multas ciuitates
 fecit. Impresentiarum autem hoc quidem exi-

guum est. plurimum verò doctrinae genus aphorismi quidam esse videtur propria & sua vniuscuique dotatai circumscriptione. Quare ob propriae inscriptionis defectum, duos quoque hos libros epidemiorum inscriptioni commodasse aiunt, quod exiguae inscriptionis peculiaritatem haberent. Quartus liber, istius forma orationis persimilis, theoria commoditate valde recedit. Qui praesentem hunc librum Thessali statim inscripserunt, manifestè errauerunt. Satis est mihi hac praedixisse quanquam & scripta essent à quibusdam expostitoribus alia non pauca, quae ad vitandam prolixitatem praeferre consequens erat.

1 Quibuscunque ex abortiuo foetu.

Communem quandam sermonem in re communi semel dicere statui. Liceat verò lectorum vnicuique sua res sibi persuadebit, scribere locutione. nempe quidam $\epsilon\tau\omicron\gamma\epsilon\tau$ per tres syllabas, alij $\delta\upsilon\beta\omicron\gamma\epsilon\tau$ per quatuor scripserunt: alij verò non per α scribunt $\epsilon\tau\omicron\gamma\epsilon\tau$, sed per π , $\delta\omega\tau\omicron\gamma\epsilon\tau$ secundam syllabam, id est, Quibuscunque, & π Capito. neque hoc solum, verum quoque & eiusmodi omnia. Sed quod ad artis opera spectat, scribere hoc vel illo modo nihil refert. Quamobrem solas illas scripturas in sermone promereri malim, quae significatum permutant: eas verò quae in sola voce discrepant, citra rei labefactionem, permitto vnicuique pro arbitrio tum scrib

scribere tum dicere. Principio itaque altero praescripta dictione repetita, ad explanationem ipsius me conuertam.

Quibuscunque ex foetu abortiuo, atque vteritumoribus, ad capitis grauitatem conuersio fit, atque in syncope dolores fiunt, & quaecunque aliae ob vterum ortae affectiones, his in octo vel decem mensibus, in ichion, id est, coxam, finitur morbus,

Quod vocant $\alpha\mu\beta\lambda\omega\sigma\tau\upsilon$ Aetici, id $\alpha\omega\phi\delta\omicron\pi\alpha\upsilon$, id est, abortiuum fatuum appellare Hippocrates consuevit. scribitque quae nomini ipsi proportionem responderet, tum verba appellationi huic circumadiacentia, tum quae à Grammaticis appellantur participia. $\alpha\mu\beta\lambda\omega\sigma\tau\upsilon$ verò (nempe hoc ipsum sortassus quempiam latuerit) de imperfecto foetuum egressu quoquomodo factus fuerit, proferunt: vocantque medicamenta quae id faciunt, $\alpha\mu\beta\lambda\omega\sigma\tau\upsilon\alpha$. Quod itaque à dictione significatur, semel dici nunc sat erit. Exordiendus verò iam ab vtilibus, ubi tantum significauerimus orationem hanc ab antiquis scribi interpretibus, hac verborum serie: Quibuscunque $\alpha\omega\phi\delta\omicron\pi\alpha\upsilon$, et vteri oedematis, ad capitis grauitates conuersio fit: $\phi\delta\omicron\pi\alpha\upsilon$, non $\alpha\omega\phi\delta\omicron\pi\alpha\upsilon$ volentibus scilicet $\alpha\mu\beta\lambda\omega\sigma\tau\upsilon$ appellare. Qui verò, ex praepositione adijciunt, hi $\alpha\mu\beta\lambda\omega\sigma\tau\upsilon$ $\alpha\omega\phi\delta\omicron\pi\alpha\upsilon$ vocare voluerunt. & sanè videtur ita sepius vocare Hippoc, quaque nunc quidem incertum sit. Ut aut in hoc etsi differeret scripserit, eadem seruat sermo

me oblitum eorum quæ paulo antè scripsi. Satis itaq; fuerit nugis ipsorum refutat is, non amplius de his quæ dixerunt mentionem facere. Qui verum nervosum esse dicunt, in aliquo quidam significati sermonem eorum verum esse existimant: in altero vero falsum, tria squidem sunt corporum simularium in animantibus ipsis generata, tum exanguia, tum cavitata quæ conspicua sit carentia: alia quidem ex ossibus, alia ex cerebro & dorsali medulla, alia vero ex musculo ortum habentia. Nominantur verò ab Hippocrate: primum quidem dicitur, syndetismus, id est, opulatus: secundum, nervus & tonus: tertium verò, tenon, id est, tendo. Quidam verò omnia hæc nervos ob eam quam dixi similitudinem appellaverunt. Sed primum quidem genus syndeticon, id est, copulativum esse aiunt: secundum sensile & arbitrium: tertium verò $\alpha\nu\tau\omicron\nu\gamma\omega\nu\mu$, id est, abneruaginem appellitant. Sed ne vnus quidem horum trium generum nervus verus participat multis. Quoniam verò corpus ipsius plurimum, tum distendatur tum contrahatur, quod neque carnosum, neque pinguitudine plenis partibus inest, eatenus quaedam ex similitudine nervosum ipsum appellamus, derivatiuum à nervis nomen improprietarium facientes: ut, verbi gratia, & vesicam ita appellare consueverunt, atque omnia alia, tum alba, tum exanguia secundum substantiam, ubi plurimum, tum distendi, tum rursus in se contrahi

& considerare videntur. Hæc ipsa ratione & colis appellati naturam in hominum pudendis nervosam esse inquirunt, atq; etiã vulvæ cervicæ. Sunt qui & fistulosum nervum caulem ipsius pudendi appellant, atq; ob illum, totum ipsum pudendum nervosum vocant, deinde accepta non secundum facultatem verè nervorum, sed secundum corpoream ipsius substantiæ essentiam, similitudine inquirunt, quam ob causam colis ipse non insigniter principijs nervorum compatiatur, nervorum autem principia, tum cerebrum, tum dorsi medullam dico. Et sanè vulvæ quidem planè inheverit nervus aliqui, aliqui non sentiret: sed parus admodum sunt hi, si cum partis magnitudine conferantur, atq; ob id quæsitio non parva dignum existit, ubi quis talia physica ratione ostendere voluerit, quam ob causam mulieres quædam hysterica appellatæ, contractionibus distensionibusq; convulsioni similibus capiuntur. In obfessa verò inflammatione vulvæ fieri hoc non admodum videtur, sicuti febres valde vehementes & calide, ob quas fuliginosa redditur lingua: ut ipse libro in hoc deinceps inquit. Oportebat itaque & hæc primum eos inquisivisse, qui de capitis consensu quem ad vulvam habet dicere aliquid aggre diuntur, nam quod calidas vehementesq; inferas febres, hi norunt qui in artis operibus sunt versati, quomodo in Alexandria sophista, à quibus libri maxime, tum prolixius, tum falsis sunt refer-

ti sermonibus, qui sophismata adolescentulis ipsis
 rudibus adhuc atque ex armenti custodia venie-
 ribus, sed prorsus consentientibus inculcant, qui
 neque egros videntur, neque ipsi circa id versati
 sunt, valde siquidem ab omnibus qui inibi habi-
 tant, victus ratio neglecta est. Qui itaq; labora-
 tes ex vtero phlegmone obfesso videntur, mulieres
 hi quoniam pacto, tum calide, tum vehementes fe-
 bres corpus totum prehendentem caput inurant,
 non secus quam si talia citra vteri adfectionem
 fiant, norunt: imo quibus retenta fuerint man-
 strua, quanquam non manifestè febrant, periculū
 tamen est ne cito febrant, caputque ipsis graua-
 tur, vaporibusque & calidis succis repletur, atq;
 ob id nonnulla ex his comatosa sunt, siue febric-
 rint, siue non. Et ac quidem ita esse videntur. Sed
 quæ nam sit causa cur ex talibus vteri affectio-
 nibus caput repletur, post hæc est inquirendum,
 vt inueniatur quidem optandum, si non, saltem
 quod apparet experientia obseruandum, memo-
 riaq; tenendū. Nonnullus itaque ita apparentiū
 causas narrare ac gradiemur, hinc exorsus. Inter o-
 mnes corporis partes nulla, tum plurimas tum maxi-
 mas habet venas: quæ vbi malè adfecta fuerit,
 vel ob retēta, tum mēstrua, tum puerperij excremen-
 ta, vel phlegmonem aliquam quouis modo ortā,
 sanguine ipso necessario repletur, quo putrescente,
 si febris accendatur, eam ex synochorum forma
 esse est necesse, nam ex putrescente sanguine tales

accen-

accendi febres, quæ non modicam calidorum va-
 porum copiam ad caput mittant, est demonstrā-
 tum. Quod autem à qua causa caput eiusmodi
 vaporibus repletur, ab eadem capitis grauitates
 contristare hominem præsertim in syncipite vi-
 deantur, norunt hi quibus in operibus artis stu-
 dium fuit, etiā priusquam à nobis intellexerint.
 Sed quæ nam euentus causa fuerit, forsitan intelli-
 gere desiderabis. Dicam itaque tibi quæ maxi-
 mē credibilis videatur, hæcque non vnam, sed plu-
 res. In primis siquidem, quod dicti vapores calidi
 per arterias ad caput sursum ferantur, est ratio-
 ni consentaneum, quas quidem arterias ex colla
 appellata fornace vtrinque ad synciput recta
 ascendentes cernere licet: deinde, quod toto sanita-
 tis tempore tenuia & vaporosa cerebri excremen-
 ta per synciput maxime transpirare consueve-
 rint, cum in eo rarissimæ sint suturæ, craniumq;
 ipsum, tum tenuissimum, tum maximè fistulo-
 sum existat: tertio præter hæc, quod sensu præ-
 dita corpora in futuris complura sunt, nempe pel-
 liculæ quedam panniculum crassiores pericra-
 nio coniungunt, penetraque tenuium vaporum co-
 pia. Cum autem magnitudine equalia fuerint
 pathemata, partes quæ natura sensu magis par-
 ticipant sentiunt magis: quæ verò magis sentiūt,
 causæ dolorifice huic molestæ magis. Ob eas itaque
 causas sunt in syncipite dolores. Superest inueni-
 re causam, ob quam in oculo vel decem mensibus

in coxedicem morbus τὸ δὲ ἴσθι, quod est, νοσήσκει. τῷ δὲ ἴδ. id est, decumbit his quae ita habent. Quonia[m] vero nonnulli dignum censent ut non in octo vel decem mensibus legatur, sed in octavo vel decimo: cuiusq[ue] in exemplaribus multis & praesertim antiquis, reperiri elementum ἰ, itemq[ue] elementu[m] ι, quidem pro octo scriptum, ἰ vero pro decē: prius differentiam quae in ipsis reperitur considerabimus. nā si in octo vel decē mē[s]ibus dixerimus ad coxedicem finiri, ab eiectione partu non à conceptione numerabimus: si vero in octavo vel decimo mense, iudicari hoc pacto tēp[us] à conceptu dicemus. Neq[ue] sanē mihi impossibile esse videtur, ut secundum orationē utranq[ue] utroq[ue] intelligatur modo, iudiciu[m]q[ue] rei quae dicitur, ab experientia statuere oportet, quomodo ego semper in eiusmodi feci omnibus, atq[ue] in eo quod nūc dictū est, & sanē cum observarem, interdū in diebus quadraginta, interdū in duobus mensibus vel quatuor finiri visus est morbus: quibusdā vero & ad plures est extensus: nonnulla autem verē in octavum pervenere mensem, alia quadam ad decimū. Cōspexi ego & in coxedicē ex vtero abscessum, at non in multis: quanquam multas ex malē adfecta vulva diuini laborare viderim. Sed otiose rei causam inquirō, cuius essentiam verē dici nōdum reperi, nempe Aristoteles ex secure praecognito quod res sit, inquirendum propter quid sit, iubet. Si quis itaq[ue] quaesierit propter quid res sit,

prius

priusquam quod sit certū didicerit, is manifestē tū fabulari, tū negari cupit, atq[ue] à veri inveniendi desiderio abest. Qui itaq[ue] causam rei huius dicere agere duntur, talia proferunt. Nam qui à partu abortivi tempore in octo vel decem mē[s]es communerare volūt, vulvā, inquit, in his duobus temporibus octavo & duodecimo mē[s]e malē affici consuevisse, nēpe in octavo mē[s]e factū verti, decimo vero egredi: & nūc in ipsis praesentis diebus, contristantium excretionem fieri, ob decubitus in illud involuctū quod à Grecis Chorion dicitur, quod tū propē sitū est, tū quod quae mittitur existerē potest. Qui autē à conceptionis tēp[or]e numerandum volunt, rationabilius esse inquit, ut si etiam nulla media corruptio circa factū fuisset, novā autē agitationem vterus circa ipsum in his temporibus haberet, vel cum vertitur, vel cum excernitur, ita & nūc habere. Sed errant utriq[ue], factus agitationes vtero committentes. Nā si octavo mē[s]e voluatur, prorsus sanē motionem ex se habet regressum vero accipit, ubi cum validius movetur, quadam ex continentibus membranīs frangitur. Nempe & hoc in libro de pueri natura est

- 21 dictum his verbis: Cum verō mulieri partus ad-
- 22 fuerit, contingit eo tempore cum factus agitur,
- 23 a scardūmq[ue] modo, tum pedibus, tū manibus ad-
- 24 sultat, quadam ex membranīs interioribus fran-
- 25 gi, fractaq[ue] iam vna, cetera periculo vacantem
- 26 magis obtinent virtutem, frangunturq[ue] primum

quidē que factū cōtinet: deinde quae postrema est. Cum itaque non amplius in vulua contineatur abactus foetus: neque fieri potest, ut agitationes ipsius seruentur. Quo autem modo his non credendum, sic neque alijs, qui aiunt septimum mensem nonumq; foetuum partus habere: octauum vērō & decimum, praeter naturales distantias mensum naturalibus posteriores, quod in secundo epidemiorum dictum esse aiunt in ea dictione, qua inquit Hippocrates: τις ὄργασι, περὶ τὴν αἴτην dixerit: Postero vel tempore vel mense. At in libro illo id explanauimus. Ego vērō si id ipsum quod dicitur prius ita habere vidissem, causam ipsius diligentius inuestigarem, sed quoniam et in multis temporum praescriptionibus vulua mortuos contemplatus sum, tum iudicari, tum conuenire cum indicatoriorū dierum circuitibus quos ipse in prognostico docui: ob id causae relinquo inuestigationem, cum quod dictum est, neq; perpetuo, neque plurimum ita habere viderim. Sed forsan quod ita contingit in duabus vel tribus mulieribus contemplatum eum qui haec scripsit, siue ipse Hippocrates fuerit, siue Thessalus, siue alius quispiam, inconiunctius pronuntiasse potero vniuersalem enuntiationem ex re quae neque perpetuo, ut dixi, neque magna ex parte fit. Finem itaque haec nobis habeant. Inter ea autem quae in scriptura adiecta sunt, reuocabimus ad memoriam coniunctionem, atque, quae in medio

haru

harum orationum posita est: ad capitis grauitatem conuersio fit, & in syncope doloris sunt, factiētiūque totam scripturam talem: Quibuscumq; à foetu abortiuo vteriq; tumoribus in capitis grauitatem fit conuersio, atque in syncope dolores sunt, & quaecumque alia ab vtero affectiones, his in octo vel decem diebus in coxam finitur morbus, limitationem siquidem medicam quandam quae ad praescendum utilis sit, & quae causam non assignet, priori sermōni introducunt, sensum eiusmodi esse volentes: Quibuscumque mulieribus tumores vteri ex partu eieclitio orti, in capitis grauitatem conuertuntur, ipsisq; in syncope sunt dolores, his in octo vel decem mensibus ad coxam transeunt, quae vterum contristant: tanquam non omnes vteri tumores in syncope dolores pariat, neque omnes in coxam decumbāt, sed soli illi qui in syncope dolores progignunt. At neque ex obseruatione id fieri ita reperi, nec vērō rationem ipsis aliquam ipsi afferunt: cur enim solos illos vuluae tumores ad coxam decumbere velint, qui in syncope dolores procreauerint, dicere non possunt, neque nos fidem ipsis adhibebimus, quod neque rationis fidem ab experientia acceperimus, neque ex rei natura per demonstrationem. Quod autem & orationem illam in qua scribitur: & quaecumque alia ob vterum ortae affectiones, bifariam exponant, constat omnibus, nempe alij ad vteri affectiones sermonem referunt, tanquam

F 5

non minus h. e. omnes quam prædicta, tum capitula
 gravitates, tum qui in syncope sunt dolores suc-
 cedentes habeant: alij autem sermonem ad capituli
 affectiones referunt, quasi & in hunc scripserit
 modum: Quibuscumque ex sætus corruptione, &
 tumoribus veteri ad capituli gravitatem sit conuer-
 so, atque in syncope sunt dolores, atque alia ca-
 pituli affectiones, ab vero orta maxime in syn-
 cope signum fecerunt. Alias affectiones, intelli-
 gemus, quæ capituli gravitati proportionem respon-
 dent: ex quibus alias cephalæas vocant: alias he-
 micranias: alias verò cephalalgias simpliciter.
 Ex his qui caput Pyramidis instar fasti-
 giatum habent, qui valida quidem ceruice
 sunt, validi hi sunt, tum cæteris, tum obli-
 quis: qui verò capite dolent, fluentesq; ha-
 bent aures, palatum his concavum, & den-
 tes alteris hinc & illinc prominent.

Nihil hoc in loco differt, virum ἡραξὶς ἰαχί-
 ρις quinque syllabis, an ἡραξὶς ἰαχίρως quatuor,
 quis scripserit. nam vox ἡραξίς eum significat,
 qui ἡραξίρως, id est, ἰαχίρως τὸν ἄχρως, id
 est, validam cervicem habet. Vox verò ἡραξίρ-
 ως, quam nonnulli scribunt, permutatâ veteri
 scriptura, non idem indicat. nam ἡραξίρως ἄχρως,
 id est, valida ceruix, appellatur, quæ ob obliquum,
 & duritiam, tum magnitudinem talis proventus
 existit. sic autem habent & obliquis circumiecti,
 tum musculi, tum tendines, tum copula: ἡραξίρως

verò ἄχρως, id est, longa ceruix, non virtutis lo-
 co ducitur, sed prava omnino existit, thoracis in-
 star, tum angustis, tum longis, nempe & ἡραξίρως
 plus sit oportet, non latius solum vel longius, ἡραξίρως
 plus autem est & in profunditatis latitudinisq;
 dimensione thorax, ceruicisq;, & quavis pars alia
 omnis cum hæc inter se proportionem adaucta fue-
 rint. Planè autem & in his est longitudo, vel
 maior, vel equalis mediocriter habentibus. Tho-
 rax itaque hominum qui sese offerunt nobis, non
 prius videtur, quam nudatum corpus fuerit. Ca-
 put verò confestim cernimus, atq; quòdnam vi-
 tium, tum in formatione, tum in magnitudine ha-
 buerit, cognoscimus, in magnitudine quidem si
 minus quam conveniat, vel maius fuerit: in for-
 matione verò, si exquisitè rotundum, frontisq;
 extantiam & occipitis perdiderit: vel Pyramidis
 instar fastigiatum acuminatumque, oblongiore
 quam decet habuerit eminentias, vel utraq; vel
 alteram, vel unam solam, altera destitutum ve-
 duumq;. Quoniam igitur excessus capituli, tam
 grandioris, tum acuminati quantitatem contem-
 plari oportet & ceruicis excessum, v. dignosca-
 tur, anne his vel melius vel deterius caput com-
 positum sit, nempe in commentarijs de tuenda va-
 letudine non modicam adferri Medicis tali ex di-
 gnotione commoditatem ostendimus, ad sanitatis
 membri custodiam futuramq; castigationem, si
 aliquando dicitur anticipaverint. In evidenter

autem paruo paruitatem quidem nosse oportet, atque item ex abundantia contemplari cervicem, quoniam spina dorsi trunci inslar, ex capite tanquam radice propagata est, didicisti siquidem dorsali medulle ex cerebro principium generationis esse, & facultatis suppeditationem. Continuum autem hanc vertebra tenuem quidem parua: crassam vero ample. Quo itaque modo magnus thorax magnam intus amplitudinem habet, in qua continentur duo non compressa & magna viscera, pulmo & cor: paruus autem ex proportionem ipsi respondente parua haec habet, simul & in angustum redacta, sic caput & spina ex proportione ipsi respondente, habent, tum cerebrum, tum dorsali medullam, nam si in magnitudinem profecerint, & magna ipsa & amplos spiritus locum in ipsis faciunt: si vero haec parua fuerint, contrarium. Videntur autem & mentis offensa hinc, si aequi evidenter habent, vel admodum magna, vel admodum parua. Sed parua quidem prava perpetuo existunt: magna vero interdum, & raro ex infite virtutis robore & materiae multitudine, ex qua formata sunt, quod & Pericli Atheniensis prudentissimo fuisse aiunt, nempe ei cauilum feruit comici propter capitis magnitudinem. Ceterum caput si naturalem serauerit figuram, validamque habuerit cervicem, atque oculos acriter intuentes, tale optime habere est existimandum. Capita vero acuminata (nempe & quaedam

ex his haudquaquam vitiosa esse dixi) sunt quidem, cum optima conformatio quadamtenus permutatur, quae oblongam sphaeram virring depresso representat, nam vel deficientem occipitis vel frontis habent eminentiam, vel plusquam decet in auctam plurimum siquidem (vt dixi) vt magnum, ita & talia vitiosa reperies. Raro autem sunt & horum quaedam bona, virtute materiam concludente, ex qua conceptus est homo, valida ita existente, vt a copia fluentis in chorion sanguinis euicta non fuerit, sed abunde suffecerit, ipsum continuerit, & probe affirmauerit. Quoniam vero vel propter defectum alterutrius eminentiae, vel propter accrementum acuminata sunt capita, primum quidem te mentem attendere, vtrum aucta vel imminuta eminentia, ea acuties fiat, nam si imminuta, perpetuo vitiosa est: aucta vero, non semper. Sed tunc inspicere simul congruit, primum quidem ad auctationis decentiam, nempe indecentes ad auctationes pravae sunt: secundo, vtrum occipitis extantia maior fuerit quam pars faciei in aucta fuerit, cum melius esse vt in occipite aucta fuerit, sit existimandum, ea siquidem pars si aliam inter ventriculos cerebri maxime praecipua existit, & spinalis medulle radice deinceps cervix est inspicienda, vtrum imbecilla an robusta, nam si eminentia neque turpis neque exuperanter magna fuerit, generosaque, eum excipiat cervix, lauda eiusmodi capitis acutiem, valida

validos siquidem hos inuenies, tum ceteris, tum
 osibus. Sed impræsentiarum quæ nam cætera di-
 cat, considerabis: vitrum thoracem & iecur, ita
 vt talibus generosa tria principia sint, non solum
 cerebri principium: an sola alia dicat, propter ea
 quæ primum ex cerebro principium generalis
 nemq; habent, quæ sunt dorsalis medulla, ner-
 uiq; atque præter hæc, tum osium, tum muscu-
 lorum substantia, quæ de necessitate cum capite,
 tum augentur, tum robur accipiunt, atque hæc
 magnâ ex parte reperies simul augeri. Nam
 cum sanguis ex quo formatum est caput, tum
 multus, tum utilis sit, rationabile est, vt &
 vitâli virtus quam à corde progredi ostendi-
 mus, & naturalis, quæ & nutritoria appella-
 tur, & quam ex hepate in venas manare dili-
 gisti, statim ex principio valido existant, talisq;
 animanti velut fundamenta totius corporis gene-
 rala esse est necesse: si vero contrario caput ha-
 beat modo, tum in praua figura, tum in parui-
 tate, simul & oris palatum inspicere oportet, ve-
 catur autem ita pars illa superioris ipsius loci,
 quod supra nasi in os ipsum canales extollitur,
 inuenies siquidem & hoc concavum, in quibus
 acuties, tum acuta, tum deformis fuerit, nempe
 hos maxime pofus vocant homines. In multis
 autem & dentes alternis hinc & illinc promi-
 nere videntur, hoc est, qui non recte respon-
 deant, neque superni inferni, neque incisivi
 incisivi

incisivi, neque canini caninis, neque molares mo-
 laribus: sed os illorum veluti retractum simul &
 peruersum obtortumque videatur. Reperies sa-
 pè his caput assidue dolere, fluentesque aures,
 intereaum quidem sanie tenui & liquida: inter-
 dum vero & tanquam purulenta & graueo-
 lente, paribus imbecillis & multum & prauum
 excrementum procreare solitis. Cum itaque cla-
 ra sit dictio, paruo aliquo adiecto, ad aliam
 transibimus, paruum hoc est admonitio vnius ex
 dictis à me in: ceta sermonis huius exordium: vi-
 detur siquidem tam manifeste præsens liber com-
 mentario quam operi similior, sibi ad memoriam
 quandam scribere Hippocrate, quatenus vnum
 quodque vel vultu, vel Logica contemplatione
 reperit: nihil enim primæ orationi ad secundam
 prope familiare est, neque rursus tertiæ ad has.

Quibuscunque os à palato discedit, his
 medius confidit contrahiturque nasus, ta-
 libusque summitas vnde dentes profici-
 cuntur, resima sit,

Quod duo nasi foramenta os intersecat, fir-
 mitatem ex aliò quòdâ osse tenui accepit, quod su-
 periore parte ex medio superciliarum principii ha-
 bet, finiturq; in nasi extremis: vbi site sunt ale.
 In ea igitur parte positum habet nasi interseptum
 loco illo, ad què dentium qui secant, extrema per-
 veniunt: supra quos vix pofus, id est, palatū appella-
 tur, stabilitatemq; eo accepit mediū osis illius,
 quod

quod nasum discriminat, quod Græci *ἀνάστρον* vocant, id est, interseptum vocant. Vbi itaque aliquid ex subsistentibus ossibus deciderit, interseptum in parte illa nasum reddit concavum. vocaturque symptoma hoc *ἰσθμῶν*, id est, *finitas*.

¶ Puerorum eclampsie vna cum pubertate quibusdam mutationes habent, & alias & in renem dolor grauis, vbi cibo impleti sunt.

Quamquam scripturam hanc vident interpretes omnes, habentque eam exemplaria antiqua minima: quidam tamen ex recentioribus permutare conati sunt, alius aliter. Nam quidam, epilepsie scribunt: alij catalepsie, quorum expositio tunc tenet, ut epilepsia ab ipsis significetur, que magna ex parte eam a puero habentibus in puerilis ætate ad pubertatem mutatione cessat, nempe & ita fieri videtur, nisi quis in hoc tempore ex perperam sibi adhibita vinctus ratione, permanentis morbi eam sibi fecerit. Fit itaque complurimum ob frigidam cerebri temperaturam, coniuncta ipsi magna ex parte humiditate, nempe vado ex partu aliquo excitatur. Curatur autem, cum pubescit, vbi & cetera quæ ut oportet egerit, ob temperamenti totius corporis ad siccius calidiusque commutationem. Quo etenim modo florens ætate, puero calidior sit, ex commentarijs de temperamenti didicisti: vbi & quomodo puer calidior ætate florente florens ætate quidem, simpliciter calidior

puer

puer verò non simpliciter, sed quòd plus calidi innati habeat. Eclampsias itaque, id est, emicaciones calidi innati ab Hippocrate dici volunt, qui se Hippocraticos vocauerunt, sumpta ab externa flamma tralatione, que materiâ ita egit, ut sibi omnem ad similiauerit, tum effulsit resplenduitque, tum conspicua omnibus, que ante latuerat, facta est, assiccata humidâ materiâ. Zeuxis vero, atque huic similiter experimentarij quidam *Ἰνδουσιπυ* non ita intelligunt, sed altero quodam modo. Scies autem Zeuxidis hoc pacto adscriptâ oratione: *Νύκτα*, id est, pueros dicit Hippocrates ad pubertatem vsque: vbi autem cum pubescunt, elucent, significanter admodum metaphora vsus, nam tunc pleniore ipsi carnosioresque fiunt, & crassiores, atque tum colore tum specie gratiores, nec secus tum virtute tum mente meliores. Talia autem vniuersim fiunt, quò sit, ut eorum qui naturâ formosiores sunt, pleniore tunc eluceat pulchritudo. Zeuxis ipse *νύκτα* dicit ait pueros omnes, quòd & Herophilus ita eos nominauerit, nempe de ea re in hunc scribit modum his verbis: Videtur *νύκτα* dicere Hippocrates ad pubertatem vsque, & non nuper genitos natosque ad quinque vel sex annos, ut nunc plerimi dicunt. Satisfecit autem Herophilus, tanta ætatis asserens *νύκτα* esse, vbi inquit: *Τὸς νύκτα* non fit semen notabile, mensis, conceptus, caluicium. Nos enim procedentibus ad

G

prædictam vsque ætatem his non fieri talia ait; id est, à prima statim generatione, quod suscipientes quidam, tanquam cognita omnibus decentem ipsum deriserunt, quo è numero est Calimachus: sed his ad pubertatem vsque, quoniam & in his fieri hæc quidam putauerunt. Et hæc quidem tibi sunt quæ dixit Zeuxis. Quæ autem modo & vix dici mihi videntur, supra quædam dixi: sed hoc loco clariorem repetam sermonem. Epilepsia ex naturali fit intemperie, cum scilicet abundè humidum fuerit cerebrum, & tunc puerilis nominatur morbus, veluti ipse ostendit in libro de aquis, aëre, & locis ita scribens: Pueris contingunt conuulsiones atque asthmata, quæ putant puerorum facere, & morbum sacrum esse. Quod in hac dictione subaudire oportet puerile scilicet malum, neminem later, ut dictio talis sit: quæ putant puerilem affectionem effigere, & sacrum morbum esse. Fit autem & propter errata pueris hæc ipsa affectio, curatione indigens Medici, cum autem ob humiditatem fit, confestim pueris incipit, & in ætatis commutatione nihil molientibus nobis cessat. Quibus itaque pueris cæperit, non in prima statim ætate, sed cum infantem sunt, sed cum processerit ætas, hoc propter erratum, vel in victus ratione, vel alia externa causa ortum habuisse constat: in quibus ætatis commutatio expectanda non est, sed facta in ipsis morbosa affectio curanda. Questio.

ne an

ne autem non parua dignum illud existit, atque secundum veterem scripturam eclampsias intellegimus, ut Hippocrates & Zeuxis intellexerunt. nempe sermo talis est: Puerorum, cum pubescunt, calidi eclampsias, id est, emicatio- nes, & alias quasdam in ipsis habent mutationes, atque renem adfectionem, quam ipse deinceps explicat. prætermitteretur siquidem in tali sermone epilepsie nomen, videnturque & ob id nonnulli non absque ratione epilepsias scripsisse, quomodo alii catalepsias. Debuissent autem his quasi non ita scriptum reperissent: sed tanquam melius esse, ut ita scribendum esse dixissent, aut dictam peruenire enarrationem. Quidam præsentem coniunctionem, & rursus auferunt, duas orationes, quæ nihil inter se communicent esse volentes, atque rnam quidem ex hac dictione abundè ostendi: Puerorum eclampsie cum pubertate quibusdam mutationes accipiunt, & alias alteram vero talem: In renem dolor grauis cum cibo replentur, & quæ continuata serie de nephritide ipse docet principio altero, pueris ipsis, cum pubescunt, in hunc morbum transeunt eclampsia. Non enim videtur in hac ætate nephritide fieri, quomodo in vesica lapidis, nempe hic pueris magis fit, nephritis vero ætate declinantibus. Scribemus itaque deinceps quæ de nephritide ita dicuntur.

G 2

¶ In renem dolor grauis cum cibo replentur, vomuntque pituitam; cum vero abundauerint dolores: æruginosa, facilioreſque fiunt. ſoluuntur cum cibo vacuantur: arenulæ fuluæ ſubſident, ſanguinolentum mingūt, femoris quod è directo eſt ſtipor.

¶ Vi dolor grauis vel qui loco ſenſum velut bonderis cuiusdam incumbentis inferat, vehemens intelligatur, fieri poteſt, nempe vtrumque verum exiſtit, ſi in renibus diuerſis fiat temporibus, nam tunc vehementiſſime dolent, cum & generantur & permeant calculi: reliquo vero tempore doloris tanquam grauis cuiusdam ponderis loco incumbentis habent. Qui igitur in renum ventre conſari calculos putant; ſolum cum q̄ per vrinariū meatus tranſeunt, ægros diſcruciari aiunt: qui vero in ipſa renum carne, non in ſolis permeationibus, verum & tempore tum quo generantur, tum quo ad renum cavitatem ſubeunt. Quod autem lapidis in renibus coagmentatio topthacæ arthriticorum proportione reſpondeat; teſtem citant diſtinctionem ex libro de hominis natura & victus ratione, que ita habet: Quibus in vrini ſubſident arenosa vel puri, id eſt, topthi lapides, hi ad craſſam venam tubercula fuerunt & ſuppurauerunt. deinde non cito ruptis tuberculis puri ex pure ſunt conformati, qui foras per venas cum vrina ad veſicam extruduntur. Hæc ſane Hippocratica eſt diſtinctio. Non eſt autem impoſſibile.

¶ vt modo vtroque ſiant in renibus calculi iuxta ſuper & paulo ante dictum modum, quo diſimus aſſatum tandem atque arefactum in renum cavitatibus tum craſſum tum viſcoſum humorem, in puriſſimam concreuiſſe ſubſtantiam. Hoc tempore ſiue oppilatio in ipſis fuerit, ſiue moderata phlegmone, grauitatis magis non doloris ſenſus efficitur, quod renes ipſi ita vt iecur, tenuiſſimis participant neruis. Dolores vero in renibus maxime fieri ait, cum cibo replentur. Cum autem vox citos, id eſt, cibus, duo apud Hippocratem ſignificet, ſermo in vtroque ſignificatu verus eſt: ſiue de cibus intelligas qui ingeruntur, ex quibus colligitur copia ſanguinis: ſiue de cibi excrementis quæ in teſtina continent. nempe & aliquando hæc citos vocat, vt in libro de victus ratione in morbis acutis, vbi inquit: Quibus enim citos, id eſt, cibus, ſtatim inſuſus eſt, ſi quis non vacuato ventre ſorbitionem dederit, valde nocebit. Dolor itaque ob ita dictum cibum in renibus abortus ex eo, quod a copia & pondere ſuperfluorum tum conſtringuntur tum grauantur, ſtatim cum hæc deſecta ſunt, placatur deſinitque integrè: ſi vero ex acruata in venis multitudine cum in renes decubuerit, fuerit exortus, etiam ſi ſanguis miſſus fuerit, non conſeſtim ſoluitur, tum quod denſa ſit renum ſubſtantia, tum quod extrinſecus aſpoſitorum auxiliorum virtus propter multa ipſis incumbentia corpora,

cum illuc peruenit, exoluitur. Soluti autem ipsi dolores non hoc solum, verum et ea quae per suspensionem ventrem fit excretio, quae commune ali-
quod est symptoma tum colo tum rene laboran-
ribus, continuantur, siquidem, renes colo, & col-
um renibus, qua peritoneo annectuntur. Funt
itaque primum vomitus pituitosi, talis siqui-
dem in ventre, proijcitur humor magna ex
parte, propter cibi copiam, atque magis, si cibum
hic tum crassus tum natura pituitosus fuerit.
 Quod si mala haec tum incrementum, tum per se uen-
 vent, aduenit ita adfectis & eruginosus romi-
 tus, corrupto tum ob dolores tum ob vigilias san-
 guine, & praesertim cum una febrerint, & ci-
 bos non sumserint. Lenis quae habent (inquit)
 ex vomitibus, liberanturque ab accessibus,
 quanquam non affectione, ubi cibi euacuati fue-
 rint. Licet autem & hoc loco ciborum nomen y-
 troque modo accipere, sed potius pro cibis ventriculi
 quam intestinorum. Subsident, inquit, in urini
 scilicet, fuluae arenulae, nempe & hoc fieri vide-
 tur, si πυρρην, id est, fuluum, eiusmodi esse coloris
 qualis est quae sandaracham appellatur, intellexe-
 ris. Quidam ob id ex his qui in artiosperibus sunt
 versati accuratius, & subsidentias qualis est o-
 robus, fieri ipsis aiunt, alij eas quae sandaracham
 representant: interdum vero & reuera fuluas.
 Priores duae icoris a sident morbis, tertia renum,
 moxque tales colore sunt subsidentiae, quales are-
 nula

nulae, coloves siquidem subsidentium in urinis dif-
 ferunt tum maioris tum minoris ratione. fiunt
 autem ex materia crassa quidam et prorsus visco-
 sa, quae crassi plus vel viscosi habeat, vel utruoque
 aequale. Si itaque ex pituitosa viscosa sola, & cras-
 sa, coagmentatio fiat, cinereus est color, caeterorum
 porosorum lapillorum coloris haud dissimilis, quo
 in calidis natura aquis videntur, ferè ubique
 lapidibus adherentes, atque alibi in vasis vbi
 calefit aqua. Fit interdum & ex purulenta
 humiditate, aut ex purulenta & pituitosa per-
 mixta in animantis corpore, talis topbacensis la-
 pus, quomodo in his qui articulari morbo labo-
 rant, nempe generationis modus prorsus idem
 est & his & qui in renibus formantur lapidi-
 bus. Si vero paucus sanguis pituita crasse &
 viscosa permixtus fuerit, subsidentium in urinis
 color vincentem concomitabitur humorem, ut in-
 terdum quidem fiat ex pallido albicans, vel ex
 rubro candidus, vel ex flavo candicans: interdum
 vero & fuluus, conferente ad colorum discrimen
 & sanguinis ipsius colore. non enim semper ho-
 minibus exquisitè ruber est, sed interdum ad nig-
 griorem, interdum ad flaviorem, & interdum
 ad fulviorem declinat. Omnes itaque quas in per-
 dixi colorum differentias, cinerei excepta, a voce
 πυρρην, id est, fuluum significari est putandum,
 cum dixit arenas fulvas subsidere: aut adiectum
 verbum creentum communiter dictum esse est

accipiendum. & demum dico aliquando. nempe
 ut cruenta ipsi aliquando videtur fieri urina,
 que neque perpetuo neque in nephriticis omnibus
 fit, pari modo & in urinis interdum videntur
 fulvae subsidere urinae. Demonstratum est siqui-
 dem in commentarijs de facultatibus naturali-
 bus, renem trahere ad se quicquid in renis serosi
tenuis cum sanguine permixtum reperitur,
 meatus vero qui in renis cavitatem illud trans-
 mittunt, si latius aperiuntur, crassius una ali-
 quid percolatur. Cum itaque concalescitur hoc
 in renis cavitare porosam acceperit consistentiam,
 si renum quidem virtus excretoria omne ipsum
 cum urinis expulerit, arenosum in ipsis sedimen-
 tum proveniet: si vero infarctum id atque arctius
 infixum, quam ut facile absolui possit, in renis
 cavitare fuerit, aliud quippiam sibi non abstimi-
 le ex vena caua excipit, atque amplius augetur.
 obducitur siquidem perpetuo quod affluit, &
 quod iam adest, & ita porus magnitudine in-
 gnis constatur. Quidam rogauerunt propter quid
 cruentum mingant, quod lapis egrediens, cum
 angulosus est, partes feriat adiacentes, atque
 sanguinem excerni faciat. quod si rarefactus fue-
 rit, ex vena in renem ingressus, sanguisque hu-
 mens fuerit, neque multus, neque viscosus, cruen-
 ta ita urina excernitur. Dolorem vero stupefa-
 ctorum ad crus peruenientem, ob vasorum spine-
 in cumbentium, caue scilicet vene & arteria ma-

gna

gna, ad tum renes tum crura communitatem fe-
ri, est existimandum. maxime siquidem ad re-
nes procumbunt, post eas non magne quidem ad
lumbos: deinde vas utrunque bifariam diuisum,
in crus utrunque porrigitur, atque in totum
ipsum distribuitur. Qui vero per veteres, vel
membranas quasdam, vel ueruos, vel et perito-
neum, consensionem esse renibus ad crura dicunt,
prorsus absque experientia dissecant. Quae itaque
usu eueniunt nephriticis, hucusque percurrit
Hippocrates. deinceps autem super ipsorum cu-
ratione sequenti oratione scribit.

Quiescere non contert: sed exercitari,
 non repleri. Iuuenes elleboro purgare, po-
 plitis venam secare, cientibus urinam pur-
 gare, attenuare & emollire.

Formam sibi in hac oratione curandorum re-
 num summam fecit Hippocrates. scripsitque
 que etati omni, corporisque habitui communia
 existunt: dein que propria tum inuenibus tum
 robustis. Communia sunt primum scripta: non
uolunt scilicet, quod quietem agere ostendit, atque
ipsis inutile esse & exercitari. nempe hoc conse-
re putat, quod scilicet exercitationes & copiam
vacuent, & pituitosum crassumque, & crudum
omne ad coctionem deducant tenuemque, atque
omnes corporis partes roborent. Nosse autem te
oportet hoc loco non plane vehementes exercita-
tiones dicere Hippocratem, ut equitationes, in

G

carinis cōcercationes, lactari, in pancratio pugna-
re fodere, vel tale quippiam aliud facere: sed o-
mnem simpliciter agitationem, quæ nephritici
corpus pro atatis, habitusque & roboris ratione
exercere possit. Quinetiam non repleri, omni ata-
ti & corporis habitus commune est præceptum
hortamentumque. Quæ hæc consequuntur, inue-
nibus, ut ipse dixit, consentanea scribit, ita in-
quiens: Iuvenes elleboro purgare oportet, popli-
tis venam secare. Elleboro quidem purgare, si
longus admodum fuerit adfectus, atque (ut quis-
piam dixerit) concussus, que heri rectem fiat
indigens, ad hæc enim veratro utimur. Sangu-
nem vero mittimus in his qui sanguinem abun-
de, vel crassum sibi in venis collegerunt. Si vero
auxilio utroque homo ipse indigerit, quod à san-
guinis missione incipiendum sit, neminem latet.

1. 1. 1. 1. Didicisti autem partes que supra iecur sitæ
1. 1. 1. 1. sunt, sanguinis missionem ex cubito postulare
1. 1. 1. 1. que vero infra iecur, ex cruribus, venas in popli-
1. 1. 1. 1. to secantibus nobis, vel prorsus in malleolo. Quod
1. 1. 1. 1. deinceps dictum est: urinam cientibus perpur-
gare, in omnibus habet commoditatem. Non au-
tem simpliciter dixit, cientibus urinas est ven-
dum: sed ex adiectione verbi, purgare, modum
auxilij quod ab ipsis fit, demonstravit: utpote que
expurgent nō solum que in renibus infarcta sunt
sed etiam crassa tum viscosa, sed rna quoque & que
in renibus cum sanguine præter naturam ferun-
tur.

1. 1. 1. 1. ut l' i' d' m' p' m' e' l' u' f' a' c' i' l' l' i' z' c' a' y' l' a' t' u' r.
1. 1. 1. 1. f' u' i' s' e' x' p' l' a' c' a' t' u' r.

tur. Quod verò in calce orationis est dictum: at-
tenuare, nephriticis omnibus vitæ exitiis, tum
his quos ad sumptionem veratri paramus, tum
his quos circa hoc, & per sanguinis missionem
curamus, vel etiam post huius adsumptionem.
Dictum est autem attenuare de humoribus, nem-
pe hos attenuare convenit: mollire verò, de solidis.
vtile est siquidem utrumque elleborum, assum-
pturis, ad purgationis securitatem. Si itaq; elle-
borum propinaverimus, priusquam humores
attenuaverimus, aut corpora per que vomiti-
ones fiunt, mollierimus, & ad distensiones
vellicationesque ductilia reddiderimus, in peri-
culum se incitationis propter humorum crassitatem
agamus, vel autem contrahetur in vellicationi-
bus, propter duritiem, qui expurgatur, vel va-
aliquid rumpetur, atque etiam si elleborum non
dederis, optimum est humores tenues esse: mollia
item esse renem que ad humorum penetrationem
idonea sunt corpora. Primum siquidem nunquam
in infu generabitur calculus, si ambo hæc que
observaverit.

Muliebria aque fecibus diutius manēt:
cum vero non ocys fluxerint, intamescūt.

Y δ' α' υ' ο' υ' α' ε' r, id est, aquefcentes quidam in-
tellexerunt, que promptè aqua inter cutem corri-
piuntur: alij verò eas que sanguinem natura te-
nuè & aquosū habēt. Fieri verò potest, ut quod
dictum est, id utriusq; intelligatur: sed potius de
his

his, quibus sanguis est tenuis, ubi nulla alia morboſa affectio in corpore ſubſalatur. Si quidem his menſtrua purgatio quam muliebria vocavit, diutius permanet. Nempe hoc ipſum. *Est vero ad, id est, diutius: bifariam intelligi poteſt. una quidem modo, de diebus, in quibus mulieres huiusmodi purgantur: altero autem, de ipſarum etate. Si dies intellexerimus, mulieres has pluribus diebus quam ceteras expurgari ſignificabit: ſi aetatem, pluribus anni. Reuera ſiquidem his acerſatur ſanguis tum multus, tum tenuis, veluti paucis crasſuſque in contrario adfectis modo. Alba itaque ſunt priores & molles, nigra autem & dura & tenues, quae ſanguinem melancholicum ſibi procreaverint, atque quod naturali temperamento contra habeant, eſt manifeſtum. Nam quae aquaeſcentes nunc ab ipſo dicuntur, temperamento ſunt humidiores & frigidiore: contraria, vero, ſiccior & calidior. Si vero ex morbo aquaeſcentes facta ſunt, non omnibus muliebria pluribus videntur diebus. Nam interdum ſuppreſſio horum cauſam adfert ipſis morborum, ſive ſuppreſſio propter uſcutorum vulnere obſtructionem efficitur, & propter ſanguinis crasſitatem. Quidam itaque ſermonem de aquaeſcentibus ob morbum eſſe volentes, in ſyllaba vltima uerbi παραύειρα, id eſt, manent adijcientes literam υ ſcribunt: Muliebria aquaeſcentibus diutius παραύειρα, id eſt, manere nos intelligere volentes*

res quod conuenit, quaſi & ita dixiſſet: Muliebria aquaeſcentibus diutius manere oportet: ut cum conſultorius tum curatorius ſermo fuerit, ſolum quod in ipſo fit continens expoſitionem. Coſentaneum autem huic inquit, quod in calce dicitur: Cum vero non ocyus fluxerint intumefcit, uelle ſiquidem ipſum ut pluribus diebus, ita & pauco tempore mulieres eiſmodi expurgari, propterea quod cum tantibus menſibus tumores fiat: quanquam hoc in his quae ſanguinem aquoſum habent contingere ait: nempe & his carnes aquoſiores ſunt, non respondente ſtato tempore purgatione.

In cranone vetuſti dolores frigidi, noui calidi, ex ſanguine autem plurimi, & ab iſchio frigida.

Hae quoque ſibi ad memoriam videtur Hipocrates compendioſe ſcripiſſe, quo ſit ut obſcurior ſit oratio. Eſt ſiquidem incertum an dolores etiam hos in Cranone fuiſſe aiatur, vel in ventre, vel in alia aliqua parte ad dolorificos affectus. Vetuſtos autem dolores frigidos quidem fuiſſe, nouos vero calidos, eſi aperte dictum eſſe uideatur, obſcuritatem tamen quandam & ipſum continet. Nempe vetuſtos ait, vel qui nuper fuerunt, vel diuturnos: ueluti & nouos ait qui nunc conſiſtunt, aut qui celeriter deſinunt: frigidos item vel qui frigoris ſenſum inferunt, vel qui ad calefacientibus mitigantur. Pari modo & calidos, vel

vel qui caloris sensum habent, vel qui à refrigerantibus leniuntur. Sunt qui frigidus dictos esse paruos aiunt, calidos autem magnos, præter Galenorum vsum significata intelligentes. Cum autem in quo anni tempore Hippocrates hæc scripserit, nos lateat, neque quando conspicerint, neque quomodo, neque quantum durauerint dolores, aperte inuenire possumus. Nonnulli autem ex sanguine fieri, quod prorsus perinde est atque alicui ex sanguine tum casido tum multo, atque in vetustis non adiecit tumorem, vetustos ab altero quodam humore qui frigidus sit fieri indicat, frigida quoque & ipsi ab Ischio fuisse ait, affectus inquit vel dolores, frigidus scilicet humore & hæc operante. Caterum mirari licet plerosque interpretes, qui ad eiusmodi dictiones in quibus nihil certo est reperire, in demonstrabilia scribunt quamplurima. In quo verò & demonstrari quippiam potest, & inueniri vtile, aut nihil scribunt, vel pauca & in demonstrabilia veluti præcepta.

¶ Quæ ad rigores vehementes procedunt, ea non ferme placantur, nisi prope statum.

Ita scriptam norunt orationem antiqui interpretes. Recentiores verò ad clarius eam permittentes, ita scribunt: Rigores vehementes procedentes non ferme placantur nisi prope statum: vltimque dictionem hanc nos docere, vel vehementes
qui

qui in ægris sunt rigores in nullo alio ferme placari morbi tempore: sed solam cum prope statum vetus sit. Secundum verò priorem scripturam: Quæ ad vehementes rigores procedunt, id est, perueniunt, videlicet affectus (nempe affectum subaudire oportet) conuenit Hippocratem intelligere non placari ante statum. Nonnulli autem meminisse ipsum status totius morbi temporis aiunt: alij verò particularium accessionum, ut rigor cum vehemens fuerit, non mitigetur, priusquam propinquauerit status tempus. P' idcirco itaque quibusdam id fieri vocamusque rigorem ipsum inaccessibilem non vehementem. Fieri autem potest, ut & vehementem ipsum dicat secundum virtutem, malignior siquidem multo est quam qui exuperanter quidem vehemens sit, sed citò desistit. Totum verò morbi statum si intellexeris, maxime in quartanis febribus quadrat sermo. nam si vna cum rigoribus vehementibus irruerint accessiones, nihil que ipsæ remittant, fieri nequit ut morbus iam statum acceperit: & sane multo magis neque declinationem talis quartana fore sperandum, priusquam rigor desierit, quo fit ut prognosticus sermo sit de febribus ad rigores vehementes peruenientibus, quæ solui nequeunt priusquam rigor destiterit, id quod prope statum efficitur. Contingunt autem huiusmodi rigores ob valde frigidam quæ vitrea est pituitam, vel melancholicum humorem. Verum ex frigida pituita rigor fit, qui

qui difficulter calefit, non vehemens: ex melan-
cholico verò humore interdum uterque, interdum
& alter. At eiusmodi humor quarto quoque die
infert accessionem, vitreus verò quotidianam.
Nulla verò talia explanant interpretes: sed plu-
rimum illa percurrunt, in quibus nihil discipu-
los iuvant. Nam & in sequenti dictione maxi-
mè medicinali arguunt nullum ex celeberrimis
præceptis cognovisse.

¶ Ante rigorem vrinarum retentiones si
ex commodis processerint, consideranda.
arque si venter percussus, & somni adfue-
rint, considerandus quoque & febris mo-
dus, & quæ ex laboribus sunt.

Per deos quid dicam nescio, cum theorema
commodissimum millies in ægris apparens igno-
raverint qui librum sunt interpretati. Ceteris
itaque minus quis admiratus fuerit: Sabinum
verò & Rufum Ephesium viros non obiter in
Hippocratis libris versatos verè atque ample
admirari licet, si non sæpius viderint rigorem
indicatorium retentionem vrinarum præcessisse,
de qua nunc Hippocrates scribit præcognoscere
nos futurum in morbo indicatorium rigorem ad-
monens. Nam si in acuta febre cætera tibi signa
salubria apparuerint & indicationem præse-
ntem speraveris: nosse te oportet retentis vrinis
de necessitate fore indicatorium rigorem. Quod si
& nox implacida præcesserit, diesque iudicato-

rius

rius fuerit, certius est prædicere futurum rigorem.
Si verò & per pulsus signum (ut didicisti) tibi
idem demonstraretur, non solum fore rigorem, ve-
riam & vehementem fore certò spera. Ex commo-
dis itaque vel vrinis solis, vel & alijs cum ipsi
boni signis te audire oportet, tãta siquidem vrinis
signorum ex vrinis in acutis febribus excisus, ^{si de}
ut & soli ipsi fidem adhibeas. Advenientibus ^{com}
verò & alijs prænotio tibi erit certissima & im-
mutabilis, atque continua. Vrinarum autem re-
tentiones fiunt & ventre multa excernente, nem-
pe repere illuc ostenditur serosa humiditas, cuius ^{de}
ubi redundaverit, tres constat esse vacationes: ^{de}
per ventrem, per vrinas, & per sudores. Si igitur ^{c. c.}
venter plura deiecerit, retentioni vrinarum ad-
rigoris prænotationem non est confidendum. Si verò
& is nullo pacto ante deiecerit, præsenferiq; mor-
bum prope indicationem esse: ut rigeat eger su-
detq; est necesse. Sed quidnam significat oratio:
& si somni fuerint? Nam si veluti signum unum
aliquod bonum dictum sit, maxime ad presentia
conveniet. Oratio verò: si ex bonis processerint, ve-
luti exemplum aliquod dicta est. Si verò & ea
tanquam futuri rigoris signum dicta sit, non
simpliciter de ipsa cognoscere debes: nam sæpius
quæ indicationem nox præcedit rigoremq; & ex
eo indicationem implacida fit inquietas; ubi cer-
tissimam unam cum dictis habebis futuri rigoris
prænotationem. Interdum verò quanquam raro cõ-

H

sumis bonis non placida efficitur, videturque his
 non rigoris indicatorius pulsus, sed excretionis. Sed
 de his satis constat, in ea quae de pulsibus est tra-
 ctatione. Ceterum febris modum de ante contem-
 plari praecipit, id est, si calida, vel bitiosa, vel ar-
 dens, vel alia quaedam. Nam qui in acris febrili-
 bus, & maxime ardentibus sunt rigores, indicato-
 ry, eos constat bile per sensibilia corpora delata
 ad externam superficiem finiiri. Ob id & febres
 ex laboribus temperamento biliosissime existen-
 tes, ad praenotionem tibi & haec conferunt. Et
 itaque quae ab externis causis ad praenotionem est
 utilitas, dicta quidem tanquam exemplo in viros,
 sed tibi futura bona in alijs quoque externis cau-
 sis quae biliosius reddunt corpus. Haec sunt im-
 punctiones, vigiliis, & curae, & moestitiae, & ira,
 & alimenti penuria, & redundantiia biliosiori
 esculentorum. Prima siquidem & securissima in
 febrium modum dignotio ab his quae in corpore
 apparent, fiet, veluti in commentarijs de febrium
 differentijs didicisti. Consequenter autem & ea
 quae est ab externis causis ad si. lem securiorem eo-
 rum quae inveniunt, non parum conferet. Mirum
 itaque quoniam pacto praecipitur id quod maxime
 commodum esset, latuerit interpretes.

12 Abscessus non admodum his fiunt, qui-
 bus rigores.

Raro abscessus his fiunt, qui cum rigore febrili
 erant: ut in tertianis & quartanis febribus.
 Nempè

Nempè in remissionibus talium accessionum ex-
 cretiones copiam ita vacuant, ut valde multam
 oporteat esse contristantium humorum copiam,
 ut natura abscessu indigeat.

Crurum effeminationes, vel ante mor-
 bum, vel statim à morbo iter facienti fiunt,
 quod forsitan aliquid ex laboribus in arti-
 culos abscessit, ob quod crurum effemi-
 nationes fiunt.

Clare cognosci nequit utrum exburvices, id
 est, effeminationes, debilitates soles dixerit, vel
 eas quae prorsus cruribus cum atrophia accidunt.
 Nempè quantum est ex praedictorum exemplo-
 rum priore, fieri potest, ut & debilitates cum atro-
 phia intelligamus: quantum vero est ex postero-
 re, ubi inquit: quod forsitan aliquid ex laboribus
 in articulos abscessit: non satis probabiliter quis
 gracilitates inaudierit, sed simpliciter debilitates
 quae possunt & circa gracilitatem functiones
 crurum exolutas reddere, vel & abscessus ex-
 cipere. Quod autem in calce adiacet: ob quod
 & crurum, effeminationes: dictum est & in
 principio dictionis, quo fit ut nonnulli conse-
 quenter scriptis praenium ipsam faciant, pri-
 mum quidem: ob quod: tollentes, deinde cum
 ipso quaedam ex sequente dictione immutates.
 Quod autem circa initia dixi, memorabo
 nunc, est id quod multisarum dictiones hoc in
 libro scriptae sunt: quomodo & haec sunt: quae

ad cas. fu-
 runt.

M. V. 12

M. V. 12

quod quaedam non rectè disperse sunt, vel non congruenter coniuncte, quas si omnes memorauerim, similis delinquentes ostenderim; in insinuatam extendetur sermo prolixitatem.

Phymata foras extumescencia acutaq; & fastigiata, & æqualiter commaturescencia, & non circumquaque dura, & deorsum tendentia, & non bifida, meliora: contraria verò, mala: & quò plus sunt contraria, eò sunt deteriora.

Ab his quæ è terra nascuntur, phymata homines appellauerunt præter naturam tumores qui prorsus absque causa externa fiunt. Maxime itaq; vocant ita quæ ad externum erumpunt locum. Lata quoq; quod altero careant nomine, & minus quam natura postulat altiora, similiter interdum vocant, quod Hippocrates fecit, bona esse inquam extumescencia, hoc est, in quibus effatu dignus est tumor: vel quæ augmentum non intrò, sed foras efficiunt, veluti in prognostico scribens dixit. Quæcumque in exteriorem conuertitur partem, optima sunt, parua & quàm maxime foras tendentia, atque in acutum fastigiata, quæ verò, inquit, intrò rumpuntur, optima sunt, quæ cum externa cute nihil communicant, nempe vt extra tendant est melius. Si verò intrò tendant, in ipsis omnibus est melius, vt horum inclinatio ad internam facta sit regionem. Phymatit itaque generatio & in abdomine est, & in tho-

rate,

ce, nempe his subiacent inanes loci qui tumore æter naturam intrò tendentium phymatum accipiunt. Ex his verò quæ extrò intumescunt, acuta fastigiataq; latius sunt meliora, tanquam quæ tum calidioribus, tum substantia tenuioribus fiant humoribus: atque ob id citò suppurantur, nam quæ à crasis viscosissq; & veluti figida sunt, lata sunt, & coctum difficilia, pure scilicet magis, neque longo maturantur tempore. Cum his autem & quæ equaliter suppurantur, laudat. Nam quæ aliqua quidem sui parte suppurantur, reliquamq; omne in suppurablem habent: primum quidem quòd ceteris citò ad suppurationem tendentibus diuturniora sint, mala existunt: deinde quòd difficilius curantur, alijs siquidem egent auxilijs, quæ ad suppurationem tendunt: alijs quæ suppurationi non patent. Præterea non $\omega\sigma\iota\epsilon\alpha\lambda\mu\alpha\alpha$, id est, circumquaque dura, meliora sunt circumquaque duris. Vocant autè $\omega\sigma\iota\epsilon\alpha\lambda\mu\alpha\alpha$, quæ in medio mollia sunt, & suppurantur. Quod verò circiter est durum, & difficulter suppuratur, aut prorsus non suppuratur. Laudat quoque & deorsum tendentia phymata. Hæc autem sunt quæ deorsum suppurationis suæ habent apicem, nempe imbi ad aperta faciles accipiunt effluxus, nisi latuerint quæ inæqualia existunt, nempe & his aliquid bonum inest, aliquid verò prauum. Quæ verò æqualem habentia suppurationem, apicem ad inferiorem faciunt partem, ea

optima sunt. Ceterum non bifida bifidis meliora esse ait, nempe bifidorum medium reperitur non impatiibile quidem, sed tum insuppurabile, tum durum. Quod aut ex phymatis contrario inter se habentibus quæ parcurri, quæcumque plurimum inter se speciebus distant, hæc tum virtutibus, tum moribus ut ille distent, constat omnibus. Nempe cum prædictæ differentia sufficientem habeant latitudinem, necesse est aliquod esse contrariorum medium, atque a medio recessisse, aliud quidem magis, aliud verò minus, ut in duris & mollibus, nempe in vna oppositione veluti exemplo fermonem fecisse sat erit. Nam durum molli est vitiosus, duro autem ipso quod durius est, quod si est durius, difficilius fuerit. Sic mediocriter molle, bonum mediocriter est: perfectè verò molle, bonum & id perfectè. Quæ igitur in hac oppositione audivisti, in omnes dictas transferre potes.

IS Autumno ferinum, & stomachi morsus, & horridum, & melancholicum.

Sine ascaridas, siue lumbricas dicat, verbum *bugiasse*, id est ferinum, siue elephantem, & canerum, siue phibijim, ut quidam intellexerunt, siue quicquid malignam est, iure optimo talia omnia in autumno sunt, tum propter temporis cacochymiam, tum propter inaequalem ambieris nos aëri temperaturam. Nihil itaque miri, si & stomachi morsus, & horridum, & melancholicum in au-

tums

tumnali domiuentur tempore, omnia siquidem hæc prædictas consequuntur causas. De omnibus autem quæ in autumno contingunt, in secundis epidemiorum expositione latius dictus est a nobis.

Ad principia accessiones considerare oportet, atque in omni morbo veluti in oc casu exacerbari, atque si annus in occasum vergat, & ascarides.

In secundo quoque epidemiorum ita scriptum est: Ad principia morborum considerandum si statim florent, vitur siquidem interdum hæc *ῥοε ῥῶδς τὰς ἀρχὰς*, id est, ad principia, perinde & in hæc dixit dictione, *ῥῶδς τὰς ἀρχὰς*, id est, ad principia morborum, refert considerare si statim florent, veluti & cum inquit: atque ad calfaciendum refrigerandumque & humectandum multa quis talia inuenit, neque enim tanquam aduersatus, neque tanquam contradicens, sed tanquam adiuuans ad tum calefaciendum, tum refrigerandum, tum siccandum, tum humectandum est usus. Multa (inquit) quis talia inuenit. Demonstrauimus autem id in quibus secundum epidemiorum explanauimus. Quod si dictionem quis non ita intelligere voluerit, necesse est ut *ῥῶδς τὰς ἀρχὰς*, pro *ἡλικίᾳ τὰς ἀρχὰς*, vel *ῥῶδς τὰς ἀρχὰς*, id est, in principijs, vel circa principia intelligat, non tamen solum in principijs hoc considerare admonet, sed in toto morbo. Deinceps exemplum adiecit, quod legi bisariam potest,

H 4

vno quidem modo, in occasum exacerbari, atque si annus: deinde altero principio: in occasum & ascarides altero vero modo, in occasum exacerbari, atque si annus in occasum vergat: deinde altero principio, & ascarides diem enim proportionem quandam ad annum totum habere putat, ita ut maximo tempore per ad simuletur, meridiem astitas, vespere autumnus, & nocti hyems. De his autem latius est demonstratum, ubi dictionem in secundo epidemiorum explicauimus, cuius principium est: Ascarides in occasu.

Infantium tuisicula cum ventris perturbatione, febreque continua, significat post iudicationem bimestri prorsus vigesimo die tumores in articulos venturos.

Scriptis similiter fidem adhibent interpretes omnes, nonnullaque eorum quae laudant ignorant. Quaedam enim etsi ineptiore emulatione dixerint, velut nerui artis sunt, alia valde paruum habet emolumentum: alia vero non paruum, velut quod in presenti est dictione. Ego si quidem quacunque perpetuo in egris fieri apparent, memoratu digna existimo: & ex his maxime, quae magnam habent commoditatem, veluti paulo ante dicebam, cum de pronatione ex rigore agerem, in vehementissima siquidem interdum febre cum vigilia, nausea, sive & implacitate, interdum vero & cum desipientia turbatis sentibusque egris familiaribus, fieri potest ut qui scientificae tum rigor

rigorem, tum sudorem, tum morbi solutionem praefatus, Asclepius esse videatur. In eo autem quod nunc dicitur, primum non pater quod dicitur, deinde quamquam probabiles omnes ipsius expectationes quae in scriptoris mente contineri supponerent, nihil tamen ex ipsis presentiri potest. Supponatur etenim infans iustis cum ventris perturbatione, & febre continua: deinde indicari quomodolibet, quo quis voluerit die, siue octogesimo a partu, siue sexagesimo, nempe dictione haec: bimestri prorsus vigesimo die, duobus exposuerit modis, nonnulli quidem a generatione bimestrem esse volentes quo infans indicatur die: vigesimum vero esse, a quo egrotare incepit: alij vero bimestri morbum incepisse, & indicatum post viginti dies, atque his ita habentibus, nos praedicere posse aiunt, quod infanti huic & abscessus quidam in articulos fiet post iudicationem, & sanè neque perpetuo, neque vtiplurimum hoc continget. Opportet autem praedictiones vel immutabiles esse perpetuo, vel raro deficere, raro siquidem viti compositem esse, atque sepius eo frustrari, artificiosum non est.

Et si quae supernè ad infernos decumbunt articulos, sub umbilico constituantur, bonum: si vero supra, non similiter morbum soluit, nisi suppurauerint.

Quod de infantibus adhuc dicat, per ea constat, quae deinceps dicentur. Sermo vero hic non

particularis est, tum in secundo epidemiorum, tum in aphorismis, tum in prognostico dictum, que antea exposuimus, vult siquidem abscessus qui superne ad partes que sub umbilico inferius res iacent, sunt, bonos esse: qui vero tales non sunt, non bonos, solunt autem aliquid malum eorum, si oedemata suppurauerint. P'us est autem hoc loco, oedematis appellatione, iuxta generalem tumorum præter naturam significatum, et antea dictum est.

Que vero in humeris suppurantur, tantulis galianconas faciunt.

Quod de infantulis adhuc differat, declarat ipse in quæstionibus, nos ad sermonis initia que nunc dicuntur referre volens. Quoniam modo tales yachyruos fiant, id est, paruum aëroq; destitutum & atrophum habentes brachia, ut cubitus mustelaram instar tumidior sit, dicitur in libro de articulis & nostris in libro commentarius.

Soluet autem & vlcusculorum deorsum eruptio, nisi rotunda & profunda fuerint, nepe talia perniciofa: & maxime puerulis.

A verbo ἔκρουσεν, quod est ἔκρουσεν, id est, erumpere, ἔκρουσεν, id est, eruptionem dixit, et tenfa media syllaba, perinde atque ἔκρουσεν dixerit. Soluere autem ea ait decubitu egentis adfectus, nisi rotunda & profunda fuerint, est, nisi maligna maxime fiant, nempe & inf-

tibus molesta sunt, qui scilicet ferre nequeant, neque dolores, neque curationem, curatu quoque maxime difficilia existunt talia.

Soluet quoque & sanguis profuens, id quod aduleioribus magis euenit.

Quod sanguis profuens eiusmodi omnibus auxilio sit, sapius iam didicimus. In infantibus vero de quibus differit, per inilia, neque apparet sanguis, nisi forte raro, atque ob id ipse adiecit: id quod aduleioribus magis euenit, hoc est, qui plus adoleuerunt increueruntq;. Sed quoniam adhuc adfectus infantibus per eos quos dixit abscessus, sanguinis eruptiones & vlcuscula indicentur, non admodum plane ostendit, principium siquidem dictionis erat: Infantium tussicula cum ventris perturbatione & febre continua. Possunt autem & per ea que dixit symptomata, affectus, tum lateris, tum pulmonum, tum hepatis, tum venteris significari.

Lacrymæ si in acutis morbis cum æger incommode habuerit, sponte promanent, bonum: non sponte vero si præterfluant, malum.

De lacrymis huiusmodi dictum quidem, tum in prognostico, tum in aphorismis, sed in primo epidemiorum absolutius, ubi inquit: Quibus in febribus & magis ardentibus lacrymæ non sponte promanant, his sanguinis eruptio à natura expectanda, si non in ceteris perniciose habuerit.

habuerint: in his verò qui incommode habent, non sanguinis eruptionem, sed mortem indicant. Dictionem in illis quos in illud composuimus commentarijs, explanauimus.

23 Quibus circumtenditur palpebra, malum. Eadem adfectio talem facit palpebram illi que in prognostico dicta est: Cutis circa frontem dura, intenta. Quod autem in acutis morbis dictum id sit, atq; alia que deinceps in prognostico dicuntur, ab ipso est demonstratum, atq; cum in hac dictione inquit: lachryme in acutis cum æge incommode habuerit, sponte promanantes, bonæ non sponte, malæ.

27 Malum quoque & quod superarescit, veluti spuma.

Fieri in acutis morbis id videtur, cum supræmie sicci fuerint, cum virtutis imbecillitate, parua admodum lemulis, id est, fordeculis in xta oculi incidentibus, deinde rursus superarescentibus.

28 Lucis quoque impedimentum, malum. Aspectum in acutis morbis obscurari, visus facul-tatis debilitatem extinctionemq; ostendit.

26 Squalidum quoque, malum. Erat quidem & quod veluti spumam habebat, squalidum: sed & nunc quod citra spumam sit, prauum esse declarat.

27 Malum quoque, & si rugæ intus fiant. Cum membrana mouentibus oculum mulsu sit superenata, ad coronam vsque extensa, tum

soluta, tum laxa fuerit, rugari intus oculos contingit: nam si forinsecus rugæ fiant, cutis adfectio ita fuerit. Quod autem debilitatis frigorisq; signum tale sit, ostendit & quod in valde febribus vsu euenit, videntur siquidem oculi eorum contrahere rugas.

26 Malum quoque & concreti oculi, & qui ægre vertuntur, atque qui intro obtorquentur.

De oculis hæc percurrit, nempe concreti, id est, immobiles, absolutissimam ostendunt facultatis musculorum, à qua prius cum secundum naturam habebant, mouebantur, cadauerationem. Qui ægre vertuntur, ad talem affectionem propè accedunt: qui verò intro obtorquentur, desipientiam ostendunt, vel mouentium oculos musculorum tremorem. Fiunt autem talia omnia in acutis morbis periculosis, propter principij afflictionem.

Et quæcunque talia ad sunt.

27 Quæ nam dicat hæc adesse ex his que continentur oculis, ea sanè existunt, que in prognostico dicta sunt, hac dictione: Nam si lumen effugiât, vel præter voluntatem illachryment, vel peruer-tantur, vel aliter altero minor fiat, vel alba rubras, aut liuentes, aut nigras in se habuerint, vel molas, vel lemas circa obtutum, vel oculi instabiles, & frequenter subinde moti, vel tumescen-tes, vel intus caui admodum fuerint. Prius autem

sem & hæc in libro illo cum alijs omnibus est posuimus.

Febrium hæc quidem manu mordaces sunt, aliæ mites, aliæ non mordaces quidem, sed insurgentes: aliæ acuta quidem, sed quæ ab ipsa manu deincantur: aliæ confestim perurentes: aliæ semper debiles, sicca: aliæ falsa: aliæ pemphigodes, aspectu graues: aliæ ad manum humidæ: aliæ impensè rubræ: aliæ valde pallidæ: aliæ liuidæ, & aliæ istiusmodi.

Hæc rursus, loco in calce orationis adiecit: & alia istiusmodi, quoniam solus ipse esset digna summa designauerit, descriptione febrium differentias. Primus itaque scripsit, quæ ex propria febrium desumuntur subtilia. Est autem ipsarum substantia non secundum Hippocratem modo optimasq; Medicos, verum & secundum communem hominum omnium intelligentiam, præter naturam caliditas, præcipue quidem in totum extensa animal: sin minus, omnino tamen in partem, vel in maxime præcipue euenies partibus, & sæpius quidem cutis tota, nullam præter naturam caliditatem, quæ manifesta sit, habere videtur, neque nobis cum extrinsecus tangimus, neq; ægri ipsis. Sentiant verò eam ægri ipsi in profundo, aut in sibi inuicera, atque præter haec nonnulli, tum nauisabandi, tum subibandi, tum rigiles sunt. Nunc verò febrium differentias

scribit Hippocrates, quæ à Medicis dignoscuntur, non per ea quæ ægri ipsi consueverunt, sed per ea quæ Medici ipsi tum tactu tum conspectu manifeste percipiunt. Primæ autem sunt & maxime principales, & secundum propriam essentiam, ut dixi, febres, quæ ex caliditate desumuntur: neque enim in arteriarum motione febrium est essentia. Tam enim quoniam modo circa hoc à tum Erasistrato cum Chrysippo erratum sit, didicisti. Febrilis itaque caliditas, febrientium corpus tantummodo, vel acris vel mordax existit, vel mediocriter molesta: nempe quod tum suaue tum proprium calori naturali inest, nunquam habet. Quod itaque modo & alia multa quæ tum magis tum minus inter se differunt, per ea quæ prope sunt, benedictentius non verius interpretamur, sic & de parvi molesta caliditate interdum dicimus, quod nihil prorsus molestum habet, caliditati vehementer moleste ipsam comparantes. Interdum itaque caliditas videtur tum plurima tum simul summe acrimonia: sæpius verò pauca quidem, sed & summe acris non destituta: vel rursus acrimoniae summe quidem, non tamen multa: atque horum quæ dixi nunquamquod; interdum videtur modico post tempore, non prima manus iniectione: quo sane modo & minus aliquando tibi videbatur, primo manus iniectione visa tui magna tum acris, iniectione diutius egrotanti manu. Et sanè interdum quidem caliditas tum squalida tum arida

videtur, veluti si calidum lapidem aliquem tetigerimus sepius verò opinione humidam: atque admodum vaporosa, ita ut vapor aliquis multum ex egrorum corpore emergere conspicue sentiantur: atque eorundem quomodo & predictorum, nonnulla quidem statim ab initio visa permanent: alijs visa ab initio differetia, vel adaugetur, vel dissolvitur: alia factam alteram habent, non ab initio enatam, & quæ modo eorum quæ ab initio visa sunt, perfecte corrumpitur. Differentia igitur secundum ipsam febrium essentiam tales quædam existunt. De alijs autem postea videbimus: nam prius differentias dictioni Hippocratis accommodare bonum est. Cum itaque inquit Febrium hæc quidem manus mordaces sunt: alie verò mites, quod ipse de his agit quæ perpetuo vel mordaces vel mites apparent, ostendit: nempe inferens, inquit: alie autem non mordaces quidem, sed incrementales, hoc loco non visis ab initio quidem mordaces, sed superiecta diutius manus mordacem reddentes sensum, declarans. Cõtrario his habent modo: ubi inquit: alie acutæ quidem, sed quæ ab ipsa manu devincantur: nam principio visæ acutæ, paulatim exolvuntur. Acutæ autem de caliditate celeriter manus respondente, & celerem suam indicantem motionem, intelligas oportet: quomodo acutæ quasdam appellamus febriales, id est, & hæc quod est celeres: atque acutos morbos dicimus, qui celeriter ad finem usque sua pertrans

transcunt tempora. Ad dignoscendas autem dictas differentias nihil intererit si manibus vel manui dixeris, constat siquidem mentem habenti differentias huiusmodi non oculis sed manibus sensibiles esse. Adiciunt autem homines omnes eiusmodi additamenta, natura interdum ad id adactiva vim eorum quæ dicuntur simul augeant, & presertim illi in rebus, in quibus quod queritur, per coniecturas quasdam & signa reperire possumus, & non sensibilem efficere dignotionem. Sic itaque Hippocrates non solum in orationis exordio: manuum meminit, verum quoque & cum inquit: alie autem acutæ quidem, sed quæ ab ipsa manu devincantur. Deinceps verò differentiam ipsarum secundum magnitudinem declarans, inquit: alie confestim perurentes: alie perpetuo debiles. Cur itaque talis tangentibus ipsis fiat opinio, ut vel multa vel pauca esse videatur caliditas, rursum videbimus. Nunc autem quod videatur, duntaxat dicere satis erit. Quo enim modo in externis si quis oculis obtectis flammam tetigerit, aut multam in ea substantiam percipit, aut paucam, nullas in qualitate sentiens differentias: sic res habet in febribus: nempe interdum dignotio caliditatis secundum qualitatem eadem illi videtur, quæ in altero quodam est corpore: quantitate tamen differre inter se videntur. Inter ea autem quæ deinceps dicuntur, febres siccae sufficienter notæ sunt: falsæ verò, non

notæ. Non enim tactus est sensibilis, sed gustatus folius quod falsum est. At obscurum magis est quod postea est dictum, ubi inquit: alia vero pemphigodes, aspectu graues. Sed hoc loco variam reperimus scripturam: in plurimis siquidem exemplaribus adiectum est τὸ ἰσχυρὸν, id est, aspectu, verbo τὸ ἰσχυρὸν ὄδον in paucis vero cum verbo ἰσχυρὸν adiectum verbum δεινὸν, id est, graues: unum autem interpretem qui ita scriptum nouit reperi, Sabinam scilicet quem Metrodorus est sequutus, & quicumque ab huius ad hac vsque tempora derivati sunt. Atqui in paucissimis exemplaribus simpliciter scriptum reperi: alia autem τὸ ἰσχυρὸν ὄδον, cui neque τὸ ἰσχυρὸν, neque τὸ δεινὸν adscriptum esset. Qui itaque: falsus: ad tactum refert, ait eas esse quæ prurium quendam tangentibus faciunt veluti tum ex falsugine, tum ex falsis corporibus fieri consuevit. Πυρρὸς ὄδον item ait esse πυρρὸς ὄδον, id est, spirituosas. Nā sapius effluuium aliquod ærosum per cutim ferientium emergere percipimus. Quod si non his dicat, sed quæ cum pustulis, quas Greci Phlyctenas vocant, existunt, quandam ex necessariâ differentiam prætermisit, ex prædictarum genere quas maximè in ipsa febrium essentia esse dixit. Nempe ut caliditatis species valenter mordax vel vehemens vel sicca vel squalida esse in febribus nulli videretur: sic & spirituosa, nam scilicet spiritum quendam ad se latum

interdum quidem vaporosum, & interdum siccum percipiente. Cæterum cum pemphigos nomen plura significet, sit ut alijs alius inerpres designato uno solo illo quod ipse velit significato fidem verbo suo facere videatur audientibus. Satis itaque forsitan erit περὶ ὄδον febris τὸ ἰσχυρὸν ὄδον, id est, spirituosas dici, tum quod febris hæc ex earum sunt genere differentiarum quæ huc vsque scriptæ sunt: tum quod differentiam hanc prætermisisse videbitur, nisi quis ita intellexerit. Præterea quod in plurimis exemplaribus adiciatur verbo περὶ ὄδον, verbum ἰσχυρὸν, id est, aspectu, necesse est, nobis ut grammaticam attingamus loquacitatem, quæ interdum & ipsæ ad eiusmodi vtilitatem redditur. De orationibus itaque quæ apud Hippocratem peruestigantur, diligentius alibi pertractamus. Nunc vero satis erit, ut grammaticis obsequenti, de significato huius nominis περὶ ὄδον iuxta illorum constitutiones dicamus. Videtur siquidem Sophocles in Colchis ipsam pro præa, id est flatu dixisse. cum inquit ἀντὶ περὶ ὄδον ὄδον ἰσχυρὸν, id est, adduxit flatibus tributum non prope. Et idem in Salamine satyris: ἡγετὶ τὰς ἀντὶ ἰσχυρὸν περὶ ὄδον ἰσχυρὸν ἡγετὶ δεινὸν ὄδον, id est, & confestim fulminea flatibus tonitru & factoris occupauerit. Aeschylus autem in Prometheus vincto: ὄδον ἰσχυρὸν ἡγετὶ τὰς ἀντὶ ἰσχυρὸν ἡγετὶ δεινὸν ὄδον, id est, ἡγετὶ τὰς ἀντὶ ἰσχυρὸν ἡγετὶ δεινὸν ὄδον.

πᾶσιν δυοχαίρεσσι πέμπτοις ἑβέτας ἀφρο, id est, re-
 eta sed reptili via quamprimum ad Boreadas
 veneris statibus: caue ne fremitus procellosus abri-
 ptiat te tempestuoso spiritu torquens repente. Vi-
 detur et pro radijs ipsis nomine πέμπτοις vsus
 Sophocles in Colchis per hos versus: ἀπὸ ἰδω-
 μῶσσι τῆδε σποτῶν, πέμπτοις χρυσῶσιν ἰδῶν, id
 est, et sanè sum admiratus hanc speculans, radijs
 aureum intuitus. Ita et Aeschylus: ἐξ ἀνιλάας
 δὴ τῆς πέμπτης ἡδὴ προοδερύσσει, δὴ τῆς ἀσπὸς ἑταί-
 ρησῶσιν κόρης, id est, ex aduerso neque radijs so-
 lis conspicitur, neque os stelle Latonia puella. Pro
 Latice idem accepit in Prometheus, ἐξ ὀδράσθης ἡ-
 μῶσσι πρὸς ἑλάνη ἑταίρα πέμπτης. πινέσσι γὰρ, ἡγεῖται
 ἀπὸ ζῶντος ἀνθρώπου. id est, bene caue ne tuum attin-
 gat os latex, amarus si quidem, et non ad vitam
 rapōr. In Penithea quoque: μὴ δὲ ἀίματι et πέ-
 μποις πρὸς πῖδον βέβησιν, id est, neque guttam san-
 guinis in solum ieceris. Videtur et pro nube po-
 suisse Sophocles in Salamine satyrin illo versu:
 πέμπτοις πᾶσιν δὴ ψαγέλασιν πυρὸς, id est, nubem
 totam, ignis vesperi: ridentis micantisque. Et
 apud Hesicium, πινέσσις πέμπτοις πινέσσι,
 id est, crebros et frequentes latices bibentes. di-
 ctus est autem hic sermo ab eo iuxta quan-
 dam comparationem dictam ab his qui pro-
 cella iactantur. unde et plurimi eorum qui pre-
 sagunt, de his quae per imbres cadunt stillis, πέ-
 μποις dici aiunt. Calimachus autem ita: μὴ δὲ
 πινέ

πέμπτοις πινέσσι, id est, ne per stillas indu-
 centibus sis. Euphorion autem ita: εἰ πᾶσι ἀρδῶ
 πέμπτοις ἐπιπέσει δαδὸν ἄσπετον, id est, dixit au-
 tem: flores, yores, admurmurant mortuo. Hec ita-
 que a πέμπτοις nomine significata iam dicta
 sunt. Antea autem et de duobus ex ipsis men-
 tio facta. quoniam interpretes omnes optimi di-
 ctione vsus Hippocratem iuxta horum ratio-
 nem consenserunt. Nunc verò dictis significatis
 possumus et aliud tertium adijcere, ut πέμ-
 ποις dici intelligamus, quae veluti exilientium
 et manui respondentium scintillarum opinionem
 mittant, suntque tales febres compositae ex sim-
 plicibus duabus iam predictis, et spiritiuosa, et
 ignea. sed expositioni huic aduersabitur solum
 unum, si verbo πέμπτοις adiectum fuerit τὸ
 ἰσῆπ, id est, aspectu. Iure itaque quidam ipsum
 sustulerunt. Qui verò non auferunt, aut febres
 cum phlyctenis intellexerunt, vel quae mentem le-
 dunt. Quoniam verò febres cum phlyctenis ex
 symptomate nomen habent probabiliter Hippo-
 cratem ipsum ex accidenti ita pestilentes vocare
 febres intelligamus. Iam enim et haec una qua-
 dam februm est species. Thucydides quoque te-
 statur, ita scribens: Et corpus quidem externum
 tangenti neque valde calidum erat neque palli-
 dum: sed subrubrum, liuidum, phlyctenis paruis
 atque vlceribus efflorescens. Qui febres πέμπτοι-
 σιν dici eas aiunt quae animam ledant, longè à

proposita febrium differentia recesserunt. Petares siquidem nonnulli phreniticam quandam appellabant, veluti sinè & lithargicam & peripneumonicam & pleuriticam. sed presentis distinctionis febrium catalogus à caliditatis desumitur differentia. In qua pestilens febris contineri potest, quòd putrem habeat humorem: Phrenitica verò non potest, quòd neque aliq, neque Hippocrates ipse phreniticam febris speciem appellare consueverunt: neque symptomatis ratione. quomodo quæ phlyctenæ parit, inter dictas differentias contineri dicta est, non secus quàm alia quæ nuper memorauimus. Reperiatur siquidem Phreniticorum febris, quæ caliditatem mordentem habeat, semper toto eo tempore æqualem, quo tactus inicitur, ut omnium ipsarum prima dicatur. Atqui ne eorum quidem expositionem probamus, qui falsas febres dicunt à sensu ipso qui in ægrorum ore percipitur. videtur siquidem Hippocrates vniuersus continuata serie ad manum dignationes dixisse secundum caliditatis differentiam, in qua genus totum est & febrium differentia. Nam si & pestilentem dictam esse: *παραπυρόδη* concesserimus, appellationem quidem sortietur ex accidenti: speciem verò ipsam ex peculiari febrium essentia. Pari modo neque qui falsas dictas esse dicunt, quæ falsum omnibus quæ gustat æger apparere faciunt, propositas in presenti doctrina

na

na memorant febrium differentias. Nam si inter febrium differentias has quoque posuit Hippocrates, proprus & illas cum ipsis dixit. in quibus & salina ipsa, & quicquid gustetur, amarum videtur. Differentia itaque eiusmodi non inter febrium differentias: sed inter succorum dignationes collocare est melius: febres autem inter differentias caliditatis, quo etenim modo succi gustatus sensibilia existunt, ita febres tactus. Quod autem verbum *ἀσθενὴς* id est, graues probè apposuerit Sabinus, qui ita dictione scripsit: alie autem pemphigodes aspectu graues: antea quidè dixi, sed & nunc admonebo, ne ipse graues aspectu ipsas dici, apud nos quidem, si cum phlyctenæ & ulceribus fiant: apud ipsos verò, cum desuperint, & tunc respexerint. Sed de his vtriusque quàmnam oporteat mentem habere, antea dicimus. Pari errauerunt modo, qui spirituosas quidem eas dici inquitunt, neque ad tactum referunt, sed ad difficultatis spirandi speciem, in qua tum magna tum crebra sit respiratio. Est igitur maxime veri simile, vel spirituosam ad tactum existimare, vel pestilentem dici *παραπυρόδη*. Si verò verbo *παραπυρόδη*, vox *ἀσθενὴς*, id est, graues adiecta fuerit: pestilens sola significatur, quæ ex eo ab alijs differt, quod putrilaginifera habeat caliditatem, qualis in longissima quæ modo erat, exitit peste. Ob id neque calidi neque perusti tangentibus videbantur pestilenti labora-

I 4

tes febre: quanquam interna vehementer inure-
rentur. ut & Thucydides inquit: Externum
quidem corpus tangenti neque valde calidum
erat neque pallidum: sed subrubrum, lividum,
phlyctenarum parvis & ulceribus efflorescens. In-
terna urebantur ita ut neque valde tennes ve-
stes, neque linteorum iniectiones, neque aliud
quippiam vel nudi tolerarent. Dicta verò &
ἄμφω in Cnidii sententijs, quas ad Eurypho-
nem etiam medium referunt, huius verbi: *Αἰνίγι-
παρον* semper vritque atque superstat ἄμφω
tandem olei viridis veluti tela aranea. Viden-
tur itaque hi ἄμφω appellare non totam phly-
ctenam: sed id solum, quod ipsam circumscribit
tela aranea simile. Hippocrates itaque absolutius
proprius primisque febrium differentijs, de-
inceps ad eas pergit, quæ ex colore desumuntur,
inquiens: alia autem impense rubra, alia vehe-
menter pallida, alia livida. Impense rubra qui-
dem dixit, non simpliciter rubra. Deinceps ab
his vehementer pallidas, non pallidas. Livida
verò simpliciter nihil intensioris significati ad-
iciens, perinde atque lividissimas dixerit. nemp-
hic color semper pravus est: ruber verò & palli-
dus familiares. Colores verò ἑσπεύοντες, quod est
ἑσπεύοντες ἑσπεύοντες, id est, impense rubri, vehemen-
tissimam quidem indicant caliditatem: sed ma-
teriam sanguinem veluti ἑσπεύοντες, id est, valde
pallidi, pallidam bilem. Deiectiones verò in ipsis
consid

considera, & si cum bile inueneris, ex ipsius resu-
sione colorem naturalem permutatum esse agno-
scas: si verò absque bile, colorem in febris diffe-
rentia collocabis. Febres itaque huiusmodi habens
inferant, nisi prius aliquando cum rigore & su-
dore indicata fuerint. Impense rubra inter syno-
chos constituntur, atque a sanguinis missione
ad animi usque deliquitum iuuantur: ut in li-
bris methodi medendi didicisti, ubi dignotionis
eiusmodi differentiarum commoditas magna de-
claratur, singulis earum propriam habentibus
curationem. Febres verò livide à colore scilicet
he cognomen sortite, sanguineum succum deesse
inducunt, atque cum eo & nativum calorem, atque
ob id perniciosæ sunt: ex quibus nonnullæ & eas
quæ ob evacuationem inferuntur, syncopas infe-
runt: de quibus in methodo medendi didicisti.
Tales febres appellat Euryphon lividas, ita scri-
bens: livida febris habet interdum dentium stre-
pitus, interdum & caput dolet, dolorque habet
viscera, vomunt bilem: & cum dolor habet, cer-
nere non possunt, propterea quod grauentur, ven-
terque succedit, & corpus lividum omne, labia
qualia ei qui mora comedit: oculorumque alba
livida, videntur quomodo qui strangulantur.
Interdum verò minus hoc patiuntur, sepiusque
mutant colorem. In libro verò de morbis ab Hip-
pocrate scripto, qui secundum Dioscoridem ab
Hippocrate Thessali filio scriptus videtur, dicta

est quisquam sit morbus lividus. Principiū autem libri tale est: Asperitur multum cum se perniciter caput, sed de morbo livido ita scribit: Morbum lividum febris sicca habet, horroreque interdum, atque caput interdum dolet & viscerabilia vomunt, atque cum dolor fatigaverit, videre non possunt, sed gravantur, ventereque arefcit, color lividus. Labia oculorumque candida livida: videntur quomodo qui suffocantur interdum, & colorem mutant, atque ex livido subvirescunt. Quodam rursus hoc loco perperam exposuerunt febrim lividam, in qua livida videtur dicitur. Nemp̄e his sequens est febrim quaque nigram appellare, in qua nigra dicitur, quod ipse dixerit, & alia istiusmodi id est dicitur similia. Dixit autem posterius eas que ex colore desumuntur differentias, non que secundum ipsam febris substantiam existant, proprius vero & febrim earum que ab accidenti aliquo fiunt, ut cum vel intermittentes vel continuas esse dicimus: atque intermittentiū aliam tertianam, aliam quotidianam, aliam quartanam. Continuarumque hanc quidem semitertianam, aliam ardentem, aliam frigidam, aliam accensam, aliam pestilentem, aliam palustrem, aliam epialā. Praxagorā & phreniticā & lethargicā, & istas quasilā appellat febres inter acutarum differentias. Recentiores & synochum quandam

appellant febrem non solum continuam, differentiasque ipsius ponunt quatuor vel aliquas, ut id est equaliter assurgentem & in aliquo tempore id est in resurgentem, & in aliquo tempore id est de- crescentem. In utraque autem sectione communis, atque ad morbos alios, nonnullas quidem acutas febres appellamus, alias longas: atque in aliarum benignas, tum malignas, preterea ordinatas quasdam vel inordinatas, alias rursus circulares, alias erraticas. Veterum quidam & febres que in diversis accenderentur partibus ab illis appellabant, pleuriticam quandam dixerunt, febrem & hepaticam & lierosam: alias a symptomate comatosas, cataphoricam, lethargicam, phreniticam, ictericā, de quibus omnibus in proprijs deditur tractationibus. In presenti sermone sufficienter tractata sunt que ad narrationem spectant. Nam preter id quod mentem nostram aperuimus de interpretibus etiam celebribus mentionem fecimus, pretermisissis ceteris omnibus qui de februm differentijs aliquid citra commentationem explicatoriam pronuntiarunt. Inter quos est & Archigenes de quibus in altera tractatione sermo erit.

Difflentio corporis: articulorumque durities & ager ipse dissolutus, atque articulorum contractiones, malum.

Contentio difflentioque relaxatum est contrarium, & duro, molle. Nam in sequentibus inquit: Cutis

Cutis dura mollitio, distenta relaxatio. Distenta autem sine cutis, sine articulus, sine corpus dicatur, ad id quod secundum naturam habet ita conferentes, ita dici intelligemus: quod scilicet neque distentum, neque relaxatum, sed mediocriter habet. Quae itaque distenduntur, haec distenduntur, interdum quidem ob peculiarem affectionem, interdum vero cum a quibusdam alijs trahuntur: ob peculiarem affectionem quidem, cum vel vehemens ob frigus concreuerint, vel ob aliquam causam arefacientem inaruerint. Sunt siquidem plures, ut didicisti: tenduntur vero à continujs, nonnulla quae vel exsiccantur, vel inflammantur vel concrescunt. Contrario modo relaxantur quaedam ab eo quod secundum naturam est, diluta multa humiditate citra frigus. Quae vero indurantur, indurantur sicciscentia vel propter frigus, vel scirrhum, vel siccitatem. Nam phlegmone tamen facit, non durum, sed ἀσπίτυρον, id est, non cedentem, quomodo repleti vases humida substantia, vel aere. Et enim duro simile apparet quod contra nititur, & non cedit ob commune accidens, quoniam & durum contra nititur: secundum tamen propriam naturam valde discrepant. Pari modo & molli corpori exolutum quandam habet similitudinem, tamen quantum ad sensibilem pertinet opinionem, non habet affectionem. Languente siquidem mouen-

te musculos facultate, corpora egrorum iacentia tum exoluta, tum defecta videntur. Hanc itaque affectionem declarauit, inquit: & eger ipse dissolutus. Aperte deinceps inquit: atque articulorum nascendū, id est, contractiones. Sunt qui tertiam syllabam, non per α scribant nascendū, sed per ι, nascendū, id est, decubitus. Sed quoniam modo melius scribere oportet, inuenimus, reuocatis ad memoriam quae in prognostico regi nascendū dicta sunt in hac dictione, κενδιών, id est, cubantem deprehendi à Medico egrum oportet in latus dextrum, aut sinistrum, ac manus, & crura paulum inflexa habentem. Attende autem hic quod manus, cruraque paulum inflexa habeat. Nullo etenim pacto, vel plusquam conuenit inflexa esse, prauium est utrumque, quod secundum naturam non sit. inquit autem Hippocrates: Nam ita quamplurimi sanorum cubant. ob id consequenter inquit: Supinum vero iacere, tum manibus, tum cruribus extensis, minus bonum. Talem vero decubitus imbecillitatem virtutis ostendere tibi demonstrauimus: atque hanc adhuc magis decubitus eum, qui deinceps dicitur est his verbis: si vero proclinior fiat, atque superne ad pedes delabatur, grauius existit. Hos itaque decubitus in presenti dictione significauit per haec verba: & eger ipse dissolutus. Si igitur tum manus, tum crura pa

id est, constringere, cum accens tenui, non aspi-
rato legere oportet: non enim est positum in dictu
ne ῥὸ ὑγρόν, ut quis existimauerit, ab *lombu*
scorpiō appellari ignorans. Sed fides
abundē facit quod apud Simonidem scriptum
est, his scriptum est: Nemo in aperis atque im-
bra carentibus montibus ita timuit neque leo-
nem, neque pantheram, solus *scorpiō* occursum
vici: ubi *scorpiō* ῥωγῆ, id est, stricta angustia
idem significat. Constringuntur autem dilatan-
turque prater naturalem symmetriam, interdum
quidem vaporum quorundam, vel partium sen-
sui obiecta oscula: sapius autem & ratione con-
templabilia, tum in cute, tum in profundo. opor-
tetque condensari, tum aperire, tum rarefacere
mediocriter calefaciendo: aperta vero cogere
astringendo, & refrigerando. Absolutum ve-
ro sermonem de his habebis, ut in alijs curatorij
rationibus in methodi medendi tractatione dis-
cutiendum.

2 Humores hos expellere, alios ficcare,
alios vero imponere, huic quidem, illi ve-
rò non.

In libro etiam de humoribus absolutior delib-
constat sermo, veluti & in nostra methodo me-
dendi, quod scilicet interdum sensibiliter redun-
dantes vacuare humores conueniat, vel vomiti-
bus vel clysteribus, vel per expurgantia medi-
camenta, vel per urinas, vel per sudores, vel per
sangu-

sanguinis missionem, vel per hemorrhoidem, vel
per veterum, vel per scarificationem. Interdum
vero euaporare supra positus extrinsecus medica-
mentis, quorum hoc quidem ficcare appellauit,
prius vero expellere. Cum commune verique sit
vacuare, contrarium huic tercio scripsit ὑβάραι,
id est, imponere, seu inficere, quod est ὑγρῶναι, id
est, generare, deficientes scilicet humores appellās.
Quid autem hos per ea quæ, tum eduntur, tum
bibuntur generemus, neminem lateat & deligentes
scilicet eorum, tum qualitatem, tum quantitatem,
atque quoniam modo, tum cocta, tum distributa,
tum corporibus apposita fuerint, curantes. Ora-
tio hæc huic quidem, illi vero non: etiam si dicta
non fuisset, nota erat. Nempe interdum quidem
homine in vno partes quedam, tumefactæ va-
cuationem exposculant, aliæ vero tabe absumptæ
adifectionem.

Extenuare, incrassare corpus totum, cu-
tim, carnes, atque alia: hæc quidem, illa ve-
rò non.

Per τῶν & quidem corpus totum intelligere
oportet. Nempe & ipsum immoderatijs incref-
satum extenuandum, & tenuatum incrassandū
nobis non raro proponitur: sapiusque non to-
tum, sed vel carnes quedam, vel cutis sola, in-
terdum vero & humores, quos significauit
adiecta oratione, atque alia. Oratio vero: hæc
quidem, illa vero non, ita, ut in antè dictis

Dorsum

dictione exposuimus, dicta est.

Lenire item, exasperare, indurare, mollire, hæc quidem, illa verò non.

Qui communem vniuersalemque remedium scopum ab Hippocrate didicisti, curatorius omnes que particulares sunt, consequi poteris rationes. Nam si contraria contrariorum sunt remedia: leniri quidem que præter naturam exasperata sunt exposulant, exasperari vero, que lenigata sunt. Exasperantur ita & sauces sepius subtiliter, atque aspera arteria, osque, & cutis, ita in tum scabiosis, tum leprosis affectionibus, in exanthematis item nonnullis, tum miliaribus, usquam hæc minoribus vel maioribus. Exasperatur & venter sepius, cum per ipsum excernitur copiosus biliosus humor syncerus: id quod etiam nonnunquam ex adulyis, tum acribus, tum mordentibus efficitur. Taliumque sanationem molni oportet per ea que asperitates sinant medicamenta, quod λέειναι vocauit. Que verò contrario diebus affecta sunt modo, exasperari postulant: in cute quidem, & circa tum capitis, tum menti pilos id accidit. Capitis quidem in alopecij, ophiocsi, & palpebrarum ex destillatione destitutus, seu ἄλωος Græci dicunt: menti verò cum pili ipsius vel lentè, vel cum difficultate enascuntur, in quibus & ea omnia sumus experti, que ad alopecia conueniunt medicamenta: in cæteris verò corporis

partibus

partibus, in quibus caua vlcera & sinus integri, pharmaca infundimus abstergentia, partisque exasperamus, ventremque lenta pituita repletum nonnunquam exasperatorijs deterginus medicamentis. In eodem sunt genere qui hæmorrhoidum purgationes prouocant pesti. Præterea ficosos in palpebris tumores prius exasperamus, atque ita extenuantibus inungimus medicamentis, id facientes vt exulcerate eminentie medicamentorum virtutem in profundum suscipiant. Scitis me in his usum aspera ceti marini cute, sepiæ testæ, & pumice: atque cum hæc non adessent, cyathulo ipso oclularie melle, cuius extremum angustium, non latum esset. Præterea cum vlcera capitis manantia, & sani similitudine appellata ceria, myrmecijque, atque alia huiusmodi medicamentis liquefacere volumus, antè exasperamus, vel unguibus nostris mediocriter, vel linteo asperiore, vel aliquo ex prædictis, atque ita supra imponimus ipsis medicamenta. Indurare, mollire, vitimur quoque & his: sapius quidem in toto corpore, sed interdum vna in parte. Induramus siquidem eos, qui & tumefactum & humescentem habent totius corporis habitum, prius linteis confricantes, duraque vsi fricatione, atque in puluere exercentes. Eos verò qui hæc non ferunt, medicamentis que desiccant ad id formatis constituisque: Lauacri abstinentia item, & ductis fricationibus pro virtute

scilicet & paulatim horum vsi adauktionibus. Partem autem vnā interdum ita affectam, in acta rationem eorum quae dicta sunt, curamus. In artibus autem continuè id fieri maximè videtur. Praeterea vlcera omnium cum carne impleta fuerint, cicatricem ita facimus: quae enim obduratur caro in cutem transit, fitque cicatrix. Rursus per contraria molliuntur, quae callum acceperunt, phlegmonaeque in scirrhum conuersae; hoc modo & lienis induratus sanatur, cutisque quae incrassatur in eo affectu, quem elephanta vocant, cicatricisque duriores quam oportet mollius, veluti valde molles induramus.

§ Excitare item & stupefacere.

Quod sensus quidem motionesque eorum quibus exoluta haec sunt, excitare non parum praestet Medicis vsus, nemo ignorat. Stupefacere vero in solis vehementissimis doloribus interdum vtile est, cum scilicet ex opio & mandragora & hyoscyamo medicamenta porrigimus. Nam ipse inquit: stuspor autem mediocri dolore soluit. Si quis enim vehementioribus, vel pluribus vsus fuerit stupefactoris medicamentis, corpora, tum refrigerantur, tum mortificantur.

¶ Atque alia quaecunque huiusmodi.

Quae secundum similem predictis sunt contrarietatem dicit, vel calefacientia, vel refrigerantia, vel humectantia, vel siccantia, vel quae quod decidit, reponunt, vel quae quod toto genere

praest

praeter corporis naturam existit, excidunt, vel quod distortum est, dirigunt, vel obstructum recludunt, vel etiam alia quaecunque in curatoria methodo dicta sunt, communem habentia omnia scopum, contrariorum scilicet in affectibus adhibitionem.

Deriuare.

Modos curationum in humoribus hoc loco docere incipit: qui quanquam absolutius in libro de humoribus scripti sint, nunc tamen & memorie gratia dicentur. Παροξισμός, id est, deriuationem quidem nominare consuevit Hippocrates, cum humor aliquis vacuari postulans non quo loci ferri oportet, caeperit, neque item valde longe à conueniente, neque in maximè contrarium locum: verum ut si per vrinas vacuari caeperit, afflicti, vel vesica, vel renibus, tunc deriuare per ventrem est melius: ut si & per ventrem delationis impetum acceperit, malè habentibus intestinis viceversa in his humorem vacuari postulantem ad vrinas ferri procurabimus: mulieribus quoque interdum per vuluam, vel contrario modo cum fluxio ad vuluam fuerit, ad vrinas & ventrem deriuabimus. Si vero in aliqua talium euacuationum vomitum prouocauerimus, ἀντιόσσω, id est, reuulsionem id appellat: veluti si ei vomitus retraxerimus in vuluam & vesicam, vel sedem prouocantes.

Obedia etia confestim reuellere, ma.

le cedentia euincere.

Verbo $\omega\rho\alpha\phi\epsilon\iota\sigma\upsilon\epsilon\upsilon\epsilon\iota$, id est, derinare consequenter est illatum $\alpha\upsilon\tau\iota\sigma\tau\alpha\pi$, id est, resellere: quoniam ea edocet quoniam quis modo optime reuulsio- nem facere debeat. Hippocrates autem ubi reuelere pertransit, confestim accessit ad id quod maxime commodum his existit, qui probe humores sunt reuulsuri, qui ad partem aliquam impetum fecerunt. Non enim perpetuo reuulsorius est insistendum medicamentis, sed tempus aliquod tanquam reuellentium feriam inserere oportet: ut qui prius in parte adfecta constabilis fuerit, vacuari sinamus humorem. Nempe si in ea parte permanserit, bisariam molestus erit, nempe quod copia distendet, et quod qualitate contristabit: quod si eos vacuari humores qui ad partem sunt prius illati, permiseris, partem vindicabis a dolore, faciliusque aliquid per reuellentia remedia assequeris, parte non amplius humores ad se vi doloris proritante, ad inclinacionem quam ab initio non recte fecerant.]

Humorem alium non procedens educendus cere conuenit, prodeuntem simul effundere, operari simile, ut dolor dolorem sedat: dissimilia sublimē lata deorsum soluere, atque ad contrarios locos, ut capitis purgatio, venæ sectio est, quando non temere affertur.

Quod humor alius non procedens educendus sit,

sit, ex his constat, quæ tum in aphorismis, tum in libro de succis didicimus. Nam si contristans excernatur, mediocriterque sit vacuatio, nihil curiose agens Medicus expectet, quomodo si non mediocriter fiat, quippiam molitur, interdum quidem copiam resimendo, interitum et quod reuocationi deest excitando, quod ipse nominauit: cum dixit: prodeuntem $\sigma\upsilon\upsilon\upsilon\chi\upsilon\mu\upsilon\upsilon\upsilon$, id est, coe- fundere, $\epsilon\lambda\chi\upsilon\mu\upsilon\upsilon\epsilon\sigma\epsilon\varsigma$ siquidem eas quæ in vasis fiunt effusiones et vacuationes vocare consuevit. Verbum vero $\epsilon\pi\upsilon\alpha\sigma\tau\alpha\delta\alpha$, id est, operari, dictum esse constat pro $\mu\epsilon\tau\alpha\delta\alpha\tau\iota\sigma\mu$, id est, mutare, vel $\mu\upsilon\tau\upsilon\upsilon\upsilon\alpha$, id est, miscere. At qui incertum virum cum predicto ordinandum sit, an ei quod deinceps dictum est adiungendum. Nempe vtrolibet modo dici non proprie videtur: atque ob id nonnulli tanquam sequens prædictis illis conuenerunt, deinde altero principio dixerunt, simile ut dolor dolorem sedat. Alij verò principium sequentium fecerunt: operari simile. Sed quoniam, ut dixi, dictum modo vtroque, neutrolibet est probabile, nulli ad mutationem ipsius sunt progressi: veluti et aliorum quæcumque in nomine suo obscuritatem habent. Nonnulli itaque primam syllabam per o, secundam verò per γ , et i, scribunt $\epsilon\pi\upsilon\iota\sigma\tau\alpha\delta\alpha$, alij verò primam quidem per ϵ , et g, secundam verò per γ , et α , $\epsilon\pi\upsilon\alpha\sigma\tau\alpha\delta\alpha$ $\tau\delta$ $\delta\upsilon\mu\upsilon\upsilon$, id est, operari simile. Deinde autē in parte exempli dictū esse:

ut dolor dolorem sedat. Scriptum etenim hoc in exemplaribus multis, sed recte in exemplaribus Dioscoridae scriptum non est. Videtur siquidem ab aliquo tanquam adscriptum expositioni: sed rursus a bibliographo transpositum in dictionis contextum, quod vero per o. prima syllaba, per y. & i. secunda scribitur. epyioadaa, id est, irasci, extimularique, valde affectatum est, & longe ab Hippocratis interpretatione recedens. siue de nobis ipsis, siue de partibus quae curantur, dicitur, siue de humoribus. Nam per verbum epyioadaa significari putant tanquam ad iram humorem ipsum incitare, & ad excretionem proritare. Sed haec quidem contemptibilia existunt, & parua, veluti & omnia quae de dictione explanantur, si verum veritas seruetur. Quod si illa moneantur, tales vitare oportet scripturas, quomodo & impresentiarum scripturas expositorum omnium, qui sanationes aliquas interdum per similia fieri, & non perpetuo per contraria haudquaquam improbant. Quod Hippocrates ipse nonnullos existimasse suspicatus sit, vno exemplo errorem ipsorum demonstravit in aphorismis scribens: Est autem ubi in distentione citra viceratione, inueni bene carnosio, aetate media, frigida aqua multa persusio caloris reuocationem facit: calor autem hac soluit. Nempe frigidum existentem affectum tetanum simili auxilio solui quis arbitrabitur, frigidam ipsi persundens aquam, sed

hoc

hoc non ita habet: nempe calorem reuocando auxiliatur, ita ut si non reuocauerit, summe ledat. Se autem auxilium hoc quod frigidum videtur, tanquam frigidum affectum calefaciendo interum iuuat, sic calefacientia alia per accidens reuigerant, caliditatem igneam discutientia & uaporantia. De his sane in tota methodi medendi tractatione scriptum est a me, ubi per contraria affectibus auxilia curationem perpetuo fieri demonstravi. Qui vero dolorem minore per maiorem curari putant, maximum quippiam perpetuam vident. Non enim dolor curationem operatur doloris, sed affectus dolorem procreantis remedium quod cum dolore est. Nempe quod symptomatis nullius curatio primum fiat, sed perpetuo affectus symptoma ipsum facientis, didicisti. Si vero quis nunquam quidem primum, sed interdum per accidens similia similitum sanatoria esse dixerit, per media primum contraria, & verum dicit, & scientificè hoc constat, tum per sanatoriam tractationem, tum etiam per eos qui in aphorismos confecti sunt commentarios. Quod autem quidam in astra coxae vertebra in Ischiadicis dolorem dolore sanari dicant, id manifestam habet absurditatem. Non enim per dolorem curatus est affectus: sed per inuersionem, in qua dolor forte fortuna contingit. Frangens vero membrum vel secans, vel quouis aliter modo ad dolorem perdu-
cens, nequaquam sanauerit. Atqui si dolor re-

si tractat
 & 12. 12. 12.
 c. i.

K 5

medij causa esset, perpetuò *I*schidas curasset. Eodem pariter modo in dentium dolore, dolentem dentem ubi quis sustulerit, hominem absque dolore fecit sublatò non ob concitatum dolorem dentis: sed propter ablationem cum qua simul dolor cecidit. Nam si & absque dolore irahi potuisset, pari modo eger & absque dolore fuisset quo modo & citrà extractionem si frangens, quis ipsum vel dimovens quis dolorem concitauerit, ut dolorem quidem vehementiorem fecit, sic & nihil attulit iuuamenti. Quòd igitur modo utroque dolor dolentibus, quantum in se est, inutilis existat, neminem latere puto. Nempe per anodyna remedia dolentes partes multà curantur: atq; in alijs sepius magni dolores qui per forissecus adhibiti fiunt, quietem nullam ob affectionem aliquam dolentibus inferunt. Vnum siquidem est sanam quod prorsus affectum quouis modo, extirpare, siue citrà dolorem, siue cum dolore. Ratio, ne eadem dolor dolorem sedare non est natus, quin potius contrà, prorsus exacerbare. Hec itaq; exemplum conspicue est, adulterinum. Aliud autem eorum quæ dixerunt, pergentes, puritatem ipsius contemplabimur. Nempe animi vomitum sepius curari, mordentisq; diætiones clystere. Est autem & hoc in loco sanatio vna, affectum scilicet prorsus extirpare, in quo vel nauseabundi existunt, vel continuè nisi conjungunt. Est autem hoc bifariam, ut cõstet.

Pn

Vno quidem modo vacuantibus nobis humores, qui tum nauseam, tum morsum intestinorum faciunt: altero verò modo, tum coquentibus, tum permutantibus in qualitatem commodam, vel cõtemperantibus. In his autem & sanationem à contrarijs fieri est demonstratum. Nam humorem, tum alienum, tum præter naturam vacuare, & ipsum tenere inter se contraria existunt: atq; ea quæ in qualitate est mutatio per contrariam efficitur qualitatem: sed impræsentiarum perquirere non oportet, cum per totam curandi methodum sanationem per contraria perpetuò fieri sit demonstratum. Sed quoniam sepius rationibus, tum empiricis, tum methodicis adducti quidam calumnijs premere ipsum conantur, similes nuper dictis adferentes rationes, forsitan futurus est ut absoluta præsentis enarratione librum componamus, in quo contraria contrariorum remedia sola primum & per se esse demonstrabitur. Nempe per accidens calvus Medicus caluum agrum, similis similem sanare potest: & qui acuminato est capite acuminatum habentem caput, & claudus claudum. Liber autem componendus inscribetur: Quòd bene ab Hippocrate dictum sit, contraria contrariorum remedia esse. Nunc rursum peruenimus ad proposita dictionis explanationem, in qua primam syllabam per e, & g. anti quis in exemplaribus scripti esse dixi, & quam uetustissimi expositores in hunc nonnullum modum.

Obfer

decumbere senserimus, ex venis cubiti sangui-
nem auferemus, aut per vomitum purgabimus;
non quomodo quidam putant nullo pacto sursum
reuellendum esse, & si ad inferiores partes irruen-
tibus humoribus magnus quidam futurus in
ipsis sit adfectus. Possumus & *ἀνωθεν ἀποδύω*
intelligere ut de humoribus sursum irruentibus
dictum sit, ut verbum *ἀποδύω* proprius dictum
sit. Intelligentia verò eadem & nunc manet.
Nempe humores *ἀνω ἀναπέμνυμι*, id est, *πρὸς ἄνω*
πέμνω, id est, quod est sublime petentes, deorsum
reuellere oportet, quod non probè ruant: contrarios
verò contrario modo, ut si in caput repant, per
deiectionum medicamentum & sectionem in cu-
bito vena retrahimus. Nempe utraque deorsum,
tum vacuant, tum reuollunt. Verisimile est au-
tem & contrarios locos ita dictos esse ab eo in ta-
li quodam sensu: morbos, tum sursum latos, tum
inibi genitos, deorsum quidem statim ab initio
retrahere conuenit, & ad contraria his deinceps
agere: quod est localiter vacuare, ut in capite.
Dolentem enim parte capitis posteriore, secta in
fronte è directo vena iuuat, topicum existens
remedium.

Abcessus veluti bubones, signa quidem
sunt germina habentium, tum aliorum,
tum præcipue viscerum. Maligni autem
sunt hi.

HIC

HIC COMMENTA-
RIVS GALENI DESI-
DERATVR.

Spiritus parui crebri, magni rari, parui
rari, crebri magni: extra magnus, intra par-
uus, intra magnus extra paruus: hic qui-
dem tardans, ille verò festinans: duplex in-
trò reuocatio veluti super inspirantibus,
calidus item frigidus.

HÆC EXPOSITIO EX
primo de spirandi difficultate.

Difficultatum spirandi diuisionem integrè
hac loco scripsit Hippocrates, & quæ secundum
magnitudinem paruitatemque, & quæ secundum
densitatem & raritatem existunt: nempe opposi-
tiones duas manifestè connectit, tum eam qua
magnitudo paruitati aduersatur, tum eam qua
frequentia raritas: facitque primum quatuor diffi-
cultatum spirandi coniugia: vnum quidem quo
minor frequentiorque naturali est respiratio: al-
terum quoties maior rariorque: mox tertium quo
minor & rarior: quartum quo maior & densior.
Prime autem ille difficilis respirationis dissi-
rentie, totius sunt respirationis, quæ ex duabus
constatur partibus, expiratione scilicet & inspi-
ratione, & neutrius partis. In aliis autè duabus
differentiis quæ consequuntur, ubi inquit: extra
magnus intrò paruus, intrò magnus, extra par-
uus, partes due respirationis comparatur inspiratio

& exspiratio. *Duae vero sequentes differentie in quibus dicitur: hic quidem tardans, ille vero se-
 stinans, alterius partium respirationis propria esse putanda sunt, quae maxime in essentia motus existunt: nulli siquidem praeterquam motui propria sunt velocitas & tarditas. Quae vero deinceps dicitur, duplex intro reuocatio, velut si per inspirantibus, inaequalitatem denunciat in-
 spirationis: quae quidem inaequalitas similem in expiratione efflagitat, quam non ab Hippocrate sed a scriptore praetermissam existimauit Gale-
 nus. Non aliud autem significat nisi spiritus in-
 tercursum, quem alij offendentem dicunt, alij dup-
 licatum, alij deficientem, alij velut reuocatum, alij reuulsum. Quae omnia si alius percomitari volueris, ad tertium de difficultate spirandi ubi eundem arbitror. Deinceps ad calcem orationis scribit difficultatis spirandi oppositionem hoc pa-
 elo: calidus, frigidus. Nempe ut magnus & par-
 uus, & densus rarisque: ita calidus & frigidus est spiritus, de quibus fusissimè in prognostica agitur.*

RSVS INCIPIT
 Galeni commentarius.

Spiritus autem frequens quidem cum ex-
 stit, dolorem vel phlegmonem in locis septo trans-
 verso superioribus indicat. Magnus autem &
 ex longis intervallis, delirium: frigidus vero si ex
 naso & ore proderit, lethalis admodum tam est

Med

Medicatoria continuarum oscitationum
 longa spiratio.

Dictionem quoque hanc in secundo epidemio-
 rum explanauimus.

Non bibentium vero, & vix bibentium
 breuis.

Ut in secundo epidemiorum exemplaria plu-
 rima orationem ita scriptam habent: non bibe-
 ntium vero, & vix bibentium longa respiratio,
 ita hoc loco breuis, sed de utraque scriptura in
 comentarijs secundi epidemiorum abundè est dictum.

Secundum rectitudinem sunt lateris do-
 lor, hypochondriorum distentiones, lienis
 tumores, & ex naribus eruptiones, quae ite-
 fecus aures sunt, & magna ex parte talia
 sunt, quae in oculos decumbunt.

In plurimis exemplaribus oratio habet ut nunc
 scripta est: comperies vero & hanc, quanquam
 raro. Secundum rectitudinem & lateris doloris
 hypochondriorum tensionis, lienis tumoris, & ex
 naribus eruptionis: quam quidem scripturam
 ego recipio tanquam & medicatoriam & con-
 spiciam: & sane quod ex altera significatur ora-
 tione idem existit, exposuimusque antea dictio-
 nem hanc in secundo epidemiorum. Verum hoc
 loco superflue apponitur quod dicitur de auri-
 bus & oculis, quod partes haec subiacent his quae
 secundum rectitudinem fiunt, duobus modis.
 Nempe interdum ex seipsis in alias quasdam

L

c.3.

528 21

partes reiectiones moluntur secundum rectitudinem: Interdum vero & affectis alijs in oculis, vel aures hac decumbunt.

1. Considerandum nunquid omnia secundum rectitudinem fiat, an ea quidem quae infernè sursum, qualia circa maxillas sunt, oculos, & aures: ea verò quae supernè deorsum non secundum rectum fiant: quanquā synanchici rubores laterumque dolores secundum rectitudinem fiant.

In secundo epidemiorum non amplius dictis ipsa adiacet, in qua dubitatur, an ex abscessibus qui infernè sursum fiunt, commode semper seruetur rectitudo: ex his verò quae supernè deorsum fiunt, corrumpantur, & fiant quidam non secundum rectitudinem abscessus. In certum sanè rite prius scriptus sit, vel liber secundus epidemiorum, vel hic. Nō enim quod liber ille secundus, praesens verò sextus inscribantur, propterea prius illum scriptum esse putandum est: tali quidem dictione in illis libris, qui ad publicationem ab ipso confecti sunt. In commentariis verò non amplius. Nam quae discriminis causa ab Hippocrate in chartis vel tabulis scripta sunt, ea filium ipsum Thesalum collegisse inquirunt, atque hos duo libros tum secundum, tum sextum confecisse. quidam & quartum aiunt: ad publicationem autem confectos esse fatentur tum primum, tum tertium. Quidam & ob eam rem veri simile esse confes

consentiant ex prioribus in secundo epidemiorum scriptis, posteriora haec quae in sexto continentur, scripsisse: contemplatum verò postea ipsum abscessum ad inferas partes factum commode non secundum rectitudinem, ita scripsisse quae in hac oratione continentur. Si verò addubitans quidem hoc loco, & postea quam iudicavit deinceps ea de quibus dubitavit, securè in secundo epidemiorum enuntiauit, illis magis est credendum. In his itaque quae scribit: quanquam synanchici rubores, & laterum dolores secundum rectitudinem fiant, de commatione intelligere oportet, non ea quae ex lateris dolore ad synanchicum fit, sed ea quae ex synanchico ad lateris dolorem, sermonem esse, ipsi etenim supernè deorsum fit, de qua addubitans praedixit: ea verò quae supernè deorsum, non secundum rectum fiant. His itaque sibi per exceptionem obiectis, deinceps infert quae in sequenti dictione ita habent.

Considerandum quoque, nunquid quae sub hepate existunt, aut supernè distribuuntur secundum rectitudinem fiant, velut cum in testes, vel varices fiunt decubitus.

Costarum dolores ex anginosi secundum rectitudinem fieri praefatus, deinceps inquit, verum & in his abscessibus, qui ad inferas corporis partes fiunt, perpetuò seruetur rectitudo, an non, ut in antecedente addubitavit oratione. Sed hic quidem dixit: quae supernè deorsum, nunc re-

ro, quæ sub hepate: terminum statuens, ut videtur, omnium tum inferarum tum superarum corporis partium. Nam gibba ipsius septo transuerso coniuncta est, quo fit ut quæ hepate superiora sunt, ea & septo transuerso sunt superiora, cor scilicet, pulmo, & thorax qui hæc continet: atque adhuc multo magis collum, caput. Cetera omnia sunt inferæ corporis partes, quæ si inter se comparentur, ex superioribus hæc quidem magis, illa vero minus supera existit. Consecuimus vero in his quæ ita dicuntur, minus superam, inferam dicere, veluti ad id quod supra iacet conferentes: minus vero inferum, & superum ad quod ipso est inferius. Atque ob talis locutionis negligentiam non parum in consuetudinem extense, equiuocatio quedam oritur, atque in sermonibus conturbatio, cuius memores ubi intelligimus dicentem ipsum: abscessus ad inferas partes meliores esse, considerandum quoniam vsus modo dixit latus, id est, infera, atque vna & partium dignitate definienda. Nempe ob id magna ex parte superius abscessus grauiores sunt: quod partes hoc obesse malo, periculo magis pateant quam inferæ. Nam si cerebrum vel guttur, vel stomachus, vel pulmo, vel thorax, vel cor phlegmone obsideantur, lethalis est morbus. Partibus vero hepate inferioribus phlegmone obsessis, pauci admodum moriuntur, & præsertim si recte curentur: hepatisque ipsius gibba quam sima periculi magis particeps suntque

suntque qui eum inter totius corporis superas partes constituent, veluti os ventris. Hæc igitur à nobis præter institutum dicta sunt, quanquam præter institutum non existant. Quod vero ex presentis orationis explanatione superest, deinceps absoluamus. Inquirere siquidem videtur Hippocrates, an abscessus sub hepate superne transmissi, veluti in testes & varices ut secundum rectitudinem fiant, melius sit: vel si non secundum rectitudinem fiant, similiter ipsis auxilio esse possint. In nonnullis quidem fieri non potest ut rectitudo cognoscatur: ut quod varices insaniam curent, secundum rectitudinem facto abscessu. Nempe discerni non potest, an dextra cerebri in parte facto abscessu insanierint, aut in sinistra: quemadmodum neque si ex longa tussi citra lateris dolorem in tertem abscessus fiat: quanquam fortassis & in his seruetur rectitudo, quanquam non certo cognoscamus vtra pulmonis pars vel cerebri adfecta fuerit. Præterea melancholiam hæmorrhoidis sæpius sanauit, neque hic cognoscentibus nobis rectitudinem. Quod & sanguinis vacuatio per vuluam copiosa morbos plurimos sanet, nemo est qui ignoret. Imo neque hic cognosci potest, vtrum per venas dextri vteri, vel sinistri, vel vtriusque excretio fiat: hæc itaque vel cogniti difficilem, vel prorsus incognitam habent rectitudinem. In quibus autem dignosci potest rectitudo: in his, ut videtur, considerandum

esse ait Hippocrates, an perpetuo abscessus qui ad partes inferas sunt, meliores his sunt, qui secundum rectitudinem sunt.

Consideranda hæc quod, unde, & quam obrem.

Si ex solis ultimis, vel omnibus predictis de abscessibus tum his qui secundum rectitudinem, tum alijs qui non secundum rectitudinem sunt, illatum hoc sit, est incertum. Quod autem dicitur huiusmodi est: Considerandus, inquit, locus ad quem fit abscessus, nam verbo hoc, quo significatur. Consideranda & pars ex qua fit; nempe & ex voce: unde: indicatur. Consideranda quoque & causa ob quam fit. siquidem & hæc ex oratione: quamobrem: significatur. Scire enim oportet utrum à natura ex morbi concoctione, vel transfluente citra concoctionem ex altera in alteram partem contristante humore, abscessus fiat. Potest quis dictionem hæc à predictis separare, principiumque consequenter dictionum iuxta prescriptum modum facere: Consideranda hæc, quod, unde, & quamobrem, vena temporum non firmantur, neque viriditas pellucida. Dixi & ita posse quempiam totam dividere orationem, veluti utique & alio quodam modo qui talis sit: vena temporum non conualescentes, neque viriditas pellucida, si spiritus deficit, & que sequuntur. Nempe nisi viriditas pellucida: orationi adiectum esset, potuisset oratio multiphariam

dici

dividi, ut commentarius, non operis contextus: nisi de hoc tam intellexit. Adiecta verò & hæc oratione, $\chi\lambda\omega\pi\acute{\alpha}\sigma\mu\alpha\ \lambda\alpha\mu\pi\acute{\rho}\epsilon\upsilon$, id est viriditas pellucida, obscurior adhuc efficitur sermo. Nempe & id diximus in alijs orationibus in quibus $\chi\lambda\omega\pi\acute{\rho}\epsilon\upsilon$ nomen scriptum est, nosci manifestè nò posse, quia nisi color per ipsum significatur: sicuti neque si $\chi\lambda\omega\alpha\sigma\mu\alpha$ scriptum fuerit, ut quidam scribunt. Videmus siquidem & nunc in ipsa Cò Hippo. patria, & omni nostra Asia, $\chi\lambda\omega\pi\acute{\rho}\epsilon\upsilon$ quidem appellari & olea, & arbores, & plantas, tanquam $\chi\lambda\omega\pi\acute{\rho}\epsilon\upsilon$, id est viridia. $\chi\lambda\omega\pi\acute{\rho}\epsilon\upsilon$ qua pecora dicimus, que vernam herbarum edunt. Dicunt etiam & homines quosdam $\chi\lambda\omega\pi\acute{\rho}\epsilon\upsilon$ qui non habent colore herbarum similem, sed potius pallidum. Incertum est itaque, an Hippoc. $\upsilon\sigma\alpha\chi\epsilon\upsilon$ appellet colorem $\chi\lambda\omega\pi\acute{\rho}\epsilon\upsilon$, & $\chi\lambda\omega\pi\acute{\rho}\epsilon\upsilon$, quod valde multis contingere videtur, aut $\chi\lambda\omega\pi\acute{\rho}\epsilon\upsilon$, id est herbarum similem, quod raro admodum fieri videtur. Cum itaque hæc obscura sit dictio, maior præterea sit obscuritas, si adicitur vox $\lambda\alpha\mu\pi\acute{\rho}\epsilon\upsilon$, id est pellucida. Nempe quidnam indicare voluerit ex orationis huius: $\chi\lambda\omega\pi\acute{\rho}\epsilon\upsilon$ & $\lambda\alpha\mu\pi\acute{\rho}\epsilon\upsilon$, id est viriditas pellucida: scriptura, inuentu est difficile, & ob id sanè interpretes quidam talem omnem obscuritatem effugere volentes scripserunt: $\upsilon\upsilon\delta\epsilon\ \chi\lambda\omega\pi\acute{\rho}\epsilon\upsilon\ \lambda\alpha\mu\pi\acute{\rho}\epsilon\upsilon$, id est color pellucidus, animiq; $\lambda\alpha\mu\pi\acute{\rho}\epsilon\upsilon$ de naturali egri colore intelligendum esse. Sic & Sabinus legendum contendit.

⁂ Venæ temporum non conquiescentes, neque viriditas pellucida, si spiritus deficit, vel tussis sicca ferina non fuerit, ut morbus in articulos firmetur expectare oportet, plurimūque secundum rectitudinem distentionum ventris.

Dixi fieri posse ut absque prima orationis parte per se legatur: si spiritus deficit, & quæ deinceps ab ipso scripta sunt. Spiritus autem nunc intelligendus qui naturalem excedit, ut sermo eiusmodi sit: si in morbo labore quidam levati, venas temporum habuerint οὐχ ἰδρυμένους, id est, non conquiescentes, quod est ἐν πάλῳ διασπῶ, ἰδρυμένους, id est, quæ plus iusto dilatentur, coloris non secundum naturam fuerit, & respiratio maior fuerit, atque cætera quæ sequuntur, his in articulos abscessum fore est expectandum. quæ sequuntur hæc sunt: primum quidem sicca tussis, secundum non ferina. Tussis itaque sicca dici consuevit, in qua nihil excreatur. hoc autem ita in operis contextu dictum, manifeste ostendit enigmatosa oratione oblectari auctorem. qui si rudem quandam velut in commentario fecerit descriptionem, nemo culpaverit. Multa siquidem hoc pacto consuevit nobis ipsis summaria descriptione coniecturaliter designare. forsitan vero & nunc sibi ipsi hæc scripsit Hippocrates, plurimis in morbis faciens sermonem: in presentia quidem de sicca tussi in pe-

ripneumonij & pleuritidibus. Nempe & respiratio hæc est consentanea: priora vero quæ circa faciem videntur scripta in febribus calidis & perurentibus: dicit autem & illa de thorace & pulmone potuerunt, sic itaque omnis sermo talis: si plus iusto una cum predictis tusses sicca fuerint, in articulos abscessum sperare oportet. Distinctionem vero quendam tussibus adscribens obscuram, alteram fecit questionem, quænam scilicet tusses duploque, id est, ferina existant. Quidam itaque ex lumbicis ubi ad os ventriculi sursum delati momorderint siccas fieri tusses aiunt: quod si verè contingere videatur, non est questio. Sed nunc decies millies lumbricos cernimus os ventriculi citra tussim infestantes, atque ob id plerique interpretum sese ad alias conuerterunt explanationes. Nonnulli quidem, ferinum, de tabidis dictum esse aiunt: quoniam illis ut feris unguis incurrentur, quidam ἐν λωσίνδῳ, ut est, pro maligno, in abscessibus enim indicatorijs ut incoctum oportet esse morbum, sic & constantem permanentem. Nempe qui coquitur citra abscessum, denuntiat solutionem. Perniciosius, neque vllum abscessum fore indicatorium. Si vero plus iusto incoctus permaneat morbus, malignusque non adfuerit, abscessum fore aliquem est expectandum. Quod autem morbum tum incoctum, tum simul & constantem longo permanere intervallo oporteat ut abscessus

sperandus sit, dilucide ipse ostendit in prognosi-
 eo ita scribens: Qui tenuis & crudus diuini
mingunt urinas, si & alia veluti resurgentibus
adsuerit signa, in his abscessum ad inferiores su-
pti transuer si sedes spectare oportet, fiet itaque ta-
lis sermo talis: Si incoctus permanserit tum in
thorace, tum in pulmone morbus aliquis, nihilque
maligni habuerit, abscessum expectare oportet,
quod morbus incoctus sit, tussis sicca ostendit.
Nam si quidpiam excreauerint, signum est co-
ctionis, quod autem exspuitur, si liquidum &
nue fuerit, mediocri: si crassum, perfecta. De ta-
 libus autem dictum fuisse in commentarijs in
 librum de victus ratione in morbis acutis, in li-
 bris de indicationibus, atque item in libris de
 temporibus morborum. Quod autem in cal-
 ce orationis scripsit, ubi inquit: secundum re-
 ctitudinem distentionum ventris, plurimi qui-
 dem cum predictis copulauerunt: alij & per se
 solum proprium habere inquit sensum, si ita-
 que copulatum ipsum cum predictis legerimus,
 sermo erit talis: Cum ex predictis abscessum fore
speraueris ventris, distentiones præcrea aspice.
Nempe ex his si in dextram corporis partem ve-
l eam aduersus sit morbus, inuenire valebis.
Nempe distentiones ipse secundum rectitudinem
suam abscessus fore denuntiant: si vero ipsum per
se quis legerit, secundum rectitudinem distentio-
num ventris, sermo erit eiusmodi: ut cum ex respici-
 ration

rationi deputatis organis affectis, cum incoctione
 & constanti permanentia abscessus fieri cerni-
 mus: ita & in ventre contingere reperies: erunt
 siquidem & ipsi secundum adfectarum partium
 rectitudinem.

Habent autem ex his plurimi faciem
 impensè rubram, qui scilicet albidiorè sint
 naturà, neque ex naribus profunditur,
 sanguis: aut si profunditur, paucus qui-
 dem.

Faciem scilicet hos habere valde rubentem in
 morbis est subintelligendum, eoque natura albi-
 dioris habitus. Nempe in multis abscessum quen-
 dam habituris in morbis salubriter longis, rubens
 permanet facies, & maxime ubi decubitus ad
 aures futurus sit: quibusnam autem ita affecto-
 rum facies impensè rubra videatur, declara-
 uit tales homines naturæ esse albidioris, in-
 quiens: nigrioribus etenim naturà, quamquam
 sanguis aliquando in facie redundauerit, non
 tamen clarè signum præstat. In albis verò cor-
 poribus atque in externis, cum exiguum distimi-
 lis coloris quippiam interpreserit, statim id cla-
 rescit. Hoc itaque ab ipso interferitur, sed sermo-
 nis continuitas eiusmodi est: Qui faciem impen-
sè rubram habent, his cum salubriter cunctatus
fuerit morbus, per abscessum indicationem fieri
speretur, nisi facta per naves sanguinis profu-
sio, superabundantem sanguinem in articulum
 aliquem

aliquem lapsurum prius vacauerit. Qui autem ita habent ut dixi, vel nullo pacto sanguinem profundunt, vel paucum, & morbi excuperantia indignum, hoc habent abscessus modo.

Et si quidem ex fluentibus aliquid relinquitur, promptus in abscessum est morbus.

Si absque coniunctione, καὶ, id est, quidem, oratio scripta fuisset, dilucida erat. nempe ubi dixit, his qui faciem impensè rubram habent fieri abscessus, non fluente è naribus sanguine, vel saltem paucò iure optimo intulit si fluentis aliquid humoris relinquitur, promptus est in abscessum morbus. sed quoniam coniunctio καὶ, id est, quidem, adiacet, subaudire convenit: Si verò non relinquitur, non erit abscessus. Tales autem orationes non solum in commentariis quos sibi prescribunt homines, verum quoque in operum contextibus reperiuntur, ut ubi coniunctio καὶ praedicta fuerit, nihil amplius ipsi postea assignetur. quod & maximè Dioscoridem noui sciuisse: quoniam & Grammatico sibi quam ceteri magis vendicaret, atque seruasse vetustam scripturam, quam & interpretes omnino norunt, & exemplaria habent omnia. Aut si superflua coniunctio καὶ esse visa sit, tollere eam ausi sunt potius quam permutare in τὸ καὶ, id est, non, nempe oratio: & si non ex fluentibus aliquid relinquitur, promptus in abscessum est morbus.

morbus, inter se disidentia continet: nam verbum, relinquitur, quae non perfecte, sed ex parte vacantur significat. Oratio verò, & si non ex fluentibus, contrarium ostendit, velati & copiose fluere. Ut igitur verbum, relinquitur, de hoc dicere non conuenit: sic neque de eo, in quo nullo pacto effluxit. Nam si verbum, relinquitur, de contristante humore dictum esse non receperimus, quomodo quidam voluit sermonem ad morbum conferentes, tanquam in deficientibus sanguinis profusius, verbum, relinquitur, mentem habeat. Fluente enim sanguine non tamen abundè, imperfecte morborum iudicationes fiunt, in quibus dici, relinquitur, conuenit.

Ratione eadem si relinquitur sitis, oris, que siccitas, insuauitasque, atque ciborum fastidium.

Cum placata febre quaedam permanferint symptomata, morbi aliquid quod reliquum sit, relinqui dicitur. Memorauit autem Hippocrates tanquam in exemplo quae ex relictis principatum obtinent: sitim scilicet: siccitatem oris, insuauitatemque, & ἀνορεξίαν, id est, ἀνορεξίαν, id est, fastidium, inappetentiam, ut dictio ipsa, explicatio illius sit, quod in antecedente est praedictum dictione, ubi inquit: & si quidem ex fluentibus aliquid relinquitur. Bifariam siquidem relinqui intelligimus. Vno quidem modo de committente morbum humore: altero verò de morbo

morbosa adfectione. Explicat autem nunc signa relicta morboſæ adfectionis.

Febres non acutæ tales ſunt, nempe reuertuntur.

Et hoc vnum eſt ex his, quæ ad futurorum abſceſſuum prænotionem conferunt: nam febres acutæ, & cito iudicantur, & per excretionem perfectam habent ſolutionem. Quæ verò non acutæ vocantur, reuerſorie ſunt, cunctanturque, & ſolutiones efficiunt imperfectas: poſteà reuertuntur, & ſecundam habent excretionem ex apoſtimate perfectam ſolutionem.

Quæ reliquantur poſt iudicationem, recidivam facere conſueverunt.

Dictio hæc & in ſecundo epidemiorum ſcripta eſt, & ab hac alie rſque ad hanc: quæcumque ad tertianarum naturam propè accedant, quas tranſgrediemur, quia antea à nobis ſunt explicatæ.

Primum itaque lienum tumores, niſi in articulos finiuntur, ſanguinis eruptio fiet, vel dextri hyponchondrij contentio, niſi vrina perfluxerit: ipſa etenim eſt interceptio amborum: & reuerſio iure horum. Abſceſſus autem ipſorum facere, qui non fiunt, qui verò iam fiunt, declinare, qui prodierint quales oportet, & quæ oportet, recipere conuenit, qui non ſatis exierint, iudicare: alios verò qui prorsus inutiliter prodierint

dierint, auertere, & maxime qui futuri ſunt: ſi non, nuper venientes.

Hæc eſt huic textura commentarius Galeni, quod retulerit ad commentarium in ſecundum epidemiorum, vt antea eſt dictum, vbi eadem febre dictio reperitur à Galeno, vt ipſe refert, iam explicata. Conſtituit autem Hippocrates, lienis tumorem, aut, ſi maior, hyponchondrij ſiniſtri diſtentionem inter ea quæ relicta ſunt in morbis: atque quod ſoluetur inquit, per ſanguinis eruptionem e naribus, niſi, prius in articulos abſceſſus fiat, vel per diſtentionem dextri hyponchondrij, niſi copioſa vrina ab huiusmodi diſtentione liberauerit. Solent enim humores à liene ad hepatis reperi, & diſtentionem in ipſo efficere, niſi præuertat ſanguinis e naribus eruptio, aut copioſa ſuat vrina: nam quæ gibba maxime pars recipit, per vrinae meatus vacuatur. Vrina autem copioſa amborum viſcerum intercipit redundantias: quæ ſi non copioſe ſuat, cauſa eſt reuerſionis horum. Cætera videntur manifeſta.

Quartanæ hæmorrhagiæ iudicatu difficiles: intermittentes enim vnum diem, altero ſuperrigent cum iudicio ex quinque ad ſeptem.

Neque in hanc texturam reperitur Galeni expoſitio, quod in ſecundum epidemiorum remiſſa ſit, vt antea eſt dictum. Videtur autem hæc

hic Hippocrates egisse de sanguinis eruptionibus, quæ in febribus tertianis quarto die fiunt, vel quarto circuitu, quæ difficile faciunt iudicium, cum tertianæ hoc naturâ habeant, ut per rigorem iudicentur: & si iudicentur eo die, quo rigor non sit, non probe iudicantur, cum hoc non die iudicatorio fiat. Iudicantur autem tertianæ exquisitæ ex quinque in septem circuitibus.

¶ 6 Quæ propius ad tertianæ naturam accedunt, his nox ante accessionem implacida est.

Quasnam hæc nox præcipue, id est, propius ad tertianæ naturam accedentes dicat Hippocrates, est explicatum, ubi & de semitertianis, & tertianæ extensis actum est. Num siquidem solum fatentur recentiores Medici, in dictorum nominum expositione de exquisitis tertianis, quod ipsarum accessio intra duodecim horas circumscribatur, reliquæ vero horæ sine febre sint: alienum autem methodicorum in nomine semitertianarum visum, ad memoriam reuocare bonum non est. Si vero tertiana exquisita accessionem habuerit duodecim horas exsuperantem, & quindecim horas vigentem, omne verò quod restat tempus, febris expers fuerit, vocabitur tertiana simpliciter sine adiectione: quod si quis exacte loqui voluerit, tertiana non exquisita. Et si Hippocrates ipse inquit: Febres quæcumque non intermittentes, tertio die fortiores fiunt, omnes pe-

riculosa, quocumque autem modo intermiserint, periculum abesse significatur: omnes tertio urgentes die, sed ad integritatem desinentes, sine periculo erunt. At si periculo hæc cavere dixerimus, mentem sequenti Hippocratis: semitertianam vero periculo carere ipse non viderit, febris hæc intermittens non erit. Sed quæ non minus quam viginti quatuor horarum spatium interuallum habent, omnes simpliciter tertianæ dicentur: quibus verò intermissio quidem hoc tempore breuior fuerit, accessiones verò longiores, tertianæ extensa hæc vocabuntur. Conueniunt autem prorsus in interualla tria, quatuor omnibus in tertiana periodo existentibus. Duo siquidem dies, & due noctes medium duarum accessionum occupant, his quæ tertio quoque fatigant die. Raro autem comperies quæ supra tres urgeat intermissiones pervenire ad integritatem, quam consuevit Agathinus magnam semitertianam appellare, veluti utique mediam in qua æquabile sit tempus, tum accessionis, tum intermissionis. Cui verò accessionis tempus intra viginti quatuor horas circumscribitur, parvam semitertianam hanc appellat: ita ut neque tertianam, neque extensam unquam tertianam appellaverit. Nam si exquisita tertiana duodecim horas non excedat, quæ verò hæc exsuperat, statim parva sit tertiana, nulla simpliciter tertiana erit: neque adhuc magis extensa tertiana, quæ si non existant, neque tertianam exquisitam

appellare est necesse: nam si nulla sit exquisita, superuacua est adiectio. Quæ itaque modo tertia, nam exquisitam appellare consuevit Hippocrates, cum liceat simpliciter vocare tertianam, si hæc sola est tertiana, quæ paulo diuturniorem quam duodecim horarum habet accessionem? Consuetudo itaque hæc ab ipso vocari exquisitam, magis quæ & alia habet à nobis in commentarijs iudiciorum scripta iudicia: simpliciter vero tertianam quæ supra duodecim horas extensam habet accessionem. Si vero viginti & quatuor horas supergressa fuerit accessio, tertianam longam hanc vel extensam nominabimus. Quæ vero supra tria interualla accessionem produxerit, raris hanc ad integritatem peruenire comperies. Nec vero semitertianam iam appellabimus, nisi repetitiones fecerit horridas, nisi itam die altero alteram accessionem citra repetitionem habuerit. Hanc itaque semitertianam appellabimus. Si vero febris aliqua tertio quoque die urgeat, in breue quidem interuallum efficiens, ut in ea equo prope sinceram integritatem videatur, hanc acutam appellabimus febrem. Hoc ipsum quod inest de ea dicentes, quod tertio quoque urgeat die. Sola itaque ex his quæ tertio fatigant die τρισακοντὴ appellabitur, quæ prope ad integritatem peruenit. Si vero quis & febres alias omnes acutas, quæ tertio quoque infestant die τρισακοντὴ appellare voluerit, videbitur forsitan & ipse non absque ratione

ratione in hanc peruenisse opinionem: nullam tamen ex his febribus quæ ad integritatem desinit, semitertianam ab Hippocrate appellari condonabimus. Nempè ille periculo vacans, periculum vero particeps est semitertianæ. In harum autem medio sunt τρισακοντὴs, quas implacidam habere noctem ait quæ antecedit accessionem. Planè si quidem hoc illis inest, ac tertianis extensis non omnibus. At ne molestiam exhiberem, sepius de significato semitertianæ, tum scribens, tum inquituribus respondens, vnum de ea re librum seorsum scripsi. In aphorismis vero simpliciter citra mentionem τρισακοντὴs inquit Hippocrates: Quibus fit iudicatio, his nox ante accessionem tristis est: quæ vero sequitur, ut plurimum placidior, & citius autem, id est, iudicationem intellexerunt, in quâ mutatio quædam effatu digna celeriter reperit: alij simpliciter accessionem. Consuevit autem reuera nox quæ precedit accessionem tristior esse febribus propemodum omnibus, quæ tertio quoque exacerbant die, citra exquisitas tertianas: quod si aliquando & in his fiat, postea die sequitur am ostendit iudicationem, & maxime si signa quoque alia futura iudicationis consenserint.

Talles siccæ leuiter irritatæ in ardentibus febribus, non insigniter sticulisæ existunt: neque linguæ arscatæ, nõ à ferreo, sed vento: quod liquet. Nam cum loquuntur

tur vel hiant, tunc tussunt: quod si non faciant, non tussunt, hoc autem in febris laboriosis maximè contingit.

+ Sec. 34. De eisdem in aphorismis ita scripsit: Quibus plurimum tusses siccae in ardentibus febribus leuiter irritantes fuerint, non admodum siticulosi existunt, oratio itaq; οὐ πάρα τι ἀψιχάτης, idem valet quod, οὐ λειψία λίγων ἀψιχάτης, id est, non siticulose, & non admodum siticulose. In ardentibus siquidem febribus absque sicca tussi valde sitibundi aegri sunt. Si verò tussis sicca fuerit, siue siti quidem esse non possunt: verum tussis vehementia frangitur, ut sitiant quidem, sed non pro febris ratione. Tusses autem leuiter irritantes esse, non frustra est dictum: nempe vehementes, thoracis, pulmonisque partes calfaciunt, atque ob id febrim augent, sitimque. Paruae autem si fuerint, atque ex longioribus interuallis, rãdiu partes agitant, quandiu procedit aliqua in ipsas humiditas, contingetque ita, ut neque lacerent vel licentque vehementer, neque febrim accendant, praesentique partibus humiditatem, quae in moderatis tussibus ad eas quae mouentur peruenit partes, ob quam aegri suis expertiores erunt. Cum verò siccae fiant tusses, & ob quandam morbi malignitatem, quam deinceps qualisnam sit dicam, ab hac separans tusses quae in praesenti recensentur sermone, ipsas οὐ τῶ ἀψιχάτης, id est, non à ferino, sed τῶ πνεύματι, id est, ab aëre, fieri ait.

Quid

Quidam non simpliciter τὸ λευκόνδες, id est, malignum omne dici ab Hippocrate existimant τὸ θυσιαδης, id est, ferinum. Verum alij quidem obiciunt: quoniam & aduncis unguibus fiant, ob id θυσιαδης, id est, feris similes videntur. Alij autem θυσιαδης vocari propriè dicunt in pulmone percussis. Alij autem cum lumbrici ad os ventriculi peruenerint, tusses ipsas irritare aiunt: hoc ipsum neque ratione, neque experientia demonstrare valentes. Vt ergo θυσιαδης λευκόνδες, id est, malignum intelligatur, satius est: siue ex decumbente à capite destillatione tussiant, siue ex vicere respiratorij alicuius organi, vel existente in ipso apostemate siue ex appellatis empyematis. Tusses autem aliae, quae malignae non sunt, ob intemperiem sunt deputatorum respirationi instrumentorum, aut asperitatem, vel faucium, vel asperam arteriam: interdum quidem ob cibos, vel potus exasperantes, atque ex ambiente nos aëre. In aphorismis itaque ipse scripsit: Si verò aquilonia fuerit, tusses, fauces, alui duræ, difficultates vrinae, horrores, dolor lateris, & peitoris. Nempe aër qui inspiratur, cum abundè frigidus fuerit, interdum quidem, tum fauces, tum asperam arteriam exasperat, refrigeratque: interdum verò pulmòni omni thoraci intemperiem parit: saepiusque dicta utraque contingunt, tussuntque mediocriter ex ipsis tusses aridas. Signum autem ita habentium est, quòd in inspirationibus irretitur, cum scilicet

vniuersim irruat, tum loquentibus, tum hiantibus, & cum inspirauerint. Cum verò per nares inspirauerint, calidi sunt; externum aërem in adibus ipsorum quis reuertiderit, vel prorsus minimum trahunt, vel nullo modo: quam ob rem & ante nares vestimentum quidam apponentes ita inspirant, tussis exacerbari experti, cum vniuersim frigidus externus aër partes, tum exasperatas, tum refrigeratas cõtingit: id quod in laboriosis febribus fieri ait. Quasnam verò laboriosas appellet febres est incertum. Vtrum eas quæ ob vehementes sũt agitationes, vel quæ quancũque per se cõstent, laboriosum tamen miserant sensum. Talia verò nullis fere obseruat Medicus, neque inter eos qui hoc degunt tempore, neque inter superiores: & si inuicem exempli Hippocratis habeant diligentiam, quam imitari eos oportebat qui veritatem per se, non propter gloriam quæsum re sibi vendicant. Ego itaq; melius esse excogitavi, experientia examinare quod dicitur. Nempe tales tussiculas laboriosos ob externos labores febribus superuenire vidi, alijs verò non admodum, ipsiq; per externos labores non simpliciter, sed in frigore laborantibus, & in vehementi aëstu, & præsertim per viam puluerulentam, vt per accidens aliquod magis, nõ ob laboriosam affectionem trahere mihi viderentur. Nempe quod exasperatæ sint fauces ob frigus, vt dixi, vel puluerem, vel ob immoderatam ambientis nos aëris procreatam ipsi siccitatem.

tatem. Adde quod & ob intemperiam instrumentorum ipsorum hi trahant. Cõstat enim quod & propter intemperiam tasses fiunt.

Nihil contemendum: nihil comprobandum.

Hoc quidem & ipsam per se, tum dictum, tum scriptum, nullis alijs ad fidem intelligentiamque indiget, neque predictis, neque inferendis. Hic verò & iure prorsus post institutum est ordinatum. Talia siquidem theoremata, tum parua, tum tenuia, tum indigna multis videntur, atque ob ipsa negliguntur, ita vt de talium natura, neque ratione, neque experientia disceptent: vt autem predictus sermo exemplum est nihil negligendi, ita & nihil temerè & inconsultè comprobandi, quomodo ego in ea quæ hanc antecedit dictione feci, atque alijs omnibus. Non enim scripti ab Hippocrate solum, verum quoque & ab antiquis alijs simpliciter fidem adhibeo: sed & examino ipse, tum ratione, tum experientia, an verum sit aut falsum quod scripserunt. Qui verò ab vno seipsos vel seruos, vel liberos pronuntiauerunt, hi vbi scriptum ab ipso aliquid inuentum est, confestim comprobant, tum temerè, tum inconsultè: quomodo & hoc quod dixit, in laboriosis febribus tusses aridas fieri maximè. Neque enim quasnam dixit laboriosas quæserunt: vtrumne eas quæ & à laboribus & externa defatigatione abortæ sunt, an eas quæ citra hæc cau-

dem habent affectionem. Neque virum simpliciter, an & per accidens labor ipsis obortus sit. Quod autem in his, id ipsum & in alijs infantiis contigisse cognoscatis, non his solum qui libros scripserunt, verum & his qui ipsos explanauerunt, atque etiam multo his magis qui quotidie vrbes circumeunt Medicis, sola visus que ratione caret exercitatione. Multa siquidem tanquam parua aspernantur, conuenientibus interdum paruis multis, vna ex his summam que insignis sit, acerruari nescientes, temereque scriptis à viro vno, cuius vnusquisque seipsum seruū pronuntiauit, assentiunt. Quod si quis non fecerit, sed modo altero interdum viso persuasibili, in primo imaginationis conceptu citra multi temporis considerationem assenserit, per se & cum alijs temere inconsultèque de rarenter viso, tanquam sapiens, vel assidue apparente pronuntiat. Et has vtiq; in sectis discordias hinc maxime ortas esse patet, viris tum sapere apparentibus, tum sui amantibus visa probabilia, extra sepius cum multis iteratam considerationem vera esse credentibus. Quo autem modo nunc in significatorio theoremate, tanquam in exemplo sermonem fecimus, sic in curatoris, nihil quod paruum esse videtur, est contemnendum, neque temere, neque absque examine dilectis ipsorum facultatibus credendum, vt in therapeutica didicimus tractatione.

Cont

Contraria sensum adhibere oportet, atque interquiescere.

Sanatorium consilium vocare potes & salubre ipsum, tum nihil contemnendum, tum nihil temere improbandum demonstrando, veluti in exemplo quodam sermonis huius. Nempe Medici quidam consuetudines veluti paruorum exemplum aspernantur, nullam ab ipsis ad sanationis discrepantiam fieri indicationem existimantes: alij vero non aspernantur quidem, sed nonnullos à prauis consuetudinibus ad contraria vniuersim raptimque transferre conati, non parum errant. Non enim aspernari, neque vniuersim raptimque transferre oportet, sed sensum, & cum quietis interpositione. Verbum autem διαπραξαειν, id est, interquiescere bifariam intelligere possumus. Vno quidem modo, vt non solum quosdam paulatim ad contrariam deducamus consuetudinem, verum quoque & in media tota transmutatione conquiescamus: vt si ex ocio ad exercitationem ducamus, primum quidem à leuissimis exordiemur, & sensim eam adaugebimus, deinde diem vnum aliquando, vel etiam duos ociosos adhibebimus. Altero autem modo potest verbum διαπραξαειν intelligi, tanquam verbo ποσάγειν, id est, adhibere, contrarium: vt in quibus consuetudinem que antea non fuit inducere volumus, sensim eam adhibeamus. In quibus vero

M 5

eam quæ prius fuit soluere volumus, rursus in his interquiescimus.

3. Dolenti parte capitis posteriore, secta in fronte recta vena profuit.

Veteres interpretes ὀφθαλμῶν, id est, profuit præterito in tempore scriptum norunt: atinque verbum ὀφθαλμῶν in aphorismis scriptum esse, quod in his quidem vniuersalem fecerit senex enuntiationem. Hic verò ὀφθαλμῶν sibi ad memoriam scripserit, in aliquo vno: ut cum in multis oculum expertus sit, de eo vniuersaliter enuntiare audeat. Constat autem hoc topicum esse oculum, & ad contraria venulorum. Rectam vero in facie venam & ex dissectionibus consuetudine videre licet: dissectio autem ipsum vtrinque confluere ostendit. Non recte itaque quidam dissectione dictum esse verbum, recta, existimauerunt. Non enim dolentibus remedium propter sectionis figuram oritur, sed propter sanguinis evacuationem.

3. Considerandæ hypochondriorum exceptiones, ex qualibus ad qualia, atque alia. Inflammationum item viscera obtinentium qualia possunt, siue ex icterico in lienem fiant, siue contrâ, & quæcunque talia.

Non solum ex qualibus atque alia scriptura reperimus, verum quoque ex qualibus qualia darentur, & ex qualibus qualia faciant. Primum

sanè scripturam veteres norunt, & Rufus: alteram autem, scilicet ex qualibus qualia alterent, Sabinus & Dioscorides. Tertiam verò: ex qualibus qualia faciant, Lycus, veteris scripturæ intelligentia est vniuersale quippiam admovent, aliarum verò particulare. Nempe de hypochondriorum exceptionibus solum enuntiant, non de omnibus. Satius verò in quibus licet, & verum est, ut ipsum vniuersale magis docere existimemus, vniuersalis autem sermo est eiusmodi: Exceptiones considerandæ sunt, tum hypochondriorum, tum alia omnes, ex qualibus fiant morbi, vel membra, in qualia, tum membra, tum morbos, velati in hepate & liene: nempe exempli gratia horum meminit. Nouimus siquidem periculis plenos esse morborum transitus, qui à liene ad icterum sunt: vacare autem periculo & ad bonum magis esse qui ab hepate in lienem. De abscessibus autem omnibus, & quos natura sola per se consuevit, & quos nos cum illa, vel soli, & in libro de humoribus, & in secundo epidemiorum antea exposui, sunt autem & alia scripturæ quas prætermisi, tum in hac dictione, tum in alijs multis. Ego verò statim ab initio dixi memoriam esse faciendam paucarum, tum expositionum, tum scripturarum ne plures literæ præsentis fiant commentarij.

Reuellere si non quæ oportet repât humores:

mores: si verò quā oportet, aperire conuenit, ut singuli repant.

Iam & de his didicisti ducendos quidem esse quō repant per conferentes locos: auertendos verò & reuellendos qui non probè repant, τρωοῦν, id est, aperire nunc dixit, non quomodo in castris dicere conseruimus, pro aciem penetrare, sed hoc generosius, in quo ἀνατρωοῦν continetur, quod est aperire: aperimus siquidem venas in mariscis, vacuationesque molimur per nares, vel vuluam, & canales quosdam ex idoneo quidem tempore assuetos, sed aliquando adstrictos. Et cum quaedam per aures ex consuetudine cerebrum expurgaret, retentaque subito vacuatione vertigines superuenissent, aures ipsas aperientibus medicamentis irritantes, confestim adiutum hominem nouimus.

¶ Lata exanthemata non valde pruriunt, qualia hyeme Simon habuit, qui cum iuxta ignem vngeretur, vel lauaretur calidā, iuuabatur, vomitus non conferebat: puto si quis calidis fouisset, iuari aegrum potuisse.

¶ In phymatis dicimus quaecunque à calido fiant humore, citò indicatoria esse & minime lata, quae verò à frigido, lata & diuturna: ita & in exanthematis intelligere licet. Non enim toto genere à phymatis differunt: sed humorū talia procreantur qualitate. Procreantur siquidē naturā profun-

profundum corporis expurgante, ut interdum per excretionem, sic per reiectionem ad cutim: humores siquidem tenuiores aquosioresque digerit attenuans: crassiores verò cuti infarctis & magis epidermidi quae densa sit, exanthemata sunt, id est, que magis hīs contingit quibus cutis, tum densior, tum durior existit. Nempe difficilis per ipsam fit humorum, tum crassorum, tum viscosorum transitus. Sic itaque & Simoni hyeme lata exanthemata fieri cōingit, quo tempore insigniter calfactum est corpus, cum lauacris vteretur. Reliquo verò tempore manebant in profundo talium exanthematum cause humores: deinde ait ipsum à vomitibus non adiutum, utrum autem Hippocrates ipse vomitibus vtendum cōsuluerit, vel alius quissiam, non aperuit: neque verò ut sciamus est necesse. Solum siquidem nosse sciat est humores ad cutim repentes per illam vacuos esse, quod aduersissima ipsi sit in profundum reuulsio, ut per ventrem vel vomitus euacuetur, forsitan itaque existimabis me dicere, nunquam in talibus purgationes vtilis esse, vbi supersuitas humorū multa sit. Nam si quis per fotum solum, id est, calidū vsus, priusquam vacuatus sit quod abudat, vel per sectā venā, vel per purgationē digere conatus fuerit, per cutim reuellet magis quā vacuabit. Infarctorum verò cuti prorsus curatio est per

per foiis & calefacientia medicamenta, & potissimum cum lata fuerint. Ostenditur siquidem humor qui talia generat, neque calidus, neque tenuis esse, sed abunde crassus, vel frigidus. Iam & de phymatis antea didicisti, quae in acutum fastigiantur, & veluti turgent calidorum humorum sobolem esse: contraria verò frigidorum. Turgere autem ipsa dignoscere licet, per pruritus & dolorem. Nempe medicrifer calida, pruritus solum pariunt: quae verò ad caliditatem magis accedunt, statim mordent & contristant.

Quae maturare conuenit, ea intus claudere oportet: contraria verò exsiccare, & aperire.

Saepe & de hac re audiisti, & potissimum in ea quae est de medicamentis ad suppurationem ducentibus tractatione, quod vim ipsorum euaporatoriam esse non conueniat: sed appellata emplasticam, id est, meatuum obstrucloriam, haec siquidem intus coercent, continentque, atque intus claudunt naturam calorem, ne transpiret: coquuntur autem ab eo excrementa. Rursum hoc loco nequa obaudiatis, neque existimetis me omnia dicere & quae aegre malurantur, & quae pus nullo pacto habent, hoc curari modo: putrescunt siquidem nonnulla talia ab emplasticis medicamentis, vel ob humorum qui ipsa pariunt malitiam, vel ob affecte partis imbecillitatem, quae calorem naturam ita paucum & imbecillum habent,

71

ut neque concoctionem humorum qui ad ipsam deturbuerunt, aggrediat. In his itaque profundis scarificationibus cutem aperimus, sepiusque & ad profundum usque interfecimus in multis adfecte partis locis, medicamentisque quae maxime siccant, utimur. Propè est enim talibus inflammationibus quae vocatur gágrana, victo iam in ipsis & propè ad finem extinctionis veniente nativo calore, in quibus itaque phlegmonis, vel proflues quibuscumque tumoribus, abest à periculo extinctionis & perfectae intermissionis natura caliditas, atque ob id auxilium consequuta vincere humores potest in his utimur emplasticis medicamentis, quae in hoc ipso manifestauit iniquitas: Quaecumque maturare conuenit. Quae verò propè sunt ut gangranam sentiant, & quae iam putrescunt, neque principio ipso ut maturentur indigent: ideo hac quidem, ut dixi, curamus tum vacuationibus per scarificationes & sectiones, tum validissimum medicamentis: quae verò iam putrescunt secamus & vrimsus. bene itaque adiecit contraria verò exsiccare & aperire, quae scilicet ut ad suppurationem ducamur, non indigent. In his siquidem quae suppurant, aperire oportet effluua omnia, atque affectas partes arefacere. Constat itaque ex his non rectè ab aliquibus scriptum esse: Quaecumque maturare conuenit, laxanda oportet, id est iouxi & laxanda iouxi, quod est, iacencia quiescere.

Nempe

Nempe præter id quod paruum sit, liquidū quoque, & opus non esse, vt diligenter de ipso Hippocrates scripserit, contrarietatisque ipsa declarauit, quod non ad discutitum, sed ad inclusionem facta sit, nempe conclusis vtriusque cohibitis contraria sunt, tum que euaporantur, tum exsiccantur. Dictioni huic quidam copulant sequentem, & potissimum qui post hanc scriptum esse volunt τὸ δῖον, vt tertius sermo talis sit: Quæcumque maturare conuenit, ea intus claudere oportet, contraria autem aperire & siccare, vt fluentibus oculis si aliud conferre videatur, ad fauces reuellere oportet, quanquam non simile sit quod in hac oratione docetur, ei quod antè dictum est: Nempe siccare & aperire à reuellere differunt. Quo siquidem pacto præfatus: contraria siccare oportet & aperire, dicere tanquam exemplum potuerit in fluentibus oculis reuellere ad fauces oportet.

Oculorū defluxus si modo conferre videatur, reuellere ad fauces oportet, & qui ructus prodest, & quæcumque alia id genus.

Vnum aliquod speciale est reuulsorium aurilium, quo diuturnos oculorum defluxus transferre nobis precipit, reuellitque ad fauces per actum, scilicet medicamenta, quibus & palatum iniungere conuenit, & gargariatum inbere, modo nihil ex ea re deterius simus operaturi. Nempe in quibus veremur, ne in asperam arteriam & pulmonem fluxio conuertatur, talem vitam reuulsoriam

uulsorem. Vt igitur in hoc precepto, ita & in alijs te præuidere voluit, ne pars ad quam reuulsorem moliris, lesionem insignem sit acceptura. Sunt qui orationem hanc Hippocrati factā asserant, de habentibus in oculo appellatam Rhoæada, vt Lycus, qui longam protrahens orationem ait, ex oculis ad palatum distribui meatum, per quem quod in oculis est procreatur, superfluum euacuetur, positumque meatum hunc ad medium angulum; fieri quoque & rhoæada tribus modis, vel meatu quodammodo conueniente, vel obstructo, vel collecto ita multo in oculo excremento, vt quippiam superfundatur, meatu non omne id propter naturalem adstrictionem suscipiente: altero modo, cum cicatrix in angulo procreata meatum occaecauerit, quam post euchamidum sectiones fieri ait, atque aliter ulcerato loco. Hanc itaque insanam rem, reliquas sanabiles reuellentibus nobis ad fauces. Oratio autem: & qua ipsi scribit, id est ructus prodest, scribente sibi ipsi per notam Hippocrate. Nempe quod tibi commoda sit eruclatio, illuc ructus mouere oporteat, liquido costat omnibus, verum in quibusnam commoda sit, non dixit. Imo neque in fluentibus oculis simile est huic: ideo & præter ordinem positum: obscuritatem fecit. Nempe de fluentibus oculis reuulsorium scripsit remedium. Orationem vero, & qua ructus prodest: ex duobus alterum vel de fluentibus oculis dici oportet: videturque nihil conferre ad

ipforum sanationem, vel alterius cuiusdam orationis principium. Eam ob causam nonnulli hanc a predictis separantes coacti sunt aliam hanc facere dictionem: & qua ructus confert, & quacunque alia id genus meatus aperire, sed neque hoc rursus proprie inferri videbitur, ut nares atque alia quae oportet, & quae sequuntur. Qui itaque hoc ipsum per se solum summaria descriptione designasse sibi Hippocratem aiunt: & qua ructus confert: existimant ipsum velle interdum precipere ut ructus moueantur: aiuntque ipsos conferre in his qui ventrem flatibus distentum habent, & maxime in quibus flatuosus spiritus inferus non percurrit partes. Praeterea stomachum ipsum languentem roborari per ructus aiunt, tanquam per propriam exercitationem, ructusque mouere iubent non solum per medicamenta, verum etiam & ipsum assidue studere ut eructet, quantum exiguum quempiam flatum in stomacho aegri sentiant. Sabinus autem bibentem bombylio angustioris mouere ructus precipit. Sunt qui spiritu flatuosi vacuationes vnde fieri, & quomodoque *ἔσθ' ἔσθ'*, id est ructum nominasse ipsum dicunt: secundum quos & tussis, & stermutatio, & singultus, & flatus qui per sedem excernitur, & spiritus per vniuersum corpus transpirationes *ἔσθ' ἔσθ'* vocabuntur. Alij & excretionem omnem vocant esse aiunt *ἔσθ' ἔσθ'*, neque solum si flatuosi spiritus fuerit, verum quoque &

liquid

liquidorum aliorum, poetae dictione sestem citantes ubi inquit *ἔσθ' ἔσθ'*, id est, excernente foras mari, malam hanc expositionis viam distecantes. Nam quae raro a poetae poetico quodammodo dicta sunt, si ut proprie dicta quis enarrauerit, peruenire poterit & omnia quae manifeste dicta sunt.

Meatus aperire oportet, ut nares, & reliqua omnia quae oportet, & ut oportet, & qualia, & qua, & quando, & quantum oportet, ut ludores, & reliqua omnia.

Hoc per se quidem ut memoretur dignum existit: nempe meatus omnes superfluum excretorios aperire conuenit, predicta quae orationi conulari potest, duplicem praestans usum: proprium quidem in oculis fluentibus, communem vero omnium in quo reuellere, vel deriuare expedit. Nam si reuulsionis usus fuerit, eamque facere vereamur, sanguinem vacuare conuenit, vniuūque totum reddere corpus. Quae deinceps scripta sunt, iam saepius ab eo didicimus in vacuatione omni vitia esse. Oportet siquidem non impliciter cum vacuationis necessitas fuerit, ipsam procedere, sed quomodo facere hanc porteat addefinire, & qualia esse conuenit quae vacuanda sint, & per quem locum, & quando, & quantum. Dicendum vero & nunc recordationis gratia summam de singulis. Oratio quidem: ut oportet: tale quippiam indicat:

Meatus aperiendi sunt, non tamen simpliciter, & qualitercunque, sed vt oportet. Hoc autem modum significat, per quem vacuationes sumas faciunt: vt in ventre per clysterem, per balanum, & per subduclorium medicamentum, atque in ipsorum singulis per qualiacunque. Nempe & clysteres varijs componuntur modis, & balani, & deiecloria subducloriaque appellata medicamenta. Oratio itaque vt oportet: tale quippiam indicat. Verbum: qualia eorum quae euacuamur qualitatem indicat, id est, an aquosa & tenuia vacuare melius sit, vel pituitam, vel bilem amarum, vel melancholicam, vel aliquem ex his humorum, vel omnes. verbum $\delta\tau\eta$, id est, qua, partem corporis ostendit, per quam vacuare expediat, non solum enim quod per inferna vacua conueniat scimus, verum quoque & per quem infernum locum addehnire oportet. Ideo quidam pro $\delta\tau\eta$ $\sigma\theta$ scripserunt. $\tau\delta$ $\delta\iota$ $\epsilon\upsilon$, id est, per quam indicantes, vtrum scilicet per vesicam, vel ventrem, vel vterum: & rursus per superiora, vtrum per nares, vel per os. Est autem & per vniuersum corpus vacuatio quaedam per sudores, vel obscuram invisibilemque appellatam transpirationem. Verbum, quando, temporis in qua vacuandum sit, est indicatorium: vtrum circa initia ante morbi coctionem, cum scilicet, vt ipse dixit, turget, & ad excretionem humorum incitatur dispensans animalia natura, vel post co-

tritionem

tritionum humorum coctionem: nempe & hoc ipse demonstrauit, quomodo & antea in aphorismis. Oratio: quantum oportet: in dictionis calce posita, quantitatem eorum quae euacuamur indicat, quam medicum obseruare oportet. Deinde in exempli partem adiecta est oratio: vt sudores, nempe quanquam utilis esse videatur aegris sudor: mediocritate tamen & ipse indiget. Nempe immodicus virtutem dissoluit: vbi autem in sudoribus copia excessus noxius fuerit, multo magis in his quae vomuntur, vel deiciuntur, vel per urinas, vel vterum euacuamur.

In magnis malis facies si bona fuerit, si ³⁷gaum bouum. In paruis vero contraria bonae significans, malum.

Dictiones quoque huius secundum partem alius aliter scribit, ex his qui librum enarrauerunt. Si vero ipsi quis articulum, $\tau\eta$, adiecerit hoc pacto, $\tau\eta$ $\upsilon\sigma\alpha\upsilon\eta$, id est, bonae scilicet faciei, nihil ambigui talis habebit dictio: in paruis vero contraria $\tau\eta$ $\upsilon\sigma\alpha\upsilon\eta$, id est, bonae, significans, malum, vt & sermo omnis talis sit: In magnis malis, vel morbis, vel symptomatis facies, si bona fuerit, id est, naturalis similis, signum est bonum. In paruis vero, rursus hic vel morbus, vel symptomatis si contraria indicans fuerit facies praedictae bonae, malum aliquod indicabit. Quaedam vero propemodum, veluti ab initio factae orationis cum articulo enarrationem fecerunt:

sed non ostenderunt vetera exemplaria habere
 τῷ scriptum cum ἰσχυρίαι: forsitan errante primo
 libri scriptore. Alij non solum aliter scripserunt,
 verum quoq; perperam enarrauerunt. Ego
 vero prouidēs, ut in principio praedixi, ne in pro-
 lixitate commentarios extenderem, multa ex
 his quae perperam dicta sunt praetermittere sta-
 tui. Idoneus siquidē esse mihi videtur expositionis
 scopus, si quis in ipsa & vera docuerit, & secun-
 dum mentem senis: quomodo & nunc fecimus
 sublato multiloquio. Nam magnis existentibus
 malis si facies ut morbus exposulat, non colla-
 pta fuerit, signum est bonum. In paruis vero si
 econtrario, malum quippiam significat: vti au-
 tem & his licet cui ita placuerit. Ego vero ad
 veterem, & alijs interpretibus omnibus confes-
 sam, pergam scripturam.

Ad magnū cuiusdam vxor post heroum
 icteroso superueniente.

Siue praescriptae orationis finem faciat dictus
 cula haec: πρὸς τὸ μέγα, id est, ad magnum, sine
 loci alienitas iudex sit, permittam his querendam
 qui medicinalia quidem percurrunt, sed ut grā-
 matice potius quā ut medici cupide exponere
 proponunt. Nempe in dictiuncula haec: ad ma-
 gnum: tantum dicere satis erit, quantum vete-
 res dixerant interpretes, ut vel theatrum, vel
 γυμνάσιον, id est, locum in quo canitur, vel gymna-
 sium heroum, vel domicilium aliquod significetur

mag

magnum, vel quoduis aliud eiusmodi. Deinde si
 ad opera artis quippiā vtile fuerit, ad illud per-
 gere: contemplari autem quod eger ille habitaret
 post heroum; vel Menelaum, nam quidam ita
 scribunt, nihil commoditatis habet, sicuti neque
 quod post haec dictum est: icteroso superueniente:
 & si quā maxime vtile esset Hippocrati ad
 memoriam forsitan quidem praedictorum, forsitan
 vero & ipsum per se. Morbi siquidem vel colo-
 ris icterosi qui mulieri superuenit, meminit: hic
 quoque tum apud veteres interpretes, tum ex-
 emplaria perperam scripta est oratio. Nempe se-
 cundum alios quosdam interpretes adiectum est
 orationi: icteroso superueniente: verbum, per-
 manebat, quomodo & rursus secundum alios
 cum negatione, non permanebat: nonnulli &
 ipsi, adiecerunt, sed hoc quidem in dictione ac-
 cipit discrimen non in intelligentia. Priora ve-
 ro intelligentiam mutant ad contrarium: nempe
 altera scriptura icterosum morbum, vel colorem
 permanere significat, altera non permanere.
 Per se itaque scripta praesenti dictione, neque
 si permanebat, neque si non permanebat, habet
 commodum quippiam, ignorantibus nobis quō-
 nam pacto intellexerit, vel quam habuerit adse-
 ctionem: si vero supra scriptis coniungentur, su-
 perflua prorsus essent. Nempe dictum esse solum
 icteroso superueniente, sat est: exemplum; hoc eius
 quod circa facie apparuit, tanquā sola alia parua

N 4

esse appaerent, declarauit contrarium, quoniam valde recessit à naturali. Nempe quod infertur docebit me hoc testari, ad quod transire iam est occasio, relictis alijs presentis dictionis expositionibus: forsan enim & quae nunc dicuntur, praeter meam mentem protrahuntur, qui praetermittere statuerim quacunque nouellos ipsa legentes nihil ad artem uocabant. Non enim ipsis apparatusum sophisticum apparare proposui quem semper odi, sed ad artis opera, in praenotione & curatione, quae & mihi perpetuò exercitationi suere.

Qui apud Timenei neptim habitabat, hic nigro est infectus colore.

Si ad ea quae de facie dicta sunt & hoc quis referat, comeditatis quippiam habebit: tanquam in exempli parte dictum. Nempe & hunc ex alijs paruis versionem corporis insignem in id quod praeter naturam est nactum, obuisse vel periclitatum fuisse par est, ob id solum. Si uero & μελάγχρωστος, id est, ex nigro uiridis scriptum fuerit pro μελάχρωστος, id est, nigro colore, ut in quibusdam exemplaribus scriptum reperi, iam colorem hunc solum malitiam quandam magis demonstrare uidebitur, quamquam aegro reliqua parua fuerint.

An Perintho genituram representans tale quoddam iudicatorium, & quae circa abdomen talia: quod urinae fluunt, quia neque flatu multo, neque copioso stercore viscoso

viscoso percurrente euacuabatur, non enim magnum erat hypochondrium. Cramben septimo die edit, cum adhuc difficulter spiraret, quae circa abdomen erant, euacuabatur, bene spirans effectus est: aluiusque ipsi est reddita.

Non principium presentis orationis, sed finem prioris existimat Sabinus: in Perintho. At si quidem presentem sermonem uniuersalem esse, particularem uero illum. Consueuisse autem Hippocratem particularibus sermonibus adscribere, vel locorum, vel egrorum nomina: quanquam praesens sermo particularis, ut constat ex his quae inferens inquit ipse Hippocrates: quia neque flatu multo, neque copioso stercore viscoso percurrente euacuabatur. Complura in epidemijs quidem scripta sunt, quae particulariter in quibusdam uisa sunt: subiecta uero praecipue uniuersalibus, vel perpetuis, vel quae ut plurimum eueniunt. Sic itaque & hoc loco γουογδης, id est, genituram representans, siue urina, siue desectio fuerit, in Perintho indicatoria apparuit. Utrum autem uel multis, uel paucis, uel uni contigerit, non est in oratione Hippocratis definitum. Probabilius tamen est hoc multis euenisse uagantium morborum tempore cum haec scriberet Hippocrates. Nempe cum in uno quodam factum quippiam scribit, adijcit, uel locum ciuitatis, in qua iacentem hominem uidit, uel

etatem, vel nomen: urbem autem nominatim perstringere consuevit in illis expositionibus, in quibus multos qui hæc paterentur vidit. In hac itaque magnum discrimen non est, ut ad omnia opera, copuletque quibus quis voluerit orationem, in Perimbo. Genituram representans autem vel vrina, vel deiectione indicatoria interduum fuerit, cum humor à Praxagora vocatum vitreus euacuetur. hæc verò oratio: & quæ circa abdomen talia, eget quidem ut ad quod prædictum est referatur: nempe talia ad alterum referri dicuntur. sed nihil de abdomine est dictum: forsitan itaque vel cum primum exemplum commentariorum Hippocratis scriberetur, prætermissum est tale quippiam scriptum, vel hoc sibi ipse in commentarium regeffit, quod ad primum agrum refertur, de quo hoc solum prædictum est: Qui apud Timenci neptim habitabat, hic nigro est infectus colore. Quidam propter hanc ambiguitatem ita duplicauerunt dictionem, quod indicatorium, & quæ circa abdomen, quæ si & ita scriptum sit: geniturae similem vrinam quod indicatoria, & quæ circa abdomen sunt mala considerare oportet: & rursus principio alio, talia quod vrine fluant, ut intelligamus talia quæ in abdomine fiunt. Reliquæ huius testimonium deinceps scripsit: quia neque flatu multo, neque copioso stercore viscoso percurrente euacuabatur, id est, nullo alio facto quod

quod abdominis tumorem soluere potuisset, ex solis genituram representantibus vrinis morbus est indicatus. Forsan enim tale erat abdomen, quale & in prognostico ipse percurrit in hac oratione: Hypochondriorum dolores, tumoresque, si & recentes, & sine inflammatione fuerint, murmur in hypochondrio factum soluit: & maximè quidem si cum stercore & vrina egreditur: quod si non egressum fuerit, inuat si ad infernas descenderit partes. Non enim phlegmonem, vel huius quippiam agrè solubile aut in hepate, aut intestinis, aut in ventre constans, genituram representans vrina soluit: quapropter ipse intulit, non enim magnum erat hypochondrium, quod si utique magnum erat, non est solutum ipsum per excretionem genituram representantis. Quoniam verò quod infertur, non admodum consonare videtur hoc prædictis, ob id quidam ipsum principio alio legerant in prima syllaba oð aspirantes, articulumque masculinum in casu generandi facientes, perinde atque ita dixerit: οὐδ' αὐτὸν ἀνδρῶν, id est, cuius siquidem hominis magnum erat hypochondrium, Crambe: edit septimo die difficulter adhuc spirans: quoniam verò abdomen euacuatum est, ἐνδύπνους, id est, bene spirans, & secundum naturam respirans factus est. Verum verò Crambe subducta aluo, vel diminutionis ratione auxilium præstiterit,

non scripsit. Alij dictionem ἐνδοσπυρον exposuerunt veluti vocato ipso, significari ex ea oribonicoicum appellatum difficultatis spirandi modum dicentes. In anigmaticis siquidem orationibus quod quis docere voluerit, potest, nihil nobis insigniter in ipsis adiutis. In quibus neque Hippocratis mentem discere exacte possumus, quamquam interpretum.

De sanguine ichoroso considerandum, quod in timentibus talis sit, vel in peruiolibus, siue bonus siue malus fuerit.

Quod non simpliciter tenuem & aquosum sanguinem vocauerit Hippocrates ichorosum, existimare oportet, sed qui cum virulenta quadam & maligna sit virtute. Nempe in secundis epidemiorum ipse scripsit: Fiebantque sub cutem ichores, intusque prebidentes calefiebant, cito bintque pruriturum: deinde phlyctenides, veluti ex igne ambusulis suscitabantur, atque sub cutem inuri videbantur. quoniam itaque pachi non parua ab ichoribus symptomata fieri aia, est manifestum. Et Plato in Timeo tale quippiam indicat ichorum appellatione, ita inquit: Ichor autem qui sanguinis serum existit, mitis est: nigra vero bilis & acida, agrestis. Ichorosus itaque sanguis vocatur, qui pravam in se continet humiditatem tenuem, non aquosam, & mordacitate vacuam, sed tum mordicantem, tum rudentem. Cum autem Plato dixit: Ichor autem

qui

qui sanguinis serum est, benignus existit, bilis vero nigra & acida, agrestis: nobis ostenditur, ut in lacte serosa quaedam est humiditas, veluti crassioris in eo partis colamentum & offusio, ita & omnibus, esse tum succis, tum humoribus ferrosam quandam & tenuem humiditatem. Diferent igitur inter se pro molestissimum quidem birum sera sunt: fietque molestus flaua, & hoc multo minus molestus pituita, mitissimum autem omnium sanguinis ichor & serum: nihil enim impresentiarum intererit dicere hoc vel illo modo. At quoniam sanguinem bifariam dicimus, interdum quidem contra nuper dictos humores distinguentes: interdum vero & per mixtionem totum qui in vasis continetur humorem ichorosum, sanguinem nunc intelligere oportet in secundo significato: quomodo dicunt & ex usu Medici omnes vacuatum esse sanguinem, interdum serosum, interdum melancholicum, interdum pituitosum, interdum biliosum, & interdum secundum naturam. Ἰσώδης itaque, id est, timentes, siue turbatos cum metu perpetuo faciet sanguis ichorosus, atque etiam peruiogiles. Si vero & pravi cuiusdam succi serum non solum sanguinis in sanguineis vasis contineatur, desipientias, phrenitidas & manias procreabit. At nunc meminisse seri sanguinei visus est, recordationem quandam sibi scribens talem: Nempe pi-

in isto

tuitosum serum timiditatem parere equum est, quanquam non vigilias vel turbationem, vel motionem anime timoris plerant. Pigrum enim ipsi & frigidum inest, non mordicans neq; malignum, nisi forsam & hoc corruptum, aut acre aut falsum fiat. Praterca inquisitione dignum existit illud quod dicitur: siue malus, siue bonus fuerit. Nam si quis sanguinem ichorosum simpliciter malum esse pronuntiauerit, bene dicere videbitur: nempe omne quod ita dicitur, ad id quod secundum naturam est comparatur. Si quis vero cum ceterorum succorum ichoribus sanguinis ichorem comparans non malum, vel bonum esse diceret, hoc etiam pacto vera loqui recte existimaretur. Sapius enim huius temporis homines atque antiqui, minus malum appellare consueverunt vel bonum, vel vile, vel laudabile, vel tale quippiam, & maxime cum magna quadam fuerit valde mali exuperantia, ad id quod medicriter à naturali recessit. Curente igitur Hippocrate de sanguine ichoroso, si vel bonus, vel malus fuerit, possumus nos respondere, optimo quidem comparatum sanguini, malum esse ipsum, ceteris vero omnibus quibus ichor cum altero quodam pravo humore est permixtus, multo tum meliorem, tum valentiorum, atque ob id commo-

Quibus lienis deorsum vergit, his pedes, manus, & genua calent, natus &

aures

aures perpetuo frigent. an ob id quod tenuis sit his sanguis: an & naturam talem hi habent?

Quod lienis quidem λεῖψρον & id est, deorsum inclinationem habens dicitur, per ipsam etiam vocem constat. Si autem in tumoribus quibus partes ipsius inferas obsident, vel quando in ipsas corporis inferas partes prauos pellit ex se humores, lienem appellauit καταρροπον, ex voce doceri non valemus: quanquam fieri possit, quantum ad rerum naturam attinet, ut iuxta dictum verumque, dictum ab ipso esse lienem λεῖψρον concedamus. Pedes siquidem inquit, manus, & genua calent, natus vero & aures frigent: genua itaque & pedes in liene deorsum vergente calida apparere, non sine ratione est, veluti & natus & aures frigidus esse. Manus vero in morbo deorsum vergente calidas esse, rationis est distantem. Nempe manus ipsas quibus superas inter partes posuerit, si minus, saltem non inter inferas. Causam itaque respiciens Hippocrates, quod aures quidem & natus frigeant, inferna vero caleant inquit: an ob id quod tenuem habeant sanguinem, aut cum lienis deorsum vergentes sunt? Nempe quidam non lienibus opponi aiunt, an & naturam talem hi habeant, sed illis quod ab ipso scriptum est, faciuntque talem orationem totam: an & natura talem habeant, vel emprematas. Est itaque diligentius de ipso deinceps

deinceps considerandum, qui ita scribunt, vel, empyematis predictis his coniungunt: qui vero principium ipsum volunt deinceps scriptorum, verbum, vel, sustollunt, & talem quandam efficiunt dictionem: Quibus empyematis terminus, suppurationis huius alui perturbantur: ventris perturbationem suppuratorum signum constituent. At verò non suppurantium omnium, sed eorum solum quæ excretionem per intestina rumpuntur, signum hoc scripsit Hippocrates. Si verò non definiens de qualibus dicat, pronuntiauent, nihil miri si eius quod ab initio est dictum, memores fuerimus: Hippocratem scilicet sibi hæc veluti apparatus quosdam in commentariis scribere. Solum enim pertinet ad memoriam eorum quæ sibi vult indicare quod proponitur in scriptura: alui perturbantur: dicuntur ipso ventres perturbari in talibus suppurationibus, quibus antequam rumpantur, de sudat ichor quidam tenuis ex pure: ob quem demorsa intestina, ventris perturbationem quandam efficiunt, id est tum morsus, tum continuus excernerendi cupiditates, nonnulli verò & talem quandam norunt scripturam.

Quibus suppurationibus umbilicus terminus est, suppurationis huius alui perturbantur.

Vult paucis ostendere Hippocrates quod in prognostico manifestè est dictum: minime autem quæ sub umbilico infestant, vertuntur ad suppuratum

purationem: quibus vero suppurationis rumpendæ est: ventres ante perturbantur: Diversis autem modis atque aliter scribunt, diuiduntque hæc solus orationem, verum quoque & aliter quam plurimas, qui librum hæc exposuerunt: vix quis eorum qui ad opera artis properant, excelsas videntur quidam facere quod Timon dixit: conuulgens quidam, caro exigua, ossa multa. Nonnulli & sequentem dictionem, cuius principium est: Lienis non supra, sed infra durus, huius conuulgentis, ut dicitur in differentiis, sermo ipse fiat pergentes itaque ad illam differentiam contemplantur, habent enim quippiam quod vult est.

Lienis non supra, sed infra durus, rotundus, latus, crassus, longus, tenuis.

Timonum præter naturam lienis differentias in hac scripsit oratione, forsân sibi summari auctore descriptione designans, quod lienis deorsum, vergentis meminere: Prima itaque differentia una est, exclusiui modi lienis differentis: nempe cum durus fuerit non supra, quod infra durus fuerit, constat omnibus: Secunda autem earum quæ recensuit, in presenti oratione differentia, tota sunt, vergentiam lienum ipsorum rursus propria est. Et oratione siquidem deorsum, vergentium lienum, cum commune sit partes quidem superas, non habere duras, inferas verò habere: alius quidem rotundus, alius latus, alius in longitudine autem, vel cum timore præter naturam, vel absq; illo solus natura

Et hanc secundam longitudinem incrementum, primo rem declaravit; cum inquit, crassus, longus, posteriorum vero cum dixit, longus, tenuis. Bis siquidem verbo, longus, ab Hippocrate scripto, et quissiani imaginatus fuerit, alterum susinulerunt qui librum scripserunt, et alique fecerunt orationem, qualem nuper ante scripsi. Et autem agamus de prima ipsorum differentia, in qua dicit, lienis non supra, id est, infra durus, tanquam de deorsum, vergens rationi est, consentaneum deinde differentia ipsius quatuor dixit, et unam naturam quae rotundus, alteram quae latus, communem viri, et his habentibus, non adauclum scilicet secundam longitudinem, lienem, duas vero alias differentias, alteram quidem, quae longus, et crassus, sit; reliquam quae longus, et tenuis. Bis enim, ut dixi, scripto verbo, longus, cum qui ex antiquis rescripsit commentariis, tanquam superfluum praetermisisset, par est, ut etiam scriptura talis quaedam est, et quia verbum, longus, bis ab Hippocrate scriptum, sic, sicut, a bibulo, gradulo, Forfan autem fieri potest, ut quoniam semel ab ipso Hippocrate scriptum, in exitu in medio tamen verborum, et non sit, et tunc admitteretur, coniunctumque, tum praedictum post ipsum dictio, multi, si quidem, et quae alia, eiusmodi apud veteres reperitur. Interpretos vero sum admiratus, qui diversis transcripserunt orationem modis, atque aliter, aliam. Nempe si quis

prof

prorsus à vetere discedere scriptura audeat, circa aliquid quod verisimile sit contendere hunc oportet, quomodo rationi consentaneum esse nunc dixi, ubi bis scripto verbo, longus, alterum est praetermissum. Quod autem ita habentem scripturam norint veteres omnes interpretes, testimonia et de Zeuxide fuerint optima. Is enim quod praesente dictione perperam interpretatus Glaucias fuisse, nihil quidem de scriptura obijcit, quoniam et oratio haec ambigua ipsi videtur: quod vero dictis negationes adiecerit, accusat. Errere enim ait ipsum, et non posse praesentem dictionem exponere praedictis omnibus negationes adijciendo, tanquam ita scripsisset Hippocrates: Infrà rotundus, non latus, non longus, non tenuis. Existimabat etenim Glaucias impossibile esse ut mala haec omnia excipiat lienis, quae simul esse non possunt, tanquam homine in uno omnia haec intelligere necessarium sit, neque ita em differentias consequenter scripsisset Hippocratem ad memoriam, ut antea scripsit, tum difficultatis spirandi, tum februm: ita nec in deorsum vergentibus lienibus tumorum praeter naturam. Si vero dictis affirmatiuis negationes apponere liceat, omnem ita qui corrumpit doctrinam, nullamque veterum quae certa sit, servabit mentem.

Minus his qui à capite coryxa laborant.

•••••

Nihil aliud intelligere possumus, quam quod
 que dicta sunt lieui contingere. vinum his sunt
 qui à capite coryza patiuntur. Causam rei hu-
 ius referunt, tum Rufus, tum Sabinus, quod san-
 guis per coryzam expurgetur, ubi id siquidem exi-
 stimant nihil ad lieue pertinere. Verum ad uni-
 uersalem sermonem, non particularem referre
 est melius rarissimum, siquidem est tota in corpa
 re partes quasdam duas, similiter imbecillae esse.
 Nempe plurimum tales vix fieri videtur, in quibus
 & si plebora & succorum malitia quaedam sunt
 superflua confluant omnia. Pars autem, ubi
 ea excipere anteuerit, reliqua secundum natu-
 ram manent. Non solent itaque hi, qui à capite
 coryza laborant, verum quoque & hi, qui par-
 tem aliquam vel respirationi obseruientem vel
 circa renes, vel circa hepar, vel circa ventrem
 turba imbecillam habent, pati illud magis inueni-
 ris, quam lieuem. Hoc autem existens, commune
 & uniuersali adiciat, quis proprium eorum, quae
 nunc dicuntur, in quibus colligitur pituitosa hu-
 miditas vel tenuis, vel aquosa, quales sunt à ca-
 pite coryza laborantes, hi non admodum tumo-
 res praeter naturam in lieue consistunt, qui si-
 licet crassos & melancholicos concomitantur hu-
 mores.

Quae nam circa ægrum œconomia fue-
 rit, est considerandum, quae nam ad mor-
 bum interrogationes, quae æger narra-
 qualia,

qualia, quomodo accipiendi sermones,
 quae ad ægrum, quae ad praesentes, & quae
 ad exteriora spectant.

Peculiare nomen dicendorum inuenit, cum
 inquit œconomia, id est, administratio & dispen-
 satio. Non enim ut in ceteris fere omnibus libris
 affectuum vel dignotiones, vel curationes, aut fu-
 turorum praesensiones scripsit, ita & nunc: sed
 quoniam quis modo medicinalibus speculationibus
 utatur, instante persequitur oratione, non ipsis
 quidem particularia, sed uniuersales tantum
 summas scribens. Primumque inter haec comme-
 morat interrogationes, quas ad ægri facit Me-
 dicus, deinde pereurit narrata ipsius. Narrare
 siquidem ægri multa consueverunt, quae dicentis
 mentem aperire possunt: ut si non antea ipsius
 viderimus, ex his quae narrabit, qualisnam sit
 intelligemus, ita secum agentes. Nempe si homi-
 nem hunc prudentem esse scueris, pariterque non
 meticulosum, loqui vera audieris, nihil quae in
 morbo ventura sunt veritus. Si vero, tum impru-
 dentiam, tum meticulosum esse noveris, ita ut &
 tristior sis, reserua haec omnia nihil quod insigne
 sit mentis conturbatis: quod si & summè ob ægri
 metum certam ipsi salutem, polliceri compellaris,
 saltem cum discedes familiaribus ægri vera di-
 cito: Conor vero & ægri ipsis tamen si summè
 meticolosis, non ut qui promptè mentiuntur, sa-
 lutem polliceri non adiciendo te principium hoc fore

si omnia feceris probe, & Medicorum obtemperaveris preceptis, nempe hoc pacto nequa ille fore midabit, & tu sepius vera dices. Plurimi sane, dem fallaces morbi, egros Medicis haudquam obtemperantes evertunt: sicuti pauci admodum tollent, si neque deliquerit Medicus, neque eger, neque ministri, neque aliud quippiam externum forte fortuna nocumento adsit. Qui enim egros in morbis fallacibus plus iusto atrociores reddunt, tristitiam sequentibus diebus acervant ipsi cumulationem, cum scilicet morbum fieri videatur vel duxerunt, vel deterior preter Medicorum promissiones. Sunt praeterea plerique homines, qui perinde atque absque periculo egrotent confidentes, Medicis non valde obediunt. Satius itaque fuerit, ut egri morbos quos dum valebat obtinebat, antea cognoscantur. Si vero ita sit ut nunc ipsi occurrant, ut his quae narrat qualisnam ipse sit, intelligantur. In quibus vero praecognoscimus, non nihil quidem quod ad morbum faciat reperire valeamus. Nam si natura modestus fuerit, & audaciter respondeat, prudens itidem natura si in narratu imprudens videatur, ex eo mentem ipsi de lasam esse demonstratur: quomodo si & subriter cogitabundus, aut vigil fuerit, eumque naturae longe oblectent narrationes, segnisque & lenis in narrationibus, vel responsionibus videatur. Ex voce ipsa quoque & nonnihil de morbi coniectura

coniectura assequi licet. Nempse alij rix loquuntur, alij raucè, vel acutè cum morbis fatigati: alij balbutiunt, postquam loquuntur lingua, quorum singula quidam significant, ex alijs constat. Ex talibus vero, da egro certior fiet, Medicus, qualisnam & mente, & moribus sit, & quanam morbi ipsius forma: rursusque ipse tum egro, tum ministris, ex ipsis operibus qualisnam quis sit arte declarabit. Nasum si quidem acutum, concavos acuos, & collapsa tempora quae acuto in morbo contemplatus, interrogat & acuatione aliqua ipsi facta sit, vel vigilia, vel mastitica, & horumque inopia, & labor, vehementer: quod si alibi immunitem conspexerit, interrogabit, fueritne consuetatum excretionum retentio, an praeter consuetudinem ex ocio, & repletione dissolutus sit. Poterit & de frigidityte inquirere, & ipsustione, & liberali vini potione, itaque talibus quibusque pro eorum moderata ut non id primum ab assidensibus laudetur. Nam si Medicus egro, assidensibusque, tum praecognita, tum quae praecognoscuntur interrogat, continuo ipsi demirantur: quomodo si his quae contigerunt contraria interrogat, vituperant. Praeterea si quadam eorum quae egro contigerunt priusquam ab ipsis audierit, media orationis figura, tum interrogandi, tum enuntiandi consequens fuerit, demirantur. Sed dicta sunt alibi haec omnia a nobis. Et nunc, ut dicit, quod sola ipsa, primisque summas parte-

quatur Hippocrates, nos videm ipso secundam
primam quandam sectionem percurrimus. Nam
si particularia omnia dixero, hoc & propositum
est, & de indicatioribus commentarios tradidit
compellat. Exteriora sunt quae ad deoniam
sunt conferunt: & nonnulla eorum, quae ab
Herodoto scripta in eo sunt libro, qui Medicus
inscriptus est: dicta quodque & a nobis sunt, in
quibus praesentem persequimur. Rursus in
sumptis ab initio sermonis summis ad aliquid
quod scripta sunt, transeamus: ut in ma-
nifesta conferentia omnia, cibos dico, instrumen-
ta, ministros, sibi galia, atque pecora, alia, ali-
mos, frumentum, legumina, ballaria, vitum, oves,
atque alia eiusmodi, ab horum conuenienti usu,
quod deoniam vocant, valde differre. Consi-
mili modo non est idem in medicinalibus ariem
adhibere, & commode his uti quae quis didicit
quae scilicet sunt tempestive quidem in heroyne,
torquere, & tempestive audire, aliquid de agro
& familiaribus, ut quae cum ipsis differere, ut
obsequium exhibent, ut operari quodam commo-
dissimo existant. Praeterea quodque & extrema
quae sunt a Medicis ab eorum familiaribus
contemuntur. Inter quae maxime commoda ex-
sunt, quae ad decubitum spectant, vel adhiben-
tissimo praesentibus, aut cubiculo ipso in
quo aegri habitant, primum ob odorem, vel aciem
aut calidam, aut frigidam, aut purilagam.

fert

festam. Praeterea quodque Medicis oportet &
molestiam quam inferant, tam vicinam, tum qui
publicis occupant, ut de his omnibus eam
egritum ministris, tum amicis differere. Ea se
quid est, & talis quaedam circa agros deoniam,
Quod in calidioribus & robustioribus, dextra
scilicet vteri parte, ideo & nigri, ob id &
extra prominent venae, & biliosiores ex-
stunt.
Neque est ut mirum sit, hoc loco sermonis to-
tius maxime continuitatem praetermissam esse.
Neque enim liber hic opus est, quod ad publica-
tionem confectum sit, sed ad praesens quidam, vel
stimula quales nobis ipsis satere consuevimus.
Nempe si opus fuisset, ut sit ita ut in aphorismis
scripsit, sequentia adiuisset, totam orationem
ita componens: Facius mares quidem in dextris
vteri partibus magis coagmentari, formarique re-
periuntur. Feminae vero in sinu altero, leuo sci-
licet. Quod enim calidius in calidioribus vteri par-
te formetur, par est, calidior autem est mares, de-
benarum magnitudo ostendit, color, nigriores
siquidem quam mulieres omnino sunt. Ita
quidem si opus scripsisset Hippocrates, sicuti
bros de fracturis, de articulis, prognosticum, &
alia eiusmodi, enuntiationem consecisset. At quo-
niam, ut dixi, sibi sibi haec summaria designaue-
rit, descriptione, ob id sermonis summam praeter-
missit, in qua enim de conceptis vteri vteri haec

O 5

aperuit. *Marem* autem in dextra vteri concipi
 parte, alij quoque vetustissimi viri affirmant
 runt, nempe *Parmenidas* ita inquit dextram qui
 dem pueros, sinistram vero puellas. *Empedocle-*
sta: *Atque* in calidiori terra loco fuit, et ob id ve-
 ri nigri robustioresque, et capillosi magis. Quod
 autem vera sit de *maris* tanquam calidius
 temperatura opinio, in libro de temperamen-
 tis sermo est absolutus. Nunc vero, ut supra
 dixi, decreta *Hippocratis* non nisi obiter dimit-
 strare proposui, sed dictionem explicare. Ex-
 runt ex necessariis interpretibus, qui dicitur
 nem hanc transcribere ausi sunt, pro *et valentius*
 id est, robustiore, et *et valentius* id est, va-
 stiores facientes; arbitrabantur, siquidem in-
 ratione alienum esse, ut dextra vteri pars sit
 calidior, ita et robustior diceretur. Nemphe
 rum ad robur attinget, pariter habere videatur
 qua ob eam rem scribendum esse dixerunt, qui
 in calidiori vteri parte robustiores, et nigri-
 hoc significante oratione, in calidiorque vteri
 dici, et *et valentius* id est, *et valentius* et *et valentius*
 pars id est, valentius, et fortius, quoniam
 videtur natura existit. Sed de veritate doctrinae
 presentiarum dicere tempestivum non est,
 quoniam affirmantibus dexteras omnes parte-
 lidiores esse, et valentiores propter positum
 tis, contradixerunt quidam obijcientes, et in-
 stris situm esse, dextram, oculum sinistramque

cernere, autem non magis audire, et non magis
 ambulare, sane sola in manu tale probabile esse
 videtur, ob id pauca adversus ipsos dicentur. Ne-
 pe potissimum argumentum quod masculorum bo-
 na pars in dextris partibus concipiatur, ex ani-
 malium apparet dissectione. Dvos igitur habent
 te sinu vtero, qui in collo vtrique communi
 coeant, mares quidem profusus in dextro concipi
 videntur; femina vero in altero. Satius vero
 erat rediitius apparentis causam inquisivisse, et
 veritatem non tentasse pervertere ob cause igno-
 rationem, vos vero et causam in anatomicis ad-
 ministracionibus didicistis, ad dextram quidem
 vteri partem perhugatum in renibus sanguine
 pertinere, ad sinistram impurum, et ferofum con-
 templati. Vidistis et cor in medio thoracis situm
 esse, non in sinistris. Quosdam vero existimasse
 cor ipsum in eam partem magis collocatum esse,
 equum est: quod hic pulsus indicet, tanquam
 sinistro ipsius ventriculo pulsante.

Quod concrevit coaluitque celerius, et
 motum quiescit, tardiusque augetur, et
 longiore tempora.

Sapius dixi hoc in libro mille esse scripturas,
 quas propter obscuritatem alij aliter concinnant,
 prout vnicuique verisimilior visa fuerit expli-
 catio, sed antiquas praepro scripturas, tamesi
 incredibiles esse videantur, maioremque ha-
 beant ambiguitatem. Ob id siquidem ita dictus
 esse

esse quis credit: quod & si ambiguitas circum-
 scriptioem conperitur, verius sit, tamen inter-
 pretes in his concordant: quod si & ipsi transi-
 bere ausi sint, in plenioris permutauerunt di-
 ctionem, ita ut verisimilior facile sit explicati-
 o. *Præfens* itaque oratio & si nunc hoc passim
 verius in exemplaribus scripta sit, eamque ita
 bene agnoscant antiqui interpretes, plurimi ta-
 men ex recentioribus verbum *κωλύειν*, id est
 cessat, susceperunt: alij vero verbo *αυγαι*, tar-
 dius adiecerunt, ut dictio facta sit eiusmodi.
 Quod conuenit, coaluitque celerius, motum tar-
 dius augetur, alij orationem itaque ob id in sym-
 metria orationis collocauerunt, ut talis facta sit: atque
 ob id conuenit coaluitque sententiam, verum
 scripturis omnibus non valde permutauerunt.
 Volunt siquidem interpretes, tum con crescere, tum
 coalere ob id celerius marem femina, quod ca-
 lidior sit, celeriusque & ob id moueri aiunt. Pro-
 pterea conuenit inter *Αελειος* ferè omnes, marem
 femina non solum conformari, celerius: omnium
 quoque & moueri. Sed de his aperte dictum est
 tum in libro de pueri natura, tum apud *Dioscori-
 de* mulieribus. *Rufus* ait: *Diogenem*. *Apel-
 niatem* unum contradixisse in secundo libro
 natura, quem non legi. *Tesles* porro sunt & qui
 utrum gerunt, mares celerius motum exordij
 mouerique motionibus, tum pluribus, tum ver-
 bamentionibus. Dicitur autem in præfati oratione
 Quod

Quod quidem celerius autem pida, non autem si id est
 conuenit coaluitque hoc est *Αελειος* & *Αελειος*
 id est, conuenit autem firmati magis est: postea *Αυγαι*
 tum tardius marem quam femina. *Αν* vero solus
 auctorem eam nunc dicat, quam cum utro ge-
 ritur, habet, aut sequentem, est incertum. Est au-
 tem verum, feminam, ab emixu citius augeri, at-
 que incrementum, ipsi prius, consistere. *Celeritas*
 eius autem incrementi causa, est corporis mollitudo:
 facilius, siquidem crescent, distent & eiusmodi cor-
 pora ad dimensiones tres, longitudinem, latitudi-
 nem, & profunditatem. *Αυγαι* autem ipsi prius
 incrementum quam maribus, iam non amplius
 ob corporis mollitudinem, sed propter infirmitatem.
 Nempe in animalibus, non est naturalis quæ mo-
 litur ipsi incrementum, ob quam imbecilliora
 quidem plus augentur, sed ob imbecillitatem ce-
 lerius augmentum inquamatur cessatque. Si itaque
κωλύειν, id est, cessat quiescitque, scripsit *Hip-
 ocrates*, tale quippiam significare videtur, quale
 in secundo epidemiorum scripsit, cum inquit, secun-
 dum sinistram aurem œdema, postero die & se-
 cundum dextram: quanguam hoc minus, reside-
 bantque hæc simul, & *κωλύειν*, id est, cessau-
 erunt, neque ad pus peruenerunt. *Celeris* siqui-
 dem motionis permutatiōisquæ cessationem, refra-
 geriumque ita nominauit.

Validius idè biliosius, sanguine abun-
 dantiore, quod locus animalis calidior sit.

Ob

tibus multa tum in eis tum de eis. Illa
 rem deinceps scripta est coniugatio: Cuius consi-
 Etio, carniū in incrementū quā silioet signi-
 catur corpori assignens, cardan satonem qsi, cuius si-
 pius immoderate carniū auctio, eam sam esse.
 Quae hanc sequitur coniugatio, ita scripta est:
 Ventris segnitēs, omniū confusio. Segnitētem au-
 tem intelligemus ventris circa cibos concoquendi
 infirmitatem, quae omnium corporis affectuum
 causa est. Quod deinde dicitur vasorum impuri-
 tas: potest quidem & huius amiecti coniugationi.
 Nam quod in ventre probe coctum non est, sa-
 pius impuritatis vasorum occasio existit: potest
 vero & non copulatum segnitiei ventris de-
 uia quae in venis fit intelligi concoctione, ut qui
 admodum, quae in ventre fit concoctio, si perfecta
 non sit, multa in toto animali perturbat & con-
 fundit: sic & quae in venis fit suo fraudata vo-
 to, primum quidem impuritatem in venis facit,
 id est prauorum humorum redundantiam: deinde
 de & acrium notabile, ita ut segnitiei ventris
 & vasorum impuritatis medium commune in-
 que sit, quod acrium confusum vocantur. Quod
 continuata serie dicitur: Cerebri minutio, id
 est calities, tale quippiam nihil significare in-
 detur. Cum cerebrum longe minus fiat: fit autem
 his qui siccius ipsi sunt naturā habent, tunc a su-
 periacentibus osibus quae dissectores per quos
 id est ossa, sinapitis, vocant, dissecti: sunt autem

duo haec, sed circumactum utrunque rectis qua-
 tuor lineis, una quidem saturā, scilicet, quae osi
 utriusque communis secundum capitis, fertur longi-
 tudinem. Posteriori autem laboideis saturae, et
 ribus, anteriori vero coronalis, utriusque vero su-
 turis squama similitus. A ceteris vero calue
 partibus, potissimum quidem non magis abscedit
 cerebrum, quod si & aliquando propter subiectas
 osibus carnes abscesserit, non prorsus perit, cuius
 humiditas, sicuti neque crines. Didicisti siqui-
 dem ex libris de temperamentis, neque ex calis
 humiditate, neque ex ipsa vehementer desiccata
 capillos produci: humida si quidem est, pueris
 capitis cutis, mulieribusque & eunuchis, sicca ve-
 ro immoderate caluit. Quod vero cerebrum in
 iuuenibus caluam tangat, & mollescit & humi-
 dum, atque internam omnem acceperit capacita-
 tem, senibus vero abscesserit, tum arefcens, tum
 confidens, sepius vidisti in animantium dissec-
 tionibus. Non autem sententiarum Hippocratis
 demonstrationes, hoc loco scribere nisi obiter, pra-
 posuimus, sed dictiones obscuras, explicare vna
 & summam interdum adiunctis causis, quae
 ad demonstrationem consequantur, sententiae. Quod
 autem cerebrum acrium perfectam usque, adeo
 persitiamem, ut prorsus consumptum fuerit, in
 acrium diuina fieri intelligere, non liceat, norunt
 omnes, quod si non sit, relinquatur per acrium
 intelligendum, assa per acrium, id est, minutioem,

est exercitacionum genus, quod de his corporibus
 non misistia, saltatione, balneo, atque aliis
 dimittit, atque omnia vitia mutat. Et man-
 neque in agriculturam, aut in domum, vel in
 res, vel solitudo, vel metes. Omnes siquidem ex-
 citationes copiam carnis, et pinguitudinis
succorum diminuunt, quibus, ut vnum corpus, ut
est, fieri non potest, sed pro habitu, et ad vitam
et consuetudinem, et horum, qui exercitacionum
inimicis conueniunt, ut est habitus, sicut in libro
venim, in loco ex libro, et Hippocrati, et in
re medicinali, et cum speculatione, qui in
igine in proprijs tractationibus, et in
est, qui in omnibus sunt cognita, cum in
secreta, cum demonstrati, et in quibusdam
ipsa consequuntur, et in caliditate, et in
ro, qui dicitur, et in Hippocrati, et in
exquirere desideratis, hos, sed in commentis, et
quater, voluntatem, et in inuicem, et in
tionem, obscura, et repudiant orationes. Scripsi
et deinceps, et in, et in, et in, et in, et in
pius, et in, et in, et in, et in, et in, et in
voluntate, et in, et in, et in, et in, et in
ocaten, et in, et in, et in, et in, et in
equant, et in, et in, et in, et in, et in
et in, et in, et in, et in, et in, et in
id est, et in, et in, et in, et in, et in
de intermissionibus, et in, et in, et in, et in
editatur, et in, et in, et in, et in, et in

re quibus copere, requies continuo, et in
 lit, fieri quodque potest, ut de quiete, et in
 quibus diebus omnibus intermedie veniunt. Potest
 et perfectam quietem in corporibus, quibus sicut
 praeperere. Nam si huiusmodi ita dicitur, et in
 otium colligat, poterit aliquando, et vita, et in
 sa corporum attenuare. Nempe et in, quibus sicut
 ab exercitacionum, et otium, transire, et in
 videtur. Sed exactus est, opus, et in
 distinctio, et in, qui nam videtur, et in
 extenuationem, et in, indigere debent, et in
 tiam, et in, humorum, et in, non est, et in
 pus. Numquam enim otium id facere, et in
 Iura, et in, et in, et in, et in, et in
 catinam, et in, et in, et in, et in, et in
 humidorum, et in, et in, et in, et in, et in
 librorum, et in, et in, et in, et in, et in
 Potest, et in, et in, et in, et in, et in
 sermo, et in, et in, et in, et in, et in
 rum, et in, et in, et in, et in, et in
 cominuta, et in, et in, et in, et in, et in
 Potest, et in, et in, et in, et in, et in
 scripsisse, et in, et in, et in, et in, et in
 de consequenti quiete, et in, et in, et in, et in
 citati, et in, et in, et in, et in, et in
 seruantes, et in, et in, et in, et in, et in
 ratem, et in, et in, et in, et in, et in
 salubribus, et in, et in, et in, et in, et in
 ab Erasistrato, et in, et in, et in, et in, et in
 tam, et in, et in, et in, et in, et in

positianibus, quæ propter breuitatem, obscure sunt enuntiata. Quod uerò & singulis dictionem pro arbitratu scribere licet, longe sane incertior red dunt ferri sententiæ. In præsentî, si quidem dictione, quidam requiritibus, nihil scribunt, scripturam tamen hæc ignorantibus tum uetustis exemplaribus, tum his qui primo librum exposuerunt. Quod si uis, quis cogat eam, explicare, quæ peractio exercitiis sit, quæ etiam dicemus. Hippocrati uelle fieri nullam, sed hæc, quidem, si magis oportet. Confessam uerò omnibus scripturam, et parentes, præcipere ipsam adfirmant, multo uero ambulationibus, et caleribus, utendum esse. Leniter si quidem, in crassant, ueluti, est, lentæ exercitio, et uiciorum, quæ uiam præcipit, alio celeritate prætermissis, nomen. Nam cuiusque celeres, exercitio, et ratione huiusmodi, carnium tumorem, extenuant, succorumque euocant redundantiæ, id quod fatentur ferè omnes tum exercitiorum præceptores, tum. Medici. Et præceptores, ut incepti, decibus egit, ad eos, qui extenuatione indigent idoneis, ex uno exemplo, ut consuevit, commemoratum sibi, faciens, in uiciorum omnibus quadranti. Est autem hoc, in uiciorum, et cibos, et dos esse, quæ non multum restant, cuiusmodi est suis, et caros, id qui parum, qualis est ouilla. Maxima quoque, et parum nutrit, quo fit, ut huius plurimum, panis modicum ingerendum præcipiat.

Extenuationis signum eandem die, ho-

ram

ram seruate, nam repente, contrahitur & concidit.

Non est incertum coniunctam esse dictionem hanc præscriptam, in qua docuit quemadmodum fieri extenuationem oporteat, quoniam itaque modo cognoscimus an quantitatem ipsius exactè obserauerimus, signum nunc rei huius præfati: sunt autem sermo hic usque adeo obscurus, ut propter id sententiæ nostræ, liber, hic, sicuti iam sæpius dixi, non ad publicationem, sed ad tum formulam: ita adparatū sibi ab eo, scriptus sit. Nam si ad publicationem scripsisset, quānam eandem diei horam dicat, in qua signum extenuationis obseruare oporteat, prorsus dixisset. Sed quoniam ipse non scripsit quidā sit quod probabilius, qui intelligere possit, quā quod eandem diei horam ad exercitiationem eum qui extenuatione eget dicentes, obseruabimus ut præcepit: non solam enim subito uiciorum, id est uiciorum, id est, est, contrahitur conciditque corporis tumor, uerum quoque, et labitur debilitatque uirtus, ferè enim uerbum uiciorum, et uiciorum, trahi significat. Potest autem et ab illa significati ad ea trāsferri de quibus agitur propter rerum naturā, quibus ut sæpius dixi in obscuris enuntiationibus, quæ prius ipsi cognoscimus, consentanea ea facimus. Quidā pro uiciorum scribunt uiciorum, id est labitur conciditque, clariorem rei ex hac lectione, significationem fore sperant. Sed uerum scriptura uiciorum uiciorum, habet.

P 4

Abstinendum à laboribus, vel defluet.

Scribunt & hoc loco quidam ὑπερβαίνω. id est abstinentium à laboribus, vel defluet. *Us autem sermonis est eiusmodi. Vacuatio omnis nisi paulatim fiat, virtutem dissoluit, corporisque habitum subito exhalat. ob id itaque nonnulli quidem scripserunt ὑπερβαίνω. id est subito, subitam repentinamque per hoc verbum ὑπερβαίνω vacationem significari volentes. Quidam scribunt ὑπερβαίνω, adijcentes τὸ ἦ, & cetera, cum is, subscribentes, ut significetur tollentis esse labores, quatenus homo habitatur, verbum verò ὑπερβαίνω de corporis continentia, & de virtutis lapsu dixisse Hippocratem aiunt, ut talis sit oratio: Minuendos labores, quando virtus labitur, & corpus euaporatur. Qui praeterea ὑπερβαίνω scribunt, ad virtutis lapsum referunt sermonem.*

Similiter enim totum concidit.

Prescriptae orationi consequentem hanc in veteribus exemplaribus reperi, noruntque ipsam ita habere antiqui interpretes: & inter recentiores Sabinius, nullo tamen pacto ipsam explanauerunt, nempe ubi presentem totam dictionem praescripserunt, deinde particularia ipsius explicuissent, dictionis huius expositione subtraxerunt, sicuti & Zenoxius inter varios interpretes unus & ipse. Sunt qui dici ab Hippocrate inquit: Similiter enim concidit, tale quippiam indicare volent.

ter. Sicuti repletio damnoſa est, atque ob id extenuanda: sic & vacuatio quae plus iusto fit, non secus quam repletio obest. Concidit siquidem ab ea damnoſe corpus, sicut in repletionem attollitur in tumorem. Quidam expositionem hanc tanquam incredibilem culpantes aut nullo pacto dictionis partem hanc scripserunt, aut in hanc permutauerunt, ad plus ὑπερβαίνω. id est subito enim defluet nos ab Hippocrate admoneri volentes, ut diligenter corporis extenuationi mentem attendamus. Nam repente fit exhalatio & fluxio in exercitationibus ubi pluribus deinceps diebus quis perseverat, exercens quidem ipso insigniter & tenuiter dietans.

Cum verò iam conciderint, suillas carnes assas adhibere oportet.

Per praedicta immodicam vult cauere extenuationem: sed quoniam interdum fit, ut in eam inuitis quis incidat: ob id medicum aduersus hunc apparatus esse cupit. Nam si extenuatio omnium rapimque facta sit, tunc carnes suillas dari praecipit: carnes quidem suillas, quod nulli inuasiunt, assas, verò quod solidam, atque in tumorem exiguum coactam non humidam; neque excellenter humidam efficiant carnem. Quidam pro ὑπερβαίνω id est adhibere, scribunt ὑπερβαίνω. id est offerre, dare edendas carnes suillas, eundem quidem seruantes sensum: sed verbo magis proprio ὑπερβαίνω, pro ὑπερβαίνω vsi.

Cum autem implentur, signum rursum floridum corpus exiit.

Pauca quoque et hoc subscriptum est communi omnium refectionis signum: sit siquidem corpus floridum tum in exercitationibus, tum his qui et bono sanguine sunt refectionis recreati que.

In exercitationibus signum sudor siliatim effluens, veluti ex tubis canalibus que manans, vel coincidentia ab extuberatione.

Deest dictioni huic extenuationis, vel coarctationis nomen, aut tale quippiam: atque ob id quidam ausi sunt adiecto hoc tanquam ab initio ita esset scriptum explicare, talem componentis dictionem: In exercitationibus signum siliatim, id est, coincidentie, sudor, veluti ex tubis suens. Deinde signum esse aliud ait repentinam ex timore contractionem: nempe hoc loco repentinam subintrare oportet: tamen si nunc scriptum non sit, cum ante dixerit: Nam repente conqredit, contracturque.

Mulierum quam primum in Cranone curauit, licet natura magnus erat, febris ardens, valde rubra, spiritus, decimo die sudor, in superis partibus magis, & inferis decimo quarto.

Nihil quod in signis sit ex dictione hac discerni possumus, admirabile quoque si ita Hippocrates non adscriptis virum scripserit. Nam si adscripserit,

enumeratis aliquid ex ea re ad recordationem habuisset, nobis vero abundantius profuisset: atque hoc est obsecrum quod in principio dictionis est scriptum, quam primum in Cranone curauit. Est siquidem inquisitione dignum, an sibi videri nomiam et locurum in quibus egri habitabant meminisse consueuerit, et hoc loco adscripserit, quam primum curauit, ut mulieris, non tamen meminerit de se, aut mulierem ostendit nunc extenuatum morbum incurrisse, quod scriptum est, id est spiritum, decimo fuisse est obsecrum, siue spiritus difficultatem simpliciter indicet, qualem cumque siue solam impulsam, et valde crebram spirandi difficultatem speciem. Sunt qui ex dictione statim in ventre abundanter collectum significari putant. Habent itaque hec in dictione obscuritatem, alia vero in sola intelligentia. Nempe est incertum an ex solo liene adfectio mulierum contigerit febris ardens, et spirandi difficultas, vel ventris inflatio, colorque exuperans, aut alia quapiam febrilis adfectio, ipsi facta sit, ob quam hec contigerunt. Maximum autem, ut dixi, est nas non posse qualisquam virina ad indicationem usqua fuerint: et quam ob causam decimo die prebenderint hominem sudores. Nampe dies in quibus vehementiores fiunt accessiones consueuit adscribere Hippocrates, ut sciamus ipsum ex multis particularium experientiarum experientiam collegisse, per quam de morbis

omnibus vniuersaliter enntiauit: Quod in
 siones in diebus imparibus sunt, ita & in die-
 bus imparibus iudicationes perficiuntur. Quod
 autem omnium absurdissimum est in hac dictio-
 ne, iam dicam. Nempe verum, vel obierit, vel cu-
 uauerit mulier, est praetermissum: ob id & quod
 inter hanc & eam quae post scribitur dictionem
 medium existit aduerbium, minus, quidam huic
 adhaerent: sicut in fronte illius quae post scribitur
 collocet: Si itaque scriptum sit decimoquarto ho-
 ne iudicatam fuisse mulierem, non debuit huic di-
 ctioni adscribi, minus: Nempe postea quodm-
 oxi, decimo die fuisse sudores mulieris in superi-
 oribus partibus magis, deinde consequenter inferius, &
 inferius, decimoquarto, quomodo amplius adhaer-
 at aduerbium, minus, si prorsus seruata fuerit mu-
 lier? Rationi videtur est consentaneum, magis ex-
 tensis per totum corpus fuisse bona facta iudica-
 trone: Si rursus quis substituerit male facti
 fuisse sudores, mortua scilicet muliere, non absq;
 ratione aduerbium, minus, in calce praesentis di-
 ctionis constituitur, ut sic quod dicitur: Sudant
 quidem decimo die in superis partibus magis, sed
 & inferius, sudant autem & decimoquarto inferi-
 us minus. Ad sequentem itaque dictionem iam
 pergamus. Forsitan enim in illa apertius quip-
 piam inueniemus, chinam scilicet constituturam
 portare aduerbium, minus: aut in calce nunc praesentis
 dictionis, aut in fronte sequentis:

4. 1. 6

Mla

Minus bis, qui ex capite, grauedine, &
 raucedine, febriquant, ut arbitror, reci-
 diunt. Subaudi, oportet placata febre. Nam quo
 facti modo minus huic fieri putabimus, recidua
 nisi febris prius cessauerit? Quod si adhibuerit
 aduerbium, minus, susuluerimus, ut placuit
 nonnullis calce praecedentium ipsi sum, consistit uen-
 tibus, contrarium huic, sensum: sereno, obtinebit,
 his, qui ex capite, grauedine, & raucedine, febri-
 quant, recidua est, fieri intelligentibus, nobis. Quod
 itaque in omnibus facimus, non ex sermone pro-
 babilitate qua quatuor explicantes, sed ex his
 igitur in egra conspicua uidentur, si ex nunc sece-
 ritus recte praesentium huic, dictioni, aduerbii,
 minus, inueniemus. Nempe febris, grauedini, su-
 parueniens, & raucedini, certiozem horum conco-
 ctionem facit, ut non amplius facile, recidua fiat,
 etiam si quippiam delinquatur, cum qui, secus
 i febris, quae est, eluimodum causam ex errato, recidi-
 uae, facit, quae, quae, ob rem, aduerbium, mi-
 nus, huic praesentitur orationi, his, qui, ex capite
 grauedine, non enim ab alia quapiam, parte, sunt
 & grauedine, & tunc, itaque, potest, ut, sermo, ita, ad-
 scatur, ut, in hac dictione, uertere, autem, quae, in
 spina, fieri, etiam, potest, ut, quia, raucedini, me-
 nus, ita, deo, ex capite, adhaerit, quoniam, & ali-
 ter, sunt, raucedines, Potest, & ex capite, dici,
 febriente ita sibi ad, recordationem, pauca, Est,
 potest

Pica

procreat, ut rursus dicitur quod a parua quae adit externa
causa fiat, distingueret ut si de his sermone esset
ostenderet, qui ob naturalis capitis imbecillitatem
hinc stupitur pathemate. Pro hoc itaque in ore optima
docuit ex capite non uolens, id est, comae, vel quae
uadine laborat, ut a frigore, ut in Hippocrate
quandam simpliciter externa causa. Verbum, arbitror,
in quibusdam exemplaribus reperitur. Hippo-
de his quae enuntiat dubitantiem ostendens. Re-
peritur et oratio sine verbo, arbitror, uerbi
stante quod dicitur. Per consequentem uerbi
stantam dictionem, deinde orationem eorum qua
de enuntiant, dicitur. Ad ea ergo transsumam.
Quae quid Hippuratur, recidiam non
admittit, nempe ipsemet pepasimus, id est,
concoctio, iudicatio simul, et excretio est.
Non obscura est dictionibus, quae eorum mem-
nerunt, de quibus iam sepius dixi, ut in concoc-
tio, ad est concoctio, meminit quae et nunc ipsorum pra-
dictorum, ut dicitur, gratia, ut sermo omnis talis
sit. Craspedine et rauceidine laborantibus, ob de-
siccationem quae a capite sunt, tum superuenien-
te febre coctis fuerint tum frigidum, tum humi-
dum, coctis, excreta fuerint, certam spera moti-
uificationem fuisse, et non amplius in motum
reuersurum hominem.

Quibusdam quando concumbit insu-
tur uenter, ut Damagora: quibusdam tum
crepitus sit, ut Arcefilao.

DII

Dictionem hanc alij aliter scribunt, nonnul-
lique adiecerunt ipsi orationem, quando incipiunt,
quod in principio dictionis dicitur, quibusdam,
tollentes, et talem efficientes dictionem. Quando
incipiunt concumbere uenter insatur, eos qui hoc
opus ingrediuntur pati quae per dictionem fieri
fecantur uolentes, quamquam scriptiorem hanc
non noverint, neque liber uetus antiquus, neque in-
terpres. Sabinus tamen sermonem Hippocrate esse
ait de concumbere incipientibus, quamquam per
antonomastam de homine Damagora mentionem
fecerit. Hoc autem consuevit facere, cum rem pau-
cis quibusdam euenientem percurrit. Es sane est
quod nihil de his scripserit Hippocrates, quod ex-
perimentis apparet oportet discere. Non enim con-
tingit ut hi qui concumbere incipiunt, uenter
insatur, uel ut in ipso concubitu crepitum ha-
beant, sed nonnulli horum magis et si uarenter,
qui aetate declinant, et qui pathema habent ap-
pellatum tum statosum, tum hypochondriacum,
tum melancholicum, uentrem contingit insatur,
quando scilicet uenter indiget a studio autem
hi coctum conpiscunt. Quod autem tam sapientis
ante dixi, siue scriptiorem praetermisero, quia in
hac dictione fecerit, siue omnes dixerit, utrum
enfabunt, plerique sunt allecti desiteris, symmeris
in sermonibus non in materia uerum indicantes.
Praeterea si nonnulla recensero eorum quae tum
dicta, si scripta sunt, nonnulla uero praetermisero.

NON

non minus culpabar, quod nonnulla quidem verba
 que dicta sunt, tanquam delira, pratermissa de-
 buerunt: alia vero eorum, que sunt, pratermissa
 non potest dici, licet quaquam deteriora, dici de-
 buerunt. Consimiliter et conuentus, quotidia-
 ri, videmus, ubi qualescunque velint, intelligi
 plerumque confidentes illis ipsis qui, adsum, ex-
 piditibus ipsorum consentire nituntur, at in li-
 bris idem faciendum non est. Malui ob eam cau-
 sam in plurimis, dictionibus, vel nullo, modo de
 his qui veterem permutant, dictionem, loqui, ve-
 re omnibus, agere qui, perperam, sunt, iure preta-
 ti, in, quibus solum, vero, vel, que, non, prorsus, in,
 gradibiliter, dicta sunt; meminisse oportet qui
 legentibus, commentarios, horum, in, unaquaque,
 dictione, recordari, graue, sit. Quod, itaque, du-
 bat, Sabinus, quod scilicet, mature, his, qui, re-
 nere, vtuntur, pati, ea, que, in, dictione, dicuntur,
 contingit, id, tanquam, verum, supponens, causam,
 ipsum, recensere, conatur. alij, contrario, his, modo,
 scripturam, dictionis, talem, fecerunt. Sunt, quibus,
 quando, concumbunt, inflatur, venter; Sabinus,
 non, absque, ratione, his, qui, concumbere, incipiunt,
 hoc, contingere, ait, primum, quidem, quod, magis,
 circa, corpus, hanc, mutatio, scribit, siquidem, ipse, ob,
 quam, mutatioem, flatu, epilepsia, nephritis, dy-
 psis, fiunt, atque, alia, diuina, mala, dande, et
 quod, Democritus, dixit, homo, ex, homine, in, can-
 bus, proficitur. Praterea, inquit, et, ideo, primum,

tum multum propter feminis, tum salsuginem,
 tum acrimoniam patiuntur, communique, vt in-
 quit, sermone, tum masculorum, tum foeminarum
 existente, causam in foemina conspicuam esse ait,
 quod vero substratum sit intestinum, superia-
 ceat autem vesica. Intento itaque ipso rigenteque
 retinentur vtriusque excretiones: quod fit vt in-
 tercluso flatu, continue inflatur, atque suppressa
 vrina abdomen intumescat: haec Sabinus, incredi-
 biles eorum que non sunt reddens causas. Non
 enim incipientibus coire adolescentulis haec con-
 tingunt, sed melancholicis et flatuosis appellatis.
 Qui itidem etate declinant, talia patiuntur. Nempe
 flatu copia omnino ob natui caloris fit imbecillitatem:
 qui si robustus fuerit, nihil eiusmodi contingit.
 Aristoteles etiam in problematis quaerit
 causam, ob quam libidinosos contingat esse
 melancholicos, atque flatuosum acernari in ipso-
 rum hypochondriis spiritum non paucum, atque
 ideo spirituosa flatuosaque et hypochondriaca ap-
 pellari talia mala: Dioclesque et Plitonicus,
 atque alij plerique Medici ea ita appellari affir-
 mant. Non autem perperam fiet si dictionem ali-
 quam ab Aristotele scriptam recensuerimus,
 que ita habet: Quare melancholici libidinosi exi-
 stunt? An quod flatuosi? semen enim flatu de-
 cessio est: quod fit vt si tale multum sit, sepius ap-
 perere expurgari necesse sit, nepe leuantur. Ob id
 itaque Rufus dicebat semalle scribere pro $\psi\alpha\theta$,

id est, crepitus, quod est timor, ut sermo Hippocrati de melancholicis esset, quibus peculiaris esset timor: aliud siquidem aliq timori est. Vnum itaque prorsus singulis, cum scilicet opportuna pertimescunt: si non, duo, pluraque, & valde multa, & quibusdam ipsa omnia. Fiet itaque secundum Rufum dielio, quae ita habeat: Quibusdam quando concumbunt venter inflatur, ut Damagora: hinc ipsis timor. Secundum veterum interpretes, ut in principio scriptum est, nempe illorum scripturam semper adscribo: & si deliquisse apud eos videantur qui primi rescripserunt. Satius est enim, ut iam saepius dixi, quod ut inuentum est scriptum, enarrauerunt: iam animaduertamus, intelligamusque quoniam ipsi indicauerint, dicta est Sabini expositio. Capito autem ita scripsit: Quibusdam est venter venerem agant ut venter inflatur, ut Damagora: quibusdam in ea re crepitus. Dioscorides itaque quibus quidem cum concumbunt inflatur venter, ut Damagora, his in ea re fit crepitus: sustulit etenim coniunctionem, id est, autem. Neque tamen in expositione huius nominis, quod est id est, crepitus, consentiunt inter se expositores: quidam enim hoc hoc, id est, interna mugitum indicari aiunt, alij quodcumque horum simpliciter, ubi scilicet in intestinis motus quaedam fuerit, quae sensui pateat auditus. Sicut siquit

siquidem & aliae quaedam praeter mugitus intestinorum in ipsis motiones, crepitusque, aliae quidem sonitibus similes, aliae sibilis, vel tali cuidam crepitus modo. Arcesilaeus vero inquit, non solum venter est inflatus, verum quoque & venter, id est, oedema habuit, seu intumuit. Dixi autem iam saepius, oedema vocare ipsum tumorem praeter naturam omnem, siue phlegmonosus, siue erysipelatosus, siue scirrhosus fuerit, recentioribus solum qui laxus est, mollisque tumorem oedema vocantibus. Sed qualem dicat tumorem Arcesilaeus factum fuisse, non parua est quaestio. Sed videtur mihi tumorem eum dixisse, qui proprie à recentioribus appellatur. Non est vero incredibile erysipelas, vel phlegmonem, vel scirrhum, vel aliud quod eiusmodi fuisse veneris tempore, vel paulo post, vel non valde post veneris placationem. Interpretibus autem tota haec praetermissa est consideratio. Arcesilai vero huius & in alio libri huius loco meminit Hippocrates, ubi inquit: In congressibus quidam crepitum emittunt, ut Arcesilaeus. Constat itaque talibus ventrem flatibus plenum esse, quos ob eam quae in re venerem fit contentionem, contingit excerni. Dioscorides ita scripsit dictionem: Arcesilaeus malum intumuit flatuosum, pro eo malum quod est, id est, male oluit flatuosum, & sic scriptum esse volens, alij omnes principium sequentis dictionis verbum, flatuosum, fecerunt, ut deinceps scriptum est.

Flatuosum in fursurosis concausa, nempe sunt & flatuosi.

Quosdam $\alpha\iota\tau\epsilon\upsilon\omega\delta\epsilon\lambda\epsilon\varsigma$, id est, fursurosos dicunt, non est facile inuenire, si quis non ut Herodotus & Ctesij solium, veluti Historiam libros veterum Medicorum legerit, sed ut ad artis opera amplius quippiam habeat. Plerique autem interpretum, et maxime qui sophisticam sunt imitati formam, spreto hoc ad expeditiorem perueniunt expositionem, quae in dictionis ostensione est, non amplius dictionum veritatem in egris examinantes: sic itaque, et nunc fursurosos dici admittentes qui fursures assidue in capite generant, causam rei huius referre tentant, fursures ob superflua in capite elata fieri affirmantes, ferrique in sublime aëre propter caloris spiritum, atque ob id flatuosos esse tales. Præaus verò est sermo ipsorum, primum quidem quod evidens testimonium non habet, sexcentos siquidem nouimus minime flatuosos, quibus in capite assidue fursures fiunt. Deinde quod et si quod apparet, fidem ipsis faceret, omnia superflua calida nutriētium cōmunis sermo esset. Et tertio præter hæc quod capitis ipsius ut plurimum propter familiarem temperaturam symptomata est, fursures procreare habentibus secundum naturam humoribus. Iure itaque nonnulli veteri scriptura permutata scripserunt: flatuosum concausa $\tau\omicron\iota\upsilon\iota\ \alpha\tau\epsilon\upsilon\omega\delta\epsilon\lambda\epsilon\iota$, id est, alati. Scitis enim Medicis cōsuetudinem esse, ut $\alpha\tau\epsilon\upsilon\omega\delta\epsilon\lambda\epsilon\iota$

$\omega\delta\epsilon\lambda\epsilon\iota$ appellent qui scapulas in morem alarum auium habeant, in posteriores partes, tum prominentes, tum progressas. Hæc itaque aiunt concausam esse flatuosum, ut in malum incidant, quomodo incidunt, id est, in sanguinis reiectionem, esse siquidem flatuosos ipsos: quod itaque flatuosum ad vas alicuius in pulmone fractionem concausa sit, non est incertum. Quod si flatuosi sint qui angusto sunt thorace, hoc per experientiam à nobis diligenter examinandum. Nempe mihi visi sunt fere omnes tales, et forsitan propter inopiam vitalis caliditatis, quam ex corde proficisci didicisti: paruum siquidem cor habentes quibus scapula in alarum prominent modum, proportionem huiusmodi caliditatem omni corpori ex ipso influentem imbecillam habent. Nempe et ob imbecillitatem huius ex initio ipso, cor paruum, ut didicisti, fuit. Quosdam non $\alpha\tau\epsilon\upsilon\omega\delta\epsilon\lambda\epsilon\iota$, id est, alatis sed $\omega\upsilon\pi\epsilon\sigma\theta\epsilon\lambda\epsilon\iota$, id est, febrientibus scribunt, dictionem facientes eiusmodi: flatuosum febrientibus concausa, nempe et flatuosi sunt. At non vera hi loquuntur, qui febrientes omnes flatuosos esse putant. Dioscorides verò, ut paulo ante dixi, ad finem præscriptæ dictionis ubi flatuosum scripsit, ita scripsit præsentem dictionem: Concausa alati, ut dictionis continuas ut omnino talis sit: Arcefilao autem malum intumuit flatuosum, deinde consequenter principio alio: Concausa alati, nempe et flatuosi sunt. Scitis itaque de flatuosis iam

dictum sit, ne verbo impræsentia perpetuo mul-
torum scripturam negem, re verò promptus sum
ad superfluum sermonis protractionem.

¶ Frigidum valde venas rumpere solet,
tussim excitare; atque constringere vt phe-
rea, & gongronæ, concausa & durities.

Non paucis dictum est, tum in libro de humo-
rum usu, tum in aphorismis, qualisiam sit frigi-
di facultas. Dicitur sunt quædam & nunc ipsam
operationes, veluti in formula ad mineræ
virtutis inuentionem idoneæ, vtilisque quantum
siquidem in seipso est cogit, densat, constringit
omnia quæ attingit: atque ob id transpiratione
corporis inuisibiles, & sensui patentes effluuio
cōhibet. Sic itaque & in aphorismis scripsit: in
his frigido est vtendum, cum est erupturus sa-
guis, non ad ipsa, sed circa ipsa vnde effluit: &
quæ deinceps dixit, operationes sunt propria fa-
cultatis frigidi, cum scilicet nullo operatur me-
dio. Cum autem & rursum dixerit: frigida
qualis nix, & glacies, pectori inimica, tussim
mouent, sanguinem & destillationes: pectus
quidem inimica dixit secundum frigidum ipsius
cūltatem, tussis verò mouere & sanguinem me-
dijs alijs. Nempe quod in se cogantur, constringit
que sanguinem continentium vasorum
corpora, ob id interdum tunicas horum rumpi ca-
ringit, vt quod ob contentum multum in locis
mollibusque fit rasis, id ob non multum in ten-

sis contingit. Ob eam itaque causam non simpli-
citer in præsentia dictione dixit, frigidum venas
rumpere solere, sed frigidum valde inquit. Idem
potestate & in aphorismis scripsit, cum inquit
Frigida nix, & glacies, per exempla expli-
cans quæ nam sunt valde frigida. Rursum & in
aphorismis scripsit, frigidum vlceribus mordax,
cutem obdurat. Nunc autem frigidum dixit ou-
perituv, id est, quod constringit, οὐρανίου, id
est, quod coalescere & coherere facit. Sic itaque &
in partibus nervosis immores facit, atque in nervis,
tum ganglia, tum alias quasdam tensiones, has
quidem oblongiores, alias verò rotundiores. Et
sanè mihi videtur oblongiores vocasse φάρμακον, ro-
tundiores verò γογγρόν: φάρμακον inquit quæ
φάρμακον similitudinem habent, ita siquidem voca-
uerunt ex Ionibus quidam satyros, quos oblongos
tum scribunt, tum formant, atque extantias pro-
pe aures habentes. γογγρόν autem rotundiores
cum duritie eminentias, quales sunt quæ quibus-
dam arboribus sunt coherentiæ, quas vocant
γογγρόν, vt & Theophrastus in primo de plan-
tis scripsit ad verbum ita: Nonnulla gongros à
quibusdam vocatos habent, vel quod pro arboris
natura respondeat, vt olea. Dicunt autem ali-
qui & nunc in Thessalia, audiuisse quosdam gon-
gros vocantes tales durities, vbi in collo conse-
stant: nullum tamen ego ipse audiui apud natio-
nem aliquam qui pherea diceret, neque quempiam

audiuisse crediderim, quanquam sint interpreti
 qui dicant Hippocratem pherea vocare, quæ in
 Pheris Thessaliæ fiant sapius. Quid verò pherea
 oblongas appellet eminentias, testimonio esse vi
 detur quod in septimo epidemiorum ad verbum ita
 dicitur: Grassabantur populariter tusses, maxi
 mè autem pueris multis quæ circa aures fatiga
 bant, qualia satyris. Quod autem in calce orati
 nis scribitur, concausa & durities, tale indicat.
 Generationibus dictorum malorum à frigido, seu
 causa est corporis durities, in quo adfectus consi
 stunt, id est, ubi homo duram naturam habuerit
 tem: ob eam etenim causam, & frigidum gene
 rationis predictorum adfectuum causa est & u
 tis dura. Nempe quod, ut ipse inquit, cutim oba
 ret, ob id tales parit adfectus, neque enim ob id
 qui ab ipso collecti sunt extrinsecus. Quibus itaq;
 dura cutis natura est, his concausa & ipsa, quæ
 per cuticulares meatus non digerantur enapertin
 tique crassi viscosiq; humores: sed collecti ob id
 dictos duros & scirrhusos pariat tumores. Quod
 & venarum ruptio in naturam durioribus ob fi
 gidi violentiam fiat, minus est obscurum. Nam
 si à contento in venis sanguine vasorum fiat ru
 ptio, in eiusmodi erit magis, quæ ob duritatem dif
 ficulter agræque dilatantur. Nam quæ amplius
 extendi nata sunt, & si quod in ipsis continetur
 multum sit, id tamen continet circa ruptionem
 iure autem & tusses in durioribus naturam fiant
 corporis

corporibus, dictum siquidem hæc quam mollia fa
 cilius exasperari. Cum verò nonnulli in oratione
 pro Busæodes, quod diximus tusses movere solere,
 scripserunt quædam, id est, status movere solere,
 de ea re ut aliquid dicamus est consentaneum:
 nempe refrigeratis quotidie spiritu statuo so reple
 tus venter videtur. Sed vetus dictionis scriptura
 Busæodes non quædam habet. Nupèrque in apho
 rismis, ut dixi, cum exempli gratia materias fi
 gidissimas commemorasset, non ipsis adiecit, fla
 tuosum. Inquit enim: Frigida ut nix, & gla
 cies pectori inimica, tusses mouent sanguinem &
 destillationes. Docetque tum in præfati dictio
 ne, tum in dicto aphorismo, non simpliciter que
 cumque ob frigidum sunt, sed quæ ob valde fi
 gidum. Hæc quidem inquit, valde frigidum
 venas rumpere solet: in aphorismis autem, sicut
 nix, & glacies. Quid autem quæ insentur de
 caliditate participare debeant veluti & Cæ
 tera desunt. *

Lapis à mictu pueris magis, utrumne
 quod calidiores?

Quod oratio quidem sit de calculo affectus pue
 ris, omnes qui librum interpretati sunt, dixerunt:
 cur tamen orationem à mictu, adiecerit, cum sim
 pliciter scribere liceret, lapis pueris, non conside
 rauerunt: sicuti neque quam ob rem dubitandi
 coniunctionem adposuerit, non simpliciter inquit,
 lapis pueris magis quod calidiores, sed utrumne

quod calidiores? Nempe haec oratio, *ὑρῖμνε* quod calidiores? quod enūtiare ausus non sit manifeste indicat, quanquam in aphorismis simpliciter dixerit: *Qui crescunt plurimum caloris innati habent.* Nomen autem *συρόγυα* & id est, lapidis, in solo epidemiorum septimo reperi, scriptore ita referente: *ὑρῖμνε*, id est lapis, apparuit in aqua post manuum abluionem: quare autem, à mictu, vel *ἄρα*, id est, *ὑρῖμνε*, adieceri, deinceps contemplabimur, & primum de addubitatione, quanquam secundo loco scripta sit. *Ἔ* ergo adhuc dubitans haec scripsit, progressu rei temporis demonstrationem aliquam reperiens de eorum qui crescunt temperamento enūtiandi, vel, quod & melius est, ut à nobis est definitum, in commentarijs de temperamentis, & his qui in aphorismis consecimus: puer iuvene non simpliciter est calidior, sed calore nativo calidior. Demonstratum est autem nativo calidius simpliciter esse, quod nativum non est, cuius bonam partem nacti sunt qui etate florent: quare ut à hoc calido magis concreset in vesica lapis parerat, atque ob id iure addubitat. At verum quod pueris lapides in vesica ob vrinarum crassitiam concrescant: quod itaque crassissimam pueris vrinae excernantur, medicos inter omnes qui nos antecesserunt convenit: sed quam ob causam tales excernant, ex se quidem consideratione dignum existit, sed quod ad praesens attinet, in

hil contulerit, nempe quod crassie meiantur, tum conspicuè videtur, tum rebus est consentaneum. Nam crassum hoc, tum aceruatum, tum collectum, cum semel aliquando non excretum quando oportet, diutius intus manserit, principium, tum coitionis, tum coagmenti suscipiis factoque eiusmodi principio, reliquum quodcumque rursus in vesicam peruenit crassum, adformatur hoc, sitq; maior porosus lapis, veluti in rebus externis, tum in calidis sponte nascentibus aquis, tum in vasis in quibus aqua quotidie calefiat, concrescere videtur. Crassities igitur vrinarum generandis lapidibus, tum primam, tum maximam causam habet: caliditas autem etiam moderata materiae huiusmodi adiuvat generationem. In calidis demique sponte nascentibus aquis, & si symmetricis tepidiores sint, coalescere videntur topi lapides. Ob id itaque videtur mihi & Hippocrates adieciſſe coniunctionem *ἄρα*, quod tanta caliditas quam pueri naturā habent, confert quippiam ad coagmentationem, non tamen quod ipsius plurimum sit, sed materiae qualitas ex qua lapis procreatur, coitionis coagmentationisque ipsius causam habet. Cur itaq; adiecit orationem: à mictu: & nō simpliciter dixit: lapis pueris: est quod de vesicae lapide, non renū, nunc faciat sermonem. Nempe mictu in vesica concreſcunt lapides, in renibus vero ante mictum. Scimus autem pueros quidem in

vesi

vesica calculos sibi procreare, in renibus autem
 prouectos aetate. Quod itaque paulò antè dixi,
 quòd quidem ita hec se habeant, fidem facit res
 ipsa quæ videtur, sed quæ nam sit causa in seho-
 la inquirere licet. Expositio itaq; finia quidem
 est, sed causam vt in superioribus, ita & nunc ex
 abundantia dicam: prius vtique eos accusans qui
 ob id pueris calculos concreescere aiunt, quòd va-
 sorum meatus ob paruitatem angusti sunt, oport-
 teret siquidem quantum in ea re est: pueri in re-
 nibus calculos magis coalescere: angustæ siquidè
 in illis permeationes. Vesicæ autem cernix vsque
 aded est capax, vt omnis materiei crassities prom-
 pte per ipsam exeat. An potius non in prouellu-
 atate angustia meatuum renum generatione lapa-
 pidis causa est, sed functionum imbecillitas: &
 quòd ex crassis succis est crudum inconfectumq;
 In pueris siquidè cum naturales omnes functio-
 nes valide fuerint, succorum crassities tum fusa,
 tum dissoluta est: in senescentibus verò coalescit,
 id quod & in externis apparet. Nam quacunque
 per tenuia quedam colare volumus, quæ quidem
 fusa ob caliditatem liquat: quæ sunt, ea facile pe-
 netrãnt: quæ verò neque liquefacta neque fusa
 sunt, ea non pertranseunt. Exempla huiusmodi
 materierum sunt pix, resina, sebum, cera, & mel.
 Pueris itaque qui calorem natuum multum ha-
 bent, & validas functiones materiei crassities su-
 sa ad renes peruenit, atq; ob id facile ad vesicam
 colat

colatur, functionum robore non parum ad crassi-
 tiei penetrationem conferente. Vesicæ verò cum
 frigida sit, quòd tum nervosa, tum pauci sangui-
 nis existat, quòdque valde multam intrus habeat
 capacitatem, concreescit hic coagmentat: utque quod
 in eam transfijt crassum, talis vt antè dixi, coitio-
 nis principium adsumens, vbi diutius in vesicæ
 permanserit. Præterea viscosum ipsum magis esse
 pueris par est, quòd confectum magis sit à natina
 caliditate. Nam quæ à caliditate ad coctionem
 alterantur, quandam accipiunt progressu tempo-
 ris viscositatem, & si ab initio nullam habue-
 rint: atque ob eam rem vniuntur magis confi-
 sũntque, & concreescunt. Nempe inter ea quæ
 equaliter crassa sunt, quòd viscosus est ad vni-
 tionem coagmentationemq; est magis idoneum:
 quoniam verò nonnulla eorum quæ ad dictionem
 præsentem minimè sunt necessaria, pro causis af-
 figantur, causam adhuc crassities vrinarum in
 pueris adijciam. Est autem eiusmodi, quòd vor-
 ces sunt, atque à cibo moueantur, tum salientes,
 tum ludentes: latentibus verò ipsis & materia
 confert. Hac etenim crassum naturà est, & ad
 lapidum generationem maximè idoneum. Et in
 adultis denique in caseorum vsu exuperanti-
 bus, calculos in renibus sæpius generari nouimus.

Figuræ leuant, vt quidam ex super-
 torum plicatione flexionèque fermen-
 dunt, decubuit, summumque pali suffixi
 accipiens

accipiens tenuit & leuatus est.

Ipsum quidem quod dicitur manifestum est: sed causam ipsius recensere, difficile est, quod Hippocrates non scripsit, tamen si scribere poterit, vel de repente factum ipsi dolorem inquitens, vel paulatim coepisse incrementum, coepisseque cum circa surmentorum plicationem laboraret: vel continuè ab ea, vel in alio quodam diei, vel no. Etis tempore. Imò neque pars ulla, quam fatigaret dolor, dicta est. Manum verò esse excelsissimam quod accepto palo adiutus sit: si itaque dolentem cum sarmenta flecteret, quod tali figurâ leuatus sit, non fuerit incredibile. Figura enim manu indolens qualisnam sit, in libro de fracturis, & in libro de chirurgia est dictum. Quod si quædam in circumflectenda manu facta homini fuerit musculi peruersio, vel & flatuosus spiritus musculorum duorum medium prehenderit, exitusque euerit, quod in decenti illa figura in qua flatum vacuari contingit, dolens leuatus sit, par est.

Quem ex montana opera iuxta potem vidi crura proiectantem, huic tibia altera minimè extenuabatur, femur autem valde, vrinæ & genitura non retinebantur.

Οπερὶ τῶν ὀντων ἀπὸ τῶν Ἰταλῶν, qui ex montibus in urbem deferunt, ut ligna lapides, vel quippi tale. Cum verò scripsit Hippocrates non simpliciter hac modo: Οὐκ ἔστιν ἴδιον ἴδιον ἴδιον ἴδιον, sed orationi adiunxerit & præpositionem, &

scripsit

scripsit: ἴδιον ἴδιον, id est ex montana opera, declaratur ex prima opere montana actione adfectam homini fuisse circa lumbos spinalem medullam, à qua nervi proficiuntur qui crura agitant. Quod verò dixit iuxta pontem: scriptum est dantaxat in egri memoriam, ita ut arte nihil opus sit. Superfluum autè fortasse fuerit inquirere, quoniam ex causa crura homini sunt adfecta: veluti & quidnam significatur cum inquit: crura proiectantem, vtrumne immota & dolere vidua: nempe & hoc à quibusdam improbabiler est dictum: vel quod verisimiliter, crura impotentia habentem, & quæ inter ambulandum circulationem haberent huius similem, qui ad externam iactant regionem, quod valida non sint. Sed neque quod tibia vtraque, vel altera minimè attenuabatur, femur autem valde, nobis ad intelligentiâ est auxilium: sicuti neque Hippocrati ipsi ad memoriam. Talia siquidem non raro sæpius tum fieri, tum manifestè à medicis omnibus cognosci videntur. Quoniam itaque causa sit ob quam hoc scripsit, tentabo ego ostendere, dictionem totam recensens, sed prius altera dictione tibi clariore, tibi breviori superfluis ablatis. Dissolutus quis cruribus circa femur magis extenuabatur quàm circa tibiis: vrinæ verò & genitura retenta ipsi non sunt. hoc itaque ut cognoscamus est utile. Sed fortasse dicet quis, quidnam est quod est scriptum in libro de articulis? Nèpe λόγὸς plures,

tum

tum cruribus, tum manibus impotentes sunt, et
 piusq; his obstupefcit: & vrine his detinetur, qui-
 bus non extiterit quidem neque intus, neque for-
 ris digressio, sed valde iuxta rectitudinem spinae
 concussif fuerint. Ex hac dictione quidam addo-
 Et, symptomata huiusmodi ex spinalis medullae
 adfectu, propter nervorum resolutionem fieri qd.
 firmauerunt, non attendentes quod vertebrae ex
 naturali sede transmotis, & sympathie ratione
 fiant circa vesicam & rectum intestinum, plura
 mone quidem primum, deinde & scirrholi tumo-
 res quae naturalibus horum instrumentorum ac-
 tionibus damnum inferant: quo fit vt quae prius
 ab ipsis excernebantur, retineantur. Quod si ver-
 ni soli nullo ex praedictis per sympathiam adfectu
 instrumento obledantur, non naturales adfectio-
 nes, sed arbitrarias adfici contingit: atque ob id
 praeter voluntatem effluit ipsis vrina stercofque,
 cum scilicet nervorum resolutio perfecta fuerit,
 eorum qui ad eos deferuntur musculos, qui in fi-
 nibus tum vesicae, tum recti intestini collocantur,
 a quibus instrumenti viriufq; oscula tum clau-
 duntur, tum constringuntur. Quod itaque ori-
 typo cohibita non fuerint vrinae, dictum est in o-
 ratione; si vero praeter arbitrium, vel ex arbitrio
 excernerentur, non adiecit. Quod igitur opus ad
 publicationem liber non esset, ex eo quod non ad-
 scripsit est manifestum. Prorsus siquidem demon-
 stravit ipsum non ita scriptum, sed vt dictum

est saepius in primae manus descriptionibus ad me-
 moriam. Neque enim de deiectionibus scripsit ali-
 quid, quanquam & eas necesse erat, vel nullo pa-
 cto retineri, sed instar vrinarum inuoluntarie
 effluere, vel ex arbitrio excerni. At quae de vri-
 nis verba fuerunt, vt par erat ad eorum memo-
 riam quae viderat, satisfecerunt. Nam cum excre-
 mentorum alui vacuatio similiter vrinis fiat, si
 contraria quidem, quidnam circa alteram ipsa-
 rum fuisset, plane significasset, sed cum haec mu-
 tuo sese consequantur, meminisse vtriusque non
 erat necesse. Sed neque genitura, inquit, retine-
 batur, naturalis siquidem est & huius vacuatio,
 veluti tum vrinarum, tum scirrhorum extremen-
 torum. Quare autem concumbere volentes, in
 ipsam perueniant, haud volentes autem non, la-
 tuis in tractatione de ambigentibus motionibus
 est dictum.

Quaecunq; laterum naturae alatae pro-
 pter causae imbecillitatem fiunt, idque in
 malignis destillationibus, siue excretio
 fuerit, siue non, malum.

Quosnam vocent medici $\alpha\lambda\alpha\tau\alpha$, id est
 alatos, seu quibus a tergo instar alarum promi-
 nent scapulae, antea est dictum: constatque tales
 ex epidemiorum tertio ad tabem idoneos esse.
 $\alpha\lambda\alpha\tau\alpha$, id est, causam vero dicere consuevit Hip-
 ocrates, atq; antiqui ferè omnes materiam rei
 omnem vnde ad consequentes actiones fit, su sci-

tabulum, siue argentum fuerit, siue alia quedam suppellex, siue potentia aliqua, siue locus, siue finis, siue actio, siue causa, siue quodcumque aliud simpliciter. Quidam existimant Hippocratem primum adfectos locos aliorum ἀφοσώμας appellare, reindicariq; hoc aiunt per hanc dictionem ἀφοσώμας, id est causas, unde cœptum laborare, esse contemplandas. Quod si ita se habet, significatur ut antea dixi vniuersale aliquod multorum talium particularium. Nempe Rhetores veluti & Historici, & Philosophi, ἀφοσώμας, hominum actiones dixerunt, tanquam & de his differenter. Translatum autem est nomen ab Hippocrate, veluti & alia multa tum naturalium adfectuum, tum adfectuum, in quibus omnibus commone est, unde cœpit fieri. Nunc siquidem in dicta oratione Hippocrates dixit, unde cœptum est laborare. Potest quoque & pari dici modo, unde cœptum est nauigare, bellare, pacem habere, vniugnare, & aliud quiduis tale. Et sanè hoc lex primum principium quo quis alatus efficitur, à cœtu est: ἀφοσώμας verò non abs re quis dixerit. Quanam itaque est hæc caliditatis nature, quæ ex corde principium habet, imbecillitas? Didicisti autem quemadmodum cum cerebro quidem magis simul caput augeatur, paruum verò si fuerit, & paruum fiat, ratione eadem, nam cum corde tum augetur, tum minuitur thorax. Cor siquidem ipsum paruum efficitur propter vitalis facultatis

imbecillitatem, cuius substantia est natua caliditas. Cum itaque imbecilla ipsa fuerit natura, id est ab initio & ex prima conformatione, necesse est ut parua producantur tum cor, tum thorax. Quod verò tria sint quæ animal gubernant principia, constat ex libro de Hippocratis & Platonis placitis demonstrationes. Qui existimauerunt ἀφοσώμας dici primum adfectos locos, circa præsentis orationis expositionem valde errasse comperies, atque eo quod voluerunt nos subaudire non dictionem quandam vnam, sed orationem totam, tanquam dictio ita diceretur: Latere natura alata ob imbecillitatem cause in distillationibus malignis maxime corripuntur: & si excretio fuerit, & si non, malum. Cum verò multa ab interpretibus in hanc dictionem recitata sint, satis est quod verissimum mihi appareat, & commodissimum sit his qui medicinalem artem didicerunt summaria solum designasse descriptione, & quoad fieri potuit paucissimis. Distillationes itaque quæ à capite in pulmones sunt, tunc malignas esse est putandum, cum quæ desunt & tenuia & facultate erodentia fuerint. Neque ut hæc in pulmone maneat donec cocta crassescant conuenit, veluti alia tenuia quidem, sed quæ nihil habeant quod erodat, ægrèque concoquatur, neque etiam, ut continuo excernantur. Nam si intus manent, non facile concoquuntur, visusque exculcerare videntur.

tur: cum verò excernuntur, tussis excitant contentas vehementesq; ob quas caput repletur, repletioq; ipsū rursus ad pulmones demittit destillationē ita vt periculum sit, ne ob eam que ex tussi est contentionem vas aliquod rumpatur: id quod fieri solet his qui non facile ex pulmonibus secreta que humida sunt, tenuia, & substantia aquosa, ascendunt siquidem ipsa ab emissio in tussibus spiritu sublata. Que si tenuia & aquosa fuerint, circumsecantur, rursusque deorsum feruntur, que scilicet totam asperam arteriam intrapertransierunt: quòd itaque Lesio subsequatur verum existit, & cum in pulmone liquida huc manent, atque etiam cum vacuantur.

¶ Rigores incipiunt mulieribus quidem magis ex lumbis, & per dorsum, & tunc ad caput: sed & viris à tergo magis quam antè, horrentq; corporis externa magis quam interna, vt cubiti & femora. Cutis etiam rara est, declarat & pilus. Qui ab aliis nagent, forsā vlceribus à vasis incipit rigor.

Cetera quidem orationis explicuimus tum in aphorismis, tum in secundo epidemiorum: sed quod in calce adiectum est, non paruum exhibuit huius molestiam qui librum explanauerunt. Alij siquidem aliter scribunt, significantes omnes fieri nō posse, vt probabiliter dictio exponatur, seruata antiqua scriptura: illa itaque est talis. Ex ipsa autem quidam: forsā vlceribus: permutauerunt,

& scripserunt: vt vlceribus: vt hoc ipsum aliorum foret exemplum. Non enim ab vlceribus solum, verum quoque & ab abscessibus qui in pus transeunt fit rigor. Praterà iniusti quidam & secti, ex tum inustione, tum sectione riguerunt. Quosdam & propter acre medicamentum vlceris impositum riguisse vidi: sed rigores eiusmodi omnes apparentem habent que preincipiat causam. Alij sunt in tertianis quartanisque febribus, & qui sepius vna cum crisi fiunt absque manifesta causa, de quibus dictum fuisse affirmant: rigores incipiunt mulieribus quidem magis, & cetera que sequuntur. quanquam hoc ipsum primum quispian demiratus fuerit, quomodo in Aphorismis vbi maximè suam declarauit mentem & sermonem de rigore scripsit, vniuersaliter enuntians sine huius distinctione quod nunc docetur. Nempe videtur si quis mentem huic attenderit, opinari non omnes rigores vno fieri modo, cum dicat: qui ab alijs rigent vt vlceribus, incipit à vasis rigor. Adde quòd rigorem hunc ipsum ex vasis cœpisse dixerit, neque contra quam predicta habuerint discriminauerit; licet siquidem dicere, quòd ex vasis quidem incipiunt rigores, omnes id est ex ipsorum cacothymia, sed horrent primum quidem tum lumbi, tum dorsum: deinde & alia. Ob id itaq; quidam permuauerunt antiquam scripturam, & ita rationem conformauerunt. Qui ab alijs rigent

vi vlcerbis, ex vasis rigor incipit, vt sermo ta-
 lis sit: Qui absque loco affecto fiunt rigores, prin-
 cipiu ex lumbis & dorso accipiunt: ceteri à par-
 tibus affectis ortum habent, quæ & rigoris ipsi-
 us causa existunt. Quidam pro ἀγγειῶν, id est,
 vasis scripserunt ἐκέρτων, id est, contrarij, vt in
 quibus affectus locus rigoris causa fit trahens ad
 se, vt inquit, tempore illo quo rigent, sangui-
 nem ex toto corpore, videatur rigor ex parte ad-
 fecte contrarij incipere, contraria vocante Hippo-
 crate superis infera, & sinistris dextra. His ita
 que qui mentem attendunt constat, quod ex his
 quæ permutant, in maximè contrarias deducant
 sermonem enuntiationes: nonnulli quidem ex af-
 fectis partibus rigores cepisse affirmantes, alij
 ex parte affecte contrarij quæ, vt ipsi inquit,
 remotissima sunt. De causa igitur, vt sepius di-
 xi, licet volenti pro libito dicere: de his verò qui
 euidenter apparent, non ita licet, nempe ita enu-
 terentur artes omnes, atque hominum vita. Vi-
 dentur autem vt in aphorismis docuit, rigori
 omnes principium ex lumbis & dorso accipere.
 Quid autem in calce orationis adiacet, si qui li-
 brum composuit, vt dicunt Thessalus Hippocra-
 tis filius in commentarijs patris reperiens con-
 scripserit, malè fecit libro adiungens. Nam quæ
 à patre longa temporis vsura erant iudicata, &
 per aphorismos in vniuersalem enuntiationem
 deducta, certiora esse hunc existimare oportebat
 quam

quam essent quæ cum antea inquirebantur, non-
 dam cognoscebantur. si verò ex seipso hoc adscri-
 psit, longè deterius fecit, vniuersalem patris enun-
 tiationem in vitiosam distorquens. Si verò alius
 quidam ex his qui Thessalum sunt sequuti, li-
 brum hunc scripsit, perperam ille fecit. Nem-
 pe, vt sepius est dictum, experientia conspi-
 cuit, apparentium est melior, non ratio quam v-
 niuersis que sibi probabiliter confinxerit. Rei si-
 quidem que sit, quidnam consonum sit ratio in-
 uestigat, idque esse contendit: quæ si planè fieri ap-
 pareat, causam dicere tanquam facta, delirium
 existit. Dicta sunt & alia quadam ab inter-
 pretribus in hanc dictionem: sed ego, vt iam se-
 pius dixi, meminisse omnium haud volui, & ma-
 ximè cum probabilissima visa, examinata falsa
 esse viderentur.

Summa, ex generatione, causa, & pluri-
 mis sermonibus, & sensim cognitis confe-
 rendo, & perdiscendo, si inter se similia
 sunt, & si non inter se similia, vt ex dissimi-
 litudinibus similitudo fiat vna, sic & via
 fuerit, sic & rectè habentium, approbatio,
 & non rectè habentium, redargutio.

Quæ dicuntur non imperare, sed facere in e-
 grijs, est difficile. Prorsus enim arti summa in his
 consistit. Nam si quis exactè sciuerit, & ex pri-
 ma generatione egri naturam, atque quanam ex
 causa nunc egrotet, perque multos sermones

que sensim cognoscuntur contemplatis fuerit, tum apparetes similitudines, tum dissimilitudines esse que videntur, atque reliqua que per distinctionem dicuntur probe inuenerit, is sanare poterit optimè. Contemplabimur itaque particularia omnia, ad memoriam quidem quacunque alibi latius elaborauimus, reuocantes, addentemque ipsis si quid velictum fuerit. Quoniam itaque quis optimè vniuscuiusque sanandi naturam in prima generatione scire debeat tum dictum, tum demonstratum sepius. Demonstratum quoque nihilominus, & que de affectis locis, & cum ipsis patientibus, tum scire, tum exactè cognoscere in agris oporteat: veluti & de causis quas & præincipientes & præcedentes, & continentes recerret: circa agrum œconomia: quæ nam quis commodè ex agris sermonibus ad opera artis colligere possit. Nô secus & quod ex particularibus ipsorum tum prospectis, tum consideratis, dissimilitudines in vnâ deducere tum vniuersalem, tum communem similitudinem conueniat. Ex his autem que in his libris scripta sunt, commoda sunt plurima. Quod deinceps dicitur: rursus dissimilitudines his, sectionem ab vniuersalibus communibusque & similibus in differentias ostendit, quod & in omnibus artis partibus demonstrauimus, in libro quidem de differentijs symptomatum in sectione generalis symptomatis, sic & in

libri

libris de differentijs pulsuum, de pulsuum sectione. Sed & inter has differentias similitudo est, secaturque rursus vnaquæque differentia vti demonstrauimus in alijs particulariores differentias, rursusque hæc similitudines quasdam habent, iuxta illud itaque posteaquam dicitur: rursus dissimilitudines in his, mox intulit: & si similia inter se fuerint, vt intelligamus aliquatenus rem contractam esse, vult siquidem nos dissimilitudines cognoscere, que differentia existunt: sunt rursus quadamtenus similes inter se, vt ex dissimilitudinibus similitudo vna fiat. Nam & ipsa per se vnaquæque differentia communem habet similitudinem, generalisque omnes complectitur: bene itaque dixit, ipsa: nempe vna recta in omni artis constitutione est vt didicisti. Vocauerunt autem non ὁδὸν, id est, viam, sed methodum talem viam qui Hippocratem sunt sequuti: ex qua eorum que rectè inueniuntur, & sunt, in artibus approbatio, & eorum que non rectè habent reprehensio.

Sanguinis è naribus eruptio, vel in subpallido nigricantibus, vel in rubro pallentibus, vel subpallidis.

Non est positum in oratione vtrum magis in morbis fiat sanguinis eruptio his qui dicti sunt, an hos magis quam alios inuenit. Imo neque liquet quosnam dicat πρὸς χρομὰς ἐκείνας, id est, in subpallido nigricantes: nempe vt sepius iam dixit,

R 5

consueverunt Graeci in plantis $\chi\lambda\omega\pi\delta\upsilon$ dicere
 $\alpha\pi\omega$ & $\chi\lambda\epsilon\upsilon\varsigma$, id est, virente herba, atque huius
 colore plurimum. Abusi autem, tum robustum,
 tum qui peculiarem habet habitudinem ita no-
 minant. Interdum & $\chi\lambda\omega\pi\delta\upsilon$ $\omega\chi\pi\alpha\upsilon\varsigma$, id est,
 pallidos vocant, & nunc iudicio interpretum ita
 videtur dixisse Hippocrates $\alpha\pi\omega\chi\lambda\omega\pi\alpha\iota\delta\alpha\upsilon\iota$,
 perinde atq; dixisset $\alpha\pi\omega\chi\pi\alpha\iota\delta\alpha\upsilon\iota$, id est, in sub-
 croceo nigricantibus. Hos nonnulli quidem ad
 sanguinis eruptionem paratiores esse aiunt, propter
 luteae bilis permixtionem, quae propter acrimoniam
 vasa aperire possit: alij vero iuuari magis, quod
 prauos habeant humores qui vacuatione inhi-
 bent. Similiter & in ex rubro pallentibus disar-
 dauerunt, alij promptiores ad sanguinis erup-
 tionem dici hos affirmantes, alij iuuari magis. In
 utrisque autem commune quidem quod bilis re-
 dundet, non commune vero quod in subpallido ni-
 gricantibus succus melancholicus magis permix-
 tus sit sanguineus vero in ex rubro pallentibus.
 Quisdam $\alpha\pi\omega\delta\pi\alpha\chi\pi\alpha\upsilon\varsigma$ per q scribunt, rubrum ha-
 bentes colorem significari volentes. Per tertio lo-
 co dictos $\alpha\pi\omega\chi\lambda\omega\pi\alpha\upsilon\varsigma$, id est, subpallidos, intelligunt
 hoc loco $\alpha\pi\omega\chi\pi\alpha\upsilon\varsigma$, id est, subluteos, voce autem eius
 significante, qui paucum lutei habent, cuiusnam
 hoc permixtum esse velint, subticent. Nempe si
 nigredinem habuerint, hos primos ab Hippocra-
 te dictos esse aiunt: si ruborem, secundos. For-
 tasse autem cum albedini permixtum fuerit, hos
 vocat

vocat $\alpha\pi\omega\chi\lambda\omega\pi\alpha\upsilon\varsigma$, sed qui albo est colore neque est
 expeditus ad sanguinis eruptionem, neque quam
 praedicti iuuatur magis.

Parum indulgendum, deinde sicce in-
 crassandum.

Hac quidem antiqua est scriptura. Sabinus
 autem non $\beta\rho\alpha\chi\iota\alpha$, id est, parum, sed $\beta\rho\alpha\chi\iota\alpha\upsilon\alpha$,
 id est brachium, scribit: atque reuulsionis gratia
 sectionem vene brachij in sanguinis à naribus
 eruptione auxilio esse, non propriam solum expli-
 cans scripturam, sed & probabiliter nos intelli-
 gere $\beta\rho\alpha\chi\iota\alpha\upsilon\alpha$ $\upsilon\phi\acute{\alpha}\nu\tau\alpha$, de sanguinis à cubito de-
 tractionem dictum esse volens. Ego talem vene se-
 ctionem iuuare eam quae ex naribus immoderate
 fit eruptionem sui noui: reuellit siquidem eam,
 & fieri prohibet. Non tamen hoc dictionem Hip-
 pocratis indicare video, sed $\beta\rho\alpha\chi\iota\alpha$ $\upsilon\phi\acute{\alpha}\nu\tau\alpha$ di-
 cere visus est, ut plurimi interpretum intelle-
 xerunt, pro eo quod est, indulgendum esse san-
 guinis fluori, deinde ad incrassationem pergen-
 dum: quoniam non simpliciter dixit incrassan-
 dum sanguinem, neque cum humiditate, sed cum
 siccitate. Sunt qui incrassandum $\epsilon\upsilon\phi\acute{\alpha}\nu$ in dandi
 casu scripserunt, aiuntque subintelligendum
 pharmaco: nempe & hoc ex illatis declarari. his
 vero qui existimant consilium de his esse qui san-
 guinem profundum non in morbis, sed ubi recti
 incedunt, nec decumbunt, de victus ratione
 sermo dici videtur, praecipiente ipso bonum
 succuma

succum his ex incrassantibus cum siccitate consi-
ciendum esse. Alicam autem, amyliumque
hæc esse dicunt: lac item, caseum recentem, nullas
& potissimum agnorum lactentium, præterea
& hædorum. Qui verò sermonem hunc de his di-
ci volunt qui in morbis sanguinem profundum,
consulere Hippocratem aiunt sanguinem absq[ue]
cibo incrassandum. Nempe hoc significat aduer-
bium *ἕρως*, id est, aride: quoniam succorum ma-
litiã concoquere volunt. Ad concoctionem au-
tem confert & concoquentium medicamentorum
usus, atque interdum adstringentia. nempe &
hæc incrassant sanguinem veluti concoctio. Di-
xit autem deinceps eiusmodi medicamentorum
exemplum. Quidam non *ἕρως* per o finem di-
ctionis scribunt, sed per *ῶ*, *ἕρως*, id est, sicco, præci-
pere ipsum vt sanguis qui sanguinis è naribus
eruptione vacuatur, sicco medicamento increas-
tur adfirmantes.

In aliis autem minùs crassitudinem fa-
cere oportet.

Alios inquit dicere Hippocratem qui
sanguinem absque succorum malitia profundit,
quibus neque crocea, neque atra bilis permixta
sit. Quidam scribunt non *παχύς*, id est, cras-
situdinem, sed *παχύς*, id est, incrassare, clario-
rem dictionem reddere cupientes, sed eandem ser-
uant intelligentiam: aiuntque Hippocratem in-
bere vt alij qui sanguinem profundunt ob san-

guini

guinis boni succi copiam, minùs incrassentur, in-
collelo scilicet verbo incrassare rursus bifariam:
alijs qui lem victus ratione, alijs verò medica-
menti ad nares almotione sanguinis crassitiem
fieri volentibus, alijs etiam viroque. Quod au-
tem talium dictionum nulla stabilem habeat co-
gnitionem, dictum est à me sæpius.

Sicco verò est opus albo, vt est galla &
alumen.

Hæc quidem est vetus scriptura, quam cum
explanatu esset difficilis, quidam transmutaue-
runt, alij quidem parum, alij verò amplius immu-
tantes. Qui amplius permutauerunt, ita scripse-
runt: Sicco verò est opus albo à naribus, vt est
galla & alumen, sensum ipsius talem esse volen-
tes: Sanguinem immoderatè à naribus profun-
dètes præter hæc, quæ antè dicta sunt, adhuc & to-
picis auxilijs curare oportet. Exeplu' topicorū au-
xiliorū dici aiunt medicamentum siccum album
naribus impostum: sed cum galla alba non sit,
quidam & alumen sibi adiunxerunt scribentes,
vt galla alumen, sed hæc vel illa iure sustulerūt,
tquam paruum & Hippocrate indignum,
qui significare aiunt alterutra nare sanguinem
profundente, siccum huic medicamentum esse im-
ponendum. Seruata verò antiqua scriptura ora-
tio enigmatica est. Nempe quæ nam à naribus
alba vacuare velit, vel expurgare, vel concoque-
re, vel quæ sponte ferantur contemplari, plane

innens

inuenire est difficile, quod Hippocrates nihil in
 bo. albo, adiunxerit. Ob id itaq; iure in hoc ipse
 primum disenserunt interpretes, intelligendum
 esse alius aliud volentes, & quod omnibus ipsis
 velut cecis, id est, galla aduersatur. conueniens
 enim erat dicere, vt cecide, id est, vt galla: hoc ita
 que communiter cum omnibus pugnat, neq; fieri
 potest vt vitetur absurditas interpretationis, neq;
 possum non lapsam & dissolutam constituere
 qui scribo. Sunt qui dicant totum sermonem Hip
 pocrati nunc esse adhuc de sanguinis per narem
 eruptione, consulere verò vtendum esse in talibus
 adstringente medicamento, quod nari sanguinem
 profundenti impositum sit, quoadusque alba ex
 ierint, placata scilicet sanguinis eruptione. Mal
 ta sanè & alia perperam dicuntur in dictionem
 vitiatam, vt mihi videtur, & forsàn ab aliquo
 subdolè insertam. Mirari verò licet vt in alijs
 multis, ita & nunc eos qui promptè dictiones
 Hippocratis in id quod ipsis visum fuerit trans
 scribunt. Nempe cum interpretes omnes scriptum
 esse in dictione, a naribus alba, non ignorent, per
 mutauerunt tamen ipsi, scripseruntque à naribus
 albo. Sæpius autem retuli quod in ambiguis di
 ctionibus verba verisimiliter permutare liceat,
 dicendo prius hoc ipsum tunc scripturam permu
 tare conuenit.

Vbi concumbere vel hircire incipiunt,
 sanguinem profundunt.

Sanguis

Sanguinem è naribus facile profundunt non
 agri solum, sed & sani qui hanc agunt etatem,
 in qua contingit quod hircire vocant, hi sanè tan
 tum concumbere possunt. Prius itaque sanguinis
 copiam habebant cum pueri essent, sed in aug
 mento non pari modo multum habent. Sanguis
 verò calidior ipsis existit, atque ob id sanguinem
 profundunt. Vos autem memoria tenere arbitror
 sanguinis eruptiones eas quæ ex alijs partibus
 fiunt, perpetuo cum loci appellatione recenseri, eas
 verò quæ ex naribus fiunt, interdum & citra
 partis appellationem.

In concubitibus quidam crepitum emit
 tunt, vt Arcefilaus, quidam horridi fiunt &
 rugosi: alij vbi congressi fuerint, ventre
 inflantur, vt Damagoras.

Si vt sæpius dixi, quæ à plerisque interpre
 tibus valde perperam dicta sunt, argumentis con
 uincerem, molestè commentariorum prolixitatem
 ferrent omnes. Quod si non argumentis conui
 cta prætermisero, de moderatioribus agens, iam
 qui mentem habent ex se incitati, prætermis
 sã iudicare poterunt, & nunc ita faciam. Verbum
 ἡρπιδιαι, id est, concubitibus intellexerunt fe
 re omnes de ea quæ cum muliere fit commixtio
 ne, velati & verbum ἡρπιδιαι, pro ἡρπιδιαι
 ἡρπιδιαι, status emittit, id de ea re paulò an
 tè mentione fecimus. Quod autè deinceps est scri
 ptum, quidam horridi fiunt, tale quippiã indicat:
 quidam

quidam ex his qui concumbere aggrediuntur, cum intercalescunt horridi fiunt, quam secundam rationem iam omnes eos qui succorum malitia sunt præditi ubi conferctius incallescunt, hoc pati sæpius didicisti. Quidam pro *πρωόδεις*, id est horridi, scribunt *πρωόδεις*, id est rigentes, qui valde rarum esse videtur, & maxime succorum malitiæ argumentum. Hinc est quod neminem circa concubitus initium rigere cognoverim. Præterea pro *πρωόδεις*, id est rugosi, *λευκόδεις* scribunt, putantque ex his nonnulli *λευκόδεις* *λευκόδεις* *λευκόδεις* id est, male adfecto corpore dici: alij verò *λευκόδεις* id est, male olente. De his quibus venter inflatur dictum est præ. Dioscorides orationem hanc, ut alias multi in eam quam voluit permutavit dictionem, & tota dicitio talis esset: In coitibus quidam interdum flatu emittunt, ut *Arcefilaus*, ut flatu ipsius graue odere intelligamus. Capito & ipse valde multa transmutans, dictionem fecit: *Arcefilaus*, alij rigentes fiunt & rugosi.

Mutationes cauendæ.

Securius in alijs quibusdam & in aphorismis hoc dixit, adiecit scilicet, multam & repente. Neque enim continentis nos aëris mutatione, neque que à nobis paulatim fiunt, fallaces erant sunt. Sole autē & subite & repentina, ad salutem tute non sunt, atque ob id tales cauendæ.

oportet. Vitabimus autem ambientis nos aëris mutationes, & domi plurimum manētes, & contrariorum adhibitionibus, humectantes verò in humidis mutationibus, calefacientes item & refrigerantes, ubi utriusque horum fuerit occasio. In victus ratione autem mutationes passivus in nobis ipsis effugere, neque ex gymnasijs in ocium repente transuantes, neque ex ocio ad gymnasia. Imò neque ex lauacro abstinentia, ad lauacrum, neque ex aquæ potu ad vini potum, aut ex vini potu ad aquæ potum, atque in alijs omnibus modo simili. Hic itaque sermo verus est, atque una sæpius ab Hippocrate dictus. Non video quidnam passi quidam aiant sub hac oratione: Mutationes cauendæ: intelligendum esse casum hunc generandi, atatum. Neque enim atatum meminit cum in aphorismis dixit: Plurimum & repente vel vacuare, vel replere, vel calefacere, vel frigidare, vel alio quouis modo corpus mouere non tutum. Omne siquidem nimium natura est inimicum. Neque enim multum natura ipsa est que paulatim transuunt, neque ubi ore aliqua indigent cautione circa communia salubrium præcepta, sicuti neque cum tempora paulatim permutantur, nempe has interdum magnas ad contraria permutationes repente fieri videmus. Nullam tamen atatem derepente incidisse.

scimus, ita ut puer postero die vir fiat, non per
transitum puberū, tū adolescentulorum aetate.
Cibi parcitas lassitudinem non facit, il-
lum admittit.

Ubi uniuersaliter canendas esse mutationes
protulit, unum aliquod eorum quae ad naturam
pertinent, scripsit deinceps ad memoriū sibi. Ne-
pe in verisq; mutationibus, tum aëris nos circū-
dantis, tum eorum quae ad uitae nostrae sorte spe-
ctant, tum uniuersae victus rationis, & cibi par-
citas, & quod lassitudinem tollit, & quod sitim
in omnibus quae exequimur, scopū habent. Inter-
pretes vero cibi parcitatem, tū id quod lassitudi-
nem, tum id quod sitim auertit esse dixerunt, id
quod falsum existit, si tanquam uniuersale di-
tur. Nempe his qui pituitosos habent succos, non
sanguinem vitalem, lassitudinem multū tollit, si-
timq; cibi parcitas. Biliosus vero vel in diem
tuentibus, neq; lassitudinem, neq; sitim auertit, ut in
libro de victus ratione in morbis acutis demon-
strauit. Deterius autem opinati sunt, qui scripse-
runt: ciborū abstinentia lassitudinem tollit, sitim
extinguit: sed hi summè ignorant, quae neq;
quissimam ex vulgo ignorat, ignorant. Quidam in
calce orationis aduocauerunt, τὸ τρώειν. i. esumē-
ti: aiuntq; cibi parcitatem lassitudinem tollere, &
sitim extinguere esurienti: asseruntq; τὸ τρώειν
dici qui in diem sentit, quamquam melius erat
dicere: in diem quidem sentienti, cibi parcitatem
intemp

intempestinè adhiberi, non sentienti verò commo-
dam esse: nempe constat plethoricum esse.
Extenuatio omnis cutem elaxat, deinde

circumtendit, recreatio contraria: corporis
labentis rugositas, recreati extensio, horri-
dum, lene, alterutricum signum, subbilio-
sum, subrubrum: sic mammas laxari, graci-
les autem extolli, vel circum obtendi, quan-
quam ne ob id quidem fieri nemo credide-
rit, sed quod caro aucta sit.

Demiror interpretum enigmatosas dictiones
quas nemo hominum nouit, qui soli se nosse pro-
fidentur: & quae nobis omnibus conspicua exi-
stunt, soli illi non intelligunt. Presentem itaque
dictionem quae enigmatosa non est varijs dis-
trahunt modis, alius aliter circumscribens eas quae in
oratione sunt enuntiationes, exponuntque circa
ea quae omnibus conspicuae apparent, quae maxi-
mè omnium cauere ipsos oportebat. Est siquidem
Hippocrati sermo de his quae in corporibus no-
stris videntur, tum in extenuationibus, tum
in recreationibus & refectionibus, hi verò ne-
que quid sit τρώειν, id est, extenuatio nos-
se visi sunt, tantum abest, ut vel apparentia
ipsis omnia, vel eorum causas nouerint. Nempe
extenuationem fieri ob vacationem pronuntiat,
alij non interesse existimant si vel vacatio, vel
extenuatio dicatur: sed nosse id, ut resuli, pre-
stantis scientiae non est. Multi itaque sanguinis

copiam non paucam habent, sunt verò summe
graciles, sicuti alij crassi obesiq; & pauci sangui-
nis. Et mulierem quidem, cui iam ab octo mensi-
bus mēstrua suppressa erant maxime extenua-
tam, detracto non paucò sanguine, brevi tempore
ad peculiarem reduxi habitum, quemadmodum
& alias non paucas, quod verò in illa, neq; enim
ignobilis, celebre hoc fuit, secta quidem illi vena,
sed ex hoc remedio certam futuram opem promi-
tere trepidantibus Medicis, quidam nobis con-
tradidere ausi sunt, ledendam à venæ sectione,
non solum propter mulieris gracilitatem, sed &
propter inappetentiam esse asserentes: atque hæc
quidem prolixius recensere præstat, quàm quere-
re exactè ut inueniatur de quonam ex Prodiis
agat Hippocrates. Sed iam, ut sapius dixi, Me-
dici recentiores in eam, quæ magni sôphistica sit,
recesserunt formam, aspernati quidem quæ circa
ægros sunt exactè observare, atque eorum affe-
ctus inuestigare, & causas ex quibus curatio
inueniatur, quæ & ipsa per mulieris quam me-
moratus experientiam adjudicata est. Primo si qui-
dem die detraxi sanguinis iuxta vnam & dimi-
diam libram, rursus secundo die vnam, tertio au-
tem non multò plus quàm dimidiam libram, ne-
pe vncia erant octo. Sôphista itaque hæc igno-
rans, querere incipit quis ex Grecis appellavit
λίπας, id est, libras, vel quis vncias. Medicus
verò nosse concupiscet quænam signa & alia,
vene

venæ sectionem in suppressione muliebrum osten-
dant. Ego autem recēsebo illa, ubi sôphistis quòd
malè valeant dixerò, quòd scilicet vena illi pro-
mimerent, sanguinis resertæ apparentes, & liui-
da colore. Dissecto autem vase pici liquida simi-
lis erat, & crassus: quam ob rem longè plus va-
cuandum esse visum est. Hæc obiter his diximus,
qui rectè curare desiderant. Ad propositum au-
tem reuersus, dicam interpretes non rectè simpli-
citer pronuntiasse corporis extenuationem ob va-
cuationem fieri. Nempe distinctè erat pronun-
tiandum, quòd λεῖπועὺς totius tumoris λεῖπώ-
σεις, id est, extenuatio quædã sit, vel σὺμπλοεὺς,
id est, collapsus vel contractio, vel οὐσίαις, id
est, confidentia, aut quouis modo appellare libeat,
ωαχρῶς verò contrà in tumorem augmentum.
Interdum itaque cum in carnoso genere imbecil-
la fuerit virtus, præuisque contineatur, tum in
anerij, tum in venis sanguis sit λεῖπועὺς: sa-
pius verò ex contrarijs ωαχρῶς, ita ut in va-
sis paucus sit sanguis, qui in alimentum carnis
absorbetur: probeque illas alat, atque ob illas cor-
pus totum intumescat. Non hoc ignorant puero-
rum mangones omnes, quòd circum partes car-
nosas cutis obtendatur: noruntque naturas corpo-
rum nonnullas quæ in tumorem attolli cuius cir-
cumsione nequeunt. Nempe summis digitis
ipsam extendentes, inspicunt quantum à subie-
cta carne recesserit, tantumq; rescindendum vnum-

quodque gracile corpus sperant, quantum cutis
 increfcebatur. Nempe in extenuatis tum mollibus
 laxa, in obesitate opimatisque tensa esse videtur.
 Extenuationes itaque ob multas eueniunt cau-
 sas, nempe exercitationes multae, cibi inopia, vigi-
 lia, curae, dolores, morbique, tum colliquantes, tum
 vaporantes, & vacuatio multa per ventrem, vel
 vomitus, vel sudores, vel sanguinis profusio, &
 extenuationum sunt causae. Recreationis ve-
 ro modus unus, omnium, scilicet commoderatio, quae
 habet cum valemus opus habemus. Haec autem
 sunt, ut ipse in sequentibus narrabit: labor, cibum
 potus, somnus, Venus. Cum itaque multi sunt
 di, quibus corpus extenuetur, commune omnium
 est, primum quidem ut cutis elaxetur, deinde
 circumdatur, manente scilicet extenuatione, et
 cedente vero recreatione contrarium accidit, et
 tenditur cutis. Causas horum iam quidem
 diuisis sepius, sed & summam nunc dicam,
 reuocantes ad memoriam quae sepe in vultu
 & vesicis estis contemplati. Nempe cum inter
 capacitas repletur, circumdatur cutis, et
 vacuatur, laxatur, mollescitque. Simili
 & in animalibus quae probe aluntur, in
 videtur cutis, laxari autem in his quae extenu-
 tur. Nempe ut humor in vres effusus mem-
 bras horum distendit, sic carnes cum augentur
 rem sibi circumdant. Videmus obesos autem
 sensum ita habere cutim, ut nemo accepta

etiam modicè à subiectis carnibus dissociare pos-
 sit: graciles vero ita mollem, ut qui ipsam ex-
 tendat, acum transmittere possit, nihil ex subie-
 ctis vulnerando. Facilius ferè omnes dictionem
 rectè intellexerunt, sed turbati ob id sunt quod
 huic adiacet orationi: Extenuatio omnis laxat
 cutem, contrariumque non ab ipsa fieri aiunt:
 & idè quidam orationem, deinde circumdandi-
 tur, de recreatione dictam esse putant, non vi-
 demus ipsis aduersari quod infertur ubi inquit:
 Recreatio contraria: fiet siquidem si subsequatur
 expositionis sententiam sensus quidam talis: Ex-
 tenuatio omnis cutem laxat, circumdatur autem
 tem contrà his qui recreantur, recreatio contrà fa-
 cere solet. Atqui primum quidem consentaneum
 erat, ut non contraria recreationem facere dice-
 ret, sed contrarium. Nempe cum vnum de exte-
 nuatione dictum esset, vnum & de recreatione con-
 trarium dicere rationi erat consonum. Si itaque exte-
 nuatio cutem laxat, recreationem circumdendere oportet
 rebat, coniunctionem itè, autè, post verbum, recreatio,
 dixisse videtur, faciliore, clariore, & breuiore exi-
 stente tali sermone: Extenuatio omnis cutem laxat,
 recreatio autè circumdatur. Quid igitur est quod
 ab oratione significatur, in qua inquit: deinde cir-
 cundatur: nihil sanè aliud nisi quod conspicitur ab
 omnibus intelligitur: Laxari quidem primum cutem
 in extenuationibus, deinde circumdandi, perman-
 ente scilicet extenuatione, & in recreationibus

non transeunte. In recreatione autem modo contrario, quod principio quidem cutis circumcendatur, tempore vero relaxatur. Hæc autem si ita accuratione quæ videntur quomodo Hippocrates animaduertissent, ita fieri vidissent. Primum itaque ubi vos admonuero quæ conspicuè vidistis, post hæc causas apparentium recensebo. Fiat autem admonitio de his qui in morbis sunt emaciati, potissimum ea macie quam Græci *μωρακία* & *σπογγύη*, id est, tabem oborridam vocant, in quibus meministis cutim non aliter tensam esse quam aridum corium: & quid mirum in illis quo exiccatis tempore cutim tensam esse videmus quando & primis diebus hoc interdum contingat? Agit siquidem Hippocrates ipse in præstico de his quæ morbi principio accidunt, ex quo cans & inter alia faciei signa hoc: cutis circumfrontem dura & intenta. Quod autem à vacatione id fiat, docuit deinceps ita scribens: Intermittente oportet nūquid vigilauerit homo, aut aliquid valde liquida fuerit, vel inedia quippiam habuerit. Atqui hoc quidem fatetur omnes Hippocratem sunt sequenti: veluti nūquid ore nuntiantes, quod in multa vacatione, interdum quidem visibiliter facta, interdum vero & in visibiliter talem fieri faciem contingat, qualem scripsit in hac oratione: Nasus acutus, oculi, collapsa tempora, aures frigide contractæ, & lobis leniter verse, cutis circa frontem duratur, tum mollescit in recreationibus.

intim

intentæque ita ut nos conspicuè docere videatur, validam vacationem mediocri contrariam circumcutim facere affectionem. Sermo ipsorum verisimilis quidem, sed non verus videtur, cum inueniunt: manentibus his quæ adfectum pariunt causis fieri non potest, ut ad contrarium fiat transitus. Nempe id conspicuè accidit in vacationibus immoderatis siue sensibiliter permanere ipse diutius videantur, siue obscure, agris vel distantescentibus, vel per transpirationes exhaustis. Priusquam itaque vacuatio ad propriam cutis substantiam peruenerit, veluti cum vires vacuantur, vel sacci, vel vesicæ, laxatur cutis. Diutius autem perseverante vacatione, non secus fit quam in tum corijs, tum pellibus quas extendere ob siccitatem non possumus. Talis videtur & interitum, tum vesicarum cutis fieri, ubi valde interuerint: quoad verò intus quippiam admissum sit, humida & mollis manet, & rursus dimissum excipiens quidem ubi valde expleta est tentatur, ubi euacuatur, relaxatur. Bene itaque dicit Hippocrates: Extenuatio omnis cutim laxat, deinde intendit, nempe & ita fieri videntur, quæque est dicta: bene quoque adiecit, recreatio contraria efficere. Principio siquidem cutis tenditur, sed tempore, tum laxior, tum mollior, & subiectis carnibus durior siquidem natura, & subiectis carnibus posterior, postertus quam ille, tum in extenuationibus, tum mollescit in recreationibus.

S S

Cum itaq; dura & arida iam fuerit, & redundabat sanguine, qui medicamentum, tum
 dat recreatio, primum carnes adaugens in- auster, tum adstringentis particeps facultatis
 mo intenditur, progressu vero temporis su- superposuerit. Fieri autem & talem cui condi-
 alimento, tum mollior, tum humidior effo- tionem ait collabenti, id est, cum paucioribus red-
 atque ob id rursus laxatur, quemadmodu- ditis que in ipsa continentur collabatur & in se
 tum pelles, tum coria, ubi aqua peruse sunt considat. Conditionem contrariam in se-
 & oleo, & adipe peruncta. Hec itaque, tum est, extensionem vocant homines, cum in longitu-
 re, tum euidenter ab Hippocrate dicta per- ditum & latitudinem increuerit. Coningit re-
 sunt explicata, propter rerum, de quibus qu- po interdum in longitudinem solum vel latitudi-
 gnorationem. Que consequuntur non in- nem, tum tendi, tum considerare. Sed presentem di-
 tent. Forsan vero & perperam scripta per- ctionem de ipsis, tum contractione, tum tensione
 esse putant, quanquam & in ipsorum expla- secundum dimensionem vtranz; intelligere oport-
 tionibus dissentiant, non minus quam hie- set. Qui vero dictionem antescrptam intellexe-
 teres permutant scripturas. Et autem sermo- rit, non hac valde indigebit: Horridum, lene,
 nifestior sit, partem dictionis quamlibet si- sequum alterutrius, subbiliosum, subrubrum.
 Etim expromam. Corporis collabentis rug- Sunt qui scribant: rugosum lene alterutrius si-
 recreati extensio. Quod itaque in extensa- gnum; sed quoniam in antecedente dictione de ru-
 bus cutis elaxetur, priusquam in propria su- gitate scriptum sit, consentaneum magis esse
 tia quippiam patiat, in recreationibus re- nant visum est vt $\rho\rho\mu\omega\delta\delta\epsilon$; id est, horridum in his qui
 datur: quod item arefcens tempore in con- tur, ostendete Hippocrate factam esse in his qui
 transcat, est supra demonstratum. In hoc rugas contrahunt formam his similem qui inhor-
 sermone collabentis quidem corporis fluxu- rent, similitudo autem fit secundum cutis in equa
 est, rugationem fieri ait, recreati vero exte- llatem, & veluti asperitatem, partibus scilicet
 $\epsilon\iota\upsilon\upsilon\delta\upsilon$ autem vocant Græci, tum corpus, in nonnullis caviioribus visis, alijs vero eminentio-
 tim quod in rugas vna cum contractione- ribus. Cum vero paruis admodum intervallis
 sicuti in senibus videtur, affectumq; ipsa- hoc per totam fiat cutim, vocatur symptoma &
 $\nu\omega\upsilon\upsilon$, id est, rugationem. Videtur & in $\rho\rho\mu\omega$ & $\rho\rho\mu\epsilon$, id est, horror, ique intellige ex-
 corporibus rugatio quedam fieri flaccida, quisita. vndarum tranquillitati lenis corporis
 venis, & potissimum in evaporatis qui constitutionem adsimilasse: horrorem vero nuper
 incipie

incipienti in ipsis inaequalitati. Sic itaque
 Poëta inquit: *ὄν δὲ σέ γ' ὄποιος ἰχέει ἀστο* wōv
 ἐπιξέειν ὄποιος ἴστω, id est, qualis Zephyro
 concitato super pontum effundebatur inae-
 quitas. Lene itaque corporibus inest quae resiciuntur
 asperum verò contrarijs. Alterutrum autem
 alterutrius signum existit, neque alteru-
 triusque, neque simul utrunque alteru-
 tium. Eodem modo & subbiliosum & subrubrum, &
 terutrum alterutrius signum est. Subbiliosum
 quidem eius quod extenuatur, subrubrum
 eius quod reficitur. Biliosus siquidem corpus
 efficitur qui extenuantur, ob eas quae extenua-
 tionem pariunt causas, de quibus supra aud-
 sti, sanguinosus verò his qui reficiuntur: neque
 enim probe nutriri absque bono sanguine
 Aduerbiū *ὄν*, id est sic, quod in calce ad-
 cet, quidam sequentis orationis principium
 ciunt: alij autem calcem huius, nempe modo
 que expositio fieri potest: quod fit ut de ea re
 sit accurate inuestigandum, sed ad ea quae
 nuantur, transeamus principium dictionis fac-
 tes aduerbiū, sic, quod plerisque interpretibus
 facere id visum sit: sic quod mamma laxante
 graciles extollantur, & circum obtendantur
 quanquam ne ob id quidem fieri nemo credid-
 rit, sed quod caro aucta sit. Haec quidem est an-
 tiqua scriptura, quam transmutauerunt, alij qui
 dem minus, alij verò plus: quemadmodum e-

Sabini

Sabinus qui ita scripsit. Sic quod elaxentur lon-
 gi graciles, hi autem attollantur, ut graciles qui-
 dem & laxari, & longi fieri videantur, qui ve-
 ro probe nutriuntur, intumescere, attolliq;. Rufus
 antiquam seruauit scripturam, atque antiquo-
 rum interpretum explicationem, quae contrarium
 quippiam Sabini expositioni doceret. Vult siqui-
 dem laxari eos qui probe aluntur, graciles verò
 attolli, hisque fidem facere videtur quod postea
 enuntiat, dicente Hippocrate: quanquam ne
 ob id quidem fieri nemo crediderit: ubi enim in
 extenuationibus laxari cutem dixit, in recreatio-
 nibus verò veli, priori quidem elaxari mammas,
 posteriori verò exurgere subsequens reperit. Atque
 ob id inquirunt, quanquam nemo ob id quidem
 fieri crediderit, hoc autem veluti rem inuentam
 acceperunt veteres interpretes empirici Glaucias
 & Heraclides Tarentinus. Nempe & ex hoc
 existimant ostendere Hippocratem se in ipsorum
 descendere sententiam, ut dogmaticis probabilita-
 tibus non creant, sed soli per experientiam appa-
 renti, quanquam & hoc ipsum quod apparet sine
 distinctione dictum utrius modo falsum sit, siue
 laxari & mollescere tales dicamus in extenua-
 tionibus, siue exurgere & attolli in recreatio-
 nibus. Hoc itaque primum erat ipsis exacte inue-
 stigandum: Empirici quidem quoniam & obser-
 uatione, & memoria valere solent: dogmaticis
 verò quoniam existentium causas, non falsorum
 ipsos

ipfos reddere oportebat. Quidnam itaq; sit quod appareat dicam, qui obseruauerim in non paucis mulieribus, & non parum obsequutus non solum obstertricibus, verò & his quæ nihil eiusmodi videntur. Nempe hæc, quæ apparent verius loquuntur, quam qui ob dogma circa ipsa cecutiunt. Quod itaque euenit est eiusmodi: Lacte quidem cum mamma oppleta fuerint in omnem augmentur dimensionem: in altum nempe exurgunt atque in latum, & longiores fiunt. Vacuato autem lacte rursus minores redduntur in tribus communitate dimensionibus. Si verò absque lacte permittentur & ad extenuationem & crassitudinem scilicet, ut cæteræ partes afficiuntur, mollescentes quidem primum cum extenuantur, intentæ verò cum in crassantur, progressu verò temporis contrariam accipiunt conditionem: breuiores siquidem sunt resiccata cute, longiores verò humectata, in aëre, ut antea est dictum. Sic itaque & in senescentibus mulieribus laxantur quidem primum, & postea exurgunt. Dixi quæ circa mamma apparere, causasque ipsis apposui, quod nullum interpretum fecit: sed postea quàm quisque scripsit ut voluit, suam explicat orationem. Iure autem & expositiones contrarias fecerunt, & scripturæ orationum ieiunè sunt interpretati, atque inuicem stultè ut quispiam dixerit, partim quidem vena loquetur, partim verò mentietur. Mamma itaque cum lacte replentur, maiores fiunt, minores rei-

cum

cum vacuantur. Sine lacte verò, in extenuationibus quidem principio mollescunt postea verò exurgunt: in recreationibus verò principio quidem sese attollunt, postea verò quiete relaxantur. Est & in recreatione distinctio, quod quidam reficiuntur priusquam ad tantam perueniant extenuationem, ad quædam arescens cuius tenditur: quidam verò priusquam deficcari fuerint in bonas crescunt alimoniæ.

Iuguli circûspectabiles, venæ cõspiciuæ.

Tales dictiones non vsque adeo manifestam habent scriptoris sententiam, ut non adiectis in dictione de quibus velit hæc appareant. Plerique siquidem eorum qui graciles natura existunt, iugulos habent conspicuos, & venas eminentes referunt, isque sanguine, veluti contra, alij neque iugulos, neque venas eminentes habent: ut verò per naturam talis corporum differentia videtur. Sic in his, qui præter primordiam naturam, vel extenuantur, vel crassiores fiunt, succorumque, vel copiam, vel pesuriam habent. liquet siquidem, quod in gracili corpore venæ oppleta, copia sanguinis magna ex parte viciosa messe ipsi inducent: quemadmodum in muliere paulò antea dicta, cui mensura suppressa erant. Demirari licet Capitana qui solus orationem ita scripsit: Repletio valde conspicibilis, venæ conspicuæ. Nisi ita scripta inuenta sit, quid necesse erat ut interpretes omnes in clarius ipsam permittarent?

Nem

Nempe in quibus dubitant, eas claritatis gratia permutare solent. At neque exemplar repenti quod ita haberet: neque in pauca incidi, ob id ipsum ut cognoscerem & veteres scripturas, & omnibus confessas vel dissentientes: cum itaque interpretes omnes, atque exemplaria omnia eadem scripturam habeant, non rectè transmutaui. **Capito.** Fortassis & ego ab initio ipsius perperam memini, prefatus tales omnes in scripturam suppositiones adulterationesque esse transgredidas: id quod in sequentibus citra prolixitatem facturus.

Prodicus febrientes necabat curfibus, luctatione, fomentis, malum: quod febrile est ciborum parsimonie inimicum, periculis in multis, curfibus, refractioni, labore in labore his.

Dictionem etiam hanc alij aliter scribunt, nonnulli quidem ita commutantes: periodis, luctatione. alij principio: luctatione. alij: luctatione: adimunt. alij principio adposuerunt: fame. Periodus itaque vocat lentas obambulationes quae in legum extenduntur tempus, ut in libro de victus ratione in morbis acutis, cum inquit: Multas leues obambulando absoluat periodos: meminitque Platoni Prodicum pluribus veteris obambulationibus. Quem autem Prodicum commemoret, dante Leontium, ut Selybriani superfluum est inuestigare: in alio quodam sermone talia persequor. Nunc vero quae

stionum historicarum quaestio non est, quando & non paucis a quibusdam scriptis explicationibus praetermissis acquiescamus, si in octo libris expositionem compleuerimus. Quare autem incuset Prodicum, ipse declaravit inquitens febrile inimicum esse periodis vel inedia: liquet quod & alius quae commemoravit. Nempe & luctationibus & perfractioni febrile est inimicum: quoniam & quod amicum est proprium per luctationem dicere consueverunt. Quod in medio viriusque dictum est: malum: quidam in calce prioris scripserunt: alij autem in fronte sequentis, ut sit sermo vnus talis: Febrile inimicum periodus. Quaedam autem febrientes ledant & ambulatio, & curfibus, & fatus, & lucta vniuersam corporis caliditatem augendo, neminem eorum laet, qui in operibus artis sunt versati. Prodicus autem non solum rationalem remediorum inuentionem ignorare visus est, verum etiam & obseruationem empiricam. Nempe ratio laborem labore sanandum esse interdicit. i. damnum dano, & malum malo: contraria siquidem contristat affectui auxilia, non similia adhibere oportet. videtur autem similia adhibere, si utique & ambulatio, & luctationem perfractionemque & $\tau\rho\upsilon\lambda\alpha\upsilon\iota$. i. fatum & famem adhibet. $\tau\rho\upsilon\pi\alpha\upsilon$ autem omnem quae extrinsecus nobis accidit caliditate intelligere oportet. siue ab igne fuerit, siue à balneis. **Fames** praeterea dictis contraria est. Nempe ubi fa-

mes laborandum non est. Non solum autem orationis principium, verum et a principio ad finem usque pro arbitrio scribunt. Ego vero veteres scripturas eligo: quæquam difficilem habeant expositionem. Quod autem in calce scriptum est: his: quidam sequentis initium, his: alij autem pronus adimunt: nihil siquidem ex eo, quam ex his que dicta sunt, amplius doceri videtur.

¶ Venarum rubor, liuiditas, pallor, laterum dolores molles.

Dixi verbum: his: in fine prædictæ orationis adiectum assignari huic posse, ut sermo talis sit. His quos ante dixi: fuerunt autem febrientes, qui non rectè à Prodicò ad motiones sanis peculiare agebantur. Contingit autem hæc haberi que dixi: sed non ab uno quoque homine omnia. Neque enim fieri potest ut rubor cum liuiditate sit et pallore: nempe horum unumquodque reliqua duo amoliri solet, sequiturque adfectus dissimiles. Nempe exercitatis fortisque qui mediocres vires habent, et commodum sanguinem, corpus rubeat: qui vero imbecillas habent, et sanguine viciosum his liuescit palleatque. Quidam verbum: tumores: in fronte dictionis presentis collocant, talem efficietes dictione: Tumores, venarum rubor, liuiditas, pallor. Quod autem in calce orationis dixit: laterum dolores molles: quidam permutauerunt in *κατάπερα δόλαι*, illum dolores intempestive exercitatis fieri volentes.

Interpres vero omnes scripturam hancauerunt: laterum dolores molles: intelliguntque dolores qui absque inflammatione et tensione existant.

Sitim arcent, os continere, tacere, spiritum cum potu frigidum introducere.

¶ Num ex his que ad totius victus rationis memoriam in febrientibus ducere possunt scripsit Hippocrates: id quod et presentis Prodicii in febrientibus ostendere potest. Non enim quibus siccit egri velut concalescenti ea facere est consentaneum, sed ea potius que sitim adimant: hæc autem sunt, primum quidem laborantis requies, que motionibus opponitur: alterum alia per que mitigetur magis, et non accendatur febrilis adfectus, ex quibus unum est absque siti seruare: per que autem sine siti quis fiat, adiunxit os habere clausum, tacere, et ventum frigidum cum potu introducere, id est, ventum unum cum potu frigidum attrahere: si potu dixit, quod et sine potu, per solam scilicet inspirationem, fieri id posset, est manifestum. Quare et aërem in respiratione intelligere oportet, ut ne calidus plus in isto fuerit, et æstiuo tempore magis, audientius vero et hoc loco Capito et Dioscorides permutata antiqua scriptura, ita dictionem scripserunt: ventum in potu frigidum non introducere. Sed Dioscorides alteram scripturam ut consuevit, adposuit. Ex quibus ventum frigidum in-

introducere: Capito verò neque posteriorum scripturam in omnibus exemplaribus repertam, & ab omnibus explanatoribus confessam probavit, sed adiecta ipsi syllaba $\mu\eta$, id est, non, profrigidum introducere, scripsit, frigidum non introducere, ut nunquam febrienti aer frigidus inspirandus sit.

33 Causæ unde ægrotare coeperint prospiciendæ, siue capitis dolor fuerit, siue auris, siue lateris: signum dentes, & in quibusdam bubones.

Oratio hæc in secundo epidemiorum est explicata primo commentario.

34 Ulcera & phymata febres iudicantia, quibus non procedunt, acrisiæ, quibus aliquid relinquitur, his certissimæ & celeritæ recidiunt.

Oratio hæc & ab ea que hanc precedit in secundo epidemiorum scripta, facta est accommodata in primo commentariorum, qui in illum confecti sunt, expositionem.

35 Sputa rotunda mentis alienationem denuntiare solent, qualia in Pleno.

Sputorum rotundorum ut materialis quidem causa est crassities, & viscositas humorum in bronchijs pulmonis collectorum: ut effectrix veri loci caliditas. Nonnullis quoque & id febrientibus fieri conspexi: qui in valde multo tempore nihil habere mali videbantur. postea verò hi omnes

ex plurimi contabuerunt: quod si cum febre aliquando fiat, cum cæteris delirium portendentibus $\tau\eta\eta$ & delirium indicat, conferentque hæc ad eius quod desipientiam portendere natum est præsentionem, aliàs autem non. nunquam est igitur soli ipsi ad prædictionem desipientiæ confidendum. Proprium desipientiæ signum sæpius audivisti. Diximus siquidem in commentarijs prognostici, caliditatem illis accedentem ad desipientiam conferre aliquid posse quod caput repleat, eam verò per se nullo pacto esse sufficiens signum desipientiæ & potissimum phrenitice: quoniam & multi post febrium vigores subdelirant propter capitis repletionem. In quibusdam exemplaribus calci huius orationis appositum est $\delta\iota\upsilon\tau\eta\eta$ $\pi\lambda\alpha\upsilon\sigma$, id est, ut in Pleno. In alio verò $\delta\sigma\omega\lambda\eta\mu$ $\delta\iota\omega$, qui ex interpretibus priorem scripturam receperunt ut Sabinus, loci cuiusdam nomen aiunt esse $\tau\delta$ $\pi\lambda\eta\mu$: non tamen cuius urbis locus hic sit, sermoni adiecerunt.

Qui hæmorrhoidas habent, neque pleuritide, neque peripneumonia, neque phagedæna, neque furunculis, neque terminthis, forsân neque lepra, & forsân neque aliis.

Deficit verbum, corripuntur, estque ipsum subaudiendum: quam ob causam non corripiantur, liquet. Nempe cum succorum malitia per hæmorrhoidas excernitur, cachexia quidem non-

nulle interdum toto in corpore consequuntur, praui colores & hyderi: sed nihil quod tale sit, morbus est. Quod autem phagedaenas ulcera dicat de pascentia quae phagedaenica medici veteres vocant, dictum est in primo commentariorum qui in librum de humoribus confecti sunt. nempe in libro illo eiusdem verbis dictio scripta est. Quidam vero phagedaenas intellexerunt multorum ciborum esus, quos & ipsos ob cacochymiam fieri immoderatas ciborum appetentias concitatur & a nobis, non tamen talis cacochymie medetam hemorrhoidas esse par est, sed melancholica: acredo autem humorum frigida talem operata ciborum appetentiam iam quibusdam & ex eis qui hemorrhoidas habent facta est. Terminthorum nomen nigra quaedam ephymata id est, enascentia tubercula quae maxime in tibijs sunt indicat. factum à similitudine quam tum figura, tum colore, tum magnitudine cum fructu terminthi habent. Quod in calce orationis scriptum est: forsitan neque alysi: quidam scribunt: forsitan neque alphis, id est, vitiligibus quos alphas dicunt, quoniam & alphas cuiusdam cacochymiae soboles existunt in cute consistentes.

Curati vero importunè multi, subito his correpti sunt, & grauisimè.

Importunè ab hemorrhoidibus sanantur, qui neque sanguinis detractio per circuitus, neque medicamentis subductorijs, vel exercitationibus

bus vacuantur: qui item ne unam quidem ex ipsis manere relinquunt, sed omnes vniuersim tollunt.

Et quicumque alij abscessus vt fistulae aliorum medela.

Sapius inuenimus Hippocratem ἀπορροήs, id est, abscessus appellare non eos solum qui λείψα ἀπορροήs, id est, per refusionem fiunt, sed & eos qui λείψα ἀπορροήs, id est, emissionem. unum itaq; ex his partematis sunt & fistulae, per quas humorum superflua expurgantur. queniadmodum itaque in hemorrhoidibus: ita & his nō simpliciter, neque quomodo libet, curationem moliri oportet.

Consideratio quidem est, nempe quibus facta haec sunt, liberant: quibus ante facta: prohibent.

Quaquam vetus scriptura haec sit, pleriq; tamen interpreti ipsam in clauiore permitauerunt, pro γρόφουλα & προγρόφουλα, γροφούρα & προγροφούρα scribentes vt ad ἀνάλυσιν referatur. Omnes autē ἀνάλυσιν ἀπορροήs, i. humorū illapsū intellexerunt, falso forsitan circumuentiq; primo bibliographo, qui quae sensu eadem in omnibus sunt scripturas scripserit: vult siquidem dicere Hipp. humorum illapsus, in quibus fiat affectibus illos soluere posse, antefactos autem hos prohibere. Videtur autem mihi & ita posse intelligi dictionem, si utiq; his dicatur verbus: ἀνάλυσις. i. consideratio quidem est: nempe quibus haec sunt soluant,

antefacta verò prohibent. Nempe cum veteres diphihongum ñ & i vno caractere, qui nunc solus alteram representat ñ, exorta sunt delicta multa, eorum videlicet: non iuxta eorum qui scripserunt sententiam, sed eorum qui literas transulerunt. Ob eam rem scripturis eiusmodi est diligenter attendendum in quibus fieri potest ut scriptura correctæ sit diphihongo ñ & i transposita, vel modo cõtrario. Simili modo & in ñ in eo est faciendum; quoniam & vtriusque phihongi vno scribebantur caractere.

Aliis locis loci succedentes, vel dolore, vel grauitate, vel aliquo alio liberant, aut aliis communitates.

Dictio hæc in fine libri de humoribus scripta est, veluti & quæ ante hanc scriptæ sunt à prima oratione, in qua ait: qui hemorrhoidas habent. Exposuimus itaque eas ibidem perfectius: summa verò nunc dicitur. Sensus enim præsentis orationis talis est: Ex locis alijs in alios morborum successiones fiunt, commutatis qui eos pariunt humoribus. Nempe aut propter robur partis à qua migrant illabuntur, vel propter suam grauitatem, vel propter aliam causam, veluti medicamentum acre stimulans, vel persificationem, vel caliditatem quandam extrinsecus aduenientem: præterea & propter communem partium naturam commutationes fiunt. Testiculus qui ob tusses intumuit, monumentum est communitatis cum

tis cum pectore & mammis, seminis & vocis. Quidam pro oratione: aut alijs communitates: scribunt diuersæ communitates, sequentisque dictionis faciunt exordium, Hippocratem ad aliam communitatis speciem deuenisse affirmantes, iuxta scilicet humorum cognationem. Hippocrates itaque, ut inquitur, ait: propter declinationem non vltra sanguis egreditur, sed propter humoris cognationem talia excreant. Sic & Rufus scripti diuisitque orationem, præscriptionem quandam existmans esse orationem hanc: diuersæ communitates: & quæ inferuntur veluti explanationem præscriptionis esse, ait siquidem conformationem esse sanguini ad pus. Quibus enim non vltra sanguis excreatur, facta ipsi ad contraria inclinatione, bis spura purulenta sanguini cognata fiunt. Ideo & dictionem ita scribit: Sed propter humoris cognationem pus excreant. Sabinus antiquam scripturam seruauit, principumque proprium eorum fecit quæ dicuntur, ob scilicet inclinationem, ad quod iam transibo.

Ob inclinationem non vltra sanguis egreditur, sed iuxta humoris cognationem expuant.

Explanaui quidem iam perfectè dictionem hanc in tertio super librum de humoribus commentario, dicamque eam hoc loco breuius. Cum sanguis ex parte aliqua vacuetur, ut sede, vasis, vtero, aut per circuitus ex ventre, vel fi-

stula, vel undecunque in partes alias motum se-
derit, non vltra per locum priorem euacuatur.
Exemplum hoc particulare est sanguinis ad tra-
rachem & pulmonem inclinati. Expuitur siqui-
dem hinc alijs aliud iuxta humorum affinita-
tem: spumosum quidem, cum humor pituitosus
fuerit: pallidum, cum biliosus: nigrum vero, cum
melancholicus, veluti rubrum cum sanguis in
illapsus sincerus fuerit. Iura itaque quidam literam
τ, adiecerunt, & non ρωρῶν, id est, inclinationem,
sed ρωρῶν, id est, conuersionem scripserunt, ob
sanguinis conuersionem scitari quod conuersionem
affuit, volentes. Nempe in biliosum aliquando
& aliquando in melancholicum conuertitur.

Sunt quibus sanguis tempestat in tali-
bus auferendus sit, alijs vt in his non ita
conferendum.

Confert, inquit, quibusdam horum vt san-
guis detrahatur, qui scilicet eo abundant, & non
alium in alium humorem conuersione insigni con-
uersus fuerit. Non autē detrahendus quibus iam
conuersus sit, precedente viriū scopo, tametsi ali-
quando in his præmittatur sermonibus in qui-
bus adfectuum colorū indicationes percurrimus.

Inhibitio his qui sanguinolenta ex-
puunt, anni tempus, pleuritis, bilis.

Hanc quoque dictionem que antescrpta
consequitur, in calce libri de humoribus alijs ali-
ter tum scribunt, tum explicant. Cum itaque
scribitur

scriptura omnes, expositionesque non verisimiles
fuerint, moderatius habere quam cetera mihi
visa est scriptura quidem, quæ contradicentem
dictionē habere videtur: expositio vero, vt cruen-
ta expuentibus sanguinis prohibeatur detractio,
propter obsistens & in contrarium nitens anni
tempus, vel propter adfectum pleuriticum, vel
propter redundantem biliosum humorem. Quod
anni tempus obsistat, est manifestum. nempe in
valde calido anni tempore quale est sub canem,
vena sectionem fugimus: pari modo si homo val-
de biliosus fuerit. Quod vero de pleuritis dicitur
pugnare id solum videtur: non enim sectio-
ni venæ contra nititur affectus, at potius euin-
diget, non prohibente vel virtute, vel anni tem-
pore, vel aiate. Videtur itaque tale quippiam esse
quod dicitur: Cruentum expuentibus venam se-
care propterea oportet, quantum ad hoc spectat, nisi
ob pleuritici talia screauerint. Non enim pro-
sus venam secabis tanquam sanguinem excreta-
tibus, sed proprijs pleuritidis sanabis distinctio-
nibus, quibus vel vena his est secanda qui ita
affecti sunt, vel non. Hoc vero mihi contigit ani-
maduertere cum libri de humoribus explanare:
nempe inter hæc vidi ægrum quendam, qui vt he-
maploicus accersuit me, sanguinolentum ex la-
tere excreans: screatum autem contēplatus, in-
terrogavi hominem si doloris sensum aliquem in
latere haberet, qui exiguum esse confessus est.

Eras

Erat autem ita tum habitus, tum virtute, ut
quidem sanguinem excreasset, & ob id sectione
vena auxiliaris vrgeret, adsumere ipsum aude-
ret. At cum pleuritis quieta esset, non erat ne-
cesse, atque ob eam ipsum non accepit, & mani-
festè visus est homo pleuriticus, ceteris pleuritidis
auxilijs absque vena sectione obsecutus: nempe
& moderatissime existunt in quibus cruentum
expuitur. Quidam interpretes vocabulum *λευκον*
αιμα, id est, inhibito, vel prohibitio in ante scripta
dictionis calce constituunt, leguntque hoc pati
presentem: In his qui cruenta expuunt, anni ten-
pori pleuritidis bili. Aiuntque anni tempus in
ea de his dici, quae tempestivè & convenienter
sunt. Nempe velle ipsum indicare in pleuritide
bus cum in principio cruentum expuunt, nempe
& contingit ita prorsus fieri post haec eam qua
biliosum sit commutationem: ordinem siquidem
esse bene procedente ad iudicationem pleuritidis
à cruentis biliosa excreari. Dicta sunt & ali-
quaedam, ab his qui dictionem hanc sunt interpre-
tati, indigna ut memorentur. Ego autem sen-
per admonéo ut scitis, non esse ambiguoſis im-
randum, cum alia multa in arte habeantur, in
quibus commode possumus exerceri.

COMMENTARIJ TER-
TII FINIS.

G A

G A L E N I I N

S E X T V M E P I D E -

M I O R V M H I P P O C R A T I S

L I B R V M C O M M E N -

T A R I V S Q V A R -

T V S.

*

Ioanne Vassæo Melden-
ſi interprete.

**

VIBVS tumores secun-
dum aures circa iudicatio-
nem facti non suppuran-
tur, appressis his & euane-
ſcentibus reuerſiones ſiūt
iuxta rationem reuerſio-
num. Reuerſione facta rursus atrolluntur,
& permanent, quemadmodum febrium
reuerſiones in circuitu ſimili: In his ſpes
eſt, ut in articulos collectio fiat.

Tumores præter naturam qui in morbis cir-
cum aures ſiunt, conſuevit appellare *πρόσχωρα*,
& ſus dictione interdum quidem integra, inter-
dum verò & ieiuna defectuoſaque, veluti &
nunc. Fuisset ſiquidem integra ſi ita dixisset,
πρόσχωρα in morbis facta, quomodo

& 113

laxitudinis sensus adfuerit, ipse in aphorismo scripsit: *Laxitudines spontaneae morbos denuntiant; & tunc certe de ita laxitudine morbi, que magna ex parte ex crassis viscosisque originantur humoribus, agere Hippoc. est aut mandandum. Ideo per urinas, vacuatis ipsis, cessat morbus; senior vero fideliorque fit morbi solutio, si vacuatio die indicatorio exortum acceperit. Si vero neque per urinas, neque sanguinis eruptiones indicati sunt, morbus in collectionem finire consuevit.*

Cui intestinum in dextra parte arthriticus factus est, & quietior fuit, post curationem dolore magis fatigatus est.

Gemina est hic scriptura qua sensum enunciat. *Vetustior quidem primam syllabam nominis ἐντρίπου cum v. scribit, id est, intestinum; posterior absque v. ἐντρίπον, id est, alterum, volentibus qui ita scripserunt τὸ ἐντρίπον dici de his qui sub auribus formantur tumoribus: quemadmodum τὸ ἐντρίπον quibus dolet intestinum, vel tenditum. Intestinum autem singulariter dici cecum, quoddam existimauerunt; alij vero cecum, quod et facile in scrotum labitur, perinde atque absolutum: quod itaque absolutum solum hoc fuit, colligatis continuatisque sub mesenterio ceteris, vera dicunt. Verum si quod in scrotum delatum sit, ob id arthriticus leuatus sit, & si rursus curato ipso in eisdem fuerit, diuinatione est operandi.*

credibilis itaque est, vt de illo cui cecum doluit, dictus sit sermo. *Consentaneum siquidem erat leuari ipsum à doloribus articularijs, vna quidem ratione secundum quam inquit: duobus doloribus simul, & non eundem locum infestantibus, vehementior alterum leniore facit: altera vero quod fluentium in articulos humorum, facta in cecum fuerit transmutatio. Nonnulli interpretum arthriticum hunc, ischiadicum esse inquirunt, atque ob id labente ceco intestino leuatum, cum scilicet non amplius prematur graueturque coxendix, quam τὸ χίον. Greci vocant, ex Grecorum consuetudine ischiadicum arthriticum appellare volentes. Hanc itaque usque locum dictiones omnes in calcè libri de humoribus scripte sunt. Tam verò ad eas pergam, quae in hoc solum negotium incumbunt.*

Agefios puella quidem cum esset, frequenter respirabat: mulier autem effecta, à partu dolens, non longè admodum, magnum sustulit pondus, continuoque crepuisse aliquid in pectore visum est. Postridie fatigauit mulierem asthma, doluitque illi coxa dextra: cumque coxa doleret, farigabat & asthma: cum cessauit dolor, cessauit & asthma: spumosa excreauit, sed principio florida, quod subsedit vomitui bilioso tenui assimilabatur: dolores autem potissimum fiebant, cum manus laboraret.

ἰσθμῶα, respirationem appellare Hippocratem
 sepius audiuimus, ut & πνεύματι
 dici existimare oporteat, quae crebro spirandi
 Quibus autem valde aucta fuerit talis difficultas
 tatis spirandi species, ἀδύα, & ὀπίσθον αἰεῖ
 appellatur, ubi citra febrem fuerit, crassis scilicet
 lentisque humoribus vias spiritus occupantibus
 vel crudo quodam phymate in pulmonibus congesto.
 Cum autē ipsa ante difficultatem respirandi
 à partu doluit: si itaq; nullo facto de spirandi
 difficultate sermone dolere ipsam dixisset, quod
 mulier haec sensum lassitudinis toto haberet corpore,
 intelligere verisimile erat: sed quoniam eam
 bre esse spiritu dixerat, iure quis super thoracis
 dolore dictum esse intellexerit, moderatus autem
 cum esset, aliquid aliud symptoma eiusmodi
 cogit. Nam ut manibus graue quippiam sustulit,
 continuo quidem sonum in pectore sensit, rursus
 scilicet ut consentaneum est phymate. Postmodum
 die autem distributo ad asperam usque arteriam
 qui in phymate continebatur humore, respirationis
 frequentiam aduenisse contigit, & non
 non amplius simpliciter crebram esse respirationem,
 sed iam quod asthma vocatur: sed hoc post
 latim excreato, perfecte sedata est mulieri
 spirandi difficultas, haec tamen quidem quae
 nulla est, sed praeter rationem facta sunt omnia.
 Sed quam ob rem confortationis loco thoracis
 senserit, simul & lenata coxendix fuerit, iam
 quae

quis optimo quiescit, cum nulla coxae ad thoracem
 existat societas, quomodo & membrum generationis.
 Forſan itaque imbecillius habens ischion, doluit: superfluis quibusdam humoribus
 tunc in ipsum peruenientibus: neque enim sympathia
 fieri ostenditur membrum naturalem habitibus
 communitatem, prius interdum imbecillius
 contristantium humorum superfluitatem
 excipientibus. Spumosa etenim puuitosum
 humorem esse ostendunt, florida verò sanguinem
 redundare, veluti & pallida pallidam & flauam
 appellatam bilem: simili modo & nigra
 nigram. Dictum autem est iam sepius quòd ubi
 biliosum simpliciter dixerit, pallidam flauamque
 iudicat bile, quatenus plus alijs colore adscribat,
 nepe & eruginosa vomitu bilis, & subnubra, &
 nigra & obscura. Quod autem in calce orationis
 est adscriptum, quòd scilicet doleret magis in
 manuum actionibus ad sympathia indicationem est
 dictum. Audiuimus autem & iam ex alio sermone
 cum partes thoracis super e affecta fuerint,
 circa primum vel secundum intercostale,
 manus ad consensum rationabiliter venire, nervus
 scilicet ex his intercostalibus, ad ipsum peruenientibus.
 Consentaneum est ergo & ruptam esse
 dextram thoracis partem cum pondus sustulit,
 atque ob id secundum relictum dextram esse
 adfectam coxam. Et si in facto nervorum
 affectu, qui mulieri ob sublatum accidit

pondus thorax, manui consenserit, verisimile est in illis maxime partibus passum ipsum, vnde nervorum ipsorum ad manus est exortus.

¶ Huic interdicere allium, porcinam, ouinam, & bubulam carnem. In his difficulter spirantibus clamore, & iracundia est abstinendum.

Differentes & in hac dictione fuerunt scripturae. Sunt enim qui huic scribant in dandi causa, faciuntque talem dictionem huic interdicere allium, porcinam, ouinam, bubulam, alij sine verbo, huic, scribunt, & a verbo interdicere excluduntur. Volunt autem omnes subaudiendum esse visum est nobis qui ipsam curauimus, vel ipsi imperauimus: conferre siquidem quoduis tale, et quod id de scriptura agendum non est, sed quod quis scribere voluerit, huius arbitrio est permittendum, vbi communis seruetur intelligentia. Relicta itaque orationis minuta & subtili disputatione, ad res quae docentur transeamus. Tali praedicta mulieri alijsque ita adfectis confert a carne porcinam abstinere, a bubula, & ouilla: his quidem rebus valentis materiae, & coctis difficilibus, allium quidem veluti acri & erodente, bubula autem tanquam non solum vase praefracta superfrangere, sed & nondum antea passis respiracionibus ganuiniuriam facere valente, tensionemque quandam & caliditatem, & inflationem procreante. Quae autem haec quidem veluti exempla ab Hippocrate dicta

dicta sunt, nemo est qui nesciat: praecipit autem abstinendum esse ab omnibus quae difficulter concoquantur, acerbis omnibus, omnibusque succi viscosi, atque praeter haec ab his quae violentam quandam in deputatis respiracionis instrumentis facere possunt tensionem.

Cui in capite serpebat tumor, huic primum alumen vsum commodo fuit, habuit & alium primum abscessum, forsitan quod futurum erat ut os abscederet: abscessus vigesimo die, supra aurem in summo ad verticem vulnus erat.

Quaedam ita scriptorum, forsitan quidem scriptori ad memoriam commoda erant: nobis autem qui in haec incidimus, non valde manifesta est ex ipsis commoditas. Narrat siquidem cuiusdam in capite depascens vicus primum ab vsto alumine adurtum fuisse. Fuisse vero & ipsi alio quodam in loco abscessum, vbi os postea abscessit. Adscripta est & pars capitis adfecta: at quod res raro contingeret, consilium scripsit nullum, sola quae facta sunt enarrans.

Cala homo habet qualia canis, maiora vero ex mesocolis: dependent haec ex venis a spina in ventrem.

Quod & haec sibi ad eorum memoriam quae ad anatomica spectant theoremata scripserit Hippocrates, nemo ignorat. Homo siquidem leuodan uaturam instar canum habet, atque maiora esse

ipsa, & ex mesocolis dependere, perinde atque mesenterijs dixerit: sed mesenteriorum nomen generalius est, specialius vero mesocolorum: non est enim in ieiunio intestino alijsq; gracilibus nomen aliud, nemo enim mesonestion, id est, medianum, ieiunum, vel tale quippiam dixerit. Mesenteria itaque, tum gracilium, tum crassorum continuè existunt, ita tamen vt quaedam circunductiones propriae videantur, separanturque per eas quae in ipsis sunt venae. Vena siquidem peculiari vna in gracilium intestinorum mesenterium, peculiari autem & alia in crassorum quae laeuae appellantur deducitur, simul cum vena vtraque diuisa arteria, adnexio autem mesenterij perinde est atque mesocoli. Continuum siquidem existens videtur, in vnam quandam carum, quae in lumbis situm habens, iacetque hoc sub ventre. Et omnia quidem haec adnexio nervo simillima existunt, quaequam copula iuxta substantiam fuerit. Nam quae ex ossibus exorta sunt sanguine destituta corpora, nervis similia existunt. Nervos copulatos vocant eos plerique Medicorum, à voluntarijs discriminantes. Sed nunc in praesentibus Elione iuxta nervorum appellationem propter multitudinem dicta sunt.

Gratiae aegrotantibus, vt mundè conticiantur, tum potus, tum cibus, & quaecumque viderit, mollia sint quaecumque tan-

gat.

gat, aliae non valde laedant, vel facile emendantur, vt frigida, vbi ea opus sit.

Quae nam Medicum in egrorum gratiam facere oporteat, & quae non, vbi hoc in libro perfectè contemplati fuerimus, satisfaciamus: quemadmodum in alijs omnibus facere consueuimus, doctrina quippiam absolute iterum ex toto recensentes, & iterum in alijs non amplius totum, sed summas tantum percurrentes. Dicta itaque est & in aphorismis speculatio haec, scribente ita Hippocrate: Paulo deterior cibus sed suavior, melioribus quidem sed minus suauibus magis est eligendus: magis quidem quod ob promptam opinionem, gratiae aliquid aegris conferat ad suauitatem, quam reuera id non faciat. Nam quae suauius ingeruntur quamquam natura paulo deteriora fuerint, melius coquuntur: adde quod & aegris conuenientissimum sit, vt probe concoctum sit quod adsumptum est. Impresentiarij autem genus alterum, remque commemorat, in qua tum gratum, tum incundum aegris facit Medicus, morbo nihil efficiens, vt cum ante tempus lauare permiserit, aut bibere, aut fructus esse borarios, vel frigidam bibere. Nempè vniuersiusque antedictorum commoda quidem est postero die occasio, sed compellunt Medicos aegri, vt vno anteuertat die, adonantque sepius nonnulli aegris promptè haec, cupiditatibus ipsorum obseruantes, vt plus mercedis reportent, verum haec quidem, non secundum artis

V 4

sunt rationem. Quod verò in aphorismis dicitur, & quæ nunc percurrit, commodè indulgent egri Medici optimi. Vfus verò nunc deinceps ab ipso scriptorum, ad egrorum inobedientiam refertur: quos etenim cum voluptate spectauerint, his magis confidunt, atque hac ratione, tum pater, tum mater filio appetentia carenti persuaserunt, ipsumque cibum ingerere coegerunt, nullo alio persuadere valente: sic filius patri & matri persuasit, frater fratri, & amicus amico, quos autem ille libenter conspexerint homines, & si conferentia consulant, admonentque, non obsequuntur. Ad talem itaque confidentiam dicebat Hippocrati & prædictiones nobis esse adiumento, & profusus Medicum egris demirationi esse. Et ita quidem apud nos in Pergamo cernimus eos qui à Deo curantur, credere ipsi quindecim septius diebus nullo modo bibendum esse imperanti, qui Medicorum nulli imperanti credunt. Magnam siquidem habet aut imperata omnia faciendâ inclinationem laborantis confidentia, ita ut certò instigæ auxilium consequatur. Diversa ab his sunt quæ in presenti oratione dicuntur, de quibus iam dicamus unum quod seorsum diligentes iuxta autè scriptam orationem, veluti ut mundè conficiantur, tum cibi, tum potus. Nam sæpius multos porrigit Medicus egro, tum cibos, tum potus, contra quàm oporteret ipsos componens: vult autem hos mundè confici. Estque scriptum in nonnullis

exemplar

exemplaribus pro lactæ apôs, lactæ apôs. Est autem hac primum quidem si nullam habuerint sordem vasâ quibus, tum cibi, tum potus porrigitur: secundum verò, si neque aliorum quippiam per quæ sit administratio. Sæpius enim id in quo continetur quod ex tum cibi, tum potibus porrigitur, mundum existit. In quo verò gelida aqua, vel calida ministratur, sordidum: veluti & ex vasis alijs ad obsequiû convenientibus impurû aliquod cernitur. Medicum quoque præter hæc, tum primum, tum maximè manus habere oportet mundissimas, facièmq; & pilos, tum menti, tum capitis, deinde & alias corporis partes, veluti & vestem splendidam, quæ inquit, conspicit eger: neque hoc ipsum tantum, sed & contemplatores, & domum omnè in qua eger laborat eiusmodi esse oportet: nihil inque ex his egrum ipsum illat ab ille videre conuenit, atque ex ministrantibus eos perpetuò adesse oportet quibus delectetur, prospector: que apud ipsum amicissimos immorari: alios verò ex duobus alterum, vel nullo pacto ad ipsum introire, vel non diutius videre. Hæc autè negotio curioso adhibito faciet Medicus ipse & componet: quedam verò & absque curioso illo negotio per se cognoscuntur. Nempe sæpius & seruus quidam conspecto, tum egro, tum curante medico ubi est ingressus, venisse hominem quendam, qui egrum iniisere volebat, nuntiauit: mox continuo interdam quidem latus ad auditum visus est eger,

V 5

interdum verò & mœstus valde, quasi ab homi-
ne non diligente ipsum verè, sed amore simulan-
te, esset molestandus. Et sanè cum quis ingressus
fuerit, quem eger citra oblectationem conspicit,
medicus post paulo verisimili ratione egro cõfer-
re quietem dicat, atq; ea occasione velle ut omni-
ab eo discedant. Nempe quod statim simul cum
non amicis amici egressi, post paulo ingredi pati-
runt, constat omnibus. Talia igitur spectacula
egri mentem vel letitia, vel mœrore, non fecerunt
ipsam propriè videndi sensationem, sed fecerunt
dum intelligentiã afficiunt: sunt autè oblectatio-
nes quedam eorum quæ cernuntur in videndi se-
cultate, quemadmodum & eorum quæ gustantur
in gustu, & eorũ quæ audiuntur, in auditu
& eorum quæ tanguntur, in tactu: non tamen
omnibus ex ipsis est equalis oblectatio. Alij
quidem alia, colores, figuras, flores, plãtas, gemit-
na & picturas videt: hæc quidem veluti tristia,
illa verò ut delectabilia, ut ergo medicus ex ægri
familiaribus his confidat quibus eger oblectari
oportet, iubeatq; hæc in domos introferri in quibus
habitant. Quæcumq; etiam molliter ipse tãgat in
ipsa sola & vnda tẽgendi sensatione, incunda ha-
bitant: Veluti rursum flores, plantæ, varia, & quæ-
cumq; alia solũ sensum videndi delectare promou-
tiata sunt. Adiciemus autè & quæcumq; sint
eiusdem cum predictis generis, quæ prætermis-
sæ quidem sunt tanquam manifesta. Duos itaq;

sensu

sensus commemoravit, visum, & tactum: tu autè
& odoratum adicies, gustatũ & auditũ, expli-
cabisq; in auditu veluti in visu. Quedã etenim
solam ipsam audiendi sensationem delectant, ut in-
cunda voces, alia verò cõtristant, ut tristes nun-
tiationes: alia autem contrario modo & delectant
& lætificant. Hoc sanè & idiote omnes nove-
runt, quod nihil quod iniucunde auditurum sit
eger, liceat ipsi dicere, veluti & quod valde ip-
sum oblectatura nuntiare omnia oporteat: atque
præter id ementiri quoq; aliquid. Nonnulla verò
quæ hic prætermissa esse videtur, in sequenti ora-
tione repetendo adiciet, verbũ ἀλλὰ, id est, alia,
prescriptio est aliarũ gratiarũ dividendarũ. Presa-
tus enim: ægrotantibus gratias: deinde ubi dixit,
ut munde cõficiantur, tu cibis, tu potus, & post
hæc omnia quæ videntur percurrat: mox postea
quæ tactui incunda sunt, promittit à dictis alias
dicere gratias, quæ deinceps audies. Quidã verò
ab exemplaribus prescriptũ hoc ἀλλὰ, id est, alia,
gratia scilicet, penitus sustulerunt: alij non semò
neo genere cũ i. scribit, sed sine i. neutro appellato
genere, ἀλλὰ, id est, alia non valde noceant, vel
facile corrigantur, ut frigida ubi opus ea sit. Nã
quæ non valde noceant dare interdum his oportet,
qui vehementer ipsa concupiscunt, & medicũ
otio sint habituri si non acceperint, auersaturiq;
& nihil imperanti ipsi credituri. Danda itaque
de necessitate interdum his concupita nonnulla
si non

si non admodum ipsos laesura sint, ubi quidem quod laedent, praedixerit: largiturque ea volem agro aliquid gratificari, at in futurum ab ipso in ceteris obedientiam impetrat, vidi siquidem nonnullos post id susceptum obediuisse. Sic ego multam gelidam aquam dedi in his morbis, in quibus postridie usus ipsius, conueniret, hoc scilicet gratificatus quod non optimum tempus exspectauerim. Pari modo de balneo, vinoque, atque talibus omnibus fieri noui. Si vero morbus nulla horum neque postridie indigerit, non est agro gratificandum, fieri siquidem potest ut leuis offensio postea per egri obedientiam corrigatur: magna vero quod vel summum inferat periculum, vel tempus longum, non amplius ad id quod debet reduci potest, scribitur & alijs verbis praefixa oratio: vno quidem ita, ἀλλὰ γεῖ μὴ γὰρ βιάσῃς ἢ ἡ ψυχὴ ἢ τὸ σῶμα, cum opus sit, verbo βιάσῃς habente in fine v. Et sane scripturam hanc veteres interpretes nouerunt: aliam vero scripturam inuenies in ceteris exemplaribus absq; v, hoc modo: ἀλλὰ μὴ μὴ γὰρ βιάσῃς ἢ τὸ σῶμα ἢ τὴν ψυχὴν. Velut frigida cum opus ea sit. Vult autem praefixa oratio ἢ τὸ σῶμα ἢ τὴν ψυχὴν significare quae ita celeriter vinci possunt, ut iam facta offensio auxilijs emendari possit. Sed qui quaecumque de ea re auctorem dixit, recordatus fuerit, nulla altera recentiore opus habebit expositione.

γ Ingressus, sermones, figura, vestitus egrot

egrotanti, tonsura, vngues, odores.

Ex his caetera quidem omnia manifeste ad medicum referuntur, quod vero veluti medium interiacet: egrotanti: dubitationem habet, hinc quidam prorsus tollentes, nullo pacto scriptum reperisse adiunxerunt: veteres vero interpretes scripturam hanc nouerunt. Sed forsitan nobis verisimilis aliquid suppeditebitur, ubi vnumquodque dierum seorsim considerauerimus. Et primum, ad agrum medicorum ingressus gratiosus existat: quidam enim sapientius inuisentes molestie ferunt, alij ea re maxime oblectantur. Sunt medici qui usque adeo desipiunt, ut & dormientibus agris cum pedum strepitu, & voce ampliore ingrediantur: a quibus interdum exasperati egri, aduersus ipsos stomachantur, & se apprimè offensos aiunt. Haec itaque omnia medicum prauidere oportet, ut neque quando non oportet reuertatur, neque temerè multo cum strepitu, & voce magna, vel gressu inhonesto, vel aspectu, vel omnino quouis tali. Sermo item inter maxima censetur, ut à medicis quippiam agris consentaneè, vel dissentaneè fiat: sunt etenim ex his quidam summe rustici, tales quidem existentes qualem à Barchio scriptum Callianacta Erophilium in commentarijs, tum Erophilium eorum qui ex familia ipsius emanarunt, fuisse Zeuxis ait. Nempe cum eger quidam Callianacta nunquid moreretur interrogaret, aiunt ipsum his inclamasse verò

verbis: αὐτοὶ ἄλλοι λαοὶ ἀδελφικοὶ γένεσσι, id est ut
te Latona pulchra stirpe genuisset. Cū autem
 hoc quidam alius interrogaret, dixisse aiunt:
λέγει δὲ ἡγεὶ πάσῃσι. & ἰσχυρὸν οἷον ὠνόμαζεν ἄνθρωπον,
 id est, mortuus & Patroclus, qui te longi
 melior erat. Nonnulli autem huius temporis me-
 dici, quāquam Callianale moderatiores exi-
 stant, asperè tamen & ipsi sese egri præstant,
 ita ut eos egri odio prosequantur: quomodo alii
 quidam contrā serviliter blandientes, ex ea re in
 contemptum venerunt, ut autem egro medico
 odio videri dignus non debet: sic neque contem-
 ptibilis, sed humanus, moderatus, incunctus, &
gravis. Non enim medico obediet ager, nisi dem-
 ratus ipsum fuerit. Satius est itaque ut neque
 usque adeo medicus egro assentetur, ut contem-
 tur, neque usque adeo agrestis asperque existat,
 quomodo Callianax: fiet autē id si medicus qui-
 dem servauerit, tum in aspectu, tum in verbo, ut
 que in omni corporis figura gravitatem, docet,
 utque agrum his credere que ab ipso sunt. Sati-
 us verò sermones multi: exempliq; gratia quendam
 tibi apponere non cunctabor. Poterit siquidem
 medicus ex verisimili præfatione percurrere con-
 munita egro, quæcumque de eiusmodi scripsit Hip-
 ocrates: & primum quidem in aphorismis cum
 inquit: Oportet autem non solum solum seipsum præ-
 stare opportuna facientem, sed & agrum, a suis
 res, & exteriora. Deinde in primo epidemiorum

Septem 50

ars tribus his consistat, morbo, egro & medico ar-
 tis administro: medicumque vna cum egrotante
 morbo, reluctari oportet. Cū autem hæc tria
 sint, morbus, ager, & medicus, si ager medicum
 cum morbo solum pugnare deseruerit, aut & ad
 morbum ipsum transiens medico aduersetur, me-
 dicum à morbo superari contingeret. Si verò relicto
 morbo vna cum medico aduersus ipsum pugna-
 verit, magna est futura victoria expectatio, duo-
 bus scilicet hominibus aduersus morbum vnū
 pugnantibus, quemadmodum contrā suppedita-
 bitur spei nihil, si ager morbi partes secutus, me-
 dico reluctetur: nempe hic solus relictus à duobus
 evincetur. Sufficiat tibi exemplum hoc, qui alia
 omnia similia que à medicis egro sunt, intelli-
 gere potes. Non solum autem dicendorum sermo-
 num talem egro à medicis intelligentiam esse
 convenit: verum quoque & vocis tum magnitu-
 dinem, tum robur, totamque responsonem sermonis
 intelligentie proportionem respondere. Si verò &
 cum erudito viro quis loquatur, citra tum sola-
 cium, tum barbarismum id faciat: nempe &
ex talibus medicis egri vituperabiles apparent.
 Figuram quoque totius corporis medicus ha-
 beat, tum cum ingreditur, tum cum in cathe-
 dra sedet, neque ita abiectionem sordidamque, ut vi-
 superabilis sit, neque molliorem aliquam & ar-
 rogantiam præ se ferat: nempe sunt qui extenti
 latique, tum ingreditur, tum sedent: alij districti,
 alij

alij inflexi & abiecti, vitanda itaque exuperantia omnes, & tentandum ipsarum mediū. Quod se aliquando, quanguam rarenter id fiat, videtur tibi eger quidam abiectos diligere, paulatim a medio ad abiectius tēte figurare est melius: si vero contrario habuerit modo, contrariis & in melioris sensum a medio & naturali ad vitium secedens. Vestitus quoque & ipse ratione eadem medius sit, neque sumptuosus vt arroganti de præferat, neque sordidus abiectisq̄ue, nisi aliquando eger immoderatiorem vel sumptuosum dilexerit, vel sordidus delectetur. In his siquidem a mediocritate in id quod egro tum amicum, tum gratum sit abscedes, quoad moderatum fuerit coniectaueris. Quod autem in medio collocatum dixi: egrotanti: & dubitationem habere, si in initio orationis principio, vel sine dictum fuisset, quod omnia hæc medicum egro gratiosè facere conueniret, palam erat. Introitus, sermones, figuram totius corporis, vestitum, capillorum tonsuram, unguinum mediocritatem, & odorem: membra in ingressibus alia est ad egro alium mediocritas, vt antea diximus. In sermonibus autem simili modo: nempe alij confabulantibus delectantur medicis, alij confabulantes molestè ferunt: alios quidem graues & morosi oblectant sermones, alios faceti. De figuris & vestitu supra dictum est, quoniam scilicet modo egro conuenire oporteat, quæ grata existunt. Tonsura capillorum

opi

optima quidem natura fiet, vbi quis capitis sanitatem considerauerit: alijs siquidem aliud quædrat: egros vero tonsuræ species non eadem omnibus grata: vt ergo rem hanc obserues oportet ad eum qui curatur respiciens: velut in Antonino Commodo patre fecerunt familiares omnes ad cutem vsq; deconsi. Lucius vero mimologos ipsos appellabat, & ob id rursus comam cum illo subaluerunt qui cum illo erant. Quales autem vniuersus medicis esse oportet, ipse in libro de medicina, vel de chirurgia ostendit, coniungens symmetriam ipsorum gratam esse cōspicientibus. De unguibus autem scabredinem habentibus vel tale quippiam, veluti & capitis tum alopecia, tum opitias, non est sermone opus: nempe hæc vt iam præter naturam habere medico est turpissimum, veluti arthritim fortem, vel aliud quippiam tale. Odor tum corporis totius, tum oris quidam, nonnullis natura vitiosus est: veluti & alijs quibusdam inculpatus. Quidam ex incuria oritur, medicis nihil delinquere existimantibus, si vel alitè, vel cepam olentes, egros iniurant. Quinto autem patriæ nostræ Romæ medenti tale quippiam euenit, qui à prandio quandam ex diuitibus & multa potentibus viris inuisit, vinum vehementer olens, febricabat itaque vehementer eger, atque vna capitis fatigabatur dolore: atque ob id occursum vini odorem non ferens. Quintum longius secedere inisset, quod vinum vehementer

X

olens homini molestus esset. modestè hæc eger di-
cere videbatur. Quintus vero in ipsum agre-
stius inherens, vini odorem etiam sustinendam
insistit nempe & seipsum aut egrum febrem ole-
um sustinere, neque par esse, vel febrem, vel vi-
num odere. Medicum alterum in nostra Asia
nouimus, qui graueolentes haberet axillas, ita ut eam
ob rem nullus eger mundus ipsum ingressum sus-
tineret, ut itaque suam ipse primum sanari
symptoma oportebat, atque ita ceteros curare in-
grederetur: possibile est siquidem, & si genuinum
fuerit: veluti hircus inest, & moderatius factum
ipsum, & moderatum rursus ipsum quotidie
alio plasmatis, quæ graueolentiam retundant le-
uiter. Alius quidam graueolens natura os ha-
bens, moderatius ipsum reddere purgatione, &
pharmacorum ad id idoneorum potione, singulis
diebus minimum quippiam aduersus malum ac-
cipiens: interdum quidem amomi, interdum folij
malabathri, & interdum alterius cuiuslibet ode-
rati, & ita domo exibat.

et Aquam decoctam aërem excipere, vas
vero plenum non esse, & quod superpona-
tur habere oportet.

In affectibus quibuslibet vel commoditatis
duppiam gratia, aquam decoquere conuenit: si ve-
ro vel omnem, vel prauam solam, non est in ora-
tione dictum: quo fit ut ex ea adiumentum nul-
lum nobis sit. *Fletur siquidem, quemadmodum*
alii

alia multa inuestigationis gratia, non ad publi-
cationem, in his libris formula quadam conscri-
psit Hippocrates, ita & huic conscripsisse sermo-
nem defectuose quidem nobis, sed sibi ad memo-
riam non defectuose. Si vero problemate posito
nobis inueniendum sit, quænam aquas decoque-
re oporteat prius, deinde refrigeratas bibere, si
vique frigidus quidem bibere eas voluerimus:
& contra quænam calidas bibere volentes, non
similiter decoquimus, sed quod quidem operculis
vasi in quo calefit conueniens factum sit, quod
verò & nihil superpositum sit, sed vas ipsum &
nudum & inæctum in quo aqua calefit contin-
gere ambientem aërem permixtum sit. Queremus
deinceps quænam patibemata calidis, vel frigidis
indigeant aquis, commodum verò aliquid inueni-
mus: neque tamen ex præsentis oratione ad inuer-
sionem quippiam adiut abimur. Principio si-
quidem nihil prorsus declarat: atque ob id qui-
dam præscriptæ ipsam coniungunt, ut Artemi-
dorus postea Capito appellatus plurimi verò se-
paratim, seorsum ipsam perperdunt. Si itaq; præ-
scriptæ coniungatur, talem quampiam habebit
sententiam: Egrotantibus gratia, ut sincera con-
ficiantur tum cibis, tum potus, & quæcūq; alia
consequenter dixit Hippocrates. Deinde in calce
& dare aquam ipsi oportet interdum frigidam,
cum scilicet vel nullam ex ipsis potus lesionem
fore sperauerimus, vel prorsus paucam, deinde

sibi ad memoriam, inquirunt, preparationis ipsa
modum scripsit: forte quidem nunquam volens,
aquam ex fonte dare priusquam excoacta sit.
Forſan verò & inuenta quadam diſtinctio,
quibusſnam dare oporteat calefactam, refrigeratamque,
& quibus citra calefactionem: forſi-
verò & inculpatam aquam citra decoctiones
prauam verò decoctam dari volebat: forſan sa-
tem & refrigerationem aquae inculpatae gem-
nam ſcribit, alteram quidem quae ex ambiente ſi-
aëre. Nempe & in Alexandria & tota Aegypto
vidi, qui aquam in teſtaceis quibusſlibet
vaſis hoc modo refrigerarent, Sole occidente,
quam prius calefactam vaſis infundebant in
totum hoc vaſ in fenestris ad ventum commu-
ſuſpenderent, vt per totam noctem inſrigida-
tur, deinde priusquam Sol oriretur, terra cum
aqua frigida temperata vaſ clauderent, atque
in ambitu folia frigida toti vaſi circumponerent,
interdum quidem vitis vel lactuce, & in-
terdum aliorum quorundam ſimilium, vt diuini
refrigeratio, quam nocturno aëre, aqua adepta
fuerat, perduraret. Ad talem autem potius ve-
niant homines preparationem, cum aquam in-
culpatam non habent. Dico autem inculpatam
quae neque limoſum neque male olens quippiam
habet, omniumque qualitatum expertem guſta-
tibus. Sunt etenim aquae quae abſurdas habent
permixtas qualitates, vel ſalis, vel litri, vel ſul-
phuris,

phuris, vel aſphalti, vel aluminiſ, aliorumque ſi-
milium: in quibus omnibus melius fuerit, vt le-
gumina multum ante concocta ad eſum idonea
conſicimus, oleraque & fructus, & animalium
partes, ſic & aquam concoctione prius alteratam
ad melius, ita porrigamus. Altera autem com-
moditate aquam prius calefactam refrigeramus,
ſi utique neque guſtum neque odorem prauum
habuerit, ſed exactè ſincera fuerit, cum ſcilicet
ipſam vel plus in ventre permanere, vel ipſum
obſtruere, vel inſtare, vel grauare experti fueri-
mus. Sunt ſiquidem & alia multa, de quibus iu-
dicium ex optimis aquis mihi ſcripſiſſe videtur
Hippocrates, cum inquit: Aqua quae cito cale-
ſcit & cito refrigeratur, leuiſſima eſt. Non enim
in limoſis vel graueolentibus, vel medicamentum
quippiam in guſtu oſtendentibus talis commoda
dignotio exiſtit, quae ſane liquidò conſtant om-
nibus, at in quibus nihil quidem horum ineſt.
Sed altera quaedam propter prauum aëris mixtio-
nem malitia circa aquam exiſtit, vel alia quae-
dam quae ipſi aquae naturalis ſit, occultam ha-
bens cauſam, in his dicta dignotio optimum iu-
dicium, neque enim aquae huiusmodi cito cale-
ſcunt, citoque inſrigidantur. Altera quoque huic
ſimilis eſt dignotio per ea quae in ipſa concoquun-
tur vel olera, vel legumina, vel fructus, vel car-
nes, vel radices. Nam citiſſimè in aquis optimis,
tardiſſimè in prauis coquuntur: vocaueruntque

ita prauas veteres quidam tum crudas, tum incoctiles, non secus quam legumina ipsa, quae distulter coquantur, ob tales itaque commoditate praecellam interdū aquam refrigeramus. Verū enim uerō & calidam ipsum potaturi cum uel uinosa fuerit, uel cœnosa, uel graueolens, ita praeparamus. Nempe cum ante calefacta in frigida fuerit, sensibilem quidem depont, quam ex putredine prorsus contraxerat graueolentiam, quae terreum est omne facile subsulit, quod antea factionem per minutas partes toti permixtae aquae quando cum ipsa bibitur, non paruam prurit offensam, & potissimum in quibus reues vesica ad lapidum generationem est idonea. sane talis indicationis gratiā non solum calidam aquam serentati exposuerunt, uerū quoque & alia quaecumque excogitasse mihi uidentur Medici. Nam quae ex dissimilariibus concoctur subsulantibus, mixtionemque per minutas habuerunt partes, haec post calefactionem cum infundantur, facile separantur: sed priusquam refrigerata fuerint post coctionem confunduntur, quod ut retinere sint omnes ipsius partes, refrigeratis uerō quod graue est & terrosū in ipsis depontitur, subsulitque, quod leue est in superficie manet. Si itaque praedictis in quibus gratius aegro conferendus scripsit Hippocrates, conuulsi fuerit de aquarum concoctione sermo, & ipsius uirtus manifesta est, & id ipsum quod dicitur,

foras

foras inuenimus qualenam est. Si uerō seorsum à praedictarum continuitate nuper dictam orationem considerauerimus, plenus ambiguitatis sermo erit. Prius itaque sermonem ipsum uelut conuulsum considerabimus: praeparationem aquae in ipsa oratione innoxiam indicari asserentes his qui frigidam sunt potaturi, quam & ego saepius mollior, cum aegro cui iam aquam frigidam sum daturus, fontem innocentem esse dubitans. Romae siquidem ut multa alia conditionis melioris in urbe existunt, sic & fontium tum pulchritudo, tum copia, nullo uel graueolens, uel medicatum, uel turbidum, uel incoctilem habente aquam, sicuti & in Pergamo nostra: in ceteris uerō ciuitatibus multis non paucae prauae aquae sunt. Quae uerō ex Tiburtina ora per canales lapideas Romanam in urbem deducuntur, cetera quidem malitia sunt destituta, at quodammodo incoctiles sunt, ut neque celeriter calefiant, quomodo qui in urbe sunt fontes, neque celeriter infrigidentur, neque in ipsis coquantur ut in fontibus quae quis iniret tum legumina, tum uera, tum carnes. Ex his autem aliae in alijs regionibus incoctiliores existunt, atque ob id ab inuicem diuerse appellantur & graues, tum quod uentre assurgant, tum quod plures à potu grauitatem sentiunt. Conueniunt siquidem & alias multis quiduis facientes causas ab eo quod sit praeternominare: sic itaque contrariam huic aquam optimam

laudantes, tum mollem, tum leuē appellānt.
 Hęc quidem quę dicta sunt omnia cognita quidē
 uilia sunt, sed nihil ex his in presenti ora-
 tione docetur: neque enim citra ostensionem, neque
 cum demonstratione, neque paucis & obscuris,
 neque explanatis & longius, satius est igitur iux-
 ta mentem nostram eiusmodi dictiones transgre-
 di omnes. Si uero quoniam pacto aquam ad pra-
 tum frigidam preparare oporteat, Hippocrates
 scribere proposuerit, intelligentia ipsius talis erit.
 Si aquam predicta commoditatis gratia coqua-
 mus, aut nihil uasis quibus coquemus superim-
 ponemus, sed aquam quę coquetur aërem circum
 stantem tangere permittemus, aut contra uas
 operculo constricto aëre claudemus. Rursum fieri
 potest, ut & hęc ipsa dici intelligantur uel de
 coctura ipsa, uel de futura post cocturam ipsa re-
 frigeratione, creditur quidem de ipsa refrige-
 ratione, incredibiliter uero de coctura: neque enim
 dicere possumus quam nobis commoditatem pra-
 bebant in coctura ambiens aër, in eas aquas quę
 coquuntur incidere prohibitus. In refrigeratione
 uero, quę coctioni succedit, ubi quidem uel fon-
 tem uel puteum habuerimus in quem uas obrui-
 mus, & operculum uasi fecisse, atque ipsum in-
 diquaquę obstruxisse est necesse: si uero nullum
 habuerimus uas, sine operculo esse ita ut aërem
 excipiat, oportet. Interpretes autem nonnulli qui
 presentem dictionem seorsum ab antea dictis lege-

re uel

re uolunt, sermonem Hippocrati esse affirmant
 de prauis aquis, & maximè quę tales existunt
 ob terream quandam inuictam substantiam: co-
 ctionis uero modum, narrari quoad scilicet con-
 coquere ipsas oporteat, ut sincere & pellucida
 fiant, ubi externum susceperint aërē. Nam ob hu-
 ius mixtionē, non persè luculentas uideri optimas
 aquas aiunt, sese in disputationem de rerum na-
 turis conicientes, de qua nullam reddere ratio-
 nem possunt. Luculenta siquidem uidetur aqua,
 nullo externo in luculentiam incidente splendore:
 sed per alterationem quam ex occurstante habet
 lumine, ueluti & aër ipse. Neque enim is suapte
 natura est luculentus: aut si prorsus fuerit, nocte
 etiam talis erit, at superis ipsius limitibus acce-
 dente Solis splendore totus tum alteratur, tum
 transmutatur, sibipssi continuus existens. Va-
 cuitas autem quasdam esse tum in aqua, tum in
 aëre regiones, tum Epicuri, tum Asclepiadis
 opinioni consequens est: Aristotelis uero & Stoi-
 corum contrarium nihil in mundo uacuum esse
 existimantium, sed plena corporibus omnia esse.
 Neque enim in pumice mediae terrarum corpo-
 rum regiones prorsus ipsis uacua esse uidentur.
 Contineri siquidem in ipsis aërem dicunt, esse
 uero in aqua talem quandam meatuum patefa-
 ctionem, qualis in pumice reperitur: sed hoc ipsi
 sibi prorsus continuum esse. Melius est itaque
 existimare, inquit orationem, ut aërem exci-

piat, de non aperto dici vase. Sed quod deinceps est scriptum, dictam explanationem non recipit, quod ita habet: *Vas autem non plenum esse, ut operculum habere, opponiturque praedictae orationi qua dicitur: Aquam decoctam esse, ut quidem aërem excipiat, nempe quod secundo orationis infertur loco vas operculum habere volens, ipsi operculum vas nulla pacto operculum habere vellet, id quod significavit Hippocrates cum scripsit: quidem aërem excipiat. Nampe vas quod operculum habet, aërem non excipit: quod operculo caret, promptè excipit. Hoc verò fieri aquis quae in frigiditate aëre refrigerantur affirmamus, veluti in Alexandria facere consueverant. Vbi verò de Etam aquam fontibus vel puteis suspendunt, et tunc ut parte vacuum sit est melius, et melius operculum, nisi aqua in vase posita aër prius refrigeratus, propinquam ita aquam frigiditatem tingat. Quemadmodum enim aqua promptè quam cetera terrea corpora tum calefit, tum refrigeratur, quod tenuiores quam ipsa partes habent sic quam aqua aër. Mirereturque si rei huius quae quotidie fit, nullum experimentum haberet. Nam ex vasis vinum continentibus quod utique in operculo existit, in eo vinum promptè accescit: veluti contra in eo quod operculum habet, minus hoc patitur, atque adhuc minus ubi vas plenum fuerit. Quae verò parte vacua fuerint, quod in aërem contineant, per medium illud citius ab am-*

biente externo alterantur. Repleta verò ad operculum usque, per illud quidem habent tunc lenem, tum obscuram alterationem, pro operculi scilicet densitatis portione. Inuenies siquidem quae vel pice vel gypso consistantur, stabiliora esse: quae verò à sola cute, minus, ut quae cuneis operculantur: et ob id suppositis prius vel cuneo, vel cute, tum gypso, tum pice fictilia oblinunt. Hac itaque ratione cum aquam frigidissimam facere voluerimus, niuem quidem habentes, prius aquam calefacimus, deinde niuem ipsam extrinsecus circumponimus: cum verò niuem non habemus, ex puteis vel aqueductibus frigiditatem ipsi comparamus, prius quidem calefacientes ut facile alteretur, promptius siquidem in se totum suscipit ex cōsentaneis alterationem quodcumque à caliditate ante calfactum sit, atque ob dictam causam arte molimur, ut aquam aër frigidus tangat. Si itaque decoctae aquae refrigerandae gratia dicta ab Hippocrate haec sunt, credibili illustrauimus explanatione. Si verò praue corrigendae gratia, considerandum deinceps, facto iterum à decoctione exordio, quae totam equaliter aquam fundens, ad separationem idoneam facit: permanente verò in ipsa ob calefactionem motu, necesse est in sublime sublatis quaedam eorum quae in ipsa feruntur, crassiorum corporum: quae si perfecte absoluta fuerit, terrea quaedam naturali gravitate deorsum feruntur.

feruntur, ad continentis vas fundum deueniunt, aqua vero his superuehatur, quam quietè in vas aliud effusam ad usum innociam habebimus. Zeuxis nescio quo pacto principium secunde partis orationis ita explicauit: Vult, inquit, Hippocrates nõ ἐμπλεῖον ventri aquam esse, acuit enim secundam huius nominis ἐμπλεῖον, non vt ceteri primam, intelligi volentes, non plenum aquis vas esse, vt illis visum est, sed ἐμπλεῖον quod est πύρρον, id est, sublimem, eleuatamque. At quoniam qui amat, circa id quod amat cecutit, ob id philautia nos sepius cecos reddit in solis nostris, & si aliena diligentissimè respiciamus.

§ 2 Ex sanguinis profusione hydropes fiunt,

Eiusdem facultatis sermo erit cum eo qui oratione in hac dictus est: Fluente ex sanguine exoluuntur, fit siquidem vtrunque perfrigerato corpore.

§ 2 Si talia purgentur qualia purgari oportet, & bene ferunt.

Quidam absque coniunctione, & orationem scribunt, veluti in aphorismis: plurimi vero cum ea subaudiendum esse verbum, confert, volentes, quod expresse in aphorismis dicitur in ea oratione quæ ita habet: si talia purgentur qualia purgari oportet, confert, & bene ferunt. Coniunctionem autem, & hoc loco adiectam ostendere aiunt, quod vltra id quod conferat ea quæ ex purgatione est vacuatio, bene etiam eam ferant, sunt

sive pharmaco à nobis exhibito, siue natura ipsa corpus ab infestantibus humoribus expurgante vacuatio fiat. nam laxάρατος, id est, purgationes consuevit appellare Hippocrates, non eas solum quæ pharmaci virtute fiunt vacuationes, verum quoque & eas quæ molitur natura. Thucydides & eas quæ symptomaticè morbi ratione & natura impetu fiunt vacuationes, laxάρατος appellauit, atque etiā ἀποουάρατος, cum inquit: ἀποουάρατος, id est, purgationes bilis omnes quæ à Medicis vocatae sunt, contigerunt. dicuntur autem hæc ab ipso in pestis narratione in historia secunda.

In æno legumina assiduè comedentibus cum maribus, tum fœminis, corporum infirmitates fiebant, permanebantque: orobus vero vescentibus, genua dolebant.

DEEST HIC GALIENI COMMENTARIVS.

*

Planè vigilans exterius calidior, interiorius frigidior, dormiens contra

Quod quidem in orationis principio ἐμφανώς dictum est, id est, planè, idem potest quod φανερός & εἰδηλός, id est, aperte & manifestè: quæ autem deinceps coniuncta sunt verbo, vigilans, clara sunt, existimante Hippocrate vigilantiora exteriora

exteriora calidiora frigidiora, interiora esse doc-
mienti verò contraria contingere. Nempè qui dor-
miunt, & pluribus egent vestimentis & capiti
operimento cum ambiens aer frigidus fuerit, in
hyeme, quanquam interdiu his non egeant. Pra-
terea amplior respiratio, abundantiore cali-
tatem in corporis profundo acervatam ostendit,
pari modo & concoctiones quae dormientibus quae
vigilantibus meliores fiunt, non solum quae in
ventre comestum ciborum sunt, verum quoque
& quae in hepate & venis succorum profunda
corporum dormientibus calidiora reddi ostendat,
consentiente utique nobis, & antea demonstrati,
quod calor innatus omnium quae in corpore sunt
concoctionum maxime causa sit. Sic sane &
in aphorismis scripsit de aetatibus, anni tempori-
bus, & vitae instantiis, ubi inquit: Ventres hyeme
& vere naturam calidissimam, & somni longissi-
mi, & ideo per ea tempora cibos copiosius dare
oportet: nempè & calor innatus multus, & ob id
pluri egent alimento: argumento sunt aetates &
athletae. In his itaque compendiosis de aetatibus scri-
psit. In alio verò aphorismo longius & ob id ma-
nifestius ita inquit: Quae crescunt plurimum
calidi innati habent, & ob id plurimum egent ali-
mento, alioqui corpus absumentur. Senibus paucum
est calor, & ob id paucis egent fumentis. Secun-
dum itaque aetates non migrante tum intro, tum
foras nativa caliditate, sed progressu temporis ma-
nescenti

nescente, frigidissima omnium senibus redditur.
In hyeme verò ad profundum transeunt, ven-
ter quidem & viscera calidiora, quae verò sub-
cute sunt, frigidiora sunt, quemadmodum & ter-
rae profundum hyeme calidum esse videtur, ita ut
fontes ob id calidiores fiant, & ad profundum
usque fodientes quidam manifestè sentiant ca-
liditatem, ubi longè à superficie recesserint.

In calida natura refrigeratio, potus aquae
quaeritur.

Quod in dictione praecipitur est manifestum
qui enim iusto calidiores existunt, his victus ra-
tionis summam reduci ad refrigerationem cōfert.
frigidiores itaque temperamento cibos dare ipsis
oportet, praecipiendumque ut bibant aquosum, vel
ipsam aquam, & non multum exercitentur: sola
enim in necessarijs actionibus motiones ipsis satis
erunt. Quid autem & eiusmodi homini ab ira-
cundia, & vehementibus curis abstinendum sit,
nemo est qui nesciat: utendum praeterea & illi la-
vacris aquarum potabilium, diebus singulis non
semel tantum, verum & saepius si voluerit. Cibo-
rum quoque quos ingeret, facultatem frigidio-
rem esse oportet, & potissimum aestate. Meminisse
se autem omnia in eiusmodi sermonibus oportet,
calidas naturas consuevisse Hippocratem eas
appellare, in quibus non redundat calor naturalis,
sed acris & mordens, quem tum aquisitum,
tum non naturalem esse putat.

Soma

Somnus in frigore stragulis operto.

Plurimi interpretum seorsum hanc enarrationem, sed melius esse mihi videtur cum descripta coniungere, ut sermonem unum tantum hunc faciat: In calida natura refrigeratio, per aqua, quies, somnus ἐν ψύχει, id est, in frigore stragulis operto, orationis ἐν ψύχει primam syllabam per v scribentibus & legentibus nobis per μ, id est, ἐν ψύχει, id est, refrigerat, erit siquidem ita articulus perinde atque quispiam dixerit, ἐν ψύχει. Immoderatus siquidem calidam habentes naturam, frigidum in loco dormientes, ut frigidum intrahant per inspirationem melius est, & maxime quod in somno calor intra corpus refugiat. Et si quemadmodum in somno superficiem externam relinquente calore profundum corporis calidius fiat, sic & propter ambientem aërem refrigeratis cutaneis partibus profundum calefactum non perfecte homo per inspirationem refrigeratur: melius itaque est retrahere quidem ad cutem caliditatem calefacientibus operimentis, frigidum vero inspirare, ut utrinque ad mediocritatem temperamenti calidum corpus agatur. Estque hoc optimum ut dixi, predictis coniungere quam per hanc orationem dictum est, quam plerique libri huius interpretes separantes, non solum in temperaturis calidis, verum & hominibus omnibus communiter conferre putant: somnum quidem in aëre frigidore ut caliditas in profundum

corporis acervata refrigeretur, stragulis vero contractos esse ut non omnis intro immoderata annuat, adhaerente scilicet ea que ex refrigeratis cutaneis partibus est caliditate illi que per somnum collecta est, hoc sane verum in naturis multis, non tamen omnibus: ut enim iusto calidiorem temperaturam refrigerare melius est, sic & frigidiorē calefacere. Quisdam non solum ab antefcripta nunc nobis proposita separauerunt, verum & eandem partiti seorsum quidem legerunt: Somnus ἐν ψύχει, id est, refrigerat, primam syllabam vocis ἐν ψύχει per μ scribentes, ut verbum unum fiat ἐν ψύχει, non secus dictum quam λαΐψύχει: & non due orationis partes prepositio quidem prior, & posterior nomen. Hi vero sequenti dictione presentis calci de necessitate unita, ita legunt: ἐπιβληθέντων, id est, stragulis operto, somnus profundus, rectorum dormiendi cupiditas, ἐπιβληθέντων pro λαΐψύχει, id est, iacenti, dictum esse inquentes. Hoc autem præter id quod violenta vocis huius λαΐψύχει in vocem ἐπιβληθέντων sit translatio, maxime quoque, tum abiectum, tum abusuum, volentibus ipsis nos intelligere somnolentam corporis affectionem, decumbentibus quidem, tum profundum, tum certum somnum, stantibus vero dormiendi appetentiam operari.

Somnus stabilis, rectis dormiendi cupiditas,

Quæ plerique interpretum in hanc scripserunt rationem silentio dissimulare est melius: quæ vero probabiliora ab his existimata sunt, dicam. Sunt autem eiusmodi, vigilas corpus infigilare inquit: resque huius coniecturam statueram quæ eos qui vigilauerunt concomitatur coloris malitiam. Cum enim, inquit, calidum temperamentum refrigerare uouerimus, præter alia quæ antè receperunt Hippocrates, amplius quoque hoc addendum, ut vel precogitantes quippiam, vel facientes vigilent, vel si hoc facere non possint, reclinatis ipsis somnus prohibeatur, alterum autem ex duobus facere coguntur, nempe aut sedere, aut stare. Seditium etenim somnum ἰσπασιον, id est, stabilem appellatum aiunt. ἀπὸ τῆς ἰσπας, id est, à sede: idemque horum somnum posse quod stantium rectorumque dormiendi cupiditas, quæ effectum ratione, ut ipse dixerit: somnus stabilis, firmusque: rectorum dormiendi cupiditas, perinde atque dictus sit sermo omnis: Calidiores nature ab usu plurimorum somnorum accenduntur: melius siquidem ipsis, ut tum vigilent, tum quippiam faciant, et potissimum ne sedeant prohibendi. Si vero non, hoc quidem indulgendum quod simile existat stantium dormiendi cupiditati: sed ne reclinentur prohibendi. Quidam somnum ἰσπασιον pro βαδύου, id est, profundum, dici existimantes, quicumque ita habuerint stantes iam dormire aiunt: sed cuiusnam usum

usus gratiâ scripserint non adicientes, imperfectum fecerunt sermonem. Præcipiente autem hæc nobis Hippocrate quos ἰσπασιος, id est, βαδύος, id est, profunde dormire volumus, eos tantisper vigiles citra dormitationem seruamus, donec stare non possint: nam si in id peruenerint, profunde dormient. Multos siquidem ego propterea quod cito in somnum irent, vigilare diutius cogi, et ita ut inculpate dormirent præparavi: quemadmodum et nonnullos eorum qui inappetentiâ accusant, ubi per bonam diei partem cibo abstinere cogi, ut esurirent facerem. Prius enim quam natura somnis vel cibis indigeret, in ea venientes, in prædicta incidunt symptomata. Non est autem prorsus natura intempestiue violanda, sed illa tempestiue velut subserviendum. Ego itaque quæ mihi quis ad præsentis dictionis expositionem probabiliter dicere videbatur, dixi. Qui vero somnum perpetuò refrigerare existimant, eos opportunum quippiam artis nescire puto. Perpetuò siquidem somnus humentat, ut vigilia exiccat, atque hoc nos ipse docuit: neque vero perpetuò calfacit, vel refrigerare natus est. At ubi quidem citra febrem vel pituitosos, vel crudos, vel quouis modo frigidos repletos in corpore humores, tum consecerit, tum concoxerit, consecro ex ipsis vili sanguine, hominem calefacit caliditatis naturalis incremento. Cum vero ex humorum putredine febricitant, refrigerat: febrilem

quidem caliditatem extinguens, sed augens familiarem. At cum vel absque febre, vel cum febri biliosi redundauerint humores, segregare quidem eos valens deinde excernere, corpus ad salubrius temperamenti symmetriam reducit: si coferre haec non potest, seruat idem temperamentum. Quod si ex visceris inflammatione febrilis quispiam in accessionis principio obdormiuerit, intempestiuus hic somnus phlegmone aucta simul & febrem auget, atque ex ea re calidius reddet corpus caliditate praeter naturam. Fieri vero potest ut tempore vno, corpus interdum calidius simul, & frigidius ob somnum fiat. Quoniam caliditatis corporis duplex sit genus: vnum quidem familiare & natium, alterum vero alienum & praeter naturam. Cum itaque ex illis alterum increnent valueritque, alterum vero, tum imminutum fuerit, tum intabuierit, quomodo quis irrationabiliter dixerit vno tempore calidius pariter & frigidius ob somnum factum esse corpus, haec autem plane ignorant multi eorum qui libros Hippocratis exposuerunt. Quod dico ita habere discis in ea aphorismorum sermone, in quo Lycus Hippocratem accusat ita scribentem: Qui crescunt, plurimum habent calidi innati, sed quod per ignorantiam eorum quae recte de caloris differentia scriptis Hippocrates, calumniari ipsum ausus sit, vno integro libro est demonstratum, qui inscribitur, quod nihil erratum sit in aphorismo, cuius prima

principium est: Qui crescunt, plurimum habent calidi innati, & ob id copiosiore indiget alimento. Imbecillae frigidae diatae, valida vero calidae.

Dietas imbecillas dixit vel imbecilla vitae studia, cibosque & potiones, vel quae imbecillum animal reddunt. Frigida vero suae temperamento, suae ea quam in nobis pariunt affectione dicantur, nihil inter se differunt. Imbecilla itaque vitae studia dicuntur quae per leues corporis motiones fiunt, quemadmodum valida quae per validas. Cibi imbecilli qui neque validum habent odorem, neque in gustu qualitatem quae valida sit, ut aciditatem, vel dulcedinem, vel salinitatem, vel amaritatem, vel acerbitatem, vel acrimoniam, sed qui mediocriter gustu dulcescant, vel iustam praese ferant astringentem, vel caliditatem pariter exiguam: validi autem his contrarij. Si itaque imbecilla omnia, tum vitae studia, tum dietamenta corpori adhibeantur, refrigerabitur vehementer, veluti & si valida strenue calefiet: si vero haec quidem sic, haec vero non, ex proportionemixtionis, vel vtrique ad alterum extremorum propius vel longius deuenient.

Aquarum artificie carentium quae ab aethere quidem excreta est, & cum tonitru tempelivna est: cum procella vero, mala.

Ea quibus in re medica non in agris solum, verum quoque & recte valentibus corporibus uti-

mur, materia artis iure optimo appellantur: sicut
 pti quoque & à Medicis quibusdam libri qui
 de materia inscribantur. Interdum itaque spon-
 tē nascentibus corporibus, tum ad sanationes,
 tam ad salubrem dietam utimur. Interdum
 verò & ipsi quippiam in preparatione materia
 facimus, hæc quidem coquentes, illa verò vrentur
 & lauantes, aut prius condientes, aut premalle
 facientes, vel refrigerantes, vel tale quippiam
 aliud molentes. sic enim & aquarum prepara-
 tione interdum quippiam artificiosum, veluti pau-
 lō antè ipse dixit: Aquam decoctam esse ut aeri
 excipiat. Nempe coctio ipsa fit, & quæ post eam
 accedit refrigeratio aut per ambientem aërem, aut
 ventum quandam, aut domum quæ ex se frigi-
 dum contineat. Sunt enim domus quædam spe-
 luncis frigidis similes, atque interdum humilior,¹⁶
 aut per niuis circumpositionem, aut in fonte ip-
 sitionem, vel in puteo, quæ bifariam fit, demit-
 tentibus quidem interdum nobis in ipsam aquam
 vas in quo aqua calefacta sit, interdum veri-
 & supra ipsam suspendentibus, quomodo etiam
 & per laxos vireos gracilesq; turbidam aquam
 interdum colamus: ut tum in Alexandria, tum
 in Aegypto colari solet per quædam non sim-
 pliciter confecta, sed in laxitatem artificiosè con-
 facta, veluti & per linteam cum vas eiusmodi
 non adfuerit. Artificiosam habent hæc omnia
 preparationem, veluti quæ in aquarum fontium

narum ductibus facimus, non ex quouis lapide
 ipsos componentes, atque intrus interdum intinex-
 tes. Nempe in litu ipso discrepantia parua non
 est: siue pix, siue gypsum fuerit, vel citra hæc co-
 ctus later, vel lapis qualitate præditus præua vel
 bona, vel profus nulla quæ manifesta sit. Præ-
 terea puteos sæpius fodimus in diuersa terra,
 aquamq; ex fonte per canales fistulas dirigimus,
 qui vel meliorem, vel deteriorem reddere possunt,
 vel qui nullo pacto ipsam alterent. Artificiosè
 itaque hæc sunt omnia circa aquæ preparatio-
 nem. Cum verò à terra accipimus in eo loco in
 quo viuimus, aut ex lacu, aut ex flumine præter-
 labente, vel pluuialem appellatam, nihil tunc ex
 arte apponimus. Ob eam itaque causam dixit
 Hippocrates, aquarum artificio carentium, ipsas
 his opponens quæ artificiosam habent præpara-
 tionem, quas per analogiam artificio carentium
 artificiosas vocamus. Quemadmodum autè pau-
 lō antè non de omnibus aquis quæ artificiosè
 preparamus scripsit, non ut librum ad publica-
 tionem facturus, sed unum solum preparationis
 modum memorauit, sibi in commentario ad me-
 moriam scribens, sic & nunc non de omnibus
 aquis artificio carentibus scripsit, atque vas vo-
 cat, id est, à vasis, id est, sponte nascentes, sed
 solum speciem unam percurrit, quam vocamus,
 ut dixi, pluuialem. Scripsit autem differentiis
 ipsius duas, alteram quidem quam & manifeste

improbat, malam esse inquit procellosam. De altera vero deinceps incertum si aut inculpam solum, aut alterius cuiusdam esse indigam contigerit, existimavit autem improbam esse procellosam, nam quæ ab aëre excreta est vel tonitruosa $\omega\pi\alpha\iota\alpha\upsilon$, id est, tempestuosam esse ait. Fieri vero potest ut $\omega\pi\alpha\iota\alpha\upsilon$ ipsam quæ conueniente uera sit, dicat, ita ut hoc dicens pacto laudet, fieri quoque potest ut $\omega\pi\alpha\iota\alpha\upsilon$ solum ita appellet quæ æstate media appellata descendat, quod potissimum hoc tempus ueram anni appellent Græci. Nempe $\omega\pi\alpha\iota\alpha\upsilon$ nomen Autumnæ, Hyemique, & Veri designant per excellentiam uero & interdum anni $\omega\pi\alpha\iota\alpha\upsilon$ tempus illud uocant, in quo $\omega\pi\alpha\iota\alpha\upsilon$ uis appellatos fructus perfici contingit. Hoc itaque est incertum quod ad dictionem attinet, nisi aliquid ipsi addiderimus de nostra narratione, uel naturali rerum demonstratione, atque etiam cur procellosam quidem uis perauerit, non autem ætheream & tonitruosam: deinde autem & utrum preparare ipsam nos uoluerit ad potionem, uel sanatoria remedia, nempe & in medicamentorum ocularium compositione aqua huiusmodi ritur, & Hydantimum appellatum ex ipsa conficimus. $\Omega\pi\alpha\iota\alpha\upsilon$ uero aquam intelligere est melius, non quæ uere uiget, ut stulti quidam intellexerunt; neque enim precipue quis $\omega\pi\alpha\iota\alpha\upsilon$ anni Veri appellauit, sed simpliciter $\omega\pi\alpha\iota\alpha\upsilon$, ut & alias, neque uideatur facultatem aliquam præcipuam habere,

qui

qui tunc decidit imber. Sed longè satius existimandum dicere Hippocratem $\omega\pi\alpha\iota\alpha\upsilon$ aquam quæ tempore illo decidat, quod uocant $\omega\pi\alpha\iota\alpha\upsilon$ anni: nempe & huic consentire uidetur quod ab æthere excretaum ab ipso dictum est. Consueuerunt siquidem veteres ambientem nos aërem cum exactè purus fuerit, ætherem appellare, cum uero tembricosus nubilisque, aërem. Hac itaque ipsa ratione & locum supra nubes æthera appellat, id quod Poëta manifestè indicauit, inquit: $\text{Εἰς ἰθάτην ἀναβῆς ἠθέρης, ἢ τὸτ' ἐν Ἰδῷ Μαυροσίτην ἠερύων, δι' ἧς ὁ αἰθέρ' ἵκανεν}$, id est. In abietem ut ascendit æthera, que tunc in Ida longissima exurgens, per aërem ad æthera perueniebat. Contra uero cum dixit: $\text{Ἡ ἔφαθ' Ἄψυ τῆρι κατὰ βαθέων ἐπὺ νύκτων}$, id est, Iuno autem ante in aëra se proiecit profundum. Uidetur huic ostendere his uerbis. Et rursus cum inquit: $\text{Ἄψυ γὰρ ἠερὰ νύκτι βαθέων, ὅθεν σελήνη ὄψεσθαι ἴδεν ὑπόφανος, λατρίχης δ' ἐν νεφέλαις}$, id est. Aër enim circa naues teter erat, neque Luna è celo prelucebat, detinebatur autè nubibus. Cum itaque æstate extenuata, aqua ob anni temporis caliditatem in inuisibiles dissoluta fuerit uapores, atq; ob id in aërem qui supra terram est sublata fuerit, deinde ob aliquam in frigidum mutationem, uel uentis mutis contra perflantibus, uel condensato aëre uitis qui extenuati sunt uapores, sensibilem cuidam fieri aquam contige-

T 5

rit, imbre sanè tempestiuum esse dicemus, et tenuata scilicet & ante confecta ob aëris caliditatem aqua, atque ob id meliorem eam esse procellosam, tum indomitam, tum intransmutatam, quales in quibusdam fontibus sunt aquae quae a rari-teribus incolites vocantur. Quam autem & de causam tonitruosam magis probet quam procellosam, deinceps videamus. Videntur quidem tonitrua mihi idè fieri aut propter ignis reliquias, cum scilicet excretas veluti raptionem quandam circumdantis ipsum nubis fecerit, quando scilicet fulmina decidunt, aut collisis atritisque inter se nubibus, neutrum verò inest procellose. Nempe in statu illo condensatus est aër, continua, & nigra una nube omnem ipsum complexa: iure itaque in tali aëris circa terram conditione tonitrua non fiunt. Nempe in dispersis & secundum propriam descriptionem delatis nubibus, cum inter se atteruntur, collidunturque tonitrua fieri est consentaneum. Nube verò tota, tum continua, tum vniuersa collisio non fit, neque ob id in statu tali cadunt fulmina, cum neque aër calidus in nubibus comprehendatur, neque fortis attritus fiat. Nam cum nubes sibi inuicem obuiam factae, melius igneum in se coagitantes & constringentia perfecte condensauerint, tunc eliditur interdum quidem supra fulmen, interdum verò in obliquum, interdum quoque & ad terram, hanc

sanè ipsius delationem solam conspiciamus, alia verò nos latent. Dicta itaque à me compendiosè sunt in dictionem & quoniam pacto fiant tonitrua, atque quam ob causam tonitruosam aquam procellosa esse meliorem dixerit. Summè autem pura & extenuata est elaborata tempestiua: in medio huius & procellose est tonitruosa, quae quantum relinquatur à tempestiua siue orietur, tantum procellosam excellit. Promptum itaque iam sollicitè omnia cogitantibus, Medico congruum non esse dicere, vt tantam attingat de rerum natura disputationem. At si praeter omnem ratiocinationem simpliciter pronuntiassem, meliorem quidem esse tempestiuam procellosam, mediàmque vtriusque esse tonitruosam, demonstrationem aliquam his quae dixi me adijcere voluissent. Neque enim sibi dictis meis vt legibus credere esse iustum, neque esse necesse, vt praeceptis tyrannicis, credere: si itaque lingua hominum, tum indoctorum, tum prauorum effugi non possit, melius autem sit ob meliora ab ipsis vituperari, bene recensuimus, quae de tonitruorum generatione est, naturalem disputationem. Nempe quod demonstratum non est, incredibile esse omnibus hominibus videtur. Quod autem naturalem disputationem non attingat Medicus, non prorsus rectè dici videtur: ostenduntque qui hoc enuntiant, se nobis vt tyrannos, his quae praecipiant credi volentes. At melius fors

forſan erat non tyrannicè præcipere, ſed nos dederit, vel quòd ſermo abſque demonſtratione probabilior eo ſit, qui cum demonſtratione eſt, vel quid non vere dicatur aliquid iuxta cauſa redduntur. Ex his verò quidam neutrum faciunt, atque modo utroque vituperant: & ſi nullam demonſtrationem dixerimus, ut non demonſtrata præiugis habentes, & ſi rationem quandam addiderimus, quaſi Medico phyſiologo decens non fuerit vera attingere.

Aqua vorax, vigilia item vorax.
 Ab his que facere nata ſunt, tum aqua, tum vigilia, dedit iſtis appellationem, Boſſpèu^{us} vix nominans, quoniam Boſpèu^{us} nos faciat. Vocatur ſiquidem & nunc adhuc ex conſuetudine qui in ſtram Aſiam incolunt Græci omnes, homines, Boſpèu^{us} qui multa eſſe & vorare poſſunt. Conſtat autem & corporum appetentias ex aqua præſtatione augeri, quo ſit ut in eam rem frigidam aquam bibant, vel alimentum frigidum, vel adſtringens ingerant. Nam que ſanguinem in venteris tunicis contentum modicè cogunt conſtringunt que ea appetentiam, tum augere, tum præcreare demonſtrata ſunt: que verò ſanguinem, tum calfaciunt, tum fundunt liquantque, ea appetentiam delere & placare. Iuxta hanc itaque rationem aqua prouocat appetentiam, vigilia præhalitum digerendo. Iam enim & de hac didiſtiſti quemadmodum & de ſomno, concoquit ſiquidem

dem ſomnus, calido ſcilicet in eo intro vergeret: digerit autem vigilia perpellente ſecum calore natio iuxta eam que extrã ſit motionem non pauca ſubſtantie corporis partes. Ob eas itaque cauſas Boſpèu^{us} dicta ſunt, tum aqua, tum vigilia. Tu verò ne obaudieris, exiſtimaveriſque idè eſſe. Tu verò ne obaudieris, & multa, tum concoquere, tum conſicere. Melius ſiquidem eſt aquã vinum non ad concoctionem ſolum, verum quoque & ad conſectorum diſtributionẽ ſanguificationemque & nutritionẽ, & mictionem, & ad ſanis in corporibus tranſpirationem. Quòd autem de his ſermo ab Hippocrate nunc ductus ſit conſtat, nemine ignorante quòd plurimos egrotantium vinum offendat. Præterea vigilia cum duobus fiat modis, geminum habet & ex cibis finem: nam ſi quiſpiam per noctem agentes ut in nocturnis vigilijs perſecerint, vacuatur quidem corpus, nulla verò que manifeſta ſit oritur virtutis offenſa. Si verò decumbentes partem quidem noctis aliquam ſomno indulſerimus, reliquam verò vigiliæ dederimus, diſſoluitur quidem virtus: neque enim appetimus melius, neque concoquimus, neque functiones naturales concoctionem conſequentes habemus inculpatas, ſed deteriores omnes quàm quò probè dormierunt.

Præcalidam naturam in calido anni tempore, in aère frigido cubile impinguat, in calido verò extenuat.

Quod

Quod principio quidem orationis dictum est ἐν δέσμων, id est, præcalido à recto ἐν δέσμων & delin-
nari ambiguum non est: quod verò in calce est, est
rest quis intelligere tanquam ex prepositione ἐν
& casu dandi ἑστὶν constat, ut sanè intellexim
ferè omnes libri interpretes: alij quidem orationem
in duas partes, quasi utraque propria indige-
re explanatione, diuidentes, alij materiam in duas
explicantes. Dioscorides ipsam in clariorem per-
mutauit, veluti in obscuris orationibus facere con-
suevit: seorsum enim scripsit ἐν δέσμων φέρεται, cali-
do anni tempore, adiciens ipsi verbis λειψύρεται, res-
lens nos intelligere ἐν δέσμων φέρεται, id est, valde
calidam naturam in anni tempore calido, id est
æstiuo λειψύρεται, id est, extenuari, quæ scilicet
peruaporetur ab appellata iam ex consuetudine
Medicis recentioribus omnibus ratione spectabili
perspiratione, quam altera quadam oratione qui-
dam inuisibilem transpirationem vocant: quæ
quidem in nobis fieri solet in vita omni, sed non
eadem in ætatibus, anni temporibus, vite studiis,
atque ut simpliciter dicam, diæta omni quam ex-
hibemus. In omnibus verò differentijs communis
est, in calidioribus quidem, tum anni temporibus,
tum regionibus, tum ætatibus, tum naturis, &
diæta extra corpus effluere non paucam ex sub-
stantia nostra partem: in frigidioribus verò ob-
condensatam cutim retineri quidem plurimum,
atque paucum euacuari. Hac itaque ratione

verum

verum est calidam naturam in calido anni tem-
pore attenuari, duplicato scilicet effluuio. Nempe
naturale ex propria habentes caliditate, acce-
dens externum à calido anni tempore acquiritur:
sed scripturam hanc in nullis alijs exemplaribus
reperi, neq; hanc ex interpretibus quispiam nouit,
nisi quod ipse Dioscorides in libri fronte adscri-
psit in duobus solis exemplaribus, ita habentem
reperies orationem: Præcalidam naturam cali-
do anni tempore, in frigore cubile impinguat, in
calore extenuat. Nec nos verò in duobus, sed in
omnibus quæ legimus, ita habentem reperimus
orationem: visis quidem omnibus bibliothecis &
exemplaribus quæ apud amicos essent. Ad ipsius
itaque explanationem conuertamur, quæcumque
perperam ab expositoribus dicta sunt prætermi-
tentes. Nempe prior orationis pars ita mihi com-
plèda videtur: Præcalidam naturam ἑστὶν ὄρν,
in frigore cubile incrassat. ἑστὶν ὄρν quidem ὄρν in
dandi casu legentibus nobis, quasi dictum sit ἐν
ἑστὶν ὄρν, id est in calido anni tempore: ἐν ὄρν
verò, id est, in frigore, tanquam & ita dixerit: in
aërè frigido, constante oratione ex duobus oratio-
nis elementis, prepositione quidem ἐν, & nomine
ὄρν, fiet si quidem intelligentia omnis talis:
Conferi præcalida natura calido anni tempore
in frigido cubili dormire: nempe ita impingua-
bitur. Iure autem nos in valde calidis naturis
facere præcepit Hippocrates: nempe calida natu-

719

ra promptè ob copiam effluuij extenuatur, si & ipsi calido accedente anni tempore congeminata fuerit euacuatio. Accedit & tertia quadam, lia vacuatio in calida regione, in strato calido decumbente homine: contingetque tum euaporatum extenuari corpus, si tertiam sustinuerit euacuatiouem. Quòd si per necessitatem cum ea qui ex natura est & anni tempore vacuatione que effugere non licet, tertia ad contrarium acta fuerit, que non per halitum digerere, sed retinere et flumina possit, non ad summum vacuationis perueniet homo, sed magis impinguabitur quam tenuabitur. Nempe cum cubile frigidum significet, non solum fulcra frigida, verum & pallia que ex syndonibus densis, lacernis tritis, & stimentis eiusmodi sunt: alia quepiam accedat que maxima sit emendatio immoderationis que ex anni tempore & naturali temperamento fit, quòd corpus per inspirationem que frigida refrigeretur. Hoc itaque & iam antea est à nobis dictum, sed nunc additur in strato ut corpus undique refrigeretur, transpirationisque immoderatio ad salubrem commoderationem reducatur. Priorem itaque orationis partem ita interpretasse maximè quis mihi videtur, que verò superest ubi inquit: In calido verò extenuat, manifesta erat si in calido aère adscriptum fuisse tota oratione verbis eiusmodi manifestè expressa: Precalide nature in anni tempore calido

tubile adueniens in aère frigido impinguat, in aère verò calido si fiat, extenuat. in reclus itaque casibus ita maximè manifestè dictum sit ut dictum est. Nunc verò si & in dandi casu enarrare voluerimus, fiat talis dictio: Precalide nature in anni tempore calido, & cubili in aère frigido contingit impinguari, eidem verò in aère calido attenuari continget.

Sanitatis meditatio, ciborū infarictas, & laborum impigritia.

Neque impleri ad satietatem vsque, neque segniter exerceri, summam salubris diete esse existimauit.

Leui ex vigiliis siti somnus remedio est, & ei que ex somno est vigilia quibusdam.

Επιπρωινου διψαου id est leuem sitim, intelligere oportet valde paruam, que neque ab vniuerso corpore fiat, neque à magna partium ventris affectione: sed ut Erasistratus inquit, siccescentibus aut incalcescentibus locis per quos humidam ex ore in ventrem defertur. Huius itaque sitis sanatio est somnus, humescente scilicet profundo, atque sanguine in somnis tanquam intrò vergente. Contrà his qui ex somno excitati sunt, cum valde parua sitis fuerit, vigilantibus facile placatur. Nempe sitis eiusmodi sit concalcescentibus interdum partibus, quas Erasistratus memorasse dixi: calefiunt siquidem cum cibi in ventre coquantur. Nempe cum ipsa concoctio à nati-

no fiat calore similiter illis qua concoquantur, quemadmodum his sursum fertur vapor quidam calidus: ita contingit & interdum in ventre, & potissimum his qui vinum merum biberint. Verum si vigilantibus ipsis vacuatus venter non amplius vapores remittat, caliditasque in partibus calefactis euaporata fuerit, sitientes placantur, alij vero siticulosi ex somno fiunt, ob comestorum vel bibitorum caliditatem ventris calefacti, que sine externo remedio ad meliorem statum non reducitur. Sic itaque plerique frigidam bibere consueti, pota interdum aqua iuuantur, primum quam loti fuerint, ingesserintque alimentum. Ob id itaque in secunda sitis differentia appositum vocabulum, nonnullis non enim omnibus, ut est demonstratum, qui ex somno sitiuerunt hoc sit adfectio. Hanc veteres interpretes scripturam norunt, atque in exactis exemplaribus reperitur.

Quibus plurimus est calor, maximam hi habent vocem, nempe & aer frigidus multus: cum autem magna duo existunt, magna quoque & foboles fit.

Prædixi nuper dictionis huius scripturam aliquam non ita, sed in quibus plurimum est calidum: sicque interpretes illi legunt qui sine prioris orationis sustulerunt, scilicet, nonnullis. Sed iam de presentis orationis veritate dicamus. Quibus siquidem plurimus est calor, in corde si licet (nempe & hoc caloribus nativi veluti facti esse

demonstrauimus) necesse est & eum qui inspiratur aërem plurimum esse. Nam & in hoc libro de usu respirationis est ostensum. Si autem in eiusmodi naturis nullus est calor, multum inspiratur & contra expiratur: ob id si vocem fieri maturnam dicamus indistinctè pronuntiantes fallentur. Demonstratum si iudicem est in commentarijs de voce, fieri non posse ut vox magna fiat, nisi aer multus celeriter expiretur. Fit autem hoc, cum lata fuerint tum aspera arteria, tum guttur: quod si & thorax totus magnus fuerit, homines non solum vocis magna reddunt, sed & qui validius inclamare possunt, præconum modo cum & id est, pedem appellatum promulgant. Quoniam itaque cor in ea que fit in vteri affectione, statim ab initio tum dilatur, tum augetur, in quibus natiuus calor est plurimus, atque ad cordis proportionem thorax & maximus fiat, atque hinc de necessitate consequatur pulmonis magnitudo, hæcque & tum asperæ arteriæ, tum gutturis magnitudo concomitatur, iure optimo præcalidos naturâ magna voce præditos esse magna ex parte contingit. Nam si prorsus iuxta proportionem magnitudinis cordis thorax augetur, modo non intercidat aliquando præua conformatio, non magna ex parte præcalidos naturâ dixerim magna voce esse præditos, sed perpetuo. Neque vero, ut iuxta proportionem thoraci pulmonis magnitudo, semper resonat: sic

et pulmonis magnitudini tria ipsius genera videri
 forum proportione augentur. Nempe et in disse-
 ctionibus animalium non exacte proportio serua-
 ri videtur, sed in his quidem partibus aliud mo-
 dice exuperans, aliud deficiens reperitur: effectus
 vero dignum in corde ad thoracem, idque est quod
 maxime facit calidis equaliter hominibus ratio
 insignes in vocis magnitudine differentias Hip-
 pocrates itaque ad solam aeris copiam vocis retu-
 lit magnitudinem. Est autem neque solum neque
 primum axioma quoddam vocem magnam pa-
 rientium causarum: sed materia magna vocis in
 commentarijs de voce demonstrata est.

Ventre calidi frigidæ carnis & graciles,
 hi venis conspicuis & iracundiores existunt.

Quod geminum in animalium corpore calidum
 rem nouerit Hippocrates, vnum quidem quem
 natium ipse appellat, et qui tum in sanguine,
 tum sanguineis visceribus essentiam habeat: alterum
 vero acrem, mordentem, atque igneum, quod
 in genere et febris est, in multis ipsius libris est
 demonstratum, scripsimusque esse commentarium
 vnum integrum de eo quem inscripsimus: Quod
 nihil erratum sit in eo aphorismo, cuius princi-
 pium est: Qui crescunt plurimum habent calidi
 innati, defendo autem in ipso commentario Hip-
 pocratem Lyci controuersias contra aphorismum
 deluens, Lyciumque propter optimarum prae-
 ceptionum ignorantem incusantem Hippocra-

tem ostendens. Imò quod caliditatis huius differe-
 rentiam neque Lycus nouit, neque alius quis-
 piam vel Erasistratius, vel Erophilius, vel Em-
 piricus, atque ob id multa quae ab Hippocrate
 scripta sunt, perperam explanauerunt. Neque ve-
 rò Hippocraticos viros praecepta ipsius ita im-
 probare decebat, ut explanationes molirentur,
 perinde atque vna esset in animantibus genere
 caliditas. At cum intellexerint vel Hippocra-
 tem, vel alium quempiam et suouidixit, id est,
 ventre calidos quosdam appellantes, satius fue-
 rit nomen contemplari quoniam dicatur modo: an
 qui verbum dixerit vel scripserit, calidum innati-
 um pronuntiauerit in ventre copiosum esse, vel
 alterum quod sepius quidem ascititium, inter-
 dum et non naturale, interdum vero et praeter
 naturam vocamus, quod calidiores contigit respi-
 rationem tum mordentem, tum calidam habere,
 atque ob id statim febrile, cum videlicet adstri-
 cta fuerit cutis. Nempe qui calidum alterum ut
 pote natium plurimum habent, prohibita transpi-
 ratione pleniores quidem fiunt, sed febre non
 corripiuntur, propter caloris suauitatem immor-
 dicitatemque atque etiam quod calidum hoc in
 ventre abundans optimas faciat ciborum conco-
 ctiones, ut ipse in aphorismis ostendit, inquit:
 Ventres hyeme et vere calidissimi naturam, et
 somni longissimi: quare in his anni temporibus
 plura exhibenda alimenta: nempe calor natium

multus, & ideo copiosiore indigēt alimonia, indico sunt etates & athletæ. Ut itaq; ventris eiusmodi signum est alimenta citra culpam concoquere: sic alterius frigidos quidem cibos in aciditate, calidiores vero in nidorofam qualitatem conuere. Qui itaque cibos probè concoquunt, huius sanguis bonus existit, mediocrisque consequitur incarnatio, vel & maior interdum quam decet, ubi otiosius dietati vel loti fuerint, minus vero in corpulentiam pro corporis habitu procedit: cum autem collecta multitudo antevererit, totum corpus in morbos compellit. His vero qui ob intemperiem ventris non concoquunt, corrumpuntque cibos in eam quam nidorofam, tum famosam sit qualitatem, prauus quidem acernatur in venis sanguis, totiusque corporis praua efficitur nutritio, de quibus præsentem sermonem intelligere oportet. Nempe hepatis quidem & cordis calor immatus principio inest multus: carnibus vero ex sanguine prorumpit, atque ob eam rem necesse est carnes ipsas in eiusmodi corporum naturis tales esse, quales & nunc scripsit Hippocrates, quibus scilicet non suppeditetur copiosus sanguis, sed tum paucus, tum prauus: utrumque enim contingit ventre intemperatis fecundum igneam caliditatem, subeunt enim cibi corrupti, atq; ob id pauca ex ipsis fuit corpus alimonia. Est autem & ipsa hæc non bona, quod probè cocta non sit. Fieri siquidem non potest ut sanguis

sanguis in hepate & venis commodus factus sit, non coctis corruptisque in ventre cibus. Si itaque paucus non tamen prauus esset in venis sanguis, traherent ipsum carnes minus quidem attenuentem, atque illas inanientem, ita ut contraherentur, & agere apparerent. At quoniam non solum paucus est, sed & prauus, neque hunc trahent, tamen si indigeant, sicuti neque nos ipse nidorosa aliisque qualitibus prauis prædita accipimus cibaria, quanquam vehementer admodum cibum appetamus: nempe & appetentia ipsa satiatur gustato eiusmodi cibo. Hæc itaque ratione carnes paucum ex venis ad nutritionem maximè necessarium trahunt, ita ut ex paucis longiore tempore colligatur in venis prauus sanguis, atq; ob id in venarum sectionibus eiusmodi hominum nunquam rubrum sanguinem fluere videbis, sed alterius ut quissiam dixerit coloris esse reperietur, confestim quoque & graueolens: & si ex multo tempore nequaquam vacuatus homo fuerit, niger videtur sanguis qui in vena sectione vacuatur, atq; alius aliam habens in crassitie & tenuitate substantiam. Interdum quidem serosam & tenuiorem, interdum vero crassiorem, quæ admodum & valde crassus, nigraq; interdum videtur pici liquida non distimilis. Hæc itaque omnia quæ nunc summam dicta sunt, in alijs quibusdam commentarijs, & potissimum methodi medendi perfectè exculta sunt:

nunc verò compendio dicta sunt, quæ ab inter-
 pretibus sunt prætermiſſa. Conſueverunt ſiqui-
 dem in vanis inutilibusque copioſi eſſe, deficere
 verò in commodiſſimis. Ego itaque quoniam præ-
 ſens ſermo apprimè utilis ſit, rurfus ſummam
 referam coniuncta præſentis diſtinctionis expoſiti-
 one. **Θ** *ῥαυνοειδῆς* quidem, id eſt, ventre calidos, ut
 ipſe dicat eſt putandum, non quomodo pueri,
 athletæſque naturalem calorem multum haberi
 dixit, neque ut hyeme ventres, naturali calidi-
 ſimos eſſe, ſed veluti mordens & prauum
 calidum non paucum in intemperato ventre ha-
 bentes. Tales autem frigide carnis iure appel-
 lauit, qui utilis copioſique alimenti penuria non
 alantur, quod ex ſanguine naturali habent in
 eucratis corporibus. Penuriam autem ſanguinis
 ſequitur frigiditas carniſque, quæ acquiſitam cali-
 ditatem ex ſanguine habent, non propriam neque
 naturalem, ut hepar & cor. Graciles autem
 de neceſſitate ſunt ob indigentiam carniſque, quæ
 rum imminutiones auſioneſque corpus omne in
 gracilitatem vel corpulentiam deducunt. At
 autem eoſdem *ἄρπυλλῆες* eſſe, perinde atque dicitur
 rit conſpicuas talibus venis, id eſt, *ἄρπυλλῆες*
 id eſt, expoſitas atque extra prominentes, tan-
 quam plenas hæc ſanguine exiſtant, & nuda præ-
 ter defectum contingentium ipſas carniſque. Pu-
 terea & iracundiores ipſos eſſe ait, non ſim-
 pliciter iracundos, vel per exuperantiam iracundis-
 ſimos

ſimos, id quod paterentur ſi cordis calor multus
 eſſet. Ventris verò calor, affecto ſcilicet ipſius ore
 iracundiores facit: nempe & partem hanc ani-
 mam ſimul ſecum afficere eſt demonſtratum, quæ
 ſcilicet ad tum intelligendum, tum efficiendum
 ſequiores reddit, ubi ſeiſſa frigidior fuerit: prom-
 ptiores verò & iracundos ubi magis calefacta
 fuerit non naturali quidem caliditate, ſed acci-
 ſita & præter naturam, de qua ſermo hic omnis
 à nobis peractus eſt. Eos verò qui Hippocraticos
 quidem ſeſe appellauerunt, ſed qui maximè præ-
 cipua artis Hippocratica decreta, quibus fidem
 faciunt & quæ per experientiam apparent, incu-
 ſare eſt inſtitum. Neque enim ut nos diximus in-
 terpretationem fecerunt, ſed aliter: putant ſiqui-
 dem in ventribus calidioribus natium calorem
 in profundum inclinare, & partes relinquere
 externas, atque ob id frigide carnis homines red-
 dere. Verum tales inclinationes in anni temporibus,
 regionibusque & vigilis, & ſomnis ſunt,
 quemadmodum & in anima perturbationibus,
 moriſque & timoribus, voluptatibus etiam
 corporis, & gaudijs animæ. Neque enim natu-
 ralis corporis compages, neque ætas talem efficiat
 caliditatis naturalis tranſmutationem. At ſunt
 ut in ſalubribus oſenſum eſt, prauæ corporis con-
 ſtitutiones, aliæ quidem in toto animali intem-
 periem habentes, aliæ verò in partium ſtructuræ
 inæquali, quemadmodum & ea quæ in præſenti

oratione de his dicta est, qui ventrem prave constitutum habent, non optime, veluti constitutiones quæ naturalem calorem habent multum, ac quæ ob id bonam corpulentiam maxime consurgunt, impinguntque habitum, non imminuunt neque extenuant quomodo imtemperata.

¶ In terræ squaloribus auium genus abundat.

Aues siquidem quæ temperamento nobis faciores sunt, in squaloribus melius habent: neque eos latet scioribus ipsas uti alimentis exiguis potu, non ut sues quæ assidue tum in aqua lauari, tum multo impleri potu desiderant.

¶ Cum vocem asperiores cepere quæ reddere: quod caprire dicunt, vter testis extrâ prominuerit, inspiciendum. Nempe dexter marem, sinister fœminâ procreant.

In transmutatione puerilis ætatis ad adolescentulorum ætatem, ut ipsis tum seminis, tum pilorum in pudendis generatio incipit, sic & in pœntinum testium augmentum, veluti & in rugibus mammarum cum muliebrium delatæ. Eo itaque tempore & vocis fit transmutatio, & præcipue maribus: nempe cum prius acuta redderent vocem, ad pubertatem perfecisse de grauiorem reddunt. Medio verò tempore fenauca ipsis vox efficitur. Cum itaque apparet in dicta ætate hæc omnia, præsens sermo non quæ habet inuestigatione: quod & hæc omnia app-

reant declarat experientia, veluti & quod ex testibus si dexter quidem prius intrumescat, tales adolescentuli ubi absoluti & viri effecti fuerint, mares potius quam fœminas generare possunt. Si verò sinister, contra: sic autem & de vtero sentit. Nempe in aphorismis scripsit: Fœtus mares quidem in dextris, fœmine verò in sinistris magis. Quæ itaque de ea re in aphorismorum explicatione dicta sunt à me, in præsentem transferes sermonem, cum vna causa tum in maribus, tum in fœminis communis sit, ob quam partes sinistrae fammarum sunt generatrices, marium verò dextrae, de qua re & in libris de vso partium est dictum.

Oculi ut valuerint, ita & corpus totum.

Clarum est subaudiendum esse, ut validè habuerint: quod etiam quidam adscripserunt. Dictionis itaque sensus, ut optime exposuisse quis mihi videtur, his quæ perperam à plurimis dicta sunt prætermisissis, hic potissimum sit: Puto Hippocratem docere quoniam quis pacto ex oculis ipsis totius corporis dispositionem dignoscat, quod maxime hi certissimam ostendunt diuinationem. Nempe in his qui animi deliquio fatigati sunt, vel virtutem aliter excolunt habent, nemo manuum vel cruris, vel aliam faciei partem absque oculis contemplatus de virtutis robore, vel

vel debilitate quippiam inuenire poterit, quomodo faciet si oculos conspexerit. Nempe in ipsis apparent manifeste tum robur, tum debilitas, tum nullis quidem apertis palpebris clare vidētibus, alijs uero aperire ipsas nequeuntibus. Color autem ipsorum & tumor nonnihil de virtute ostendunt. Nempe cum imbecilla fuerit, caui oculi, squalidique & prauis coloris videntur. Si uero robusta, colorantur tument, & splendidam habent humiditate. Hæc itaque conspicue fieri videntur atque haud scita causa ob quam fiant. Sed & conspicua etiam est causa his qui oculorum nouerunt naturam. Demonstrauimus autem tum in alijs tum in his qui de re visoria agunt commentarijs, splendidum spiritum animale ex cerebri plurimum ad oculos promanare. Is itaque cum imbecillus vel piucus in oculis fuerit, dicta sunt symptomata & χροια, ut inquit, id est, χροια, quod color est, ad melius vel deterius uarijs. Hoc autem est manifestum, siue de oculis sermo nem ad huc faciat, siue de uniuersi corporis coloribus, utrunque enim horum est verum, oculis quidem robur & debilitatem, ita & tum bonum, tum malum colorem mutantibus, atque hæc consequente totius corporis dispositione. Nam si boni coloris fuerint oculi, τὸ γυναικ, id est, corpus uis salubriter habere ostendunt. Si uero malignum quendam colorem habuerint, confestim & in totum læsum esse indicant. Ceterius uero in

his quam alijs partibus colorum uidetur transmutatio, quod pars hæc tum puratum lucida existat, neque hoc solum indicare potest oratio, uerum quoque coloris toto in corpore mutationem, signa sequi oculorum. Ab oculis itaque in totum corpus deduci ita dignotio potest. Iuxta eandem definitionem fieri potest absque oculis explanatio, si quis eam qua deinceps insertur coniunxerit: quam principio alio exponam.

Et color in deterius vel melius mutatur. Iustum autem ut quomodo alimentum habuerit, ita & quod extrinsecus est consequatur.

Colorem proportionem nutrimenti, id est, sanguinis ad deterius vel melius mutari ait: sanguinem autem nunc dicit totum humorem qui in uasis continetur, in quo tum pituita, tum bilis, tum serum continentur. Hoc siquidem tum melius, tum deterius fit, quod uero in ipso continetur quod proprie sanguis dicitur, & secundum potentiam totum appellatur, prauum dicere est impossibile, sicuti & alium non habere colorem praeterquam rubrum.

Signa mortifera per cutem vapor calidus, si naris frigidum spiritum prius reddiderit.

Siue in accusandi casu vaporem calidum scriptum sit, siue in casu nominandi vapor calidus, utroque modo aliquid subintelligitur. Nempe oratio

oratio sensum eiusmodi desiderat: Ex signis mortiferis est vaporem calidum per cutem euacuari, ex progressu per expirationem frigido spiritum. Si verò & in nominandi casu sensum eundem explanare volueris, ita dixeris: Maxime inter mortifera signa est, si per cutem vapor calidus euacuetur ex anegressu per expirationem frigido spiritum. Quod verò frigida exspiratio signa inter pernitiosissima sit, & in prognostico dictum est in ea oratione: Frigida è naribus & ore exspiratio pernitiosa admodum iam est. Nunc autem symptoma aliquod quod non semper ita habentibus accidit, addit. Effluit siquidem vapor calidus cõsertim ex cute, sed neque omnibus, nec ubi, neque omni tempore: quæ sanè docere debent interpretes quæ non oportet negantes. Nepe in illis solis tale fieri reperies, in quibus refrigerationem caloris febris præcessit, quæ tunc corpus torrefecit, & ob id tandem ipsum refrigeravit. Soluta itaque vitali ob extinctionem vitalis robore, in alijs quidem sudores cum symptoma promanant ob redundantes in corpore humores. In his verò qui ab vrente febre exiccati sunt pro sudoribus vapor calidus si tetigeris præcipere tibi videtur, neque tamen in omni tempore, sed cum processu temporis cutis refrigeratur, vacuata vaporosa substantia quæ vrentem febrem cum tenuarentur humores, ægrotationis tempore collecta fuit. Non enim

in tempore quo extinguere cor contingit, fieri potuit non solum calidus vapor, sed neque frigidus, neque tepidus. Omne enim cor prope mortem frigidam habet intemperiem: neque tamen cum in morbo lethifero huiusmodi perpetuo est, sed ut dictum est, calidissimo sepius in vrentissimis febribus. Cum itaque cor frigida laborauerit intemperie, calidum vaporem vacuari non contempneris, ubi prope mortem æger frigidum exspirare cæperit: neque ita habentibus attenuati sunt humores, neque febre peruriente febrentibus, neque humores habent biliosos, calidos quidem temperamento, & tenuis substantia. Nempe in frigidis intemperaturis pituitosi crudi crassique, & prorsus frigidi redundant humores, non biliosi, calidi & tenues.

Vitalia autem contraria.

Pugnat hoc manifestè cum his quæ lethale signum dici existimant per nares calidissimam febrem. Nempe orationi dicta, signa mortifera tanquam ex opposito respondens, nunc scripsit, vitalia autem contraria: quæquam iuxta illorum expositionem non coniunctum sit orationi, signa mortifera, quod deinde scriptum est, per nares calidissimum. Proinde quod dicitur per nares calidissimum sibi adiunctum non habet, si lethale sit necne. Non est enim lethale nisi præcesserit quod ab Hippocrate dictum est, si naris frigidum prius

prius reddiderit spiritum. Si enim citra hoc calidissimus per cutem vapor fiat, potest tenuium partium in calida febre symptoma esse, quod nullo modo mortis signum sit: atque interdum extensorum ob bonam causam transpirantium humorum, quos cum crassiorum partium fuerint, natura per sensibiles corporis euacuationes excernit per sudores, urinarum copiam, vel deiectionem vel per vomitum. Erunt itaque mortiferis diæsignis vitalia contraria, neque frigidum expirare, neque per cutem calidum vacuari vaporem, iure autem & qui Zeuxim sunt sequuntur seorsum mortifera signa prius interpretati, totam hanc orationem ubi inquit: vitalia autem contraria circunciderunt.

COMMENTARIIVAR.
TI FINIS.

*

G A

GALENI IN

SEXTVM EPIDE-

MIORVM HIPPOCRATIS

LIBRVM COMMEN-

TARIVS QVIN-

TVS,

*

Ioanne Vassæo Meldeno
si interprete.

**

ORBORVM naturæ
medicæ.

Quod de scripturis his in quibus quod dicitur quidem euariatur, manet verò sensus omnino idem, sententiam ferre non proposuerim, dixi quidem sapius, qui scilicet commentariorum prolixitatem effugiam: sed & nunc memorie gratiæ hoc ipsum dixi, quoniam & in his quæ narrabuntur dictionibus, nihil de scripturis eiusmodi sum dicturus. Sensus itaque dictionis, si quis simpliciter quod dicitur intellexerit, est manifestus. Sui etenim aperit mentem Hippocrates, quod scilicet ex coetibus eorum non sit qui naturam artificiosam esse existimant, sed eorum qui tum artificiosam, tum animalis prospectricem esse putant. Nomine

A a

autem nature facultas nunc intelligenda que
 corporibus inest nostris, atque ea gubernat. De
 cuius substantia que nam sit perquirere non est
 nunc necesse, sicuti neque anime nostre, neque
 mentis ipsius. Nullo siquidem horum presens ser-
 mo opus habet, sed solum quod Hippocrates ve-
 cte existimauerit naturam morborum medicam
 esse. Nam fortasse quis medicinalem artem he-
 adimi sermone existimabit, quare non est simpli-
 citer intelligendum, naturam morborum medi-
 cam esse: nam profundior in hac continetur ora-
 tione intellectus, qui exactiorem exposuit con-
 spicuitatem, quam non ante alibi feci. Ceteros au-
 tem qui voluntatem meam norunt, & in quoru
 gratiam ad libri huius expositionem perueni, ser-
 monebo & nunc me vbi decreta singula demon-
 stratione indigentia semel alibi integre percurro
 ro, in nullo alio libro scripturum: qui scilicet pro-
 lixitate fieri intelligam vbi quis de ipsis eadem
 dicat, quomodo ex recentioribus Medicis qui-
 dam fecerunt, qui non bis solum aut ter, sed
 & quater & amplius de eisdem eadem in medi-
 cis, tum commentarijs, tum libris scripserunt.
 Ego autem vbi semel quippiam demonstrauero
 reliquo vtor in ceteris libris summam tantum
 ad memoriam reuocans, vt in hoc libro ostendi.
 Et nunc itaque semel de natura faciam sermo-
 nem, quod item vbi ipsam ait morborum medi-
 cam esse, nullo in tali pacto medicinalem artem pe-

hoc decretum contingat. Tu autem qui in his
 versaris commentarijs, animum ad me conuerte
 qui sermonem exordior. Qui morbos alimento
 rempescit exhibito, tum quinto, fo-
 menti siq; humidis & cataplasmatibus & clysteri-
 bus & venę incisione, & ceteris huiusmodi se-
 nari ait, non fallitur, sicuti neque is qui morbos
 curari à Medicis asserit, neque qui medicinalem
 artem egrorum curatricem pronuntiat. Quemad-
 modum autem qui hac dicit, non vt mendax est
 consueclius, sic neque qui naturam in animalis sa-
 lute omnia facere existimat. Hinc fit (sequitur
 enim) vt & illa morbos prima curet, & maxime
 cum euidenter hominem sanauerit sudores effun-
 dens multos, aut molestos per vrinas, vel ventre,
 vel vomitum euacuans humores. Quodnam ita-
 que horum omnium que sanitatem facere dixi-
 mus, primum dignitate existat, vel secundum,
 vel tertium, vt consideretur est consentaneum: &
 potissimum quod alia que edam accedant per que
 morbi curantur, quorum omnium ordinem in xta
 dignitatem cognosci satius est. Videtur siquidem
 melius quidem dici & naturam morbos sana-
 re, recte autem & medicinam & Medicum, ve-
 re quoque & ipsius ministrum, & venę sectio-
 nem, & per eam factum sanguinis fluorem. Sed
 forsau quis volet & coquū cōferre aliquid iuxto-
 remq; & domus constructorem, fabricumque era-
 rium, & quosdam alios artifices quorum opificijs

Contra dicitur etiam non

ritur ad eorum ministracionem quae homini-
bus ad sanitatem adparantur. Verum ex talibus
quaedam remediorum materiae non remedia exi-
stunt, alia vero opem ferentibus instrumenta
idonea. Auxilia autem sunt per eos convenien-
ti tempore, et ut oportet ipsis utuntur. Nemp-
cum vinum ipsis exhibitum inuenerit, exhibitum
ipsius auxilium est: si vero intempestiue exhibi-
tum fuerit, delirium vel phrenitiam parit, siq; mor-
bosa causa non salubris, neq; auxilium. Quis igitur
causa est generationis auxiliij, qui scilicet tem-
pus reperit: sed quemnam hunc vocant Graeci, sa-
ne et quod iuxta hoc, id est, medicum vocent, si qui-
do constat omnibus. Quo fit ut Medicus vino ad
sanitatem, tum naturalem, tum eam que acqui-
ritur principalior existat. Valentibus siquidem
auxilio est vinum, si tempore et modo bibatur.
Medicus vero non quod animal sit, vel pedibus
constans, vel bipes, vel rationalis, vel ciuilius, tum
pus modumq; vnus cuiusque materiae nouit: sed
quod artem didicit, tum salubrium, tum morbo-
sorum cognitricem. Nam si per illa cognosceret,
homines omnes eandem scientiam obtinerent: quo
fit ut Medicorum ars per quem sunt Medici,
dignitate Medicis superior sit. Nemp- huius vir-
tute vsi morbos sanamus. Sed quam habent ra-
tionem, tum materia, tum instrumenta ad medi-
cū artēq; ipsius, hanc rursum habent, tum Me-
dicus,

dicus, tum ipsius ars ad eius qui curatur naturā.
Illa siquidem desecta omnia in animalium cor-
poribus refarcit, nutritque cum nutritione egent,
et sanguinem quo ieiunas alit partes preparat,
atque ad sanguinis generationem quod in ventre
coquitur conficit alimentum. Quid si consumpta
esculenta neque cocta probe sint, neque distribu-
ta, neque in sanguinem versa, neque nutriendo-
rum virtutem planē inuenerint, corporis nostrū
alimēta fuisse non dicuntur. Nemp- quemadmo-
dum ad nutriendas alimenti indigās partes ma-
ximē precipua inter causas sit ea quae partes nu-
trit virtus, ita et quae in ventre est ad ciborum
concoctionem, et quae in hepate et renis est ad
concocti sanguificationem. Neq; vero hic est ne-
cesse ut singularia naturae opera omnia percur-
ram. Nemp- ad memoriam reuocare duntaxat
satis est, quod vniuersales ipsius virtutes in com-
mentarijs de facultatibus naturalibus demon-
strate sint, quibus omnia in animali perficit,
quatuor videlicet existentes: prima quidem fami-
liarium attractrix, secunda eorundem alietrix
et concoctrix, tertia propriorum retentrix, et
quarta alienorum excretrix, talibus itaque facul-
tatibus non sanum modo seruat animal, verum
quoque et morbo adfectum sanat: atque his pa-
ter quantum effectrices sanitatis causas natura
ipsa dignitate antecellat. Cetera siquidem omnia
peculiarē ipsi materiam adparant, quemadmo-
Aa 3

dum in externis aliam alij artem subseruire cer-
 nimus. Nempe textori: radios, textoria instru-
 menta, pectinesq; faber lignarius adparat: fabro
 lignario ligna, qui materius incidit: huic securim
 bipennemq; faber ferrarius: fabro ferrario prepa-
 rat qui metalli fodit. Et sanè rara est inuenta
 ars factiua quæ nulla alia indigeat: nempe vel
 instrumenta, vel materiam ad id quod fit idonea
 adparant. In hunc itaque modum & idoneas
 materias Medico adparant multæ artes, quomo-
 do rursum Medicus nature cum ministris qui-
 busdam. Nempe vt architectus ad murarios, fa-
 bros lignarios, aliósq; artifices quos inter pri-
 mus existit, habet, ita Medicus ad ministros.
 Sunt autem rhiſotomi, id est, radicum sectores,
 unguentarij, coqui, cataplasmatum admotores,
 qui superfundunt, clysterum exhibitores, scari-
 ficatores, venarum sectores, & qui cucurbitulas
 applicare solent: quod si & nos ipsi, tum dissi-
 nus, tum facinus, simile quippiam moluit
 remigandi perito gubernatori, etique qui ad ve-
 li summum ascendere potest, cognoscitque &
 quæcumq; ad nautas pertinent opera facit. Nem-
 pe & Imperatores multi sepius, tum sagitta
 extrudere, tum iacula vibrare, ensibusque &
 hastis pugnare, tum sciunt, tum faciunt. Ro-
 ges similiter. Sed non quatenus Rex aut Im-
 perator Alexander Macedo, vel Philippus
 ipsius pater, hæc quæ ad milites pertinent faci-
 ba

bat, sed alterius artis auxilio quæ tum impera-
 toria, tum regie subseruit. Et nos itaq; quatenus
 quidem Medici remedium singulorum qualita-
 tem cognoscimus, quantitatemq; & tempus, & mo-
 dum veni, quatenus vero ministri venam se-
 camus, cucurbitulas apponimus, atque alia mani-
 bus operamur. Ars itaque medendi Medico di-
 gnitate prior, Medicus seruiente arti, illa autem
 ministris, ministri eorum arte qui ipsis prepa-
 rant, tum instrumenta, tum materias artis, at-
 que ars illa artificibus qui quæ ad illam spectant
 operantur: artifices vero his quæ preparantur,
 tum materijs, tum instrumentis. Rursum itaq;
 stabilioris, tum cognitionis, tum memorie gratiâ,
 artium catalogum consequuntur vltimi quidem
 ad sanitatem, tum conseruandam, tum resarciem-
 dam qui clysteras adparant, phlebotoma, scalpel-
 los, forfices, atque alia medicinalis artis instru-
 menta. Cum ipsis autem sunt rhiſotomi appella-
 ti, herbarij, & qui lanas atque alia eiusmodi
 suppediant. Hos autem antecellunt ipsorum ar-
 tes, quibus superiores Medici, deinde Medicus su-
 perior ars medica, quæ rursum subseruit nature.
 Præterea ex facultatibus nature quæ prima
 sunt & precipue, per quas animal in vita va-
 let absolutissimam dignitate ad optimam corporis
 vitam habentes, voco autem optimam vitam in
 sanitate scilicet, nam in morbis praua est: aliæ
 his subseruiunt virtutes, atque his rursum alie.

Et sanè quoniam catalogum omnem necessariarum ad sanitatem, vitamq; tum artium, tum facultatum, in sermone hoc dicere proposui, nullo alibi pacto persequutus, adicere & facultatum nos gubernantiũ dignitates non cunctabor. Sum itaq; prima quæ mediocritatem salubrem in animali seruant, tum in quantitate, tum in qualitate. At quoniam corporis nostri substantia, neque quantitate, neque qualitate stabilis existit, sed quantitas quidem imminuitur per insensibilem perspirationem, qualitas verò iuxta temperamenti permutationem permutatur, non solum ex ambiente nos aère, verum & ex nobis, vt in commentarijs de tuenda valetudine est demonstratum. Verum ad quantitatis correctionem, nutritio inest nobis facultas, ad qualitatis verò emendationem respiratio, & quæ per totum sit corporis transpiratio. Cum autem & qui ali debeant, materia peculiari indigeant, alia quædam est nobis facultas, quam breuis & conspicua doctrina grauitati sanguificam appellitare non fuerit malum cui rursus seruiens in ventre est concoctrix facultas. Communes verò omnium dictarum facultatum alia quatuor existunt, de quibus antea feci sermonem, claritatis, quæ gratiã vocasi attractricem, retentricem, alteratricem, & excreticem: quarum volo vos meminisse, vt cognoscatis hinc dumtaxat sermonem hunc à me dici, qui naturam ostendat inter artes omnes primam, &

maxi

maximè præcipuam sanationis factricem.

Natura per se impetus motionisque citra intellectum reperit, vt tum nictare, tum ea quibus lingua subterruit, & quæuis alia similia: indocta existit natura, & citra disciplinam quæ oportet facit.

Et quid: natura, id est, impetus, motionesq; appellauit Hippocrates, perinde atque vias impetibusque nature ad obeundas functiones dixerit, quæ ita fiunt, non vt nos cum intellectu & consilio facimus. Nam *σκαπεδονύαρον* (ita enim dicitur vbi quis clausas palpebras rursus celeriter aperuerit, quod nictare diximus) confestim nuper genitis animalibus nullo doctore inest: quod autem operatio hæc magnum præstet oculis adiumentum, nemo ignorat, laborarent siquidem palpebre omni vigiliarum tempore apertæ, tuncisque harũ molesta multa incidere. Sed quàm hoc mirabilis est nature opus, quod neglexerunt, non vulgus solum, verum quoque & ex Medicis non pauci, quanquam quotidie id fiat. Nam si puero in bimatu panem ostenderit, panemq; cum ostendis appellaueris, atq; hoc pacto bis tẽr; feceris, quod vox panis corporis demonstrati signum sit, intellexit puer, recordatusq; & ipse hanc profert, quoniam lingua modo mouere oporteat edotus: simile huic & in alijs quas voluntarias vocant motionibus ab omnibus fit animalibus. Nã si aliquem ex artibus insclectere voluerit, confe-

A a 5

stim hoc facit, quanguam musculus illum à quo flectatur non cognoscat. Pari modo si extendere voluerit, musculo extendit altero. Sed quisquam hic sit musculus, quoniam item agere possit modo, ignorat animal quod mouetur: quo etenim modo cognoscere possit quæ neque Medicorum malitiam cognita existunt. Sed quidnam dico multitudinis? Nempe sunt muscoli quos nemo ex optimis dissectoribus ante nos cognouit, ut est musculus qui poplitem inflectit membri conmissum, inclinatus. Homines tamen omnes genus conmissuram pro arbitrio inflectunt. Neque hominibus solum talis est operationis species, verum quoque & ceteris animantibus omnibus. Sic sanè natura virtus validior existit, atque omni arte excellentior ad faciendâ ea quæ animalibus conferunt. Meminit itaque Hippocrates motus palpebrarum quo & ipsas mouemus: atque ad aliam quædam actionem mentem habemus, cum inquit: ritum uictare, motus item lingue in loquendo dicitur: tum ea quibus subseruit lingua. Nempe uocem quamuis proferre volumus, promptè ipsius explanationem lingua subseruit. Per itaque cum nunc primum uoces quæ cum diligentia proferuntur, audierint, ut strax, statim quadam uerborum imitatione proferunt, neque quosdam linguæ musculos mouere optime cognoscunt, neque quoniam modo extendere conueniat, vel flectere, vel circumferre, vel

ad palatium stabilire, vel ad dentes anteriores, vel aliam quampiam oris partem. Cum autem dixit, & quæuis alia similia, de uoluntarijs motibus sermonem fecit. In quibus, ut dixi, animalia ipsa non solum musculorum agitationes non cognoscunt, sed neque musculos ipsos. At tamen cum membrum aliquod flectere, vel extendere uolunt, confestim id faciunt, ueluti & si in obliquum deserere uoluerint, & circumagere, & uertere, & quouis aliter modo agitare. Et ideo his omnibus acclamauit: indocta existit natura, & citra disciplinam quæ oportet facit. Vocantur autem uobris, id est docti, qui in quauis disciplina sunt instituti. Natura uero insunt quæ maxima esse docta sunt citra disciplinam, ut Thucydides: in propria siquidem intelligentia, & qui antè didicisset in ipsos nihil, neque didicisset postea, & eorum quæ confestim minimo incidebant consilio iudex optimus, eorumque quæ maximè uentura erant optimus coniectator.

Lacrina, narium humiditas, sternutamenta, auris fordes, saliuæ oris, eductio, spirituum ingressus exitusque, oscitatio, rufus, singultus, neque eodem prorsus modo.

Ubi quæ optimè quis dixisse mihi uidetur, prius percurreo, ita in huius dictionis transibio explanatione aduersus eos qui libri sunt inter pretia

pretati. Nempe qui à prescripta dictione presen-
tem separandam existimant, orationesque omnes
veluti ad prænotationem pertinentes explicant: id
quod à principio est propositum, videtur multo
nunc per hanc totam confirmare Hippocrati.
Nempe naturam ad hominis salutem omnia op-
ere ostendere proposuerat. Exorsus itaq; ab ipsius
operibus, quæ in sanorum hominum corporibus
sunt, eaq; in antecedente dictione persequutus, se-
quenter quæ in morbosis affectionibus, vel in
sanorum, tum egrorum corporum communibus
ad hominis salutem operatur, ostendit: quorum si-
gula explicans ego quæ nam, vt dixi, morbosas
affectionum propria, & quæ nam, tum sanis, tum
egrotantibus communia existant, demonstrabo,
quæ scilicet interdum quidem morbose in eorum
affectionis modum sequantur, vt cum phlegma
obsidentur, interdum vero & naturâ redun-
tem excernente humorem, vel in ipsorum glandu-
lis quod reliquum est generante. Sic & namque
humiditas fit, cum per eas excernuntur quæ in-
terbro aceruantur superflua. Sternutamenta veri
nature quidem opus perpetuè existunt, sed in
morbose sunt affectione. Morbosus appello affe-
ctiones, non solum cum iam laborauerint, sed &
cum quædam ex ipsis consilari cæperit, vel in
oculis est τάραις, id est perturbatio proprie ap-
pellata, quæ phlegmones principii quoddam exi-
stunt. Tales siquidem morbose affectiones multo

cum formari incipiunt solvuntur, vapores humo-
resq; qui ipsas generant, excernente natura. Sed
de eiusmodi omnibus dictum est in commentarijs
de symptomatum causis. Nempe ex his quædam
perpetuè quidem à natura fiunt, sed morbosarum
affectionum existunt inhibitoria, vel earum quæ
generantur vel generandarum, tum absolutarum curatori-
um iam generatarum, tum absolutarum curatori-
um hoc est quod interpretes fessellit, de natura ope-
ribus sermone Hippocrati non fuisse existiman-
tes. Sed omnis hic sermo in tribus de symptomati-
bus commentarijs à me est excultus, vbi talia
omnia symptomata, de quibus nunc est sermo agen-
ti fieri naturâ ostendi. Nempe & aurium sordes
ab illa fit cerebri excrementa repurgante. Tussis
quoq; fieri viæ respirationis expurganda gratiâ
ostensa est, veluti & excernendorum superfluo-
rum gratiâ singultus, oscitatio, & pandiculatio.
Sunt autem ex his quæ in presenti oratione di-
cta sunt, quæ nullo pacto symptomata existunt,
vt respiratio, & quæ per vniuersum fit corpus
transpiratio. Nã de respiratione egit cum inquit
Spiritus ingressus egressusq; de perspiratione ve-
ro cum postea scripsit, alimenti & spirationis. Sa-
liua generatio in ore est, eorum quæ à natura ex-
providentia fiunt, veluti & sputorumeductio ex
thorace & pulmone, verum oratio hæc, salua o-
ris, per se proferenda est: verbum vero,eductio cũ
adiecto nomine, sputi, vitiatò forsan ab initio
primo

primo exemplari ab eo qui primus librum scripsit: vel forsitan quod Hippocrates ipse pratermissit: veluti formulam sibi scribens, & non ad publicationem opus. Quod autem in calce presentis dictionis est scriptum, neque eodem prorsus modo tale est: dicta omnia dictis omnibus similia non sunt. Nempe ut demonstravimus, nonnulla in his naturaliter habentibus sunt, alia in solis morbosis affectionibus, veluti rursus & in utrisque alia, atque ex ipsis quaedam solius naturae sunt opera. Cum autem varie dictionem hanc scribitis expositores, paulo post scripturae narrabuntur, nunc vero prius quod ex tota dictione in quaeritur opera connumeravit, superest, explanabo.

Urinae excretio flauisquae, tum vnitum alterius partis, nutrimentiq; & spurationis, & quae foeminei sexus animalibus fiunt, & quae in alia accidunt corporis parte, sudoresque, & vnguium ad prurientem locum agitationes, & pandiculationes, & quaecunque eiusmodi.

Scribunt quidem & orationem hanc alij aliter. Ego vero scripturam plurimis consentaneam totaque dictionis intelligentiam consonam, atque sinceris exactisque veterum exemplaribus rectam delegi. Est autem sensus ipsius talis, non praedictis symptomatis naturae per se doctaeque, quae ad hominis salutem fiunt, percurrit, ita quod secretionis urinae flatisque gemini memina
alimen

alimentique & perspirationis, atque eorum quae solis insunt foeminei sexus animalibus, deinde & sudorum & vnguium ad locum prurientem delationum, & pandiculationum. Nam quae per urinas fit secretio, si quomodo fiat sis memoris magnam tibi indicabit ad animalia providentiam, ob renum structuram, tuborumque urinam deferentium exortum, quem ex renum capacitate habent, praeter ea & operculorum quae inhaerentibus vesicae osculis incumbunt, musculisque illius qui instar claudentis anum musculi quem sphincterem vocant, vesicae collum amplectitur, atque post haec aliorum quae quanquam his tum minora, tum mira minus sunt, tamen in opus usum habent, ita ut si non modo hoc composita sint omnia, praue vel nullo modo fiant urinarum tum secretio, tum vacuatio. Pari modo & quae a natura in ἀποδοῦ, id est ἀπορροῖαι, id est excretionem superfluum alimenti, in nutritioni servientibus organis constructa sunt, naturae ipsius providentiam sapientiamque indicant, quae omnia in commentariis de visu partium narrata habes. Saepe autem nunc est summi, si duntaxat memorare. Quidam itaque utrinque eorum verborum quae in principio praesentis orationis scripta sunt, per se duntaxat legites urinarum ipsum hoc loco & stercorem meminisse aiunt: alij utrinque copiositates ἀφαισῶν urinarum, quod est κενωτικὴ id est, vacuationem, ex dictione indicari aiunt, perinde atque

dicuntur id est, conseruatur, alimonia & respi-
 ratione uentibus nobis. Nam qui animam spiritum
 esse putant, seruari eam ex sanguinis uaporati-
 one, & attracto intro cum sit inspiratio per aspe-
 ram arteriam corpore affirmat. Quod autem nul-
 lum eorum que dixi pronuntiare, possumus uerum
 esse contententes, nisi prius substantiam animam
 exacte inuenerimus, obscurum non est. Nam si ut
 in libro de hebilomadiis libri auctor de anima sub-
 stantiam conspicue pronuntiauit, ita & in aliquo
 confesso legitimo Hippocratis libro dictum esse
 possem & ego nonnihil de uerbo quod dicitur
 quonia in nullo germano Hippocratis libro de
 re pronuntiatum sit, quod uiam per uerbum quod
 significetur, neque ipse cum ignorantia huius
 persuasissimum habeo ut animam substantiam ca-
 re sciam. Nempe quod cerebrum tum sensus, tum
 motus arbitrarie omnibus animalis partibus
 auctor sit, in commentarijs de Hippo. & Platoni
 placitis demonstrari: spiritusque preter id in uen-
 triculis ipsius inter destinata anime instrumenta
 primum quoddam esse que anime substantiam esse
 pronuntiare nihil temerarium erit. Siue enim u-
 ta cerebri natura ex quatuor elementorum tem-
 peramento in talem uentis substantiam, uel pro-
 prietatem, per quam sensus motusque uoluntas
 princeps & auctor in animali habeatur, & pre-
 ter hanc tum memoria, tum intelligentia, siue ali-
 quam in corporea uirtus ab eo quibus sciri-
 ca

cerebro inserta sit, & rursus morientibus abscen-
 dit, nullam habeo, que certa sit demonstrationem.
 Præterea eos, qui hæc pronuntiauerunt, nos te-
 meritate magis quam sapientia uincere arbitror.
 Superstuum autem Medicis esse autumo, sub-
 stantiam scire anime. Nempe satis fuerit his qui
 medicinalem artem secundum rationem tractat,
 ut quandiu naturale cerebri temperamentum,
 spiritusque in ipsius uentriculis contentus con-
 seruetur, uiuere animal posse cognoscant, non
 posse uero si spiritus in uentriculis ipsius conten-
 tus prorsus corruptus fuerit, aut à temperamento
 naturali plurimum recesserit, consequuto & id
 mali cerebri temperamento. Hæc itaque cogno-
 scens Medicus, tum bonam ipsorum temperaturam,
 tum principatum, præcognoscat perpetuo iuxta
 dictas à nobis in commentarijs de tuenda uale-
 tudine, & curandis morbis methodos, quas Hip-
 pocrate primum dixisse omnes ostendi. Ob id ita-
 que neque presentem dictionem germanam esse
 puto, sed subdole ab aliquo insertam, ueluti &
 alias non paucas. Forsan autem & filium ipsius
 Theosalum collegisse aiunt patris subscriptiones
 quas in chartis uel membranis, uel tabulis scri-
 ptis inuenerat, & tales quasdam inseruisse ora-
 tiones. Ex his uero qui in presentem dictionem
 commentarios scripserunt, quidam quod dicitur
 aiunt propter uerum, id est, melior redditur.
 Nempe animam ipsam tempore fieri meliorem

his qui tum scientiam, tum sapientiam proficiunt, sed sermo hic neque Medicus, neque his que in feruntur est consentaneus. Nam quod quod de ipsius anime substantia dictum sit, ex his constat que dixit: que si vnâ cum morbo incederit, corpus edit consumiturque. Videbitur & verbum incensa fuerit, ostendere Hippocratem existimare substantiam anime esse calidiorum natium, quod & in locis multis naturalium functionum causam facit. Maximum autem in dogma mouetur & Philosophis ipsis dissentant, nempe sunt qui substantiam vnâ esse existimant tum anime, tum nature. Alij substantiam ipsarum in spiritu collocauerunt, alij in corporis proprietate, alij non vnâ sed peculiariterque substantiam esse aiunt, neq; partem quâdam, sed toto genere differentes. Nempe quidam substantiam nature corruptibilem esse putant, anime verò immortalem. Nempe & Aristoteles & Plato in vnâ traxerunt appellationem; cultates non solum qua ratiocinamur, & vocamur animam vocantes, verum & eam que stirpibus est, qua tum aluntur, tum augentur, & tantisper conseruantur, donec processu temporis arefacta fuerint. Stoicis autem multitudo est naturam quidem appellare qua sunt gubernantur, animam verò qua animalia, & substantiam vtriusque natium ponunt, tum, putantque qualitate inter se differre

rem etenim anime spiritum, humidiorum verò nature esse: at vtrunque egere ad permanfionem non alimenti solum, verum & aeris. Et qui dogmatis huius autorem fuisse Hippocratem putant, vt in libro de hebdomadis est scriptum, verbum quod dicitur dici aiunt de ea que in ipsis fit appositione ex vtraque tum aeris, tum alimenti substantia, id quod conspicue apparet, atque vtriusque vsum nouimus. Nempe quod respiratio caliditatis symmetriam conseruet, ciborumque ingestio quod substantia corporea effluxit restaret, est demonstratum: & si species quedam corporis anime est, iure dicatur quod dicitur adusque mortem. Quod si alia quedam ipsius nature substantia fuerit, quam Aristoteles qui dem aliter, Plato verò concupiscibilem, verum erit quod dicitur, non autem verum de cognitrice anima. Quod autem calor natius ad quem potissimum corporis functiones refert Hippocrates incensus, non solum non priores functiones perficere possit, sed neque & nos alere, id quod ipsi maxime proprium erat, imò ad instar ignis tum corrumpat, tum contabefaciat, nobis ratione contemplandis luce clarius existit: & sanè corporis colligaciones ob vrentes felres conspicue videntur. Si verò in omni dicto sermone comprehensa fuerit tertia vel anima, vel facultas, vel quouis modo appellare ipsam volueris, quam Plato irascibilem vocauit, de ea satius est dicere, ne quippiam

in sermone de anima relinquatur. Caliditas enim quædam insita in hepate continetur, per quam fit sanguinis generatio, altera vero caliditas in corde maior nobis ad iræ generationem data est. Neque & huius commoditas quædam existit, ut in libris de Hippocratis & Platonis placitis est demonstratum. Eget autem hac ipsa respiratio caliditas, altera vero transpiratione. Nempe ut vocare consuetudo est Medicis duplicem eam quæ in toto corpore per arterias fit, actionem emittentes quidem fuliginosum excrementum dum contrahuntur, trahentes vero circumfusam aërem cum dilatantur.

Morbi syntrophici, id est, connutriti in senecta desinunt, coctione, solutione, & rarefactione.

Non de syntrophis morbis omnibus Hippocrati nunc est sermo. (Vocant autem οὐκ ἐπιπέτοι qui ex multo tempore in hominibus permanent αἰσθητός) neque enim hoc fieri videtur, neque ignorat, ut pote qui manifestè in aphorismo dicat: Senes iuuenibus plurimum quidem agrotant minus: qui autem ipsis diuturni sunt morbi, magna ex parte cum illis emoriuntur. Cum autem in aphorismo adicit, magna ex parte, & non universali ter enuntiauit, quod qui ipsis sunt diuturni morbi cum illis emoriamur, conspiciunt nonnullos solvi nonit ante mortem. Et itaque talia quædam existunt, sic & quædam ante mortem non solvi

solvi ostendit, cum in aphorismo inquit: Raucedines & grauedines in valde senibus non mutantur. Cum itaque hoc in loco frigidorum meminit, calidos quosdam in seniorum ætate solvi posse concedit, si utique contraria contrariorum remedia existant, pauci siquidem sunt hi, ut cephalææ calidæ, eterocrania, & nephritides. Tales quoque sunt & arthritides, quæ valde calidam habent adfectionem. Is itaque solutionis modus qui ex senis temperatura fit, partes subit αἰσθητός, id est, concoctionum, significante αἰσθητός deductionem omnem quæ in mediocrem fiat temperiem, ut de concoctis οὐκ ἐπιπέτοι iuuenibus. Alios autem duos solutionis modos adijcit concoctione adhuc variores, rarefactionem scilicet, & quæ ambiguit dicta est, solutionem, siue dissolutionem, siue solutionem intelligere oporteat, fit siquidem hic ex ipsa quæ corporea est substantia, communi omnibus non animatis solum, verum quoque & anima carentibus: efficit siquidem prorsus ipsis aliquid, sed plurimum quidem mollioribus, minus vero minus mollioribus. Pari modo solvuntur quidam præter naturam tumores discussa per multum tempus ipsorum substantia; id quod hic fit qui proba videntur vultus ratione. Nam qui plethorico vultu utuntur, partibus adfectis inflationem discussisse similem facientes, adfectus servant. Tertium solutionis modum dicit, corporis rarefactionem, quæ

ex medica quidem sit providentia : sed raro in senili aetate, cum scilicet imbecilliore facta virtute, facto tenuiore habitu, & cute cibum minus sentiente minutiores fuerint meatus. Nos siquidem hanc dictionem explicamus, perpetuò dictiones ipsius his quæ in ægris visuntur consentaneas ostendere conantes. Plurimi verò interpretum omnia magis quàm hoc moluntur, & hi sanè nunc sermoris causas quasi de morbis omnibus dictus su reddere tentant: atque his absurdiora dicunt, adfectus huiusmodi in senio solui affirmantes: anima scilicet impetus, cupiditates, superstitiones, atque eroicas corporis affectiones.

Sanatio est obliquantem non consenti-
re morbo.

Sermo hic idem potest ei, quod contraria contrariorum sunt remedia, de quo iam sepius disseruimus.

2. Frigidum auxilio est, & quæ ex calido sunt, enecat.

Hoc quoque & in memoriam sibi scripsi, quod prædictæ vniuersalis enuntiationis pars est ista. Nempe frigidum quidem frigidas immo affectiones, calidos autem morbos enecat. Ab vno siquidem tanquam exemplo, ad contraria omnia sermo est deducendus.

3. Iracundia retrahit cor & pulmonem ad se ipsa, atque ad caput, & calida & humidum: læticia verò cor relinquit.

Ambigua & enigmatica est hæc dicitio, atq; ob id scripturas ipsius multas fecerunt, & scripturis peculiare explanationes. At verius quis dixerit non scripturis explanationes fecisse, sed intellectus expositionibus scripturas effinxisse, sed intellexit itaque verbum ἀνωμαλῶς, id est retrahit, quidnam in oratione indicat? retrahi tum cor, tum pulmonem dicere ipsum ab iracundia explicabimus, sed si adiecta fuerit oratio, ad se ipsa, & ad caput, intelligentiæ alterius suspicio fit talis: Cor & pulmo retrahunt & ad se & ad caput & calida & humidum, verbo etiam, calida, propè intelligibili existente. Calidum siquidem magis quàm calida erat dicendum. Sanius est itaq; forsitan omissa particulari in hac oratione verborum serit tanquam confusa, ecphrasin ipsius, vel paraphrasin, vel quouis quibus modo nominare voluerit facere. At hoc fieri non potest nisi vnum ex nominibus exposuerimus quod est ἀνωμαλῶς, id est, retrahere: nempe duorum alterum in iracundia est. Nempe vel pulmonem & cor ad caput retrahi dicemus, vel cor & pulmonem & caput retrahere ad se calidum & humidum. Nempe ex regione hepatis vnde sanguis administratur retrahi caliditatem & humiditatem est verisimile. Nempe in iracundijs cor vna cum totius corporis arterijs maiorem vehementiorémque pulsus efficere conspicere videtur. Rationabile autè est & quæ dilatationem ipsius

impleverint, tunc trahi plura. Quod autem tum
humiditas, tum caliditas maior ad caput sursum
feratur, signum prebet tum in oculis, tum in facie
tota rubor. Imo si tetigeris, calidiora hæc videri
esse videbuntur, evidentiorque & oculi ipsi
splendent, simul & petulantiores evasisse viden-
tur, atque caput omne calidius. In lætitia vero
cor æquum, id est, læta, id est, relinquunt
quæ prædicta sunt. Commoda autem est disti-
ctum notitia in hoc ut interdum quidem effugiat
tur iracundia, interdum verò & in ipsam in-
cumbamus: effugiatur quidem ubi cor & caput
naturalis intemperie, vel calido. ascititio affici-
plusquam oportet calidiora fuerint. In ipsam ve-
rò incumbamus, cum affectus frigidus fuerit, &
caput naturæ frigidius, atque si totius corporis
temperatura similis fuerit. Nam si calidior
fuerit, vel ex affectu vel natura, magno opere
iracundia offenditur, contraria verò huic rati-
o inabitur. Nempe & hoc in secundo epidemia-
rum edoctum ab ipso ostendimus, cum dixit
ligentiam adhibendam esse ut iracundia creta,
gratia tum revocandi caloris, tum sanguinis
venulas quæ sub cute sunt infundendi.

10 Labor articulis & carnibus, cibus & la-
minus visceribus.

Quoniam visceribus, id est, labor nomen scilicet
quidem consuevit Hippocrates pro gymnasio
dicere, interdum pro dolore, vel simpliciter
lesionem

lesione quadam, ut ex multis iam constat com-
mentariis: ubi id inter eos qui librum exposuerunt
aliis in alium horum trium significatum sese
contulit. Nempe quidam existimat Hippocra-
tem dicere exercitationem tum cæteris, tum car-
nibus veluti cibum esse, id est, nutrimentum &
robur, & auxilium, augeri siquidem conse-
sim, fortificari & roborari per exercitationes
non minus quam per cibos. alius, dolorem, tum
articulis, tum carnibus cibum multum dictum
esse intellexit: plethoram enim non solum immo-
biles reddere articulos, verum & carnes, id est,
musculos: in his enim est carnesum genus, præ-
terea & ita destuere ut dolores pariat. Hunc
comitatur sensum quod tertio est significatum lo-
co, quibusdam existimantibus cibum multum,
id est, plethoram tum articulis, tum carni-
bus offensam esse. Neque carnibus, articulisque
consuevit plethora lætorem & dolores inferre,
verum quoque & omnibus corporis partibus. Cæ-
terum secunda orationis pars in qua inquit, so-
mnus visceribus, sensum habebit eiusmodi: ut la-
bor tum articulis, tum carnibus est cibus, ita
& somnus visceribus; vel exercitatio erit bo-
num adferens habitum, vel dolorem, vel læ-
sionem inferet. Exerceri etenim in somnis visce-
ra quatenus maximè tunc operantur, & cibum
consciunt, intelligere quis possit. Lesionem verò
aliquam dolorem inferre non est verum,
indolentem

indolentiam siquidem somnus & adiumentum non contrarium facere natus est, nisi qui in accessionum principio hæc ipsum facere dixerit: Sed nunc cum dictio citra distinctionem scripta sit, sermo verus non erit. Et certè quidem ita legere est melius: labor articulis, carnibusque. deinde principio altero: cibus & somnus visceribus, ut sensus talis sit: *Exercitatio tum articulis, tum carnibus iuuamentum præstat, cibus autem & somnus visceribus.* Nempe cum calor natus in profundum annuit, ut ipse demonstrat, coctiones ciborum meliores sunt, atque aluntur tunc viscera. In vigilijs verò cum natus calor ad cutim extenditur, viscera frigidiora sunt. Quæ autem illi somni insunt tempore, hæc tempore vigiliarum in artubus, tum externis omnibus insunt. *¶ Anima obambulatio, cura, & meditatio hominibus.*

πείρασις, id est, obambulationem pro gymnasio & exercitatione intellexerunt omnes quilibet exposuerunt, ut sermo talis sit: hominibus cura & cogitationes animæ exercitationes sunt. Appellatione autem vsus est *πείρασις*, voce hæc speciem quædam exercitationis significante. Cum verò interpretatio malè adfectata sit, iure Dioscorides effugiens, non *πείρασις* & scripsit, sed litteram *v* adiecit *πείρασις* & scribens, ut effectus fuerit dictio eiusmodi: *Animæ de omni cura, & meditatio hominibus sit, ut ex ipsa significatum*

est.

exercendam esse de re omni hominibus cogitationem. Nempe deliberationes, cogitationesque oppositas appellantur. *Hinc & Socratem oppositum vocabant, & oppositus docta viri decreta, deliberatæque, ut in Aristophanis comædia, quæ *επιστάσις* inscribitur, reperire est, ubi Socratem veluti nugatorem obiurgat & cauillatur.* Si verò ex Philosophi opinione & non speculationis medicæ sermo fuerit, primum sanè confidera communem esse omnium rationalium quæ per se habentur artium in quibus cogitationem exercere oportet, ut cum ab alijs Medicis multis, tum ab Erasistrato non raro est dictum. Sed quoniam & affectus quidam sunt, alij scilicet animæ tum rationem, tum memoriam obstupescientes, alij carosi & cataphorici, his sanè curas & cogitationes commodas esse, est existimandum, ut alibi docuit iracundias vitales esse ad encephalosis, & naturalis habitus reuocationem.

¶ In vulneribus sanguis promanat, succurrendumque ut vacuum impleatur.

*Ænigmatica est & hæc oratio: neque enim est manifestum quidnam *εὐώδης* quod promanare dictum est indicat, neque quidnam sit vacuum impleri. Quapropter interpretes quidam sermonem dictum esse aiunt de sanguinis ex vulneribus eruptione, alij de superueniente inflammatione. Nempe utriusque sanguinem ad vulneratam partem fluere volunt, præterea & hæc denudata*

nudata vacuari omnes corporis venas, quibus providendum esse aiunt, vt rursus impleantur. Impletionem autem harum geminat esse, adhibitis scilicet parti tum refrigerantibus, tum adstringentibus medicamentis, & figura conuenienti fluentis in laesum vasculum sanguinis, alij non de vulneribus solum, sed de vehementer concussis ossibus, & maximè in quibus extra cutim pars ipsorum quapiam emicauerit, pari modo & in talibus omnibus luxationibus plagi, que quæ magnam in corpore contusionem efficiunt, sermonem dictum esse aiunt. Nempe *ἰσχυρὰ* vocat Hippocrates lesiones insignes que ab externo quopiam fiant, & citra vulnus factas. Expositioni autem de confluente in hac sanguine & eo quod vacuatum est implendo, eadem his qui hæc dicunt expositorio. Quod itaque Hippocrates *ἰσχυρὰ* tales offensus vocare consueuerit, ex multis iam libris ipsius didicimus: sed verò & nunc illorum meminerit, temerarium est dicere. Quidam de profundibus sanguinem vulneribus implere intellexerunt, conuenientium medicamentorum impositione & linamentorum.

¶ Si auris doluerit, lana circa digitum inuoluta calidum infundere unguentū, mox supposita interiori manus volæ lana in aurem imponere, donec aliquid exire videatur: deinde in ignem iniicere, deceptio.

Distin

Dictionem hanc quidam valde suspectam habuerunt perinde atque perperam scriptam propter dictunculam ἀπὸ τῆς, id est, deceptio, quæ in calce adposita est. Nam qui antecedit sermo talis quidam est: si aure quis doluerit, lanam circum digitum, indicem scilicet & vt fieri potest pollicem, inuolutam unguini, id est, in oleo vel alijs liquefacto tinge, & in aurem instilla, quomodo & nunc facere per auricularium specillum lana inuolutum, non unguen solum vt ipse vocauit, verum & omne aliud liquidum pharmacum insudentes. sit autem verbi gratia pharmacum in quo lanam tinxerint, calefactum in valde lucida flamma, vel in appello cerione. Infunde autem non semel, aut bis, sed sæpius donec effluat aliquid ad externam meatus auditorij regionem. Quod autem effluit, nos id simpliciter lana supposita excipimus. Precipit autem Hippocrates vt lana hæc volæ manus nostræ sinistrae scilicet adiaceat, ad quod effluit ex aure liquidum excipiendum, quo liquet & quod non semel vel bis, sed sæpius infundendum precipiat. Post hæc autem liquidum simpliciter scriptum fuerit, deinde in ignem coniicere rationabiliter explicare eos dixerimus per eam quæ in ignem sit coniectio: non velle ipsum velut excipiri per odorem qualenam sit quod effluit. Si quidè & ipse ita quod cum iusto ex pulmone expulsi probant. At quoniã in oratione appositum est, donec

donec videatur aliquid exire, appareatque ipsum
videri, consonum esse ei quod in fine totius ora-
tionis dictum est, deceptio scilicet, ob id distingui-
tes qui ex interpretibus probabiliores existunt,
aiunt ad talem actionem vt ager falleretur per-
uenisse Hippocratem: nempe & interdum ex ta-
libus mitigari egros, & curationem diligen-
tem existimare. Præterea & maiores quam sine
affectus videri ægris commodum esse existimant,
vt non eos culpent qui ipsis provident, quod non
celeriter adfectus sanauerint, confidantque ex
exquisita victus rationi. Quidam addiderunt
maiora & stipendia & munera Medicis dæ-
ros egros, si ab affectibus magnis liberatos se
existimauerint. Quod rursus non esse in
Hippocratis mentem quibusdam videtur, atque
ob id dictionem totam suspicantur veluti præ-
iustum scriptam esse. Neque enim de presentia
dixisse visi sunt, mitigationem doloris deceptio-
nem, dictam esse existimantes, tanquam illam
nō sit sanare dispositionem morbosam, veluti
dicem ipsius prorsus extirpando, & placare dicitur
rem. Nempe interdum mitigantes dolorem
teriolem totam reddunt dispositionem, vt in
cæcis doloribus quæ ex opio & hyoscyamo, & ma-
dragora & styrace constant antidoti, refrigeran-
tes siquidem hæc membra, vt posteriùs ex casu
ipsis patiantur promptiora ea reddunt. Sicut
quæ

que ob doloris placationem, vt dixi, fieri potest vt
deceptionem adscriptam esse consentiamus: con-
trariatur siquidem huic, donec aliquid exire vi-
deatur, eo qui ita scripsit decipiendorum ægro-
rum gratia in eiusmodi manulem operationem
peruenire Medicos indicante. Satis est itaque
vt existimemus dictionem nullo modo esse Hip-
pocrati.

Lingua humorum serum indicat, lin-
guæ virides biliosæ: biliosum autem à pin-
gui, rubræ à languine, nigræ ab atra bile:
valde aridæ à fuliginosa exustione, & ma-
terna parte, albæ autem à pituita.

Lingua aut significare qualem sit ἰσχυρὸς
id est humorum serum, vel proprie ita adpellatū
quod singulis diebus excernimus, id est, vrinam,
vel humorum ἰσχυρὸς, id est, serum, viroque autem
modo ad talem deuenit sermo intelligentiam: lin-
gua siquidem affectionis humorum est indicato-
ria, veluti & vrina, & tunc ex dictione quod
accomodat habentes, quidnam vrina significet, ex
abundantia perquiremus. Commodum autē quod
in tota dictione edocet est, nonnullas quidem lin-
guas bilis redundantiā indicare, alias sangui-
nis, & alias alterius cuiuspiam talis, de quibus
omnibus deinceps est considerandum. In commo-
di siquidem ad artis opera versari volo, his præ-
termisissis quæ sophisticè inuēta sunt, ἰσχυρὸς itaq;
linguas dixit, vt in vita ex cōsuetudine appellat

homines $\chi\alpha\rho\alpha\upsilon\varsigma$, id est, virides, quosdam videlicet inquietos, quibus color ad biliosus transierit, pallide scilicet bilis. Hanc enim simpliciter vocant non ut ceteris cum adiectione vel nigram, vel eruginosam appellantes, vel rubram, vel flavam, vel vitellinam proxima siquidem est et seorsum eiusdem generis flava bilis cum pallida. Dicunt autem prorsus non adiectiones pallidam simpliciter ita bilem vomuisse hominem. Descripta autem raro reperitur qui simpliciter dicitur adiectionem siquidem confestim ipsi coloris nomen, flavam bilem vomuisse quendam dicentes, vel meram bilem. Aeruginosam et nigram nempe est, neque Medicus, neque plebeius qui cito adiectionem appellet, sicuti neque aquosam, neque porraceam, neque vitellinam. Nempe hec sunt bilis nomina à quibusdam Medicis, ex nomine colorum quos habent dicta. Sic et rubra bilem vocant que serum sanguinis existit. Vitellina sit bile flava, incrassata, ut pallida ubi aquosa accepit substantiam. Nunc itaque lingua $\chi\alpha\rho\alpha\upsilon\varsigma$, id est, virides manifeste dicte sunt, in pallida et crocea bile tinctis. Nempe lingua que insiones habet venas, estque substantia, tum laxa, tum spongiosa, ceteris partibus que et densa sunt, ad suscipiendos in se serosos humores, atque ut ab ipsis lane instar tingantur promptior existit. Interponitur autem, biliosus à pingui, generationem bilioso plurimam in

virum et id est, ex pingui in alimonia fieri ostendente Hippocrate, vitiosa vero intelligere oportet non solum quod pingue est, verum et dulce, et prorsus quod in naturaliter habentibus est suave succudumque. Soli siquidem hi qui preter naturam afficiuntur edulys, tum amarum, tum austerrum, tum acidis oblectantur. Qui vero secundum naturam habent, et superfluo omni sunt destituti, pingua, dulciaque, et que nullam habent que foris sit qualitatem, cum voluptate adsumunt. Omnia enim hec in alimonia vitiosa existunt, atque ob id à $\alpha\rho\rho\alpha\upsilon\varsigma$, id est, terram cultam et ad saturationem idoneam regionemque pinguem vitiosa plerique veterum dixerunt, fertilem feracemque his appellationibus fructuum ipsam esse qui à nobis cum valemus citra culpam eduntur. Quod autem ex melle, atque prorsus dulcibus cum plus incaluerint, picrocholus generatur humor, in quarto commentario de simplicium medicamentorum viribus est demonstratum, quodque manifeste videatur cum talia diutius in ventre manserint, neque distributa, neque cocta eis ipsi pallida bilis generari. Nam qui curc vomuerunt, talem vomuerant. De pallida igitur lingua hec sufficiant. Rubras autem à sanguine fieri ait: neque enim fieri potest, ut ab altero redundante humore ruber color in parte aliqua fiat. Color siquidem humorum est præstantissimus, redundans tumque non deficientissimus. Sic autem et nigra

linguas à nigra fieri bile ait. Eadem etenim
 est ratio, avax verò, id est, valde siccas, ex vreni
 febre, que veluti ignis sanguinem exrens fam
 magna quam vapori similem reddat vapora
 nem, ideo & nigre sepius tales apparèt lingua
 Fiunt autem & eiusmodi lingue à matena
 parte, scilicet vteri, nempe & cum hic phlegma
 obsidetur, asident febres calidissima. Vt autem
 pallide quidem à pallida, nigra a nigra, & ru
 bra à sanguine, sic à pituita albe sunt lingue.
 Dicta itaque signa consequuntur perpetuò
 significantur, res verò non de necessitate
 consequuntur. Nam si vterus phlegmone obsidetur,
 non perpetuò febres vrentes sunt, sicuti non
 redundante sanguine rubra efficitur lingua.
 Praterea & nigra bile in liene contenta vreni
 venis quibusdam, infernis lingua colorem nō
 tat, sicuti neque ex pallida bile, sed cum vel
 ventre aliquid horum contineatur, vel caliditate
 multa humores, tum fundente, tum inflante
 ad sublime fiat. In vniuersum itaque est
 dum vnumquodque distorum de lingua, signum
 esse indicatorium vel febris, valde vrentis, sive
 & redundantis vni cuiusque ab Hippocrate
 dicti humoris, vel quod talis in vtre contineatur.
 Vrina cibo & potionis concolor, talis
 que existit qualis est humidi interni col
 quatio.

Vrina interdum quidem eiusdem coloris
 bibito

bibito videtur, cibus neque mutatis, neque probè
 sanguificatis, cum quibus bibitum ipsum muta
 tur. Interdum verò & colliquatione in parte cor
 poris facta, vt Sabinus scripsit, hæc sanè ambo
 adfecto prater naturam corpore sunt. Cum verò
 secundum naturam habet, vna cum humorum ge
 neratione, quod bibitum est, tum mutatum, tum
 coloratum facit vrinarum differentias, neque se
 cundum bibitorum vel partium in corpore colli
 quatarum, sed secundum proprias procreatorum
 humorum qualitates, vt iam antea est demon
 stratum. Quando itaque seruabit vrina bibito
 rum colorem? si aqua quidem pota fuerit, vel vi
 num aliquid album & tenne, vrina tum aquo
 si, tum alba videbitur: si verò crassum & nigri
 fuerit vinum, nigrior & crassior, vt biliosior si
 vinum & vetus & fuluum fuerit. Colliquata
 rum autem partium colorem indicant vrinae, si
 vna cum ipsis & orobea & pultacea trāsierint.
 Ab hepate siquidem talia existunt, velut à re
 nibus qua carnem magis repræsantant. Sic & la
 minea vesicae, pinguis pinguitudinis pultacea ve
 ro & magnitudine & duritia, non verò alba
 carnis colliquatae signa existunt, veluti & nigra
 lienis magis. Neque verò vrinae sublingualium si
 milis colliquationis signa existunt, vt Sabinus
 existimauit. Demonstrauimus siquidem in com
 mentario aphorismorum tales fieri his qui pluri
 mum crudum vocatum humorem acruauerint,

cum à caliditate fufus fuerit : tunc enim inflati
 ipfi contingit ad caput remittere flatuosum spiritum,
 tum, quo fit vt cephalalgia fiant.

16 Lingua concolor dominis, idè hinc
 gnofcimus humores.

Obscura est hoc loco vox *wpocátion*, id est de
 minijs, nonnullis quidem *wpocátion* humorum
 dici exiftimantibus, qui ex ventre suscitantur,
 alijs concrefcientes in lingua humores, alijs et mi-
 qui ipsum diluant : sed hos omnes intelligere est
 melius, vt de quibus suis humoribus linguam ad-
 eugentibus sermo fit. Concolor siquidem ipfis vi-
 detur, et si sursum ex ventre ferantur, et si pro-
 nufrientes venas ad ipsam peruenierint, et si su-
 raporibus quibusdam sursum latu et super, et
 circum ipsam citra profundi madefactionem ma-
 creuerint. Ob id ipsum itaque et humores di-
 gnoscoimus. Nam si pallida fuerit, picrochola, si
 nigra, melancholicos, atque his proportione re-
 spondentes alios, de quibus paulo ante dixi, can-
 dictionem exponerem, in qua ait : lingua rube-
 des, biliosa.

17 Carnes gustanti falsæ apparentes, redun-
 dantiæ signum.

Non solum lingue color redundantes indicat
 humores, verum et vis gustatoria. Sic itaque
 quibusdam amarum in lingua humorem habentibus,
 apparent amara omnia, tamen si fuerint
 dulcissima, veluti ictericis contingit, alijs autem

falsa propter falsum appellatum humorem. Est
 autem rei huius euidentis in sanis ipsis coniectura.
 Nam si quis prægustato absinthio, statim aliud
 quippiam gustauerit, amarum ipsum videtur
 et si commanso sale statim aliquid ingeratur,
 videtur et falsum esse. Sic et in morbofis affe-
 ctionibus cum non siccera et superflua vidua
 lingua fuerit, pro superflua natura ciborum in
 ipsa redundantium sapor erit, modo cibus quem
 quis gustabit extra vehementem omnem qualita-
 tatem fuerit : si nec mixta quedam erit lingua et
 duorum humorum sensio, tum eius qui in ipsa re-
 dundat, tum eius qui in cibo exuperat. Sunt si-
 quidem cibi nonnulli falsi abunde, alij amari, alij
 acres, veluti acidi alij, alij dulces. Mixta itaque,
 vt dixi, si talia quis gustauerit, fiet humorum
 ipsorum dignotio, et ex eo qui iam in lingua
 haeret, et ex eo qui ipsam foris attingit. Ob id itaque
 Hippocrates vnum aliquid ex his sibi ad memo-
 riam scripsit, quemadmodum in his commen-
 tarijs facere consueuit.

18 Si mammæ papillæ, et rubrum viri-
 de fuerit, morbosum vas est.

Non est ex Hippocratis enitiatione *αγγεον*,
 i. vas vterum nominare, quod tamen dicitur est
 manifestum. Nam si ex signis diuersis aliquid cir-
 ca mammam fiat, morbosam in vtero esse affectio-
 nem ostendit. Sæpius enim tam de mammarum
 cum vtero consensu didicisti.

1. Sordes hominibus in auribus, dulcis quidem mortifera, amara verò non.

Forsan Hippocrates ut nullus ignoretur morbus sordem aurium gustare sustinuit, id quod Medico detestandum fuerit mandatum. Clarum est autem in nullo fieri posse tempore ut sordes dulcis appareat, nisi ubi cerebrum morbo affectum fuerit. Nempe amara est, si cerebrum secus eam naturam habet, ob id & dulcem colligant

2. Terram in morbis longis permutare confert.

Sive nauigans, siue pedibus quis iter faciens in aliam peruenerit terram, siue agitatio, vel per iter, vel per nauigationem fuerit, mutatio aëris inuabit, & potissimum cum in aërem temperamenti contrarij transierit. Dico autem contrarium non solum propria egrotantis regioni, verum quoque & morbi temperamento. Nam si humidum fuerit, sicciore aëre in quem transeat opus habebit, verò siccum, humidio: eodem modo & frigidum si calidum, calidiorè verò si frigidum. Consimili modo humidio: & frigidio: si calidum & frigidum fuerit, atque ita in alijs coniugationibus. Inuabitur autem & adhuc magis qui transierit, si secundum modos digressionis in id qualis mutatio. Nam quod modicè quidem ex temperamento naturali in frigidius transit, paulo calidius

diore quam temperatus sit eget aëre, quod verò valde transijt, multa & in contrarium indiget exuperantia. De regionibus autem sermonem eundem dictum esse puta. Exquisite siquidem inter se sunt contraria, quæ vtrinque à mediocritate equaliter recedunt.

Cibi imbecilliores exigui temporis vitæ vitam habent.

Cibum imbecillum alium nullum intelligere possumus, nisi qui lenem paucamque corpori præstat alimoniam, cuiusmodi sunt olera, & ex his quæ acrochondria vocant plurima. Hæc itaque, inquit, breuis temporis habent vitam, id est, ipsi vitæ breuis vitæ facere nata sunt, quod cibi ipsi celeriter ex corpore vacentur, solam verò in corpore ciborum moram vitam ipsorum intelligere affectatum est.

In defluxibus ad coxas, venas in auribus 22. posteriores scarificare oportet.

Quædam dicit fluxiones ad crura decumbentes, & potissimum ad primam articulationem quæ in ischio est, non tamen verum esse de venæ scissione sermonem credens, sicuti neque illis eorum qui ipsam recipiunt exactè credidit. Osiensit siquidem re ipsa nunquam in agris visum. In oratione verò dicto ipsa improprie cauita- tur, scribente ipso eas quæ in auribus sunt venas: non enim in auribus decendum erat, sed circa au- res. Venæ siquidem sunt quædam insigne post

aures. In auribus verò valde parua, & non conspicua, & vt plurimum non apparentes.

23 Venus pituitosis confert morbis.

Non omnibus ex pituita laborantibus auxili-
est venus, sed his qui robusta sunt virtute. Nam
si imbecilli ad summam debilitatem ex ipsa per-
nerint, magnoperè ledentur. Qui vero robusti
sunt virtute, neq; dissoluentur, sed inuabuntur
exiccante pituitosam superfuitatem venera. Re-
siccare etenim venerem veluti & vigilias doli-
cistis, euaporando amplius humores. Imò & om-
nis robustum habentibus facultatem calefaci-
entis, imbecillis verò protinus quidem calefaci-
entem, sed tandem strenuè refrigerat.

24 Calidis ventre fortes, tum portiones
cibi turbatorij existunt.

Non vt antea fortem victum esse dicimus
eorum qui valide nutriunt ciborum, ita & non
est intelligendum portiones & cibos qui multum
prestant corpori alimoniam, sed qui fortem ha-
bent virtutem, vt sunt cepæ, allia, silphium &
succus eius, vinum vetustissimum, & quæ
que alia similia naturalem augmenta intem-
perant, atque intemperie quæ contraria huius
commodissima. Nam sæpius iam didicimus in-
patas naturas similibus iuari, intemperantem
verò veluti & morbos ab his quæ temperantem
ipsarum sunt contraria. Quidam libri huius
terpretes dictionis sequentis principium pre-

presentis fecerunt, vt talis sit: Calidus ventre
fortes, tum potus, tum cibi turbatorij sunt nigra
bilis. Nam quod ventre calidus talia maximè
ventris perturbatoria existant, manifestum est.
Non tamen corpus omnibus simili turbant modo:
sed his qui temperaturam habent vel calidam,
vel siccam, vel in vtroque intemperatam, vt non
solum bilis nigra turbatorij cibi eiusmodi existat,
verum & flaua. Et forsitan quoniam maiorem
offensionem afferat nigra turbata bilis, ob id de
ipsa sermone per excellentiam intelligere volue-
runt. Plurimi verò presentem ipsam dictionem
per se circumscribentes sequentis dictionis princi-
pium fecerunt, bilis nigra.

Bilis nigræ simile per hæmorrhoidas
effluens.

Nempe melancholicis iuari ab hæmorrhoidi-
bus ex his est quæ euidenter apparent. Multosq;
vidimus ab hæmorrhoidis retentione ad melan-
cholicam ductos, atque alios non semel solum vel
bis, sed ter & quater in melancholicam retenta
sunt hæmorrhoides incidisse. Non minus &
alios quotannis vitium ferri, nisi prius adiuti
fuerint vel per hæmorrhoidem, vel per bilis nigræ
purgationem. Nempe plurimi ex ipsis sangui-
nem nigrum excernunt per hæmorrhoidem, non
tamen omnes. Fit siquidem non ex causa vna
hæmorrhoidis, sed interdum natura ipsa me-
lancholicum expurgante humorem, interdum
verò

verò & copiam excerneme, vt his accidit qui san-
guinem e naribus profundunt, interdum queque
& reclusa vena, vt decumbenti in ipsam san-
guinis citra deliberatam naturæ operationem,
idèd & quod euacuatur, nigrum interdum non
est, præterea & natura nigri euacuandi causa
moliente aperiõnem. Contingit autem aliquan-
do vt vacuato eo quod prauum est, consequatur
quod commodum existit, vbi non prius vas con-
clusum fuerit, sed diutius apertum manserit. In
presenti itaque dictione dicere Hippocratem
est existimandum, quòd hemorrhoidis omnis bilis
nigram vacuet, atque ob id melancholicos inu-
quidem si fiat, nocet verò si retineatur, atque
aperienda est si clausa fuerit.

Ad crescentes morbos mixtio.

An ne ipsos vel iuuet, vel ledat mixtio,
prætermissum, cum verò interpretes omnes ne-
quo pacto iuuari supponant, mixtionemq; cum
muliere intelligant, Heracleo erythraeo excepto
atq; omnes in significato per verbum *ἐναυγῆσαι*
id est, ad crescentes discrepant, quod mihi videtur
veluti in aenigmati maxime verisimile, hoc sit
dicendum. *ἐναυγῆσαι* morbos qui tempore ad crescunt,
deteriores perpetuò fiunt nisi prius soluti fuerint,
veluti podagras, arthritidas, nephritidas, epi-
plepsias, & melancholicas, eòsq; omnes à venere ledi.
Sabinus *ἐναυγῆσαι* eos intelligit qui pueri futi, si
milib; augentur quousq; misceri possint, quemad-
modum

modum nominatim ipse perscringit, epilepsiam,
phrenitidas, quartanas febres, & cephalalgiam.
Neque tamen mala hæc fieri omnibus videntur,
excepta epilepsia, quam ob id ipsum vocari ab an-
tiquis puerile malum contingit. Fit & pueri in
vesica lapis, sed non ita multus vt epilepsia. Hæc
verò iuxta puerilis ætatem permutationem ma-
gna ex parte salui rursu euenit his, qui non ma-
gnopere delinquant circa victus rationem. Lapis
autem vesicæ non ab ætatis permutatione, sed à se-
la manuali opera sanatur. Nos itaque qui etiam
absque presenti dictione cognoscimus, quòd &
epilepsiam & quoscumque pituitosos morbos ma-
gnopere inuabit ætatis puerilis in adolescentiam
permutatio, etiam si citra venericorũ vsum fiat,
cognoscimusque præterea quòd neque nephritis,
neque febris quartana, neque arthritis per vene-
rem cessat, à presenti quidem dictione quæ eni-
gmatisa existit, nihil docemur, sicuti neque ab
illa alia quæ talis sit. Nempe & venus auxi-
lium aliquando refrigerando facit, solos illos iu-
uans qui suliginosos fumosq; habent ob na-
turalem intemperiem transpirationes. Nempe his
vbi retentæ fuerint, magnam adferunt lesionem.
Iuuantur quoque & hi ab vsu veneris, si tem-
pore & modo fiat.

Refrigeratio quæ in ventre sunt in-
durat.

In hac quoque dictione commodum quippiam
est

est his omnibus qui artem aggreduuntur, sine en-
pirici, siue dogmatici fuerint, commodum quoque
& aliquid solis his qui causas singulorum que-
runt scire antea dicti sunt. Dicam autē de pri-
re omnibus commodo. In hac igitur dictione, refri-
geratio quæ in ventre sunt indurat, communiter
quidem receperunt omnes quos noui, sermone
Hippocrati esse de his quæ deiciuntur, qui idem
potestate existit cum eo qui in aphorismis dicitur:
si aquilonia fuerit, tusses, fauces, alui duras,
utrum autem partium corporis externarum refri-
gerationem solam dicat, quæ & in aquilonis
conditionibus, vel internarum quas interest, &
venter non differuerunt interpretes, quanquam
id discrimen nõ paruum haberet. Nos siquidem
qua hominibus contingunt obseruamus, frigidita-
tem partium externarum ventris perpetuò in-
durare nouimus, internarum uero contra humi-
ditate, quæ sanè & celiacas appellatas adscelin-
nes interdum parit, quo tempore ipsa quidē par-
tium internarum corpora fieri duriora possunt, a
quida uero deici, cibi neque probè cocti, neque
distributi. Hac itaque Medicis omnibus cogni-
tu necessaria, cause uero ipsorum solis optimis.
Neque enim uerum est dicere quod diuisionis huius
interpretes dixerunt, quid scilicet frigidum co-
gens, condensansque ea quibus occurrit, duriora
hac ratione facit, nempe hoc in corporibus nostris
quæ non in profundo existunt cum refrigerantur,

rectè dicatur. Fieri uero non potest ut uenter in
tantam ueniat refrigerationem, ut cibi potusque
condensati induretur, ueluti quæ externa sunt,
hyeme. Morietur enim citius homo quam tantam
nactus fuerit refrigerationem, sed solùm cum à
circumstante aëre in frigidantur externæ corporis
partes uentre illi, so deiectiones indurari uidentur,
calidioræ scilicet existente uentre, ut dicitur:
ventres hyeme & uere calidissimi natura. Inue-
nies quoque & expositores, perpetuò asserere ca-
lidum à frigido cohiberetur ad profundum corpo-
ris declinare, cum refrigerata externa fuerint.
Sic itaque & nunc dico, calidioræ quidem facta
uentre, & retenta deiectione ob quam post paulo
causam recensito, coqui simul optime, atque di-
stribui succum ex alimento omnem: quod si con-
tingit, consequens est ut exicentur deiectiones
& consequio indurentur. Duabus itaque his cau-
sis ea quibus occurrunt corpora indurantiibus,
quarum hæc quidem in frigidans, alia uero desic-
cans existit, quæ ex refrigeratione est, contentis
in uentre nunquam uiuentibus nobis contingit,
alia uero propter longam intus moram, ubi ci-
tra coctionis distributionisque offensam fuerit,
consequetur. Superest prorogatum hucusque ostē-
dere, cur ubi nos frigidus ambiens aër fiat, morē-
tur, contentiurque quæ in uentre sunt. Est autē
quod contingit eiusmodi, nempe ciborum per in-
testina delatio naturale est opus, siquæ, ut ostē-
sum

sum est in commentarijs facultatum naturalium ex intestinorum constrictione. Sunt autem in febribus inferis positi ad sedis clausonem musculi, qui frigoris tempore coguntur constringuntur, que contrarium nacti dispositionem quam habent cum quis ipsos aqua calida humectat, laxantur siquidem tunc excipiuntque, quae ex intestinorum constrictione deferuntur ad sedem superflua, et maxime cum proritauerit calidum: fatentur siquidem et hoc proritatorium excretionis esse. Refrigeratis vero qui in sede sunt musculi, atque ob id coactis astringisque contrarium consequitur symptoma constrictoria scilicet intestinorum functione ab infernis incipiente partibus, quae continentur ad supernas propellente partes, quae admodum sepius euidenter cernitur, cum vel hilem deiectionesque mordentes ad sedem peruenientes sponte retinemus, vel ob rem quamquam quam tunc perficimus, vel cum cloaca non adsit, recurrunt quidem celeriter ad supernas partes, ut neque promptè violento etiam conatu rursus subducantur. Causa igitur propter quam moram faciunt in ventre tum cibi tum potus refrigerati circumstante aëre iam dicta est, quos et siccitatem consequi est demonstratum, veluti et siccitatem consequi manifestè duritiem. Si vero partium ventris corpora refrigerata fuerint, coactiorem ledi est necesse, atque ob ipsam humectam magis quam desiccari deiectiones. Completo autem

ad nobis omni de priore scriptura sermone, ad has subscriptas transeamus.

Mixtio quae in ventre sunt indurat. Quod venus quidem corpus totum exiccet inter confessa existit, non tamen ventris extremitate perpetuò exiccare videtur, sed cum magnopere ab ipsis grauatus fuerit, ob virtutis dissolutionem et partium a quibus cibus coquitur, et quae in ventre sunt distribuuntur refrigerationem mixtio quae in ventre sunt refrigerat et indurat. Volunt siquidem à mixtione refrigerationem eorum quae in ventre sunt fieri à refrigeratione vero siccitatem, quanquam non fieri refrigerationis ratione demonstrauimus, sed duritiem. Quod autem in sermone superiore non dixi, forsans ut nunc adiciam est melius: Nempe ubi refrigerationem exteriorum quae deiciuntur indurare demonstrari, forsam quis solam hanc causam esse existimabit, quae quae in ventre sunt exiccentur. Est autem non ea solum, verum et ipsius constrictoriae intestinorum facultatis imbecillitas, atque adhuc contentoriae robur, et perquam distribuuntur quae in ventre sunt ad hepatis, atque praeter haec difficultas sentiendi intestinorum, et cibus morsu carens. Quod si quis praetermissos esse astringentes tum cibos, tum potus existimauerit, perperam existimabit. Continentur siquidem in his quae robur contentoriae facultatis operantur.

27 Helleborum eporum si purgare celeriter
uolueris, lauabis, vel eder.

Purgationis omnis tum vniuersali-
tum communis in hoc dictus est aphorismo: Cor-
pora expurgare ubi quis uoluerit, facile fluensia
facere oportet. Hic autem in vno inter purgan-
tia vehementissimo preparationis vnus ad fa-
cilem fluiditatem meminit, quæ ex lauacro fit
quod humores diffundit, corpusque laxat si
contentum, & induratum fuerit. Lauare autem
eos oportet qui helleborum sumpturi sunt, neque
multo ante tempore quam adsumant, neque mul-
to post tempore: sed potissimum quidē antequam
adsumant, fieri uero potest ut & statim ab ad-
sumptione laues. Verum si purgatione vel inci-
piente, vel ferme inceptura hominem laueris, hu-
morum ad interna inuinationem qui à purgan-
te medicamento trahuntur, reuelles retrahesque.
Quo itaque modo quibus est sanguis crassus, ip-
tus his sanguinem detrahi præcepit, ita & qui
purgaturi sumus lauacris esse utendum, ut tan-
citius, tum citra molestiam magis expurgentur,
sed impræsentiarum solius celeritatis meminit.
Melius autem est non solum ea die qua hunc
medicamentum accipit, ipsum lauare: uerum &
præcedentibus cum ad medicamentum prepara-
tur. Id quod Hippocrates ipse ostendit in a-
phorismo, cum scripsit: Ad helleboros qui nõ fa-
cile purgantur, his ante potionem humectare con-

pus oportet, prius alimento, & requie. Si uero &
requie & cibo prorsus etiam humectare præcipit
& lauacris pluribus utendum in potabilibus a-
quis: humectant siquidem hæc. Nunc autem &
dictioni adiecit, edet: uel quo tempore helleborum
homo accipit, uel in antecedente diæta: cuius &
aliã quampiam summam esse diximus, humorum
attenuationem, & viarum quo promptè humo-
res per ventrem deorsum ferantur præparatio-
nem. Nempe in faciendis facile fluentibus cor-
poribus quod in aphorismo præcepit, hæc conti-
nentur.

Sanguis somni tempore ad interna ma-
gis effugit.

In superiore etiam sermone orationem hanc
scripsit: Qui uigilat foris calidior, intus frigi-
dior: dormiens contra. Et nunc sanè existima-
uit expositionem illam communem esse præsentis.
Nam quæ ex calidi agitatione & permutatione
tum uigilantium, tum dormientium euenerunt,
hæc & de sanguine intellexisse existimauit. Ca-
lor siquidem natiuus in hoc & his quæ ex eo nu-
triantur, est plurimus.

Rigor à superiore ventre, calor uero ab
inferiore magis.

Inter ventris partes superior quidē rigorem
magis, inferior uero calorem tum generat, tum sen-
tit, tum inchoat: quod & maxime uerisimile ex-
istit, atque ob id ipsum aduici aduerbum, magis

existimo, perinde atque dicta sese mutuo solum amplectantur: quod si condonauerimus, alia quaedam expectatur questio, cum ignoremus ritum cum in phlegmone sint dicta partes, hoc sequi ipsas dicat. an cum in eas humores quidem morientes è corpore confluerint, vel cum cibum corruptus fuerit, quanquam mihi videatur melius esse, ut existimemus ipsum nobis sermonem scisse & de lesione ex humoribus, & ciborum corruptione eam consequente. Cum enim vel frigidus, vel mordens in ventriculi ore collectus fuerit humor, ex ciborum corruptione, vel prava qualitate, vel & ex corpore conflatus, principium rigoris hinc oritur. Nempe in libro de rigore ob singularem causam, vel mordentem rigorem fieri demonstratum, ubi causa haec per corpora semipredita agitatur, ferturque vehementius. Et eandem hoc contingere videtur, sic & interdum febribus ex cibi corruptione fieri videtur, cum corruptus ad infernum ventrem delatus fuerit, nec antecedente tunc rigore, ut fit cum quae in ventris existunt, momorderint.

3. Inspirans, pulmo, æstus siccus, purgatum immodicè resecat somnus multus.

Nempe quod immodicè purgatum somnus multus exiccat, experientia quidem constat, prout quam sermones omnes iudicantur, sed priusquam expertus fueris ad fidem eius quod dicitur, ex his obseruabis quae didicisti. Nam si in somnis san-

quis intro inclinatur, atque ob id calor innatus, in vigilijs verò foras extenditur, coequentur quidem in somnis quae tum in ventre, tum in hepate existunt, in vigilijs verò totum corpus nutritur: si itaque immodicè euacuatus intro quidem vergat calidum innatum, nihil verò habeat quod concoquat, tabescit. Nam praeter alijs à cibo ipsum nutritur, veluti ignis à lignis. Securè autem adiecit vocabulum, multus: nam paucis laborem sanat antecedentem, cum per ventrem homo euacuatus est. Nam si tum in hepate, tum primis venis crudorum humorum quippiam relictum fuerit, ipsum omne excogit. Haec itaque secunda dictionis pars nullum habet, quod insigne sit, in oratione delictum. Quod verò ante in oratione est scriptum, *Ἰνσπῖρανς*, id est, inspirans, pulmo, æstus siccus, à Graecorum consuetudine multum recessit. Nempe in hac dictione dicendum erat, *Ἰνσπῖρανς*, id est, inspiratio fit quod aridus æstus in pulmonis sit temperamento, *Ἰνσπῖρανς* intelligentibus nobis inspirationem. Quintus neque quod siccus & calidus existit pulmo, ob id fieri celerem & crebram respirationem ait: sed ob talem siccari, calefieri que pulmonem. Nempe *Ἰνσπῖρανς* nō simpliciter respiratione omnem, sed solam celerem & crebram volebat indicare. Quod autem à crebra pulmo ressecetur, & in libro de victu acutorum ab eo est dictum.

3 Frigidissimus. cibus, lens, milium cucurbita.

Milium & cucurbita, friguli tibi manifeste existunt, quamuis non frigidissimi: lentem vero frigidum esse cibum non fuero confessus. Videtur siquidem ut cucurbita, ita & atriplex, bita, lactuca, chondrilla, & inter summi acea edulis ordeum, & milium refrigerare: contrario vero modo lex: nullam ostendit refrigerationem, non confestim a sumpta ubi in ventre superiore continetur, aut postea cum in intestinis vel tenuibus, vel crassis fuerit. Forsan vero quoniam sunt cum astringentem refrigerantis quippiam habere in libro de simplicibus medicamentis demonstrauimus, lentem quis latenter refrigerate estimabit: sed in eisdem dictum esse haudquaquam meminit, quod talium unumquodque simpliciter quidem videtur & dicitur, si cum his que expositione preparantur, comparatur: non tamen tam acquisite simplex existit. Nempe in primo libro viribus alimentorum, lentem ex contrariis consistere substantiis est demonstratum, cohibentem scilicet que in ventre sunt & altera ad excitationem excitante: que cohibet, frigida est & tenuis, que ad excitationem excitat, calida, atque ob id lens cibus quidem resiccatorius, frigidus vero nullo pacto, ut neque calidus, sed ex ambobus mixtus & medius, quamquam paulo à medio ad calidius recesserit. Cum itaque lentem ne-

que simpliciter frigidam esse quis concesserit, quomodo excellenter frigidissimam? Præterea phlegmone obsessis vlceribus, lens cataplasmati modo imposita fluentes in affectam partem humores repellere videtur, astrictione scilicet id efficiens. Videtur autem & concoltorie facultatis quippiam habere & purifica, quod minimè frigidus inest. Sine itaque Hippocrates ita scripsit, siue alius quiuis dictionem hanc subdole inseruerit, lentium naturam non rectè nouit.

Vlcera erumpent, si impurgatus quis laborauerit.

Nempe ἐν τοῖς αἰσίοις, id est, gymnasiis exercitationibusque caliditatem auctam ex profundo ad cutim humores agere, & per halitum digerere didicimus. Cum vero prauis in corpore antea collecti fuerint, sua acrimonia cutim peredunt, & vlcera procreant, ut cum crassi & glutinosi fuerint, hepar & renes obstruunt: in cute vero pariunt cum tumore pathemata.

Mulier, capra, elaterium, vel cucumerem agrestē si vorauerint, pueris purgatio.

Non elaterium solum quod cucumeris agrestis succus est, sicuti neque cucumerem solum si ingresserint, lac purgatorium lactentibus pueris habent, verum & si aliud quoddam ex subductoris appellatis medicamentis. Sine autem mulierem quidem ingestio elaterio, siue

capram cucumere ipso, vel utroque pueros lacte expurgare ait, nihil refert, sicuti neque si quis vorauerint scripserit, vel ederint. Commodus autem sermo est, & in vsum medicum, & praecipuum naturale. Nempe cum voluerimus infantem expurgare, et alium quippiam vel matris puerum lactanti, vel caprae vorandum exhibentem per illa ipsum purgamus: in dogmatis quoque controuersi dignotionem commodum & hoc. Sicut autem qui putent nullam ex his quae ab initio in his insunt virtutem posse seruari, ubi concocti & in sanguinem versi fuerint: alij diutius sibi permanere virtutes, ut & sudores ipsorum olea, quod ex nunc dicto fidem accipit. Nempe in estu in talibus virtus seruari videtur. Imo apud nos vere cum scammoniae germina ederint caprae, ipsis purgatorijs efficitur: et si tithymalium ederint, idem accidit. Praeterea circa Dorida, Baeotia, Thessalia, & vicinas regiones plerique ex coturnicibus musculorum tensionibus sunt correpti, propterea quod helleborum ipse edant. Idem & Aethiopi contigisse scio his qui liberalius coturnices edunt. Peralido elus, intra refrigeratio, extra laesio, in sole, igne, veste, tempore aestiuo, contrario contra.

Peralida natura refrigerationem ait & per tam aquam conferre, atque ad haec in vrbibus in vrbibus stare vehementem excitationem. Quo enim modo exerceri praecipit, ut quidam exponunt, quo autem

modi

modo in sole, & igne caleferi? lanacra siquidem eiusmodi temperaturas refrigerare est ostensum, ob fumosi quidem fuliginosisque dissolutione, quod calidis naturis generari contingit: ob humectationem vero quae solida humectata refrigerat. Ignis autem & Sol calefaciunt, vestis similiter & tempus aestiuum. Refert autem in aphorismis ita: Per anni quidem tempora vere & prima aetate pueri, & qui eorum consequuntur aetate, commodissime degunt, & maxime valent: aetate vero & autumno aliquandiu senes, reliquo vero tempore & hyeme qui media sunt aetate. Si itaque calida aetas hyeme & frigida aetate bene habuerit, melius est existimare Hippocrati percalidis naturis auxilium fieri ex sole, igne, & aestiuo tempore, sed & lesione. Et sane quod in principio dictionis est relatum, percalido, ut quippiam subaudiatur opus habet, scilicet vel temperaturae, vel naturae, vel corpori, vel homini, quod per ea quae in appositione dicta sunt, corpori, & homini magis dictum esse innotuit, non temperaturae & naturae. Prorsus siquidem dixisset, contraria vero contraria, articulum femininum praestituens non masculinum, hoc modo tempus in dictione percalido. Fiat itaque omnis sermo talis: Peralido corpori per cibos & potus interna refrigeratio est familiaris, nocua vero externa caliditas per solem, ignem, aestiuum tempus & vestimenta, ex quibus omnibus sicca indicatur caliditas. Nempe humidam & mediocrem qualis est ex balneis, potest iam refrigerare

D d 5

diximus. Quod autē cōsuetā hęc balnea in talibus perpetuō sermonibus dicamus, neminē laetabimur. Eā ob causā nō adijcimus aquarū spēre nāstivā vel marinā, vel sulphuratā, vel aluminifera illa etenim siccant, & refrigerāt: Contrario vero naturā corpori cōtraria, rursū hęc subaudire oportet, vel inuātia, vel læticia, ut hęc quidē eligant illa verō fugiat. Nam si percalidas naturas in cibis, tum potibus refrigerandas precepit, frigidas res sanē contrarijs calefaciendas volet. Præterea si calidiores naturas à sole, igne, & æstate, & stimētis, ledi dixerit: fugidiores sanē per hęc eadem inuari, per contraria verō laedendas ostendit.

Ciborum hi quidem celeriter, alij vero tardē vincuntur.

Inter hos quos noni Capito vnus scripsit Hippocraticos. i. tardē, & vicijs. i. cōtrarie, orationi inusmodi faciēs: Ciborū hi quidē celeriter vincuntur, alij verō modo contrario. Intellectus vero in vtraq; dictione idē. Nā quæ edūtur inter se, ferre ait, quod hęc quidē celeriter à corpore vincuntur, alia verō tardē. Intellectu verbū liquidū est. i. vinci per contraria. i. mutari, et vicijs. i. cōcoqui, et vicijs. i. apponi, et vicijs. i. ad similitudinem corpori. Singulariū verō ciborū celeriter cōcoquuntur, sanguificāturq; & alij verō tardē, quos in tribus commentarijs alimentorū facultatibus omnes exactē peruenientie magis hæret, sed de tractionis dogmate

F I N I S.

G U

LENINI
SEXTVM EPIDEMIO-
MIORVM HIPPOCRATIS
LIBRVM COMMEN-
TARIVS SEX-
TVS,
*

Ioanne Vassæo Meldensibus interprete.

**

CARNES ex ventre & externis partibus trahunt, sensus ostēdit, quod corpus tum in crō, tum foras spirabile sit.

Carnes ad se trahere & ex

ventre & partibus externis ait, ex ventre quidem à cibis, potibusque succum ex quo aluntur, ex partibus verō externis non modo simili: nempe incertum est si cibum vel ærem dicat, fieri siquidem potest ut cibū carnes quemadmodum ex ventre trahūt, ita & ex partibus externis in profundum retrahant. Fieri quoq; potest ut & aer per arterias ad cutim pertinentes deferatur ad carnes tractus ab ipsis: quod totius orationis consequenter non controuersa est. Nempe quidā tum Medicorum,

tum

tum Philosophorum nullo pacto tracti, nea in ea
 xerunt: alij concedunt quidem, sed in carnis leti-
 negant. Omnium verò eiusmodi demonstrationes
 in explanatorijs. commentarijs, vt scribat qui im-
 possibile esse retuli. Nam sepius eadem referen-
 cogetur: fore quoque & commentariorū tum multo
 tudinem, tum prolixitatem, ita vt non facile nume-
 rentur. Imò neque vite tempus ad librorū Hippocrati-
 explanatiōem suffecturū si quis in singulis dicitur
 nibus dogmatū vniuscuiusque perpetuo demo-
 strationes scribat, atque adhuc lecturis remane-
 stā. & conficere commentarios volentibus cum in-
 to tempore & simplicibus conscribendos. Mē-
 itaque visum est explicare quidem in commentarijs
 ipsis sensum vniuscuiusque dictionis, quod expo-
 toris proprium est, adijcere verò interdū & ab
 ab ipso causas iuxta præceptionū demonstrati-
 cōsequentiā. Dogmata verò ipsa non hīc quidem
 probare, sed solum admonere quibusdam in li-
 bris à me scriptis demonstrata sunt, sicuti & nō
 trahentibus quidem ad se proprium succum pan-
 bus quæ aluntur, ad ipsas cibi delatio fiat, in co-
 mentarijs de facultatibus naturalibus demon-
 stratū sit, quòdque corpus vniuersum tum intro, tum
 foras spirabile sit, in commentarijs de vsu res-
 pirationis & vsu pulsuum: In quorū priorē res-
 pirationis vsu, custodiam esse moderatiōnis etiam
 in corde est calorū ostendimus. In commentarijs
 de pulsuum vsu, mediocritatem caliditatis

x arteriarū operatione seruari. Sola
 ad prioris orationis partis explicatiōem
 ciunt: ad alteram autem iam pergamus, in
 qua oratio, sensus ostendit, neque tanquam ex Hip-
 consuetudine, neque planè Græcè enitiata est. E-
 mendauerunt verò eam nonnulli in dandi casu
 cōdiciēs, i. sensui scribentes, vt quod in ea dicitur
 tale sit, sensui patet quod intro & foras spirabile-
 tati corpus animalis fuerit. Illatum autem ex his
 Carnes ex ventre & partibus externis à sensu fi-
 de accipiens, quod idem est perinde atque dicatur,
 ab euidenter apparentibus nobis per sensum. Idio-
 tæ verò quosdā audiui, quod ipsis contigerat ex
 aquarū dulciū lauacris admirantes. Nempe an-
 tē ex sole calido & itinere venientes, sese squali-
 didū corpus & os secisimū habere dixerunt, atque
 sui detineri inopinabili. Post lauacrum verò sine
 sui redditos, atque os habere humidum: simili quoque
 modo & corpus totum molle & humidū redditū
 reiecto antecedente squalore, alij verò & euidenter
 se sensisse corpus in solio ad se aquam trahere
 dixerunt. Talia itaque nonnulla quæ & idiotis ap-
 parent testimoniā dogmatū, eos sensus accipiunt:
 alia verò ex rationabilioribus demonstratiōni-
 bus à Medicis reperuntur, quarū vna est quam
 deinceps ipse retulit, & quam in sequenti cogno-
 scetis dictione. Nepe ad presentem satis hæc erūt,
 cum ex rectè dictis quæ ab interpretibus perpe-
 tam scripta sunt, deprehendere valeamus.

Si venula sanguinis multitudo in talidior fuerit, contrahit quidem caules statim excernit.

Φλβίου. i. venulā calidiorē intelligere oportet arteriā cōsentientibus omnibus qui libros Hipp. exposuerūt, venas nō ab hoc solo, sed & ab alijs multis antiquis appellari & arterias. Hoc itaq; inquit, vena sanguinis multitudinem incalcescaus fodes cōtrahit, & statim excernit: caules appellans quod ex caliditate est generatū, quōdā veluti fuligo quaedā est succi vehemētius incalcescētis. Hoc autē quod temperatura calidā sit, ex substantia tenuē, facillē excernitur. Hāc puto esse quae verisimilior sit expositionē, si utiq; quod nū est et preceptionib; Hipp. cōsequēs scopū haberi cōueniat. Quod autē verū sit nūc à me dictū preceptū, in libris de vsu respirationis & de pulsū vsu est demonstratū. Nēpe in inspiratiōibus quae per os & cutim vniuersam habēt animalia, gemitū ostēdimus esse auxiliū. Nēpe calorē natūū roborari perpetuō refrigeratū, ne euaporatus pereat, & maximē cū ex quavis causa aliquādo in auctus fuerit: excitari quoq; & roborari cum ex materia frigide copia grauatus fuerit, quēadmodū ignis cū flabellatur. Praeterea & eādē ipsi gemitū motiōē, propriā & naturalē esse exercitiationē quae ad robur deducit: nēpe ea est exercitiationū tū vtilitas, tū natura. Cū itaq; antea caules ex ventre & partibus externis trahere dixit

mōxq; adiecit quod intrō forāsq; spirabile corpus sit, inspirationisq; ipsius generationem & vsū demonstratū per orationē, carnes trahere: de expiratione autē nihil dixit, iure impraesentiarū ipsam percurrit, de arterijs sermōē faciens qui ad cor quāle cōmunis existit, sed obscuriūs videatur. Quod autem communis sit, hinc liquet, quōd propter calorem natūū generari in sanguine, & maximē cum calidior fuerit, fuliginosum excrementū ostēdimus. Excretionis siquidem & ipsi cōmoditatem hanc natura fabricfecit, euacuandis quidem ex corde per expirationem, alijs verō in toto corpore per arteriarū cōtractionē. Haec itaq; tum ex his, tum ex venis (nempe ipsius nutuam habere a peritionem est demonstratum) per cutim statim excernuntur, cum ex arteriarū contractionē excernuntur: alia verō ex corde pulmo suscipit, aëris quippiam veluti voratum aliquid cordi ipsi preparans, trahenti quidē in dilatatione, emittenti verō in contractionibus. Haec quidem est nostrā super praesenti oratione sententiā, ostēdeturq; paulo post quae deinceps scripta est seruare cōsequentiā, atq; eandem quidem, non minimē verō & ad eam quae praedicta est. Qui de causa sermonem hic fieri existimauerūt, primū quidē conlonauerunt de seculo de dictum de carnis tractione sermōem. Non enim trahunt ad se solum quod familiare est, verum etiam & quod nō tale existit excernūt. Tractionis itaq; cōmo-

ditus manifestior, excretionis vero obscurior, atque ad fidem sermone quodam opus habens. Transseimus autem ad sequentem dictionem, quæ iam aliquid confert, ut nuper dixi, ad melioris expositionis dyudicationem.

Et quibus pingue quidem bilis flaua, quibus verò sanguis, atra.

Dictionis autè exposita opinionem geminam meminisse oportet. Nos enim dicebamus Hippo ipsum demonstrare usum respirationis per respirationem ita nominatam, spiritus delationem quæ per totum corpus ex arterijs extrahitur, sicuti et per oris expirationem. Nonnulli autem de causâ generationis sermonem esse existimauerunt, quibus non valde fidem facere diximus orationem hanc: cõr rãbit quidem causales et statim excernit, neque enim in causis statim excernuntur quæ per vomitus vel ventrem inferum euacuari dicunt, neque est necessè ut symptoma causi aliquod sermoni de ipsius generatione adiciatur. Nos tram verò expositionem hac meliorem esse diximus. Primum quidem quod à comicijs libera sit. Secundo quod præceptum omne quod in sermone docetur de spiritus tum intro, tum foras latione esse videtur, quam in nostris quibuslibet cõmentarijs non solum in respiratione per os, verum quoque et per eas quæ per totum corpus fiunt transpirationes fieri demonstrauimus, nonnullis quidem spiritus animalis generandi gratia ut Aesclepiades, alijs non huius solum, sed et vitalis,

vt

vt Erasistratus, alijs verò nutritionum horum spirituum causa inspirationes fieri dicentibus. Cum verò usum expirationis assignare nequiret, Hippocrates ut ostendimus in prædictis cõmentarijs, verum usum non solum per os expirationis, sed et illius quæ per totum corpus fit in proposito percipit sermone. Ceteros expositores accusare est iustum, cuiuslibet expunit librum ignorantes: neque enim in aliorum virorum placita recessissent consequentiam eorum quæ voluit Hippocrates relinquere, manus festè sanè dicente ipso carnes ex vitæ et externis partibus trahere, quod valde differt ab existimantibus distributionem alimentum ex vitæ in corpore vi consequentia ad quod vacuatur fieri. Primum quidem oportebat intelligere non solum in ipsis esse tractricem familiarium facultatè, verum et alienorum excreticè. Hoc enim illos consequitur qui naturam permansionis animalis præcognitricè statuunt, quo è numero vnus fuit Erasistratus. Secundo quidem est quod excretionem indigeat dicere oportuit: non enim sanguine dicitur ex quo corpus alitur. Neutrū itaque horum illi fecerunt: Hippocrates verò quod à sensui appareribus vtrūque manifestè fidem habeat præfatus, deinceps in usum trāsijt eius quæ per totum corpus fit perspirationis, necessariam generationis causam suliginosorum excrementorum asserens. Nã in corpore animalium caliditas excrementa facit talia, quæ assidua indiget euacuatione. In proposita itaque dictione materiã

E 6

generationis excrementorū demonstrauimus, nepe quod amplior caliditas generare ipsa natura sit, sic materię quędam sunt ad ipsorū generationē idoneę. Rationabiliter itaq; nigre bilis mentionē fecit. Nempe generationē ipsius geminā esse didicisti, & ex crasso sanguine & flaua exusta bile. Quod si de causi generatione sermo ipsi fuisset, frustra bilis nigre meminisset: quare & ex hoc constat nostrā expositionē vera loqui, simul & Hippocratis cōsentire placitis, illorū verō differētē. Eandē hęc dictionē in alia libri parte dixit, & nos ipsi exposuimus, in qua & hoc dicebamus quod τὸ πλοῦς, i. pingue, nō solum pro pingui, & pinguitudinoso dictū existimare oportet, verū & de dulci omni vt sermone cōtineatur & mel & siraō, quod Astē nostrę Gręci εἰσέμα appellāt. Frigidior in frigido anni tempore & regione, calidior erit.

Quod neque affectu frigidior, neq; ob etatē in frigida regione & anni tēpore calidior fieri possit, est cōfessum omnibus, atq; ob id Sabinus in natura frigidioribus verū esse sermone ait, nō tamē in his simpliciter dictus verus est absq; huiusmodi limitatione. Circūstās forinsecus frigidū quod quidē cōdenset refrigerēq; cutē inter ea est, quę euidenter apparet, nō tamē similiter profundū corporis disponit, sed vt in aphorismis definitū est in sermone illo vbi inquit: Interdū autē in toto absq; vlcere inueni bene carnosū, & tate medijs sibi

quidē multę perfusio calorē reuocat: sic & nobis est definiendū. Frigida siquidē corpori nostro perfusa, aut circiter profundū ita subit, vt profundas partes non aliter quā superficialis refrigeret, aut solas quę in cute sunt infirigidat. Ad profundum itaq; perueniēs, partes in eo refrigerat, & nō parū in toto animali infert noxiā, exoluta ipsius facultate: quę verō superficialis corporis partes refrigerat, nō solum nō profundas refrigerabit, sed etiā calidiores multo quā prius ipsi esset tēperatura declarabit. Qui verō de rarum habitibus cutē & subiectas ipsi carnes, sermonem ipsi nunc fuisse existimāt, quoniā hos inquit frigidiores reddi quod perspiret caliditas, atq; ob id densata superficie calefieri, & retento quod prius vacuabatur calido, dicit quidē nonnihil veritatis, nō tamē debuērūt ipsi existimare dici ita transpirantes frigidiores: hęc siquidē maxime vt didicisti, corporibus, tum humidis, tum calidis insunt. Secūdo calidis etiā absq; humiditate talia, frigidorum autem corporum nullum faciliē euaporatur, sed minus quidem hoc humida sustinent, magis verō sicca ambobus præstant naturā calida. In hoc itaque mihi errasse videntur.

¶ In doloribus proximum ventrem purgare, sanguinis ventrem diuidere: vltio, sectio, calfactio, refrigeratio, sternutatio, plantarum succi, in quibus facultatem habent, & cyceon, maleficorum, lac, allia,

vinum feruefactum, acetum, sal.

Catalogum hic facit auxiliorū doloribus, tum paruis, tū magnis cōferentiū, veluti in aphorismis ea que solum oculis cōferant scripsit, vbi inquit: Dolores oculorū meri potio, vel lauacriū, vel fomentum, vel vene sectio, vel ea que per medicamentum fit purgatio. Adhuc autē nūc quedā auxilia oculorū doloribus nullo pacto cōferunt. Primum igitur omniū in presenti sermone dictū purgatio, quā in * * * auxilia prorsus explicauimus eo quē scripsit modo. Primum autem eorū que deinceps dicta sunt, laxōis, id est, vltio, est que in magnis adhibetur affectibus ob cacochymia multā, vt sit in valde malignis vlceribus, nobis interdum prorsus ferris ignitis ipsa vrentibus. Interdum verō & causticis medicamentis. Post inuersionē posita est sectio, sedis & ipsi dolores partiu, iam pus multū habentiū ex magnis pregressis inflammationibus, calefactio deinceps est, que tū lauacris, tū fomentis fit. Antea autē iam didicisti materiam futuri, & in quibus dolore inferētibus affectionibus vti cōueniat, vt thoracis morbis admodū ea que ipse in vultu acutorum recēdit. In oculis autē que per spongiam mollem admodū ur, parte nō ferente, per sacculos & cataplasmata calefactiones. Imo per fusio per oleum & in medio corpore & capite remedium dolorū est, calefactio existēs, & ex aqua calida in femoribus & lacertis: frequēssimū. quōq; & pluri

plurimus in dolēibus partibus per calefactionem vsus est apud Medicos, quoniā distēta relaxat, & impleta vacuat, refrigerata calefacit, & in frigidatione rarius in dolēibus partibus vtimur, que scilicet superficiei ipsarū externam cōdenset, atq; ob id trāspirations cōcreat, & distēta magis intēdit. Solus itaq; calidas micēperies que sine copia cōsistunt in frigidatione sanabit, veluti in his qui capite ex vltione dolēt, vel his qui ob febrem vntur. Caput itaq; ipsū rosaceo frigido persundēdas symptoma curamus. Et ex Erysipelatis que ob excellentē caliditate dolores ciet etiā sanamus. Podagras itē simili modo in quibus est fluxio, tū biliosa, tū calida. Post predicta autem scriptū est: Plantaris succi in quibus facultatē habet: cuius vni sus dictionis intellectus videtur mihi talis quid: esse: Dolorū remedia tibi interdum sicut & plantarum succi, hiq; valde multi sunt, alij quidē: liquidi permanentes, alij verō inspissati. Oleum sanē imprimis iam multam nobis prestat ad partiu dolentiū sanationes, mitigationēsq; cōmoditate, calidū admodū, deinceps & alia multa hoc longe magis calefacientia vt laurini, cedrinum, cicini, sinapini, & raphanini, liquida quidē hac, inspissata verō alia plus, alia minus, & resine, & maxime inter ipsas que & vltio pūoris i sponte profluentes vocātur, thapsiq; & euphorbium, & succi omnes, cyrenens, parthicus, medicus, asyrius, sagapeninus, succus ex thymallis,

succus ex panace, qui proprie opopanax appellatur. Ex hoc genere sunt & chalbanum, atq; alia multa, de quibus didicisti in simplicium medicamentorum viribus. Siue enim succus fuerit alicuius siue liquor, in humorum appellatione coniunctur. Huius itaq; generis erunt & picea liquida & pisseleum appellati, atq; adhuc quod Cilicia est ca puelcon, atq; alia sexcenta: illa quidem ex herbis, alia ex fructibus, & alia ex arboribus, quorum commune nomen est platan, cuius Hippocrates nunc meminit iniquies plantarum succi: adiecitq; ipsis, in quibus vires habet, obscurum propter breuitatem sermonem facies. Iure itaq; expositores discordauerunt, alij aliter non solum dictionem interpretantes, sed & transmutantes: quare ut non multa scribam, relinquam ipsos, & que mihi probabiliora esse videbuntur, ea sola referam. Pharmacorum itaq; que dolores mitigare nata sunt, ut aliud ad aliud affectionem, ita & ad aliam partem aliud virtutem habet. Cum autem longior sit quam commentario conueniat sermo, per exempla pauca ipsum conponere institui, quod itaque non omnes cum dolore affectiones eiusdem indigent medicamentis, exemplum hoc sit tibi. Si mordaces succi in intestinis commiscantur, circumlucencia ubi prius iniecerimus, quo est numero est mulla & pisanæ cremor, & hi excreti fuerint, morsus mitigatim infundimus, & que intestinorum superficie restituerent & circumplere possunt, que delictos à superis partibus in ipsa mordaces humores

humores incurfare prohibet: damus quoque ipsis elulia, id boni succi, id que difficulter corrumpatur, ubi vero in supero ventre & maxime ipsius ore talis contineatur humores, primum quidem ut ipsi vomant precipimus: quod si difficulter vomant, oleum, vel hydraeon, vel aliquid tale forberdam damus, per quod factum vomitu formsecus quidem aliquid ex astringentibus & odoratis imponimus. Insuper vero damus cibos boni succi similes, & corrupti difficiles, & adstringentes quippe habentes. Oculis vero dolentibus talia sunt, vniuersum corpus prius expurgamus. Si vero sanguinis copia infuerit, ad venam cubiti externam, quam *αμυζία*, i. humerale vocant, peruenimus, deinde pharmaco rimur aliquo ex mollissimis & neotiqua mordacibus, à quo icimus per totum diem ad vesperam usque ad balneum ducimus: quod si nequa purgatione, neq; vene sectione indigerit, pharmaco dicitur, & post ipsa balneo, ut scitis, tales dolores, neq; ventris morsibus collyriorum aliquid infundentes, neq; oculis iragi succum, vel capre adipem, vel ceratum morsu carens, vel ex alijs aliquid que per selem infundimus. Hac exempli gratia dixisse satis sit, ad demonstrandum eandem affectionem non eisdem indigere auxilijs, ubi ita diversis fuerit locis. Ostendere siquidem proposimus quo intellectus Hippocrates dixerit, plantarum succi in quibus virtutem habet. Nepe orationem in quibus, vel partibus, vel affectionibus, vel modis videtur necessa-

ritū est intelligere. Dico autē modos vtendi, cūm vel causam ipsius quis excindit, ob quā pars affe-
cta dolet, aut spiritum aliquem flatuosum ex ipsa
generatū discent, euaporatq; atq; hoc ipsum duo-
bus facit modis, vel crassum ipsius flatuosūque
attenuans, vel cōmens ipsum corpus rarefaciēs.
Præterēd. circa hæc modus alius est qui indolen-
tiā parit, qui per sensus mortificationem efficitur,
in quo prudētia est nō contēnende narcotico alia
miscere, & non solo vti. Qui enim non vult in
philonio pharmaco finē doloris sensus stuporē fe-
cisse, quæ autē stuporē hūc faciūt sunt, papaueris
succus, & hyoscyami semen. Hæc autē si sola ad-
hibeantur, omnino quidē pauca datā dolorē sedare
nō poterūt. Si verō qua accepta mēsurā sedare
possint, hūc habuerint mēsurā, nō parū adfecte
parti adferunt lesionē. Ne igitur pars ipsa in-
signiter offendantur, & sensum stupefaciat, misctu-
ra aliorū medicamentorū à Philone reperta est.
Quæ nūc autē sit methodus, qua quis vsus ad ta-
le perueniat pharmacorū præparationē, in libris
de ipsorū cōpositione dictū est. De his hæc quidem
sufficiant. De his verō quæ deinceps dicta sunt,
cōsiderabimus: è quibus præ scriptorū loquor.
i. mixtura. Quod itaq; vinū oculorū dolores qui
ob obstructiōne sūt mitiget, per cōmentarios qui
in aphorismos facti sunt didicissis. Nunc autē &
aliorū qui eadē ratione sūt, interdum quidem ob
crassitiē sanguinis, interdū verō ob frigiditatem
recorū

recorū, qui sapius viderit & in ventris
doloribus, & in appellata hemerania, vinū mera-
cius statim quidem manifestē inuisse, summo ve-
rō superveniente penitus dolorē sustulisse. Fidi-
stis autē me vinū dare nō statim remno, sed inter
cibos. Nūc autē Hippo. miscent vtrūq; & cibū &
potū. talis enim quæpiā res est cyceon, vt & apud
Homerū didicistis: miscentibus quidē alia cū vino.
cōmune verō habētibz omnibus ipsam. Forsitan
autē & cū polcia quidē esse vinum, de necessitate
verō & cū alijs ex cyceonis nomine quis volet ve-
teres significare, ita magis vsus fuisse appellatio-
ne indicis. Ego autē aliquādo curā ita dolentiū
vt absq; cibo, vino videretur præcepti, vt meā opi-
nionē cōfirmare, vidi vt expectam exacerbatum
calidis multis vaporibus subitō ad locū affectum
recurrētibz, à quibus inæqualis intemperies &
repleto partē sunt cōsequuta. Ostēdimus autem
nos & repletionē propterea quod corpora omnino
distulāt dolorē imbecillis partibus efficere, inæqua-
lem verō intemperiem propterea quod partes adhuc
quaslibet secūda naturam haberēt, alias verō quæ
ipsas attingerent, refrigeratas. Est siquidē in his
ex præter naturam habentibus ad eas quæ se-
cundum naturam habent, trāslus frigiditatis di-
stributio. Totæ verō refrigeratæ, & vt quæpiam
dixerit heclicam nocte talem temperaturam
non dolent. Cum enim inquit, nature permu-
tantur & corrumpuntur dolores fiunt, non

cum iam permutata et corrupte fuerint. Vinum quidem ego ipse offensus expectabam absque cibo potum, sed experientia attestans certior mihi fide est operata. Cyceon autem nequaquam offenderit cibum secum habes. Nepe ex vitruis; mollocri mixtura equalis sensum calefacto in affectu augetur partibus, que absque vaporibus multis et refrigerata exal facit, et obstructa infarctaque evaporat; penetrat enim que prius aliquibus in locis adstricta ob crassitatem erant, etiam in attenuata, tum susa, comminibus ipsa corporibus rarioribus effectus, que ad calefaciendis equaliter fieri consueverunt. Sternutationes quoque (nepe et has deinceps scripsit) cephalgiis manifeste sanare videntur, que ex copia flatuosi spiritus sunt. Hec itaque omnia ad usque sternutationes a me demonstrata sunt, cum proposito a principio coherere et perperam ab interpretibus in plures sermones diuisa, ad sequentem itaque dictionem transseamus, que a prioribus tum adhuc, tum magis distare videtur, quam ille inter se. Potest autem et ipsa, ut ego censeo, de doloribus intelligi ut ille, sed ab ipsis differre malitia. Fius enim dolores quidem maligni a maleficiis vel medicamentis que deletoria vocantur, vel feris virus ejaculatis, vel et humoribus quibuslibet ex prauo vitio, vel ex aere pestilente in corpore generatis. In his itaque dico dicta esse hanc auxilia, lac, allia, vinum seruesactum, acetum et sales. Lac quidem in his qui per erosionem exsunt, temperatis siquidem opus habet: allium vero

in his

in his que per vehementem frigiditatem tollunt, vinum vero per mediocrem frigiditatem, sed cum ipsi adiectum sit seruesactum, possibile est intelligere abunde calidum. Fieri quoque potest ut intelligatur ita collum, ut fuerit sit con appellatum, erodentium siquidem acrimonia temperat. Acetum vero ut colicos incidat humores, ut ex fungis, aut et refrigerandi gratia, ut ob id ipsa. Sales vero ut totam substantiam maleficam tum humorum, tum pharmacorum consumere possint. Sed quantum non solum auxilia et offensa corporibus nostris sunt ex simplicibus attingentium qualitatibus, sed et ex tota substantia (sensu etenim et hoc ex alijs commentarijs) conuenienter dictum fuerit: plurimum succi in quibus vinum habet. Nepe ex tota substantia proprietates vel corporibus nostris familiares, aut alienae in quatuor materiis existunt: pharmaca purgantia, alimenta, et tertia ab ipsis que Hippocrates appellauit laxantia, malefica, et quarta horum remedia. Diuisio autem tertia materiae genere, in deleteria appellata pharmaca, et ferarum venena, duplex est curatio ipsa materia. Vocantur autem alexipharmaca que deleterijs aduersantur. Theriaca vero que morsus ferarum sanant. Forsan autem existimabit quis et purgantium pharmacorum materiam iter deleteria comminimus, nos. et haec corrigunt si plusquam moderate exhibita fuerint: quod si coeferimus, sequens nobis erit et alexipharmaca, et theriaca inter deleteria connumerare: quoniam et haec tollere naturae sunt, nisi quis ipsorum paucum omni-

uo in

no ingesserit, sed ob id ipsum mihi videtur Medici leibalia quidem pharmaca multa appellare, quorum necessarium auxilium aliquod opportunè sit: deleteria verò nunquam iuuantia, neque suuos, neq; agros homines. Neque enim aconitū, neque argentum viuū, neque lithargyrus, neq; lepus marinus intra corpus assumpta auxilium aliquod nobis præstare, veluti & alia multa, de quibus in commentarijs de à proprietate, vel tota substantia iuuantibus vel laedentibus, est dictū.

& Homini ex lassitudinibus, ex peregrinatione imbecillitas, grauitas, excreauit, tussiuit enim ex vertice. Febris acuta, ad manum submordens, secundo die capitis grauitas, lingua inusta fuit. Nares vnguib; scalpæ sanguinem non profuderunt: sinister lientum magnus, tum durus doluit.

Quæ hæc quidē suerū narrauit Hipp. si verò vel obiecit, vel euaserit, prætermisisti, quorū gratiā cetera oīa scribūtur: quidnā itaq; ego de agrotante ita fore prædicere forsā audire quis desideret, cui vera quæ sunt dicere oportet, quod si quis mihi vrinæ ipsius ostēderit, manifestè quidnam de agro sentire pronūtiāset, quātū siquidē ad diēta attinet, permissosē habebat. Si autē & vrinæ optimæ erāt, huius euasurū quidē, sed acutè agrotaturū pronūtiāset. Si verò et vrinæ prauæ fuisset, breui moriturū. Si verò mediū obtinisset, ut neque laudāde, neq; vituperāde esset, legiore tēpore victu

victurū sed moriturū. Cetera itaq; symptomata media quopli modo sūt tū perniciē tū salutis. Nares autē vngue scalpæ sanguinē deinde nō effunderes. Ita, n. scripsit Zencus: Naris vngue scalpæ nō dimisisse sanguinē grauisimū signū. Si verò scriptū fuerit, vt in plurimis exemplaribus scriptū est: Naris vngue scalpæ, non profudit sanguinē, perniciosū quidē & ita, sed minus quā si nihil oīno sūguinis dimiserit, cōstat autē quid quāquā Chirurgia p̄bē facta fuerit, nō tū sūguis effluxit, neq; n. primū in enarratiōe scripsisset: vngue quidē scalpæ nare nō factā verò sūguinis eruptionē, si per chirurgiā hoc cōtigisset. Aut veteres Medicos nō solū proprijs vnguib; sed & ferro quodā ad hoc ipsū parato narē diuidere solitos, vidētū; in præsentī huic sermōni & ego ob capitis grauitatē, ad narū ipsius diuisionē qui hostem curauerūt, Acalici deuenisse. Quod autē de splene dictū est: sinister liē magnus: quidā adiectū nomē, sinister, putāt, vt not, lac, albū Poëta adiecit: & verbo sues, verbū, huius cubātes, cū nullū sit lac nō albū, sicuti neq; suas nō huius cubātes. & Scalpæ nō profudit sūguinē sinistra, tāquā dixisset, sinistra narū, quæ secūdlū rectitudinē lieni est opposita, & credibile est ex his permotū chirurgū fuisse: quod autē primus scriptor errauerit, erratū seruātū esse contigit. Cū autē & in proposita dictione sit & ipsū ē vertice tussiuisset, de hoc etiam inter hos qui librū interpretati sunt est dubitatio nonnullis

nullū quidem ex capite tussim fieri dicēibus, nō
 ut consuevit sepius ex tunc thorace, tunc pulmone,
 ne, & aspera arteria, ubi hæc primū affecta sunt:
 alijs ex vertice propriè dici existimantibus, ut nō
 ex capite solū catarrhus quispis causa in his sit,
 sed & ab illa capitis parte quā verticē vocamus.

7 Qui à quartana capiuntur, à morbo magno
 non capiuntur: Si verò prius capiātur
 & superueniet quartana, vindicantur.

Epilepsiam veteres eorum magnum morbi appellabant,
 & puerorum affectum, ut ipse Hippocrates in libro de aquis, aere, & locis ostendit:
 quoniam in puerorū etate abundat. Quindā & herculeum
 ipsum appellauerunt, nō quod Hercules epilepticus fuerit,
 sed videtur hi, veluti & nominibus alijs magnitudinē
 ipsius cognoscentes nominauerunt, ita & nomen hoc
 herculeum magnitudinis indicatorium fecisse. alij sacrum
 morbum falsa opinione vocauerunt, ut & in opere de sacro
 morbo est demonstratū. Fit itaq; & ab alijs affectus
 partibus in eadē hic affectus: sed in plurimis primū
 ipsum cerebrū patitur, nō alteri parti compatiens.
 Causa autem morbi est crassus & frigidus succus,
 collectus quidē in ventriculis cerebri, comprehēdensq;
 & exortus & primū principij dorsali medulle.
 Tunc itaq; succus & albe quidē adiunat febres,
 & potissimū dunturne, atq; inter his omnes
 maximè quartana, eaq; ipsa & longissima
 & cum rigore inuas. Nē ipse rigor

*	*	*	*
*	*	vesles	*
*	*	*	*

Cerebri quidem initium hoc in faciente humore,
 febris autem calor prius extenuas euaporare ipsum
 potest, & totam temperaturam validū rigoribus
 infestari, atq; ad calidius frigidam & humidam
 permutare, ab illa siquidem pituitosus generatur
 humor. Interdum vero & febris ipsius calore
 corpus occupante, excolliones consequuntur
 conuulsionem adiuuant per sudores quidem sepius,
 vel vomitus, vel ventris subductionem, quod fit
 ut per hæc corpus expurgetur, iuxta id quod in
 aphorismis dictū est, febrē conuulsioni contingere
 melius est, quā conuulsionem febrī. Conuulsio
 autem est & epilepsia totius corporis. In tertio
 autē epidemiorū uia scripsit: Securissima inter
 febres omnes & facillima, sed longissima est
 quartana, neq; ipsi sola à se talis est, sed à morbis
 alijs magnis vindicatur. Quod autē prius à quartana
 febre infestatus epilepsia fieri nō possit, constat
 omnibus, cum iam existentem quartana febris
 mitigare consueverit, quare & nondum existentem
 multo magis fieri non sine.

Pro quibus quinam morbi. 7

Hoc autē scriptū concordat, sententiam habens
 huiusmodi: Pro quibus morbis quinam morbi
 fiant scire est bonum, subintelligere autem tale
 oportet. Nempe ut quartana epilepsiam sanat,

& febris quascunq; conuulsionem, vel etiam
 rbum & asthma: sic ophthalmiam quidem
 rhæa, henteriam ructus acilus, pleuritis
 pneumoniam, & lethargum phrenitis. Ceterum
 tem non bene phrenitis in lethargum, & ph
 in peripneumoniam transit. Tæterea meli
 liam hemorrhoidis sæpius incipientem probi
 visa est, & itaq; factam sanauisse & henen
 duratum. Emdo & varices talia ipsa curant
 dagnisque & arthritides.

Cæteri in reliquam librum commen
 tarij desiderantur.

FINIS.

LYG DVNI,

EXCVDEBAT

PHILIBERTVS

ROLLETIVS.

